XM .E258 v.19-24.

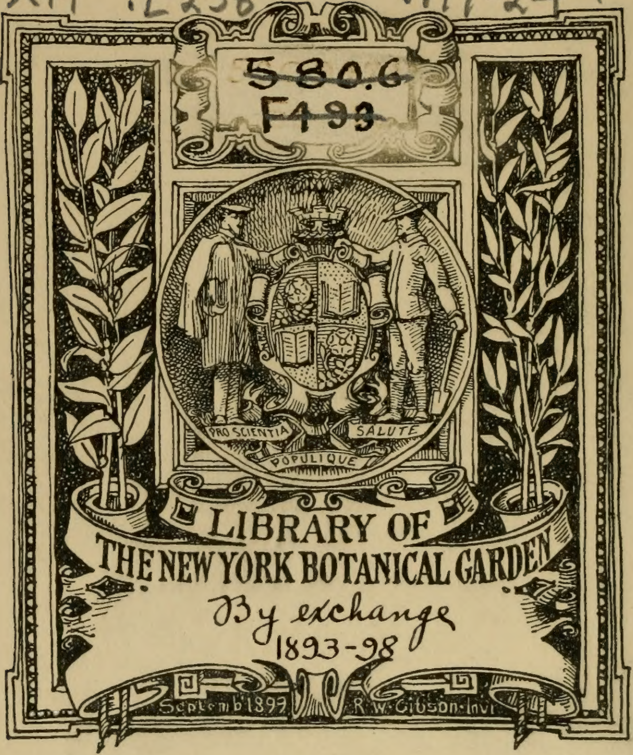

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

NITTONDE HÄFTET.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1893.

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

NITTONDE HÄFTET.

LIBRARY
NEW YORK
BOTANICAL

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1893.

XM
.E258
V.19-24

Societas pro fauna et flora fennica

1891—1892

Ordförande:

Herr professor Th. Sælan.

Viceordförande:

Friherre professor J. A. Palmén.

Sekreterare:

Herr docent R. Hult.

Skattmästare:

Herr juris kandidat L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Herr magister A. Arrhenius.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Herr kandidat K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Herr docent F. Elfving.

Tryckningskomité:

Herrar professor Th. Sælan, kandidat K. M. Levander, docent F. Elfving, professor J. A. Palmén, professor J. P. Norrlin, professor J. Sahlberg. — *Suppleanter:* Herrar rektor M. Brenner, doktor R. Boldt, professor O. M. Reuter.

Mötet den 3 oktober 1891.

Ordföranden uppläste ingångna meddelanden om att sällskapets hedersledamot professor Carl Wilhelm von Naegeli aflidit i München den 10 maj detta år i en ålder af 74 år samt att sekreteraren vid Kungliga Vetenskapssocieteten i Lissabon, José Maria Latino Coelho, aflidit i Cintra den 29 sistlidne augusti, 65 år gammal.

Från Tscheckiska Vetenskapsakademien i Prag hade anländt inbjudning till deltagande i dess första årsfest. Likaså hade Naturhistoriska sällskapet i Nürnberg sändt inbjudning till sin nittionde årsfest.

Skriftbyte inleddes med Queenslands Museum, Stavangers Museum och Manchesters Museum på grund af anhållan af dessa inrättningar.

Herr kandidat A. Sandman förevisade ett exemplar af *Larus minutus* Pallas, af honom skjutet på Karlö 1886, då tre par funnos häckande därstädes. Följande år funnos 70 par, 1889 var den borta, men i år hade den återkommit i åtminstone 15 exemplar. Alla år, då den förekommit, hade den häckat, och talaren inlämnade fyra kullar ägg.

Professor Sahlberg upplyste om att samma fogel i år blifvit skjuten i Yläne af en i Turva intagen tysk, hvilken haft för afsikt att sända exemplaret till Dorpat.

— Professor friherre J. A. Palmén omtalade att en vaktel den 29 september blifvit fasttagen i Kapellesplanaden och fortfarande lefde hemma hos honom.

— Herr student K. E. Stenroos förevisade ett exemplar af *Sterna nigra*, af honom skjutet i Nurmijärvi den 3 september detta år.

— Herr magister D. A. Wikström förevisade ett exemplar af äkta ansjovis (*Engraulis encrasicolus*), fångadt vid Enskär den 17 juli 1891 af fiskaren Sundström, hvilken tillvaratagit det och

inlemnat det till samlingarna. Talaren redogjorde för denna fiskarts utbredning, hvaraf framgick att detta var det första exemplar, som fångats i Finska viken.

— Herr student A. Thesleff förevisade en för Finland ny svamp, *Bulgaria globosa* (Schmied.), hvilken han den 20 maj detta år funnit i granskog vid Liimatta nära Viborg. Magister O. Bergroth hade den 10 maj 1890 funnit en liknande svamp på Mjölö, troligtvis samma art, men för ung att bestämmas. Förut var den anträffad blott en gång i Tyskland (Erlangen 1755) samt några gånger i mellersta Sverige, men efter 1820-talet ej återfunnen.

— Herr magister I. O. Bergroth förevisade exemplar af *Lappa minor* (Schkuhr) var. *intermedia* (Reich.) från Kumlinge, tagen af honom den 14 augusti 1891, samt *Sparganium affine* Schnizl. från Geta, Houtskär och Brändö.

— Herr magister K. M. Levander förevisade en ringtrast från Munsala, skickad af herr Castrén och förut ej representerad i den finska samlingen. Exemplaret var en hona, skjuten den 7 maj 1891.

Vidare förevisade talaren en kråka, skjuten af kassör Welin i Esbo den 4 juni detta år. Exemplaret hade hvita klor, hvitt under näbben samt tre handpennor och vissa andra fjädrar hvita.

Slutligen förevisade magister Levander lefvande termiter från Sicilien (*Calotermes flavicollis*) förärade åt talaren af professor Grassi från Catania.

De zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte ökats genom följande gåfvor. *Larus minutus* från Uleåborg, af kandidat J. A. Sandman. En dununge af *Grus communis* från Uleåborg af den samme. *Anser bernicla* från Nurmis af forstmästare F. M. Lagerblad. *Turdus torquatus*, skjuten den 7 maj 1891 i norra delen af Munsala, af herr Alarik Castrén. *Corvus cornix* med hvita fläckar och fötter, skjuten i Esbo, af kassör Welin. *Grus communis*, ungfågel, död under transport till Helsingfors Djurgård. *Garrulus glandarius* från Esbo af preparator G. W. Forssell. *Fringilla linaria* ♀, död i bur den 2 juni 1891, skänkt af lektor A. J. Mela. *Ammodytes lanceolatus* af professor Sundvik. *Lutra vulgaris*, unge, död på Högholmen. *Vanellus cristatus* i ungdrägt, skjuten vid Kela i Sjundeå den 10 augusti 1887 och förärad af herr F. R. Meller.

Mötet den 7 november 1891.

Herr docent F. Elfving yttrade: »Denna dag är på sätt och vis en bemärkelsedag. Senaste söndag hade jämnt 70 år förflutit, sedan vårt sällskap grundlades.

Underbar har sällskapets utveckling under denna tid varit. Föga kunde någon af de tio academici, som den 1 november 1821 voro samlade hos professor C. R. Sahlberg, ana att det sällskap för finsk zoologi och botanik, som då anspråkslöst stiftades, innan seklets slut skulle hafva sammanbragt de betydande samlingar af finska naturalster, som Universitetets museer nu förfoga öfver, eller offentliggjort dessa publikationsserier, hvilka anknyta vårt sällskap till vetenskapliga institutioner i alla delar af verlden.

Med tacksamhet må vi, blickande tillbaka på de gångna tiderna, minnas alla dem, som i sällskapet verkat och arbetat: arfvet efter dem må vi nu förkofra. Men framför andra bör sällskapet ihågkomma sin vordne ordförande, den frejdade William Nylander. Det var han, som vid seklets midt ingjöt nytt lif i sällskapets arbeten. Han bragte våra publikationer till stånd och gjorde dem genom sina skrifter kända i den vetenskapliga verlden. De impulser han gaf hafva fortlefvat, äfven efter det han lemnat vårt land, och aldrig har den inhemska naturforskningen förgäfves af honom begärt råd eller hjälp.

Professor Nylander fyller den 3 januari 1892 sjuttio år. Jag vågar föreslå att sällskapet såsom en gärd af tacksamhet och beundran ville hos professor Nylander anhålla att få kalla honom sin hedersordförande och att denna anhållan måtte honom på hans sjuttionde födelsedag tillställas.»

I anledning af detta uttalande beslöt Sällskapet enhälligt och med acklamation det en skriftlig anhållan att få kalla honom sin Hedersordförande skulle tillställas professor William Nylander på hans födelsedag den 3 januari 1892.

Till införande i publikationerna anmäldes: *Fogelfaunan på Karlö och kringliggande skär. Ett bidrag till kännedom om norra Österbottens fogelfauna* af J. A. Sandman.

Från en »Comité organisateur» i Bruxelles hade till Sällskapet anländt en uppmaning att i anledning af direktorns vid

Botaniska trädgården därstädes, M. F. Crépin, 25-års jubileum som sekreterare i La Société royale de botanique de Belgique bidraga tiil bildandet af ett botaniskt pris, som skulle bära herr Crépins namn.

I anledning häraf beslöt Sällskapet att en anteckningslista skulle framläggas å Botaniska museum.

The Nova Scotian Institute of Natural Sciences i Halifax hade tillställt Sällskapet exemplar af sina Proceedings and Transactions, och beslöt Sällskapet på grund häraf att träda i skriftbyte med nämda samfund.

Vidare beslöts på förslag af Bibliotekarien att föreslå skriftbyte med Geological and Natural History Survey of Canada i Montreal.

Ordföranden, herr professor Th. Sælan, väckte förslag om att Sällskapet genom ett pekuniärt understöd skulle sätta lektor Hjalmar Hjelt i stånd att mer odeladt än hittills egna sig åt slutredigeringen och tryckningen af sin *Conspectus Floræ fennicæ,* detta betydande och för den finska botaniska forskningen så högeligen viktiga värk, på hvilket lektor Hjelt under en följd af år med så stor offervillighet, så mycken sakkunskap och grundlighet arbetat.

Herr Kihlman, understödd af herr Arrhenius, förordade varmt ordförandens förslag, men önskade dock att frågan för närmare beredning skulle hänskjutas till tryckningskommissionen. Detta blef äfven Sällskapets beslut, och skulle herr Kihlman, på förslag af herr Norrlin, vid ärendets behandling inträda som adjungerad medlem i nämda kommission.

— Herr professor J. Sahlberg yttrade:

Såsom bekant finnas åtskilliga **fjärilar,** stora och små, hvilka lätt undgå uppmärksamhet, emedan de såsom larver lefva i växternas inre och såsom fullbildade hafva mycket kort flygtid samt flyga om natten. Bland sådana hade jag äran senaste höst anmäla en för Finlands fauna ny art *Nonagria Typhæ*, hvilken såsom larv lefver och förpuppar sig i stjelkarna af *Typha latifolia.* Denna art har nu visat sig hafva en icke obetydlig utbredning i södra Finland och är troligen allmän där näringsplantan växer.

I dag ber jag få fästa Sällskapets uppmärksamhet vid en annan nattfjäril, som för ett ungefär likartadt lefnadssätt. I medlet af oktober innevarande år fann jag här vid Helsingfors i stor mängd uti stjelkarne af *Lappa tomentosa* toma puppskal af en nattfjäril, samt talrika friska ägg af densamma. Att döma af puppans beskaffenhet och larvens lefnadssätt tillhörde dessa en hos oss ej förut anträffad fjäril, *Gortyna ochracea* Hb., hvilken på svenska blifvit kallad Kardborre-flyet. Olyckligtvis skedde fyndet så sent, att alla fjärilarna voro utflugna och intet exemplar mera kunde anträffas i närheten; men jag hoppas att antingen jag eller någon annan nästa höst blir i tillfälle att till finska samlingarna inlemna exemplar af fjäriln. Man behöfvar endast i slutet af augusti eller början af september uppsöka puppor och hålla dem någon tid i rumvärme för att få utkläckta vackra exemplar deraf. Emellertid ber jag att få förevisa ett utländskt exemplar från Henningska samlingen, för att gifva ett begrepp om fjärilns utseende, samt en gren af *Lappa* med inneslutet skal af puppan.

Vidare ber jag att få anmäla tvenne för vår fauna nya **coleoptera,** hvilka äro af ganska stort intresse.

Den ena är *Rhyzophagus grandis* Gyll., tagen i tre exemplar i Mustasaari socken i Österbotten af studerande Edv. Keto, och förärad till finska samlingen. Denna art, som är den största af slägtet, har inom Skandinavien blifvit funnen endast för lång tid sedan i Östergötland af Gyllenhaal och sedermera på några enskilda lokaler i mellersta Europa. Den uppgifves lefva i borrgångarna af den stora trägnagaren, *Dendroctonus micans*, hvilken stundom förstör och dödar den vanliga granen.

Den andra är en liten aleocharid *Ocyusa procidua* Er., utmärkt genom sin rent svarta färg och ovanligt grofva punktur. Den anträffades i ett enda exemplar vid sållning af nedfallna löf vid Mejlans invid Helsingfors. Arten är förut icke funnen nordligare än i Mecklenburg; det funna exemplaret öfverensstämmer fullkomligt med exemplar från Riesengebirge och Mecklenburg i min samling.

— Herr docent A. O. Kihlman framlade exemplar af den för den skandinaviska floran förut ej anmärkta **Petasites lævigatus** (Willd.) Reich. (Nardosmia straminea Cass.), tagna af föredragaren i Ryska Lappmarken. Den är här antecknad från floderna

Akjok, Pjalka och Pjalitsa, Tschapoma, Kamenka och Tschawanga, merendels i stor ymnighet och ensam täckande stora sträckor af stränderna. Äfven i Ponoj-floden växer den allmänt, dock, som det vill synas, ej i större ymnighet, men enligt en fotografi af prof. J. A. Palmén, åtminstone så högt upp som 14 till 15 mil från mynningen (mellan mynningarna af Jiigjok och Njuhktschjok).

Arten älskar floder med klart och hastigt rinnande vatten. Den förekommer här från ett litet stycke ofvanom vattenranden ut till ett djup af omkring 12 dm. Dess stora (ända till $^1/_2$ m breda), strutlikt hopvridna blad höja sig här på styfva, ofta mörkt brunröda skaft i täta flockar öfver vattenytan, medan dess halmgula, snart vissnande blomsterstänglar företrädesvis intaga den del af stranden, som redan tidigt på försommaren befrias från öfversvämningen. — I norra Ryssland och Sibirien har arten en vidsträckt utbredning och uppträder stundom t. ex. i floden Pishma i sådan myckenhet att den blir hinderlig för båtfarten. Vesterut är den af föredragaren funnen så långt som mellan stationerna Borkowskaja och Annenskaja några mil ostnordost från staden Wytegra. Fotografier af artens naturliga ståndorter förevisades.

Angående könsfördelningen och florationen, som äro förut obeskrifna, meddelade föredragaren under framläggande af handteckningar några notiser. Hankorgarne hafva i kanten talrika (15—20) rörformiga eller snedt uppspruckna, upptill vidgade honblommor, hvilka hafva inneslutna märken och äro sterila, troligen tjänstgörande som honungsblommor. En del hanblommor äro betydligt mindre än de andra, utan framträdande märken, men utbilda dock normalt pollen. De betydligt mindre honkorgarne hafva i kanten fruktbara honblommor med platt tunglikt bräm; de stundom talrika (öfver 30) diskblommorna sätta ej frö men utbilda dugligt pollen, hvarigenom de skilja sig från förut undersökta arter af slägtet *(P. albus, officinalis, frigidus).*

Slutligen meddelade föredragaren att han numera med säkerhet igenkänt som *Potomogeton vaginatus* de förut (Medd. 14, sid. 118) omnämnda exemplaren från Suopohja i Onega-Karelen. Äfven denna art torde i Nordryssland hafva vidsträckt utbredning. Den är af Meinshausen utdelad från Ingermanland (utan närmare lokal, under namn af *P. pectinatus)* och är af föredragaren funnen ytterst rikligt i floderna Pishma mellan Petschora och Mesen.

— Herr student J. E. Montell förevisade följande **fjärilar**: *Dasychira abietis* Schiff., larven togs i slutet af juni 1884, gaf imago i juli samma år; *Hadena sublustris* Lop., på blommande syrener, 27 juni 1886. *Senta maritima* Tausel, på strandäng, 6 augusti 1891. *Tapinostola fulva* Hübn. var. *fluxa* Tr., tagen som puppa i strået af Carex Pseudocyperus; imago 7 september 1891. *Leucania impura* Hübn. på en åker i juli 1886. Alla dessa arter, som föredragaren anträffat vid Bolstaholm på Åland, voro ej tillförene iakttagna i Finland. Angående deras utbredning i grannländerna lämnade herr Montell till sist några upplysningar.

— Herr student K. E. Stenroos förevisade tvenne anmärkningsvärda **växter** från Nurmijärvi socken i Nylands län. *Potamogeton nitens* Web., hittils känd endast från Åland och Onega-Karelen, hade föredragaren anträffat massvis i den uti Nurmijärvi sjö utmynnande ån Kyläjoki, därifrån den äfven spridt sig till sjön nedanför åmynningen. *Picea excelsa* Link. f. *parvifolia*, funnen förliden sommar i socknens nordligaste del på gränsen mot Tavastland på en backe i tät granskog. Denna egendomliga modifikation, som utmärker sig genom sitt täta busklika växtsätt samt sina små, blott 2—5 mm långa barr, hade genom sitt från den vanliga granen högeligen afvikande utseende sedan lång tid vid sig fäst äfven allmogens uppmärksamhet. Det exemplar, från hvilket den förevisade grenen brutits, var blott 90 cm högt, dess stam mätte omkring 37 cm i diameter och hade under 11 år tilltagit endast 2,5 mm i tjocklek, hvilket tyder på en synnerligen långsam tillväxt.

— Herr student H. Lindberg demonstrerade härpå en form af granen, analog med den förut förevisade modifikationen från Nurmijärvi.

Därefter förevisade herr Lindberg exemplar af *Riccia Hueberi* Lindenb., tagen af honom sommaren 1891 i Lojo. Arten var förut inom Finlands naturvetenskapliga område känd endast från Åland (Bomansson).

— Herr docent F. Elfving förevisade stycken af golfplankor, hvilka genom ett **svampmycel** förstörts. De härstammade från en sal i Universitetets för fyra år sedan inredda nya kemiska laboratorium, där det asfaltbelagda golfvet blifvit alldeles ojämnt, hvar-

före det under sommaren uppbröts. Golfplankorna voro då till största delen förstörda — ofta så sköra att 1 dm tjocka stycken kunde brytas tvärt af — samt tätt öfverspunna af ett hvitt eller svagt i rödt stötande mycel. Den vanliga hussvampen (*Merulius lacrymans*) tillhörde detta mycel icke, ty hvarken visade det den karaktäristiska vätskeafsöndringen eller de enligt R. Hartigs undersökningar för *Merulius* utmärkande förgreningsförhållandena. Sannolikt tillhörde mycelet den allmänt i det fria förekommande *Trametes serialis,* af hvilken, enligt doktor P. A. Karstens bestämning, par, något abnormt utvecklade hattar jämväl å ort och ställe anträffats och hvilkas samhörighet med mycelet syntes antagligt. I sammanhang härmed påpekade föredragaren vådan af att belägga nya trägolf med asfalt eller linoleummattor, då de därigenom hindras att torka och lätt förstöras, enär de trä angripande svampmycelen kunna utveckla sig i dylikt virke, oaktadt den ringa lufttillgången.

— Herr student A. Thesleff förevisade och inlämnade till samlingarna följande sällsynta **svampformer**. En egendomlig missbildning af svamparten *Laccaria laccata* (Scop.) från Mustiala med en mindre upp- och nedvänd hatt, vidväxt den normala. *Rhacodium cellare* (Pers.), hvilken vanligen plägar förekomma i vinkällare, men innevarande höst anträffats i ett lagerrum i Tölö sockerbruk. *Bjerkandera lactea* (Fr.), *Inonotus fibrillosus* (Karst.), *Inonotus vulpinus* (Fr.), *Polyporellus varius* (Pers.), alla från Liimatta invid Viborg, *Poria obliqva* (Pers.) från Juustila nära Viborg samt *Physisporus luteoalbus* (Karst.) från Stenius' växthus invid Helsingfors.

Därjämte inlämnades till samlingarna den för finska faunan nya dagfjäriln *Pararge Dejanira* från Liimatta vid Viborg.

Till de zoologiska samlingarne hade influtit: *Rhyzophagus grandis,* ny för faunan, från Österbotten af studerande E. Keto. 20 arter sällsynta skalbaggar, däribland två för samlingen nya, från ryska Karelen af statsråd A. Günther. Fem fjärilarter från Åland, alla för Finland nya, af studerande J. Montell. Omkring 100 coleoptera och några orthoptera, däribland den sällsynta *Tettix fuliginosa*, från Nuortijärvitrakten af kandidat J. Linden. Två sällsynta coleoptera från Nurmijärvi af studerande K. E. Stenroos.

Ett antal coleoptera och lepidoptera från Helsingfors af vaktmästare G. Nyberg. Fyra sällsynta fjärilar, däribland den äkta *Xylina lambda* F., samlade af aflidne doktor Blåfjeld i Sääksmäki (?) och förärade af studerande Blåfjeld.

Till de botaniska samlingarna hade förärats: 17 kärlväxter, 6 algkollekter, 3 blåalger och en svamp från Nurmijärvi af studerande K. O. Stenroos; *Bulgaria globosa* från Viborg af studerande A. Thesleff; *Polyporus Schweinitzii* från Pojo af friherre, doktor Edv. Hisinger; *Stachys ambigua* — ny för Finlands flora — från Kristina och *Artemisia campestris v. bottnica* (?) från Pyhäjoki af kollega H. Zidbäck.

Till korresponderande ledamot invaldes på förslag af herr Arrhenius docenten vid Lunds universitet, herr doktor Svante Murbeck.

Af herr Elfving föreslogs till ledamot herr studerande Ch. E. Keckman.

Mötet den 5 december 1891.

Till offentliggörande i Sällskapets Meddelanden inlämnade friherre professor J. A. Palmén en afhandling af herr J. E. Rosberg med titeln *Bidrag till kännedomen om fiskarnes utbredning i ryska Karelen* hvilket arbete han i korthet refererade.

Herr docent A. O. Kihlman anmälde till tryckning i Meddelanden en uppsats med titeln *Hepaticæ från Inari Lappmark.*

Herr professor J. Sahlberg anmälde till införande i Meddelanden en uppsats *Några aberrationer af dagfjärilslägtet Argynnis*, med färglagda taflor.

Föredrogs

Redogörelse för en botanisk resa till Ryska Lappmarken sommaren 1891 af **John Lindén.**

I anledning af den resa till Ryska Lappmarken, jag på Sällskapets bekostnad sistförflutna sommar företog, ber jag att till Sällskapet få förutskicka en kort redogörelse af resans förlopp och af hufvuddragen af det undersökta områdets natur.

Den kalla och sena våren föranledde att jag först den 15 juni afreste från Uleåborg till Kemi och från sistnämda ort därpå följande dag med skjuts till Kemijärvi. Samtidigt med min ankomst till Kemi inträffade björkens bladsprickning å denna ort. — Redan på vårvintern hade jag i bref till en bonde Hermanni Kerkelä, i Kemijärvi, bedt denne skaffa mig båt och en duktig och pålitlig karl till medhjälpare för sommaren. Vid min ankomst till Kemijärvi var också allt detta gjordt, så att jag efter anskaffandet af de några nödvändighetsartiklar, hvilka ännu fattades i min utrustning, redan efter en dags uppehåll kunde lämna Kemijärvi.

Med tvänne roddare tillryggalades den 11 mil långa vägen till Sankoski på två dagar. Härifrån togs en stakare till, så att jag nu med trenne stakare kunde tillryggalägga 6 till 7 mil om dagen. Kemijokis forsar äro för resten särdeles lätta att befara; från Kemijärvi ända till Vouhtujokis mynning d. v. s. på den sträcka jag hade att befara denna älf, finnas väl ett par tiotal forsar, men icke en enda af dem är af någon betydenhet. De egentliga svårigheterna begynna först med uppstigandet uppför Vouhtujoki. Denna lilla bäck framrinner under oupphörliga slingringar genom de ödsligaste låglända skogs- och i dess öfversta lopp genom flere kilometer vida kärrmarker. Denna bäck är tre mil lång. Af denna sträcka är isynnerhet den öfversta halfva milen ytterligt besvärlig att befara. Bäckens smala strömfåra försvinner stundom alldeles uti de täta *Salix*-snår, som utbreda sig på dess stränder, och de i strömmens riktning växande videgrenarna sätta ett svårt besegradt hinder i vägen för den uppåt resande. Efter ett tungt dagsarbete anlände vi slutligen på kvällen den 26 juni till Sotataival. Öfver denna 3.5 km breda, af tallbevuxna lafmoar och myrar intagna tämligen jämna och låga vattendelare släpades båten och buros effekterna följande dag till Sotajokis källor, därifrån min blifvande ledsagare för sommaren, Juhani Ohtonen, och jag på tumanhand skulle söka oss väg till Nuotjaur sjö i Ryska Lappmarken. Då vi den 28 juni på morgonen uppvaknade vid Sotataival, funno vi oss inbäddade i ett par tums tjockt snöhölje. Från den grådisiga himmeln föll allt ännu regnblandad snö. Skogen stod i full vinterdrägt, och en isande kall nordan dref omkring snöslagget. Att det under sådana

förhållanden var under en viss misstämning vi togo afsked af våra, till sina hem åter vandrande ledsagare från Sankoski, är lätt förklarligt. Den vida, ödsliga kärrmark, som utbredde sig framför oss och genom hvars täta *Salix*-snår vi med båten skulle tränga oss fram längs den lilla Sotajoki bidrog ej att lifva sinnet. En gång på väg gick det likväl bra nog. Då vi på aftonen slogo läger på en jämn tallmo nära Sotajokis mynning, hade visserligen snöslagget och blåsten upphört samt himmeln klarnat, men temperaturen föll jämnt, och redan kl. 10 på kvällen visade termometern — 2°.1 C. Mitt koniska tält med sitt rökhål i taket visade sig redan nu, första gången det var uppvärmdt, vara särdeles praktiskt och att föredraga framför de heltäckta tälten, ty en liten brasa i midten af tältet höll temperaturen så hög att man väl kunde sysselsätta sig med skrifning inom detsamma.

Följande dag kommo vi till Nuotjok. Vattenmängden blef nu större och färden utför den strida, på forsar synnerligen rika elfven gick mycket raskt. Först flöt Nuotjok genom ett lågländt af glesa gran- och björkskogar eller af mindre kärrmarker intaget område, i hvars ödslighet de längre från elfven synliga tallåsarna med deras till stor del af gamla förtorkade furor bestående träd bragte föga omvexling. Längre utför elfven reste sig strandmarkerna högre. Slutligen var elfven inklämd i en smal strömfåra, kännetecknad af miltal långa forsar, nästan i en fortsättning. Ända till 100—130 m höga reste sig de stupande strandbranterna. Dessa voro ställvis nästan nakna, täckta af massor af kantiga stenar och block eller också, isynnerhet på norra stranden, bevuxna med tall- och granskogar. Dessa trakter hörde till de egendomligaste i det genomresta området, och vid båtfärden utför den smala skummande strömfåran mellan dessa mörka brant stigande väggar hållas såväl kropps- som själskrafter i en hög grad af spänning.

I en därpå följande del af floddalen förändrades landskapet så till vida att de skogbevuxna höjderna vid älfven ej nådde en så anmärkningsvärd höjd, att de uppträdde längre från densamma och att forsarna icke mera uppträdde så talrikt. Ytterst strid rann floden likväl allt ännu, och dess strömfåra delade sig flerstädes genom uppträdande af en mängd små alluviala holmar, uppbyggda af sand och bärande rikliga *Salix*- och andra löfträdsformationer.

Det enda fjäll, som ligger nära invid älfven, är Podusoivi eller Paatesvaara, som vid nedresan utför Nuotjok några gånger redan på håll framskymtat och genom sin egendomliga rödbruna färg genast fäst uppmärksamheten vid sig. Den 3 juli kommo vi i jämnbredd med detta fjäll och företogo en exkursion till detsamma. Lika egendomliga som de bergarter, som bildade detta fjäll, voro äfven de få växter, som trifdes å de vida nakna sandfälten på dess sluttningar. Nästan de enda växter, hvilka anträffades i den förvittrade rödbruna olivinfelssanden eller i springorna af själfva bärget, som utom sagda olivinfels bestod af talkskiffer, voro *Asplenium viride* i ymnighet, *Arenaria ciliata*, *Sagina nodosa*, *Silene acaulis*, *Cerastium alpinum* och *Festuca ovina*. Nuotjok är härifrån nedåt mindre strid. Dess stränder äro karaktäriserade af utomordentliga ängsmarker, på hvilka gräset nästan når manshöjd. De största och vackraste representanterna, som deltaga i bildandet af dessa vackra naturliga ängar, äro *Calamagrostis phragmitoides* och *Baldingera arundinacea*. Efter det den stora Jaurijok förenat sig med Nuotjok, är denna en imponerande vattenmassa: de fyra Neitokoski forsarna, som några kilometer nedanför Jaurijoks mynning försvåra passerandet af Nuotjok, äro onekligen de farligaste, men på samma gång de största och vackraste i hela älfven. Sedan man lyckligt kommit ned för dessa, flyter den breda älfven tämligen lugnt den fem mil långa sträckan till Nuotjaur. Stränderna och det omgifvande landskapet öfver hufvud är af ett ojämförligt gladare utseende än de förut passerade Frodiga löfskogar på flodstränderna, buskbestånd af riklig hägg, *Ribes rubrum*, rönn, *Rosa cinnamomea* och *Salices* och, omvexlande med dessa, vackra frodiga ängsmarker äro utmärkande för Nuotjoks nedersta lopp. De snöhöljda, väldiga fjällmassor, som i N och NE syntes redan från toppen af Podusoivi, nalkas vi på vår färd utför Nuotjok alltmer, och, då vi den 6 juli anlände till de finske nybyggarne nära elfmynningen, hade vi de närmaste fjällen på omkring en mils afstånd och hade fri utsikt öfver det vackra ännu rikligt snötäckta fjällandskap, som höjer sig från Nuotjaurs sydöstra strand.

På den 30 mil långa sträcka vi tillryggalagt från Martti, den sista finska byn vid Kemijoki, till detta finska nybygge vid myn-

ningen af Nuotjok, hade vi på vår färd ej träffat några andra människor än en enda lappfamilj, som hade slagit upp sina bopålar för sommaren vid mynningen af Jaurijok. Vår medförda proviant och den öfver sig ymniga tillgången på vildt i skogarne och af forell i älfven gjorde vår resa likväl fullkomligt oberoende af inbyggarne i dessa näjder. Då den ene af nybyggarne, den gamle Pekka Ketola från Kittilä, hade en präktig nybyggd stuga att ställa till vårt förfogande och eljes också kunde bjuda på andra bekvämligheter, föredrog jag likväl att lämna tältlifvet så mycket som möjligt och tog mitt hufvudkvarter hos honom. Härifrån gjorde jag utflykter såväl till olika delar af Nuotjaur, ända till den stora lappbyn vid sjöns nordligaste ända och laxpatan i Tuloma, som till trakterna närmast nybygget. Största tiden använde jag till undersökning af det i botaniskt afseende största intresse erbjudande området på östra sidan af södra Nuotjaur. Dessa trakters högre och lägre fjäll och öfver hufvud omväxlande terrängbildning motsvarades af en rikare och mer växlande vegetation, på hvars studium jag hufvudsakligast koncentrerade min uppmärksamhet. Framdeles kommer jag att meddela fullständigare redogörelse om densamma och vill nu endast nämna att jämte det den vackraste skogsregion finnes i området den alpina floran är representerad af arter, sådana som *Arnica alpina*, *Salix polaris*, *Cryptogramme crispa*, *Aspidium lonchitis*, *Carex atrata*, *Dryas octopetala*, *Alchemilla alpina*, *Carex pedata*, *Carex capitata*, *Hierochloa alpina* m. fl. Af Ryska Lappmarkens karaktärsväxter finnas redan i dessa trakter några arter, såsom *Moehringia lateriflora*, *Arenaria ciliata* och *Castilleja pallida*, den sistnämnda ofta ymnigt. Utom många andra för området förut oantecknade arter vill jag blott nämna en, *Galium triflorum*, hvilken jag ej väntade finna här och hvilken härförinnan ej är känd från någon Lappmark. Vidare kan omnämnas att i en förklyftning nedanför Kohperioivi fjäll röd snö (*Sphærella nivalis*) anträffades, hopad i små gropar på ett stort snöfält.

Sommaren var öfver hufvud ej gynsam för botaniska studier, åtminstone ej i fjällen. Då jag den 7 juli gjorde min första exkursion till Kahperioivi fjäll, inträffade björkens löfsprickning som bäst på dess västsluttning. Vid trädgränsen hade björkarna ännu denna dag ej ens antydning till blad. Väldiga snödrifvor lågo

på alla för solen mer skyddade ställen. Den mycket varma tid af tre veckor, som inföll i juli månad, bragte växterna på ängsmarkerna i floddalen och vid älfmynningen likväl i full blomstring på denna tid. Den 28 juli påbörjades höbärgningen, och den 13 augusti åto vi för första gången »nypotäter». Men på denna period följde från den 27 juli en kall regntid, innefattande resten af den korta sommaren, så att fjällvegetationen ej allsidigt kunde utvecklas.

Den 22 augusti företog jag den sista fjällvandringen, och då voro de från snön senast befriade delarne af fjällen allt ännu lika bruna och liflösa som för två veckor sedan, och den enda skilnad, som förmärktes i fjällnaturen, var att dvärgbjörken fullständigt rodnat, videbuskarne gulnat och att de högsta synliga topparna, Siulutaldi och Vuojima, voro snöhöljda d. v. s. att vintern redan gjort sitt intåg på dessa fjäll.

Den 24 augusti bröt jag därför upp med två af nybyggarne såsom ledsagare på resan uppför Nuotjok, och den 31 augusti började vi åter på tumanhand, Jussi och jag, vår färd utför Kemijoki och anlände den 4 september till Kemijärvi och den 8 i samma månad till Kemi stad.

Helsingfors, mars 1892.

— Herr student E. Reuter förevisade fyra för finska faunan nya **vecklarefjärilar**. *Tortrix decretana* Tr. af föredragaren funnen på Lofsdal i Pargas socken sommaren 1887; arten, hvars egentliga hemland är Tyskland, Schweiz och sydvästra Ryssland, var ny icke blott för den finska, utan för hela skandinaviska faunan. *Cochylis notulana* Z., anträffad på samma ort i flere exemplar år 1885; i likhet med den nyssnämda förut ej anmärkt för Skandinavien eller Finland, förekommer den egentligen i Italien och Tyskland. *Penthina bifasciana* Hn. äfvenledes från Lofsdal i Pargas, sommaren 1884, förekommer i Sverige från Småland till Upland samt i Norge i Sydvaranger. *Dichrorhampha simpliciana* Hev. anträffad sommaren 1884 på en holme i Örfjärden i Pargas; i Sverige är denna art tagen i Skåne och på Gotland samt i Norge i Gudbrandsdalen.

— Herr magister J. A. Sandman förevisade och inlämnade till samlingarna *Lagopus mutus (alpinus)*, skjuten af honom på Ounas-

tunturi den 5 juli 1889 samt ungar af *Totanus glottis* och *T. glareola,* skjutna af honom i Ylikyrö by i Enontekis den 23 juni samma år.

— Ordföranden herr professor Th. Saelan meddelade att han redan 1856 tillsammans med rektor J. E. Strömborg hade besökt ett träsk i Labbom by i Mörskom socken och då observerat flere därstädes växande märkvärdiga *Salix*-former, af hvilka en sedermera visat sig vara *S. lapponum* × *myrtilloides.* Tillsammans med rektor Strömborg hade han den 19 juni 1891 förnyat besöket och då funnit träsket fäldt och förvandladt till en fuktig ängsmark med riklig *Salix*-vegetation, i hvilken iakttogos *Salix lapponum, S. myrtilloides, S. rosmarinifolia*, talrika stånd af *S. versifolia* och något mindre talrikt *S. rosmarinifolia* × *myrtilloides.* Sistnämnda hybrid förevisades och beskrefs.

Herr magister Arrhenius meddelade att han påträffat samma hybrid vid Piisparisti nära Åbo.

— Herr magister K. M. Levander förevisade en i bur svartnad grönsiska samt en af konstförvandten Lindroos i staden skjuten och till samlingarna förärad talgoxe, hvars näbb var ovanligt långt utvuxen och korsställd.

De zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte erhållit följande tillökning. *Carabus nemoralis* från Helsingfors, monströst exemplar, af student G. Palmgren; tre sällsynta coleoptera från Helsingfors och Viborg af student A. Thesleff; 27 arter *Psocidæ* från skilda delar af landet, däraf 9 för samlingen nya, förärade af professor J. Sahlberg; *Picus minor* ♀ från Sibbo, af student K. E. Stenroos; *Fringilla spinus*, svart burfogel; *Parus major* med korsvuxen näbb, af konstförvandt Lindroos; *Garrulus glandarius* med missbildad fot, från Evois af lektor J. E. Furuhjelm; *Totanus glottis* och *T. glareola*, ungar, samt *Lagopus mutus* alla från Ounastunturi-trakten af magister J. A. Sandman.

Till medlemmar föreslogos herr magister J. E. Rosberg af herr R. Hult äfvensom herr studerande Ernst Therman af herr K. M. Levander.

Mötet den 6 februari 1892.

På grund af sekreterarens sjukdom fördes protokollet af herr magister A. Arrhenius.

Ordföranden, herr professor Th. Saelan, uppläste följande bref från professor W. Nylander:

Paris, 4 janvier, 1892.

Monsieur le Président

Je suis vivement touché de la bienveillante distinction, dont la Société pro Fauna et Flora Fennica honore le vieillard septuagenaire qui l'a tant aimé pendant les années déjà lointaines où il habitait la patrie. La Société cependant n'etait alors que très modeste et n'existait que grâce aux efforts patriotiques d'un petit nombre de Membres. Des méchants sont ensuite venus semer la division et amener le demembrement dans les collections au profit de leurs egoïstes caprices, detruisant l'harmonie antérieure. Peut-être aussi ma personne, qui ne se pliait pas sans protester contre les mauvais desseins, fut-elle jugée détestable et à écarter. Toujours est-il qu'un trouble regrettable s'était mis dans notre Société au grand détriment de son intégrité ancienne, son bon entrain patriotique et sa prósperité.

Depuis mon départ des jours meilleurs sont venus. La Société a pris un essor plus considérable et a pu publier des travaux scientifiques importants nombreux qui la placent à un haut rang parmi celles des pays étrangers.

Je me rejouis profondement de ces heureux progrès si honorables pour la Finlande et je l'en félicite de tout mon coeur.

Veuillez, Monsieur le Président, recevoir l'expression de ma profonde reconnaissance et la présenter à la Société.

Votre très dévoué
W. Nylander.

Från Société hongroise des Sciences naturelles i Budapest hade till Sällskapet anländt en inbjudning att deltaga i den solenna sammankomst, som på femtionde årsdagen af nämda samfunds stiftande skulle hållas därsammastädes söndagen den 17 januari 1892.

Société de Géographie i Paris hade tillställt sällskapet tillkännagifvande om sin ordförandes, M. de Quatrefages de Bréau, dödliga frånfälle i Paris den 12 januari 1892.

Scottish Natural Society i Edinburgh hade som bytesexemplar tillsändt Sällskapet sina »Annals» N:o 1, 1892, January, och beslöts i anledning häraf att Sällskapets under förlidet år utkomna skrifter skulle till berörda samfund öfversändas.

Herr doktor Rob. Boldt förevisade några sterila exemplar af en *Saxifraga-art*, sannolikt *S. cæspitosa*, tagna af magister A. Forsell i Nurmijärvi socken, på ett öde bärg 4 km från Rajamäki vid Hangöbanan.

— Herr docent A. O. Kihlman öfverlämnade till Sällskapet:

Botaniska iakttagelser gjorda sommaren 1891, hufvudsakligen i Kuolajärvi Lappmark af **H. Stjernvall.**

Lonicera coerulea L. längs Tuntsajoki på ängsmarker bestående af svämlera åtminstone ända till Pyrstölamminsuu i N; längs Kutsanjoki åtminstone till och omkring Karjalansuvanto i W; blommade den 1 juli vid Karjalansuvanto; den 7 juli nästan utblommad vid Tuntsajoki.

Pinguicula alpina L. i blom den 12 juli på en mosse vester om vägen mellan Kairala och Kuolajärvi kyrkoby.

Primula sp. i full blomning på äng vid Ruva by i Ryska Karelen midsommardagen.

Ranunculus lapponicus L. blommande på kärr mellan Kairala (vid Kuolajärvi) och Kuolajärvi kyrkoby, 12 juli.

Batrachium heterophyllum Fr. i full blomning vid Sallanjokis utlopp ur Sallanjärvi den 14 juli.

Dianthus superbus L. observerades kring mynningen af Naalioja längs Tuntsjoki; började blomma omkring den 24 juli.

Ribes rubrum L. observerad med mogna bär ett stycke nedom expeditionens sista lägerplats (vid älfven rakt i W från Vahtkorelavaara) den 31 augusti.

Prunus padus L. i blom den 5 juli vid Tuntsajoki ett stycke uppför älfven från Tuntsajärvi.

Cassandra calyculata Don. nyligen utslagen vid Kieminki och Pudasjärvi den 7 juni; öster om Pudasjärvi icke i blom den 8 –9 juni.

Arctostaphylos alpina Spr. allmän på fjällen; började vid sista lägerplatsen förekomma i dalgångarne på lafmark och låga berg.

Azalea procumbens L. blommade den 14 juli på Sallantunturi.

Juniperus communis L. betäckte ovanligt ymnigt trakten närmast kring Peuratunturi.

Corallorhiza innata Br. i blom (inalles funna 3 exemplar) vid Pyhäkura W om Vuorijärvi by den 2 juli.

Asplenium viride Huds. mycket allmän på Sankarikaita ett stycke SE om Harriskoski (på grusmark).

Allosurus crispus Bernh. observerad på Sorstatunturi (sparsamt) och på en af Nuolusoiva topparne (mycket allmän och särdeles vackra exemplar).

Struthiopteris germanica Willd. mycket talrik kring bäckar, genomströmmande djupa klyfdalar i trakten mellan Nivajärvi och Vuorijärvi.

Equisetum hiemale L. allmän på mosandfält och steniga stränder mellan Luotoköngös och Jääräkoski.

Diapensia lapponica L. blommade den 14 juli på Sallantunturi (blommorna till största delen förstörda af frost).

Chrysosplenium tetrandrum Th. Fr. blommade den 14 l. 17 juni vid Kuusamo kyrkoby.

Rosa cinnamomea L. vid Tuntsa by i Ryska Karelen observerad i blom 26—29 juni.

— Herr professor J. Sahlberg meddelade att han redan för några år sedan, då han genomgick och bestämde doktor O. Engströms finska coleoptersamling, hade fäst sig vid tvänne exemplar af slägtet *Haltica,* tagna i Thusby, hvilka väsentligen afveko från alla förut kända nordeuropeiska arter af samma slägte och närmade sig den från södra Frankrike och Spanien beskrifna *H. Ericeti.* Då den likväl i vissa afseenden afvek från denna sistnämda, som ej var funnen i mellanliggande trakter, var han dock redan då böjd att anse den för en ny art. Bland de af docenten Kihlman från Petschora-trakten hemförda coleoptera, hvaraf flera voro af synnerligen stort djurgeografiskt intresse, funnos äfven flera exemplar af samma *Haltica* tagna på *Ulmaria pentapetala* på en äng vid Orlowska poststugan vester om byn Safonowa vid

floden Pjosa. För att vinna full säkerhet angående denna art hade par exemplar sändts till dr Julius Weise i Berlin, nutidens främste specialist uti halticiderna, och äfven han hade förklarat den för ett nytt species. Arten som får heta *H. Engströmi* efter dess första upptäckare skiljer sig från alla skandinaviska genom sin långsträckta form, med afrundade skuldror och otydlig humeralknöl. Från *H. Ericeti* All. afviker den genom något finare punktur på täckvingarna, mindre djup fåra på prothorax, hvars framhörn äro valklikt uppsvällda och framsträckta.

Vidare förevisade herr Sahlberg ett monströst exemplar af *Carabus nemoralis* L. taget på Högholmen nära Helsingfors af studerande G. Palmgren och utmärkt därigenom att venstra antennen vid tredje leden bar en missformad tars.

Vidare förevisade herr Sahlberg följande för vår fauna nya solitära getingar. *Hoplomerus reniformis* Wesm. tagen i Pyhäjärvi i södra Karelen af föredragaren; *Lionotus dentisqvama* Thoms. tagen i Yläne af C. Sahlberg; *L. picticrus* Thoms. tagen i Kuusamo af föredragaren; *Ancistrocerus callosus* Thoms. tagen i Karislojo af föredragaren; *A. excisus* Thoms. tagen i Yläne af C. Sahlberg; *A. oviventris* Wesm. tagen i Kuusamo af föredragaren; *A. parietinus* L. tagen i Ruovesi af föredragaren; *A. clavipennis* Thoms. tagen i Teisko och Yläne af föredragaren; *A. pictipes* Thoms. tagen i Yläne af C. Sahlberg; *Odynerus suecicus* Saussure (= laeviventris Thoms.) tagen i Kuusamo af föredragaren och *O. fuscipes* Thoms. tagen i Karislojo af föredragaren. Alla dessa arter voro förut kända från Sverige.

— Herr magister E. Reuter förevisade exemplar af en för skandinaviska och tre för finska faunan nya vecklarefjärilar, nämligen:

Tortrix cerasana Hb., funnen af föredragaren på Aspö i Korpo socken i juli 1890. Arten, som förut veterligen icke anträffats vare sig inom Skandinaviens eller Finlands faunaområde, är utbredd öfver England, Frankrike och Tyskland samt förekommer äfven i Lifland.

Tortrix diversana Hb., tagen å samma lokal och samtidigt som föregående, är hemma i England, Tyskland och Ryssland äfvensom i Skåne i Sverige.

Penthina moestana Wk., funnen sommaren 1885 å Lofsdal i Pargas socken; dess hemvist är England och norra Tyskland; i Skandinavien har den anträffats i norska Lappmarken.

Phthoroblastis Juliana Curt., anträffad i flere exemplar på ek å Lenholmen invid Lofsdal i Pargas sommaren 1888. Artens utbredningsområde i Europa är England, Tyskland, Frankrike och Dalmatien; dessutom förekommer den sparsamt i Blekinge i Sverige.

— Herr student H. Lindberg framlade följande för provinsen Åland nya fanerogamer: *Cirsium heterophyllum* × *palustre, Stellaria Friesiana, Carex sparsiflora, Trifolium agrarium, Farsetia incana, Lycopodium inundatum* och *Viola uliginosa.*

I anslutning härtill meddelade herrar O. Bergroth och E. Reuter att de anträffat: den förre *Trifolium agrarium* i Sund, den senare *Farsetia incana* på Lågskär.

Herr Lindberg demonstrerade vidare i Hangö tagna exemplar af den som vildtväxande från Finland tillförene okända *Polygonum Rayi;* af några mötesdeltagare uttalades emellertid en förmodan att äfven dessa möjligen vore ditkomna med ballast.

— Herr student T. Renvall förevisade exemplar af den i vårt land förut icke anträffade *Arion rufus,* funna i Muurla kapell.

— Herr magister Axel Arrhenius omnämde ett fall af

Frosthärdighet hos Senecio vulgaris L.

På en sydligt belägen bärgafsats straxt nedanför Uspenskij katedralen och alldeles invid stora Skatuddsvägen i Helsingfors hade föredragaren den 8 november detta år lagt märke till ett större antal individer af *Senecio vulgaris,* som sköto upp ur den bara, frusna marken. Det friska utseendet hos dessa plantor väckte därvid föredragarens uppmärksamhet, enär minimum-temperaturen under de sista dagarne i oktober, liksom under den första november-veckan, i regeln understigit —3° C., vid flere tillfällen gått ner under —5° och en dag till och med sjunkit ända till —7°.8 medan å andra sidan maximum-temperaturen åtminstone en dag i november nått upp till +8°. En mikroskopisk undersökning visade, att plantorna i själfva värket ännu voro fullt lifskraftiga och fortplantningsdugliga — pollenplasmat och fröämnena, liksom äfven de vegetativa organens väfnader hade ett full-

komligt normalt utseende. Som ett ytterligare bevis för riktigheten af denna iakttagelse omnämde föredragaren, att outslagna korgar af några individer, som medbragts hem och nedsänkts i vatten, efter några dagar buro välutvecklade blommor med friskt, saftigt pollen och friska saftiga märken.

Ett nytt besök vid samma bergafsats gjordes en månad härefter, en tid, under hvilken temperaturförhållandena varit långt ogynsammare än under oktober. Under tretton dagar angaf termometern en minimum-temperatur under — 5°; en dag hade kvicksilfverpelaren sjunkit till — 10° och två dagar nådde densamma ända ner till — 13°. November månads medeltemperatur utgjorde, enligt observationerna å härvarande meteorologiska station, — 1°.39. Marken var fortfarande snölös på den ifrågavarande lokaliteten, och där stodo nu *Senecio*-plantorna till sin halfva höjd liksom insmälta i en kompakt isklump. Men det oaktadt hade de alltjämt bibehållit sitt friska, grönskande utseende. En del blommor stodo utslagna och pollenkornen, liksom märkena, på hvilka dessa fastnat, tedde sig under mikroskopet fullt lifskraftiga. Hos de afbrutna individer, som hemförts och blifvit ställda i kyligt vatten, hade äfven nu ett fåtal blommor efter några dagars förlopp inträdt i anthes-stadiet. En sådan motståndskraftighet vittnade ojäfaktigt om i hvilken hög grad *Senecio vulgaris* förmått afpassa sig efter till och med mycket ogynsamma klimatiska förhållanden.

Föredragaren uppmanade till anställande af liknande observationer äfven på andra växter.

— Herr professor Th. Saelan förevisade: *Scilla sibirica* Andr., funnen på grekisk-katolska begrafningsplatsen i Viborg, *Setaria viridis* från Taipalsaari och *Sagittaria sagittæfolia* f. *subintegrifolia* från Taipalsaari, alla tagna af eleven H. Sundelius, den förstnämda högst sannolikt förvildad.

Till de botaniska samlingarne hade influtit: Af student A. Thesleff en kärlväxt och 7 arter svampar från olika delar af landet; af student Harald Lindberg *Riccia Huebeneri* från Lojo; af fröken B. Qvist *Webera pulchella* från Viborg; af student K. E. Stenroos *Potamogeton nitens* och *Nitella mucronata* från

Nurmijärvi; af student H. Stjernvall 6 fröväxter från östra Lappmarken; af doktor R. Boldt *Saxifraga cæspitosa* från Nurmijärvi.

Till nya medlemmar föreslogos herr student Mikaël von Haartman af friherre Palmén, herr student Gösta Palmgren af herr Sahlberg samt herr student Hugo Stjernvall af herr Kihlman.

Mötet den 5 mars 1892.

Till Sällskapet hade anländt ett cirkulär från Wien, undertecknadt af 63 botaniska forskare i olika delar af Europa, hvari naturforskare uppmanas att sammanskjuta bidrag till en vård på Stefan Endlichers graf, och beslöt Sällskapet att på nästa möte låta en lista för tecknande af bidrag cirkulera. Uppropet var utsändt genom »K. K. zoologisch-botanische Gesellschaft» i Wien

Från Linnean Society of New South Wales hade underrättelse ingått att en af dess mest verksamme medlemmar och frikostiga mecenater, sir William Macleay, »sällskapets hufvud och hjärta», aflidit den 7 sistlidne december.

Bibliotekarien anmälde att Universitetet i Upsala genom bibliotekarien professor Annerstedt förärat Sällskapet en samling af fyratio i Upsala utkomna disputationer, hufvudsakligen af botaniskt och zoologiskt innehåll, samt för framtiden erbjudit Sällskapet allt akademiskt tryck inom de vetenskapsgrenar som Sällskapet önskar. och beslöts att Ordföranden skulle till professor Annerstedt aflåta en tacksägelseskrift för den värdefulla gåfvan.

På tryckningskomiténs af ordföranden framförda förslag beslöt Sällskapet att för understödande af lektor Hjalmar Hjelts arbete på hans *Conspectus Floræ Fennicæ* tilldela författaren 500 mark för monokotyledonerna samt att för utarbetandet af dikotyledonerna aflägga en reservfond, hvilken borde stiga till 5,000 mark, till hvilken reservfond 1,000 mark genast skulle öfverföras.

Till införande i Sällskapets Meddelanden anmälde ordföranden en uppsats af herr kandidat J. Alb. Sandman med titeln *Leptodora hyalina i Finland.*

Herr professor O. M. Reuter förevisade och inlemnade till samlingarna i sprit förvarade larver af *Pedicia rivosa* L., Finlands största och vackraste tipulid, en hos oss ganska sällsynt art. Larven upptäcktes redan i slutet af förra seklet af Schäffer, men beskrefs fullständigt först för något decennium sedan af Beling, som lyckades följa dess vidare utveckling. Både tlll byggnad och evolution erbjuder den många egendomligheter. Så bär den i motsats till de flesta dipterlarver fotlika bihang på de fyra näst sista buksegmenten. Den lefver i rinnande och kyligt vatten. De nu förevisade exemplaren voro tagna den 3 juli 1891 på Lofsdal i Pargas från bottnen af en just tömd källa. I bottnen framsprang nämligen källådern på en iskränkt fläck af omkring 40 mm tvärmått. Ingenstädes för öfrigt på källbottnen fanns spår af larven, men vid själfva åderns mynning lågo några exemplar, och genom gräfning längre in i ådern kunde därifrån framdragas otaliga larver. Hemförda sattes de i ett glas med sand och vatten från samma källa, men dogo inom några timmar, antagligen emedan vattnet ej mer egde den friskhet och kyla, som erfordrades.

— Herr doktor A. O. Kihlman demonstrerade särskilda former af *Salix rotundifolia* från Orloff samt följande för floran nya *Salix*-bastarder: *Salix glauca* × *lapponum*, *S. myrsinites* × *phylicæfolia*, *S. hastata* × *myrsinites*, *S. myrsinites* × *rotundifolia*, *S. hastata* × *rotundifolia*, *S. lapponum* × *rotundifolia*, *S. hastata* × *herbacea* (funnen äfven af doktor Brotherus nära Shagajaur i Lapponia murmanica; hit torde äfven böra räknas den i Herbarium Musei Fennici enligt Lundströms bestämning upptagna *Salix hastata* × *reticulata* från Nuotjaurfjällen), *S. herbacea* × *rotundifolia*, *[S. hastata* × *rotundifolia]* × *[S. lapponum* × *rotundifolia]*.

Därjämte anmälde talaren att han framdeles ämnade publicera en närmare redogörelse öfver dessa former.

— Herr magister E. Reuter förevisade exemplar af trenne aberrationer af vecklarefjärilar, hvilka förut icke anmälts såsom tillhörande vår fauna, nämligen: *Teras ferrugana* Schiff. ab. *Brachiana* For., *Grapholitha Solandriana* L. ab. *Trapezana* F. och *Gr. nisella* Cl. v. *Pavonana* Don., alla från Lofsdal i Pargas socken. Wallengren, som nyligen i Entomologisk tidskrift publicerat en afhandling om Skandinaviens vecklarefjärilar, omnämner ej någon af dessa aberrationer såsom förekommande i Sverige

eller Norge, men antagligt är att de uppträda i alla de länder, där hufvudformen finnes. Många auktorer hafva icke särskiljt dem fran hufvudformen, och härpå beror möjligen den omständigheten att nämnda aberrationer ej af Wallengren skildt upptagas.

— Herr student J. E. Montell förevisade följande af honom på Bolstaholm i Geta (Åland) insamlade Microlepidoptera: *Chilo phragmitellus* Hb., utbredd i mellersta Europa norrut till Sverige och Petersburg, — funnen på en strand 30 juni 1891. *Tortrix Forskåhleana* L., utbredd i England, Frankrike, Tyskland, Grekland, Lifland, Sverige till Upland samt södra Norge, — tagen på en äng den 1 augusti 1891. *Cerostoma sequellum* Cl., utbredd i England, Tyskland, Galizien, Ungern, Schweiz, Piemont, mellersta Italien, vestra Ryssland, Danmark, södra Norge samt södra och mellersta Sverige, — funnen i en lund den 17 augusti 1891. *C. lucellum* F., utbredd i England, Tyskland, Schweiz, Galizien, Ungern, Lifland, sydöstra Ryssland, Grekland, Spanien, södra Norge, samt södra och mellersta Sverige, — tagen på en äng (på ek) den 15 augusti 1890.

— Herr student A. Thesleff förevisade ett af honom senaste vår i Viborgstrakten funnet exemplar af den hittills endast i Finland funna och sedan 1860-talet icke återsedda *Helvella ambigua* Karst.

Till de botaniska samlingarna hade inlemnats af studerande H. Lindberg 22 sällsynta kärlväxter från södra Finland samt af magister H. Zidbäck från olika delar af landet en mossa och 11 fanerogamer, däribland anmärkningsvärda *Convallaria polygonatum* från Simo och *Galium triflorum* från Muhos.

Till medlem af Sällskapet föreslogs af herr Elfving herr student K. E. Hirn.

Mötet den 2 april 1892

Ordföranden föredrog de nio ansökningar om reseanslag, som inlämnats och af hvilka en anländt efter ansökningstidens utgång.

Herr John Lindén hade anhållit om 250 mark för en botanisk undersökning af sydligaste Österbotten, såväl skärgården som inlandet, jämte besök i angränsande delar af Satakunta.

Herr Harald Lindberg hade begärt 225 mark för att i botaniskt, specielt muscologiskt syfte undersöka Eckerötrakten, där han äfven ämnat göra växttopografiska anteckningar samt insamla alger, rötter, frön, frukter m. m.

Fröken Helmi Tennander hade anhållit om 100 mark för muscologiska insamlingar i mellersta Österbotten.

Herr Justus Montell hade anhållit om 100 mark för en lepidopterologisk och växttopografisk undersökning af norra och östra Åland jämte därtill hörande skärgårdar.

Herr Artur Thesleff hade önskat erhålla 100 mark för en botanisk undersökning af Viborgstrakten och nejden därifrån söderut kring Viborgska viken, hvarvid främst fanerogamerna. men äfven svamparne skulle blifva föremål för hans uppmärksamhet.

Herr Charles E. Keckman hade begärt 200 mark för växttopografiska studier i Simo elfdal och angränsande trakter af norra Österbotten.

Herr Lars Ringbom hade anhållit om 100 mark för insamling af lepidoptera och krustaceer i Korpo och Houtskär.

Lyceisten Wäinö Gabriel Borg hade anhållit om något understöd för insamling af växter på Åland eller i någon annan trakt, som Sällskapet ville föreslå.

Af dessa åtta i behörig tid inkomna ansökningar hade tryckningskomitén tillstyrkt alla utom fröken Tennanders, herr Ringboms och lyceisten Borgs. Såsom för sent anländ hade tryckningskomitén ej kunnat behandla herr C. A. Knabes anhållan om 200 mark för en växttopografisk och växtgeografisk undersökningsresa genom östra och norra delarne af södra Savolaks från Parikkala genom Kesälaks, Kerimäki och Jorois till Heinävesi.

Sällskapet beslöt tilldela herrar Lindén, Lindberg, Montell, Thesleff, Keckman och Ringbom samt fröken Tennander de ansökta beloppen, samt att uppmuntra lyceisten Borg till fortsatta naturhistoriska studier genom någon lämplig gåfva ur boklagret. Därjämte beslöts uppmana herrar Montell och Ringbom att koncentrera sitt sommararbete på lepidoptera och afstå från de öfriga delarne af sina respektive program.

Zürcherische naturforschende Gesellschaft hade anhållit om skriftbyte med Sällskapet, hvartill bifölls.

Ett förslag af herr magister Enzio Reuter att Sällskapet skulle söka inleda skriftutbyte med ett större antal utländska institutioner och samfund hänsköts till tryckningskomitén, hvilken bemyndigades att för ärendets beredning komplettera sig med sakförståndige medlemmar.

Herr professor O. M. Reuter anmälde till införande i Sällskapets Meddelanden en uppsats *Förteckning öfver de i Finland anträffade Psocinæ,* samt uppmanade medlemmarne att i sommar insamla sådana, på det förteckningen öfver dem må kunna kompletteras, innan uppsatsen i höst tryckes.

Därjämte uppmanade professor Reuter exkurrenterna att utkläcka ängsmaskar och iakttaga de parasiter, hvilka angripa dem. Talaren förevisade en karta öfver ängsmaskens härjningar afsedd att publiceras af Hushållningssällskapet jämte en afhandling i ämnet.

Herr professor J. Sahlberg förevisade tvenne för vår fauna nya arter af det intressanta honungstekelsläktet *Megachile,* båda funna af student A. Thesleff i närheten af Viborg i juli månad senaste sommar. Den ena, *M. fasciata* (= *ericetorum* Lep.), som togs i ett par exemplar, ♂ och ♀, var förut veterligen icke funnen i Skandinavien, ej häller i trakten af Petersburg, men är ej sällsynt i Tyskland och Frankrike. Den andra arten, *M. argentata* Panz., hvilken skiljer sig från alla våra arter genom hvita abdominalborst, förekommer i södra Sverige och i trakten af Petersburg samt har en stor utbredning i mellersta Europa. Exemplaren hafva blifvit förärade till finska samlingen.

— Herr professor F. Elfving yttrade: Af trädslag, hvilka på Skandinaviska halfön uppträda skogbildande, saknas som bekant, helt och hållet i vårt land **boken** (*Fagus silvatica* L.). Man har på några ställen i södra Finland gjort försök att odla den, men med ytterst ringa framgång. Medan den i Sverige ännu norrom sin skogsgräns (omkring 58°) förträffligt trifves såsom planterad och ännu norrom Gefle, alltså på en breddgrad motsvarande trakten mellan Nystad och Raumo, sätter frukt, utvecklar den sig hos oss endast såsom nödvuxna sterila buskar. Hufvudformen, hvarom här är fråga, torde i Finland endast finnas på fyra lokaliteter, nämligen på Fagervik, Brödtorp, Svartå och Frugård. På Fagervik finnas, enligt meddelande af friherre Edv. Hisinger, på ett skyddadt ställe i trädgården längs den därigenom flytande ån, som på detta ställe icke gärna fryser, en häck af tjugu, fyra till fem fot höga, ganska frodiga buskar. På ett annat icke skyddadt ställe i parken finnas ännu kvar två exemplar af en häck som i tiden bestått af femton buskar. På Brödtorp åter finnes ett exemplar, för närvarande en buske af sex fots höjd, på norra sidan af ett hus, där en drifva alltid kvarligger länge på våren, så att vårkölden icke kunnat skada den. På Svartå står i en häck en bokbuske insprängd bland andra buskar; dess ålder är ungefär tjugu år, höjden något öfver två meter, hufvudstammens omkrets ungefär 15 cm (enligt friherre F. Linder). Den nordligaste växtplatsen är Frugård i Mäntsäla socken (60° 33′). Där finnes enligt uppgift af herr student E. Nordenskiöld på en mot söder öppen, mot norr af en granskog skyddad plats i en trädgård en 80—100 år gammal bokbuske af 1.26 m höjd och 1.8 m tvärmått mellan de yttersta grenspetsarne; stammens diameter på 5 cm höjd öfver jordytan är 7.5 cm.

Vida härdigare är däremot blodboken. I botaniska trädgården i Helsingfors finnes sedan en tio år tillbaka två mindre träd. På Fagervik stå två inemot 6 meter höga träd, af hvilka det ena 1890 blommade utan att dock sätta frukt, och äfven på andra ställen i södra Finland trifves blodboken åtminstone behjälpligen.

— Herr student H. Lindberg förevisade *Hypericum montanum* L., hvilken i juli 1888 upptäcktes vid Sedola i Lojo af herr E. Stenberg. Denna för Finlands flora nya art växte i blott några få exemplar på fyndorten.

Följande gåfvor anmäldes till de zoologiska samlingarna:

Af professor O. M. Reuter en större samling *Hymenoptera raptatoria* från sydvestra Finland, hufvudsakligast från Pargas. Af student A. Westerlund 30 arter vespider från sydöstra Finlund, däribland 3 för samlingen nya. Af student A. Thesleff några sällsynta hymenoptera från Viborgstrakten, däraf två för vår fauna nya bin. Af professor O. M. Reuter 28 arter *Psocinæ*, en del i sprit. Af professor J. Sahlberg 28 arter *Psocinæ*. Af kandidat K. M. Levander 2 arter *Psocinæ*. Af fröken S. Elmgren 3 arter *Psocinæ*.

De botaniska samlingarna hade fått emottaga:

Af magister H. Zidbäck 10 kärlväxter från norra Österbotten. Af student Ch. E. Keckman 43 kärlväxter från olika delar af landet. Af rektor M. Brenner 9 kärlväxter från olika delar af landet, insamlade af elever vid realskolan i Helsingfors. Af student Harald Lindberg *Hypericum montanum* L. från Lojo.

Årsmötet den 13 maj 1892.

Då ordföranden, herr professor Th. Sælan, i följd af bortresa anmält sig hindrad att öfvervara mötet, leddes förhandlingarna af viceordföranden friherre professor J. A. Palmén.

Ordförandens årsberättelse upplästes af viceordföranden och var af följande lydelse:

Årsberättelse vid årsmötet den 13 maj 1892.

Det nu förflutna året är i visst afseende ett bemärkelseår i vårt sällskaps historia. Sällskapet har nämligen under detsamma upplefvat 70 år sedan sin stiftelse den 1 november 1821. Betraktadt efter måttstocken af ett människolif har det således uppnått gubbåldern, men att döma af den lifskraft, som flödar inom detsamma, ha ännu inga symptom af senilitet visat sig. Tvärtom: Från en ringa början och i lång tid förande en tynande tillvaro har det, efter att vid midten af sekler ha vaknat till ett nytt lif, raskt gått framåt, utöfvande en liflig och framgångsrik verksamhet för uppnåendet af det mål, som det föresatt sig; och med

blicken fästad på det tillflöde af nya krafter, som årligen strömma till detsamma, kan man hysa ett tillförlitligt hopp, att denna liffullhet allt framgent skall äga bestånd och göra sig synbar genom sällskapets arbete i naturforskningens tjenst.

Genom offentliggörandet af de talrika, till tryckning inlemnade skrifterna under det föregående året hade sällskapets tillgångar blifvit så starkt medtagna, att, såsom af vår skattmästares rapport vid senaste årsmöte framgår, deficit uppstått i kassan; och denna lucka i våra penningetillgångar hade utan tvifvel blifvit allt mera gapande samt på ett vådligt sätt inverkat förlamande på vår verksamhet i det ena och andra afseendet, om ej den väntade hjälpen anländt från Landtdagen genom att från Längmanska fonden beviljades åt sällskapet ett anslag af 6,000 mark. Härigenom blefvo vi lyckligt frälsta från det svåra bryderi, hvari vi råkat, och kunna nu med större lugn se framtiden till mötes. Det lyckligaste vore likvisst, om vår egen penningetillgång eller vår stående fond blefve så stor, att vi kunde stöda oss på våra egna ben och icke behöfde anlita hjälp från annat håll, hvilket alltid är mer eller mindre prekärt, men detta torde ännu för en lång tid framåt komma att höra till de fromma önskningarnas område, så vida ej någon mecenat — ett för öfrigt hos oss i Finland förekommande *species rarissima* — ville göra en större donation till sällskapets förmån.

Af sällskapets skrifter hafva under årets lopp offentliggjorts 17:de häftet af Meddelandena, innehållande uppsatser af herrar John Sahlberg, O. M. Reuter, Enzio Reuter, A. Westerlund, K. J. Ehnberg, Osc. Nordqvist, K. M. Levander, J. E. Rosberg och J. Alb. Sandman. Af Akterna har utkommit 3:dje häftet af volymen V, innehållande fortsättningen af lektor Hjelts *Conspectus Floræ fennicæ*. Under tryckning äro VIII:de volymen af Akterna och 18:de häftet af Meddelandena, hvilket senare redan är så långt kommet, att det torde blifva färdigtryckt inom den närmaste tiden.

Till publikation ha vid sällskapets sammanträden följande uppsatser blifvit anmälda af:

M. Brenner, *Spridda bidrag till kännedom af Finlands Hieraciumformer, I, Sydfinska Archieracia;*

J. Alb. Sandman, *Fågelfaunan på Karlö och kringliggande skär. Ett bidrag till kännedom om norra Österbottens fågelfauna;*

J. E. Rosberg, *Bidrag till kännedomen om fiskarnes utbredning i ryska Karelen;*

A. O. Kihlman, *Hepaticæ från Inari Lappmark;*

J. Sahlberg, *Några aberrationer af dagfjäril-slägtet Argynnis* (med tafla);

J. Alb. Sandman, *Leptodora hyalina i Finland;* och

O. M. Reuter, *Förteckning öfver de i Finland anträffade Psociner.*

Dessutom har herr John Lindén aflemnat en reseberättelse från sin med understöd af sällskapet sistlidne sommar företagna botaniska forskningsresa till fjälltrakten kring Nuotjaur i Kola Lappmark.

De sedvanliga månadsmötena ha varit talrikt besökta och hafva därvid föredrag hållits och meddelanden gjorts af herrar Axel Arrhenius, O. Bergroth, Rob. Boldt, Fr. Elfving, Edv. Hisinger, A. O. Kihlman, K. M. Levander, Harald Lindberg, J. E. Montell, John Lindén, J. A. Palmén, T. Renvall, Enzio Reuter, O. M. Reuter, Th. Sælan, J. Sahlberg, J. Alb. Sandman, K. E. Stenroos, A. Thesleff, A. Westerlund och D. A. Wikström.

Reseunderstöd för forskningsresor under sommaren ha beviljats åt följande personer:

Herr John Lindén 250 mark för floristiska och växttopografiska undersökningar i södra Österbotten;

Herr Harald Lindberg 225 mark för studium af floran på Eckerö, hvarvid särskild uppmärksamhet skulle egnas åt mossorna;

Herr J. E. Montell 100 mark för lepidopterologiska undersökningar af norra och östra Åland jämte angränsande skärgård;

Herr A. Thesleff 100 mark för insamlande af fanerogamer och svampar i trakterna kring Viborgska viken;

Herr Ch. E. Keckman 200 mark för floristiska och växttopografiska undersökningar af Simo älfdal;

Herr L. Ringbom 100 mark för insamlande af lepidoptera och crustaceer i Korpo skärgård;

Fröken H. Tennander 100 mark för insamlande hufvudsakligen af mossor i mellersta Österbotten; eller sammanlagdt en summa af 1,075 mark.

Dessutom har sällskapet anslagit åt lektor Hjalmar Hjelt ett understöd af 500 mark samt beslutit att yttermera för de närmaste fem åren aflägga för hans räkning 1,000 mark årligen, på det att lektor Hjelt måtte sättas i tillfälle att mer odeladt egna sig åt slutredigeringen och tryckningen af sin *Conspectus Floræ fennicæ,* detta betydande och för den finska botaniska forskningen viktiga verk, på hvilket lektor Hjelt under en följd af år med så stor offervillighet, så mycken sakkunskap och grundlighet arbetat.

Under årets lopp har sällskapet trädt i utbyte af publikationer med följande nya samfund och museer: *Rochester Academy of Science* i New York; *Queenslands Museum; Stavangers museum; Nova Scotian Institute of natural science* i Halifax; *Geological and Natural History Survey of Canada* i Montreal; *Scottish Natural Society* i Edinburgh och *Naturforschende Gesellschaft* i Zürich.

Från universitetsbibliotekarien, professor Annerstedt, i Upsala har sällskapet haft förmånen erhålla en högst värdefull gåfva, utgörande en samling af 40 i Upsala utkomna disputationer hufvudsakligast af botaniskt och zoologiskt innehåll, hvarjämte han haft vänligheten utlofva, att äfven framdeles stå sällskapet till tjänst med dylika, annars svåråtkomliga publikationer, för hvilket välvilliga tillmötesgående sällskapet får uttala åt professor Annerstedt sin varmaste erkänsla och tacksamhet.

Likaså har härvarande Landtmäteri-styrelse haft vänligheten att förära sällskapet fem exemplar af sin generalkarta utan namn, hvarföre sällskapet får frambära sin stora tacksamhet.

På förslag af herr A. Osw. Kihlman har sällskapet beslutit att lemna ett exemplar af sina publikationer till lyceerna i landet i den mån bibliotekarien funne boklagrets tillgångar medgifva detta.

Under årets lopp har till utländsk ledamot inkallats docenten vid Lunds universitet doktor Svante Murbeck och till inländska studerande Erik Nordenskiöld, provisor Ernst Studd, studerande Ch. E. Keckman, filosofie magister J. E.

Rosberg samt studerandene Ernst Therman, Michael von Haartman, Gösta Palmgren, H. Stjernvall och K. E. Hirn.

Till minne af att sällskapet fyllt sitt sjuttionde år och för att gifva uttryck åt den djupa aktning och tacksamhet vi hysa för en bland våra äldste och tillika den förnämste af våra medlemmar, vår vordne ordförande, professor William Nylander, som på sätt och vis är årsbarn med sällskapet och som genom sin energiska verksamhet i midten af seklet ingjöt nytt lif i detsamma och sedan denna tid allt fortfarande hyst det varmaste intresse för sällskapet samt på allt sätt sökt befordra dess sträfvanden, beslöts på förslag af herr Fr. Elfving, hvilket med acklamation antogs, att genom en skrifvelse, tillställd professor Nylander på hans födelsedag den 3 sistlidne januari kalla honom till vår Hedersordförande.

Under det nu tilländalupna året har sällskapet återigen att beklaga det dödliga frånfället af flere af sina medlemmar. Främst bland alla beröras vi af förlusten af vår utländske hedersledamot, professorn i botanik i München, doktor Karl Wilhelm von Nægeli, som afled den 10 maj 1891 i en ålder af 74 år. Född den 27 mars 1817 i närheten af Zürich studerade han naturvetenskaperna i Zürich, Genève och Berlin; var 1849—1852 extra ordinarie professor i botanik i Zürich; kallades 1852 till professor i botanik och direktor för botaniska trädgården i Freiburg, där han kvarstod till 1855, då han återvände till Zürich såsom ordinarie professor; där stannade han ej längre än till år 1857, då han blef kallad till professor i botanik och direktor för botaniska trädgården i München, hvarest han sedan i mer än 30 års tid med stor framgång verkade som akademisk lärare. Nægeli var en af vetenskapens stormän och hörde till de ytterst få utvalde, som beherskade alla områden af den botaniska vetenskapen, inom hvilka samtliga han utgaf epokgörande arbeten. Växtsystematiken och morfologin har honom att tacka för värderika arbeten öfver cirsierna i Schweiz, öfver algerna och för hans senaste stora arbete öfver Medel-Europas hieracier. I växtanatomin utgaf han äfven grundläggande arbeten, och den moderna växtfysiologin är en skapelse af honom. Likaså har han genom sina forskningar lagt grunden till den vetenskapliga bakteriologin. Efter framträdandet af hans arbete »Die niederen Pilze

in ihren Beziehungen zu den Infectionskrankheiten» (1877) har den medicinska vetenskapen först riktigt begynt att sysselsätta sig med detta högst viktiga kapitel, och hvad som senast uträttats inom detta område är allmänt bekant. I sitt stora arbete: »Mechanisch-physiologische Theorie der Abstammungslehre» (1883) framlade han sina åsikter om descendens-läran, i åtskilliga stycken afvikande från Darwins framställning af hithörande frågor.

Helt nyligen har ett budskap anländt, att en annan oss nära stående botanist afgått med döden, nämligen direktorn för kejserliga botaniska trädgården i S:t Petersburg, Eduard August Regel, som afled den 27 sistlidne april vid 77 års ålder. Född den 13 augusti 1815 i Gotha egnade han sig efter slutade skolstudier hufvudsakligen åt trädgårdsmästare-facket och blef år 1842 kallad till öfverträdgårdsmästare vid botaniska trädgården i Zürich. Här arbetade han under direktorn för den botaniska trädgården, den bekante schweiziske botanisten, Oswald Heer, och utvecklade en liflig verksamhet som redaktör för den af honom och Heer grundade »Schweizerische Zeitschrift für Gartenbau» och intresserade sig i synnerhet för den i kantonen Zürich högt drifna fruktträdsodlingen. Efter C. A. Meyer's död kallades Regel år 1855 till S:t Petersburg, där han blef »vetenskaplig direktor» för den botaniska trädgården, i hvilken befattning han kvarstod intill sin nyss inträffade död. Här utvecklade han en rastlös verksamhet och en outtröttlig flit. Han har offentliggjort en stor mängd uppsatser öfver trädgårdsodling och kulturväxter hufvudsakligen i ofvannämda tidskrift och i »Gartenflora». Bland hans deskriptiva arbeten äro de mest bemärkta hans monografier öfver *Betulaceerna* (1860) samt öfver släktena *Thalictrum* (1861), *Allium* (1875) och *Rosa* (1877). Bland alla trädgårdsodlare inom vårt land har Regel gjort sig känd genom den storartade handelsträdgård han förestod i S:t Petersburg och hvarifrån han utspred såväl fruktträd, hufvudsakligen odlade inom Ryssland, som andra prydnadsträd och buskar.

Af våra inhemska medlemmar hafva följande skördats af döden sedan senaste årsmöte.

Notarien vid skolöfverstyrelsen Hans Brynolf Hollmén afled efter en kort tids sjukdom här i Helsingfors den 4 sistlidne november vid endast 35 års ålder. Född i Nystad år 1855 hand-

hade Hollmén efter aflagd studentexamen lärarebefattningar såväl vid gardesbataljonens folkskola som vid stadens folkskolor samt var sedan år 1887 anstäld som notarie vid skolöfverstyrelsen. Den aflidne var särskildt intresserad för botaniken och hopbragte under ifrigt samlande och genom utbyte ett stort herbarium af såväl inhemska som utländska växter. Särskildt gjorde han i sin hemort i trakten af Nystad rika växtfynd, hvaraf han lemnade exemplar till vårt botaniska museum. Med understöd af sällskapet gjorde han år 1883 tillsammans med medicine licentiaten Enwald en exkursion till trakten af Nuortjaur i Kola Lappmark och riktade vår flora med för densamma nya växtformer från dessa intressanta nejder. I den på initiativ af herr V. F. Brotherus jämte herrar M. Brenner och A. J. Mela stiftade botaniska bytesföreningen var Hollmén mycket ifrig att befordra föreningens syften.

Vidare hafva vi genom döden förlorat rektorn vid realskolan i Borgå, Viktor Leonard Cajander, som afled i Borgå den 3 sistlidne december i en ålder af i det närmaste 55 år. Den aflidne, som var född i Lovisa den 1 januari 1837, blef, efter att hafva genomgått Borgå gymnasium, student 1857 och idkade naturhistoriska studier, särskildt botaniska. Efter en studieresa, hvarunder han uppehöll sig i Köpenhamn för att vid botaniska trädgården därstädes inhemta kunskap i trädgårdsskötseln, blef han anstäld som trädgårdsmästare vid botaniska trädgården i Helsingfors år 1868, men kvarstod i denna befattning ej längre än till år 1870, då han flyttade till Borgå, där han först vann anställning som lärare vid lägre elementarskolan och efter detta läroverks ombildning till realskola blef utnämd till rektor för denna. Äfven i Borgå ifrade han för trädgårdsskötsel och tog en verksam del i stadens parkanläggningar. Härjämte utöfvade han en liflig publicistisk verksamhet, och, varmt intresserad för folkbildningens utveckling, var han en af stiftarne af Borgå folkhögskola. Den aflidne saknas af en talrik vänkrets, som i honom hade lärt känna den redbare, vänfaste och varmhjärtade kamraten.

Slutligen hafva vi att djupt beklaga förlusten af en af våra ifrigaste exkurrenter, kommunalläkaren i Leppävirta socken Reinhold Bernhard Enwald, som helt oväntadt bortrycktes af döden den 19 sistlidne mars vid knappt fyllda 32 års ålder. Han

var född den 7 maj 1860, blef efter att hafva genomgått Kuopio lyceum student 1878, filosofie-kandidat och magister 1882, medicine-kandidat 1884 och medicine-licentiat 1890 samt var sedan år 1888 anstäld som kommunalläkare i sin födelsebygd i Leppävirta socken. Redan under sin skoltid lifligt intresserad för naturalhistorien, använde han fridagarne till långa exkursioner för insamlande af fågelägg och växter. Som ung student åtföljde han professor Sahlberg år 1879 på en entomologisk resa till Nordlanden i Norge. De följande somrarne verkstälde han med understöd af sällskapet forskningsresor hufvudsakligen i entomologiskt syfte till de mindre kända delarne af vårt naturhistoriska område. Så besökte han år 1880 de ostligaste delarne af Kola-halfön, följande sommar år 1881 omgifningarna af Höytiäinen och bergstrakten vester om Pielisjärvi i nordligaste Karelen, år 1882 östra delen af Kuolajärvi inom Kemi Lappmark och Hirvasjärvi inom angränsande Ryska Lappmark; år 1883 tillsammans med ofvannämde Hollmén Imandra, hvalfångststället Jeretik vid Ishafvet och reste därifrån uppför Tuloma-elfven till sjön Nuortjaur i Kola Lappmark. En för sommaren 1884 planlagd resa till Ryska Karelen kom ej till utförande, men år 1887 deltog han i den stora expeditionen till Kola-halfön.

Under alla dessa sina resor använde Enwald sin mesta tid till insamlande af insekter, i synnerhet coleoptera. Zoologiska museets finska insektsamling har honom att tacka för många dyrbara fynd, liksom kännedomen om insekternas utbredning inom Lappmarkerna genom honom väsentligt utvidgats. Ifrig jägare och skicklig skytt hade Enwald som praktisk ornitolog uppnått en anmärkningsvärd färdighet och anstält en mängd jakttagelser öfver fågelvärlden. Dessa sina iakttagelser har han sammanstält i en uppsats, som han publicerat i 15:de häftet af Meddelandena under titel: *Ornitologiska anteckningar gjorda i norra delen af finska naturhistoriska området* (äfven införd i Pleske, *Uebersicht der Säugethiere und Vögel der Kola Halbinsel* i Beiträge zur Kenntniss des russischen Reiches, zweite Folge, 1886). Därjämte torde han hafva undangjort förarbeten till en framställning af Kola Lappmarks skalbaggsfauna, hvilken, tyvärr, genom hans förtidiga bortgång blifvit oafslutad.

Under de senare åren hade Enwald allt mer egnat sig åt den praktiske läkarens verksamhet. Detta hindrade honom likväl icke att, oaktadt hans tid upptogs af en vidlyftig praktik, äfven publicera medicinska uppsatser i tidskriften Duodecim, hvilka uppsatser visade, att Enwald, ehuru bosatt på en aflägsen landsort, med liflig vaksamhet följde med medicinens nyaste framsteg.

Th. Sælan.

Öfver de zoologiska samlingarnas tillväxt gaf intendenten herr kandidat K. M. Levander följande redogörelse:

Sedan senaste årsmöte hafva sällskapets zoologiska samlingar tillvuxit med en unge af utter, skänkt från Djurgården på Högholmen, samt 14 arter fåglar i 16 exemplar. Af de sistnämda äro tvänne af större intresse, nämligen ringtrasten, *Turdus torqvatus* ♀, som blifvit af herr Alarik Castrén skjuten i Munsala och hvilken förut saknats i museum, och dvärgmåsen, *Larus minutus*, skjuten på Karlö 1886 af herr J. A. Sandman. För de inlämnade fåglarne får sällskapet tacka herrar Alarik Castrén, preparator G. W. Forssell, föreståndare F. M. Lagerblad, konstförvandt Lindroos, lektor A. J. Mela, possessionat F. R. Meller, magister J. A. Sandman, student K. E. Stenroos och kassör Welin. — Fisksamlingen har riktats med en hvittobis, *Ammodytes lanceolatus*, genom professor Sundvik, och dessutom med en nykomling till faunan, äkta anjovisen, *Engraulis encrasicholus*, fångad i Helsinge af fiskaren Sundström. — Till mollusksamlingen har en hos oss icke förut antecknad snigel, *Arion rufus*, inlämnats af student T. Renvall.

Hvad insektsamlingarna angår hafva under året bland hymenoptera familjerna *Vespidæ* och *Chrysidæ* blifvit af professor J. Sahlberg granskade och uppstälda uti en geografiskt ordnad kollektion, som betydligt förökats genom föräringar af student A. Westerlund, professorerne Reuter och Sahlberg samt kandidat O. Bergroth. Entomologiska afdelningen har riktats med följande värdefulla gåfvor. — *Coleoptera:* 20 arter från Ryska Karelen af statsråd A. Günther, däraf två för faunan nya; en för faunan ny art *Rhizophagus grandis* af student E. Keto; 100 arter från Nuortjaur af magister J. Lindén; två sällsynta arter från Nurmijärvi

af student K. E. Stenroos och tre sällsynta arter från Helsingfors och Viborgstrakten af student A. Thesleff. — *Hymenoptera:* en större samling *Hymenoptera raptatoria* från sydvestra Finland, hufvudsakligen Pargas, af professor O. M. Reuter; 30 arter vespider från sydöstra Finland, däribland tre för samlingarna nya af student A. Westerlund; några sällsynta arter, däribland tvänne för faunan nya honungssteklar, *Megachile fasciata* och *argentata,* från Viborgstrakten af student A. Thesleff. — *Lepidoptera:* fem för faunan nya arter från Åland af student J. E. Montell och fyra sällsynta fjärilar, samlade af aflidne doktor Blåfjeld i Sääksmäki och gifna af student Blåfjeld. — *Pseudoneuroptera:* Psociner, 28 arter af professor J. Sahlberg, 28 arter af professor O. M. Reuter, två arter af magister K. M. Levander, tre arter af fröken Elin Elmgren. Detta material af finska *Psocinæ* har blifvit ånyo granskadt af professor O. M. Reuter, hvarjämte samlingen blifvit uppstäld i systematisk ordning. En mindre samling insekter, förnämligast skalbaggar och fjärilar, har blifvit skänkt af vaktmästare G. Nyberg, likaledes några rätvingar, däribland den sällsynta *Tettix fuliginosus,* från Nuortjaur af magister J. Lindén. I sprit konserverade larver af en stor tipulid, *Pedicia rivosa*, ha förärats af professor O. M. Reuter.

Intendenten för de botaniska samlingarna, herr professor F. Elfving afgaf följande årsberättelse:

De botaniska samlingarna hafva under året förökats med 857 kärlväxter, 348 mossor, 10 svampar, 82 lafvar, 4 alger och 33 algkollekter samt en monströs bildning. Omfattande kollektioner hafva inlemnats af rektor M. Brenner (kritiska kärlväxter från Nyland) och doktor A. O. Kihlman (mossor från Kola halfön). För öfriga bidrag har sällskapet att tacka herrar prost C. E. Aspelund, doktor R. Boldt, doktor E. Hisinger, fru I. Hollmén, herrar student Ch. E. Keckman, student H. Lindberg, fröken filosofie kandidat E. Qvist, herrar student K. E. Stenroos, student H. Stjernvall, student A. Thesleff, lektor K. J. W. Unonius och kollega H. Zidbäck samt intendenten.

Bland de inlemnade fanerogamerna må efter gammal sed de för floran nya arterna nämnas: *Carex holostoma* Drej. från Ryska Lappmarken, tagen af aflidne H. Hollmén och R. Enwald, samt *Hypericum montanum* L. från Lojo.

Af den finska mossamlingen hafva under året lefvermossorna och hvitmossorna blifvit af herr kassör J. O. Bomansson granskade och förtecknade, hvarjämte doktor V. F. Brotherus varit sysselsatt med enahanda arbete beträffande bladmossorna, hvilket arbete nu mera så långt framskridit att förhoppning finnes om att andra delen af Herbarium Musei fennici, omfattande mossorna, skall under året kunna läggas i pressen.

Bibliotekariens, herr magister A. Arrhenius' årsberättelse var af följande lydelse:

Sällskapets bibliotek har sedan den 1 maj 1891 ökats med 652 volymer, fördelade med afseende å innehållet på följande sätt:

Naturvetenskap i allmänhet	384
Zoologi	87
Botanik	96
Geologi, geodesi, paleontologi	23
Geografi	28
Meteorologi	4
Antropologi	2
Diverse	28.

Den största delen af dessa ha som vanligt erhållits från de in- och utländska institutioner, samfund och redaktioner, med hvilka sällskapet underhåller skriftutbyte. Desamma uppgå för närvarande till 193, af hvilka följande sju sedan förra årsberättelsens afgifvande tillkommit: Rochester Academy of Science N. Y., U. S. A.; Queenslands Museum, Brisbane; Stavangers Museum, Stavanger; Nova Scotian Institute of Natural Science, Halifax, N. S.; Geological and Natural history Survey of Canada, Montreal; Scottish Natural Society, Edinburgh; Naturforschende Gesellschaft, Zürich.

Dessutom ha till sällskapets bibliotek öfverlämnats arbeten af Kejs. Finska Hushållningssällskapet, af herrar Annerstedt, Arrhenius, Blytt, Lilljeborg, Murbeck, Nylander, Nyman, J. A. Palmén, Pickering, Reuter och Semenoff.

Skattmästaren herr bankodirektör L. v. Pfaler lämnade följande öfversigt af Sällskapets behållning denna dag:

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl. Fmk. 10,000	10,141: 20		
Finska statens $4^1/_2$ % donationsobl. Fmk. 600	587: 50		
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. Fmk. 5,500 . .	5,455: —		
Å depositionsräkning i Vasa Aktiebank och Nordiska banken	11,750: —	27,933: 70	

Sanmarkska fonden.

Utlånadt mot skuldsedlar af den 1 mars 1892 af professor John Sahlberg à 5 %	4,000: —

Årkassan.

Till denna dag upplupna, ännu icke förfallna räntor å:

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl.	90: —	
Finska statens $4^1/_2$ % donationsobl.	—: 90	
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl.	8: 25	
Å bank deponerade Fmk. 12,750	196: 41	
Herr J. Sahlbergs skuldsedlar	40: —	
Deponeradt i Vasa Aktiebank	1,000: —	
Å löpande räkning i Nordiska Aktiebanken	2,689: —	4,024: 56
	Summa Fmk.	35,958: 26.

Till revisorer för granskande af det förgångna årets räkenskaper utsågos herrar statsråd A. Moberg och rektor M. Brenner.

— Sekreteraren uppläste ett bref af ordföranden, professor Th. Sælan, däri han, tackande sällskapet för det förtroende detsamma visat honom, undanbad sig återval, då han, hindrad af andra tjänsteåligganden, ej ansåg sig så fullt han önskade kunna egna sig åt arbetet i sällskapets tjänst. — Vid därpå förrättadt val af sällskapets funktionärer valdes till ordförande professor J. A. Palmén, till viceordförande professor Fredr. Elfving, till sekreterare, i stället för doktor R. Hult, som undanbad sig återval, magister John Lindén samt till skattmästare bankodirektör Leon. von Pfaler. Till intendent för de botaniska samlingarna utsågs doktor A. Osw. Kihlman. Till ledamöter i tryckningskomitén invaldes professor J. Sahlberg, magister Axel Arrhenius och professor Th. Sælan samt till deras suppleanter professorerne Fredr. Elfving och O. M. Reuter samt rektor M. Brenner.

På förslag af herr professor J. Sahlberg valdes till hedersledamot af sällskapet neuropterologen, senatorn, baron Edmond de Sélys-Longchamps i Liège, och beslöt sällskapet att, på grund af hans snart infallande 50-åriga jubileum såsom vetenskapsman, genom sin ordförande tillsända den åldrige vetenskapsmannen telegrafiskt meddelande härom.

Till utländsk ledamot antogs efter förslag af herr doktor Kihlman herr doktor K. Gustav Limpricht i Breslau.

Herr professor J. Sahlberg omnämde att han fått sig tillsändt ett manuskript med anteckningar gjorda af aflidne doktor R. Enwald under hans resor i Ryska Lappmarken, samt redogjorde för den plan till ett arbete i stor skala öfver Kola halföns coleoptera, som doktor Enwald varit betänkt på att utarbeta. Föredragaren, som redan förut granskat och bestämt de i universitetets entomologiska museum befintliga af Enwald gjorda samlingarna, lofvade fortsätta detta sitt arbete och till tryck befordra resultatet af detsamma.

Till offentliggörande i meddelanden, anmäldes *Bidrag till kännedomen af vegetation och flora i Enontekis Lappmarks björk- och fjällregion* af John Lindén.

Societa romana per gli studi zoologi i Rom hade anhållit om skriftbyte, hvartill bifölls.

I enlighet med ett förslag af herr magister E. Reuter beslöts att hos ett flertal nya utländska sällskap anhålla om skriftbyte.

Herr professor F. Elfving omnämde att rektor Zilliacus i bref till honom uttalat som önskningsmål att sällskapets publikationer skulle tillställas äfven biblioteket vid Viborgs lyceum, i likhet med hvad fallet är med några andra lyceibibliotek, hvartill bifölls.

Herr doktor A. R. Spoof talade om en egendomlig vattenklar bildning af körsbärsgummi, som han observerat i Åbo under den ovanligt regnfattiga sommaren 1891. Den lilla 7 mm breda halfcirkelformiga gummiknölen företedde en ovanlig yttre likhet med svampar af släktet *Polyporus*, så att föredragaren antog för

möjligt att ifrågavarande „gummi-bit“ vore ett under särskildt tjänliga yttre förhållanden i ovanlig grad normalt utvuxet svampämne, å hvilket fruktlagret ännu ej hunnit utveckla sig. Af den härefter förda diskussionen syntes likväl framgå att någon organiserad struktur hos denna vattenklara gummiknöl icke vore att förvänta, utan att man här hade att göra med en „lusus naturæ“, en till det yttre egendomligt formad knöl af vanligt färglöst körsbärsgummi.

— Herr student H. Lindberg anmälde en för finska floran ny lefvermossa *Cephalozia sphagni,* som han anträffat på rutten ved i Lojo.

— Herr docent A. O. Kihlman meddelade att han ur aflidne notarien H. Hollméns herbarium med tillstånd af enkefru Hollmén uttagit exemplar från Enwalds och Hollméns resa till Ryska Lappmarken år 1883 inom de växtgrupper, från hvilka exemplar icke blifvit till finska museet inlämnade. Bland dessa växter hade äfven anträffats den för vår flora förut okända *Carex holostoma* Drej., funnen i talrika exemplar på Umptekfjällen vid Imandra. Doktor Krok i Stockholm hade redan för ett par år sedan i bref meddelat föredragaren denna fyndort, men först nu hade dess representerande i finska samlingarna kunnat ernås. Arten, som i systematiskt hänseende står närmast *C. alpina,* är, utom å Grönland, äfven funnen i Norska Finmarken.

Om de finska arterna af Orthopterslägtet Tettix Charp.

Af

J. Sahlberg.

Meddeladt den 7 mars 1891. [1])

Jag ber att i dag få fästa uppmärsamheten på det i många hänseende intressanta gräshoppslägtet *Tettix*, som är ett bland de allra svårast utredda och derför under tidernas lopp gifvit anledning till många villfarelser i afseende å arternas begränsning m. m. Man ser här ett exempel på, huru naturens sanning under åratal blifvit fördold äfven för de skarpsyntaste forskare, och till hvilken grad den yttre form, en art kan antaga under särskilda lefnadsomständigheter, kan förvilla. Orsaken härtill ligger måhända till största delen däri, att dessa insekter äga ett enormt utveckladt pronotum, som baktill bildar ett långt bihang, hvilket ofta helt och hållet betäcker och döljer flygvingarna och därigenom öfvertagit täckvingarnas funktion, hvilket gjort att dessa senare transformerats till små fjällika rudiment. Härigenom har man haft svårt att skilja larv från imago, isynnerhet där dimorphism med en *forma brachyptera* förekommer.

Vi vilja nu för att visa detta i korthet redogöra för de nordiska formernas bearbetning under olika tider.

Linné beskref i *Fauna suecica* två hithörande arter under namn af *Gryllus bipunctatus* och *Gr. subulatus*. Härefter bearbetades de skandinaviska gräshopporna af Zetterstedt i hans

---

[1]) Tryckningen fördröjd.

arbeten *Orthoptera Scandinaviæ* 1821 och *Insecta lapponica* 1840, hvari icke mindre än 20 skandinaviska arter, sammanförda till slägtet *Acridium,* åtskiljas hufvudsakligast på grund af färgteckningen. I det senare arbetet uttalar författaren dock sjelf dubier angående tillförlitligheten af artkaraktärer inom detta slägte hemtade från färgolikheten. Vår landsman D. Wasastjerna har vid ungefär samma tid, att döma af hans efterlemnade samling, egnat detta slägte ett omsorgsfullt studium och gående i Zetterstedts fotspår uppställt ett betydligt antal nya arter, hvilka han indelat i grupper efter karaktärer hemtade från utsträckningen af prothorax och formen på genitalslidan. Hvad de senare angår, har det visat sig, att Wasastjernas grupp „*ensis utrinque serratus*“ är lika med honorna af den fullbildade insekten; gruppen „*ensis utrinque inermis*“ är lika med hannarne af imago och gruppen „*ensis supra serratus, infra inermis*“ hänför sig till några larver.

I sitt utmärkta arbete »Skandinaviens rätvingade insekters naturalhistoria» har von Borck åter indragit alla zetterstedska arter och sammanfört de skandinaviska formerna till de tvenne af Linné grundade arterna *Tettix subulata* och *T. bipunctata,* hvilka han åtskiljer på den olika utvecklingen af pronotum.

Hisinger, som år 1861 utgaf en för vännerna af vår insektfauna välkommen öfversigt af Finlands Orthoptera, har i allmänhet följt von Borcks uppfattningssätt, men upptager af slägtet *Tettix* såsom en särskild art den af Fieber redan 1844 beskrifna *T. Schrankii* och lemnar såväl beskrifning som en god figur på densamma. Att denna form var endast en larv, hade dock redan tidigare af Zeller i Stettiner entomologische Zeitung 1856 p. 26 visats. Hisingers arbete innehåller därför, i stället för hvad som afsågs, en ypperlig demonstration af skilnaden emellan imago och larv inom detta slägte.

Uti en liten uppsats, »Entomologiska anteckningar från en resa i sydöstra Karelen sommaren 1866, I Orthoptera och Hemiptera», införd i Notis. Faun. et Fl. fenn. IX, 1868 p. 169, har jag fästat uppmärksamhet vid en form af *T. subulata,* som genom det korta bihanget af pronotum närmar sig *T. bipunctata,* men härtill orätt hänfört *T. meridionalis* Ramb. Denna form är såsom vi skola se en *forma brachyptera* till *T. subulata.*

I sitt i många afseenden epokgörande arbete »Prodromus der europäischen Orthopteren» har Brunner von Wattenvyl 1882 upptagit sex arter af ifrågavarande slägte, af hvilka dock endast tre anföras från norra och mellersta Europa. Till de förut omnämnda tvenne skandinaviska tillägges såsom ett särskildt species den redan af Zetterstedt uppställda *T. fuliginosa,* hvilken författaren känner i några enstaka exemplar från nordligaste delen af skandinaviska halfön och från Sibirien. I en not antydes dock, att denna insektgrupp förtjänar en grundlig monografisk bearbetning, och man finner lätt af beskrifningarna, att författaren ej haft kännedom om här förekommande dimorphism.

Alldeles troget följande sistnämnda författare i spåren, har Bernhard Haij uti »Öfversigt af Skandinaviens Orthopterer», införd i Bihang till Svenska Vetenskaps Akademiens Handlingar 1888, upptagit samma tre skandinaviska arter, utan att nämna något om deras dimorphism.

Först under de senaste åren har en fransk entomolog, Saulcy i Metz, underkastat de europeiska formerna en utförlig kritisk granskning, hvartill han äfven erhållit material från vårt land. Ehuru han ännu ej, såvidt jag känner, fullständigt publicerat resultaten af sina undersökningar, synes han dock, att döma af de utförliga redogörelser, han i bref lemnat mig öfver dem, ändtligen lyckats sprida ett fullständigt ljus öfver artbegränsningen inom detta slägte.

Med ledning häraf har jag äfven sökt granska det material från Finland, jag kunnat öfverkomma, och ber att härmedelst få meddela resultaten af mina undersökningar.

Till en början vill jag då redogöra för, huru man skiljer larven från imago inom detta slägte.

Larven är mindre och af mjukare konsistens samt har alla extremiteter kortare likasom äfven prothorax, hvilken har en högre ryggköl och baktill på sidan en enda bugt. Täckvingar saknas helt och hållet och flygvingarna äro ej veckade samt stå upprätt såsom dagfjärilarnes vingar. — Baklårens köl är ej afbruten före spetsen.

Imago är af fastare kroppsbyggnad, har längre extremiteter och längre men lägre pronotum, som på sidorna bakåt har tvenne bugter. Inom den öfre af dessa synas de rudimentära täckvin-

garna. Flygvingarna äro veckade och bakåt sträckta såsom nattfjärilarnas vingar. Baklårens köl är före spetsen afbruten.

Den kortvingade formen har flygvingarna ej nående spetsen af pronoti utsprång, ehuru detta ej når öfver bakre pronoti spets; *den långvingade formen* har flygvingarna öfverskjutande pronoti utsprång, ehuru detta sträcker sig långt ut öfver spetsen af bakre låren.

Arterna skiljas från hvarandra lättast på hufvudet sedt i profil, på pronoti mer eller mindre takformiga uppdrifning längs midten, på antennernas form och på baktarsernas trampdynor, såsom *Saulcy* funnit. De fyra finska arterna kunna skiljas enligt följande tabell.

Conspectus specierum fennicarum generis Tettigis Charp.

1\. 4. Dorsum prothoracis parum tectiforme, carina media minus elevata, a latere visa etiam antice rectiuscula. Caput antice a latere visum angulatum, linea frontali cum vertice angulum formante.

2\. 3. Caput apice acutius productum, linea frontali cum vertice angulum acutiusculum formante, ad insertionem antennarum distincte sinuata. Femora intermedia carinis leviter undulatis, postica carina superiore desuper visa angulata. Metatarsus posticus pulvillis humilibus, subtus rectis, tertio præcedentibus duobus simul sumtis fere longiore, primo secundo distincte breviore. — *T. fuliginosus* Zett.

3\. 2. Caput apice minus productum, linea frontali recta cum vertice angulum rectum formante. Femora intermedia carinis haud undulatis, postica carina superiore desuper visa haud angulata. Metatarsus posticus pulvillis minus humilibus, subtus oblique subrotundato-angulatis, tertio duobus præcedentibus simul sumtis breviore. — *T. subulatus* L.

a. Prothorax processu postico femorum apicem longe superante. Alæ explicatæ, processu prothoracis paullo longiores. — *Forma macroptera* (= T. subulata Auct.).

b. Prothorax processu postico femorum apicem haud vel vix superante. Alæ parum explicatæ, processu prothoracis paullo breviores. — *Forma brachyptera* (= Subsp. T. Sahlbergi Saylcy).

4. 1. Dorsum prothoracis distincte tectiforme, carina media fortiter elevata et antice a latere visa rotundato-declivi. Caput apice obtusiusculum, linea frontali in vertice rotundatim continuata. Species plerumque brachypteræ.

5. 6. Antennæ tenues, articulis 4 et 5 latitudine æquilongis, mediis quadruplo, penultimis triplo longioribus. Carina verticis media in apice ipso carinis lateralibus paullo superans. Pronotum margine antico subrecto. Metatarsus posticus pulvillis oblique angulatis. Maculæ dorsales transversim sublunato-triangulares. — *T. tenuicornis* J. Sahlb. (T. bipunctata Saulcy nec Linn.).

6. 5. Antennæ crassiusculæ, articulis 4 et 5 valde, 6:o distincte transversis, penultimis latitudine duplo longioribus. Caput ut in praecedente. Pronotum margine antico distincte angulato. Metatarsus posticus pulvillis humillimis, subtus rectis. Maculæ dorsales plerumque distincte rhomboidales, antrorsum oblique positæ. — *T. bipunctatus* L. (T. Kraussi Saulcy).

a. Prothorax processu postico apicem femorum longe superante. Alæ explicatæ, processu prothoracis distincte longiores. — *Forma macroptera.*

b. Prothorax processu postico apicem femorum posticorum attingente. Alæ inexplicatæ, processu prothoracis postico multo breviores. — *Forma brachyptera (T. bipunctata* Auct., *T. Kraussi* Saulcy in litt.).

Till färg och teckningar variera alla dessa arter ganska betydligt. Angående de allmännaste arterna, *T. subulatus* och *T. bipunctatus,* kan jag i detta afseende hänvisa till v. Borcks ofvananförda arbete p. 138 — 141. Af *T. fuliginosus* har jag hittils sett följande färgförändringar:

Var. a: fusco-nigra, antennis basi late flavis, maculis pronoti lateralibus triangularibus, plus minusve distinctis, atro-holosericeis.

Acridium fuliginosum Zett. *Ins. Lapp.* 250. 2.

Tetrix subulata var. b. v. Borck *Skand. Rätving. naturalh.* 138.

Var. b. *(fascipes Zett.):* fusco-nigra, antennis basi late flavis, femoribus posticis macula magna transversa in medio lateris exterioris rufo-testacea.

Acridium fascipes Zett. *Ins. Lapp.* 250. 7.

Var. c. *(pulchella):* fusco-nigra, antennis apice exceptis, pronoti vitta lata percurrente media lineolaque utrinque supra basin alarum flavis, annulis tibiarum anteriorum maculisque tribus magnis in femoribus posticis externe albidis, pronoti maculis magnis lateralibus utrinque tribus atroholosericeis, harum prima subapicali triangulari, secunda majori, trapezoidali, tertia posteriore angusta, sublunata.

Acridium pulchellum Wasastj. in collectione.

Hvad de fyra finska arternas utbredning inom landet angår, kan jag anföra endast följande:

T. fuliginosus Zett. är mycket sällsynt och synes tillhöra de nordliga delarne af landet. Varieteten *a.* är tagen vid Uleåborg af W. Nylander och i södra Österbotten af D. Wasastjerna; var. *b. fascipes* vid Nuortijärvi i Ryska Lappmarken af R. Envald och J. Lindén och var. *c. pulchellus* i Muonioniska af A. Palmén och i södra Österbotten af D. Wasastjerna.

T. subulatus L. är allmän i södra och mellersta Finland samt går norrut åtminstone ända till Kajana. Den kortvingade formen är funnen hufvudsakligast i östra Finland såsom på Karelska näset, i Parikkala och i Ryska Karelen. Ett exemplar har jag funnit äfven i Karislojo.

T. tenuicornis J. Sahlb. är hos oss mycket sällsynt; jag har hittils sett ett enda exemplar taget i Nilsiä i Savolaks af M. Levander.

T. bipunctata L. är den allmännaste arten och utbredd öfver nästan hela Finland. Den långvingade formen är sällsynt, men utbredd från södra Finland ända upp till Kajana.

Societas pro fauna et flora fennica

1892—1893

Hedersordförande:

Herr professor W. Nylander.

Ordförande:

Friherre professor J. A. Palmén.

Viceordförande:

Herr professor F. Elfving.

Sekreterare:

Herr magister John Lindén.

Skattmästare:

Herr bankdirektör L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Herr magister A. Arrhenius.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Herr kandidat K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Herr docent A. O. Kihlman.

Tryckningskomité:

Herrar professor J. A. Palmén, kandidat K. M. Levander, docent A. O. Kihlman, professor J. Sahlberg, magister A. Arrhenius, professor Th. Sælan. — *Suppleanter:* Herrar professorerne F. Elfving och O. M. Reuter samt rektor M. Brenner.

Mötet den 1 oktober 1892.

Ordföranden friherre J. A. Palmén uttalade till herr professor Th. Sælan sällskapets tacksamhet för det varma intresse och all den möda professor Sælan egnat sällskapet under den tid han varit dess ordförande.

För den tid sekreteraren herr magister J. Lindén komme att vistas å annan ort utsågs herr doktor R. Boldt att såsom sekreterare tjänstgöra.

Från baron Ed. de Sélys-Longchamps i Lïège, hvilken på telegrafisk väg underrättats om sitt inval till hedersledamot i sällskapet, hade en tacksägelseskrift anländt.

Skriftbyte inleddes med Bergianska trädgården i Stockholm, Marine-Biological Association of the United Kingdom i Plymouth, Natural Science Association of Staten Island i Brighton och Société d'étude des sciences naturelles de Reims.

Herr magister A. Westerlund uppläste berättelse öfver den färd han såsom sällskapets stipendiat i hymenopterologiskt hänseende företagit till Impilaks och Salmis. På förslag af hr professor J. Sahlberg, som framhöll de goda resultat herr Westerlund under sin resa uppnått, beslöts att berättelsen skulle jämte förteckning öfver de funna arterna tryckas (se Acta, IX, 2).

Herr studerande H. Lindberg förevisade ett antal af honom senaste sommar på Eckerö tagna växter. Nya för Finland voro *Sagina stricta* (Fr.), *Botrychium simplex* Hitchc, *Salix ci-*

*nerea × repens, Carex fulva × flava, Monotropa * glabra, Veronica agrestis* var. *carnosula*. Nya för den åländska floran voro *Equisetum scirpoides, Callitriche autumnalis, Scirpus cæspitosus, Carex livida, Carex aquatilis, Carex arenaria, Vicia angustifolia, Alnus incana, Ajuga pyramidalis*. Sällsynta på Åland, ehuru där förr anträffade, voro *Lycopodium inundatum, Carex microstachya, Carex helvola, Carex sparsiflora, Sparganium affine* och *Juniperus * nana*.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade å doktor R. Hults vägnar ett egendomligt, vidpass en dm i genomskärning mätande klot, bestående, så vidt man kunde se, af tätt hopgyttrade tallbarr. Klotet var funnet af eleven Schoultz i en sjö i Wihti, och hade enligt uppgift liknande fynd äfven förut gjorts i samma sjö. Då olika förmodanden om fyndets natur uttalats, men någon visshet därom icke vunnits, framhölls som önskligt, att klotet blefve undersökt till sitt inre samt närmare notiser om detsammas förekomst införskaffade.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade några sällsynta delvis för vår fauna nya **insektarter**, som han under den förflutna sommaren funnit samt lemnade om dem följande meddelande:

På novembermötet senaste höst uttalade jag på grund af funna toma puppskal ett antagande, att det s. k. Kardborreflyet *Gortyna ochracea* Hübn. hörde till vår fauna. Jag har nu nöjet att bekräfta denna förmodan samt för sällskapet förevisa exemplar af denna fjärilart. Strax efter min ankomst till staden fann jag vid Sörnäs uti stjelkarna af *Lappa tomentosa* såväl nyss lemnade puppskal som en mängd lefvande puppor, ur hvilka redan följande dag några fjärilar utflögo. Sedermera hafva han- och honexemplar nästan dagligen utkläckts. Larven lefver i kardborrarnes stjälk och förtär märgen, gnagar sedan en öppning att fjäriln må kunna krypa ut, utvidgar larvgången och förpuppar sig ett stycke nedanom öppningen såsom på här företedda kardborrestjälkar kan ses. Emellanåt är hålet för litet eller har det vuxit ihop; den utvecklade fjäriln blir då lätt förkrympt, emedan den ej slipper ut i det fria med oskadade vingar. Att Aurivillius i Nordens fjärilar uppgifver Skåne såsom enda kända lokal i Skandinavien torde hafva sin grund däruti, att arten genom sitt förborgade lefnadssätt undgått uppmärksamhet.

Vidare ber jag att få framlägga exemplar af *Nonagria Typhæ* Thunb. utkläckta ur puppor, tagna i slidor af *Typha latifolia* vid Sörnäs, hvarigenom mitt för två år sedan uttalade antagande, att denna art förekom härstädes, blifvit bekräftadt. Såsom jag haft äran tidigare meddela, togs denna fjäril först af mig vid Hangö, sedan har den äfven blifvit funnen på Åland af herr Montell.

I sammanhang härmed ber jag att få förevisa ett vackert exemplar af *Catocala adultera* Menetr. taget af mig på köder i Brunnsparken den 26 september. Denna art, som är en bland Europas sällsyntaste nattfjärilar hade år 1855 blifvit fångad i tre exemplar i botaniska trädgården af statsrådet A. Nordmann och hans son Artur, såsom framgår af ett bref af den förre till doktor Tengström, men har sedan dess förgäfves eftersökts i vårt land. Vid Petrosavodsk samt nära S:t Petersburg har den däremot på senare tider en och annan gång blifvit fångad, och vi hafva ett exemplar i Museum från den förra lokalen, föräradt af statsrådet Günther. Dessutom har ett af de nordmannska exemplaren, ehuru i ganska skadadt skick, genom professor Palmén från Berliner-museum för någon tid sedan återförvärfvats.

Vidare ber jag att få förevisa tvenne arter coleoptera, som förut blifvit hos oss funna i ett enda exemplar, men hvilka jag senaste sommar anträffat i stor mängd:

Dryocoetes Alni Georg, förut inom Skandinavien utom i Danmark funnet i ett enda exemplar, i Kivinebb af herr A. Boman, fann jag senaste lördag i flera exemplar, larver, puppor och imago, under barken af en torkad stam af *Alnus incana* i Djurgården invid Helsingfors. I Danmark uppgifves arten lefva under barken af *Alnus glutinosa*. Jag ber att tillika få visa prof på dess larvgångar i barken, hvilka äro ganska oregelbundna liksom de hvilka härröra af *Polygraphus pubescens*.

Zeugophora Turneri Power, anmäld såsom finsk på grund af ett exemplar taget vid Djurgården härstädes af herr Levander, anträffades af mig i stor ymnighet på en areal af några få kvadratfamnar i Karislojo på telningar af *Populus tremula*, där den gnagade parenkymet på bladens undre sida, hvarigenom dessa erhöllo ett besynnerligt fläckigt utseende såsom synes på föreliggande prof. Arten är ej upptagen såsom skandinavisk i

Thomsons arbete, men har senare blifvit funnen vid Kalmar: för resten sällsynt i Östersjöprovinserna och Tyskland, men allmännare i Storbritannien.

Slutligen får jag nämna att jag senaste sommar i min egen trädgård i Karislojo funnit ett exemplar af cerambyciden *Saperda similis* Laich., hvilken jag senaste höst hade äran för sällskapet anmäla såsom nykomling för vår fauna på grund af ett exemplar taget uti Österbotten af herr Keto.

— Herr studerande A. Thesleff förevisade exemplar och afbildning af *Armillaria imperialis* Fr., funnen af föredragaren den 30 augusti detta år å Liimatta egendom i närheten af Wiborg. Det afbildade exemplaret utmärkte sig genom sin ovanliga storlek, i det att hatten mätte 30—30.5 cm i bredd samt ägde en tjocklek af 7—8 cm. Foten var 24 cm lång, 8 cm tjock. Lamellerna 1—1.5 cm breda. Exemplarets tyngd i friskt tillstånd hade utgjort 1350 g.

— Herr professor O. M. Reuter förevisade exemplar af tvänne sällsynta hemiptera, tillhörande familjen Anthocoridæ. Den ena af dessa, *Tetraphleps aterrimus* J. Sahlb., hade hittills icke blifvit funnen i Europa, utan endast i Sibirien, där den upptäckts i trakten kring Jenisej af professor J. Sahlberg, och senare anträffats vid Leusch i vestra Sibirien af doktor N. Sundman. Föredragaren hade den 19 augusti funnit tre exemplar på *Larix sibirica* i Lovisa. — Den andra arten *Anthocoris limbatus* Fieb. var hittils inom Finlands naturhistoriska område tagen blott i Ryska Karelen, men hade af föredragaren anträffats i ett exemplar på *Salix*-buskar i Ilmola vid stranden af Ilmajoki. I Sverige var den funnen i Ångermanland, och förekom för öfrigt, ehuru sällsynt, i mellersta Europa.

— Herr professor J. Sahlberg omnämde att han i Brunnsparken funnit ett starkt fosforescerande skal af en kokad kräfta. I anledning af detta meddelande uttalade professor Elfving önskvärdheten att de bakterier, hvilka tvifvelsutan voro anledningen till ljusföreteelsen, blefve af sakkunnig person undersökta, emedan af fosforescerande bakterier endast de marina hade blifvit föremål för noggranna undersökningar.

— Herr kandidat K. E. Stenroos föredrog

Om Abramis Leuckartii Heckel och dess förekomst i Finland.

Jag har äran härmed för sällskapet förevisa ett exemplar af ofvanstående, inom vår fauna ytterst sällsynta fiskhybrid, erhållet på mete i Nurmijärvi sjö i socknen af samma namn i Nylands län den 13 juli 1892.

Ännu är man icke fullt säker om denna fiskforms natur. Heckel som först upptäckte och genom beskrifning och afbildningar gjorde den bekant för vetenskapen, beskref den såsom en till släktet *Abramis* hörande särskild art under namn *Abramis Leuckartii.* Senare uppstälde Siebold för fisken ett eget släkte *Abramidopsis* på grund af vissa karaktärer i svalgtänderna, den jämförelsevis låga ryggfenan, den korta analfenan etc. Uti Lilljeborgs nyaste arbete »Sveriges och Norges fiskar» är den upptagen som hybrid mellan *Abramis brama* och *Leuciscus rutilus.*

De viktigaste kännetecken, genom hvilka denna fiskform skiljer sig från braxen och mört äro följande. Till kroppsformen är den lägre än braxnen, men högre än mörten. Dess kroppslängd är nämligen $3\,^1/_2$ gång så stor som dess höjd, under det att braxnen är 3 och mörten 4—5 gånger så lång som hög. I sidolinien har det förevisade exemplaret 45 fjäll, ofvanom denna 10 samt nedanom 5 fjällrader; hos mörten äro motsvarande tal 40—44, $\frac{7-8}{3-4}$ och hos braxnen 50—56, $\frac{12-13}{6-7}$. Fenstrålarnes antal i analfenan hos mörtbraxnen är 21, hos mörten 12—13; hos braxnen åter 28—31. Alla *Abramis*- och *Leuciscus*-arters hybrider skiljas från hufvudformerna dock lättast genom rygglinien, som är glatt, medan den hos de senare är fjällbetäckt.

Till färgen påminner den något om sarfven (*Leuciscus erythropthalmus*), dock äro ögonen och fenorna gråa och icke röda, som hos denna.

Mörtbraxnens utbredning är ännu föga känd. Heckel upptäckte fisken först i Donau nedanom Wien; senare erhöll Nordmann den från Dniesterfloden. Sedermera har den funnits på åtskilliga ställen i mellersta Europa, men allestädes i högst få exemplar. — I Finland är den anträffad i södra Saima i Taipalsaari år 1853 (Mäklin); ett annat exemplar erhölls för omkring 20 år tillbaka från Esbo (Malmgren). Senare uppgifter om dess förekomst inom vårt område saknas helt och hållet.

Ehuru blott dessa fynd äro bekanta, vågar jag dock påstå, att den mycket oftare anträffats. Från Nurmijärvi sjö, som är grund och gräsbevuxen, erhållas årligen ej mindre än 2—3 exemplar, och enligt uppgift skall den därstädes förekomma så talrikt, att man sett den samla sig på vissa ställen till lek. Det tror jag mig äfven en gång hafva observerat i början af juli år 1889, då jag såg ett stimm små fiskar kila af och an omkring en tufva bildad af *Hypnum fluitans*. Dessa visade sig mycket lifliga och hoppade då och då öfver vattenytan. På detta ställe erhöll jag då på mete en fisk, hvilken efter noggrann undersökning befans vara mörtbraxen.

Alla exemplar jag erhållit från Nurmijärvi hafva utan undantag varit omkring 12 cm långa. Enligt Siebold skall den dock blifva ända till 12 tum.

— Herr doktor R. Boldt öfverlemnade till samlingarna en kollektion af omkring 90 *Oedogonium*- och *Bulbochæte*-präparat för det mesta från skandinaviska lokaler.

De botaniska samlingarna hade sedan årsmötet fått emottaga af magister I. O. Bergroth 95 kärlväxter från skärgården mellan Åbo och Åland, däribland 8 för resp. provinser nya arter och hybrider.

Till medlem af sällskapet föreslog herr Levander herr studeranden E. T. Nyholm.

Mötet den 5 november 1892.

Från Naturforschende Gesellschaft i Danzig hade inbjudning anländt till deltagande i detta samfunds 150-års jubileum. Med anledning häraf beslöts att afsända ett lyckönskningstelegram till festen.

Till publikation anmäldes *Symbolæ ad mycologiam fennicam* XXXIII af P. A. Karsten.

På sällskapets anhållan om skriftutbyte hade jakande svar ingått från:

Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg, samt Internationaler Entomologischer Verein in Guben, och Illinois State Laboratory of Natural History i Champaign, Illinois.

Förslag om utbyte af skrifter hade gjorts af:

Société des Amis des Sciences et Arts i Rochechouart, Société des sciences naturelles de l'ouest de la France i Nantes och Genotschap ter Bevordering voor Natuur-, Genees- en Heelkunde te Amsterdam.

Herr professor J. Sahlberg anmälde och förevisade tre för vår fauna nya **insektarter**, hvilka veterligen ännu ej voro kända från den Skandinaviska norden och hvilka hörde till hvar sin ordning.

En hymenopter: *Nematus abbreviatus* Hartig funnen i Karislojo i början af juni sistlidne sommar. Denna art, som hör till subgenus *Pristophora* Latr. och står närmast *N. puncticeps* Thoms. men skiljer sig genom otydligare punkteradt hufvud, vid basen hvitaktiga baktarser m. m. och dessutom utmärker sig genom kort och trubbig bakkropp samt i allmänhet ovanligt kort och undersätsig kroppsform, hvarigenom den mycket påminner om en *Selandria* eller *Blennocampa*, var förut funnen i Tyskland, England, Holland och Frankrike. Hvad som egentligen varit anledning till att denna sågstekel blifvit af föredragaren särskildt uppmärksammad var att den visat sig vara ett skadedjur, som förökade sig i betänklig grad. Dess larv, som är ljusgrön till färgen, lefver på päronträd, i hvilkas blad den äter hål, hvilka sedermera förstoras så att de intaga nästan hela bladskifvan; larverna kunna på så sätt så godt som helt och hållet aflöfva träden eller åtminstone gifva dem ett högst bedröfligt utseende. Larven är i början svår att se i följd af sin bladet liknande färg, men om man nogare betraktar ett af de små hålen, som visa sig på bladen blomningstiden, finner man densamma liggande långsmed kanten af hålet ifrigt frätande på bladets massa. Då kunna de lätt utrotas genom att man helt enkelt klämmer hålets kanter. Få de vara i fred, växa de till mer än en centimeters längd, sänka sig till marken på en spunnen tråd, krypa ned i jorden, öfvervintra och förpuppa sig där, samt utkläckas följande vår så snart päronbladen börjat slå ut, och begynna sedan lägga sina

ägg, vanligtvis ett i hvarje blad. Man ser dem därunder lifligt flyga omkring från det ena bladet till det andra, sågande en liten skåra i deras epidermis. Redan under par somrar hade föredragaren observerat larverna i sin trädgård på Kukkasniemi i Karislojo. Sommaren 1890 var den ganska allmän, hvarför han började försöka utrota den, men senaste sommar förekom den i ännu vida större mängd, på grund hvaraf utrotningsarbetet bedrefs med än större energi i förhoppning att för nästa sommar stäfja dess framfart. Emellertid ville föredragaren fästa fruktodlarenes uppmärksamhet vid den fara, som hotar från denna lilla stekel.

Den andra var en art nattfly, *Agrotis collina* Boisd. Denna fjäril togs redan sommaren 1884 af herr K. J. Ehnberg och föredragaren under deras resa kring Ladoga. Därunder hade nämligen fångats på köder vid Kirjavalaks den 7 juli och vid Jaakkimvaara kyrkoby den 12 i samma månad jämte andra *Agrotis*-arter några exemplar, om hvilkas rätta bestämmande stor osäkerhet varit rådande. Herr Ehnberg trodde, att de möjligen kunde vara någon varietet af *A. recussa* och sände ett exemplar till granskning till doktor Tengström. Denne, som då redan hade försvagad synförmåga, bestämde den till *Taeniocampa gothica* var. *gothicina*. Sedan antogs att det möjligen kunde vara en nordisk form af *Agrotis triangulum*, men då den rätta *A. triangulum* blef upptäckt inom vårt område befans detta vara omöjligt. Den ställdes sedan såsom en skild obestämd art närmast *A. festiva*. Först sedan Aurivillii utmärkta arbete innehållande flera nya artkaraktärer utkommit, företog föredragaren att ånyo granska denna fjäril och fann den vara väl skild från alla nordiska former, utmärkt bland annat genom byggnaden af hannens genitalklaffar, hvari den liknade den på Alperna förekommande *A. rhaetica*. Genom bref meddelades resultatet af dessa undersökningar åt professor Aurivillius, hvilken fäste uppmärksamheten på den i mellersta Europas fjälltrakter förekommande *A. collina* Boisd., och vid närmare jemförelse med befintliga beskrifningar befans vår fjäril verkligen vara identisk med sistnämda species. Den liknar till det yttre *A. brunnea* och *festiva*, samt öfverensstämmer uti halskragens och vinglockens behåring med de sistnämda, men skiljes bland annat lätt genom

närvaron af en svart kort stråle vid framvingarnas rot samt därigenom att genitalklaffarna äro beväpnade med ett långt och smalt utskott vid undre kanten. *Agrotis collina* är hittills veterligen funnen endast på Riesengebirge, i Wallis uti Schweiz samt i södra Frankrikes bergstrakter.

Den tredje var en trichopter *Limnophilus germanus* Mc Lachl. Vårt land är redan af gammalt känd för sin stora rikedom på limnophilider. Mc Lachlan fäste redan vid utarbetandet af sitt stora arbete öfver Europas Trichoptera uppmärksamheten därvid, och sedan dess hafva ytterligare några arter hos oss blifvit upptäckta och anmälda. Den nu ifrågavarande fann föredragaren i ett enda exemplar vid vattensamlingarna invid järnvägen straxt bakom Djurgården vid Helsingfors den 12 oktober innevarande höst. Arten, som ganska mycket liknar *L. lunatus*, men skiljer sig genom mörkare bruna framvingar och den betydligt mindre och mörktbegränsade hyalina spetsfläcken samt olika byggda genilatsegment, är förut veterligen funnen endast på enskilda lokaler i Tyskland, Schweiz och Italien.

— Herr studerande J. Montell anmälde följande fem för faunan nya fjärilar, alla tagna på Åland, Geta, Bolstaholm: *Notodonta Phœbe* Sieb. *trithopus* Fabr., aspdunge, den 5 juni 1892; *Miselia Oxyacanthæ* L., trädgård, den 4 oktober 1892; *Thalpophila matura* Hufn., trädgård, den 28 augusti 1892; *Ophiusa pastinum* Tr., äng, den 27 juli 1892; *Lethosia lurideola* Zinck., äng, den 26—30 juli 1892.

— Herr magister E. Reuter inlämnade till samlingarna torkade och i sprit förvarade exemplar af den sällsynta svampen *Peziza ollula* Karst., hvilken i augusti och september månader senaste sommar i temligen stor myckenhet anträffats å en af skogseld härjad plats å Lofsdals egendom i Pargas socken. Arten hade hittils blifvit funnen endast vid Mustiala.

— Herr student H. Lindberg förevisade exemplar af *Dicranum strictum* Schl. från Åland, Eckerö. Denna sällsynta mossart var hos oss tidigare tagen endast å tvänne ställen, af Silén å Evois »in silva», af Sahlberg vid Telekina i Karelia rossica. I Sverige är den funnen på Gotland, i Norge i Finnmarken.

— Herr student T. Renvall meddelade:

Några malakozoologiska anteckningar.

Valvata cristata Müller. Nordenskiöld och Nylander säga (Finlands mollusker s. 70) om denna art: »Ehuru denna lilla *Valvata*-art af Middendorff upptages såsom circumpolär och äfven således såsom förekommande i Finland, äga vi besynnerligt nog ej något enda exemplar deraf i våra samlingar.» Numera finnes dock uti U. F. M. exemplar ifrån Åland, hvarest arten blifvit funnen vid Emkarby (Sievers) och af mig i Geta; säkerligen förekommer den här äfven på andra ställen. Vidare är arten anträffad på Ytterön vid Björneborg (Tigerstedt), i Luhanka (Nordqvist) samt vid Mustiala af mig. Enligt Westerlund anträffas arten i Danmark allmänt, samt är i Sverige och det öfriga Europa »vidt utbredd men icke allmän».

Helix bidentata Gmelin. Då Liljeborg år 1850 hade upptäckt denna art vid Wytegra på Ladogas östra strand, var det anledning att hoppas att den skulle anträffas äfven inom Finlands gränser. Arten har öfver hufvud en ostlig utbredning (den saknas nämligen i hela Grekland och Italien, i nästan hela Frankrike, i hela Spanien, Storbrittannien och Norge) och har numera upptäckts hos oss, dock ännu icke i östra delen af landet utan på Åland, Eckerö, på en äng vid Storbyn, hvarest den i flere exemplar anträffats af herr med. kandidat Hillebard. Härifrån härstamma äfven de exemplar, jag äger.

Helix arbustorum L. var. *lutescens, subunicolor*. Denna varietet, hvilken förut ej varit känd ifrån vårt land, har jag anträffat uti några exemplar i Sunds socken på Åland. Varieteten är upptagen i Westerlunds »Sveriges, Norges och Danmarks land och sötvatten mollusker» utan närmare angifna fyndorter.

Helix hortensis Müll. Under en vistelse sommaren 1889 på Åland anträffade jag af denna art hufvudsakligen den 5-bandade formen, hvilken Westerlund karakteriserar som »lutea vel citrina, fasciata». Af dess stora mängd s. k. bandvarieteter fann jag tvänne, nämligen Westerlunds varietet *i* med bandformeln 1, $\widehat{2, 3}$, 4, 5, samt en annan med bandformeln 1, 2, 3, $\widehat{4, 5}$; bägge förekommo där och hvar bland hufvudformen. De sammanflutna

banden kunde man städse mer eller mindre tydligt se vara uppkomna af ursprungligen tvenne band.

Den enfärgade gula varieteten (var. α Nilsson), hvilken Nordenskiöld & Nylander upptagit uti »Finlands mollusker» anträffade jag icke här, men väl spridda exemplar liknande den af G. Lindström i »Gottlands nutida mollusker» anförda varieteten 6 (ϑ Högb.), hvilken han karaktäriserar som »hvitgul eller halmgul med färglösa, genomskinliga band». Formen, som ej förut blifvit angifven från Finland, kan dock icke hänföras under varieteten *albida* (skal nästan hvitt), under hvilken Westerlund uti »Sveriges, Norges och Danmarks land- och sötvatten-mollusker» upptagit alla där förekommande former med genomskinliga band, äfven de gottländska exemplaren; de åländska exemplarens grundfärg är nämligen fullkomligt lik grundfärgen hos den 5-bandade formen, hvarföre de äfven böra föras till denna. Exemplaren med genomskinliga pigmentlösa band anträffades ej på någon skild lokal, utan förekommo spridda där och hvar bland hufvudformen.

På Åland anträffade jag sålunda af *Helix hortensis* inga former med ett, flere eller alla band försvunna. Detta saknar ej sitt intresse med anledning af följande uttalande af Westerlund (sid. 100 i anf. arb.): »Anmärkningsvärdt men föga beaktadt är förhållandet hos arterna af denna grupp (subgen. *Trachea)* mellan förekomsten af bandlösa och med band försedda exemplar i olika trakter.»

Till medlem föreslogs af herr A. Arrhenius herr student Hj. Olsson.

Mötet den 3 december 1892.

I ordförandens och vice ordförandens frånvaro leddes förhandlingarna af herr professor J. Sahlberg.

Entomologiska föreningen i Köpenhamn samt Naturwissenschaftlicher Verein zu Greifswald hade bifallit till sällskapets förslag om skriftbyte.

The American Philosophical Society i Philadelphia hade inbjudit sällskapet att sända en delegerad till de serier af samman-

komster, som i anledning af nämda Societets 150-åriga tillvaro komme att i Philadelphia försiggå den 22 till 26 maj. Frågan om det sätt, på hvilket inbjudningen borde besvaras, bordlades för den händelse någon af sällskapets medlemmar vid tiden för mötet komme att uppehålla sig i Philadelphia.

Föredrogs de på årsmötet utsedde revisorernas, herrar statsråd A. Moberg och rektor M. Brenner, berättelse om granskningen af räkenskaperna för senaste år, och beviljades på grund häraf skattmästaren full ansvarsfrihet. Tillika beslöts på förslag af herr Brenner, som framhöll olägenheterna af att räkenskapsåret, såsom hittills varit fallet, slutar den 13 maj, att räkenskaperna skulle uppgöras för borgerligt år samt revisionsberättelse föreläggas på årsmötet.

Äfvenledes föreslog herr Brenner att det nu gällande formuläret för bokföringen, hvilket gör denna ändamålslöst invecklad, måtte utbytas mot ett lämpligare. Sällskapet beslöt öfverlemna åt herr Brenner samt skattmästaren att uppgöra förslag till sådant och underställa det sällskapets granskning.

Vidare framhöll herr Brenner under hänvisning till stadgarne att endast de personer, hvilka inbetalt medlemsafgifter, kunde betraktas som medlemmar och inskrifvas i matrikeln, samt föreslog att samtliga personer, hvilka invalts till medlemmar, men icke erlagt afgiften, skulle genom vaktmästare påminnas om sina skyldigheter i nämda hänseende.

Herr doktor R. Boldt yttrade: »Den 1 november 1896 hafva 75 år förflutit sedan Finlands första vetenskapliga samfund Societas pro Fauna et Flora Fennica instiftades. Vid tanken härpå framställer sig frågan, huruvida sällskapet ej kunde och borde afsluta det tredje kvartseklet af sin tillvaro med ett värk, som för framtiden bevarade minnet af den tillryggalagda milstenen på dess väg.

Då Societeten beredde sig att fira sin halfsekelsfest uppdrogs åt en af de äldre medlemmarne att sammanställa en historik öfver de gångna 50 årens värksamhet och öden. Säkert finnes ingen af oss, som ej varit författaren tacksam för den inblick i sällskapets gångna öden vi genom hans skrift vunnit och sär-

skildt för oss yngre har det varit en oskattbar fördel att historiken då kom till stånd. Hvilket värde för öfrigt sådana historiska återblickar äga för hvarje i utveckling och framåtskridande stadt samfund, behöfver ej här framhållas.

Jag utbeder mig därför vördsamt att till sällskapets bepröfvande få hänskjuta frågan, huruvida ej tiden vore inne för affattande af en historisk återblick på det kvartsekel, som närmar sig sitt slut. Jag underskattar ej de svårigheter, som komme att möta företaget, men tror dem icke vara af den betydenhet att de ej med god vilja kunde öfvervinnas. Att uppskjuta företaget till exempel till sällskapets sekularfest, vore enligt min åsikt icke välbetänkt. Väl funnes då det historiska perspektiv öfver vår tid, som nu saknas. Men huru många af dem, hvilkas arbete tryckt sin prägel på den gångna 25-årsperioden, kunna väl hoppas att om ytterligare 25 år vara i tillfälle att bidraga till historikens affattande med den skatt af insikter, minnen och intryck, hvilkas förvarande för kommande generationer af arbetare inom sällskapet helt visst vore ett det värdefullaste och käraste arf. Önskvärdheten af att just i närvarande tid äfven Societas' pro Fauna et Flora Fennica insats i det fosterländska kulturarbetet blefve framställdt i offentlighetens ljus, behöfver endast påpekas.

Huru den här föreslagna historiska framställningen — i händelse förslaget vinner understöd — skulle komma att gestalta sig, bör naturligtvis blifva föremål för ingående, sakkunnig diskussion. Men jag tillåter mig dock uttala som min uppfattning att ett samarbete mellan representanter för alla af sällskapet odlade forskningsgrenar vore den till målet säkrast ledande vägen.»

Beslöts att bordlägga förslaget till nästa möte.

— Herr kandidat K. M. Levander meddelade att han senaste sommar funnit en ny art af det högst egendomliga rotatoriesläktet *Pedalion*, hvars kropp är försedt med rörliga, af muskler genomdragna och med befjädrade borst försedda utskott. Dessa anses af en del forskare vara homologa med arthropodernas (crustacéernas) extremiteter och har man häri velat finna ett nytt stöd för hjuldjurens omtvistade förvandtskap med Crustacégruppen. Den nya arten, åt hvilken föredragaren gifvit namnet *Pedalion fennicum*, liknar till habitus och storlek i allde-

les förvillande grad den enda förut kända representanten för ifrågavarande slägte, nämligen *Pedalion mirum* Huds., hvilken efter det den 1871 upptäcktes af C. T. Hudson i England angifves ha blifvit funnen i många af Europas länder, men skiljer sig från den genom saknaden af två cilierade cylindriska utskott vid bakändan af kroppen, genom förgrening af de borst, hvarmed extremiteternas distala ändar äro försedda, och andra karaktärer, för hvilka föredragaren redogjort i Zoologischer Anzeiger n:o 404 detta år. — I alkohol konserverade prof hade tillsändts utländska specialister, bland andra doktor C. T. Hudson, som i bref till föredragaren förklarat *Pedalion fennicum* för en otvifvelaktigt ny art. Talrika exemplar häraf hade af föredragaren anträffats i juli i en liten sötvattenssamling i en bergsskrefva nära invid hafstranden på Lill-Löfö i Esbo skärgård.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade ett egendomligt insektbo, som ansågs tillhöra någon art geting af gruppen *Vespidae solitariae* och hvilket var bygdt mellan de utstående kanterna af permarna på en inbunden bok. Detta bo, som bestod af 14 i en rad stälda af lerigt grus bygda, inuti med en hvitaktig hinna beklädda celler, innehöll för närvarande fullvuxna larver, men intet spår af för dem anskaffade födoämnen. Det hade blifvit lemnadt åt föredragaren af fröken Korsström bosatt uti »De gamles hem» i Djurgården, där boken legat under sommaren med pappersomslag på nedersta hyllan af en etager. Anmärkningsvärdt var, att getingen obemärkt kunnat uppbygga alla dessa celler och proviantera dem, hvartill behöfts ett icke ringa antal exemplar af samma art fjäril- eller skalbaggslarv, oaktadt rummet varit bebodt hela sommaren. Då några af larverna ännu voro vid lif uttalade föredragaren förhoppning om, att någon möjligen kunde förpuppa sig och fullborda sin metamorfos, så att man kunde utröna hvilken art insekten tillhörde.

Vidare anmälde och förevisade herr Sahlberg en för vår fauna ny art af trichopterslägtet *Oxyethira,* hvilken han funnit i tre exemplar för några år sedan uti Teisko kapell norr om Tammerfors. Exemplaren hade för bestämning meddelats herr K. J. Morton i Carluke i Skotland, som specielt egnat sig åt studiet af de minsta Trichoptera, familjen *Hydroptilidae,* samt af honom förklarats för en ny art och beskrifvits under namn af *Oxyethira*

ecornuta. I sammanhang härmed nämde föredragaren, att vi numera af detta slägte från vårt land känna tre skilda species, under det från Skandinaviska halfön var anförd endast en art uti pastor Wallengrens just för några dagar sedan utkomna »Skandinaviens Neuroptera II, Trichoptera». Uti detta utmärkta arbete, hvilket säkert skulle komma att hafva ett välgörande inflytande på dessa insekters studium i norden, ingår en jämförande tabell öfver antalet kända Trichoptera från särskilda länder, och upptages där för Skandinaviska halfön 166 och för Finland 154 species. Emellertid hade författaren, hvad vårt land beträffar, följt endast Palméns år 1881 utgifna förteckning och hade sedan dess icke få arter tillkommit, hvarför föredragaren förmodade, att hela antalet af från vårt område kända species i det närmaste nu redan uppgick till det från Sverige kända.

Till de botaniska samlingarna hade inlämnats af direktor Z. Schalin: 6 fröväxter från Österbotten; student E. Hynninen: *Splachnum luteum* från Kuru; magister J. A. Sandman: *Calypso borealis,* två alger, en svamp och en missbildning från Österbotten; magister E. Keto: 4 fanerogamer från Österbotten; doktor Hj. Hjelt 3 fanerogamer från Satakunta; doktor W. Laurén: 46 fanerogamer från södra och 24 från mellersta Österbotten samt en samling kärlväxter från Österbotten och Nyland; student P. Hj. Olsson: 25 kärlväxter från södra Finland, de flesta från Korpo och Nagu skärgård, däribland *Cratægus monogyna* och *Geranium molle,* nya för provinsen; fru M. Juselius: en hexkvast af gran från Björneborg; possessionat J. O. Bomansson: 4 lefvermossor från Åland, nya för samlingen; kollega H. Zidbäck: *Galium triflorum* och *Lonicera xylosteum* från norra Österbotten, nya för provinsen, tagna af student P. Snellman.

Mötet den 4 februari 1893.

Bibliotekarien herr magister A. Arrhenius anmälde att ytterligare från åtta sällskap bifallande svar anländt på sällskapets anhållan om skriftbyte, nämligen från Société royale Linnéenne, Bruxelles; Société zoologique et botanique, Charkow; Redaktionen för Malpighia, Genova; Société des naturalistes de S:t Pétersbourg; Société Linnéenne de Normandie, Caën; The Australia Museum, Sidney; The Institute of Jamaica, Kingstown: College of science, Imperial University, Tokyo.

Anhållan om skriftbyte hade till sällskapet ingått från Société scientifique de Chili, Santiago samt från redaktören för Oesterreichische botanische Zeitschrift, professor Wettstein i Prag, hvartill bifölls.

— Då härefter upptogs herr doktor R. Boldts på senaste möte väckta förslag i anledning af sällskapets stundande trekvartsekeljubileum, yttrade förslagställaren:

»Önskvärdheten af att den finska naturforskningen under senaste kvartsekel blefve historiskt skildrad, behöfver väl knapt någon ytterligare motivering. Däremot är det kanske i sin ordning att förslagsvis en väg angifves, på hvilken historiken kunde komma till stånd.

Så omfattande som företaget är, torde det möta svårigheter att få det realiseradt med mindre vissa förarbeten, önskvärda redan i och för sig, undangjorts, men sedan detta skett, blir det väl ej omöjligt för sällskapet, att finna en kompetent person, villig att åtaga sig arbetets utförande.

De förarbeten här afses och för hvilkas utförande en enig samvärkan mellan alla disponibla krafter inom sällskapet är nödvändig förutsättning, bestå i åstadkommandet af

1) specialredogörelser för den utveckling enhvar hos oss odlad gren af zoologin och botaniken genomgått,

2) en fullständig förteckning öfver all finsk och Finland berörande naturalhistorisk litteratur, samt

3) ett fullständigt innehållsregister till sällskapets protokoll.

Hvad detta sistnämda vidkommer, så är det ju ett gammalt önskningsmål inom sällskapet, att få ett sådant till stånd. Hvad åter litteraturförteckningen beträffar så skulle sällskapet genom dess åstadkommande endast hafva fullgjort sin anpart i det för våra vetenskapliga och litterära samfund gemensamma företag, som på initiativ af Svenska Litteratursällskapet torde komma till stånd. Och hvad slutligen gäller specialberättelserna öfver samtliga naturvetenskapliga brancher, så skulle dessa, en gång färdiga, utgöra i hög grad värdefulla och intressanta verk, och måhända lämpligen kunna förenas i en särskild volym, utkommande till samma tillfälle, då den på dem grundade och för en större allmänhet afsedda historiken öfver sällskapets verksamhet är afsedd att utkomma.

De fakta, författaren till historiken ytterligare kan vara i behof af, äro jämförelsevis lätt åtkomliga, såsom förteckning öfver sällskapets medlemmar och funktionärer, stadgar och beslut, ekonomi, stipendier och stipendiater, resor och expeditioner i zoologiskt och botaniskt syfte, deras resultat, skriftutbyte, bibliotekstillväxt m. m.»

Förslaget understöddes af professor Elfving och doktor Kihlman, hvilka föreslogo att ärendet skulle hänskjutas till tryckningskomitén, som i samråd med förslagställaren doktor Boldt senast till årsmötet skulle till sällskapet inkomma med detaljeradt förslag i ämnet.

— Herr rektor M. Brenner föredrog *Om några i Finland förekommande former af Viola tricolor* L.

— Herr magister E. Reuter föredrog om de ganska betydande härjningar som senaste sommar å Viksbergs egendom i Pemar socken nära Åbo förorsakats af larven till en vecklarefjäril, hvaröfver han till publikation anmälde: *Tortrix Paleana Hb. En ny fiende till våra ängar och åkrar. Bidrag till artens naturalhistoria.*

— Herr professor O. M. Reuter meddelade följande om en hittills obeskrifven coccid:

Under mitt besök senaste sommar den 27 juni på Ilmola prestgård fästes min uppmärksamhet vid en rönn, växande vid södra gafveln af karaktärsbyggnaden, hvilken, med undantag af

bladen, var tätt besatt med en liten röd sköldlus. Trädet företedde följande dimensioner: vid roten var genomskärningen 7 cm, vid två meters höjd 5 cm; här grenade sig trädet i tvänne stammar och uppnådde en höjd af 4.5 m. Från samma rot växte dessutom tre mindre stammar af en vanlig promenadkäpps tjocklek, 2.5 m höga. Såväl dessa, som hufvudstammen och alla dess grenar och smågrenar ända till och med bladskaften voro belagda med ett nästan sammanhängande lager af den lilla röda knapt en millimeter långa cocciden, bland hvilken här och där förekom andra lager af coccider, till färgen hvita och af mer aflång skapnad. Jag har sändt prof af dessa coccider till presidenten J. W. Douglas i London, som under senare år egnat sig åt ingående studier af dessa insekter, och har genom bref af den nionde januari blifvit underrättad därom, att de i fråga varande sköldlössen, hvilka herr Douglas tidigare efter en flyktig undersökning af endast de hvita lagren antagit vara den på åtskilliga trän, såsom *Salix, Tilia, Fraxinus* allmänna *Chionaspis salicis* Linn., vid noggrannare undersökning befunnits utgöra en ny art, som herr Douglas benämt *Chionaspis sorbi* och hvaröfver han var sinnad att snarligen publicera en af figurer åtföljd beskrifning i den engelska tidskriften »The Entomologist's Monthly Magazine».[1]) De hvita cocciderna representerade hankönet, de röda honorna.

Enligt uppgift torde den ofvan omtalade rönnen vara omkring 17 à 20 år gammal. Några coccider hade icke förut observerats, men nu lyste stammen redan på håll röd af dem. Då man med handen for öfver barken blef den alldeles blodröd. Jag antager att trädets dagar nu äro räknade. För tolf år sedan fann jag nämligen på Ålön i Pargas en liten, fullständigt torr rönn, hvilkens stam och grenar voro fullsatta af en hvit coccid, som jag tillsände den då ännu lefvande coccid-monografen doktor Signoret i Paris och hvilken af honom uppgafs vara hane af *Chionaspis salicis* Linn. Vid jämförelse med exemplaren från Ilmola framgår nu utan tvifvel att de tillhöra samma art, den nya *Ch. sorbi* Dougl., hvilken sålunda synes hafva en tämligen vidsträckt utbredning i vårt land. Den lilla rönnen i Pargas hade antagligen dött ut till följd af sköldlössens angrepp.

[1]) Beskrifningen ingår i juni-nummern 1893.

På nyssnämda rönn funnos dessutom åtskilliga exemplar af *Chilocorus renipustulatus* Scriba samt flere klungor af tomma pupphylsor, tillhörande samma aphidiphaga skalbaggsart, hvilken sålunda är att anteckna såsom en af sköldlusens naturliga fiender. En kvist med coccider och coccinell-puppor förevisades af mig vid sällskapets sammanträde den 29 okt. 1881 hvarvid de förra uppgåfvos under det, såsom man numera insett, oriktiga namnet *Chionaspis salicis*.

— Herr professor O. M. Reuter anförde ytterligare:

Såsom bekant äro mycket få af våra fåglar kända för vanan att för kommande behof samla förråder. Detta är allmännare kändt endast beträffande törnskatsläktet. I en intressant uppsats, »Några iakttagelser angående hackspettarnas födoämnen» af H. B. Åström, införd i sällskapets Meddelanden, sjunde häftet, redogör denne emellertid för sina iakttagelser, enligt hvilka spillkråkan under vissa förhållanden vintertid i ihåliga trän förvarar kroppar af smärre ryggradsdjur, hvilka vid ett tillfälle tillhörde icke mindre än 60 näbbmöss, sorkar och småfåglar. Med hänsyn till frågans intresse kan jag icke underlåta att här omnämna ytterligare ett fall, då en af våra fågelarter funnits ådagalägga ett liknande förutseende för kommande tider, ehuru detta meddelande tyvärr måste blifva högst ofullständigt, till följd däraf att iakttagaren, herr O. B. Bäck i Ingå, nyligen aflidit, innan han enligt löfte hunnit för publikation uppteckna dessa sina observationer.

Under de år, herr Bäck var bosatt på sin lilla holme Härligö i Ingå, egnade han, som var en synnerligen stor naturvän, en stor del af sin tid åt iakttagelser i naturen. Redan förut har han bidragit till kännedomen om vår fauna genom meddelanden till sällskapet beträffande förekomsten af nordiska sugfisken, *Liparis lineatus*, och räkan, *Gammarus pulex*, i Ingå skärgård. Vid mitt senaste sammanträffande med honom redogjorde han för några observationer beträffande sparfugglan, *Surnia passerina*, dem han under vintern 1892 varit i tillfälle att göra på samma holme. Han hade nämligen där uppsatt en stor mängd starhålkar och i en af dessa hade,. såsom jag vill erinra mig, ett *par* sparfugglor inlogerat sig. Emellertid fann han att sparfugglorna ofta nog be-

sökte äfven andra af hålkarna. Kort före stararnas väntade ankomst nedtog han hålkarna, för att rensa dem, och fann då till sin förvåning i dem flere rester af småfåglar, i en icke färre än, såsom jag vill minnas, sex eller åtta grönsiskor. Då herr Bäck lofvade att lämna en skriftlig redogörelse för sina iakttagelser, kom jag mig tyvärr icke att i detalj lägga dem på minnet. Det enda, jag sålunda är i tillfälle att med full säkerhet omnämna, är att herr Bäck uppgifvit sig hafva funnit i några af sina starhålkar ett förråd af småfåglar, dit insatta af sparfugglor under vinterns lopp. I all sin ofullständighet torde notisen dock förtjäna räddas ur glömskan.

— Herr doktor A. O. Kihlman framlade exemplar af *Salix arbuscula* L. funna af honom senaste sommar på Umptek fjällen i Ryska Lappmarken. Denna art upptages visserligen i Fellmans *Flora Lapponica orientalis,* men de i Universitetets herbarium under detta namn förvarade exemplaren hafva visat sig vara dels *S. hastata,* dels former af *S. phylicæfolia,* hvarför arten på senare tider icke ansetts tillhöra vår flora. Från Palméns och Petrelii resa längs Ponoj-floden finnes ett sterilt exemplar, taget vid sjön Keinjaur och otvifvelaktigt tillhörande *S. arbuscula.* I de flesta elfdalar i stora Umptek (östra delen af fjällgruppen) är *S. arbuscula* en vanlig och ofta ymnigt uppträdande art och kan anses såsom karaktärsväxt för de sterila, om våren öfversvämmade bäddarna af groft syenitgrus, hvilka åtfölja elfvarnes lopp. På Lujaur-urt kunde arten icke anträffas.

Följande nu jämväl förevisade *Salix*-hybrider hade af föredragaren för första gången anmärkts inom vårt floraområde:

Salix arbuscula × *glauca,* en liten, nästan steril buske (♀) i fjällregionen på Kietsche-pahk (Umptek).

S. arbuscula × *glauca,* en rikligt blommande buske vid Majvaltajok, E om Umpteks högsta fjäll, Ljaavo-tschorr.

S. arbuscula × *phylicæfolia,* flere yfviga buskar i elfdalen mellan Ljaavo-tschorr och sjön Kunjawr.

S. arbuscula × *polaris,* flere sterila, nedliggande buskar vid fjällbäckar på Kuahva-tschorr och Kietsche-pahk.

S. hastata × *phylicæfolia,* en ♀ buske med riklig fruktsättning vid Majvaltajok nära trädgränsen.

S. glauca × *myrtilloides*, en ♂ buske, som sannolikt måste föras hit, nära Umpjoks utflöde ur Umpjawr.

S. polaris × *rotundifolia*, från Angvundas-tschorr på Lujawr-urt, en liten steril buske, till förgrening mest liknande *S. rotundifolia*, men med blad af *S. polaris*.

Den sedan J. Fellmans tid inom vårt floraområde (excl. Enontekis) icke återfunna *Ranunculus glacialis* L. hade föredragaren anträffat flerstädes, men alltid sparsamt, i några af de otillgängligaste klyftorna i Umptek.

Slutligen anförde doktor Kihlman att han bland växter, inlemnade af rektor Brenner från Helsingfors, funnit en egendomlig *Epilobium*-form, hvilken han ansåg lämpligast böra uppfattas som en hybrid af *E. montanum* och *palustre*. Formen var af upptäckaren, rektor Brenner, betecknad som en forma »conferti-latifolia-pilosa-grandiflora-violacea-brevipedicillata Haussknecht» af *E. palustre*. Från sistnämnda art, hvilken den öfver hufvud står närmare, skiljer sig ifrågavarande form genom mycket breda, tydligt skaftade och svagt vågbräddade blad och stora, merendels uppräta blommor. Märket i en härå undersökt blomma var cylindriskt (ej klubblikt som hos typisk *E. palustre*) och öfverensstämmer sålunda ej med Haussknechts beskrifning på ifrågavarande hybrid, som uppgifves hafva flikigt märke. Turioner äro utvecklade endast på en individ: de äro här mycket svaga och erinra mest om *E. palustre*. Frön okända. Flere grofva 2—3 dm höga individer på en brant, af sipprande vatten fuktad bergvägg i Helsingfors (1887).

— Herr student A. Thesleff föredrog om **svampvegetationen** i den planterade lärkträdsskogen i Raivola nära Viborg. Det mest utmärkande för denna vegetation är den stora ymnigheten af en mängd *Boletus*-arter. Bland dessa framhölls främst den vackra, ytterst sällsynta, i Finland förr ej observerade *Boletus cavipes* Opat., som förekommer i Thüringen, Steiermark, Vogeserna och Ungern. Den endast under lärkträd förekommande, synnerligen lysande och vackra *Boletus elegans* Schum. är lika ymnig som den föregående. Vidare förekommer här den sällsynta *Boletus felleus* Bull. icke blott på marken utan också på ruttna lärkträdsstubbar; den är utmärkt genom en mycket bäsk, brännande smak.

Polystictus Schweinitzii Fr., som är mycket sällsynt i Finland, förekommer här i jättelika exemplar, mest på marken, stundom på ruttna stubbar. På högar af lärkträdbarr växte i mängd en egendomlig *Hygrophorus*-art, hvilken med stor sannolikhet är identisk med den i Val di Sale i södra Tyrolen förekommande *Hygrophorus Brisadolæ* Quel.; denna är en synnerligen vacker art med lysande färger. Bland andra anmärkningsvärda arter förtjäna nämnas den i Finland förr ej med säkerhet kända *Clypeus scabellus* Fr., *Lepiota rachodes* (Witt.) Fr. och *Merisma palmatum* (Scop.) Pers. Egendomligt är att *Rhizinia undulata* Fr., som vanligen förekommer på brända marker, här anträffas på högar af lärkträdbarr. Den eljes i Finland mycket sällsynta rostsvampen *Uromyces Solidaginis* Niessl. växer här hvar sommar. Inalles hade föredragaren hittils observerat 90 svamparter i denna skog, bland dem 25 arter på stubbar af lärkträd. Förevisade torkade svampar äfvensom planscher af de nämnda arterna belyste föredraget.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade tvenne nordiska arter af nattflyslägtet *Agrotis,* hvilka ändtligen förvärfvats för finska samlingen, där de saknats hittils, ehuru man varit öfvertygad om deras förekomst inom vårt område. De voro hvardera fångade på »köder» i Kuusamo af den kände lepidopterologen August Hoffman från Eutin, hvilken tillbragte senaste sommar i Kuusamo och där lyckades göra flere intressanta fynd.

Agrotis hyperborea Zett. Denna art skall äfven vara funnen i Ryska Karelen af statsråd A. Günther; på skandinaviska halfön är den sällsynt, men anträffad på spridda lokaler från Ishafvets kust till södra Norge och Upland.

Agrotis speciosa Hb. Af denna prydliga och stora art, som veterligen icke förr är anträffad inom vårt område, hafva exemplar erhållits af såväl var. *arctica* Zett. som var. *obscura* Staud. Artens utbredning på Skandinaviska halfön är den samma som den föregåendes.

Vidare förevisade herr Sahlberg en ny art af phryganeidslägtet *Apatania,* hvilken han benämnde *A. Palméni.* Tagen i ett enda ♂-exemplar vid Rippjawr på Kolahalfön af professor J. A. Palmén, öfverensstämde denna art till vingarnes nervför-

grening med *A. Wallengreni* Mc Lachl., hvilken den mycket liknade, men skilde sig från denna och alla hittils beskrifna *Apatania*-arter genom bygnaden af hannens öfre analbihang, hvilka voro mycket långsträckta, gula på öfre kanten, mot spetsen rundade och undertill försedda med tre hvassa glest stälda tänder. De nedre analbihangen voro korta och tjocka, enledade med ett kort otydligt utsprång vid spetsen på insidan, i hvilket afseende den mera liknade *Apatania fimbriata,* hvilken förekommer i södra Sverige. Till förtydligande af artkaraktärerna förevisade herr Sahlberg en teckning.

— Herr kandidat J. Lindén förevisade den sällsynta, högalpina mossan *Aongstrœmia longipes* (Somm.) Br. eur., som han sommaren 1888 påträffat å tillandningar af Mustasaari holme i Vuoksen, i S:t Andræ socken. Här växte den mycket sparsamt på lerig grund helt nära vattenbrynet. Arten är hos oss förut tagen af professor Norrlin å liknande lokal på en holme i Vesijärvi år 1864. Dessa fyndorter af *Aongstrœmia* hos oss äro så mycket mer anmärkningsvärda som arten i Skandinavien för öfrigt är känd blott från Dovre-fjällen. I mellersta Europas bergstrakter går den ej under 450 m höjd öfver hafvet.

— Herr rektor M. Brenner tillkännagaf att den af honom på decembermötet 1888 förevisade *Brassica*-formen från Skatudden, hvilken han då funnit närmast öfverensstämma med *Sinapis juncea* L., sedermera af honom anträffats på afstjälpningsplatser såväl i härvarande botaniska trädgård som på Ulrikasborgsbergen samt befunnits afbildad och beskrifven i Flora Danica, 15, tab. 2658 under namn af *Brassica lanceolata* Lge. Uti sin Haandbog i den danske Flora, edit. 4, pag. 870 och 871 säger också J. Lange denna art möjligen vara densamma som *Sinapis juncea* L., hvilken på grund af sitt utseende och skidans nerver dock snarare är en *Brassica* och sålunda rättast bör benämnas *Brassica juncea* (L.). I kruka i rum uppdragna exemplar afveko från moderväxten genom tunna, ljusare gröna och hvassare tandade, högt uppe på stammen lyrformiga blad, de nedre glest styfhåriga, och visade härigenom en större likhet med *Sinapis lævigata* L.

Jämte dessa förevisade herr Brenner vidare exemplar från en ballastplats på Lindörn i Haikofjärden vid Borgå af den förut af

honom på Skatudden i Helsingfors insamlade och i sällskapets Meddelanden häft. 13 omförmälda *Carduus crispo-nutans* Koch, äfvensom fruktbärande exemplar af *Sambucus racemosa* L. från djup, oländig barrskog ofvanom Haiko, vid farleden till Borgå. Utom i denna skog, hvarest två mer än manshöga exemplar hade anträffats, hade föredragaren funnit den förvildad på fyra särskilda ställen på det i närheten befintliga Kråkölandet, äfvenledes i barrskog och liksom i Haiko-skogen bland vindfällen i sällskap med hallonbuskar.

— Herr magister J. A. Flinck förevisade exemplar af *Thlaspi alpestre* L., som han anträffat i en lund vid Vanhala by i Vihti. Arten är utmärkt särskildt genom sina vigglika — smalt omvändt hjärtlika, med en vid inskärning och med ett kvarsittande, något utdraget stift försedda skidor, hvilka, fästade på utspärrade skaft, själfva äro upphöjda och något kupiga. Denna växt har redan 1884 af magister O. Collin blifvit tagen i Tavastehus vid stationshuset och inlemnad till botaniska museet. Äfven från Sörnäs station är den känd och enligt uppgift af lektor Mela utbreder sig den raskt på en äng därstädes. Då arten är mångårig och äfven förökar sig genom rotskott är det antagligt att den äfven i Vihti numera fattat fast fot. I Sverige anträffas denna växt sällsynt i Östergötland, Södermanland och Upland samt flerstädes i Stockholmstrakten.

De zoologiska samlingarna hade fått emottaga följande gåfvor: En hvit svala *(Hirundo riparia)* från Hausjärvi af baron C. Munck; *Strix bubo* från Högholmen af trädgårdsmästare Cedergren; *Aquila chrysaëtus,* skjuten å Fagervik den 28 november 1892, af baron E. Hisinger; *Uria grylle,* skjuten å Svartå nedanför forsen den 20 januari, af baron F. Linder; en vimba i svart lekdrägt från Juustila af student A. Thesleff.

De botaniska samlingarna hade sedan senaste redovisning fått emottaga följande gåfvor: *Galium triflorum* och *Lonicera xylosteum* från Norra Österbotten (Muhos), nya för provinsen, insamlade af student P. Snellman, genom kollega H. Zidbäck; 70 algprof från Imandra Lappmark och 18 algprof från Ryska Karelen af doktor A. O. Kihlman; 107 fanerogamer från Nyland

(mest från Borgå trakten) af rektor M. Brenner; 74 lafvar, 43 mossor och 31 svampar från södra Finland af doktor A. O. Kihlman; 37 exemplar *Salices* från Enontekis samt 18 *Salices* från Kemi Lappmark och Norra Österbotten af kandidat J. Lindén.

Om några i Finland förekommande former af Viola tricolor L.

af

M. Brenner.

(Meddeladt den 4 februari 1893.)

Af *Viola tricolor* L. särskiljas i allmänhet i de floristiska handböckerna två former, af hvilka den ena, utmärkt genom hvita eller gulaktiga kronblad, ungefär af fodrets längd eller kortare, vanligast upptages såsom en var. *arvensis* (Murr.) af den violetta gulfläckiga, storblommiga formen, *vulgaris* Koch. Enligt en del författare, såsom t. ex. Koch, vore härvid färgen det mest karaktäristiska, medan andra åter fästa större vigt vid blommornas storlek. Såväl den ena som den andra af de sålunda särskilda formerna omfatta emellertid flere särskilda former, enligt Jordan konstanta arter, af hvilka de flesta variera med afseende å blommornas färg och storlek, stundom t. o. m. på samma exemplar, och sålunda hvar för sig uppträda såsom en *vulgaris*- eller en *arvensis*-varietet. Ehuru väl alla hithörande former ännu ej blifvit tillräckligt uppmärksammade, torde dock en redogörelse för de mest i ögonen fallande bland våra vildt växande låta försvara sig, i syfte att väcka ett allmännare intresse för dessa så allmänna, men af de flesta hos oss mer eller mindre förbisedda växter, och därigenom bidraga till deras närmare kännedom.

Uti sina *Observations sur plusieurs plantes nouvelles rares ou critiques de la France* beskrifver och afbildar Jordan bland de småblommiga och i Frankrike vanligen violetta eller violett-

gulfläckiga exemplaren fem arter, af hvilka tre, nemligen *agrestis, segetalis* och *gracilescens,* jämte dem närstående förekomma äfven i Finland, dock vanligtvis med små gulhvita blommor. Af de hos oss anmärkta formerna, för hvilka här nedan skall redogöras, utmärkas två, nemligen *agrestis* och en äfven *segetalis* omfattande form, genom mer eller mindre tydligt flerböjd stjälk af nästan likformigt utvecklade internodier, ungefär af bladens längd eller kortare, en genom en rak stjelk af likaledes nästan likformiga internodier, längre än bladen, de två öfriga åter, af hvilka den ena äfven inbegriper Jordans *gracilescens,* genom rak eller bågböjd stjelk, med de nedre internodierna, med undantag af det första, mycket starkt förlängda och mycket längre än de korta bladen. För öfrigt igenkännas de skilda formerna hufvudsakligast på stammens och grenarnas rigtning samt bladens och stiplernas[1]) form, äfvensom blomskaftens längd och riktning, hvaremot ej mindre kronbladens och kronsporrens form, storlek och färg, än foderbladens form, färg och beklädnad hos samma form äro mycket föränderliga och beroende af individernas växtplats. Sålunda blifva foderbladen på bördig och fuktig mark breda och kortspetsade med stora tandade bihang och i skugga därjämte håriga och gröna, på öppnare, torrare och magrare lokaler åter smalare, långspetsade, glatta och violetta eller bruna, med korta rundade bihang; kronsporren, som på bördig mark är kort och tjock, stundom kortare än de starkt utvecklade foderbihangen, blir på klippor och magrare jordmån smal och mer eller mindre starkt förlängd, ända till tre gånger de korta rundade foderbihangen, hvarjämte äfven kronbladen blifva smalare; dessa sistnämndas färg och storlek åter, hvilka som sagdt variera till och med på samma exemplar, tyckas hufvudsakligen, om ock sjålffallet ej uteslutande, vara beroende af huruvida ståndorterna äro i högre eller lägre grad kultiverade. Sålunda äro de små- och gul- eller hvitblommiga exemplaren mycket vanliga såsom ogräs bland

---

[1]) d. v. s. mellanflikens form. Sidoflikarna, på grund af hvilka Jordan särskiljer t. ex. *gracilescens* och *nemausensis,* variera nämligen hos våra exemplar sålunda, att vanligen de nedra stiplernas flikar äro tunglika eller jämnbreda och trubbiga, de öfras åter på samma exemplar mot spetsen jämnt afsmalnande och spetsiga, de förra alltså karaktäristiska för *nemausensis,* de sednare för *gracilescens.*

växande säd, i trädgårdar och dylikt, äfvensom på i deras närhet befintliga berg och backar, de med stora och violetta blommor åter på berg, grus, ängar, öde eller i träde lemnade åkrar och så vidare. Hos oss förekomma de två vanligast anträffade formerna, *trivialis* och *polygonata*, både som *tricolor* och *arvensis*, ehuru allmännast som *arvensis;* af de tre sällsyntare däremot hafva tillsvidare anträffats, *aequalis* endast såsom violett-gulfläckig, ehuru med temligen små blommor, de två andra, *gracilenta* och *agrestis*, åter endast såsom små- och hvitgulblommiga.

Inom de två första af de ofvan nämnda formerna kunna på grund af anförda olikheter hos blommorna särskiljas ej mindre än fyra analoga lokalformer, öfvergående i hvarandra, hvaremot de tre sällsyntare formerna äro mera homogena. Men äfven dessa fem hufvudformer kunna ej alltid med säkerhet särskiljas från hvarandra, i det exemplar anträffas som med svårighet kunna föras till någon bestämd form, då de utmärkande kännetecknen antingen äro föga märkbart markerade eller kännetecken för en form hos samma exemplar sluter sig till kännetecken för en annan. Såvida ej hybridisering härtill är orsaken, torde dessa former därföre böra betraktas som lika många varieteter af samma art, *V. tricolor* L., hvars hufvudform är den centrala *trivialis*, från hvilken åt olika håll förgrena sig *aequalis, agrestis* och *gracilenta* med *polygonata*.

Viola tricolor L. *α trivialis*. Upprät eller uppstigande, enkel eller vid basen med uppstigande eller nästan uppräta grenar, rak eller bågböjd, af mycket olikformigt utvecklade internodier, mycket kort och fint sträfhårig; *blad* små, vanligen tämligen tjocka och fasta, med undantag af det nedersta och de öfversta vanligen mycket kortare än internodierna, rundadt hjertlika — elliptiska, aflånga eller de öfversta lancettlika, med undantag af de öfversta vanligen långskaftade, groft naggade eller de öfversta sågade; *stipler* hand — pardelade, med stor, vanligen skaftad, omvändt äggrund eller tunglik, naggad mellanflik och smalt tunglika eller jämnbreda, trubbiga eller spetsiga sidoflikar; *blomskaft* 3—6 gånger längre än bladen, uppräta — svagt utstående, raka eller krokiga; *foderblad* något breda, endast närmare spetsen afsmalnande, kortspetsade, starkt cilierade och håriga eller glatta, med stora breda bihang, — smala, jämnt afsmalnande, spetsiga, glatta,

med korta bihang; *kronblad* af omkring foderbladens längd, stundom kortare, stundom ända till dubbelt längre, runda och breda — smalt omvändt äggrunda, hvita eller ljusgula med eller utan strimmor, eller violetta, gulfläckiga, med vanligen violett, tjock, något konisk — smal, jämntjock sporre, föga — två gånger längre än foderbihangen. — Åkrar, ängar, backar och berg, mycket allmän.

Mycket varierande med afseende å blommorna, hvilka på åkrar, i trädgårdar och på berg och backar invid odlingar äro små, hvitgula, med kort, ofta konisk sporre, och än breda, starkt håriga eller cilierade, än smala, glatta foderblad, på ängar, ruderatplatser och från odlingar aflägsna berg åter stora, violettgulfläckiga eller vackert gula, med på berg smala kronblad och lång sporre, samt vanligen glatta, smala, jämnt tillspetsade, på odlad mark breda, kortspetsade foderblad. Omfattar sålunda af såväl *vulgaris* Koch, som *arvensis* Murr. de exemplar som karaktäriseras genom en rak eller bågböjd, enkel eller vid basen i bågböjda eller uppstigande, upptill raka grenar förgrenad stjälk, med mycket olika starkt utvecklade internodier och korta och åtminstone nedtill breda och trubbiga blad samt stor och bred, naggad, oftast långskaftad stipelmellanflik. Omfattar äfven *gracilescens* DC., Jord., nämligen de exemplar, som utmärka sig genom en rak upprät stjälk med eller utan uppstigande, upptill raka grenar vid basen, smala, spetsiga och sågade öfre blad, upprätta raka blomskaft, smala, långspetsade foderblad och smal, jämntjock sporre, och hvilken genom sina stor- och violett- eller gulblommiga exemplar utan gräns öfvergår i ängs- och åkerformen, f. *turgescens,* med enkel, rak eller i bågformiga grenar delad stjälk och vanligen stora violettgulfläckiga blommor med tjock, jämntjock sporre och breda, kortspetsade, vanligen glatta foderblad, samt i bergformen, f. *rupicola,* med i bågformigt böjda grenar delad stjälk och stora violettgulfläckiga blommor med smala kronblad, lång, smal sporre och smala, långspetsade, glatta foderblad med korta, oftast rundade bihang; genom sina stor- och gulblommiga samt små- och hvitblommiga exemplar åter i den mycket allmänna back- och åkerogräsformen, f. *turgida,* med rak eller något krökt stjälk, fasta, mycket breda och trubbiga blad, vanligen litet krökta blomskaft och små, hvitgula, sällan

större, violett-gulfläckiga blommor med breda, rundade öfre kronblad, mycket kort och tjock, konisk sporre och breda, kortspetsade, starkt håriga eller cilierade foderblad med stora tandade bihang. — Af de omnämnda lokalformerna äro de med namnen *turgida* och *gracilescens* betecknade, jämte de emellan dem stående, de allmännaste af alla *tricolor*-former, *turgida* insamlad ända upp i Kolari, *gracilescens* nordligast i Limingo, mindre allmänna *turgescens*, med de nordligaste fyndorterna i Karkku, Sysmä, Libelits och Kasjolma i Onega Karelen, och *rupicola*, endast känd från Åland, Åbo, Kyrkslätt, Helsingfors och Kasjolma.

Var. *aequalis*. Vanligen mycket grenig från den i jorden befintliga nedersta delen af stjälken, med upptill oftast olikformigt utvecklade internodier, kort och fint sträfhårig; *blad* tämligen likformiga nästan ända upp till toppen, små, fasta, långskaftade, vanligen kortare än internodierna, äggrunda med tvär, nästan hjärtlik, eller rundad bas, trubbiga, mycket regelbundet naggade, de öfversta aflånga, vanligen håriga; *stipler* håriga, hand — nästan pardelade, med långskaftad, smalt tunglik, naggad mellanflik och små smala sidoflikar; *blomskaft* 2—5 gånger längre än bladen, upprätta eller föga utstående; *foderflikar* temligen smala och spetsiga, mer eller mindre cilierade, med korta bihang; *kronblad* dubbelt längre än foderbladen, de öfre smalt omvändt äggrunda, violetta, de nedre vanligen gula, strimmade, sporren smal, rak eller svagt uppåtböjd, omkring dubbelt längre än foderbihangen. — Exemplar finnas från Satakunta (Kulla), norra Tavastland (Saarijärvi), södra Savolaks (Lauritsala) och Karelen (Mohla, Uguniemi, Kides). — En bergform, motsvarande f. *rupicola* af *trivialis* och *petrophila* af *polygonata*, men väl skild från båda. Igenkännes lättast på sina små långskaftade, stundom gråhåriga, nästan *Betonica* liknande blad.

Var. *gracilenta*. Lik f. *gracilescens* af *trivialis* genom den raka, uppräta stjälken, de korta, vanligen breda och trubbiga bladen, med undantag af de öfversta mycket kortare än internodierna, hvilka vanligen äro nästan lika långa, liksom hos *polygonata*, hvilken den i öfrigt liknar genom sina kortare stipler med smal helbräddad eller föga naggad mellanflik och vanligen jämförelsevis korta blomskaft. Öfverensstämmer med afseende å blommorna närmast med f. *gracilescens* af *trivialis* och f. *sege-*

talis af *polygonata* samt förekommer liksom dessa på odlad mark eller i dess närhet befintliga berg och backar. — Exemplar finnes från Nyland (Fagervik, Kyrkslätt, Helsingfors, Borgå), södra Karelen (Rautus), Nikola vid Svirfloden, norra Savolaks (Hankasalmi) och norra Österbotten (Pudasjärvi).

Var. *polygonata.* Upprät, späd och spenslig, stundom mycket högväxt, flerböjd, af nästan lika långa internodier, vanligen mycket grenig ända upp emot midten, grenar föga utstående, bildande spetsig vinkel med stjälken, kort och fint sträfhårig eller nästan glatt; *blad* vanligen tunna, nästan lika långa med eller längre än internodierna, de nedre sällan rundadt hjärtlika, vanligen elliptiska eller äggrunda, kortare än skaftet, de öfre ovala eller äggrunda — lancettlika, längre än skaftet, trubbiga eller spetsiga, glest men djupt naggsågade, de öfversta spetsiga, hvasssågade; *stipler* ungefär hälften kortare än — tre fjerdedelar af bladen, handdelade eller pardelade med smal, lancettlik — tunglik, helbräddad eller fåtandad mellanflik och smala jämnbreda eller smalt tunglika sidoflikar; *blomskaft* något utstående, litet — ungefär dubbelt längre än bladen; *foderblad* bredare eller smalare lancettlika, spetsiga, håriga eller glatta, med mycket starkt utvecklade, tandade, eller korta, rundade bihang; *kronblad* och sporre varierande såsom hos *trivialis,* den sednare från kortare än till tre gånger längre än foderbihangen, men alltid smal och jämntjock, rak eller uppåt krökt.

Utmärkt genom sin vanligen flerböjda stjälk af tämligen likformiga internodier, långa och smala, något spetsiga blad, sin smala, vanligen helbräddade stipelmellanflik, samt jämförelsevis korta, något utstående blomskaft, öfverensstämmer denna form med afseende å förekomstsätt och föränderlighet med *trivialis,* men är mycket mindre allmän. Omfattar äfven liksom denna fyra lokalformer, nemligen *petrophila,* motsvarande *rupicola,* lågväxt, mörkgrön, med medelstora eleganta rödvioletta gulfläckiga blommor af smala kronblad och mycket lång och smal, rak eller svagt uppåtböjd sporre samt smala, glatta foderblad med korta rundade bihang, insamlad på berg i Åbotrakten (Pargas) och Nyland (Kyrkslätt, Borgå); *excelsa,* motsvarande *turgescens,* enkel eller föga grenig, ofta mycket högväxt, stor- och violett-gulblommig med vanligen breda, glatta foderblad, funnen på ängar

eller i trädgårdar eller på i odlade trakter befintliga berg i Nyland (Helsinge, Borgå), södra Karelen (Kotka), mellersta Österbotten (Brahestad) samt Umba och Solovetsk vid Hvita hafvet; *segetalis* (Jord.) motsvarande *gracilescens* (Jord.), lågväxt och enkel eller mer eller mindre grenig samt små- och hvitblommig med smala cilierade foderblad och kronsporren litet längre än foderbihangen, på odlade ställen på Åland (Geta), i Nyland (Kyrkslätt), södra Tavastland (Jämsä) och Ladoga Karelen (Uguniemi); samt slutligen *ruderalis*, motsvarande *turgida*, mycket storväxt och grenig med små hvita blommor och mycket stora håriga foderblad med långa, kronsporren döljande bihang, anträffad i en förvildad trädgård i Borgå socken, äfvensom i Karelen och i Satakunta.

Var. *agrestis* (Jord.). Upprät, flerböjd, af nästan lika långa internodier, med utstående flerböjda grenar vid basen, vanligen småluden; *blad* af internodiernas längd eller längre, stundom kortare elliptiska eller äggrunda — aflånga eller lancettlika, de nedre långskaftade, trubbiga eller de öfre nästan spetsiga, djupt naggade; nedre *stipler* handdelade, de öfre pardelade, mellanfliken stor, bladlik, skaftad och naggad eller hos de öfre smalare, nästan helbräddad, sidoflikar jämnbreda, något spetsiga; *blomskaft* utstående — nästan uppräta, föga längre än bladen; *foderblad* breda, kortspetsade, fint cilierade, med stora bihang; *kronblad* litet kortare än fodret, ljusgredelina eller hvita, med sporren icke längre än foderbihangen. — Odlade ställen, sällsynt. Insamlad i Nyland (Hangö, Borgå) och södra Savolaks (Ruokolaks). — Utmärkt genom sina jämförelsevis korta internodier, långa blad, stora, bladen liknande stipler och korta blomskaft. Motsvarar lokalformen *turgida* af *trivialis* och *ruderalis* af *polygonata,* och skiljes från den förra genom sina kortare och mer likformigt utvecklade internodier, långa blad och korta blomskaft, från den sednare genom mer utstående grenar, endast vid basen bredare och trubbigare blad, samt stor, skaftad, bladen liknande stipelmellanflik.

Tortrix Paleana Hb.

En ny fiende till våra ängar och åkrar.

Bidrag till artens naturalhistoria

af

Enzio Reuter.

(Föredraget den 4 februari 1893)

I början af juli månad senaste sommar erhöll jag en sändning fjärillarver, hvilka af afsändaren, possessionaten Konstantin von Wendt, uppgåfvos förekomma på särskilda ängsmarker å hans egendom Wiksberg i Pemar socken i närheten af Åbo i sådan myckenhet att de å desamma anstälde förödande härjningar. Herr von Wendt har benäget afgifvit följande närmare skriftliga upplysningar, hvilka jag meddelar i utdrag ur hans bref:

— — — „Den af masken härjade arealen uppgår till ungefär 21 tunnland. En vall, 2 årig, var hufvudsakligast angripen, och förstörde masken totalt all timotej och klöfver, däremot lämnade den tåteln orörd. En annan vall, fjärde året, där tåteln tagit öfverhand, var lindrigt angripen. Det utsådda fröet var utländskt blandadt med eget. Masken observerades första dagarna af juni samt upphörde i augusti. Dylika larver hafva förr ej förekommit. Hafreväxten skadades äfven något litet, bladen förstördes och vippsprickningen förhindrades. Ett slagregn, hvarvid vatten så ymnigt nedstörtade att fältet så godt som öfversvämmades, var enligt min mening, orsaken att ej all hafra blef mera förstörd, ty härefter minskades masken betydligt.“ — — —

De mig tillsända larverna visade sig tillhöra en vecklarefjäril och voro af följande utseende:

Hufvudet svart, trakten kring mundelarne och stundom äfven en oval fläck midt ofvanför dessa bruna. Halsskölden framtill tämligen bredt gulbrunkantad, genom en likafärgad smal midtellinje delad i tvänne mörkbruna sidofält. Kroppen sammetssvart med starkt afstickande hvita vårtor, som äro försedda med en eller två, mera sällan 3 svarta punkter, hvilka hvar och en i sin tur uppbär ett kort, hvitt hår. Dessa vårtor äro anordnade på följande sätt. Segment 1, som till största delen täckes af halsskölden, saknar vårtor så när som på par tre ofullkomligt utbildade sådana i närheten af andhålen. De två därpå följande, meso- och metathorakala segmenten, äro prydda med sex i en enkel tvärrad stående dubbelpunkterade vårtor, hvartill på hvardera sidan af kroppen komma två enkelpunkterade, hvilka stå snedt bakom och nedanför de båda nedersta af de förstnämda. De närmast efterföljande åtta (abdominal) segmenten hafva på ryggen fyra enkelpunkterade, parvis ställda vårtor, af hvilka de två främre stå närmare midtellinjen [1]) medan de två bakre äro så anordnade, att de tillsammans med de nyssnämda och efterföljande segments främre par motsvara hörnen i en någorlunda reguliär sexhörning. På sidorna äro dessa segment försedda med en enkelpunkterad vårta omedelbart ofvanom (hos det 8:de abdominalsegmentet framom) och en dubbelpunkterad strax nedanför [2]) de från grundfärgen föga afstickande andhålen; snedt bakom och nedanför den sistanförda vårtan står en i regeln enkelpunkterad sådan. Å det nionde abdominalsegmentet äro de fyra parvis ställda vårtorna, isynnerhet de båda bakre, mera aflägsnade från midtellinjen, hvarjämte midt emellan det sistnämda paret,

---

[1]) Någon synlig midtellinje förekommer ej hos denna art, hvilket däremot är fallet hos en stor mängd andra larver. Med detta uttryck menas här endast den linje, genom hvilken kroppen tänkes delad på längden i tvänne symmetriska hälfter.

[2]) I följd af att hos det 8:de abdominalsegmentet den ifrågavarande enkelpunkterade vårtan, såsom ofvan framhållits, undantagsvis är belägen *framom* andhålet, står den motsvarande dubbelpunkterade icke nedanför *andhålet,* men i öfverensstämmelse med förhållandet hos de öfriga segmenten lika fullt rakt nedanför den nyssnämda *vårtan.*

omedelbart framom den mörkbruna och otydligt ljuskantade analskölden, förefinnes en oparig, stor, på tvären utdragen oval vårta med fyra parvis stälda svarta punkter, af hvilka undantagsvis likväl endast de båda bakre uppbära hvar sitt hår. På buksidan äga de abdominalsegment, som sakna fötter, således 1, 2, 7—9 abdominalsegmenten eller — från hufvudet räknadt — 4, 5 och 10—12 kroppsringarne, på hvardera sidan af kroppen ungefär å den linje som tänkes dragen från yttre sidan af det tredje bröstfotparets bas till analfötterna, en hos de båda bakersta segmenten två —, men hos de andra trepunkterad vårta; dessutom besitta *alla* abdominalsegment på buken mellan dessa sistnämda vårtor och i linje med dem, resp. omedelbart innanför bukfötternas bas, tvänne helt små enkelpunkterade tuberkler; äfven invid analfötternas bas förekomma sådana. Bröstfötterna svarta, ljust ringlade, baktill vid basen omgifna af en hvitfärgad upphöjd vall. Buk- och analfötter gulbruna, framtill på midten tecknad med en brun tvärlinje. Larvens längd som fullvuxen 12—14 mm.

De till ett trettiotal uppgående larverna uppföddes med flere särskilda grässlag, af hvilka företrädesvis timotej och alopekurus tyktes falla dem i smaken. Vanligen spann hvarje larv omkring sig två eller tre blad till ett skyddande omhölje, stundom sammanhäftades helt enkelt båda kanterna af samma blad, hvarigenom bildades ett rörformigt bo, inom hvilket djuret uppehöll sig. I hvartdera fallet angrepos boets väggar inom kort af larven, hvilken inifrån förtärde de mjukare delarne af bladen medan kärlknipporna för det mesta lämnades orörda. Såsnart föda i det ursprungliga boet tröt, reddes ett nytt sådant, oftast på det sätt att till en början samma blad fortsättningsvis sammanhäftades, hvarefter förstörelseverket inifrån åter vidtog. De först angripna bladen förtärdes dock vanligen icke till hela sin längd, utan öfvergåfvos ganska snart af larven, som hälst på förut icke af andra larver angripna utan fullkomligt friska blad sökte ett nytt område för sin förstörelselusta. Så fortskred härjningen från blad till blad. Själfva strået lämnades så godt som oberördt af densamma. I allmänhet var den nedersta delen af bladet, ett stycke ofvanom slidan, till först utsatt för det förödande angreppet. Äfven om på detta sätt blott en helt ringa sträcka af bladet förstördes, hvilket ofta nog tycktes vara fallet, var detta till-

räckligt för att bladet i sin helhet skulle hemfalla åt förvissnelse. Med kännedom af detta lefnadssätt hos larverna är det lätt förklarligt att dessa oaktadt sin ringa storlek inom jämförelsevis kort tid kunna härja en ganska vidsträkt areal.

Tyvärr utbröt, några dagar efter det jag erhållit sändningen, inom larvkolonin den smittosamma flacheripesten. Oaktadt hvarje dag upprepad sorgfällig rengöring af det glaskärl, i hvilket de befunno sig, äfvensom sträng isolering af de ännu icke af några sjukdomssymptom lidande individerna, lyckades jag icke erhålla flere än 4 puppor. Detta stadium uppnåddes den 14—17 juli. Puppan, som till färgen är mörkbrun och icke skiljer sig från närstående arters, är 9—10 mm. långa.

Den 25 juli utkläktes en hanne och den 27 i samma månad ytterligare en hanne samt en hona. Den återstående puppan torkade bort. De erhållna fjärilarne voro ganska små och nödvuxna, möjligen var den inom kolonin utbrutna pesten delvis orsaken härtill. Vid anstäld examinering visade det sig att beskrifningen af *Tortrix flavana* Hb. slog in på fjärilens utseende, men i den begagnade handboken, Heinemann's utmärkta arbete: „Die Schmetterlinge Deutschlands und der Schweiz" uppgafs såsom larvens näringsväxter ek och blåbärsris. — Vid senare företagen jämförelse med Hübners och Herrich-Schäffers figurer, äfvensom med i universitetets finska fjärilsamling och i den numera med entomologiska museet härstädes införlifvade Tengströmska samlingen befintliga exemplar af denna art, bekräftades dock till fullo bestämningens riktighet.

Tortrix flavana Hb. är egentligen ett kollektivnamn för trenne olika former *Paleana* Hb., *Icterana* Froel. och *Intermediana* H. S., hvilka af en del lepidopterologer anses representera hvar sin egen art, men numera tämligen allmänt sammanföras såsom särskilda varieteter under samma art. Gemensamma för alla dessa former äro följande hufvudkaraktärer:

Framvingarne enfärgadt blekt ockragula eller svafvelgula med gulhvita fransar; undertill mörkt brungrå, vid framkanten och utkanten mer eller mindre bredt ockragula. Bakvingarne undertill hvita med ljusgul spets.

En närmare karaktäristik af de särskilda formerna lämnas här nedanför:

Paleana Hb. Vög. & Schm. 30; *Flavana* Hb. f. 157; Hein. II. 1. p. 44; *Paleana* Tr. VIII. 99 [1]); Wd. 846; H. S. IV. p. 172. f. 37. 38.

Denna form, hvilken anses representera hufvudformen, är den blekaste af alla och beskrifves af Treitschke på hufvudsakligen följande sätt. Palperna, hufvudet och thorax äro rödaktigt gula, antennerna gulbruna. Bakkroppen och fötterna hvitgrå, den förstnämda hos hannen med en ljusgul analtofs. Framvingarne ljusgula, pudrade med fint sidenglänsande stoft: vid framkanten, som saknar hvarje infattning, stundom rödaktiga; fransarna hvitgula. Bakvingarne hvita, med gulaktigt skimmer och en svag dragning i grått längs ådrorna; fransarna af samma färg som vingarne. Undertill äro framvingarne gulfärgade längs kanterna, innanför fransarna är den gula randen bredast; vid framkanten företer den gula färgen en dragning i rödt. Bakvingarne jämte fransarna hvita, med gult skimmer.

Utbredning utom Finland: mellersta Europa; södra och nordöstra Ryssland; Liffland [2]).

Inom Finland: Wiksberg i Pernar socken nära Åbo. Förut ej anmärkt för Finland.

Icterana Froel. No. 154; Staint. Man. II. p. 198; *Flavana* Hb. f. 258; Hw. N:o 5; H. S. IV. p. 172, VI. p. 156; Tngstr. Bidr. p. 168, Anm. p. 160, Cat. N:o 700.

Enligt Herrich-Schäffer's och Heinemann's beskrifningar utmärkes denna form genom följande kännetecken. Palperna, bröstet och de båda främre benparen mera mörkfjälliga än hos föregående form. Hufvudet och thorax icke lifligare färgade än framvingarne. Analtofsen hos hannen tämligen grå, Framvingarne smutsigt citrongula; hos utflugna hannar nästan öfvergående i gulgrönt, hos honan mera ockragula, men lifligare och mörkare färgade än hos *Paleana;* fransarna något kortare och

---

[1]) ej 98, såsom i de flesta arbeten citeras.

[2]) Ett honexemplar funnet i Liffland enl. fru *Friderike Lienig*, Lepidopterologische Fauna von Lievland und Curland. Isis, 1846. s. 222.

vid roten tydligare skiljande sig från vingens grundfärg, med tämligen tydlig delningslinje. Bakvingarne brungrå; fransarna gulhvita, med skarp och fin brun delningslinje. Undertill äro framvingarne brungrå, mindre bredt gulkantade än hos föregående form; bakvingarne hvitaktiga, mot spetsen och utkanten gula.

Utbredning utom Finland: mellersta Europa; England; Norge: Kongsvold på Dovre, Evenaesdalen och Junkersdalsuren i Saltdalen [1]; Liffland.

Inom Finland: Åbo (Caloander); Salmis (J. Sahlberg, K. Ehnberg); Walamo (Tengström).

Intermediana H. S. VI. p. 157. f. 420—21.

Denna form, af hvilken jag ej sett något exemplar, står enligt Heinemann midt emellan *Paleana* och *Icterana.* Hufvudet och thorax äro lifligare färgade än framvingarne, analtofsen mer brunaktig. Framvingarne äro mera trekantiga, till färgen ljust, men icke så blekt ockragula; fransarna mot spetsen gråare. Bakvingarne hvitaktiga, mot spetsen mer gulfärgade; mindre tätt, i cellerna 5 och 6 alls icke, gråpudrade. Fransarna sakna delningslinje. Vingarnes undersida som hos *Icterana.*

Utbredning utom Finland: Kärnthens alptrakter.

Inom Finland: enligt Staudingers katalog skall denna form förekomma äfven i Finland, men mig veterligen har den icke blifvit funnen härstädes [2].

---

[1]) Enligt *J. Sparre Schneider*, Enumeratio insectorum norvegicorum fasciculum III, catalogum lepidopterorum contin. Christiania 1876, p. 132 och *W. M. Schøyen*, Bidrag til Gudbrandsdalens og Dovrefjelds Insektfauna. Nyt Magaz. f. Naturv. B. XXIV. H. Q. 1877. (Sep. Aftr. p. 22) kunde man frestas tro, att det är hufvudformen *Paleana* Hb. (*Palleana* Tr.), som blifvit funnen vid Kongsvold (i ett enda honexemplar af dr Wocke), men i Schøyens senare utgifna arbete: Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna, II. Saltdalens Lepidopterfauna. Tromsø Museums Aarshefter 1882. (Sep. Aftr. p. 46) framgår otvetydigt, att såväl det vid Kongsvold som de i Saltdalen funna exemplaren tillhöra formen *Icterana* Froel.

[2]) Som svar på en till d:r O. Staudinger ställd förfrågan angående den i förenämda katalog omnämda uppgiften om förekomsten af formen *Intermediana* i Finland har jag numera af honom erhållit följande meddelande: „In meiner Sammlung steckte eine vor 30—36 Jahren in Finnland von Kretschmar gefangene *Tortrix Paleana* ab. *Intermediana,* deshalb hat sie Wocke

Af de utkläkta fjärilarna öfverensstämma de båda hannarne nästan fullkomligt med Treitschkes beskrifning af hufvudformen och likna i hög grad såväl till storlek som färg Hübners fig. 157, icke 258, hvadan det är satt utom alt tvifvel att vi här hafva att göra med den värkliga *Paleana* Hb. Färgen å de ganska starkt sidenglänsande framvingarne är hos mina exemplar ännu blekare än å Hübners figur, i det att den nästan öfvergår i halmgult. Bakvingarne hos de båda hannarne äro till hela sin utsträckning fullt ut lika bleka som å nämda figur, snarare ljusare än mörkare; äfven äro fransarne i båda vingparen hos mina exemplar ljusare. Det tredje exemplaret, en hona, skiljer sig från de båda förstnämda hufvudsakligen därigenom, att bakvingarne ofvantill äro betydligt mörkare, brungrå, men dock icke så mörka som hos formen *Icterana* och Hübners fig. 258.

De i universitetets finska fjärilsamling (två från Salmis) och i den Tengströmska samlingen (ett från Walamo) befintliga exemplaren tillhöra alla formen *Icterana* Froel. — ehuru de visserligen icke äro utprägladt typiska — hvilket jag varit i tillfälle att konstatera genom anstäld jämförelse med ett sistnämda samling tillhörigt exemplar af sagda form, härstammande från Sachsen och erhållet genom D:r Staudinger [1]). Då äfven det från Åbo kända fyndet synes tillhöra denna form, hvilket framgår vid jämförelse af Tengströms uppgifter om denna art, [2]) och andra fyndorter inom Finland än de redan nämda veterligen icke äro kända, är formen *Paleana* att betraktas såsom ny för vår fauna.

Af de tre formerna är *Icterana* den mest utbredda och går mot norr upp ända till Dovre och Saltdalen i Norge. *Paleana* är enligt Heinemann en jämförelsevis sydlig form, och dess nordligaste hittils kända fyndort är i Liffland, hvarest den tyckes vara

---

oder ich wohl als in Finnland vorkommend bezeichnet. Das Stück gehört aber besser zur Stammform *Paleana.* Die var. (oder ab.) *Intermediana* H. S. scheint mir übrigens so wenig von *Paleana* verschieden, dass sie besser ohne Namen geblieben wäre; jedenfalls kommen Uebergänge vor, von denen es zweifelhaft ist, woher sie zu rechnen sind." — — —

[1]) På tal om *Icterana* vill jag i förbigående omnämna, att alla de af mig sedda exemplaren hafva hufvudet och thorax lifligare färgade än framvingarne, ehuru motsatsen uppgifves af Heinemann.

[2]) Jfr *Tengström,* Bidrag till Finlands fjäril-fauna, p. 158 och hans Anmärkningar och Tillägg till Finlands småfjäril-fauna, p. 160.

mycket sällsynt. Så mycket märkligare är därför detta massuppträdande af densamma hos oss. *Intermediana* är den sällsyntaste af dem alla. I Staudingers katalog uppgifvas, såsom redan nämts, endast Kärnthens alptrakter och Finland såsom dess hemvist. Enligt noten å nästföregående sida bör dock denna uppgift, hvad Finland beträffar, rätteligen hänföras till stamformen *Paleana* Hb. Då därjämte icke någon annan uppgift förefinnes om att *Intermediana* skulle förekomma i vårt land, bör denna form utmönstras ur finska faunan.

I Sverige saknas märkeligt nog alla tre formerna.

Såsom tidigare omnämts uppgifver Heinemann ek och blåbärsris såsom larvens näringsväxter. De mig tillsända larverna lefde däremot hufvudsakligast af gräs och uppträdde till och med i hög grad härjande på särskilda ängsmarker och hafrefält. Af denna olikhet i afseende å foderväxten föranleddes jag att från olika källor söka inhämta möjligast noggranna och fullständiga upplysningar om dess hittils kända näringsplantor.

Jag har här nedan sammanstält de uppgifter jag lyckats komma öfver. I alla de fall, då af notisen framgår huruvida någon särskild fjärilform afsetts, finnes dennas namn utsatt inom parentes, i öfriga fall måste den omnämda växten anses gälla för arten kollektivt, hvilket utmärkes genom (k). — De citerade författarne anföras i kronologisk ordning.

Quercus och *Vaccinium myrtillus:* Lienig [1]) *(Icterana),* Herrich-Schäffer [2]) *(Icterana),* Heinemann [3]) (k), Kaltenbach [4]) (k), Sorhagen [5]) *(Icterana),* Wallengren [6]) (k) anför ek och åtskilliga andra träd och buskar.

---

[1]) *Friderike Lienig,* Lepidopterologische Fauna von Lievland und Curland. Isis 1846, p. 222.

[2]) *Herrich-Schäffer,* Systematische Bearbeitung der Schmetterlinge von Europa, IV. p. 173.

[3]) *Heinemann,* Die Schmetterlinge Deutschlands und der Schweiz, II. 1. Braunschweig 1863. p. 45.

[4]) *J. H. Kaltenbach,* Die Pflanzenfeinde aus der Klasse der Insekten. Stuttgart 1874. p. 658.

[5]) *L. Sorhagen,* Die Kleinschmetterlinge der Mark Brandenburg. Berlin 1886. p. 77.

[6]) *H. D. J. Wallengren,* Skandinaviens vecklarefjärilar. Entomologisk Tidskrift. IX. 1888. p. 181.

Petasites albus och *niveus* (på blad och i blommor), *Inula dysenterica:* Kaltenbach [1]) (k), Sorhagen [2]) *(Paleana).*

Scabiosa, Rhinanthus, Caltha, Conyza squarrosa, Cirsium, Luzula albida: Sorhagen [3]) *(Paleana).*

Lonicera Caprifolium: Sauber [4]) *(Paleana).*

Anemone nemorosa eller *Aegopodium podagraria*: Nolcken [5]) *(Icterana* ett ex.).

Graminéer: Nolcken [5]) *(Icterana).*

Härtill komma, enligt skriftligt meddelande af herr possessionaten K. von Wendt och mina egna rön vid larvernas uppfödande:

Trifolium, Phleum, Alopecurus, Avena och antagligen flere andra grässlag (dock icke tåtel [*Aira*]), *(Paleana).*

Sammanställas åter de växter, hvilka med säkerhet konstaterats utgöra näringsväxter för den ena eller andra af ofvannämda tvänne fjärilformer, särskildt, så gestaltar sig förteckningen på följande sätt:

Paleana Hb.: *Petasites albus* och *niveus, Inula dysenterica, Scabiosa, Rhinanthus, Caltha, Conyza squarrosa, Cirsium, Luzula albida, Lonicera caprifolium, Trifolium, Phleum, Alopecurus, Avena.*

Icterana Froel.: *Quercus, Vaccinium myrtillus, Anemone nemorosa* eller *Aegopodium podagraria, Graminéer.*

Då flere af ofvanstående uppgifter hänföra sig till arten kollektivt, är det omöjligt att alltid afgöra huruvida de i de båda senaste sammanställningarna upptagna växterna värkligen uteslutande utgöra den ena eller andra formens näringsplantor men för dem båda tyckes dock samlingen vara ganska brokig. Endast så mycket kan med visshet konstateras, att såväl *Paleana* som *Icterana* lefva af särskilda grässlag, och detta faktum intresserar oss nu närmast. Därjämte synes att denna art, i likhet

---

[1]) l. c. p. 324 o. 333.

[2]) l. c.

[3]) l. c.

[4]) enl. *Sorhagen* l. c.

[5]) *J. H. W. Nolcken,* Lepidopterologische Fauna von Estland, Livland und Kurland. II. 1. Riga 1870. p. 369.

med andra närstående, såsom *Tortrix Podana* Sc., och *Viburnana* Schiff., är i hög grad polyphag.

För fullständighetens skull vill jag ytterligare bifoga några uppgifter om en del fyndorters växttopografiska beskaffenhet, ehuru i desamma larvens värkliga näringsplanta icke är konstaterad. Men de erbjuda likväl sitt intresse, emedan i flere af dem antydes att gräsväxten i ifrågavarande arts lefnadshistoria spelar en viss roll, om ock icke den förmodan, att själfva gräset utgör larvens föda, alltid direkt är uttalad.

Sålunda säger Treitschke, att han fångat fjärilen *(Paleana)* i närheten af Wien [1]) „zwischen den Hecken und auf den *Rainen* [2]) der Weinberge". Herrich-Schäffer har anträffat *Icterana* „bei Seefeldern im Schlesien, wo keine Eichen wachsen" [3]). Zeller skrifver om *Icterana:* „da ich sie an sehr verschiedenen Stellen und alle im *Grase* [2]) fing so kann ihre Nahrung nicht wohl in Baumblättern, am allerwenigsten in Eichenlaub bestehen, da es weder hier, noch in der ganzen Umgegend giebt" [4]). Tengström har tagit samma form „på Walamo i en *gräsrik* [2]) skogstrakt" [5]). Nolkken säger om densamma: „Ihr Aufenthalt sind die Buschheuschläge, wo man sie oft auch aus den *Grase* [2]) aufscheucht" [6]). Kaltenbach har samlat *Icterana* „in Vielzahl an solchen Orten wo beide letztere Pflanzen (Eichen und Heidelbeeren) dominirten Petasites aber gar nicht vertreten war" [7]). Och Schøyen säger att den „fløi blandt de tætte og frodige Bestand af *Aconitum* og *Struthiopteris*" [8]).

Med afseende å det ofvanstående ligger det ganska nära till hands att antaga det larven tämligen allmänt lefver af gräs, ehuru

---

1) *Ochsenheimer & Treitschke,* Die Schmetterlinge von Europa. VIII. Leipzig 1830, p. 100.

2) Kursiveradt af mig.

3) l. c.

4) *Zeller,* Nachricht über die Seefeldern bei Reinerz in entomologischer Beziehung. Stett. ent. Zeit. 1841. s. 176.

5) *Tengström,* Anmärkningar och Tillägg till Finlands småfjäril-fauna. Helsingfors 1859. p. 160.

6) l. c.

7) l. c. p. 324.

8) *W. M. Schøyen,* Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna. II. Saltdalens Lepidopterfauna. Tromsø 1882. p. 46.

tils dato mig veterligen endast ett uttryckligt omnämnande härat (af Nolcken) i literaturen förefinnes. Det kan sålunda icke mera förvåna oss att larven vid detta sitt märkliga uppträdande i vårt land valde ängsmarkerna till sitt lefnadsområde. Men i alla fall är det i högsta grad anmärkningsvärdt, att den anstält så betydande härjningar å desamma att en sammanlagd areal äng och åker af icke mindre än 10 $^1/_2$ hektar blifvit mer eller mindre totalt härjad, hvilken areal säkert hade blifvit ännu större, om icke ett starkt och ymnigt slagregn inträffat, hvilket enligt herr von Wendts åsikt satte en betydande hämsko på larvens vidare framfart å hafrefälten. Denna härjning äger sitt intresse äfven därför att djuren tyktes med stor begärlighet kasta sig öfver tvänne växtarter *(Avena, Trifolium)* hvilka förut alls icke voro kända såsom näringsplantor för densamma. Vidare är den så mycket mera märkelig som ifrågavarande fjärilart veterligen förut icke någonstädes uppträdt som skadeinsekt, hvarken på gräs eller andra växtslag. Åtminstone saknas hvarje uppgift derom i den literatur jag haft tillgång till. På vissa orter i mellersta Europa uppgifves fjärilen vara tämligen allmän, men ett massuppträdande af densamma har aldrig blifvit omnämdt. Det är vårt land den mindre fördelaktiga äran tillkommer att första gången i denna insekts historia ertappa densamma såsom en fiende till landtmannen. Skulle äfven framdeles dylika härjningar inträffa, då skulle den af herr von Wendt gjorda iakttagelsen att tåteln lämnades fullkomligt orörd, möjligen innebära ett gif akt för jordbrukaren. I så fall vore det likväl af nöden att sagda observation ytterligare bekräftades, innan några åtgöranden i saken vidtogos. Och då funnes äfven tillfälle för en fackman att på ort och ställe för härjningen anställa noggranna studier angående artens naturalhistoria, hvilka möjligen kunde leda till ett ändamålsenligt bekämpande af skadedjurets vidare framfart. Önskvärdast vore dock naturligtvis att, såsom herr von Wendt afslutar sitt bref, „framtiden ej skall lämna tillfälle till flere observationer".

I sammanhang härmed må påpekas, att larven till denna vecklarefjäril och ängsmasken, hvilka hvardera uppträdt härjande på ängsmarker, synas förhålla sig olika gentemot särskilda växtslag. Sålunda tyckes, för så vidt man af detta enda fall är berättigad att draga några slutsatser, den förra med förkärlek

angripa timotej och klöfver, men förakta tåteln, medan däremot rakt tvärtom den senare skadeinsekten i regeln tyckes hufvudsakligast hålla sig just till tåtel och först i andra och tredje rummet, samt ofta i brist på annan föda, angripa timotej och klöfver [1]. Hafverfälten hafva utsatts för härjningar af hvardera, men hvad beträffar ängsmasken synes detta höra mera till undantagen [2]. Skulle i framtiden uppgift om vecklarelarvens förhållande till ofvannämda växtslag bekräftas, och såväl denna som ängsmasken samtidigt uppträda härjande på samma ort vore fara för handen att snart sagdt all slags gröda förstördes för landtmannen. Enligt uppgifter af olika författare tyckes *Tortrix Paleana* Froel. snarare förekomma å hårdvallsängar än å sidländta marker.

Huruvida sistnämda fjäril redan en lång tid varit hemmastadd å den för härjningen utsatta orten, eller dess ägg möjligen importerats med från utlandet hämtadt gräsfrö — enligt herr von Wendts utsago var det utsådda fröet „utländskt, blandadt med eget" — förblifver en öppen fråga. I samband härmed må dock ånyo påpekas — utan att jag häraf vill draga några slutsatser — att formen *Paleana,* hvilken nu uppträdde härjande, är en jämförelsevis sydlig form, hvars hittils nordligaste kända fyndort är Liffland, där den dock synes vara en sällsynthet.

„Dylika larver hafva förr ej förekommit" uppgifver innehafvaren af de härjade fälten, och härmed åsyftas uppenbarligen att den icke förr gjort sig märkbar som skadeinsekt. Det är likväl en allmänt känd sak att ett stort antal skadeinsekter, hvilka skenbart helt plötsligt uppträda å en ort, utan att spår af dem under föregående år varit synliga, nästan alla år förekomma å respektiva orter, ehuru i så ringa mängd att de undgått uppmärksamheten, så mycket mer som många af dem i regeln uppehålla sig å undanskymda platser. Men inträffar ett eller par för insektens utveckling särdeles gynsamma år, kan en eljes föga beaktad art uppträda i oräkneliga skaror och inom kort anställa betydande härjningar. Antagligen var det eller de två närmast föregående åren synnerligen gynsamma för ifrågavarande fjärilarts utveckling. En omständighet, som också i väsentlig mån

---

[1] *O. M. Reuter,* Ängsmasken, dess härjningar i Finland och medlen till deras bekämpande. Åbo 1892, p. 42 m. fl.

[2] Ofvanstående citat, p. 44, 45.

bidrager till att denna fjärillarv, oaktadt sin jämförelsevis ringa storlek, förmår åstadkomma så betydande förödelser är den, att dess härjningsperiod är ganska långvarig. Sålunda observerades larven redan de första dagarna af juni samt upphörde först i augusti. Enligt uppgifter af en del utländske lepidopterologer skall äfven fjärilen förekomma hela sommaren igenom. Sålunda har Nolcken [1]) anträffat den (formen *Icterana)* i Liffland från medlet af maj till ända inpå augusti. På en del orter förekommer den möjligen i två generationer om året.

Det eger ett icke ringa intresse att två af de med *Tortrix Paleana* Hb. närmast besläktade arterna, *T. Viridana* L. och *T. Viburnana* Schiff., äfvenledes äro kända för att hafva anstält omfattande härjningar. Den förra, *T. Viridana,* lefver på ek och jag har själf varit vittne till att ekarna på flere ställen i Åbo omnäjd vissa år totalt aflöfvats af larven till nämda art, under det att näst föregående och efterföljande år, oaktadt anstälda efterforskningar, endast ett jämförelsevis ringa antal sådana anträffades. Den senare arten, *T. Viburnana,* har enligt Schøyen två år, 1876 och 1877, anstält ganska betydande förödelser å en af 20,000 stycken plantor af *Abies excelsa, Pinus sylvestris* och *P. montana* bestående skogsanläggning på Kjørrefjord, Lister, i Norge, dessbättre dock utan synnerligen stort men för planteringen [2]). Likasom förhållandet nu är med *T. Paleana,* var den af Schøyen omnämda härjningen de första för ifrågavarande art kända. Af det ofvananförda ser det nästan ut som om härjningslusten så att säga „låge i släkten“.

Tortrix Paleana Hb. är sålunda numera att inregistreras bland fienderna till våra ängar och åkrar.

---

[1]) l. c.

[2]) *W. M. Schøyen.* Mærkelig Optræden af Tortrix viburnana W. V. Sep. Aftr. af Nyt Magazin for Naturvidenskaberne. Bd. XXIV. H. 2.

Mötet den 4 mars 1893.

Fröken Helmi Tennander, hvilken senaste sommar såsom sällskapets stipendiat berest mellersta Österbotten, hade öfver färden afgifvit en redogörelse, som upplästes.

— Herr rektor M. Brenner yttrade att han, med anledning af den på februarimötet uttalade åsikten att några af honom i Helsingfors insamlade och till universitetets samlingar inlämnade exemplar af *Epilobium palustre* L. vore en bastard emellan denna och *E. montanum* L., med ledning af professor C. Haussknechts Monografi underkastat dessa exemplar en ytterligare granskning och därvid kommit till samma resultat som då han i färskt tillstånd bestämt dem eller att de tillhöre en af fyndorten, en bergskrefva vid foten af Ulrikasborgsberget med från uppe på berget befintlig afstjälpningsplats nedrinnande orent vatten, framkallad form af *E. palustre*, utan inblandning af *E. montanum* eller någon annan främmande art, och stående närmast den af Haussknecht från likartade lokaler i mellersta Europas bergstrakter beskrifna var. *fontanum*. De egendomligheter, som förläna de ifrågavarande exemplaren deras säregna utseende, nämligen de breda bladen och de stora blommorna, utmärka äfven den nämda varieteten samt förefinnas dessutom antingen allena eller jämte antydningar till bladskaft eller bladtänder i lika hög eller ännu högre grad hos exemplar från ända till 16 olika trakter af vårt land, inlämnade till universitetets samlingar, hvaribland flere med afseende å såväl lokal som habitus otvifvelaktiga *E. palustre* L. Deremot saknas här de kännetecken som enligt Haussknecht karaktärisera hybriderna emellan *E. palustre* och *E. montanum*, äfven de mest *palustre*-artade, hvarjämte bristen på *E. montanum* i den närmaste omgifningen ytterligare talar för osannolikheten af den uttalade förmodan.

Herr doktor Kihlman ansåg, att en variation af *Epilobium palustre* och en mot *E. palustre* recederande hybrid mellan *E. palustre* och *E. montanum* mycket väl kunde till det yttre starkt närma sig hvarandra, ehuru de naturligtvis till sin natur vore väsentligen olika; riktigheten af den ena eller andra åsikten om ifrågavarande form grundade sig för den skull på jämförelsevis små skiljaktigheter. En säker uppfattning af densamma hade icke af det föreliggande materialet kunnat vinnas; frömjölet i en undersökt blomma var till större delen normalt, men innehöll ett ej ringa antal odugliga korn; märkets form afvek äfven från det hos *E. palustre* typiska. Det är äfven kändt, att otvifvelaktiga hybrider icke sällan uppträda långt aflägset från den ena eller till och med båda stamarterna.

Härtill ville herr Brenner invända att den ifrågavarande divergensen angående uppfattningen af denna form vore af grundväsentlig art, i det frågan gälde huruvida här förelåge ett för arten främmande inflytande genom hybridisering med en annan art eller en hos arten själf, oberoende af främmande invärkan, förefintlig förmåga att lämpa sig efter för handen varande omständigheter, och måste man, då, utom hos arten förut kända och på andra lokaler observerade modifikationer, ingenting förelåge, som talade för hybridisering, enligt hans uppfattning här helt och hållet lämna en sådan ur räkningen, utan att för den skull bestrida att ej en dylik hybridisering i andra fall i likhet med hvad fallet är emellan *E. palustre* och *alsinæfolium,* vore möjlig och äfven sannolik.

— Herr magister A. Arrhenius gjorde följande meddelande:

Vaccinium Myrtillus var. leucocarpum Dumort. och dess förekomst i Finland.

I ett julinummer af Åbo Tidning 1892 ingick en notis om att »hvita blåbär», plockade på Pakinais egendom i Rimito, torgförts i Åbo. På grund häraf uppmanade jag i bref innehafvaren af nämda possession, boställsinspektören, herr Gregori Aminoff, att godhetsfullt tillsända mig såväl lefvande ris, som äfven friska bär af antydt slag samt därjämte lämna mig upplysningar om växtens ståndort, förekomstsätt, ymnighetsgrad,

möjliga föränderlighet och öfver hufvud om sådant, som kunde belysa dess naturhistoria. Denna begäran villfors till alla delar med synnerlig beredvillighet. De rikliga, omsorgsfullt uppgräfda bestånden utplanterades[1]) på särskilda ställen i Botaniska trädgården. Likaså utsåddes därstädes en del af de erhållna bären, de öfriga omhändertogos af professor Fr. Elfving för att uppbevaras i konserverande vätskor.

Formen med hvita frukter förekommer enligt herr Aminoffs skriftliga utsago »blott på ett enda ställe vid Pakinais och i ganska begränsadt antal, omgifven af hufvudarten med vanliga blå bär». Den synes vara fullkomligt konstant — åtminstone försäkrar min sagesman att »växten årligen alstrar dessa hvita bär, den enda karaktär, som skiljer denna från det typiska blåbärsriset. Med hänsyn till ståndort, växtsätt m. m. öfverensstämma de bägge formerna fullkomligt med hvarandra». Att detta hvad habitus beträffar äger sin riktighet framgår äfven till fullo af de till botaniska museet inlämnade, af mig prässade exemplaren.

De insända bären äro synnerligen välutvecklade — stora, runda, saftigare och sötare än de vanliga blå. Samtliga äro ljusfärgade i olika nyanser samt nästan alltid, åtminstone på ena sidan, försedda med små, stundom nästan försvinnande, röda fläckar, »solfläckar». Beträffande färgtonen hos de 27 uppbevarade bären har herr professor Elfving gjort följande anteckning;

»13 grönaktiga, snarast påminnande om omogna drufvor, alla med ett mindre antal eller nästan inga purpurbruna prickar;

14 vaxgult genomskinliga, ställvis med skiftning i purpur eller med små purpurbruna prickar; ett af dessa utan prickar och utan skiftning, 3 vackert purpurkindade på en sida.»

Det är icke minsta tvifvel om, att icke här föreliggande form är den äkta *Vaccinium Myrtillus* L. var. *leucocarpum*, som 1827 för första gången beskrifves af Dumortier i hans »Florula Belgica», som senare, dels under detta namn, dels under andra,

[1]) *Anm.* Af de i slutet af augusti 1892 utplanterade bestånden visade blott ett enda i början af juni 1893 tynande lifstecken — endast några grenar hade utvecklat blad och blommor, alla fullkomligt liknande dem hos hufvudformen. De öfriga bestånden hade dött ut under vinterns och vårens förlopp.
Föredr.

flerfaldiga gånger blifvit omnämd af olika författare, såsom F. v. Hausmann 1851 och Döll 1859, och som nyligen varit föremål för tvänne uttömmande uppsatser af P. Ascherson och P. Magnus: »Die weisse Heidelbeere (Vaccinium Myrtillus L. var. leucocarpum Hausm.) nicht identisch mit der durch Sclerotinia baccarum (Schroet.) Rehm verursachten Sclerotienkrankheit» (Berichte d. deutsch. botan. Gesellsch. VII. 1889 p. 387 ff) och »Die Verbreitung der hellfrüchtigen Spielarten der europäischen Vaccinien» (Verhandl. d. K. K. zoolog.-botan. Gesellsch. in Wien, 1891 III. p. 677 ff). Enligt denna utredning föreligger här ett fall af konstant, ärftlig albinism, framkallad af bristen på pigmentkroppar i fruktköttets celler. De växlande färgnyanserna åter förklara de nämda författarena antagligen vara beroende, icke af mogenhetsgraden, utan af olika belysningsintensitet: i djup skugga blifva bären grönhvita, växande i skogskanten åter porslinshvita. Huruvida detta sistnämda är förhållandet äfven med Pakinais-bären, därom kan naturligtvis full visshet erhållas först efter på stället företagna grundliga, upprepade undersökningar.

V. Myrtillus var. *leucocarpum* Dumort. synes äga rätt stor utbredning i Europa. Enligt Ascherson och Magnus är den känd från en mängd lokaler i olika delar af Tyskland och den Österrikisk-Ungerska monarkin, vidare är den funnen på ett fåtal orter i Schweiz, Italien, Sverige och Norge, och slutligen föreligga äfven uppgifter om dess förekomst i Östersjöprovinserna och Sibirien.

Också i Finland har denna form redan tidigare blifvit anträffad. Så omnämner professor S. O. Lindberg till Sällskapets protokoll den 18 oktober 1879 »en egendomlig form af blåbär *(Myrtillus nigra)*, utmärkt genom blek färg och hvita frukter samt på grund däraf benämd var. *pallida* Lindb.» Växten, funnen vid Irjala i Wichtis socken och därstädes först upptäckt af fru Colliander, uppträdde »tämligen ymnigt tillsammans med hufvudformen, men visade icke några öfvergångsformer till denna» (Meddelanden af Soc. pro Fauna et Flora fenn. VI. 1881 p. 231). Under detta sistnämda namn är vidare, år 1882, en *Myrtillus*-form, »utmärkt genom hvita bär» anmäld af friherre Edv. Hisinger; fyndorten är belägen vid Heinäsuo nära Brödtorp (Med-

delanden IX. 1883 p. 156). Några exemplar från dessa platser torde tyvärr icke finnas i universitetsmuseets samling af finska växter.

Däremot påträffade jag i Museets kollektion af typisk *Myrtillus* en vid Parinpeldo i Hollola funnen och af Gust. Björkstén inlämnad kvist, hvilken genom det kvarsittande ljusa bäret otvifvelaktigt visar sig tillhöra var. *leucocarpum* Dumort. Också anteckningen å etiketten »fructus dicuntur albi fuisse» bekräftar detta. Möjligen är nämda exemplar — intet årtal finnes utsatt — det äldsta från Finland kända af denna form.

Sannolikt förekommer *V. Myrtillus* L. var. *leucocarpum* Dumort. äfven på andra orter i Finland, och det vore därföre skäl att landets botanister egnade denna form, liksom äfven analoga former af våra *Myrtillus*- och *Vaccinium*-arter, någon uppmärksamhet. I detta sammanhang torde emellertid till förhindrande af möjliga felbestämningar ännu en omständighet böra påpekas. Icke alla ljusfärgade blåbär äro att hänföras till *var. leucocarpum* Dumort.! Förutom de ofvan skildrade gul- eller grönaktiga, söta frukterna af blåbärsriset förekomma nämligen andra af i det närmaste normal storlek och form, utmärkta genom sin *kalkhvita färg* och sin *hårda konsistens.* Sådana bär äro fullständigt desorganiserade. Hos dem är fruktköttet förvandladt till en onjutbar sclerotialmassa genom angrepp af den äfven i Finland förekommande *Sclerotinia baccarum* (Schroet.) Rehm, en svamp, hvilken ännu så sent som 1888 och af en så framstående forskare som Woronin med säkerhet ansågs vara den enda och alltid förefintliga orsaken till uppkomsten af de ljusfärgade blåbären. Först genom Aschersons och Magnus' ofvan citerade uppsatser har förhållandet stälts i sin rätta belysning. Och denna efter dessa gjorda korta erinran skall säkert vara till fylles för att hålla möjliga framtida iakttagelser angående de ljusfärgade blåbären på rätt spår.

— I sammanhang med ofvanstående meddelande påminte herr rektor Brenner om ett af honom förut omnämdt fynd af hvita hallon på Busholmen vid Helsingfors, hvarest därjämte förutom både svarta och röda vinbärsbuskar, äfven en buske med små hvita, välsmakande vinbär förekommit nära hafsstranden litet ofvanom den stranden kantande gördeln af klibbal.

— Herr professor O. M. Reuter inlämnade till publikation i Acta en afhandling med titel: »*Corrodentia Fennica. 1. Psocidae.* Förteckning och beskrifning öfver Finlands Psocider». Af denna förteckning framgick att hittils i Finland blifvit funna 41 arter af nämda familj, ett antal, som måste anses ganska stort, då till exempel från Westphalen, som torde vara det med hänsyn till sin psocidfauna bäst undersökta område, icke äro kända mer än 46 arter. Af de 41 arterna tillhöra 36 underfamiljen *Psocina* (Spångberg anför i sitt arbete öfver Skandinaviens och Finlands Psociner blott 14 finska arter), 3 *Clothillina* och 2 *Troctina*. Från Sverige äro ännu icke anförda 13 af de upptagna Psocinerna, och 15 arter äro icke upptagna från Östersjöprovinserna. Såsom nya beskrifvas *Psocus hirticornis, Ps. contrarius, Teratopsocus* (n. g.) *maculipennis, Elipsocus brevistylus* och *Leptella* (n. g.) *fusciceps.* En plansch åtföljer afhandlingen.

— Herr professor J. Sahlberg inlämnade till tryckning: *Catalogus Trichopterorum Fenniæ præcursorius,* samt gaf muntligen följande öfversigt öfver Finlands Trichoptera, till antalet jämförda med Skandinaviska halföns:

	Skandinaviska halfön:	Finland:
Phryganeidae	13 (+ 2 variet.)	14
Limnophilidae	71	75
Sericostomidae	9	9
Leptoceridae	31	29
Hydropsychidae	25	25
Rhyacophilidae	8	8
Hydroptilidae	6	10
Summa	164	170

Icke inom Skandinavien funna arter: *Agrypnetes crassicornis* Mc Lachl. (N), *Grammotaulius sibiricus* Mc Lachl. (Ka-Lr), *Limnophilus germanus* Hag. (N), *L. diphyes* Mc Lachl. (K, T, Oa, Lr), *L. dispar* Mc Lachl. (O, L, Lr), *Anabolia sororcula* Mc Lachl. (N-L) *Stenophylax impar* Mc Lachl. (L, Lr), *Stenophylax crudus* Mc Lachl. (O, Lr), *St. rotundipennis* Brauer (T), *Micropterna nycteribia* Mc Lachl. (Ka, K), *Chaetopteryx Sahlbergi* Mc Lachl. (T, K, O, L, Lr), *Ch. fusca* Brauer (K), *Ch. obscurata* Mc Lachl. (Lr), *Apatania Palméni* J. Sahlb. (Lr), *A. muliebris* Mc Lachl. (A, N),

A. arctica Bohem. (O, Lr), *Brachycentrus albescens* Kol. (Ka), *Molanna submarginalis* Mc Lachl. (A, S, Oa), *Triænodes unanimis* Mc Lachl. (T, O), *Rhyacophila obliterata* Mc Lachl. (Lr), *Glossosoma vernale* Pict. (Kr), *Gl. Nylanderi* Mc Lachl. (O), *Agraylea cognatella* Mc Lachl. (T, S, Ka, O, L) samt 3 arter små *Hydroptilidae*.

— Herr student A. Thesleff förevisade exemplar af den första i Finland funna tryffelarten, *Hydnotria carnea* Corda, förut funnen endast i Böhmen och Schlesien, nu tagen vid Liimatta nära Wiborg; vidare den för Finland nya gasteromyceten *Polysaccum crassipes* Fr. växande i tallmosand å Liimatta, hvilken art förekommer i södra och mellersta Europa. Dessa begge arter hade blifvit bestämda af professor Fries i Upsala. *Entoloma plebeja* Kalchbr., förut funnen endast i Ungern, nu å Liimatta, bestämd af herr Britzelmayer i Augsburg. *Geaster fimbriatus* Fr., från Pähkinänmäki i Valkjärvi socken, ny för landet. *Geaster calyculatus* Fuck. var. *Kunzei* (Wint.) och *Geaster fornicatus* (Huds.) Fr., tagna i trakten kring Wiborg. Dessutom tvänne för Finland nya agaricineer: *Amanita phalloides* Fr. från S:t Johannis socken under ekar och *Stropharia squamosa* Fr. från Lavola vid Wiborg.

— Gjordes följande meddelanden om

Det zoologiska sommarlaboratoriet på Esbo-Löfö.

— Herr professor J. A. Palmén framhöll i korthet den betydelse de stora i utlandet organiserade zoologiska och öfver hufvud biologiska stationerna haft för forskningen rörande den marina faunan och floran, medan i vårt land naturförhållandena icke inbjödo till ens närmelsevis liknande företag. På ett par ställen i utlandet hade likväl också för sötvatten-undersökningar inrättats stationer tilltagna i anspråkslösare skala, och äfven de bevisat sig medföra vetenskapligt vigtiga resultat. I en del fall hade stationerna uteslutande vetenskapliga syftemål, men i andra spelade ekonomiskt vigtiga undersökningar rörande fiskerifrågor en betydande rol såsom betingande anslag af allmänna medel. I vårt land tyckes naturen rikligare än annorstädes inbjuda till under-

sökning af vattenorganismerna och vilkoren för deras trefnad; men ämnet har föga blifvit uppmärksammadt annat än i vissa riktningar och med hänsyn till få systematiska grupper. Orsaken härtill ligger hufvudsakligen i bristen på metodiskt utbildade samlare och undersökare. Denna brist åter synes kunna lättast afhjälpas om hälst någon enda punkt under en följd af år blefve med småningom stegrad insigt undersökt, och den vunna praktiska erfarenheten på platsen småningom öfverfördes till flere. En station vore behöflig för detta ändamål.

Visserligen har på senare år genom nuvarande fiskeriinspektören doktor Nordqvists försorg af styrelsen utverkats anslag för vissa försöksstationer, särskildt i Evois. Syftemålet med dylika nrättningar af praktisk art kommer emellertid oundvikligen att förorsaka en anordning af forskningarna, hvilken icke med nödvändighet sammanfaller med rent vetenskapliga syften; och platserna utesluta dessutom studiet af våra i bräckt vatten lefvande organismer.

Tanken på en jämförelsevis stabil, men dock i minsta möjliga skala tilltagen zoologisk sommarkoloni, som efterhand kunde utveckla sig till något mera, hade föranledt föredragaren att för några år tillbaka för sommaren upphyra ett fiskläge på Esbo-Löfö, 12 km från Helsingfors i dess vestra skärgård. Sommaren 1889 hade därstädes vistats magistrarne Levander och Wikström, den förre sysselsatt med mikrofaunistiska studier, närmast med hafsfaunan; år 1890 hade de samma och magister J. Roos fortsatt arbetena. Härunder framstod behofvet af att någon skulle i utlandet göra sig förtrogen med såväl vetenskapligt studium af lägre vattendjur som ock med anordningarna härför vid olika anstalter. Sommaren 1891 vistades derför magister Levander i utlandet. Förledna sommar 1892 vistades magister Levander åter på Esbo-Löfö äfvensom magistrarne Westerlund och Stenroos, och numera kunde större planmässighet genomföras, särskildt vid undersökningen af smärre sötvattensorganismer.

Sin framställning af Löfökolonins uppkomst ville föredragaren lemna ej blott såsom en inledning till de meddelanden som de senast nämda deltagarene i arbetena komma att göra vid sammanträdet, utan ock för att anmäla att äfven sommaren 1893 magister Levander, och någon tid äfven de två deltagarene från

1892, komma att vistas på stället, samt att tillfälle erbjöds äfven andra intresserade till delaktighet i arbetena och studierna. Platsen erbjuder flere förmåner, bland hvilka må nämnas daglig ångbåtsförbindelse med Helsingfors, och med innersta delen af Esbo viken, där vattnet är nästan saltlöst, liksom ock därifrån vidare till några olikartade träsk i närheten. Med segelbåt uppnås lätt de yttersta klipporna, utanför hvilka hafsdjupet är ända till 30—50 meter, äfvensom den inre skärgårdens grundaste vikar. De närmaste omgifningarna åter erbjuda ett djup af 10—30 meter äfvensom grunda vegetationsrika vikar, och på själfva holmarne finnes ett stort antal vattenputtar af olika natur. Samlingskärl, nödig befunna redskap, mikroskop och litteratur medföres efter behof, och utrymme finnes för några arbetande deltagare.

Föredragaren hyste den bestämda förhoppning, som hittills vunnen erfarenhet redan delvis besannat, att våra yngre naturforskare, särskildt de som egna sig åt zoologiska studier, genom delaktighet i en sådan enkel sommarkolonis arbeten äfven under kortare tid kunde vinna insigter och sådan praktisk vana, att de kunde i sin hemtrakt komma allena till rätta. Att de undersökningar, som sålunda kunde utföras, skulle betydligt öka vår kännedom om Finlands vattenfauna behöfver knappt påpekas Tillika antyddes såsom önskvärdt att någon i algologi förfaren person skulle intressera sig för den på platsen förefintliga algfloran, hvarigenom vunnes ett nytt bidrag till fastställandet af vilkoren för smådjurens existens i dessa vatten.

— I anslutning till ordförandens andragande refererade herr magister Levander i korthet gången af sina studier och arbeten å Esbo-Löfö. Första sommaren 1889 vistades föredragaren på Löfö tillsammans med magister D. A. Wikström. Föredragarens arbeten gingo ut på dels att efter aflagd filosofie kandidatexamen vidare komplettera de bokliga examens-studierna, dels att orientera sig i saltsjöns och de små sötvattensamlingarnas evertebratfauna. Ehuru utrustningen i afseende å instrumenter och litteratur under den första sommaren ej var synnerligen fullständig — särdeles gjorde sig då bristen på en del faunistiska arbeten och monografier gällande — ansåg föredragaren likväl vistelsen på Löfö för högst lärorik. Af det studiematerial nybörjaren är i tillfälle att med lätthet förskaffa sig ville föredragaren påpeka

den mängd små copepoder, cladocerer, rotatorier och infusorier, som från hafsytan städse i tillräcklig mängd erhållas med fin sidenhåf och hvilka pelagiska små-organismer för sin glasaktiga genomskinlighet förträffligt egna sig för anatomiska och histologiska studier. Så får nybörjaren stifta bekantskap med *Nauplius*-larver af olika slags entomostracéer i skilda utvecklingsstadier, larver af hafsmusslor (»*Veliger*»-stadiet) och *Cyphonautes*-larven af vår allmänna hafsbryozo, *Membranipora membranacea*. Äfven vid Löfö förekommande större kräftdjur såsom de bägge *Idothea*-arterna, gammarider, *Corophium longicorne, Mysis*-arterna och andra böra för honom ega intresse. Från stranden af holmen och från de talrika sötvattenputtarna, som finnas i skärgården, erhålles i ymnighet exemplar af rhizopoder, heliozoër, infusorier, hvilka på stället i lugn och ro kunna af honom studeras. Rom af spigg, som i stort antal leker i grunda vikar på ön, kan bringas i urglas till utveckling, hvarvid man är i godt tillfälle att följa med en del af utvecklingshistorien. Med anförda exempel, som äfven visa riktningen af föredragarens sysselsättning under första vistelsen å den zoologiska sommarkolonin ville föredragaren framhålla, huru därstädes i zoologiskt afseende finnes tillfälle till studier af mångfaldig art. — Sommaren 1889 konserverades åtskilliga prof af evertebratfaunan i Esbo skärgård.

Följande sommar bestod Löfökolonin af magistrarne D. A. Wikström och J. Roos samt föredragaren, hvars studier gingo i tämligen samma riktning såsom förut i det att han sökte förkofra sig i specieskännedom. Tvänne exkursioner till Hvitträsk och Lohijärvi insjöar i Kyrkslätt socken företogos under sommaren och medfördes därifrån lefvande pelagiska prof till Löfö, hvari befann sig bland annat den stora 1 cm långa glasklara cladoceren *Leptodora hyalina*, som förekommer i bägge nämda träsken.

Bägge somrarna 1889 och 1890 var magister Wikström sysselsatt med vertebrat-anatomiska undersökningar, och ville föredragaren i anledning häraf fästa uppmärksamheten på, att man i skärgården är i tillfälle att erhålla embryoner af sjöfåglar liksom äfven yngel af särskilda fiskar.

Magister Roos sökte liksom föredragaren att göra sig bekant med i vatten lefvande mikroskopiska djurformer.

Smärre notiser angående evertebratfaunan i Esbo skärgård publicerades af föredragaren i 17:de häftet af sällskapets Meddelanden 1891 i en uppsats under titeln »Mikrofaunistiska anteckningar», i hvilket förstlingsarbete dock tyvärr några misstag ingått, hvilka i en följande publikation skulle korrigeras.

Sommaren 1891 ernade föredragaren vistas vid sötvattensstationen i Plön (Holstein), men då denna ej hann blifva färdig till utsatt tid, besöktes först Zoologiska institutet i Kiel bland annat i och för att taga kännedom om konserveringsmetoder och fångstredskaper, som komma till användning vid insamlande och undersökning af lägre vattendjur, och sedermera Zoologiska institutet i Rostock och i Heidelberg, hvarest han erhöll undervisning af professor Blochmann i studium af infusorier och rotatorier; och då sålunda större erfarenhet än förut vunnits sökte föredragaren sistlidna sommar (1892) mer ändamålsenligt än förut organisera ett zoologiskt sommarlaboratorium på Esbo-Löfö.

Från Zoologiska museum transporterades till Löfö sådana instrument och redskap, som ansågs behöfliga, d. v. s. mikroskop, glaskärl för kultur af undersökningsmaterial, preparer-redskap, alkohol och andra konserveringsvätskor, reagentier, glasrör, museiburkar, fångstredskap o. s. v. Äfven ett tillfyllestgörande handbibliotek innehållande uppslagsböcker, vattenfaunistiska undersökningar och nödiga specialafhandlingar var hopbragt.

Ifrågavarande sommar bestod Löfökolonin af fil. kandidat A. Westerlund och föredragaren samt under en del af sommaren äfven af fil. kandidat E. Stenroos. Mer planmässigt än förut skett gick nu sträfvan ut på att samla material för möjligast allsidigt utredande af skärgårdens vattenevertebratfauna. Med pelagisk håf togs åtminstone en gång i veckan prof af ytfaunan och konserverades; det sålunda hopbragta materialet torde, sedan det blifvit bearbetadt, gifva en ganska fullständig bild af ytfaunans sammansättning i Esbo skärgård och dess växlingar under de skilda månaderna. Med slädhåf och triangelskrapa ha också talrika prof tagits såväl från yttre som inre skärgården. Då vattnets salthalt, temperatur och beskaffenhet, bottnens egenskap, vegetation o. s. v. vexla efter de lokala förhållandena, och de olika lifsvilkoren äfven gifva sig tillkänna i den respektive faunans sam-

mansättning, torde man kunna vänta sig resultat af intresse efter bearbetningen af det material, som blifvit hopsamladt. Grundprof från de viktigaste fyndorterna ha också tagits eller antecknats. Prof af litoral-faunan innehållande crustacéer, rotatorier och skalbärande rhizopoder finnas äfven i icke obetydlig mängd.

Hvad den rena sötvattensfaunan angick, egnades särskild uppmärksamhet åt de talrika små vattensamlingar eller puttar, som i skärgården i talrik mängd bildat sig i urhålkningar och skrefvor på strandklipporna. För att kunna hålla reda på hvarje putt, som togs till undersökning, och för att med visshet kunna veta, hvarifrån hvarje prof härstammade, inslogs följande förfaringssätt. Putten numrerades med oljefärg och motsvarande nummer infördes i en särskild journal, hvari puttens ungefärliga belägenhet i anseende till hafvet, afstånd från strandlinien och höjd öfver hafsytan, dess omfång, vegetation, bottenslammets beskaffenhet etc. antecknades. Om vattensamlingen i större mängd innehöll alger (diatomacéer och demidiacéer), togs ett särskildt algprof i kaliumacetat. Till konservering af djuriska organismeranvändes vanligen alkohol. Vid andra besök vid samma putt antecknades i fall förändringar i dess utseende eller beskaffenhet inträffat, och blefvo då stundom nya prof af dess djurlif tagna. Sålunda blefvo 50 puttar undersökta, men därjämte af onumrerade åtminstone ett lika stort antal.

Hvad nu undersökningen af det samlade alkoholmaterialet beträffade, som enligt nummerjournalen bestod af 236 prof från Esbo skärgård, ha hittils endast gruppen *Cladocera* blifvit nästan fullständigt genomgranskad. Detta arbete har utförts af herr Stenroos, som har för afsikt att snart utgifva en förteckning öfver alla hittils inom Finlands naturalhistoriska område funna till denna grupp hörande arter (se nedan). Till sitt specialstudium på Löfö valde herr Westerlund den svårt utredbara copepodfamiljen *Harpacticida* (se nedan). Beträffande grupperna *Rhizopoda, Mastigophora, Infusoria* och *Rotatoria,* med hvilkas faunistiska utredning föredragaren arbetat, hoppades han till nästa höst hinna genomgå det insamlade materialet samt under instundande sommar vid studium af lefvande material vidare öka det kända art-antalet. Från senaste sommars resultat hade två smärre meddelanden blifvit publicerade i Zoologischer Anzeiger.

Inalles hade föredragaren funnit i Esbo skärgård och i trakten af Helsingfors i sött och saltvatten: [1])

Rhizopoda	30	arter.	
Foraminifera	2	»	(i saltsjön).
Heliozoa	8	»	
Mastigophora	44	»	däraf 2 förut obeskrifna.
Infusoria	101	»	» 8 » »
Spongillidae	1	»	(i saltsjön).
Coelenterata	4	»	»
Rotatoria	96	»	däraf 14 förut obeskrifna.
Cladocera	45	»	» 1 ny.
Calanidae	6	»	(i saltsjön).
Malacostraca	17	»	
Mollusca	14—15	»	(i saltsjön).
Bryozoa	1	»	»

Härefter förevisade herr Levander å Esbo-Löfö använda håfvar och apparater.

— Herr filosofie kandidat K. E. Stenroos meddelade, att han sistlidna sommar å Esbo-Löfö begynte bestämma finska cladocerer. På grund af det material som blifvit samladt i Esbo skärgård och Helsingforstrakten samt i Nurmijärvi socken af föredragaren samt i Savolaks af herr Westerlund, på Kola-halfön af doktor Kihlman och i några andra orter inom Finland af andra personer, och enligt hvad som förut är bekant om cladocerers förekommande inom landet, utgör antalet kända finska *Cladocera* 83 arter hörande till 8 familjer och 33 släkten. De rikligast representerade släkten äro *Bosmina* (15 arter), *Daphnia* (10 arter), *Alona* (10 arter) och *Pleuroxus* (8 arter). Uteslutande saltvattensformer äro följande sex pelagiska arter: *Podon minutus, P. intermedius, P. polyphemoides, P. Leuckartii, Evadne Nordmanni* och *Bosmina maritima*. Af dessa anträffas *Podon minutus, Evadne* och *Bosmina maritima* allmänt i saltsjön, hvaremot de andra synas vara sällsynta. Alla öfriga cladocerer äro sötvattensformer af hvilka dock en mindre del såsom *Chydorus sphæricus, Alona affinis, Eyrycercus lamellatus, Sida crystallina* och andra äfven kunna föredraga vattnet i saltsjön. — Af dessa 83 cladocerarter äro 52

[1]) *Obs.!* Siffrorna insatta vid tryckningen hösten 1893.

förut kända från Finland i det att Cajander i sin förteckning öfver sydvestra Finlands cladocerer upptog 32 arter; doktor Nordqvist har ökat antalet med 18 arter och Levander med 2 arter.

Bland de intressantaste af sina fynd anförde föredragaren *Ophryoxys gracilis* Sars och *Pleuroxus striatus* Schoedler, af hvilka den förra formen först observerades i Nurmijärvi träsk, men sedermera äfven funnits i det af herr Westerlund samlade materialet från Rantasalmi och Saimen. Veterligen är denna art hittills iakttagen endast i Norge af G. O. Sars. Den senare arten, tagen vid Nyslott af A. Westerlund, är anträffad i Tyskland och vid Moskva, men torde icke ännu blifvit angifven för Skandinavien.

Såsom en för vetenskapen ny art hade föredragaren ansett en liten 0,23 mm lång *Pleuroxus*-form, för hvilken han föreslog namnet *Pleuroxus minutus*. Till sin yttre form liknar den mest *Pl. exiguus*, men är mycket mindre samt saknar helt och hållet de för den sistnämda karakteristiska tänderna på nedra bakre hörnet af skalet.

Af de ytterst svårt bestämbara formerna inom släktet *Bosmina* hade föredragaren anträffat, hufvudsakligast i de af doktor Kihlman från Kola-halföns sjöar tagna profven, flera tvifvelaktiga former, hvilka icke kunnat identifieras med förut beskrifna arter. En anmärkningsvärd *Bosmina*-form, sannolikt en ny art, förekommer i stort individantal i flera små sötvattenputtar, ofta högt ofvan hafsytan, på klipporna å en del holmar i Helsingfors vestra skärgård. Till sin habitus erinrar denna *Bosmina* dels om *B. brevirostris* P. E. Müller, dels om *B. obtusirostris* G. O. Sars, men saknar en egentlig tagg vid nedra bakre skalhörnet eller är en sådan endast föga utsträckt, oftast knapt antydd. Huruvida *B. brevispina* Sars vore identisk med ifrågavarande form, är svårt att afgöra af den korta diagnos Sars lemnat. — Vidare förevisade herr Stenroos talrika af honom förfärdigade teckningar af en mängd finska cladocerer.

— Herra A. Westerlund kertoi aloitelleensa viime kesän lopulla v. 1892 Espoon Löföllä tutkia vesistöissämme vapaasti eläviä *Copepoda*-äyriäisiä. Koska meillä ei vielä ollenkaan tunneta *Harpacticidae*-heimoon kuuluvia pikku äyriäisiä, oli hän aluksi ryhtynyt niihin. — Sanoi etupäässä kirjallisuuden puutteen sekä muiden käytännöllisten vaikeuksien vuoksi kuitenkin aivan vähän ehtineensä. Keräilemistavassa oli hän havainnut parhaaksi

seuraavia keinoja. Kun merestä pohjahaavilla oli vetämällä otettu päällimmäistä mutaa, kaadettiin sitä hieman kirkkaan veden mukaan mataloihin lasiastioihin, joista sitte hienolla lasi-kapillääriputkella yksitellen kerättiin veden pinnalla uivia eläimiä. Osaksi saatiin n. k. kelkkahaavilla suoranaisemmin muiden pohjaeläinten mukana näitäkin. Rannoilla ja lätäköissä keräiltiin harpacticiideja puristelemalla algijoukkoja pieneen tiheään silkkivaate (»Müller-Gaze») haaviin, joka sitte tyhjennettiin vesiastiaan.

Koska tutkimukset olivat vasta alustavia, kertoi puh. ehtineensä ainoastaan muutamia tunnettuja lajeja selville saada sekä sitä paitse muutamia, joita ei ainakaan käytettävänä olevassa kirjallisuudessa ollut selitettynä havainnut. Merivedessä litoraalilisesti tavatut lajit kuuluivat sukuihin: *Nitokra, Canthocamptus* (sensu Giesbrecht), *Tachidius, Echinosoma* esim. *Nitokra oligochaeta* Giesbr., var. nova, *Tachidius discipes* Giesbr., *T. litoralis* Poppe, sitäpaitse kolme tuntematonta *Canthocamptus* lajia y. m. — Makean veden lätäköissä esiintyi pää-asiallisesti *Canthocamptus*-lajeja.

Till de botaniska samlingarna hade sedan den 4 februari inlämnats: 252 fanerogamer och ormbunkar samt 79 mossor från mellersta Österbotten (Kalajoki, Nivala, Haapajärvi etc.) af fröken H. Tennander; 3 svampar från Pargas af magister E. Reuter; 2 stamsektioner från Ryska Lappmarken af doktor Kihlman.

Till de zoologiska samlingarna hade inlämnats före mötet: af fröken E. Elmgren 30 arter trichoptera, hufvudsakligen från Esbo, däribland den sällsynta *Agrypnetes crassicornis* Mc Lachl., hvaraf förut ett enda exemplar var kändt; af professor O. M. Reuter 70 arter trichoptera i talrika exemplar hufvudsakligast från Åland och Åbo skärgård, bland dem tre för finska samlingen nya arter; af magister E. Reuter 30 arter af samma insektgrupp från samma trakter, däraf en för samlingen ny, och af professor J. Sahlberg omkring 130 arter, däraf 14 för samlingen nya från skilda delar af området. Vid mötet inlämnades genom magister E. Reuter fjärilar, insamlade af följande personer: af herr E. Reuter 44 arter och varieteter i 46 exemplar, hvaraf 32 nya för finska faunan, två nya för samlingen; af professor O. M. Reuter två arter i

tre exemplar, af hvilka en art ny för faunan, en för samlingen; af student J. E. Montell 4 arter i 8 exemplar, hvaraf en art ny för faunan, en för samlingen; af student J. Aminoff: en art i ett exemplar, ny för faunan; af herr R. Lundh en art i ett exemplar.

Herr K. M. Levander refererade innehållet i en af honom författad uppsats med titel: »Einige biologische Beobachtungen über Sminthurus apicalis».

Mötet den 8 april 1893.

Ansökningar om reseunderstöd för naturhistoriska forskningar under instundande sommar hade till Sällskapet inlemnats af herr student P. Hj. Olsson, som i och för undersökning af växtförhållandena på Kimito ö, specielt de höga växternas förekomst, anhållit om 175 mk, samt af herr student J. Montell, hvilken för entomologiska exkursioner i Ladoga-Karelen begärt 200 mk. På tillstyrkan af tryckningskomitén beviljades hvardera ansökan.

Herr rektor M. Brenner framlade ett af honom och skattmästaren enligt Sällskapets uppdrag uppgjordt »Förslag till formulär för Societas pro fauna et flora fennica årsräkning», hvilket godkändes.

Då genom Sällskapets nyligen fattade beslut räkenskapsåret kommer att sammanfalla med det borgerliga året och sålunda räkenskaperna för tiden från senaste årsmöte till utgången af år 1892 böra bli föremål för särskild revision, uppdrogs åt herrar professor Sælan och rektor Brenner att verkställa denna.

— På förslag af herr doktor Kihlman anmodade Sällskapet revisorerna att till årsmötet inkomma med förslag om huru stor andel af årskassan må anslås till stående fondens förstärkning.

— I enlighet med förslag af herr professor Reuter beslöts att hos The Maryland Academy of Science i Baltimore göra anhållan om skriftbyte.

Till biblioteket hade som bytesskrift anländt fyra nummer af »The Zoologist» London.

— Till publikation anmäldes af herr rektor M. Brenner: »Spridda bidrag till kännedom af Finlands Hieracium former II, Nordösterbottniska Hieracia.»

— Herr professor O. M. Reuter anmälte till intagning i Acta en afhandling: „*Neuroptera fennica.* Förteckning och beskrifning öfver Finlands neuropterer». Antalet i Finland funna arter stiger enligt denna till 35 (mot 48 i Sverige). Af de finska arterna äro ännu icke funna i Sverige *Chrysopa dasyptera* Mc Lachl. (= *minima* Kilj.), *Hemerobius inconspicuus* Mc Lachl., *Coniopteryx aleurodiformis* Wesm. och *C. fuscipennis* n. sp. Den första, som blifvit funnen blott i landets sydostligaste del, är en rent ostlig art, hvilken, förutom i Finland, hittills icke blifvit tagen annorstädes än i södra Ryssland och vid Samarkand. Af de i Sverige ända upp i Södermanland anmärkta arterna voro sex ännu icke iakttagna i Finland. Förutom den nya *Coniopteryx fuscipennis* förevisade hr Reuter äfven en utmärkt varietet af *Hemerobius concinnus* Steph., som han kallat *quadrifasciatus,* samt den äkta *Sialis fuliginosa* Piet. från Kola halfön, därvid anmärkande att det exemplar från Enontekis, som af lektor Kiljander i hans »Bidrag till kännedomen om Finlands Neuroptera planipennia» upptagits under detta namn, vid närmare undersökning visat sig tillhöra den vanliga *S. flavilatera* L. (*lutaria* auct.).

— Herr magister A. Arrhenius inlemnade till publikation »Tvenne floristiska smånotiser».

— Herr magister E. Reuter anmälde till tryckning: »Om de finska arterna af bombycidslägtet Nola Leach.» samt »Tillägg till Finlands macrolepidopterfauna. Förteckning öfver macrolepidoptera funna i Finland efter år 1869».

I sammanhang med anmälandet af sistnämda afhandling, hvilken afsåg att komplettera Tengströms år 1869 utgifna *Catalogus Lepidopterorum Faunæ fennicæ præcursorius*, meddelade herr magister E. Reuter att han underkastat universitetets finska fjärilsamling en ingående granskning samt därvid påträffat ett

antal för faunan förut okända arter, som i samlingen varit förväxlade med andra och af hvilka följande förevisades:

Hadena unanimis Tr., tagen i Nyslott af Inberg. Sedermera har den äfven blifvit funnen i S:t Michel af kand. K. J. Ehnberg i enstaka exemplar åren 1886 och 1891. Arten är utbredd öfver hela mellersta Europa och förekommer äfven i Ural och vid Petersburg. I Sverige har den blifvit funnen vid Stockholm och Upsala samt på Vermdön i Upland; i Norge vid Kristiania; i Danmark är den anträffad på spridda ställen.

Tæniocampa populi Ström (*populeti* Tr.), ett exemplar från Helsingfors, hvilket förut tillhört Nylanders samling och hittills varit förväxladt med *T. opima* Hb. Utbredning: mellersta Europa, Liffland och Ural; i Sverige: Skåne och Vestermanland; i Norge: Romsdalens stift, samt i Danmark: Fyen och nordliga delen af Sjaelland.

Bapta bimaculata F., af hvilken i universitetets samling förefans ett exemplar från Ladoga-Karelen; närmare lokaluppgift äfvensom observatorn okänd. Utbredd öfver mellersta och delvis äfven södra Europa; förekommer vidare i Bithynien, i Mindre Asien äfvensom i Altai-gebitet. Nordligast är den funnen i Liffland, i Danmark samt i Skåne.

Lobophora appensata Ev., af hvilken i universitetets samling fans ett exemplar, taget af d:r A. Poppius i Mariehamn och instäldt bland exemplar af *L. halterata* Hufn. Från denna skiljer den sig dock mycket lätt genom betydligt längre, rakt framåtsträckta palper, mera jämngrå och finvågigt tecknade framvingar, mörkare bakvingar med betydligt mindre flik och annan ställning hos ribban 5 samt genom att baktibierna äro försedda med endast ett par sporrar. — Artens utbredning är synnerligen märkvärdig, i det att den är känd endast från Bayern, Ural och östra Sibirien. Dess förekomst hos oss var därför högst öfverraskande. Poppius har förbisett densamma i sitt nyligen utkomna arbete »Finlands Phytometridæ».

Vidare förevisade hr Reuter exemplar af en förut obeskrifven mätarefjäril af släktet *Cidaria*, hvilken af honom benämdes *C. fennica*. Den nya arten står närmast till *C. affinitata* Stph. och *alchemillata* L. Hittills har densamma anträffats endast i

tvänne exx., nämligen en hane i Nyslott af Carlenius samt en hona på Lilltervo i Pargas den 30 juni 1889 af föredragaren.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade en nykomling för vår fjärilfauna, *Agrotis punicea* Hübner, tagen 1884 af föredragaren i Parikkala socken. Den var förut funnen i mellersta Europas bergstrakter, i Ryssland och Sibirien.

— Herr magister H. Stjernvall hade inlemnat ett antal pressade växter samt ett häfte med anteckningar öfver vissa fanerogamers utbredning i Kuolajärvi socken, hvilken trakt ännu är föga känd i botaniskt afseende. Anteckningarna lemnades till arkivet.

— Herr professor F. Elfving meddelade några uppgifter om *Picea excelsa* f. *variegata* Hort (= *versicolor* Wittr.) såsom tillägg till Hjelts Conspectus, där den med en viss tvekan anföres från Ylöjärvi i Satakunta. Denna i biologiskt hänseende egendomliga form utmärker sig genom att årsskottens barr till en början äro nästan alldeles hvita men småningom mot hösten bli gula eller grönaktiga för att först följande år få sin normala färg. Några grenar häraf hade af herrr H. A. Printz å Kyröfors tillsändts föredragaren. Dessa härstammade från ett omkring 2 meter högt exemplar, som växer frodigt, tätt omgifvet af vanliga granar å bar mark på solsidan af en sluttning å Kalkumäki bys och Suutarla hemmans mark i Tavastkyrö. Enligt uppgift af en byinnevånare skall i närheten finnas en annan betydligt mindre gran med samma egendomlighet hos barren. — Vidare hade denna form anträffats å Furuholm vid Bodö i Helsingfors vestra skärgård, växande i två exemplar å en sandvall vid hafsstrand. Det större, vid pass en meter höga trädet hade genom professor J. A. Palméns försorg senaste höst öfverflyttats till Botaniska trädgården.

I Sverige hade denna form anträffats i Vermland och i Småland.

Enligt meddelande af herr Printz hade han i Tavastkyrö äfven funnit 5—6 exemplar af *P. excelsa* f. *viminalis*.

— Herr student H. Lindberg förevisade följande tre för landets flora nya växtformer från Eckerö på Åland: *Salix caprea* × *repens*, *Sparganium ramosum* f. *microcarpa* Neum. och *Viola*

Riviniana γ villosa Murb. samt dessutom *Potamogeton vaginatus* och *P. Zizii,* likaledes från Eckerö, nya för provinsen.

Herr magister A. Arrhenius föreslog att då ännu omkring 300 exemplar af *Herbarium musei fennici* återstodo i boklagret, det måtte öfverlåtas åt bibliotekarien att efter samråd med prefekten och intendenten lämna ett antal exemplar däraf åt herrar lärare, som därom anhålla, för att skänkas åt förtjänte skolelever. Förslaget bifölls.

Till de botaniska samlingarna hade sedan senaste möte inlämnats följande gåfvor: 9 fröväxter från Kristinestad af provisor M. Sundman; 181 kärlväxter i rikliga och väl konserverade exemplar från Åland (Eckerö); däribland för samlingen nya: *Sagina maritima, Salix cinerea × repens, Botrychium simplex, Carex fulva × flava, Monotropa Hypopitys* var. *glabra, Veronica agrestis* var. *carnosula* samt flere för provinsen nya arter af student H. Lindberg; 3 fröväxter från Sulkava, däribland *Jasione montana,* ny för södra Savolaks, af herr C. P. Lindfors; *Lycopodium complanatum* var. *chamæcyparissus* från Lojo af magister Ch. E. Boldt; *Myrtillus nigra* var. *leucocarpa* från Rimito och *Epilobium hypericifolium* från Helsingfors af magister A. Arrhenius, nya för samlingen; *Juncus alpinus × lampocarpus*, ny för floran, från Vihti af magister J. A. Flinck; 21 kärlväxter från Salla Lappmark af magister H. Stjernvall.

Till medlem af sällskapet föreslog herr professor Elfving herr student G. Tegengren.

Tvänne floristiska smånotiser.

Af

Axel Arrhenius.

(Föredraget den 8 april 1893.)

I.

Epilobium hypericifolium Tausch funnen i Finland.

Denna i många afseenden märkliga växt anträffade jag i augusti 1892 på två särskilda ställen i den jämförelsevis afsides belägna, föga kultiverade norra delen af Botaniska trädgården i Helsingfors.

På den ena lokalen, under en hasselbuske, växte några tiotal, 10—35 centimeter höga, rikligt blommande och fruktificerande individ utan inblandning af andra växter. På den andra åter, en starkt beskuggad, nästan lundartad plats med lös myllrik jord, frodades kraftiga, 70—90 centimeter höga exemplar af såväl *E. hypericifolium,* som *montanum L.*, bägge ymnigt fruktificerande och, såvidt jag kunde finna, utan några öfvergångsformer.

Epilobium hypericifolium erinrar habituelt i hög grad om *E. montanum,* men afviker från densamma genom fullkomligt helbräddade, mer långspetsade blad, genom de upptill något smalare fröna och de i början alltid rent hvita, slutligen blekt röda kronbladen — detta sistnämda kännetecken lika karakteristiskt, som i ögonen fallande.

E. hypericifolium är en stor sällsynthet och företer därtill en egendomligt, att icke säga bizarrt, sporadisk utbredning. Den är funnen på några orter i Böhmen samt en gång vid Gårdshult i Småland (E. Fries, 1832), hvarest den dock sedan dess icke blifvit åter anträffad. Dessutom uppträder arten i flere botaniska trädgårdar. Sålunda förekommer densamma, enligt meddelande af docenten Sv. Murbeck, sedan många år tillbaka i Lunds bota-

niska trädgård och, som redan sagdt, i likartade vetenskapliga anläggning invid Helsingfors. Dess historia här är inhöljd i så godt som fullständigt dunkel. Med visshet torde dock kunna antagas att *E. hypericifolium* redan flere år innehaft sina nuvarande växtplatser, fastän den där af lättförklarliga orsaker, såsom dessa växtplatsers afsides belägenhet och feriernas infallande under blomningstiden, ända hittills undgått uppmärksamheten. Säkert torde äfven vara att arten hvarken nu eller tillförene odlats i trädgården. Den gör genom ståndort och förekomstsätt intryck af att här vara spontan, i likhet med *E. montanum,* som med säkerhet är det, men i själfva värket bevisar ju detta föga. Som en möjlighet föreligger väl alltid, att *E. hypericifolium* inkommit med någon frö- eller rotstocksändning fran utlandet, men äfven denna möjlighet torde i detta fall vara tämligen ringa. Det är sålunda föga tacknämmeligt att söka utforska formens förhistoria i Helsingfors botaniska trädgård.

Att en växt med så säregna utbredningsförhållanden — och kanske i någon mån just i följd af dessa — äfven i andra afseenden tillvunnit sig botaniska forskares intresse och bland dem varit föremål för stridiga tolkningar, kan icke förefalla oväntadt. Det är hufvudsakligen spörjsmål af systematisk art, till hvilka dessa anknyta sig. *E. hypericifolium* visar, som redan tidigare nämdes, en stor yttre likhet med *E. montanum,* och att denna likhet i detta fall är ett uttryck för en intim frändskap mellan ifrågavarande arter, härom torde endast en mening råda. Däremot äro åsikterna icke så litet delade, ej blott angående graden af denna frändskap, utan äfven i fråga om den förstnämda artens formvärde. Så tolkar Elias Fries oförklarligt nog *E. hypericifolium* som en hybridär form af *E. montanum* och *E. palustre.* Čelakovský åter ser i denna växt en ras af *montanum,* under det Haussknecht i sin bekanta »Monographie der Gattung Epilobium» på grund af talrika, årslånga kulturer förklarar densamma vara en god, konstant art. Gentemot denna uppfattning står emellertid resultatet af de odlingsförsök med *E. hypericifolium*, som E. Fries omnämner i Botaniska Notiser 1858. Enligt nämde illustre författare förblifva ur frö uppdragna och som 1-åriga hållna exemplar konstanta, medan de perennerande öfvergå i *montanum.* Stödjande sig på sina egna kulturer betecknar emellertid Hauss-

knecht detta resultat som felaktigt och framkalladt antingen genom en sammanblandning af former eller en inblandning af korsningsprodukter i kulturerna [1]. Detta inkast af en så framstående auktoritet, liksom hans ståndpunkt till frågan öfver hufvud, är naturligtvis vägande, men kan näppeligen anses fullkomligt afgörande. I själfva värket har jag mig också bekant ett ännu icke publiceradt fall, där utslaget af gjorda odlingsförsök synes tendera att gå i en riktning, icke öfverensstämmande med den af Haussknecht företrädda. Spörjsmålet om *E. hypericifolium*, dess formvärde och förhållande till *montanum*, måste väl sålunda ännu anses öppet, intill dess omsorgsfulla, upprepade, hälst af olika forskare och på olika orter anstälda kulturförsök gifva samstämmande resultat. I syfte att möjligen i någon ringa mån kunna bidraga till frågans lösning har jag denna vår inledt ett sådant försök i Helsingfors botaniska trädgård.

II.

Några ord om Juncus alpinus Vill. × lampocarpus Ehrh. och dess förekomst i Finland.

Juncus alpinus Vill. × *lampocarpus Ehrh.*, hvars förekomst i Sverige för kort tid sedan blifvit konstaterad, har, som ju med säkerhet var att förvänta, numera visat sig tillhöra äfven det finska florområdet. Under ett besök i Korpo sommaren 1892 anträffade jag nämligen denna hybrid, växande tillsammans med sina ymnigt uppträdande stamarter på en af källådror bevattnad och af diken afgränsad ängsbacke invid Markom by. Några individer af samma form, inmängda bland talrika sådane af *alpinus* och *lampocarpus* och jämte dessa insamlade den 15 september 1892 i ett dike vid Suontaka by i Vihti socken, öfverkom jag vidare vid granskningen af en värdefull samling växter, hopbrakt af magister J. A. Flinck. Äfven ett par i universitetets finska herbarium under något af nämda namn uppbevarade exemplar erinra habituelt mycket starkt om ifrågavarande hybrid och

---

[1]) I detta sammanhang torde kunna nämnas, att jag i det som rent betecknade beståndet värkligen anträffade en enda individ, afvikande från den typiska *hypericifolium* genom svagt sågade blad. Möjligen förelåg här en hybrid. Då jag tyvärr icke var i tillfälle att närmare undersöka exemplaret, vågar jag ej med bestämdhet yttra mig härom.

skola måhända vid närmare undersökning värkligen visa sig identiska med densamma. Öfver hufvud torde man godt kunna våga påståendet, att *J. alpinus* × *lampocarpus* icke är någon sällsynthet i Finland. D:r Murbeck i Lund förmenar till och med med stöd af hybridens förekomst på de svenska fyndorterna »att den med visshet kan antagas uppträda i alla de trakter, där *J. alpinus* och *J. lampocarpus* träffas samman». Och detta uttalande gäller väl med lika rätt hybridens spridning i vårt land.

Den ofvannämnde skarpsynte svenske floristen har i Botaniska Notiser 1892, h. 5, egnat *J. alpinus* × *lampocarpus* en uttömmande utredning. Då hans beskrifning i alt väsentligt träffar in på de af Flinck samlade herbariiexemplaren — några sådana från Korpo finnas tyvärr icke — hänvisar jag till densamma och meddelar här endast de viktigaste för hybriden kännetecknande egendomligheterna. — Med hänsyn till karaktärer äro de finska exemplaren strängt intermediära, om äfven deras habitus kanske bära en något lifligare prägel af *alpinus.* Från den rätt kraftiga rotstocken utgå 27—42 cm. höga, tämligen spensliga luftstammar, upprätta som hos *alpinus,* men genom den vanligen svagt bågböjda basaldelen på samma gång något erinrande om *lampocarpus.* Bladen med tydligare ledknutar än hos *alpinus. Inflorescensgrenarne upprätta,* visserligen mindre styft än hos *alpinus,* men på långt när ej så starkt utspärrade som hos *lampocarpus.* De yttre *perigonbladen* som hos stamarterna; de *inre elliptiska* eller *äggrundt lansettlika,* tydligt hinnkantade, proportionsvis något bredare och *mindre spetsiga* än hos *lampocarpus,* men märkbart smalare och *mindre trubbiga* samt med skarpare afsatt hinnkant än hos *alpinus.* Pollen? *Kapslarne* trubbigare än hos *lampocarpus,* men spetsigare än hos *alpinus,* jämförelsevis små, *nående endast obetydligt utom perigonbladens spets* samt innehållande endast de gula, hopskrumpnade, hinnaktiga ovala. *Icke ett enda frö* kunde på det visserligen sparsamma materialet uppletas, medan ymniga, välutbildade massor af samma organ förefunnos hos stamarterna. Det är denna biologiska egendomlighet i förening med inflorescensens bildning och perigonbladens form, som i främsta rummet röja och bevisa växtens hybridära natur.

— — × —

Om de finska arterna af bombycidsläktet Nola Leach.

Af

Enzio Reuter.

(Anmäldt den 8 april 1893.)

Finland äger endast tre *Nola*-arter, af hvilka en, *N. confusalis* H. S., först senaste sommar (1892) anträffades hos oss. Af de tvänne öfriga, *N. centonalis* Hb. och *N. arctica* Schöyen (= *albula* Schiff. var. *Karelica* Tengstr.), är den senare en stor raritet, i det att den hittills anträffats endast i några få exemplar i Finland och Norge. Då den emellertid icke så litet påminner om storväxta, bleka och nyskläckta individer af *N. centonalis* ligger en möjlighet till förväxling af de båda arterna nära till hands och jag har därför ansett det vara skäl att fästa uppmärksamheten härpå. Detta så mycket hällre, som jag varit i tillfälle att granska icke färre än fyra exemplar af den ytterst sällsynta *N arctica* jämte en förut obeskrifven varietet af densamma.

Samtliga finska *Nola*-arter hafva nyligen blifvit beskrifna och afbildade [1]) i Aurivillius' förtjänstfulla arbete „*Nordens fjärilar*", hvarför jag afstår från en utförlig beskrifning af dem samt

---

[1]) De vid texten intryckta figurerna hafva icke utfallit alldeles lyckligt; sålunda har den afbildade framvingen af *N. karelica* (= *arctica*) alldeles för mörk grundton, specielt å vingbasen äfvensom å inre hälften af midtfältet och delvis äfven yttre mellanfältet, hvarjämte den inre tvärlinjen är skarpare markerad än hos något af våra finska exemplar (2 ♂, 2 ♀).

hänvisar till nämda arbete och i afseende å *N. arctica* därjämte till Schöyens uttömmande skildring om denna art [1]). Likväl bifogas här nedan en kort öfversikt öfver de finska arterna för att tjäna till ledning vid en bestämning af desamma. Till de af Aurivillius anförda skiljemärkena tilläggas några utmärkande kännetecken, hvilka bidraga till ett säkert särskiljande af arterna

1. Halskragen till större delen, äfvensom mellanryggen framtill brunaktiga. Framvingarnes yttre tvärlinje bildar mellan ribborna 3 och 7 en mycket starkt utåt böjd båge och böjer sig sedan småningom inåt mot framkanten. Yttre mellanfältet grå- eller brunaktigt. Palper icke öfverskjutande hufvudets längd, mörkgrå. Ögon stora, utstående, lika breda som pannan, kaffebruna. — *N. confusalis.*
2. Halskragen och mellanryggen enfärgadt hvita, på sin höjd med en ljusgul anstrykning. Framvingarnes yttre tvärlinje är mellan ribborna 3 och 7 endast obetydligt bågböjd. Yttre mellanfältet vanligen hvitt. Palper betydligt öfverskjutande hufvudets längd, hvita eller ljust brungrå. Ögon icke anmärkningsvärdt stora eller utstående, ej så breda som pannan, svartaktiga.
   a) Yttre tvärlinjen knapt tandad, vid ribban 7 böjd i skarp vinkel mot framkanten. Bakvingar undertill med smal, på tvären gående, streckformig diskfläck. Bakkroppen undertill mörkare än på öfre sidan, mörkt brungrå.
   N. centonalis.
   b) Yttre tvärlinjen skarpt tandad eller svart punkterad, böjd i en båge mellan ribban 7 och framkanten. Bakvingarne undertill med stor, rundad eller trekantigt oval, tydligt framträdande diskfläck. Bakkroppen undertill knapt mörkare än på öfre sidan, ljust hvitgrå.
   N. arctica.

Alla våra finska arter öfverensstämma däri att de sakna ribban 4 å bakvingarne.

---

[1]) *W. M, Schöyen,* Oversigt over de i Norges arktiske Region hidtil fundne Lepidoptera. Arch. f. Math. o. Naturv. 1880, p. 172; Nye Bidrag till Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna, Tromsö Mus. Aarsb. IV, 1882, p. 83.

1. *N. confusalis* H. S. II, p. 164; Auriv. Nord. Fj. p. 82. (*cristulalis* Dup. VIII, 227, 6—7). — Denna art har först senaste sommar upptäkts i vårt land i ett enda honexemplar, taget i medlet af juni i Karislojo af den tyske lepidopterologen August Hoffmann, som välvilligt förärat detsamma till universitetets finska museum. Exemplaret skiljer sig icke från utländska sådana af samma art.
2. *N. centonalis* Hb. Pyr. 15; Dup. IX, 228, 5; H. S. 141—2; Auriv. Nord. Fj. p. 82. — Är den mest utbredda i landet och förekommer ställvis årligen i stor myckenhet. Med säkerhet är den känd från Åland, Åbo-trakten, Nyland, Tavastland, Savolaks, Ladoga-Karelen och ryska Karelen. Egendomligt nog förekommer den på fullkomligt olikartade lokaler. Sålunda har jag anträffat den såväl på ängsmark med yppig vegetation som vid randen af en skogsmosse, hvardera gången i stor ymnighet. Till färgteckningen varierar den i hög grad. Exemplar med rent hvit grundfärg och tämligen ljust bruna teckningar förekomma i talrika öfvergångar jämsides med individer, hos hvilka den ljusa grundfärgen nästan helt och hållet är öfverdragen med ända till ganska mörkt bruna skuggningar.
3. *N. arctica* Schöyen Oversigt l. c. (*albula* Schiff. var. *Karelica* Tengstr. Cat. p. 8; *karelica* Schöyen, Nye Bidrag etc. l. c.; Lampa, Fört. Skand. o. Finl. macrol. p. 32; Auriv. Nord. Fj., p. 82). — Är en af de sällsyntaste *Nola*-arterna. Enligt vid exemplaren fästade etiketter och noten till N:o 120 i Tengströms katalog (p. 8) har han funnit en hanne i Tiudie i Onega Karelen den 8 juli och en hona vid Kexholm den 20 juli; årtalet är icke angifvet. I en den 20 december 1855 daterad förteckning öfver determinanda, hvilken åtföljt en sändning fjärilar från Tengström till prof. Zeller, finnes dess utom följande skriftliga anteckning, som hänför sig till förevarande art: »Kexh. in sphagnosis aug. 53. 3 exx.». Egendomligt nog nämner dock Tengström i sin katalog ej ett ord om detta fynd, ehuru det blifvit gjordt flere år före densammas utgifvande. I Tengströms numera med universitetets museum införlifvade samling funnos emellertid, utom de två förstnämda exemplaren, ännu ett tredje utan uppgift om

tid eller ort för fyndet. Den 17 juni 1889 återfans arten af mig i ett synnerligen rent och vackert honexemplar på en hjortronmosse, Junnin-suo, i Sammatti i Nylands län, och fyra dagar senare fann jag på en liknande lokal dessutom en hanne af nedanstående, förut okända varietet. Utom Finland har arten blifvit funnen endast i tvänne individer i Syd-Varanger i norska Finmarken, nämligen en hanne af Schöyen på en hjortronmosse vid Elvenæs den 17 juli 1878 samt en hona af pastor Sandberg likaledes på hjortronblad på toppen af fjällen vid Kirkenæs den 16 juli 1879.

Mitt exemplar skiljer sig från de Tengströmska därutinnan, att såväl halskrage, vinglock och thorax som framvingarnes grundfärg är rent snöhvit, medan de sistnämda exemplaren hafva en svag skiftning i brungult.

var. *obsoleta* n. var. Alis anticis fere unicoloribus niveis, ♂. Framvingarne nästan rent snöhvita; af de gulbruna teckningarne återstå på sina ställen högst svaga, nästan omärkliga antydningar; den vid diskfältets ända belägna, största puckeln mycket ljust gulfärgad utan mörk skuggning på inre sidan.

Af denna egendomliga albinosform har jag anträffat ett väl bibehållet hanexemplar den 21 juni 1889 på en kärrmosse, Härkän-suo, i Sammatti i Nylands län, tillsammans med den synnerligen talrikt förekommande *N. centonalis.*

I sammanhang härmed må det tillåtas mig att afgifva en kort historik öfver *N. arctica*, hvilken icke torde sakna sitt intresse, grundad som den är på den brefväxling Tengström i afseende å denna art i tiden fört med de kända lepidopterologerne, den numera aflidne professor Zeller i Glogau och statsentomologen, konservator W. M. Schöyen i Kristiania.

Såsom af ett i universitetsmuseets ägo numera befintligt koncept till ett den 20 december 1885 dateradt bref från Tengström till Zeller framgår, hade han till den senare i och för bestämning afsändt en samling lepidoptera och till brefvet bifogat en förteckning öfver dessa determinanda. Den såsom N:o 1 i förteckningen upptagna arten förmodades af Tengström tillhöra släktet *Erastria* och möjligen vara *E. paludicola.* Zeller har såsom svar härå afsändt ett den 15 oktober 1856 från Glo-

gau skrifvet bref med åtföljande lista öfver de omsider bestämda arterna, hvilken lista noggrant motsvarar Tengströms förteckning. Om N:o 1 har Zeller yttrat sig: »*Nola* spec., verschieden von *centonalis,* auch nicht *albulalis,* vielleicht neue Art, worüber Herrich-Schäffers Tafeln der Bombyces nachzusehen sind, die ich nicht habe.» Med kännedom härom förefaller det egendomligt hvad Tengström i sin katalog i afseende å Zellers utlåtande anför: »*Zeller* hanc formam a *N. albula* separare noluit» (noten till N:o 120. *N. albula* S. V. var. *Karelica*, p. 8).

År 1880 beskref och afbildade W. M. Schöyen i sin »Oversigt over de i Norges arktiske Region hidtil fundne Lepidoptera» (Arch. f. Math. o. Naturw. Bd. V, p. 172.) en *Nola*-art under namn af *N. arctica,* hvilken han misstänker vara identisk med Tengströms *N. albula* var. *Karelica.* Har skrifver härom i ett brefkort, dateradt Kristiania den 4 oktober 1880: — — »turde jeg herved bede mig velvilligen underrettet om, hvorvidt den i min Oversigt over Norges arktiske Lepidoptera (p. 172) beskrevne *Nola Arctica* kan ansees for identisk med Deres var. *Karelica* af *N. Albula* eller ikke. Det vilde interessere mig særdeles ot faa Klarhed herover». Tengström har omedelbart afgifvit följande svar, hvilket finnes intaget i Schöyens år 1882 utgifna uppsats »Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna» (Tromsö Mus. Aarsh. IV, 1882, p. 83), men som dock, på det historiken må blifva fullständig, äfven här må införas: »Sedan många år tillbaka har jag ansett min *Nola albula var. karelica* såsom en egen, god art, som ingalunda kan sammanföras med *albula.* Det var derföre högst interessant för mig att vid emottagandet och genomögnandet af Eder »Oversigt etc.» se denna form äfven af Eder anförd såsom skild art. Såväl beskrifningen som ock figurerna öfverensstämma i allo med mina exemplar från Karelen, — dock torde bakvingarnes färg å figg. vara nästan för mörk; äfven äro fransarne på mina Karelare något ljusare än bilden utvisar och tydligt skäckiga, hvilket ej heller å figg. bestämdt framlyser. Denna fransarnes teckning finner jag ej heller i beskrifningen anmärkt, och detta är tillika det enda, som jag ville tillägga till den annars noggranna descriptionen. Om jag skulle beskrifva dem, ville jag uttrycka mig således: *ciliæ fusco-cinereæ albido lineariter vel tenue transversim interruptæ.* I

händelse detta kännetecken skulle förorsaka något tvifvelsmål, vill jag tillsända Eder till påseende ett exemplar af de två, som f. d. n. stå i min samling». Härtill genmäler Schöyen i ett bref af den 20 oktober 1880: »— — skal jag herved först og fremst angaaende *Nola*-Spörgsmaalet bemærke, at hvad De anförer om Bagvingernes Farve, samt Fryndsernes Udseende hos Deres Exemplarer saa langt fra att gjöre Identiteten med min *N. Arctica* tvivlsom, tvertimod fjerner den sidste Rest af Tvivl hos mig i denne Sag. Tingen er nemlig den, at Planchen, der ledsager mit Arbeide, först blev fuldendt af Lithografen og faerdigtrykt, efterat jeg allerede havde begivet mig ud paa min Sommerreise ivaar, saaledes at jeg ingen Anledning fik til at kontrollere Arbeidet i sidste Instans. Derfor er der ogsaa adskillige Ting, der lader endel tilbage at önske, bl. a. netop i de to heromhandlede Henseender: Bagvingernes (samt Undersiden af Forvingernes) Farve er paa de allerfleste Aftryk faldt altfor mörk ud, og Fryndsernes flekkede Udseende er gaaet omtrent aldeles tabt, i det de ogsaa ere blevne helt igjennem for mörke paa de fleste Aftryk af Planchen. Paa mine Exemplarer af Dyret er vistnok Fryndserne i en temmelig daarlig Forfatning, hvorfor jeg i Beskrivelsen ikke vilde inlade mig videre paa at omtale dem, — men jeg havde dog i mine Afbildninger antydet deres lysere flekkede Udseende, hvilket dog som sagt ikke er kommet tilsyne paa Planchen. Da jeg imidlertid i aar har erholdt endel nye Bidrag fra Östfinmarken, hvormed jeg agter senere at supplere min »Oversigt», skal jeg ved denne Leilighed ogsaa tillade mig at supplere Beskrivelsen med de efter denne vor Konference indvundne Tillaeg ang. Udseendet og den utvivlsomme Identitet med var. *Karelica*. Prof. Zeller indrömmer den nu ogsaa Berettigelse som god Art.» [1])

Såsom synes har identiteten af Tengströms *N. albula* var. *Karelica* och Schöyens *N. arctica* blifvit till fullo konstaterad, hvarjämte framgår att ifrågavarande form värkligen bör uppfattas såsom en skild art. Då frågan om densammas berättigande såsom egen art emellertid till först blifvit klargjord af Schöyen och då den första gången såsom själfständig sådan under namn af *arctica*

---

[1]) Jfr. äfven *Schöyen,* Nye Bidrag etc. Tromsö Mus. Aarsh. IV. 1882. p. 83—84.

af honom beskrifvits och afbildats, fordrar sedvanlig praxis att den bär detta af honom gifna namn. Att Tengström efter det Schöyens beskrifning publicerats, som svar på en förfrågan af denne, skriftligen meddelat honom att han »sedan många år tillbaka har ansett *Nola albula var. Karelica* som en egen god art», synes mig icke innebära fullgiltigt skäl till att, såsom Schöyen förmodligen af artig hänsyn till Tengström gjort, upphöja den senares varietetnamn till artnamn, i det han uppkallar arten *N. karelica* Tgstr. (Nye Bidrag etc. l. c.), Såväl Lampa [1]) som Aurivillius [2]) hafva emellertid antagit detta namn. Mer än personlig hänsyn, hvars innebörd likväl till fullo senteras, torde dock häfdvunnet bruk böra gälla i ett fall som detta. Det är med hänsyn härtill som jag ville förfäkta den åsikt, att ifrågavarande *Nola*-form för framtiden bör bära det namn, *N. arctica*, Schöyen gifvit densamma, och samtidigt innebär denna åtgärd endast ett rättvist återgäldande till de skandinaviske entomologerne å de finska lepidopterologernas sida.

---

[1]) *Lampa,* Förteckning öfver Skandinaviens och Finlands macrolepidoptera, Stockholm 1885, p. 32.

[2]) *Aurivillius,* Nordens Fjärilar. Stockholm 1888—92, p. 82.

Årsmötet den 13 maj 1893.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, afgaf följande årsberättelse:

På Floras dag sammanträffar vårt sällskap nu för 71:sta gången för att taga en öfverblick af sin värksamhet under nästvikna år. Att under en så lång tidsperiod, som den hvarunder Societas pro Fauna et Flora fennica, det äldsta vetenskapliga samfundet i Finland, existerat, äfven förhandlingarna under årsmötena varit ganska olikartade, ligger i självfva sakens natur. Våra fäder höllo uti botaniska trädgårdens då för tiden nya växthus sina årssamkväm, allmänt bekanta och gerna besökta för den därunder rådande angenäma stämningen; man gladde sig åt de nyanlagda finska växt- och insektsamlingarnas förkofran, men ingalunda mindre åt de anslående tal, som vid dessa tillfällen höllos af stiftaren-ordföranden, och årstiden lemnade ett gärna begagnadt tillfälle att i den fria naturen göra iakttagelser och små utfärder, ty långväga expeditioner blefvo då ganska sällan utsända. Nuförtiden åter samlas vi i universitetet för att samfäldt göra ett öfverslag af sällskapets under året publicerade skrifter, samt för att få en bild af hvad nästföljande år kan utdelas tryckt, men tillsvidare blott inlemnats till publikation, både smärre meddelanden och digra afhandlingar; vi kasta en blick på våra stipendiaters utförda eller stundande forskningsresor, och egna vår hågkomst åt minnet af dem som för alltid lemnat vår krets; vi inhemta redogörelsen för de numera rätt omfattande inhemska naturhistoriska samlingarnas tillstånd och förökning samt för vårt rätt betydande bibliotek och skriftvexlingar, och slutligen också för våra icke obetydliga, men hittills dock aldrig altför stora tillgång på tidens *nervus rerum*.

Huru olika dock förhållandena te sig fordom och nu, finnes likvisst en tydlig alldeles bestående likhet. Trots sällskapets ålder tillhör nemligen flertalet af dess verksamma ledamöter ung-

domen, och denna är, såsom skalden sjungit, »i dag den samma som i går». Det är på ungdomligt intresse för vår sak och på lust att med städse ökad kunskap värka för densamma, det är därpå som vårt samfund ursprungligen blifvit grundadt; och ännu i dag hemtar det sin styrka just därutaf, men på samma gång äfven däraf, att själfva forskningsområdet är vårt fosterland. Så länge dessa båda drifkrafter värka skall sällskapet gå en lugn framtid till möte; och vi hoppas att vår krets med sitt bestämda mål för ögonen, skall på sig få tillämpa äfven fortsättningen af skaldens nyss citerade ord, lefnadskraftigt förblifvande »densamma efter tusen år» samt ännu då få samlas till årsmöten med allt rikare resultat af årens verksamhet.

Vår krets är stor nog för att under hvarje år lida förluster; vi skola därför främst egna de under nästvikna år bortgångna ledamöterna vår hågkomst.

Främst till åren och vetenskaplig ryktbarhet står Alphonse Louis Pierre Pyrame De Candolle, som varit hedersledamot af vårt sällskap sedan den 5 oktober 1872. Son till den världsbekante botanikern Augustin Pyrame De Candolle, föddes han den 28 oktober 1806 i Paris, och han afled i Genève den 4 april 1893, således i sitt 87:de år, äfven han en af den botaniska vetenskapens allra främste stormän. I yngre år en framstående rättslärd egnade han sig dock efterhand alt mera åt fadrens fack och fick vid dennes år 1841 timade död öfvertaga hans professors ställning i Genève. Få äro de botaniska forskare som haft en så mångfaldig verksamhetskrets som den nu aflidne och utvecklat sådan energi, insikt och kritisk skärpa. Själf utarbetade han särskilda monografier öfver olika fanerogramgrupper, bl. a. öfver ekarna, men därjämte sammanförde och utgaf han äfven andras liknande arbeten. Uti ett antal specialafhandlingar har han vidare nedlagt sin erfarenhet angående de biologiska lifsvilkoren för växtligheten ute i naturen, såsom temperatur, fuktighet, ljus och markens beskaffenhet samt de för olika vegetation betingade kombinationer af lokala vilkor. På denna sin insigt stödde han sitt betydelsefulla värk »Géographie botanique raisonnée», som utkom år 1855 i tvenne band och förvärfvat honom den största ryktbarhet på växtgeografins område. Han tillgodogjorde sig här sin insigt om de klimatologiska vilkoren så-

som betingande växternas regionala utbredningsförhållanden både i horizontal och vertikal riktning. År 1867 utgaf han ett värk om lagarna för botaniska nomenklaturen, hvilket varit af grundläggande betydelse, utöfvat ett mycket stort inflytande på samtidens uppfattning och i hufvuddrag är allmänt erkändt; till samma ämne har han också senare återkommit. Slutligen bör nämnas De Candolles år 1883 utkomna arbete *Origine des plantes cultivées,* ett allmänt bekant verk, hvari han på grund af mycket omfattande egna undersökningar rörande kulturväxternas utbredning, äfvensom med ledning af linguistiska och historiska data, sluter till deras ursprung och hemland. Förutom alla dessa botaniska arbeten må vi ännu anföra den aflidnes *Histoire des sciences et des savants depuis deux siècles,* som utgafs i Genève 1873. — Denna lysande serie af arbeten utaf första rang antyder hvad den bortgångne varit för sin vetenskap; att han varit också i vårt samfund hedersledamot skola vi städse räkna som en utmärkelse för detsamma.

Med döden har afgått jämväl en af de förnämsta af vårt sällskaps ledamöter i Skandinavien, professorn i botanik vid universitetet i Christiania Fredrik Christian Schübeler, som afled den 20 juni 1892. Han var född den 25 september 1815 och utbildade sig först till praktisk läkare; men sedan han i åtta år egnat sig åt detta kall, medförde det äfven af honom med stora sympatier hyllade brytningsåret 1848 en förändring också i hans bana; han slog om och upptog till odling den botaniske praktikerns försummade fält. Åren 1848—51 tillbrakte han på en lång resa i Europas olika kulturländer för att studera trädgårdsodling och kulturväxter. Återkommen blef han docent, och år 1866 professor samt själfva drifkraften för en serie forskningar, som gjort såväl honom som Norge mycken heder. Det är väsentligen Schübeler som genom mångåriga och väl ordnade försök praktiskt ådagalagt att sydliga växter, då de acklimatiseras i nordligare trakter, förändra sig inom vissa gränser med hänsyn till sin vegetationstid, som förkortas, vidare i anseende till blommornas tilltagande storlek, färg och arom, medan deras sockerhalt aftager: att fröet blir större och kraftigare i norden, och att utsädet, äfven om det återföres till södern, åtminstone för någon tid ger kraftigare plantor. Hans praktiska sinne dref honom att uppsöka

forskningsfält på biologins område, den geografiska rasbildningen, hvilken fråga till fosterlandets ekonomiska förmån borde undersökas; och att han lyckades däri, visar det stora uppsving, som i Norge trädgårdsskötsel, fröodling och jordbruk togo. Af hans talrika och värdefulla inlägg i dylika frågor kunna här antecknas blott de vigtigaste. »Die Culturpflanzen Norwegens» utkom 1862, Växtgeografiska kartor med polargränser för flere tusen arter utgaf han åren 1873, 1875 och 1878. Norges växtvärld skildrade Schübeler 1873—1875 och dess växtlif, särskildt ur växtgeografisk synpunkt, år 1879. Sitt hufvudverk *Viridarium norvegicum* utgaf han i tre band 1886—89 såsom ett »bidrag till Nord-Europas Natur- och Culturhistorie»; detta utgör en formlig kodex för botanikern på praktiskt område, likasom för enhvar som studerar vår nordiska natur och betingelserna för växtligheten därstädes. Vårt samfund tillhörde den aflidne sedan den 10 april 1878.

D:r Carl Fredrik Nyman, född i Stockholm 1820 och ledamot af vårt samfund sedan den 9 december 1865, afled den 26 april 1893. Äfven han studerade först medicin, men lämnade 1840 denna bana, då han i floristiskt syfte företog en resa till Tyskland och Italien. Han har gjort sig känd dels genom flere utgifna läroböcker dels, och framför alt, genom särskilda med stor artkännedom utarbetade öfversigter af Europas flora. Åren 1855—56 utgaf han *Sylloge Floræ Europææ* och 1878—82 *Conspectus Floræ Europææ*, hvilka begge tilldrogo sig berättigad uppmärksamhet såsom för samtiden särdeles nyttiga och omsorgsfullt utarbetade uppslagsvärk. Därjämte har han särskildt vinlagt sig om sitt fosterlands flora genom det åren 1867—68 utkomna värket »Utkast till svenska växternas naturhistoria», hvilket innehåller beskrifningar och redogörelser särdeles ur praktiska synpunkter. För oss har doktor Nyman ett särskildt intresse äfven af en annan anledning; då professor Lindberg hitkom år 1865 föranstaltade han att doktor Nyman hitkallades för att granska och ordna universitetets utländska fanerogamsamling, och blefvo då af honom den Stevenska och andra museets samlingar sammanslagna till en gemensam kollektion.

Äfven ur kretsen af våra inhemska ledamöter hafva åtskilliga bortgått. I enlighet med bruket i forna tider inträdde de

blifvande läkarena såsom unga cives academici i vårt samfund' men då de snart fingo andra maktpåliggande uppgifter hafva de flesta endast såsom yngre eller alls icke varit verksamma ledamöter på naturalhistoriens område. Med den vördnad vi äro skyldige ålderdomen må vi här nämna medicine doktor Volmar Styrbjörn Schildt, som inträdde i sällskapet redan 1829, och f. d. chefen för medicinalverket friherre Knut Felix von Willebrand, som inträdde 1833, af hvilka den förre afled den 8 maj 1893 vid 83 års ålder, den senare den 18 januari 1893 i en ålder af 78 år. Yngre voro medicine doktor A. E. Åkesson, doktor O. K. Nassokin och doktor R. Salingre, som alla under året aflidit. Medicine doktor Leopold August Krohn, som dog den 17 maj 1892, 54 år gammal, hade däremot tagit någon värksam del i zoologiska studier, i det han en kort tid varit tjänstgörande vid universitetets zoologiska museum såsom amanuens och på egen bekostnad deltog i en forskningsfärd till Hvita hafvet. Likaledes deltog medicine doktor Constantin Leopold, som afled den 24 oktober 1892, vid endast 38 års ålder, sedan år 1873 med intresse i sällskapets sträfvanden; han hjälpte en kortare tid vid arbeten uti botaniska museum, lemnade spridda bidrag äfven till våra zoologiska samlingar, hvaribland sällsynta insekter och enstaka mollusker; uti femte häftet af sällskapets meddelanden har han år 1880 offentliggjort »Anteckningar öfver vegetationen i Sahalahti, Kuhmalahti och Luopiois kapeller af södra Tavastland». Men under senare tider isolerade ett sorgligt helsotillstånd honom från alla naturhistoriska sträfvanden.

Den tillökning sällskapets krets erhållit har under året icke varit omfattande. Till hedersledamöter hafva kallats senatorn baron Edmond de Sélys-Longchamp i Liège samt doktor K. Gustav Limpricht i Breslau, äfvensom till inhemska medlemmar studenterne Emil Theodor Nyholm, Hjalmar Olsson och Ernst Gustaf Tegengren.

Sällskapet har under året sammanträdt sju gånger till sedvanliga månadsmöten, som varit besökta lika talrikt som under de nästföregående åren. Tvenne publikationer hafva blifvit färdiga och utdelats nämligen 8:de tomen af Acta och 18:de häftet Meddelanden. I det förra ingå fem afhandlingar af herrar C. Sanio, P. T. Cleve, A. Poppius och E. A. Vainio, i de

senare åter åtta af herrar Th. Sælan, A. O. Kihlman, P. A. Karsten och M. Brenner, äfvensom sällskapets förhandlingar med register, och bibliotekets tillväxt. Utaf lektor Hj. Hjelts *Conspectus Floræ Fennicæ*, som ingår i 5:te bandet af Acta, har intet nytt häfte utkommit, men arbetet har dock skridit framåt därhän, att i januari 1893 endast 7 à 8 arter af Monocotyledonerna återstodo att slutredigera; en del af slägtet *Carex* är tryckt, men tryckningen har senast fått afstanna på grund af att en undersökning ännu icke är afslutad.

Till publikation i sällskapets skrifter hafva däremot under året inlemnats följande afhandlingar; J. Lindén, *Bidrag till kännedom af vegetationen och floran i Enontekis lappmarks björk- och fjällregion;* Karsten, *Symbolæ ad mycologiam fennicam, pars XXXII;* Westerlund, *Hymenopterologisia havainnoita Laatokan Pohjois-rannikolta;* Stenroos, *Om mörtbraxnen, Abramis Leuckartii* Heck.; Brenner, *Om några i Finland förekommande former af Viola tricolor;* E. Reuter, *Tortrix paleana* Hb, *en ny fiende till våra ängar och åkrar;* O. M. Reuter, *Corrodentia fennica. I, Psocidæ;* Sahlberg, *Catalogus Trichopterorum Fenniæ præcursorius;* Levander, *Einige biologische Beobachtungen über Sminthurus apicalis;* M. Reuter, *Neuroptera fennica, förteckning och beskrifning af Finlands Neuroptera;* Brenner, *Spridda bidrag till kännedom om Finlands Hieracium-former; II Nordösterbottniska Hieracia;* E. Reuter, *Tillägg till Finlands macrolepidopterfauna, Förteckning öfver macrolepidotera funna i Finland efter år 1869,* samt *Om de finska arterna af bomdycidsläktet Nola Leach.*

Är denna mängd af inlemnade afhandlingar redan ett uttryck af lifaktighet rådande inom sällskapet, framstår densamma än tydligare därigenom, att ett ganska stort antal meddelanden dessutom blifvit gjorda muntligen under mötena samt anknutits till förevisade naturalier. Sådana andraganden hafva gjorts af herrar Sahlberg, E. Reuter, O. Reuter, Levander, Brenner, Lindberg, Thesleff, Arrhenius, Elfving, Flinck, Kihlman, Lindén, Montell, Renvall, Sælan, Spoof, Stenroos, Westerlund och undertecknad. Meddelandenas ringa omfång ersättes ofta af deras vigt, och samfälda gifva de våra protokoll ett icke obetydligt vetenskapligt intresse.

Redogörelser för verkstälda resor hafva under året meddelats af några utaf sällskapets tidigare stipendiater, nämligen af fröken H. Tennander samt herrar Westerlund och Lindberg. Stipendier åter hafva i år tilldelats herrar Hj. Olsson och J. Montell, den förre 175 mark för undersökning af växtförhållandena på Kimito ö, den senare 200 mark för entomologiska exkursioner i Ladoga-Karelen.

Detta år, såsom alltid förr, hafva vi hvad beträffar sällskapets ekonomiska tillgångar att hålla oss till anspråkslösa dimensioner; vi kunna dock vara belåtna med att någon värklig nöd ej står för dörren, samt att tillika den period åter nalkas då större utgifter antagligen skola kunna betäckas med medel, som vi hoppas landets ständer åter skola lemna vårt samfund. I sammanhang härmed bör antecknas den ändring, som under året vidtagits, att bokföringen afslutas med borgerligt år och att en förenkling i formuläret föreslagits och antagits.

För det städse tilltagande skriftbytet kommer sällskapets bibliotekarie i dag att redogöra. Såsom en yttring af sällskapets lifsverksamhet under året må här dock anföras, att på förslag af herr E. Reuter förnyad åtgärd vidtagits att inleda ömsesidigt utbyte med nya samfund, till ett antal af omkring 80; det är självklart att frukten af detta upprop kan mogna och inhöstas endast småningom, men tillika må nämnas att inflytande af förslaget i icke obetydlig grad röjt sig redan under detta år. Att biblioteket sålunda allt säkrare går till möte en period af ytterlig trånghet, och snart måste genomgå en metamorfos, är en lika oundviklig som för sällskapets funktionärer störande omständighet.

Under året har slutligen väckts ett förslag, som går ut på en mera än alldaglig fråga. Sällskapet firade år 1871 sitt 50-års jubileum och kan efter några år kasta blicken tillbaka på sitt tredje kvartsekel; i anledning häraf har doktor R. Boldt väckt förslag att bevara minnet af denna tid genom en historisk skildring af det förgångna. Frågan har blifvit diskuterad uti sällskapets tryckningskomité hvars mening rörande ärendet i dag kommer att meddelas.

Ehvad nu denna historik snart kan bringas till utförande eller om vi på annat sätt måste söka gifva framtiden en bild af hvad under nuvarande kvartsekel blifvit uträttadt, så

hindrar detta ingalunda utan tvärtom bör sporra oss till att fortsätta våra arbeten för sällskapets mål, utforskandet af vårt lands natur. Att mycket återstår att göra är självklart; men att själfva planen för arbetet ännu lämnar åtskilligt öfrigt att önska är icke lika tydligt. Redan vid tidpunkten då sällskapet firade sin 50-åriga tillvaro framhölls några behjärtansvärda grundtankar beträffande de botaniska forskningarna; hvad åter vidkommer grundideerna för landets planmässiga utforskning i zoologiskt hänseende, så må jag för min del bekänna att vida mera återstår. Måtte sällskapet i dessa dess innersta lifsuppgift berörande frågor få någon större klarhet redan under detta kvartsekel eller inom detta sekels slut. I sådant fall vore enligt min tanke det värdigaste minne däraf beredt af denna tidsperiod och stadig grund lagd för det kommande tidskiftets sträfvanden.

Intendenten för de zoologiska samlingarne herr magister K. M. Levander lemnade följande redogörelse för dessas tillväxt:

Sedan sista årsmötet ha de inhemska vertebratsamlingarna förökats med ett däggdjur, sex fågelarter, hvaribland en albinos af strandsvalan, *Hirundo riparia,* samt två fiskar, bland dem en sällsynt hybrid, *Abramis Leuckartii.* Af de inlämnade gåfvorna ha på föregående månadsmöten icke ännu anmälts: *Foetorius furo,* från Högholmen, inlemnad genom trädgårdsmästaren Cedergren; *Carpodacus erythrinus,* funnen död på Högholmen den 15 maj 1891 och skänkt af trädgårdsm. Cedergren; *Larus canus,* skjuten den 2 februari detta år i Degerby kapell i Ingo socken af herr Ivar Hindersson. För de tidigare anmälda gåfvorna har sällskapet att tacka herrar trädgårdsmästare Cedergren, baron F. Linder, baron C. Munck, magister K. E. Stenroos och student A. Thesleff.

Af insektsamlingarna hafva under året de af *Trichoptera* och *Lepidoptera* vunnit den största tillväxt. Den förstnämnda ordningen har blifvit af prof. Sahlberg ånyo uppstäld och geografiskt ordnad, hvarjämte musei alla förråder af hithörande insekter blifvit bestämda och därmed förenade samt ett betydligt antal tillkommit genom gåfvor. Den sålunda uppstälda samlingen *Trichoptera* innehåller numera 168 species och 22 benämnda varieteter, representerade af omkring 2,350 exemplar, hvartill kom-

mer en särskild dublettsamling af för den egentliga samlingen obehöfliga exemplar. Till denna samling har under året inlemnats af professor J. Sahlberg 126 arter från skilda delar af området, däraf 18 för samlingen nya; af professor O. M. Reuter 69 arter, mest från Åland, Åbo skärgård och Nyland, däribland 3 för samlingen nya arter; af magister Enzio Reuter omkring 30 arter från Åland och Pargas, däraf 1 för samlingen ny art; af student Montell 4 arter från Åland; af fröken E. Elmgren 30 arter, hufvudsakligast från Esbo. Tillika har med samlingen införlifvats de rika förråder Trichoptera, som medförts af expeditionerna till Kola halfön 1880—87, utgörande 71 species däraf 5 för samlingen nya.

Den finska samlingen af *Lepidoptera* har vunnit en högst betydlig och synnerligen värdefull tillökning genom inköp af aflidne doktor J. M. J. af Tengströms lepidopterologiska samlingar. Från dessa samlingar hafva uttagits för finska samlingarna alla för de sistnämndas komplettering nödiga exemplar. Hittills har dock detta skett endast med *Geometridae*, *Pyralidae* och en del af *Tortricidae* (t. o. m. slägtet *Penthina*), hvarvid 180 arter, hufvudsakligast från Kexholm och ryska Karelen, införlifvats med den finska samlingen, hvilken därigenom förökats med icke mindre än 41 däri förut saknade arter af de anförda grupperna. På samlingens granskning har professor Sahlberg och, särskildt beträffande Macrolepidoptera, magister E. Reuter och student J. E. Montell nedlagt mycken möda. Fjärilsamlingen har dessutom förökats med enskilda arter genom gåfvor af magister E. Reuter (44 arter och aberrationer i 46 exemplar, af hvilka 32 nya för finska faunan, 2 nya för samlingen); professor O. M. Reuter (2 arter i 3 exemplar, af hvilka 1 ny för faunan, 1 ny för samlingen); kandidat K. J. Ehnberg 6 arter, däribland 1 för faunan och 1 för samlingen ny; student J. E. Montell (4 arter i 8 exemplar, hvaraf 1 ny för faunan, 1 ny för samlingen); student J. Aminoff en för faunan ny art i ett exemplar), herr R. Lundh (1 art i 1 exemplar); student Ringbom, professor Sahlberg och eleven Ernst Hägrén.

Samlingarna af finska *Psocidae* hafva blifvit ånyo granskade af professor O. M. Reuter, som utarbetat och till publikation inlemnat en öfversikt af Finlands hithörande former. Samlingen

har dessutom betydligt förökats genom gåfvor af professor Reuter, professor J. Sahlberg, kandidat K. M. Levander, och har dessutom senare äfven tillkommit en art, som förut saknats.

Äfven samlingen af *Hymenoptera raptatoria* har under året varit föremål för omfattande studier af kandidat A. Vesterlund. Likaledes hafva *Neuroptera* granskats af professor O. M. Reuter. Till förökningen af samlingen hafva bidragit professor J. Sahlberg, professor O. M. Reuter och fröken E. Elmgren.

Samlingen af *Coleoptera* har äfven detta år vunnit någon tillväxt genom föräringar af docenten Kihlman från Kola halfön och kusten af Hvita hafvet, bestående af 40 arter, och professor J. Sahlberg, som med Coleoptersamlingen införlifvat 80 arter från Karis-Lojo, Sammatti och Helsingfors, däraf en för finska samlingen ny art.

Slutligen bör nämnas, att äfven en kollektion af i sprit förvarade insektlarver blifvit sammanstäld och innehåller densamma af Coleoptera omkring 80 arter, till största delen förärade af professor J. Sahlberg.

Af andra djurgrupper har till finska samlingarna inlemnats af magister Levander exemplar af en förut okänd art af det märkvärdiga Rotatorieslägtet *Pedalion*, *Pedalion fennicum*.

För de botaniska samlingarnas tillväxt lemnade intendenten herr doktor A. O. Kihlman följande redogörelse:

Arbetet med de botaniska samlingarnas ordnande och förtecknande har under året fortgått i hufvudsak efter samma plan som förut. En väsentlig tillökning i arbetskraft har dock erhållits därigenom att extra ordinarie amanuensen, magister A. Arrhenius, benäget åtagit sig att regelmässigt deltaga i de löpande göromålen. Härigenom har det äfven blifvit möjligt att hålla museet öppet för besökande på bestämda tider, fyra dagar i veckan.

Samlingarna af sibiriska och nordryska fanerogamer hafva blifvit ordnade och uppstälda. Herbariets förråd af *Gentianæ*, tribus *Endotricha* har genomsetts af docenten Sv. Murbeck och användts vid hans mönstergilla bearbetning af denna lilla växtgrupp, på samma gång museum därigenom erhållit förmånen att få sina samtliga exemplar af hithörande arter säkert bestämda.

Med tacksamhet bör här äfven framhållas det arbete, som af doktor V. F. Brotherus och possessionaten J. O. Bomansson nedlagts på bestämmandet och förtecknandet af finska mossamlingen, ett arbete som numera fortskridit så långt, att andra delen af »Herbarium Musei fennici» med någorlunda säkerhet kan emotses under loppet af nästa läseår.

Samlingarna hafva förökats med 1,761 fanerogamer och ormbunkar, 156 mossor, 74 lafvar, 34 svampar, 164 alger och 124 numror för karpologiska samlingen. Bland fanreogamerna nämnas här enligt gammal sed de för floran nya arterna: *Sagina maritima* och *Botrychium simplex* (Åland, H. Lindberg), *Salix arbuscula* (Imandra Lappmark, A. O. Kihlman), *Epilobium hypericifolium* (Helsingfors, A. Arrhenius), *Gentiana uliginosa* (Åland, Sv. Murbeck); dessutom hafva tillkommit 12 förut okända hybrider och 6 anmärkningsvärdare varieteter.

De viktigaste bidragen hafva lemnats af: kandidat I. O. Bergroth (kärlväxter från Åland och Åbo skärgård), student H. Lindberg (kärlväxter från Åland), doktor V. Laurén (kärlväxter från södra Österbotten), magister J. A. Flinck (kärlväxter från vestra Nyland), professor J. A. Palmén, doktorerne V. F. Brotherus och A. O. Kihlman (kärlväxter, alkoholpreparat och algprofver från ryska Lappmarken), student K. E. Hirn (mikroskopiska algpreparat).

För öfriga, delvis ganska värdefulla bidrag står museum i förbindelse till fru M. Juselius, fröken H. Tennander, doktor Hj. Hjelt, rektor M. Brenner, häradshöfding S. Holsti, magistrarne A. Arrhenius, E. Keto, E. Reuter och H. Stjernvall, kollegan H. Zidbäck, possessionaterna J. O. Bomansson och C. Ph. Lindfors, provisor M. Sundman och student P. Hj. Olsson.

Bibliotekarien, herr magister A. Arrhenius, afgaf följande årsberättelse:

Sällskapets bibliotek har sedan den 13 maj 1892 förökats med 705 volymer. Grupperade efter innehållet fördela sig dessa på följande sätt:

Naturvetenskap i allmänhet	477
Zoologi	115
Botanik	49

Geologi, geodesi, paleontologi	20
Geografi	7
Meteorologi	4
Anteopologi	2
Diverse	31

Antalet af de in- och utländska institutioner, sällskap och tidskriftsredaktioner, med hvilka sällskapet under detta värksamhetsår inledt skriftbyte, uppgår till icke mindre än 26. Dessa äro:

Internationeller entomologischer Verein	i Guben.
Naturwissenschaftlicher Verein	Greifswald.
Société du Musée de Transsylvanie	Kolozsvàrt.
Oesterreichische botanische Zeitschrift	Prag.
Société royale Linnéenne	Bruxelles.
Entomologisk Forening	Kjöbenhavn.
Société Linnéenne de Normandie	Caen.
Musée d'histoire naturelle	Marseille.
Société des sciences naturelles de l' Ouest de la France	Nantes.
Société académique de Nantes	Nantes.
Société d'etude des sciences naturelles	Reims.
»The Zoologist»	London.
Marine biological Association	Plymouth.
»Malpighia»	Genova.
Genootschap ter Bevordering voor Natuur-, Genees- en Heelkunde	Amsterdam.
Société des Naturalistes à l'Université	Kharkow.
Le Société de Naturalistes	S:t Pétersbourg.
Bergianska Stiftelsen	Stockholm.
Bridgeport Scientific Society	Bridgeport, Conn.
Museo Nacionse	Buenos Aires.
Illinois State Laboratory of Natural History	Champaign, Ill.
Natural science Association of Staten Island	New Brighton.
Société scientifique du Chili	Santiago.
The Institute of Jamaica	Kingston.
Science College, Imperial University	Tōkyō.
The Australian Museum	Sydney.

Hela antalet lärda samfund och inrättningar, hvilka intill

denna dag underhålla eller ärna underhålla regelbundet utbyte af publikationer med sällskapet belöper sig altså till 228.

Förutom de genom byte erhållna publikationerna, hvilka representera den ojämförligt största delen af årets bokkontingent, har till Sällskapets bibliotek välvilligt insändts gåfvor af: Universitetsbiblioteket i Helsingfors genom doktor V. Vasenius och kejserliga finska Hushållningssällskapet i Åbo, af Sir John Lubbock, docenten Sv. Murbeck, professorerne Palmén och Reuter, doktor Stizenberger, statsrådet Stenstrup och professor Eug. Warming.

Skattmästaren herr bankodirektör L. von Pfaler hade lemnat följande

Årsräkning från den 13 maj till den 31 december 1892.

Debet.

Behållning den 13 maj 1892:

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ proc. obligationer Fmk 10,000	10,141: 20	
Finska statens $4^1/_2$ proc. donationsobl. Fmk 600	587: 50	
Helsingfors stads $4^1/_2$ proc. obl. af 1882 Fmk 5,500	5,455 —	
Å depositionsräkning i Vasa Aktie Bank	8,750 —	
Å deposition i Nordiska Aktiebanken	2,880: —	27,813: 70

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till herr John Sahlberg emot skuldsedel af den 1 mars 1892 och proprieborgen af J. A. Palmén och J. P. Norrlin, till 5 proc.	2,000: —	
D:o till d:o mot skuldsedel af samma dag och proprieborgen af Ernst Fr. Andersin och Toni Sahlberg, till 5 proc.	2,000: —	4,000 –
	Fmk	31,813: 70

Transport Fmk		31,813: 70	

Årskassan.

Till denna dag upplupen, ännu icke förfallen ränta å:			
Hypoteksföreningens $4^{1}/_{2}$ procents obligationer Fmk 10,000 (fr. $^{1}/_{3}$ 1892)	90: —		
Finska statens $4^{1}/_{2}$ proc. don. obl. Fmk 600 (fr. $^{1}/_{5}$ 1892) . . .	—: 90		
Helsingfors stads $4^{1}/_{2}$ proc. obl. af 1882 Fmk 5,500 (fr. $^{1}/_{5}$ 1892)	8: 2		
Herr John Sahlbergs skuldsedlar Fmk 4,000 à 5 proc. (fr. $^{1}/_{3}$ 1892)	40: —		
I Vasa Aktie Bank deponerade Fmk 8,750 à $4^{3}/_{4}$ proc. (fr. $^{1}/_{1}$ 1892)	152: 40		
I Nordiska Aktiebanken deponerade Fmk 4,000 à $4^{3}/_{4}$ proc. (fr. $^{1}/_{1}$ 1892)	69: 66		
	360: 98		
A depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken à $4^{3}/_{4}$ proc. och 5 proc.	1,120: —		
Å löpande räkning i d:o d:o . .	2,689: —	4,169: 98	35,983: 68

Inkomster under året.

Statsanslaget, 2:dra och 3:dje kvartalet à Fmk 750		1,500: —	
Influtna räntor:			
Å Hypoteksföreningens $4^{1}/_{2}$ proc. obl. Fmk 10,000 pr $^{1}/_{9}$ '92	225: —		
„ Finska statens $4^{1}/_{2}$ proc. obl. Fmk 600 pr $^{1}/_{11}$ '92	13: 50		
„ Helsingfors stads $4^{1}/_{2}$ proc. obl. af 1882 Fmk 5,500 pr $^{1}/_{11}$ '92	123: 75		
Fmk	362: 25	1,500: —	35,983: 68

Transport Fmk	362: 25	1,500: —	35,983: 68
Å Helsingfors stads $4^{1}/_{2}$ proc. obl. af 1892 Fmk 3,000 pr. $^{1}/_{11}$ '92	67: 50		
Å bankdepositioner:			
Fmk 8,750 à $4^{3}/_{4}$ proc. fr. $^{1}/_{1}$—$^{1}/_{7}$ '92	207: 82		
„ 8,750 à $4^{3}/_{4}$ proc. fr. $^{1}/_{7}$—$^{30}/_{9}$ '92	102: 75		
„ 8,000 à 5 proc. fr. $^{30}/_{9}$—$^{31}/_{12}$ '92	100: —		
„ 750 à 5 proc. fr. $^{30}/_{9}$—$^{31}/_{12}$ '92	8: 75		
„ 2,000 à $4^{3}/_{4}$ proc. fr. $^{1}/_{1}$—$^{1}/_{7}$ '92	47: 50		
„ 2,000 à $4^{3}/_{4}$ proc. fr. $^{1}/_{7}$—$^{4}/_{10}$ '92	23: 48		
„ 2,000 à 5 proc. fr. $^{9}/_{4}$—$^{1}/_{7}$,92	22: 50		
„ 2,000 à 5 proc. fr. $^{1}/_{7}$—$^{31}/_{12}$ '92	50: —	992: 55	
Agio å utlottade donationsobligationer af 1873 års emission		7: —	
För sålda exemplar af sällskapets handlingar		21: —	2,520: 55

Påföring.

Förfallna obligationer af statens donationslån af år 1873	500: —	500: —
Summa Fmk		39,004: 23

Kredit.

Utgifter under året.

Arvode åt bibliotekarien	300: —
D:o „ vaktmästaren	100: —
Reseunderstöd åt H. Tennander	100: —
D:o „ L. Ringbom	100: —
D:o „ Harald Lindberg	225: —
Fmk	825: —

Transport Fmk		825: —	
Reseunderstöd åt Justus Montell		100: —	
Tryckningsbidrag åt Hjalmar Hjelt		500: —	
Till Simelii arfvingars tryckeri, för tryckning		1,222: —	
Till J. L. Goffart Succ. för d:o		281: 96	
Annonser		19: 20	
Porto och fraktkostnader m. m.		113: 52	3,061: 68
Afföring.			
Uti ingående balansen upptagen ränta		360: 98	
Förfallna obligationer af statens donationslån af 1873 års emission		500: —	860: 98
Behållning till följande år:			
Stående fonden.			
Hypoteksföreningens 4 1/2 proc. obligationer Fmk 10,000	10,141: 20		
Finska statens 4 1/2 proc. donationsobligationer af år 1875 Fmk 100	94: 50		
Helsingfors stads 4 1/2 proc. obl. af 1882 Fmk 5,500	5,455: —		
Helsingfors stads 4 1/2 proc. obl. af 1892 Fmk 3,000	2,880: —		
Å depositionsräkning:			
i Nordiska Aktiebanken . .	8,750: —		
i d:o d:o af dep.bevis à 2,000 Fmk	500: —	27,820: 70	
Sanmarkska fonden.			
Utlånadt till herr Johan Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 procent	2,000: —		
D:o d:o à 5 proc.	2,000: —	4,000: —	
Årskassan.			
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken (af dep.bevis à 2,000 Fmk)	1,500: —		
Å löpande räkning i d:o	1,760: 87	3,260: 87	35,081: 57
		Summa Fmk	39,004: 23.

På förslag af revisorerna herrar professor Sælan och rektor Brenner beviljades skattmästaren full decharge.

I samband med frågan om stående fondens storlek yttrade herr doktor Kihlman såsom sin tanke att för skyddande af Sällskapets besparingar det vore nödigt att förändra § 44 i Sällskapets stadgar, hvari stående fondens storlek bestämmes till 3,000 rubel, och föreslog att stadgarne i sin helhet skulle revideras och, i händelse förslaget vann understöd, en komité skulle tillsättas, som till nästa årsmöte borde inkomma med förslag i detta syfte. Detta förslag antogs i sin helhet.

Vid härå förrättadt val af funktionärer återvaldes till ordförande friherre professor J. A. Palmén, till vice ordförande herr professor F. Elfving och till skattmästare herr bankdirektör L. von Pfaler hvarjämte till sekreterare i stället för herr magister J. Lindén, som undanbedt sig återval, utsågs herr doktor R. Boldt.

Till ledamöter i tryckningskomitén, där herrar Palmén, Levander och Kihlman äro själfskrifne, invaldes herrar professorerne Sahlberg, Sælan och Norrlin och till suppleanter herrar professor Reuter, professor Elfving och rektor Brenner.

Till revisorer utsågos herrar professor Sælan och rektor Brenner.

Revisionen af Sällskapets stadgar uppdrogs åt en komité bestående af Sällskapets funktionärer samt herr professor Sælan

Till publikation anmäldes af herr magister Ch. E. Boldt: *Vegetationen kring Lojo sjö.*

För verkställandet af de förberedande arbetena för författandet af Sällskapets 75-åriga historia utsågos efter därom gjordt meddelande från tryckningskomiténs sida herrar professorer Sahlberg och Reuter att utarbeta det zoologiska och herrar professor Elfving samt magister A. Arrhenius och doktor R. Boldt det botaniska registret till sällskapets protokoll och publikationer, hvarjämte herrar professor Palmén och magister Levander utsågos att uppgöra den zoologiska, herrar professor Sælan och doktor Kihlman den botaniska litteraturförteckningen.

I anledning af ett bref från Finska Forstföreningen åtföljdt af ett särtryck af stationsinspektor G. Niklanders referat om acclimatiseringsförsök med vissa trädslag och buskar utsågos herrar professorer Norrlin, Elfving, Sælan och doktor Kihlman att såsom komité taga frågan i öfvervägande för att sedan till Sällskapet inkomma med möjliga förslag i anledning af densamma.

— Herr doktor Kihlman redogjorde i korthet för resultatet af en af docent S. Murbeck företagen revision af de finska formerna af slägtet *Gentiana* Sect. *Endotricha* och förevisade exemplar af den förut från vårt område icke kända *G. uliginosa* W. och den hittills obeskrifna *G. amarella* × *campestris,* båda från Åland. Det finska materialet är tillgodogjordt i Murbecks afhandling intagen i *Acta Horti Bergiani.*

Herr magister Axel Arrhenius omnämde i anslutning till herr Kihlmans anförande att hans far, rektor C. J. Arrhenius i Åbo, förliden sommar vid Pargas-Malm funnit en dvärglik *Gentiana*-form, som vid närmare granskning visade sig tillhöra *G. uliginosa* Willd. Föredragarens bestämning var godkänd af doktor Sv. Murbeck. Exemplar af den ifrågavarande formen förevisades och öfverlämnades till samlingarne.

— Därefter lämnade herr A. Arrhenius ett kort meddelande om

Sparganium speirocephalum Neum. och dess förekomst i Finland.

Sp. speirocephalum, som första gången beskrifves af *Neuman* i Hartman-Krok's Handbok i Skandinaviens flora I. p. 109 står nära *Sp. natans* (L) E. Fr., men afviker från densamma hufvudsakligen genom fruktens bildning. Hos *Sp. speirocephalum* är frukten »mörkt brungrön, bredt elliptisk, *vid midten insnörd,* tvärt sammandragen till det *n. lika långa, föga krökta eller raka sprötet*», medan densamma hos *Sp. natans* åter är »rödbrun, äggformig, *utan insnörning* mellan öfver- och underdel, med svartgrönt, *klolikt böjdt* spröt». Anmärkningsvärdt i biologiskt afseende är, att hos den nybeskrifne arten endast ett mindre antal frukter i hvarje hufvud utvecklas.

Sp. speirocephalum synes ha en vidsträckt utbredning i den skandinaviska norden; dess hittils kända område sträcker sig från Småland, Bohuslän och Kristiansand ända upp till Svenska Lapp-

marken och Salten. Äfven från Finland föreligga af ett ? ledsagade uppgifter om artens förekomst i: »n. Kar., s. Öb., s. Sav. och s. Tav.» — det till buds stående museimaterialets otillfredsställande beskaffenhet och den fullkomliga afsaknaden af säkra typexemplar hade nödgat föredragaren, som till floran lämnat dessa sistnämde uppgifter, att gifva desamma denna vilkorliga form. Sedan emellertid ett par autentiska individ af *Sp. speirocephalum* numera införlifvats med museets samlingar, tror sig föredragaren efter förnyad granskning af herbariimaterialet med säkerhet kunna påstå att ett exemplar från södra Österbotten, med etikett anteckning: Spargan. natans L., Perho, Jängenjärvi $^{27}/_{7}$ (?), F. H(ellströ)m är identiskt med förstnämda art. Beträffande exemplaren från de öfriga lokalerna anser sig föredragaren ännu icke kunna uttala någon bestämd åsigt.

— Herr filosofie kandidat K. M. Levander anmälde till publikation en med figurer försedd afhandling under titel »Über eine neue kettenbildende Peridinée» samt antydde i korthet innehållet. I maj månad 1892 hade förf. erhållit med ythåf från saltsjön utanför Helsingfors i stor mängd en förut obeskrifven dinoflagellat, tillhörande, enligt hvad skalets sammansättning af plåtar gaf förhanden, gruppen *Peridinium*. Största delen af de talrika individerna voro förenade tlll kedjor bestående af 2 till 16 individer och hade arten därför blifvit benämd *Peridinium catenatum*. Såsom en anmärkningsvärd egenskap hos denna dinoflagellat anfördes vidare de långa fina trådar, hvilka vid tillsats af utspädd jod-jodkaliumlösning utskjötos genom fina porer i skalmembranen. Efter utgången af maj månad kunde inga exemplar af ifrågavarande pelagiska dinoflagellat mer anträffas, ehuru uppmärksamheten under sommarens förlopp nog riktades på densamma.

— Herr magister E. Reuter inlämnade till samlingen en egendomlig formation, bestående af icke färre än 57 tätt intill hvarandra hopgyttrade tallkottar, hvilken sammangyttring bildats strax nedanom toppen af en ung tall, växande å Hirvensalo i närheten af Åbo och anträffad af några lyceister.

Vidare förevisade herr Reuter den för faunan nya nattfjärilen *Orthosia iris* Zett. jämte dess förut endast i Kuusamo och Uleåborg af Schilde funna varietet *crasis* H. Sch., båda senaste sommar anträffade i S:t Michel af kandidat K. J. Ehnberg. Den

sistnämde formen har dessutom äfvenledes sommaren 1892 tagits, troligen i Uleåborg, af student K. O. Elfving. I Sverige förekommer hufvudformen i Helsingland och Lappmarken, varieteten endast i Lappmarken.

— Herr magister Levander förevisade en till zoologiska museum förärad *Fringilla erythrina*, tagen död å Högholmen.

Sedan aprilmötet hade de botaniska samlingarne fått emottaga följande gåfvor:

En tallgren med hypertrofisk kottebildning från Saarijärvi af häradshöfding S. Holsti, 134 kärlväxter i 158 välpreparerade exemplar från Vihti af magister J. A. Flinck, 722 kärlväxter (mest *Salices),* deraf 441 dubletter, från Ryska Lappmarken af herrar J. A. Palmén, V. F. Brotherus och A. Osw. Kihlman; 107 alkoholpreparat af kärlväxter från Ryska Lappmarken, samt 11 d:o från norra Ryssland, Onega Karelen och Nyland af doktor A. Osw. Kihlman; 4 fröväxter från Åland, deraf en för floran ny *Salix*-hybrid och två för provinsen nya, af student H. Lindberg; 72 algpreparat, innehållande 22 arter zygnemacéer och 43 arter oedogoniacéer, af student Karl E. Hirn.

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1892 au 13 mai 1893.

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indiquation contraire.

1. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des sciences physiques naturelles et climatologiques.

Bulletin.

Bone: Académie d'Hippone.

Bulletin: 24. 1888—90; 25. 1891—92.

Comptes rendus: 1891; 1892, Mars, Juillet, Novembre.

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein.

Bericht:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.

Sitzungsberichte: 1892 1—55.

— Gesellschaft naturforschender Freunde.

Sitzungsberichte:

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.

Verhandlungen: XXXIII. 1891; XXXIV. 1892.

Bonn: Naturhistorischer Verein der preussischen Rheinlande und Westfalens.

Verhandlungen: XLIX. 1892.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.

Jahresbericht:

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.

Abhandlungen: XII, 2—3. 1891—93.

Breslau: Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 69. 1891.
Ergänzungschrift z. 69. Jahr. ber. 1891.
Partsch, Litteratur d. Landès u. Volkskunde d. Provinz Schlesien. I. 1892.
— Verein für schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge: XVII. 1892.
Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:
Colmar: Société d'histoire naturelle.
Bulletin (Mittheilungen) Nouv. Sér.: I. 1889—90.
Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge: VIII, 1892.
Festschrift z. Feier d. 150-jähr. Bestehens.
Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis".
Sitzungsberichte: 1891, 2.
Erlangen: Physikalisch-medicinische Societät.
Sitzungsberichte: 24. 1892.
Frankfurt a. M.: Senckenbergische naturforschende Gesellschaft
Bericht: 1891, 1892.
Boettger, Katalog d. Batrachier-Sammlung. 1892.
Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: IX, 4—12. 1891—92; X, 1—4, 9. 1892.
Ernst Huth.
Societatum Litterae: V, 5—12 (1891); VI, 1—8, 11—12. 1892.
Freiburg i B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht: VI, 1—4. 1891—92.
Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht: 28. 1892.
Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen:
Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg Augusts Universität.
Nachrichten: 1891, 1—4.
Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht:
— Naturwissenschaftlicher Verein.
Guben: Internationeller entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung: VI, 1—18. 1892; VII, 1. 1893. 4:o.
Halle a. S.: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta: LV. 1891; LVI. 1891. 4:o.
Katalog d. Bibliothek: III. 1891.

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XII, 1. 1892. 4:o.

— Die Hamburgischen wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch: VIII. 1890; IX, 1—2. 1891.

— Verein für naturwissenschaftlicher Unterhaltung.
Verhandlungen:

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde.
Bericht.

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen:

Kassel: Verein für Naturkunde.
Bericht: XXXVIII. 1891—92.

Kiel: Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
Schriften:

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften: XXXII. 1891. 4:o.
Jantzsch, Führer durch d. geologischen Sammlungen d. Provinzialmuseums. 1892.

Landshut: Botanischer Verein.
Bericht: XII. 1890—91.

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: 1891.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der gesammten Naturwissenschaften.
Sitzungsberichte: 1891, 1—2.

Metz: Société d'histoire naturelle.
Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften (Mathematisch-physikalische Classe).
Abhandlungen: XVII, 3. 1892. 4:o.
Sitzungsberichte: 1891, 1—3; 1892, 1—2.
Inhaltsverzeichniss:
Almanach:
Seeliger, Ueber allgemeine Probleme der Mechanik des Himmels. 1892. 4:o.

— Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte:

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht:

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen: IX. 1892.
Jahresbericht: 1891. Jubiläumschrift.

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: IX. 1891—92.

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Berichte: III. 1890—91.

Sondershausen: Botanischer Verein „Irmischia“.
Irmischia:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes-Bibliothek.

Stuttgart: Verein für vaterländische Naturkunde in Würtemberg.
Jahreshefte: 47. 1891; 48. 1892.

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: 1891.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals: II, 1892.
Annual Report: 1892.

Melbourne: National Gallery of Victoria.
Mc Coy, Prodromus of the Zoology of Victoria:

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, New Ser.: VI, 2—4. 1891.

— The Australian Museum.
Records: II, 1—4. 1892—93.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht:

Brünn: Naturforschender Verein.
Verhandlungen: XIX. 1890.
Bericht der Meteorolog. Commission: IX.

BudaPest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Academie der Wissenschaften).
Közlemények: XXIV, 8—10. 1891.
Értekezések a természettudom. köreböl: XXI, 3—4. 1891; XXII, 1—3. 1891.
Értekezések a mathemat.tudoman. köreböl: XIV, 5. 1891; XV, 1. 1892.

Mathemat. és természettudom. Ertesitö: X, 1—7. 1891—92.
Mathem. u. naturwiss. Berichte aus Ungarn: IX. 1892.
Almanach:
Rapport: 1891.

BudaPest: Magyar Nemzeti Muzéum.
Természetrajzi Füzetek: XV, 1—4. 1892.

Cracovie: Académie des Sciences.
Bulletin international: 1892, X 10; 1893, 1—3.
Akademija Umiejetnossci.
Sprowozdania komisyi fizujograficznej: XXV. 1890; XVI. 1891; XVII. 1892.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.
Mittheilungen: XXVIII. 1891.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.
Verhandlungen:

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).
Jahrbuch: XIX. 1892.

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-medicinischer Verein.
Berichte: XX. 1891—92.

Kolozsvàrt (Klausenburg): Rédaction de „Magyar Növenytani Lapok".
Evlolyam:

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften (Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe).
Abhandlungen, VII Folge:
Sitzungsberichte:
Jahresbericht:
Verzeichniss d. Mitglieder:

— Naturhistorischer Verein „Lotos".
Lotos, Neue Folge: XIII. 1893.

— Société du Musée de Transsylvanie. Section des Sciences naturelles-médicales.
Értesitö: XII. 1887; XIII. 1888; XIV. 1889; XV. 1890; XVI. 1891; XVII, 1—3. 1892.

— D:r R. v. Wettstein, Profess.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: XLIII, 1—5. 1893.

Triest: Museo civico di Storia Naturale.
Atti:

Wien: K. Akademie der Wissenschaften (Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe).
Sitzungsberichte, Abth. I: C, 1—10. 1891; CI, 1—5. 1892.
Anzeiger:

Wien: K. k. zoologisch-botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: XLII, 1—4. 1892.
— K. k. geographische Gesellschaft.
Mittheilungen: XXXV (N. F. XXV). 1892.
— Verein zur Verbreitung naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: XXXI, 1890—91. 16:o.
— Ornithologischer Verein.
Mittheilungen:
Section f. Geflügelzucht und Brieftaubenwesen:
— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen: VI, 3—4. 1891; VII, 1—4. 1892.

Zagreb: Societas historico-naturalis croatica.
Glasnik:

Belgique.

Bruxelles: Académie royale des sciences.
Bulletin, 3:me Sér.:
Annuaire:
— Sociéte royale de botanique.
Bulletin:
— Société entomologique de Belgique.
Annales: XXXV. 1891.
Table générale des annales:
— Société royale malacologique de Belgique.
Annales: XX. 1890.
Procés-Verbal: 1890; 1891, 1—6.
— Société royale Linnéenne.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museum national.
Archivos:

Canada.

Halifax: N. Sc.: Nova Scotian Institute of Natural Science.
Proceedings and Transactions, Sér. 2: I, 1. 1891.

Chili.

Santiago: Société scientifique du Chili.
Actes: II, 1—2. 1893.

Costa Rica.

San José: Museo national. Republica de Costa Rica.
Anales:

Danemark.

Kiöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoirs), 6:te Række, naturvidenskab. og mathem. Afdeln.:
Oversigt: 1891, 2—3; 1892, 1.
Fortegnelse over udgivne videnskabelige Arbejder 1742—1891. (1892).
— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 1892.
— Botanisk Forening.
Botanisk Tidskrift:
Meddelelser:
— Entomologisk Forening.

Espagne.

Madrid: R. Academia de ciencias.
Memorias:
Revista:
Un proyecto de ley presentado al congreso nacional de Costa Rica. 1892.

États Unis.

Boston: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings, New Ser.: XVIII (Wh. Ser. XVVI) 1891.
Pickering, Ch., Chronological History of Plants. 1879. 4:o.
— Society of Natural History.
Memoirs:
Proceedings:
Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.
List of Brids: 1892.
Cambridge, U. S. A.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs: XIV, 2. 1892; XVII, 2. 1892. 4:o.
Bulletin: XVI, 11. 1892; XXIII, 2—6. 1892—93; XXIV, 1—2. 1893.
Annual Report. 1891—92.
Champaign, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: II. 1884—88; III. 1892.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: VIII, 2. 1891; IX, 1. 1892.

Davenport: Academy of natural sciences.
Proceedings:

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Proceedings:

New-Brighton: Natural Science Association of Staten Island.
Proceedings: Sept. 1892 — Mars 1893.

New-Haven: Connecticut Academy of arts and sciences.
Transactions: VIII, 2. 1893; IX, 1. 1892.

New-York: New-York Academy of sciences.
Annals: VI, 1—6. 1891—92.
Transactions: X, 7—8. 1890—91; XI, 1—5. 1891—92.
Index:

Normal, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: I. 1876—83.

Philadelphia: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: 1892, 1.

— American Philosophical Society.
Proceedings: XXX, 137—38. 1892.
Report:
Subject Register:
Supplement Register:

— Wagner free institut of science.
Transactions:

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings:

San Francisco: California Academy of Sciences.
Memoirs:
Proceedings:

S:t Louis: Academy of Science.
Transactions: V, 2—4. 1888—91; VI, 1. 1892.

Trenton, N. J.: The Trenton Natural History Society.
Journal:

Washington: Departement of interior (U. S. Geological Survey).
Bulletin:
Monographs:
Annual Report:
Mineral resources: 1889—90.

— Departement of Agriculture.
Report:

— Division of Ornithology and Mammalogy.
North American Fauna:

Washington: Division of Economic Ornithology and Mammalogy.
Bulletin:
— Smithsonian Institution.
Annual Report: 1890.
U. S. National Museum:
— Anthropological Society.
The American Anthropologist: V, 2—4. 1892.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta:
Bidrag: 51. 1892.
Öfversigt: XXIV. 1891—92.
Observations météorologiques: X, 1. 1891. 4:o.
— Geografiska Föreningen.
Tidskrift: IV, 1892. 4—6.
— Sällskapet för Finlands geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia: V—VII. 1892.
— Universitets-Biblioteket (par Mr le Dr *V. Vasenius).*
Théses: *Andersson, G.*, Studier öfver örtartade, slingrande stammars jämförande anatomi. I. Humulus. Ak. afh Lund 1892. 4:o.
Erikson, Joh., Bidrag till kännedomen om Lycopodinébladens anatomi. Lund 1892. 4:o.
Hedlund, J. T., Kritische Bemerkungen über einige Arten der Flechtengattungen Lecanora (Ach.), Lecidea (Ach.) und Micarea (Fr.) Inaug. Diss. Upsala 1892.
Hennig, And. H., Studier öfver Bryozoerna i Sveriges Kritsystem. I. Cheilostoma. Ak. afh. Lund 1892. 4:o.
Malme, G. O. A:n, Studier über das Gehirn der Knochenfische. Inaug. Diss. Upsala 1892.
Munthe, H., Studier öfver Baltiska hafvets kvartära historia. I. Akad. afh. Upsala 1892.
Skårman, Joh., Om Salixvegetationen i Klarelfvens floddal. Ak. afh. Upsala 1892.

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Mémoires: VIII. 1889—91.
Bulletin: T. X, 223—234 (20 Ann.) 1891.

Angers: Société d'études scientifiques.
Bulletin, Nouv. Sér.: XX. 1890.

Béziers: Société des sciences naturelles.
Bulletin: XIV. 1890.

Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes: XLIV (5:e Sér. IV) 1890.

Caen: Société Linnéenne de Normandie.

Cherbourg: Société nationale des sciences naturelles et mathématiques.
Mémoires: XXVIII. 1892.

La Rochelle: Académie (Section des sciences naturelles).
Annales:

Lille: La Rédaction de „Revue Biologique" du Nord de la France.
Revue Biologique: IV, 8—12. 1892; V, 1—7. 1892—93.

Lyon: Société Linnéenne.
Annales: XXXIII. 1891.
Bulletin: VIII, 1—4. 1890; X, 1—4. 1892.

— Museum des sciences naturelles.
Archives:
Rapport:

Marseille: Musée d'histoire naturelle.
Annales, Zoologie: I, 1—2. 1882—83; XII. 1884—85.

Montpellier: Académie des sciences et lettres.
Mémoires de la section de médecine: VI, 3. 1892. 4:o.
Mémoires de la section des sciences: XI, 3. 1892. 4:o.

Nancy: Société des sciences.
Bulletin, 2:e Sér.: XI, 25 (24 Ann.) 1891; XII, 26 (25 Ann.) 1892.
Bulletin des séances: VII, 8—9. 1891; IV, 1—2. 1892.

Nantes: Société des sciences naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin: II, 1—4. 1892.

— Société académique de Nantes.
Annales: III, 1. 1892.

Nimes: Société d'étude des sciences naturelles.
Bulletin: XIX, 4. 1891; XX, 1—4. 1892.

Paris: Société botanique de France.
Bulletin:

— Société entomologique de France.
Annales: XXXV. 1891.

— Société zoologique de France.
Mémoires: V, 1—2. 1892.
Bulletin: XVI, 1—10. 1891; XVII, 1—8. 1892.

Paris: Sociéte de Géographie.
Bulletin, 7:e Sér.: 1891, 4; 1891, 1—3.
Comptes rendus: 1891 9—18; 1893, 1—7.
— Rédaction de „la Feuille des jeunes naturalistes".
Feuille, 3:e Sér.: XXII, 260—264. 1892; XXIII, 165—271. 1892—93.
Catalogue d. l. Bibliothèque: XV, 1892; XVI. 1893.

Reims: Société d'étude des sciences naturelles.
Bulletin: I, 1—2. 1891.
Comptes rendus: 1890—91.
Travaux: II, 1. 1892.
Procés verbaux: II, 1. 1892.

Rouen: Société des amis des sciences naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.: XXVII, 2. 1891.

Toulouse: Société d'histoire naturelle.
Bulletin: XIV, 3—4. 1890; XXV, 1891.
— Société des sciences physiques et naturelles.
Bulletin:
— Société française de Botanique.
Revue de Botanique:

Iles Britanniques.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions: XXXVI, 2—3. 1890—91. 4:o.
Proceedings: XVIII. 1890—91.
— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings:
Annual Report:
— La Rédaction de „The Annals of Scottish Natural History".
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions N. S.: III, 2. 1889—90.

London: Royal Society.
Proceedings: XL, 307. 1892; LI, 308—314. 1892; LII, 315—320. 1892—93.
— Linnean Society.
Journal, Botany: XXVIII, 194—196. 1891; XXIX, 197—201. 1889—92.
Journal, Zoology: XXIII, 148. 1891; XXIV, 149—151. 1889—92.

List of the Society: 1892.
Proceedings: 1890.

London: Kew-Garden.
— Harting, J. E.
The Zoologist: XVII, 193—199. 1893.

Newcastle-upon-Tyne: Natural History Society.
Trasactions:

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.: II, 4, 1892.

Italie.

Bologna: Accademia delle scienze.
Memorie, Ser. 5: I, 1—6. 1890. 4:o.
Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di scienze naturali.
Atti, Ser. 4: IV. Anno LXVIII. 1891—92. 4:o.
Bolletino mensile, Nuovo Ser.: 26—28. 1892.

Firenze: Società entomologica italiana.
Bulletino: XXIII, 3—4. 1891; XXIV, 1—4. 1892—93.

Genova: Muceo civico di storia naturale.
Annali, Ser. 2:a: X(XXX) 1890—92; XI(XXXI) 1891—92.
— Direzione del Giornale „Malpighia".
Malpighia:

Milano: Società italiana di scienze naturali.
Atti: XXXIV, 1. 1892.

Modena: R. Accademia delle scienze, lettere el arti.
Memorie, Ser. 2:
Opere inciata alla R. Accad.:
— Società dei Naturalisti.
Atti, Ser. 3:

Napoli: Accademia delle scienze, fisiche e mathematiche.
Atti, Ser 2:a: IV. 1891. 4:o.
Rendiconto, Ser. 2: VI, 1—12. 1892; VII, 2—3. 1893. 4:o.

Padova: Società veneto-trentina di scienze naturali.
Atti, Ser. 2:a: I, 1. 1893.
Bolletino: V, 2. 1892.
— Redattore della „La Nuova Notarisia".
L. N. Notarisia:

Palermo: Redazione del „Naturalista Siciliano".
Il Nat. Sic.: XI, 2—12. 1892; XII, 1—6. 1892—93.

Pisa: Società toscana di scienze naturali.
Memorie:
Processi verbali: VIII. 1892.
Roma: R. Instituto botanico.
Annuario:
— Biblioteca nazionale centrale Vittorio-Emanuele.
Bolletino: VII, 20—24. 1892.
— Società Romana per gli studi zoologici.
Bolletino: I, 3—6. 1892.
Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:
Venezia: Redazione della „Notarisia".
Notarisia: VII, 32. 1892.

Japon.

Tōkyō: Science College, Imperial University.
Journal: V, 1—3. 1892—93.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal: I. 1—5. 1891—93.

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I: LX, 2—3. 1891; LXI, 1—3. 1892.
Journal, P. II: LX, 3—4. 1891; LXI, 1—2. 1892.
Proceedings: 1891, 7—10; 1892, 1—9.

Luxembourg.

Luxembourg: Société botanique.
Receuil des mémoires et des travaux:
— „Fauna", Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois).
Mittheilungen (Comptes Rendus): 1892, 3—5.

Norwège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarsberetning:

Christiania: Universitetet.
— Videnskabs Selskabet.
Forhandlinger: 1893, 5.
Nyt Magazin f. Nat. Vidensk.: XXXII, 3—4. 1891—92.

Stavanger: Stavanger Museum.
Aarsberetning: 1891.

Throndhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter:

Tromsö: Museum.
Aarshefter: 15. 1893.
Aarsberetning: 1890; 1891.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen, Afd. Natuurk.: XXIX. 1892. 4:o.
Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurk. 4:de Reeks
Jaarbock: 1891.
— Genootschap ter Bevordering voor Natuur-, Genees- en Heelkunde. Sectie voor Natuurwetenschappen.
Maandblad: XVII. 1891—92; XVIII, 1—3. 1893.

Groningen: Naturkundig Genootschap.
Verslag: 1891.

Harlem: La Société hollandaise des sciences.
Archives néerlandaises: XXV, 1—5. 1892; XXVI, 1—5. 1893.

Leiden: Nederlandsche dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.: III, 1—4. 1892.
Catalogus d. Bibliotheek: 1884—91.

Nijmegen: Nederlandsche botanische Vereeniging.
N. Kruidkund. Archief, 2:de Sér.: VI, 1. 1892.

s'Gravenhage: Nederlandsche entomologische Vereeniging.
Tijdschrift. XXXIV, 3—4. 1890—91; XXXV, 1—2. 1891-92.

Utrecht: Société provincial des arts et sciences.
Verslag:
Aanteekeningen:

Portugal.

Lisboa: Academia real das sciencias (Classe de scienc., mathem., physic. e. natur.).
Memorias, Nova Ser.:
Jornal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad cientifica Argentina.
Anales: XXVI (1888); XXXIII, 4—6. 1892; XXXIV, 1—6. 1892.
— La Rédaction de „Revista Argentina de Historia Natural“.
Revista:
Museo de Productos Argentinos.
Boletin:
— Museo Nacional de Buenos Aires.

Cordoba: Academia national de ciéncias.
Actas:
Boletin: X, 4. 1890; XI, 4. 1889.

La Plata: Museo de la Plata.
Revista: II, 2. 1891.

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.
Schriften: VI. 1891. 4:o.
Archiv:
Sitzungsberichte: IX, 3. 1890.

Kharkow: Société de naturalistes à l'Université Imp. de Kharkow.
Travaux (Trudi): II—VII. 1870—73; VIII—IX. 1874—73; XII—XXV. 1878—91.

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.
Mémoires: XII, 1—2. 1892.
Протоколъ:
Указатель русской Литературы.

Minusinsk: Museum.

Moscou: Société Impériale des naturalistes.
Nouvaux mémoires:
Bulletin: 1891, 4; 1892, 1—4.
Meteorologische Beobachtungen:

Odessa: Société des naturalistes de la Nouvelle Russie.
Mémoires: XVII, 1—3. 1892—93.

Riga: Naturforschender Verein.
Correspondenzblatt: XXXV. 1892.
Arbeiten, Neue Folge:

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des sciences.
Mémoires, 7:e Sér.: XXXVIII, 4—5, 7, 10. 1891—92; XXXIX. 1891. 4:o.
Mélanges biologiques:
Bulletin, Nouv. Sér.: III, 1 (XXXV). 1891.

— Hortus botanicus.
Acta: XI, 2. 1892; XII, 1—2. 1892—93.

— Societas Entomologica rossica.
Horæ:

— La Société des Naturalistes de S:t Pétersbourg.
Trudi: III—V. 1871 74; VIII. 1878; XI—XVIII. 1880—87.
Section de Botanique.
Travaux: XIX. 1888; XXI. 1890. XXII. 1892.
Section de Zoologie et de Physiologie.
Travaux: XIX. 1888; XX. 1889; XXI. 1890; XXII. 1891 XXIII. 1892.
Section de Géologie et Minéralogie.
Travaux: XIX. 1888; XX. 1889; XXI. 1890; XXII. 1891.

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.
Handlingar:

Lund: Universitetet.
Acta (Årsskrift): XXVII. 1890—91; XXVIII. 1891—92. Afh. II. Fysiograf. Sällsk. Handl. 4:o.

— La Rédaction de „Botaniska Notiser“.
Botaniska Notiser: 1892, 3—6; 1893, 1—2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.
Handlingar:
Bihang, Afdeln. 3, 4: XVI. 1891.
Öfversigt:
Lefnadsteckningar:

Stockholm: Entomologiska Föreningen.
Entomologisk Tidskrift: XIII. 1892.
— Bergianska Stiftelsen.
Acta Horti Bergiani: I. 1891.

Upsala: R. Societas scientiarum.
Nova Acta, Ser. 3.:
— Kongl. Universitetet.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen:
— La Société botanique suisse (Schweizerische botanische Gesellschaft).
Bulletin (Berichte):

Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen: 1891, Nr 1265—78.

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge: XXXV. 1892.

Lausanne: Société vaudoise des sciences naturelles.
Bulletin, 3:me Sér.: XXVII, Nr 106—107. 1891; XXVIII, 108—109. 1892.

Neuchâtel: Société des sciences naturelles.
Bulletin:

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: 1890—91.

Schaffhausen: Schweizerische entomologische Gesellschaft (Société entomologique suisse).
Mittheilungen (Bulletin): VIII, 9—10. 1892—93.

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

2. Publications donnés par des personnes privées.

Lubbock, John, A contribution to our knowledge of seedlings. I—II. London 1892.

Murbeck, Sv., Studien über Gentianen aus der Gruppe Endotricha Froel. — (Acta Horti Bergiani Bd II.) Stockholm 1892.

Palmén, J. A., Wissenschaftliche Ergebnisse der Finnischen Expedition nach der Halbinsel Kola in den Jahren 1887—92. Eine Samlung Separat-Abdrücke.

Reuter. O, M., Monographia generis *Reduvius* Febr.—Sam. — (Acta Soc. Scient. Fenn. T. XIX. 15.) Helsingfors 1892. 4:o.

— Om Finlands fiskar och fisket i Finland. — Skrifter utgifna af föreningen Svenska Folkskolans Vänner H. 28. Helsingfors 1893.

— Ängsmasken (Niittymato) II. Åbo 1893. Par K. Finska Hushållningssällskapet.

Stizenberger, Die Alectorienarten und ihre geographische Verbreitung. — (Annalen d. K. K. Hofmuseums.) Wien 1892.

— Supplementa ad Lichenæam africanam. I. Denuo addenda et corrigenda. — (Jahr. ber. d. St. Gallisch. Naturwissenschaftl. Gesellsch.) 1891—92.

Steenstrup, Jap., Die Mammuthjäger-Station bei Předmost. — (Mittheil. d. Antropolog. Gesellsch. in Wien. Bd XX.) 1890. 4:o.

Warming, Eug., Lagoa Santa. (Mem. de l'Acad. R. d. Scienc. et d. lettr. T VI. 3). Kjöbenhavn 1892. 4:o.

Helsingfors le 13 mai 1893.

Axel Arrhenius.
Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mittheilungen

1891—92 und 1892—93.

I. Zoologie.

Aves.

Vorgelegt wurden:

Larus minutus, brütet in gewissen Jahren zahlreich auf der Insel Karlö bei Uleåborg n. Lat. 65°, A. Sandman.

„ „ geschossen in Yläne (W Finland).

Sterna nigra, in Nurmijärvi (Nyland) geschossen.

Turdus torquatus, in Munsala (Ostrobotnia) geschossen.

Corvus cornix, mit weissen Krallen und zum Theil mit weissen Federn, Esbo (Nyland).

Hirundo riparia, Albino, Hausjärvi (Nyland).

Parus major, mit ungewöhnlich langem Schnabel, Helsingfors.

— Herr O. B. Bäck (†) in Ingå (Nyland) fand in Staarzwingen Vorräthe von Resten von kleinen Vögeln, welche einige Sperlingseulen, *Surnia passerina*, im Laufe des Winters 1892—93 gesammelt hatten. O. M. Reuter S. 68.

Pisces.

Ein Exemplar der echten Anschove, *Engraulis encrasicholus*, welche an den Küsten Finlands vorher nicht bekannt ist, wurde in den Skären bei Helsingfors im Juli 1891 gefangen. D. A. Wikström.

Abramis Leuckartii, ein Hybrid zwischen *Abramis brama* und *Leuciscus rutilus* wurde in Nurmijärvi (Nyland) im Sommer 1892 gefischt. K. E. Stenroos S. 54.

Mollusca.

Arion rufus L. (non *subfuscus* Drap.), früher bei uns nicht mit Sicherheit gefunden, wurde im Kirchspiel Muurla (bei Åbo) von T. Renvall angetroffen.

Helix arbustorum L. Farbenvarietäten auf Åland: T. Renvall S. 59.

Helix bidentata Gmel. auf Åland „ „

Helix hortensis Müll. „ „ „ „

Valvata cristata Müll. über die Verbreitung in Finland „ „

Hymenoptera.

Neu für das Gebiet.

Ancistrocerus callosus Thoms. Karislojo (Nyland): J. Sahlberg.

A. clavipennis Thoms. Teisko und Yläne (Satakunta): „

A. excisus, Thoms. Yläne: C. Sahlberg.

A. oviventris Wesm. Kuusamo (N Finland): J. Sahlberg.

A. parietinus L. Ruovesi (Tavastia): „

A. pictipes Thoms. Yläne: C. Sahlberg.

Hoplomerus reniformis Wesm. Pyhäjärvi (Süd-Karelien): J. Sahlberg.

Linotus dentisquama Thoms. Yläne: C. Sahlberg.

L. picticrus Thoms. Kuusamo: J. Sahlberg.

Megachile argentata Panz. Bei Wiborg, Juli 1892: A. Thesleff.

M. fasciata (= *ericetorum* Lep.) Bei Wiborg, Juli 1892 „

Odynerus fuscipes Thoms. Karislojo (Nyland): J. Sahlberg.

O. suecicus Saussure (= *læviventris* Thoms.) Kuusamo: J. Sahlberg.

— Die Larven einer für unsere Fauna neuen Blattwespe *Nematus* (subg. *Pristophora) abbreviatus* beschädigten in den letzten Sommern Birnbäume in einem Garten in Karislojo. Die hellgrünen Larven fressen in das Blatt des Birnbaums runde Löcher, welche sich allmählich über die ganze Blattspreite vergrössern. Sie verpuppen sich in der Erde, überwintern daselbst und werden im Frühling ausgebrütet, um Eier zu legen und zwar gewöhnlich ein Ei in jedes Blatt. J. Sahlberg S. 56.

Lepidoptera.

Neu für das Gebiet.

Macrolepidoptera.

Agrotis collina Boisd. Kirjavalaks und Jaakimvaara (Ladoga-Karelien): K. J. Ehnberg und J. Sahlberg S. 57.
A. hyperborea Zett. Kuusamo: Aug. Hoffmann,
A. speciosa Hb. var. *arctica* Zett. Kuusamo: Aug. Hoffmann.
„ „ var. *obscura* Staud. „ „
Dasychira abietis Schiff. Geta, Åland: J. E. Montell.
Gortyna ochracea Hb. Raupen und Puppen in den Stengeln der *Lappa tomentosa* bei Helsingfors: J. Sahlberg S. 6 und 51
Hadena sublustris Lop. Geta, Åland: J. E. Montell.
Lethosia lurideola Zinck. „ „ „
Leucania impura Hb. „ „ „
Miselia oxyacantha L. „ „ „
Notodonta Phœbe Sieb. *trithopus* Fabr. Geta, Åland: J. E. Montell.
Ophiusa pastinum Tr. „ „ „
Orthosia iris Zett. S:t Michel: K. J. Ehnberg.
Pararge Dejanira L. Wiborg: A. Thesleff.
Senta maritima Tausel. Geta, Åland: J. E. Montell.
Tapinostola fulva Hb. var. *fluxa* Tr. Geta, Åland; J. E. Montell.
Thalpophila matura Hufn. „ „ „

Microlepidoptera.

Cerostoma lucellum F. Geta, Åland: J. E. Montell.
C. sequellum Cl. „ „ „
Chilo phragmitellus Hb. „ „ „
Cochylis notulana Z. Pargas (Åbo Skären): E. Reuter.
Dicrorhampha simpliciana Hev. „
Grapholitha nisella Cl. var. *Pavonana* Don. „
G. Solandriana L. aberr. *Trapezana* F. „
Penthina bifasciana Hn. „
P. moestana Wk. „
Phthoroblastis Juliana Curt. „
Teras ferrugana Schiff. aberr. *Brachiana* For. „
Tortrix cerasana Hb. Aspö, Korpo: „
T. decretana Tr. Pargas: „

T. diversana Hb. Aspö, Korpo (Åbo Skären): E. Reuter.
T. Forskåhleana L. Geta, Åland: J. E. Montell.

Seltene Arten.

Catocala adultera Menetr. Helsingfors: J. Sahlberg S. 52.
Nonagria Typhæ Thunb. „ „
Xylina lambda F. Sääksmäki (Tavastia): „

Über *Tortrix Paleana* und ihre früher nicht beobachtete Schädlichkeit auf Wiesen und Äckern giebt Herr Magister E. Reuter eine ausführliche Mittheilung. Die Raupen traten in Juni und Juli 1892 in der Gegend von Åbo massenhaft auf den Wiesen *(Phleum, Alopecurus, Trifolium, Avena)* auf, welche sie arg verwüsteten. Über die Merkmale der Raupen und ihre Entwickelung werden genaue Angaben gemacht. Die verwandten Formen *T. icterana* Froel. und *intermediana* H. S., welche nebst der *Paleana* nunmehr ziemlich allgemein als verschiedene Varietäten der *T. flavana* Hb betrachtet werden, werden auch besprochen. Schliesslich eine Zusammenstellung der bekannten Nahrungsgewächse und Angaben über die Schädlichkeit der *T. Viridana* und *T. Viburnana* Schiff. S. 82—94.

Coleoptera.

Neu für das Gebiet.

Haltica Engströmi n. sp. J. Sahlberg; unterscheidet sich von der nahestehenden *H. Ericeti* durch die etwas feinere Punctur der Deckflügel und weniger tiefe Furche auf dem Prothorax, dessen Vorderecken wulstig gedunsen und vorgestreckt sind. Zwei Exemplare von Thusby, gefangen von Herrn Dr O. Engström und mehrere Exemplare unter den von Herrn Dr A. O. Kihlman in der Petschora Gegend (Safonova bei Pjosa) gesammelten Coleopteren. J. Sahlberg S. 19.

Ocyusa procidua Er., Mejlans bei Helsingfors: J. Sahlberg.

Rhyzophagus grandis Gyll. Kirchspiel Mustasaari (Ostrobotnia): E. Keto.

Seltene Arten.

Dryocœtes alni Georg. Mehrere Exemplare, auch Larven und Puppen bei Helsingfors. J. Sahlberg.

Saperda similis Laich. Karislojo (Nyland): J. Sahlberg S. 53.
Zeugophora Turneri Power. Zahlreich auf jungen Schösslingen der Espe, Karislojo: J. Sahlberg.

Diptera.

Larven von der grössten in Finland angetroffenen, seltenen Tipulid, *Pedicia rivosa* L., wurden in einer soeben ausgeschöpften Quelle und zwar in der sprudelnden, kalten Ader derselben in den Skären von Pargas (SW Finland) d. 3 Juli 1871 von O. M. Reuter gefunden, S. 24

Hemiptera.

Tetraphleps aterrimus J. Sahlb., eine für das Gebiet neue sibirische Anthocorid; drei Exemplare auf *Larix sibirica* in Lovisa: O. M. Reuter.
Anthocoris limbatus Fieb. früher nur in Russisch Karelen gefunden; ein Exemplar auf *Salix* in Ilmola (Ostrobotnia) von O. M. Reuter angetroffen.

— Zahllose Exemplare einer kleinen rothen Schildlaus bedeckten den Stamm und die Äste eines in Ilmola (Ostrobotnia) wachsenden Vogelbeerbaums, so dass dieser roth erschien ($^{27}/_{6}$ 92). Die Cocciden wurden dem Herrn Presidenten J. W. Douglas in London zugesandt, welcher die Art als *Chionaspis sorbi* n. sp. in »The Entomologist Monthly Magazine» beschrieben hat. Unter den Cocciden fanden sich mehrere Exemplare von dem aphidiphagen Käfer *Chilocorus renipustalatus*. O. M. Reuter S. 67

Trichoptera.

Apatania Palmeni n. sp. Ein ♂ von Rippjawr auf der Halbinsel Kola 1887, von J. A. Palmén gefangen; die Art ist in Hinsicht der Aderung der Flügel der *A. Wallengreni* ähnlich, unterscheidet sich aber von dieser und allen bisher beschriebenen *Apatania*-Arten durch den Bau der oberen Analanhänge des Männchens, welche sehr langgestreckt, gegen die Spitze abgerundet und unten mit drei scharfen, undicht gestellten Zähnen ausgerüstet sind. Die obere Kante

der in Rede stehenden Analanhänge war gelblich; die unteren Analanhänge ähnelten mehr den der *Apatania fimbriata*, die im südlichen Schweden vorkommt. J. Sahlberg, S. 71.

Oxyethira ecornuta n. sp. drei Exemplare in Teisko N von Tammerfors von J. Sahlberg gefangen. Die Art ist von dem Specialisten in *Hydroptiliden* Herrn K. J. Morton (Scotland) bestimmt und beschrieben. J. Sahlberg.

Limnophilus germanus Mc Lachlan, neu für die Fauna des Nordens, bei Helsingfors gefangen von J. Sahlberg.

— Die Sammlung finnischer Trichopteren ist von J. Sahlberg bestimmt und geordnet. Sie enthält 168 Species und 22 Varietäten in c. 2,350 Exemplaren. Hierzu kommt noch eine Collection von Doubletten.

Orthoptera.

Mittheilung über die in Finland gefundenen Formen von der Gattung *Tettix*, nebst einem »Conspectus specierum fennicarum generis Tettigis» von J. Sahlberg findet sich S. 43—48.

Tettix bipunctata L. ist die allgemeinste Art *(Forma brachyptera)* und fast über das ganze Finland verbreitet. *Forma macroptera* selten.

T. fuliginosus Zett. mit drei Farbenvarietäten sehr selten, in den nördlichen Theilen des Landes.

T. subulatus L. *forma macroptera* allgemein in Süd- und Mittel-Finland bis Kajana. *Forma brachyptera* hauptsächlich in Ost-Finland gefunden.

T. tenuicornis J. Sahlb. Nur ein Exemplar in Nilsiä (Mittel-Finland) angetroffen.

Rotatoria.

Pedalion fennicum, eine neue Art der eigenthümlichen Gattung, von welcher hisher nur eine Form *Pedalion mirum* bekannt war, wurde in einem kleinen Tümpel in den Skären (Esbo-Löfö) SW von Helsingfors im Sommer 1892 von herrn K. M. Levander gefunden. *P. fennicum* ist dem *P. mirum* sehr ähnlich, unterscheidet sich aber von diesem durch den Mangel der fingerförmigen Fortsätze am Hinterende des Körpers sowie durch die Abzweigungsweise der Borsten an den Ruderanhängen.

Flagellata.

Herr K. M. Levander theilte mit, dass eine kettenbildende Peridinée im Maj 1892 pelagisch in der See bei Helsingfors massenhaft auftrat. Die meisten Individuen waren zu Ketten von 2 bis 16 Gliedern vereinigt, weshalb die Art, welche, nach der Gestalt und Täfelung der Schalenmembran zu urtheilen, als der Gattung *Peridinium* zugehörend zu betrachten ist, *P. catenatum* benannt wurde. Eigenthümlich sind die langen zarten Fäden, welche bei Zusatz von verdünnter Jod-jodkaliumlösung durch feine Poren in der Schalenmembran hervorgeschnellt werden. Nach dem Ende des Mai Monats konnten keine Exemplare dieses pelagischen Dinoflagellats mehr angetroffen werden. S. 144.

II. Botanik.

Cormophyta.

Gemischte Notizen.

Die **Geschlechtervertheilung und Floration** bei *Petasites lævigatus* wurde von D:r Kihlman klargestellt. Die ♂-Calathidien tragen am Rande zahlreiche (15—20) röhrenformige oder schief aufgeschlitzte, nach oben erweiterte ♀-Blüthen, die rudimentäre Narben haben, steril sind und wahrscheinlich als Honigblumen functioniren. Von den ♂-Blüthen sind einige ohne hervortretende Narben, bedeutend kleiner als die anderen, aber doch Pollenbildend. Die ♀-Infloresconscen, welche bedeutend kleiner sind, tragen am Rande fertile ♀-Blüthen, während die Scheibenblüthen keine Samen bilden, sondern nur Pollen erzeugen. S. 7.

Ein vorläufiger Bericht über seine **botanische Reise** 1891 nach Russisch Lappland wurde von Herrn J. Lindén eingesandt. Darin werden kurz der Gang der Reise und die allgemeinen Naturverhältnisse der untersuchten Gegenden geschildert sowie einige bemerkenswerthe Pflanzenbefunde angeführt. S. 10.

Aus Kuolajärvi Lappmark theilte Herr H. Stjernvall einige, vorzugsweise phänologische Notizen mit. S. 18.

Ueber die auffallende **Resistenz gegen Kälte** welche *Senecio vulgaris* zeigt, wurden von Herrn A. Arrhenius einige Beobachtungen mitgetheilt. S. 21. — In der ersten Woche im November 1891 war in Helsingfors die tägliche Minimitemperatur meist niedriger als —3°, mehrmals niedriger als —5°; ein mal war sie sogar —7°.8, während die Maximi-Temperatur in derselben Zeit +8° betrug. Am 8 November hatte Vortr. einige *Senecio*-Pflanzen an einem Bergabhange in der Stadt gesammelt und nach Hause gebracht. Im Zimmer in Wasser gestellt, erwiesen sich die Pflanzen vollständig gesund und entwickelten neue Blüthen. Einen Monat später stand *Senecio* an demselben Platz noch grün aber zur Hälfte von Eis bedeckt. Während dieser Zeit hatte der Termometer 13 Mal eine tägliche Minimitemperatur unter —5°, einmal —10° und zweimal sogar —13° angezeigt und doch hatten die Pflanzen das Leben nicht eingebüsst, denn auch jetzt zeigten einige, wenn auch wenige, Blüthenstände eine deutliche Weiterentwickelung im Zimmer.

Ueber das **Gedeihen der Buche in Finland** hatte Herr Professor Elfving die Angaben zusammengestellt (S. 28). — Im Ganzen wächst jetzt, so weit bekannt, die Buche nur an vier Lokalitäten angebaut, und an allen entwickelt sie sich nur als ein krüppeliges Gebüsch, dessen Aeste regelmässig verfrieren, so weit sie nicht vom Schnee bedeckt sind. Der nördlichste Standort ist Frugård (Nyland, Kirchspiel Mäntsälä, 60°33′); dort steht an einem, gegen Norden geschützten Platze im Garten ein 80—100 Jahr altes Exemplar von 1.26 m Höhe und 1.8 m Durchmesser der Krone: der Diameter des Stammes in einer Höhe von 5 cm ist 7.5 cm. Weit besser gedeiht die Blutbuche, die im botanischen Garten in Helsingfors und an einigen anderen Stellen im südlichen Finland angepflanzt ist.

Ueber den systematischen Werth einer in einigen Exemplaren aus Helsingfors vorliegenden *Epilobium*-Form wurde in verschiedenen Sitzungen discutirt, ohne dass jedoch mit Sicherheit bestimmt werden konnte, ob hier *E. palustre* × *montanum* oder nur eine Form von *E. palustre* vorlag. S. 70, 95.

Im Anschluss an Jordans bekannte systematische Bestrebungen werden die finländischen Formen von *Viola tricolor* von Herrn M. Brenner auseinandergelegt. S. 75.

Neu für das Gebiet.

Botrychium simplex Hitsche. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Carex fulva × *flava*. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Carex holostoma. Russisch Lappland, Imandra, Umptek. S. 42.

Epilobium hypericifolium wurde an zwei Stellen im botanischen Garten in Helsingfors, wo die Art, so weit bekannt, nie cultivirt war, von Herrn A. Arrhenius angetroffen.

Gentiana amarella × *campestris* Åland. S. 143.

G. uliginosa Willd. Åland; Prov. Åbo, Pargas (C. J. Arrhenius). S. 143,

Hypericum montanum. Nyland, Lojo: E. Stenberg. S. 28.

Juncus alpinus × *lampocarpus*. Åbo, Korpo: A. Arrhenius; Nyland, Vihti: J. A. Flinck. S. 117.

*Monotropa * glabra*. Åland, Eckerö: H Lindberg.

Petasites lævigatus. Diese für das skandinavische Florengebiet neue Art wurde von D:r Kihlman in mehreren Flüssen in Russisch Lappland gefunden. Etwa vom Wasserrande aus bis in eine Tiefe von 1.2 m wachsend, bedeckt sie dort stellenweise grosse Strecken. Auch in Nord-Russland und in Sibirien ist die Art weit verbreitet und ist zum Beispiel im Pishma-Flusse geradezu für die Kahnfart hinderlich. S. 6.

Polygonum Rayi. Hangö: H. Lindberg. Vielleicht eingeschleppt.

Ranunculus glacialis. Lapp. ross., Imandra, Umptek: Kihlman. S. 70.

Sagina stricta (Fr.) Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Salix arbuscula. Russisch Lappland, Umptek: Kihlman. S. 69.

S. caprea × *repens*. Åland: H. Lindberg.

S. cinerea × *repens*. „ „

S. rosmarinifolia × *myrtilloides*. Nyland, Mörskom: Saelan & Strömborg. S. 16.

S. glauca × *lapponum*, *S. myrsinites* × *phylicæfolia*, *S. hastata* × *myrsinites*, *S. myrsinites* × *rotundifolia*, *S. hastata* × *rotundifolia*, *S. lapponum* × *rotundifolia*, *S. hastata* × *herbacea*, *S. herbacea* × *rotundifolia*, [*S. hastata* × *rotundifolia*] × [*S. lapponum* × *rotundifolia*], *S. arbuscula* × *glauca*, *S. ar-*

buscula × *phylicæfolia*, *S. arbuscula* × *polaris*, *S. hastata* × *phylicæfolia*, *S. glauca* × *myrtilloides*, *S. polaris* × *rotundifolia*, sämmtlich aus Russisch Lappland (D:r Kihlman). S. 24, 69.

Sparganium ramosum f. *microcarpa* Neum. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Sp. speirocephalum Neum. Ostrobotnia, Perho: F. Hellström. S. 140, 141.

Stachys ambigua. Savolaks, Kristina.

Thlaspi alpestre, anscheinend spontan, wird aus dem Kirchspiel Vihti (Gouv. Nyland) von Herr Flinck gemeldet. Früher in der Nähe von Helsingfors und von Tavastehus gefunden, aber dort eingeschleppt. S. 73.

Veronica agrestis var. *carnosula*. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Viola Riviniana γ *villosa* Murb. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Verwildert oder eingeschleppt.

Brassica lanceolata Lge. Ruderatpflanze aus Helsingfors, früher als *Sinapis juncea* angemeldet. S. 72.

Carduus crispo-nutans Koch. Ballastpflanze. Borgå. S. 73.

Polygonum Rayi. Hangö: H. Lindberg. Vielleicht spontan.

Sambucus racemosa, verwildert in der Nähe von Borgå. S. 73.

Scilla sibirica. Viborg.

Wichtigere neue Fundorte.

Alnus incana. Åland: H. Lindberg.

Artemisia campestris var *bottnica* (?). Ostrobotnia, Pyhäjoki.

Carex livida. Åland: H. Lindberg.

Convallaria polygonatum. Ostrobotnia, Simo.

Cratægus monogyna. Provinz Åbo: H. Olsson.

Equisetum scirpoides. Aland: H. Lindberg.

Galium triflorum. Ostrobotnia, Muhos: P. Snellman.

Geranium molle. Provinz Åbo: Hj. Olsson.

Lappa minor var. *intermedia* (Reich.) Åland: I. O. Bergroth.

Lonicera cærulea. Lappland, Kuolajärvi: H. Stjernvall. S. 18.

L. xylosteum. Ostrobotnia, Muhos: P. Snellman.

Lycopodium complanatum var. *chamæcyparissus*. Nyland, Lojo: Ch. E. Boldt.

Picea excelsa f. *variegata* Hort. (= *versicolor* Wittr.) wildwachsend in Satakunta, Tavastkyrö (H. A. Printz) sowie in der Nähe von Helsingfors (J. A. Palmén). S. 113.

Picea excelsa f. *parvifolia*. Nyland, Nurmijärvi: K. E. Stenroos. Das Exemplar c. 90 cm hoch, von gedrängtem Wuchs; Grösster Stammdiameter 37 mm; Nadeln 2—5 mm lang. — Eine ähnliche Form in Lojo (Gouv. Nyland): H. Lindberg. S. 8.

Potamogeton nitens. Nyland, Nurmijärvi: K. E. Stenroos.

P. vaginatus. Onega-Karelen, Suopohja. Wahrscheinlich hat diese Art eine grosse Verbreitung in Nord-Russland. Sie ist als *P. pectinatus* aus Ingermanland von Meinshausen vertheilt. Dr Kihlman hat sie im Flusse Pishma zwischen der Petschora und dem Mesen gefunden. S. 7.

Sparganium affine Schnizl. Åland, an mehreren Lokalitäten: I. O. Bergroth. S. 3.

Vaccinium myrtillus var. *leucocarpum* Dumort. wird aus Pakinais unweit Åbo gemeldet. Früher ist diese Varietät an einigen anderen Lokalitäten gefunden (Nyland, Vihti, Irjala; Nyland, Pojo, Brödtorp; Tavastland, Hollola, Parinpeldo).

Musci.

Neue oder seltene Arten.

Riccia Huebeneri Lindenb. Nyland, Lojo: H. Lindberg. S. 8.

Cephalozia sphagni. Nyland, Lojo: H. Lindberg. S. 42.

Dicranum strictum. Åland, Eckerö: H. Lindberg. S. 58.

Aongstrœmia longipes. Viborg, in terra limosa interdum inundata insulæ Mustasaari fluminis Vuoksen: John Lindén. S. 72.

Fungi.

Neu für das Gebiet.

Amanita phalloides Fr. Viborg, S:t Johannis: Thesleff.

Armillaria imperialis Fr. Viborg (Thesleff). Kolossales Exemplar: Hut 30—30.5 cm breit, 7—8 cm lang, 8 cm dick; Lamellen 1—1.5 cm hoch; Frischgewicht 1350 g. S. 53.

Boletus cavipes Opat. Viborg, Raivola, im Lärchenwalde: Thesleff.

Bulgaria globosa (Schmied.), bei Viborg (A. Thesleff). Bei Erlangen im Jahre 1755 entdeckt und dann einige Mal im mittleren Schweden gefunden, aber seit den zwanziger Jahren nirgendwo gesehen. Wahrscheinlich gehört auch hierher ein junges Exemplar von Mjölö bei Helsingfors (O. Bergroth). S. 3.

Clypeus scabellus. Viborg, Raivola, im Lärchenwalde: Thesleff.

Entoloma plebeja Kalchbr. Viborg, Liimatta: „

Geaster fimbriatus Fr. Viborg, Valkjärvi: „

Hygrophorus Brisadolæ Quel. Viborg, Raivola, im Lärchenwalde: Thesleff.

Hydnotria carnea Corda. Viborg, Liimatta: Thesleff. Erste Trüffel-Art in Finland.

Polysaccum crassipes Fr. Viborg, Liimatta: Thesleff.

Rhacodium cellare. Helsingfors: Thesleff. S. 9.

Stropharia squamosa Fr. Viborg, Lavola: Thesleff.

Wichtigere neue Fundorte.

Bjerkandera lactea. Viborg: Thesleff.

G. calyculatus Fuck. var. *Kunzei* (Wint.). Viborg.

G. fornicatus (Huds.) Fr. Viborg.

Helvella ambigua Karst. Viborg: Thesleff; nur aus Finnland bekannt, aber seit den sechziger Jahren nicht wiedergefunden.

Inonotus fibrillosus Karst., *I. vulpinus*. Viborg: Thesleff.

Peziza ollula Karst. Åbo, Pargas: E. Reuter. S. 58.

Physisporus luteoalbus Karst. Helsingfors in einem Gewächshause: Thesleff.

Polyporellus varius und *Poria obliqua*. Viborg: Thesleff.

Biologische Notizen.

Eine monströse Form von *Laccaria laccata* mit einem zweiten inversen Hute, auf dem normalen angewachsen (Mustiala: Thesleff). S. 9.

Im Lärchenwalde bei Raivola unweit Wiborg ist für die Pilzvegetation die grosse Menge *Boletus*-Arten charakteristisch. Bemerkenswerth sind die seltene *B. cavipes* Opat., *B. elegans* Schum., die beide hier häufig vorkommen. Weiter *B. felleus* Bull., *Poly-*

stictus Schweinitzii Fr., *Hygrophorus Brisadolæ* Quel. (?), *Clypeus scabellus* Fr., *Lepiota rachodes* (Witt.) Fr. und *Merisma palmatum* (Scop.). — *Rhizinia undulata* Fr., sonst auf abgebrannten Plätzen vorkommend, wächst hier auf Haufen von Lärchennadeln. Hier ebenfalls die seltene *Uromyces Solidaginis* Niessl. Im Ganzen wurden 90 Arten, wovon 25 auf Lärchenstrünken, in diesem Walde notirt. (Thesleff, S. 70).

Zerstörung von Holz durch ein Mycel, das wahrscheinlich zu *Trametes serialis* gehörte, wurde im neugebauten chemischen Laboratorium der Universität beobachtet. Unter der Asphaltdecke waren in einem Saal im Laufe von vier Jahren die Bodenbretter von Mycel so zerstört, dass 1 Dm dicke Bretter sich ohne Schwierigkeit zerbrechen liessen. (Elfving, S. 8).

Rättelser.

Sid. 8 rad 25 *står* cm, *läs* mm.

Sid. 54 rad 26 *står* glatt, medan den hos de senare är fjällbetäckt, *läs* fjällbetäckt, medan den hos de senare är glatt.

Sid. 68 rad 7 nedifrån står *Gammarus pulex,* läs *Palæmon squilla.*

Sid. 81 rad 12 *står* Karelen och *läs* Karkku; rad 3 nedifrån *står* endast vid basen bredare, *läs* endast vid stjälkens bas, bredare.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Sid.

Mötet den 3 oktober 1891.

A. Sandman: *Larus minutus* vid Uleåborg 2
J. A. Palmén: *Coturnix communis* i Helsingfors . . . . »
K. E. Stenroos: *Sterna nigra* i Nurmijärvi . . . . »
D. A. Wikström: *Engraulis encrasicholus* i Finland . . . . »
A. Thesleff: *Bulgaria globosa* vid Viborg 3
I. O. Bergroth: Åländska kärlväxter . . . . »
K. M. Levander: Foglar. Termiter . . . . »

Mötet den 7 november 1891.

J. Sahlberg: Nya lepidoptera och coleoptera 5
A. O. Kihlman: *Petasites lævigatus* i Lappland 6
» *Potamogeton vaginatus* i Onega Karelen 7
J. E. Montell: Fjärilar från Åland 8
K. E. Stenroos: Kärlväxter från Nurmijärvi . . . . »
H. Lindberg: Form af granen. *Riccia Huebeneri* . . . . »
F. Elfving: Förhärjande svampmycel . . . . »
A. Thesleff: Sällsynta svampar 9
» *Pararge Dejanira* . . . . »

Mötet den 5 december 1891.

J. Lindén: Reseberättelse 10
E. Reuter: Nya vecklarefjärilar 15
J. A. Sandman: Nordiska foglar . . . . »
Th. Sælan: *Salix*-former 16
K. M. Levander: Ovanliga foglar . . . . »

Mötet den 6 februari 1892.

R. Boldt: *Saxifraga cæspitosa* från Nurmijärvi 18
H. Stjernvall: Botaniska iakttagelser i Lappland . . . . »
J. Sahlberg: Anmärkningsvärda skalbaggar och getingar 19
E. Reuter: Nya vecklarefjärilar 20
H. Lindberg: Fanerogamer från Åland och Hangö 21
T. Renvall: *Arion rufus* från Egentliga Finland . . . . »
A. Arrhenius: Frosthärdighet hos *Senecio vulgaris* . . . . »
Th. Sælan: Kärlväxter från östra Finland 22

Mötet den 5 mars 1892.

O. M. Reuter: *Pedicia rivosa* 24
A. O. Kihlman: Nordiska *Salix*-former . . . . »

E. Reuter: Aberrationer af vecklarefjärilar 24
J. E. Montell: Microlepidoptera från Åland 25
A. Thesleff: *Helvella ambigua* från Viborg . . . . „

Mötet den 2 april 1892.

J. Sahlberg: Två nya *Megachile* arter 27
F. Elfving: *Fagus silvatica* i Finland 28
H. Lindberg: *Hypericum montanum* från Lojo . . . . „

Årsmötet den 13 maj 1892.

A. R. Spoof: Gummibildning på körsbärsträd 41
H. Lindberg: *Cephalozia Sphagni* från Lojo 42
A. O. Kihlman: *Carex holostoma* från Imandra . . . . „
J. Sahlberg: Om de finska arterna af orthopterslägtet *Tettix* Charp. 43

Mötet den 1 oktober 1892.

H. Lindberg: Nya eller sällsynta växter från Åland 50
J. Sahlberg: Ett klot af tallbarr 51
„ För faunan nya insektarter . . . . „
A. Thesleff: *Armillaria imperialis* från Viborg 53
O. M. Reuter: Sällsynta hemiptera 53
J. Sahlberg: Fosforescerande kräftskal . . . . „
K. E. Stenroos: *Abramis Leuckartii* Heckel och dess förekomst i Finland 54

Mötet den 5 november 1892.

J. Sahlberg: *Nematus abbreviatus* från Karislojo 56
„ *Agrotis collina* från Ladoga Karelen 57
„ *Limnophilus germanus* från Helsingfors 58
J. Montell: Nya fjärilar från Åland . . . . „
E. Reuter: *Peziza ollula* från Pargas . . . . „
H. Lindberg: *Dicranum strictum* från Åland . . . . „
T. Renvall: Några malakozoologiska anteckningar 59

Mötet den 3 december 1892.

K. M. Levander: *Pedalion fennicum* n. sp. 62
J. Sahlberg: Getingbo. — *Oxyethira ecornuta* från Teisko 63

Mötet den 4 februari 1893.

O. M. Reuter: *Chionaspis sorbi* i Ilmola och Pargas 66
„ Sparfugglans matförråd 68
A. O. Kihlman: Nordiska former af slägtena *Salix* och *Ranunculus* 69
„ *Epilobium montanum* × *palustre* från Helsingfors 70
A. Thesleff: Svampvegetationen i Raivola lärkträdsskog . . . . . . „
J. Sahlberg: *Agrotis*- och *Apatania* arter 71
J. Lindén: *Aongstrœmia longipes* från Vuoksen 72
M. Brenner: *Brassica juncea* (L.); *Carduus crispo-nutans*, *Sambucus racemosa* . . . . „
J. A. Flinck: *Thlaspi alpestre* från Vihti 73
M. Brenner: Om några i Finland förekommande former af *Viola tricolor* L. 75
E. Reuter: *Tortrix paleana*, en ny fiende till våra åkrar och ängar 82

Mötet den 4 mars 1893.

M. Brenner: Om *Epilobium montanum* × *palustre* från Helsingfors 95
A. Arrhenius: *Vaccinium myrtillus* var. *leucocarpum* Dum. och dess förekomst i Finland 96
O. M. Reuter: *Corrodentia fennica* I *Psocidæ* 100
J. Sahlberg: *Catalogus Trichopterorum Fenniæ præcursorius* . . . „
A. Thesleff: Sällsynta svampar 101
J. A. Palmén, K. M. Levander & A. Westerlund: Det zoologiska sommarlaboratoriet på Esbo-Löfö . . . . „

Mötet den 8 april 1893.

O. M. Reuter: *Neuroptera fennica* 111
E. Reuter: Nya fjärilar . . . . „
J. Sahlberg: *Agrotis punicea* från Parikkala 113
F. Elfving: *Picea excelsa* former i Finland . . . . „
H. Lindberg: Kärlväxter från Åland . . . . „
A. Arrhenius: Tvänne floristiska smånotiser. I *Epilobium hypericifolium* 115
„ II *Juncus alpinus* × *lampocarpus* 117
E. Reuter: Om de finska arterna af bombycidsläktet *Nola* Leach. 119

Årsmötet den 13 maj 1893.

A. O. Kihlman: D:r Murbecks revision af de finska *Gentianæ* . . 143
A. Arrhenius: *Gentiana uliginosa* från Pargas . . . . „
„ *Sparganium speirocephalum* och dess förekomst i Finland . . . . „
K. M. Levander: *Peridinium catenatum* från Helsingfors 144
E. Reuter: Tallkottgyttring från Åbo . . . . „
„ *Orthosia iris* från S:t Michel . . . . „
K. M. Levander: *Fringilla erythrina* från Helsingfors 145

Genom bokhandeln kunna följande häften af Sällskapets publikationer erhållas:

Notiser ur Sällskapets pro Fauna et Flora fennica förhandlingar:

8:de häftet	à Fmk	2:	50
9:de »	» »	4:	—
10:de »	» »	5:	—
11:te »	» »	6:	—
12:te »	» »	6:	—
13:de »	» »	6:	—
14:de »	» »	4:	—

Acta Societatis pro Fauna et Flora fennica:

Vol. I	» »	10:	—
Vol. II	» »	8:	50
Vol. III	» »	10:	—
Vol. IV	» »	10:	—
Vol. V, Pars I	» »	1:	50
Vol. VI	» »	15:	—
Vol. VII	» »	10:	—
Vol. VIII	» »	10:	—

Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora fennica:

1:sta häftet	à Fmk	1:	50
2:dra »	» »	2:	—
3:dje »	» »	2:	—
4:de »	» »	2:	—
5:te »	» »	2:	50
6:te »	» »	3:	—
7:de »	» »	2:	—
8:de »	» »	2:	—
9:de »	» »	2:	—
10:de »	» »	2:	—
11:te »	» »	2:	50
12:te »	» »	3:	—
13:de »	» »	3:	—
14:de »	» »	3:	—
15:de »	» »	3:	—
16:de »	» »	3:	—
17:de »	» »	3:	—
18:de »	» »	3:	50
Herbarium Musei Fennici, Ed II, 1	» »	3:	—

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDE HÄFTET.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS,

J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,

1894.

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDE HÄFTET.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1894.

Societas pro fauna et flora fennica
1893—94

Hedersordförande:
Herr professor W. Nylander.

Ordförande:
Friherre professor J. A. Palmén.

Viceordförande:
Herr professor F. Elfving.

Sekreterare:
Herr doktor R. Boldt.

Skattmästare:
Herr bankodirektör L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:
Herr magister A. Arrhenius.

Intendent för de zoologiska samlingarna:
Herr kandidat K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:
Herr docent A. O. Kihlman.

Tryckningskomité:
Herrar professor J. A. Palmén, kandidat K. M. Levander, docent A. O. Kihlman, professorer J. Sahlberg, Th. Sælan och J. P. Norrlin. — *Suppleanter:* Herrar professorer O. M. Reuter, F. Elfving och rektor M. Brenner.

Mötet den 7 oktober 1893.

Från följande samfund hade ingått jakande svar å Sällskapets anhållan om skriftutbyte:

Muséum d'histoire naturelle de Lyon;

Societa di Naturalisti in Napoli;

Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum in Lübeck;

Entomological Society, Washington.

Till publikation anmäldes *Zur Kentniss einiger Ciliaten* von K. M. Levander samt *Nurmijärven pitäjän Siemen- ja Saniaiskasvisto,* kirjoittanut K. E. Stenroos.

Herr professor J. Sahlberg förevisade några intressanta fjärilar som inlemnats till finska samlingen.

1:o. En för samlingen ny vacker dagfjäril *Colias Hyale,* fångad af föredragarens dotter Avena Sahlberg i ett nykläckt ♂ exemplar på en åker nära Kukkasniemi i Karislojo den 29 augusti. Arten upptages såsom finsk med ? af Tengström, emedan Statsrådet v. Nordmann uppgifvit sig hafva funnit den i Nyland.

2:o. *Harpya bicuspis* Borkh., äfvenledes ny för samlingarna, utkläckt ur en larv tagen vid Wasa af den tyske lepidopterologen A. Hoffmann.

2:o. *Gastropacha Cratægi* var. *Ariæ* Hübn. Utkläckt ur larv tagen i Kuusamo af den samme.

4:o. *Aplecta speciosa* var. *arctica,* som förut varit känd endast från norra Finland, men senaste sommar togs i flera exemplar af föredragaren i barrskog i Wånå och Janakkala socknar.

Herr magister E. Reuter förevisade exemplar af den synnerligen vackra och sällsynta nattfjäriln *Hadena amica* Tr., den 20 september detta år utkläckt ur puppa, funnen i Sjundeå soc-

ken af folkskoleeleven Viktoria Vahlberg. Arten, som förekommer hufvudsakligast i norra och mellersta Ryssland, i Uralgebitet samt i Sibirien, hade hos oss förut blifvit anträffad endast i Karelen. I Skandinavien har den blifvit funnen endast på Dovre. Arten hade saknats i finska samlingen, till hvilken exemplaret nu öfverlemnades.

Herr student Harald Lindberg förevisade och inlemnade till samlingarna exemplar af följande för floran nya former:

1) *Verbascum lychnitis* × *nigrum* (Schiede) (*V. Schiedeanum* Koch), anträffad i Lojo på en gräsbevuxen skogsbacke vid Mongola trädgård, där den förekom i ett exemplar bland talrik *V. nigrum*. *V. Lychnitis* har sedan flere år hållit sig på en gräslinda i ofvannämda trädgård 3 à 400 steg från den plats där hybriden blef tagen. — Enligt Lange är den anträffad i Sorö akademiträdgård och vid Fredriksdal. På den Skandinaviska halfön är den tillsvidare ej funnen. (Beskrifning på denna hybrid skall framdeles lemnas).

2) *Salix vagans* × *Lapponum*, en enstaka honbuske funnen i Kevätlampi kärr invid Järvikylä gård i Jorois socken; den förekom därstädes tillsammans med *S. Lapponum;* om *S. vagans* äfven fans där observerades ej. Denna hybrid torde ej förr vara anträffad.

3) *Erysimum cheiranthoides* var. *β nodosum* (Fr.), anträffad sparsamt på Kumpuranta sandbro 3 kilometer från Järvikylä gård i Jorois socken. Denna form är, så vidt föredragaren bekant, förut endast anträffad i Skåne (Gyllerup i Hörup socken, Fries) och i Östergötland (Kullen i Kärna socken). Till habitus närmar sig denna form betydligt *E. hieraciifolium*, är liksom denna tvåårig med hög, styft upprät stjälk, hvilken vid basen är knölformigt uppsväld och uppbär de gula, vissnade bladen från första årets bladrosett. Blomman och skidan öfverrensstämma med dem hos *E. cheiranthoides*.

För Savonia borealis anmäldes följande nya fanerogamer tagna sistlidne sommar i Jorois: *Bidens platycephalus* Oerst. från stranden af Valvatos sjö och *Potamogeton pectinatus* L. och *Batrachium confervoides* Fr. från själfva sjön. De två senare äro förut inom landet bekanta endast från kusttrakterna.

Slutligen lemnades meddelanden om utbredningen inom landet af *Bidens platycephalus* Oerst. och *tripartitus* L. samt *Veronica agrestis* L., *opaca* Fr. och *polita* Fr., hvilka arter voro i musei samlingar synnerligen hopblandade.

Enligt föredragarens granskning voro de i museet representerade på följande sätt:

Bidens tripartitus L. *Al.:* Sund, Skarpans $^{4}/_{8}59$, J. R. Chydenius; Finström, $^{18}/_{7}58$, Molander o. Hoffström; d:o Kyrkträsket, Bergstrand; d:o $^{18}/_{8}78$, Arrhenius o. Kihlman; *Ab.:* Nystad, aug. 81, Hollmén, $^{28}/_{7}78$, Hollmén; Lojo, H. Lg; Pargas, $^{12}/_{8}79$, Arrhenius; *Nyl.:* Helsingfors, $^{14}/_{8}83$, Kihlman; Pyttis, $^{28}/_{7}56$, Strömborg o. Sælan; Lovisa, $^{12}/_{8}49$, G. R. Björkstén; *Ka.:* Lavansaari, $^{17}/_{7}51$, Edv. Nylander; *St.:* Karkku, $^{18}/_{8}75$, Hjelt; *Ta.:* Jämsä, $^{11}/_{8}71$, Unonius; Sysmä, $^{16}/_{7}53$, Sælan; Janakkala, $^{14}/_{10}78$, Hollmén; *Sa.:* Ruokolaks, $^{27}/_{7}78$, Hult; *Kl.:* Ruskeala, $^{9}/_{8}78$, Hugo Zilliacus; *Ol.:* Petrosavodsk, $^{3}/_{7}63$, Th. Simming; *Oa.:* Kvarken, $^{16}/_{7}59$, A. J. Malmgren; Vasa, $^{7}/_{7}78$, Onni Hallstén; *Om.:* G:la Karleby, Hellström; *Sb.:* Kuopio, $^{1}/_{7}56$, L. M. Runeberg; *Kb.:* Libelits, $^{15}/_{7}72$, Europæus o. Hällström; Kides, $^{23}/_{7}63$, A. Brander.

Bidens platycephalus Oerst. *Ab.:* Lojo, aug. 90—93, H. Lg; *Ik.:* Pyhäjärvi, $^{21}/_{7}90$, A. J. Malmberg; *St.:* Karkku, $^{5}/_{9}70$ och $^{13}/_{8}70$, Hjelt; *Ta.:* Tavastehus, Collin; *Tb.:* Jyväskylä, $^{1}/_{8}70$, Brotherus; *Sa.:* Uguniemi, $^{23}/_{7}51$, E. Niklander; *Sb.:* Jorois, $^{30}/_{7}93$, H. Lg; *Ob.:* Ijo, 1864, B. A. Nyberg; $^{28}/_{7}64$, M. Brenner; Simo, $^{9}/_{8}70$, Brenner.

Veronica agrestis L. *Al.:* Godby, in agro, $^{21}/_{7}81$, Arrhenius; Eckerö, Marby, $^{26}/_{6}92$, H. Lg. (v. *carnosula*); *Ab.:* Korpo, $^{13}/_{7}56$, I. Ringbom; Piikkis, Radelma, $^{1}/_{6}90$, H. Lg.; $^{10}/_{9}93$, Hildur Rettig; Uskela, Karlberg, $^{3}/_{8}51$, K. E. v. Bonsdorff; Halikko, åker å Toppjoki gård, $^{16}/_{7}74$, U. Collan; Lojo, prestgården, $^{24}/_{8}93$, H. Lg.; *Nyl.:* Helsingfors, Bot. trädg., $^{2}/_{9}82$, H. Lg.; *Ta.:* Vånå, Sääksmäki, Hattula, 1840, Kekoni; *Sa.:* Imatra, $^{30}/_{8}66$, A. J. Malmberg; S:t Michel, $^{28}/_{8}81$, självsådd i blomsterparterr sedan år 1880, K. V. Ehnberg; *Kl.:* Sordavala, Yhinlahti egendom, $^{27}/_{7}81$, I. Hasselblatt; *(Om.):* G:la Karleby, 1842, Fr. Hellström; *(Ob.):* Uleåborg, ballastplats, $^{20}/_{8}84$, S. W. Liljeblom.

V. opaca Fr. *Al.:* Getha, (år ?), A. W. Liljenstrand; Eckerö, Storby, 4, 25 juni 92, Öfverby, 28 juni 92, H. Lg.; Finström, Godby, $^{16}/_{5}78$, Arrhenius o. Kihlman, $^{11}/_{7}81$, Arrhenius; *Ab.:* Lojo, Kiviniemi, potatisland, $^{11}/_{8}83$ och aug. 93, H. Lg., Paloniemi, H. Lg.; Karis, Svartå, $^{24}/_{8}52$, E. Hisinger; *Nyl.:* Ingå, Fagervik, 1861, H. E. Nilsson; Helsingfors, gården N:o 1 Bangatan, $^{3}/_{9}84$, A. Stålström, gårdsplan, $^{29}/_{9}83$, Volter Panzar; *(Oa.):* Wasa, vid ångkvarnen, 1879, Onni Hallstén.

V. polita Fr. *(St):* Karkku, Järventaka, $^{1}/_{7}70$, Hjelt.

Herr professor O. M. Reuter föredrog om:

Sitodrepa panicea L. förtärande lakrits. Kändt är att denna till Anobiernas familj hörande skalbagge, som erhållit sitt namn efter sin förekomst i gamla brödkakor, också på annat sätt uppträdt såsom skadedjur. Sålunda förstör den stundom insektsamlingar och herbarier, och i Entomologisk Tidskrift 1892, p. 254, berättar C. D. E. Roth om ett herbarium, innehållande omkring 3,000 arter, i hvilket knappast en enda växt befans oskadad. Särskildt skadlig är denna skalbagge bland apoteksdroger, och i samma tidskrift, 1892, p. 53, omtalas ock ödeläggelsen på apoteket i Kalmar, där den alldeles uppätit 25 kilo spiskummin och till och med angripit spanska flugor. I en i Archiv der Pharmacie, XXIV, 18, införd uppsats „Ueber Insekten, welche Drogen zerstören" omnämner äfven dr H. Lojander dess angrepp på ett så giftigt ämne, som spansk fluga. I dessa dagar har jag från ett apotek härstädes erhållit prof på engelsk lakrits, af hvilket ett större parti blifvit helt och hållet förstördt af *Sitodrepa panicea.* Arten är icke ursprungligen inhemsk hos oss och förekommer mig veterligen icke i fria naturen här, lika litet som i Skandinavien. Till sin utbredning är den kosmopolitisk.

— Herr professor O. M. Reuter föredrog ytterligare:

Om massvis förekomst af Coccinella-arter. Under vissa förhållanden sammansluta sig talrika individer af insektarter, hvilka vanligen uppträda endast mer eller mindre enstaka. Stundom företaga sådana arter flyttningståg af flere tusende individer, såsom fallet är med kålfjärilar och trollsländor. Liknande företeelser äro emellertid sällsynta bland skalbaggar. Dock eger man flere anteckningar om ett dylikt massvist uppträdande af *Coccinella*-arter. Så omnämnas från några orter i England redan af Kirby och Spence i deras Introduction to Entomology, XVI, p. 295 (1867) enorma sammanskockningar af *Coccinella septempunctata.* J. H. Fabre berättar i sina Souvenirs entomologiques, pp. 204 och 205 (1879) att han observerat en koloni af samma art, hvilken bokstafligen betäckt det vid 1905 meters höjd belägna kapellet på Mont Ventoux (Alpes du Dauphiné) och en annan mindre talrik vid en höjd af 734 meter på piedestalen af det kors, som reser sig på platån Saint-Amans. I redogörelsen för Italienska Entomologiska Societetens

sammanträde den 21 december 1879 anföras ytterligare följande data beträffande detta ämne: Targioni fann år 1876 kolonier af coccineller under stenar på höga bärgstoppar; Caranna likaså på nästan alla de högre bärgstoppar, han besökte åren 1877, 1878 och 1879, varierande i höjd från 1040 till 2729 meter; Osten-Sacken vid 1830 meters höjd på toppen af Mount Washington i New-Hampshire (Nordamerika), och slutligen fann äfven Lorenzo Camerano 1877 en mycket tät koloni af coccineller vid föga mer än 1000 meters höjd på toppen af Monte Asarino. Ofvan anförda kolonier innehöllo från några hundra ända till tusental individer.

Också innevarande sommar har en iakttagelse beträffande ett massvist uppträdande af en coccinellid blifvit gjord i Frankrike och omnämnd vid sammanträdet af Société entomologique de France den 26 juli. Herr E. Brabant meddelar nämligen från Bagnères de Bigorre att han den 20 juli vid 1258 meters höjd på toppen af Mouné funnit ett ofantligt antal individer, omkring 2000, af *Adonia 11-notata,* hopgyttrade på en liten fläck af bärget.

Man har frågat sig hvarifrån dessa massor af individer kommit till ställen, där de annars icke uppträda. Kirby och Spence hafva förmodat att de varit stadda på flyttning efter emigrerade bladlössflockar, hvilka såsom bekant utgöra deras föda. Och man har trott att de af något skydrag förts upp till bärgstopparna, där de, såsom af det föregående framgår, oftast blifvit iakttagna. I flere af de anförda fallen hafva observationerna gjorts kort efter en storm.

Också ifrån vårt land föreligger numera en observation beträffande massvis förekomst af coccineller, och då denna skiljer sig från de hittills gjorda därigenom att den gjorts ute på hafvet torde den förtjäna att räddas från glömskan. Den anföres därför ordagrant, sådan den meddelats af iakttagaren, literatören Söderholm, som därom i Åbo Tidning berättar: „Då segelkanoten Amie (som fördes af observatorn) söndagen den 6 augusti passerade Ålands haf, syntes detta tätt beströdt med exemplar af den kända skalbaggen Jungfru Marie Nyckelpiga. Dessa kunde observeras endast då ingen kåre krusade vattnet, hvilket hände först då Amie kommit i sikte af Lågskärs fyr, men antagligen funnos de

redan närmare svenska kusten. Hvarje gång vindstilla sedan inträffade, syntes skalbaggarna, af hvilka tvänne arter, *Coccinella septempunctata* och *C. decempunctata* iakttogos samt flere tiotal uppfiskades och bärgades, så tätt att nära nog på hvarje kvadratmeter af hafsytan någon af dem, men ofta ett tiotal eller flere anträffades. Närmare åländska kusten påträffades endast enstaka exemplar. Då djuren sannolikt förekommo icke blott i Amies stråt, utan äfven å öfriga delar af hafvet, kan man antaga att miljoner af dem under de föregående dagarnas starka vind blifvit drifna till hafs. Hvarifrån de härstammade är svårt att afgöra. Vinden hade under veckan varit sydlig med dragning till E och W. Då djuren kommo om bord på båten, lågo de först en stund dufna, men kryade snart till sig och började muntert ströfva omkring, undersökande fall och ändor. De som upptogos närmare Åland, syntes mera medtagna af vistelsen på hafvet, än de som först uppfiskades. Äfven andra insekter, såsom nattfjärilar, nätvingar och steklar sågos drifva på hafvet, men endast i enstaka exemplar, icke i den orimliga mängd som *Coccinella*-arterna.“

Detta deras massvisa uppträdande här ute på hafvet, långt från land tyckes tala för det antagande att ett i flygt befintligt flyttningståg af coccineller blifvit hit vinddrifvet och att förekomsten af individgyttringarna på bärgstopparna beror på samma orsaker.

Herr student K. E. Hirn gjorde följande meddelande om **Växtfynd i Kuusamo:**

Under mina exkursioner sistliden sommar (1893) i Kuusamo, där jag vistades för idkande af algologiska och floristiska studier, lyckades det mig att göra några i växtgeografiskt afseende intressanta fynd. Jag hade under färden från Kuusamo kyrkoby till Paanajärvi kommit till Juuma gård vid stranden af Alajuumajärvi, hvarigenom Kitkajoki flyter. Då jag hört dessa trakter och i synnerhet stränderna af nämda flod omtalas för sina egendomliga bergformationer, beslöt jag att en kortare tid härstädes kvarstanna för att exkurrera i trakten, hvarför jag för några dagar inkvarterade mig på Juuma. Under de utflykter jag här gjorde, undersökte jag bland annat norra stranden af Kitkajoki i närheten af

det vackra fallet Jyrävänkoski. Stranden här, liksom hela trakten är mycket bergig; på flera ställen höja sig klippväggarna alldeles invid flodstranden flere tiotal fot nästan lodrätt uppåt. I allmänhet tyckas bergen sträcka sig i riktning från öster till vester, bildande på några ställen emellan sig djupa, smala och långsträckta dalsänkningar. Dessa dälder, hvilka enligt ungefärlig beräkning torde hafva en längd af 1 à 1½ km synas utgöra samlingsplatser för nordliga växtformer. Här anträffar man i mosstäcket (företrädesvis bestående af *Hypnum*) som betäcker den steniga dalbottnen, former, sådana som *Saxifraga cæspitosa*, *Draba hirta*, *Equisetum scirpoides*. *Asplenium crenatum* och *Cystopteris montana* höja sig öfver den lägre ört- och risvegetationen, hvilken sistnämda företrädesvis utgöres af *Arctostaphylos* och *Vaccinium vitis idæa*. Af här förekommande buskar må nämnas *Salix vagans β cinerascens* samt *Salix hastata*. På ställen, där dalsänkningen är bredare, hafva granar och enstaka björkar fattat fotfäste. De branta klippväggarna åter beklädas af stora massor af *Saxifraga aizoides* samt *Cerastium alpinum* och mera enstaka exemplar af *Saxifraga nivalis*, hvarjämte *Asplenium viride* äfven härstädes förekommer. I en dylik dalsänkning känd under namnet Jäkälävuoma, hvilken på bägge sidor begränsades af höga, på sina ställen nästan lodräta klippväggar eller ock branta, steniga sluttningar anträffade jag de högnordiska formerna: *Arnica alpina* Olin, *Dryas octopetala* L., *Salix reticulata* L. och *Carex rupestris* All. Af dessa voro *Salix* och *Dryas* mycket rikligt representerade, den förra krypande bland mossan på dalbottnen företrädesvis vid stranden af ett par mindre vattensamlingar, den senare dels nere på dalbottnen dels beklädande de angränsande bergväggarna. *Arnica* förekom i enstaka och *C. rupestris* endast i ytterst få exemplar. Otvifvelaktigt äro dessa former relikter, hvilka vittna om dessa växters forntida rikliga förekomst i trakten, därifrån de till följe af klimatologiska förändringar nödgats draga sig längre norrut. Deras utbredningsområde är, enligt uppgifter hemtade ur den botaniska literaturen, för närvarande inom vårt Flora-område följande:

Arnica alpina är endast angifven från fjällen vid Nuotjaur (Enwald & Hollmén), från Umptek (Brotherus) samt från Lujaururt (Kihlman).

Dryas förekommer allmänt och ymnigt längs Ishafskusten ända till Deveatoj nära Ponoj flodens mynning samt dessutom på Umptek-fjällen, på Tshun-fjällen vid Imandra, Tuatask vid Nuotjaur och Pallastunturit samt på Suolaselkä (Raututunturit) i Sodankylä.

Nästan samma utbredningsområde har *Salix reticulata*, hvilken anträffas allmänt på fjällen vid Ishafskusten enda till Ponoj, förekommer dessutom ymnig på Umptek- och Tshunfjällen vid Imandra och är äfven känd från Tuatask vid Nuotjaur.

Längre söderut går däremot *Carex rupestris*. Utom på klipporna vid Ishafskusten, i Utsjoki, vid Katschkowa nära Ponoj samt på Umptek-fjällen är den äfven anträffad på Shelesnaja fjällhöjd vid Kantalaks (Mela, Brotherus) samt på Pääнuorunen i Oulanka (Wainio).

Bland öfriga för provinsen nya växter, dem jag i Kuusamo förliden sommar anträffade, förtjenar *Veronica saxatilis* L. fil. att omnämnas. Den förekom ymnigt på en brant, grusig bergsluttning vid Mäntyniemi gård på norra stranden af Paanajärvi. Denna *Veronica*-art är inom vårt Flora-område tagen endast på Shelesnaja fjällhöjd vid Kantalaks (Mela, Brotherus).

Utom ofvannämda former äro för Kuusamo Flora nya äfven följande: *Juncus triglumis* L., *Carex tenuiflora* Whlnb., *C. laxa* Whlnb., *Ranunculus hyperboreus* Rottb., *Hieracium sphacelatum* Norrl., *Viola tricolor* L., *Melandrium rubrum* (Weig.), *Agrostemma githago* L., *Vicia sativa* L., *Polygonum lapathifolium* Ait. och *Sagina procumbens* L.

Herr kandidat K. M. Levander redogjorde för

Några märkligare faunistiska fynd i Esbo skärgård.

Så vidt föredragaren har sig bekant finnes det icke i litteraturen några andra uppgifter om *förekomsten af Spongier* i finska viken, än att Dybowsky funnit *Spongilla lacustris* vid Petersburg. I sitt 1884 utkomna, för kännedom om finska vikens evertebratfauna viktiga arbete „Physikalische und biologische Untersuchungen im westlichen Theile des finnischen Meerbusens" säger Braun (p. 106), att han hade sin speciella uppmärksamhet riktad på spongierna, utan att dock kunna finna något spår utaf

dem, och sluter däraf att de saknas i vestra delen af Finska viken. I den nyligen af G. Koschevnikoff uppgjorda sammanställningen [1]) af evertebratfaunan i Östersjöns östra del finnes ej heller andra uppgifter än ofvannämda Dybowskys fynd. Det saknar således ej intresse att föredragaren sommaren 1892 anträffade på *Fucus* å tvänne olika lokaliteter i Esbo skärgård (i sundet mellan Stor- och Lill-Aisarn i yttre mynningen af Esbo viken samt i sundet mellan Ryss- och Birisholmen utanför Finneviken) mindre krustformiga spongier, hvilka konserverades och sedermera sändes till en specialist, Herr Dr Weltner i Berlin, hvilken vänligast åtog sig att undersöka desamma. Enligt meddelande af Herr Dr Weltner tillhörde de i frågavarande spongierna, hos hvilka dock de för artbestämning viktiga gemmulae ännu icke voro utvecklade, arten *Ephydatia fluviatilis*, hvilken är allmän i sött vatten, men äfven förut blifvit funnen i bräckt vatten. Då några bestämningar rörande vattnets salthalt å fyndorterna i Esbo skärgård icke blefvo företagna, ville föredragaren påpeka, att många af de i skärgården vanliga marina formerna såsom *Gammarus locusta, Iaera marina, Mytilus edulis, Cardium edule* anträffades jämte sötvattensdjur såsom *Asellus aquaticus* tillsammans med exemplar af nämda spongillid. — Sedermera sade föredragaren sig ha funnit å Zoologiska Museum i sprit bevarade spongier, hvilka enligt vidfästad etikett blifvit tagna vid Porkkala af preparator Meriläinen. Dessa liknade till det yttre de ofvan omtalade exemplaren af *Ephydatia fluviatilis*. Att någon skulle ha undersökt Meriläinens exemplar eller bekantgjort dem, därom sade föredragaren sig icke ha någon kännedom.

Det andra meddelandet gällde fyndet af två *foraminifer*-arter i Esbo skärgård, hvilka af föredragaren upptäckts i ett i alkohol bevaradt bottenprof, taget 1893 i en grund, snart tilllandande vik, den s. k. Byviken vid mynningen af Esboviken. Af enkammriga eller monothalama sötvattensrhizopoder hade föredragaren visserligen funnit flera arter i saltsjön, men att våra vatten äfven kunde härbergera representanter af värkliga mångkammriga polythalama rhizopoder eller foraminiferer, som i oceanen utvecklas i en sådan mångfald af former, kunde knappast på förhand förmodas. Antagligen äro

---

[1]) G. Kojevnikov, La Faune de la mer Baltique orientale et les problèmes des explorations prochaines de cette faune.

dessa i Esbo funna foraminiferer brakvattensformer och kanske äro de, åtminstone den ena arten, identisk med en äfven i södra delen af Östersjön funnen form. Mikroskopiska preparat af bägge arterna ha nyligen blifvit tillsända en framstående specialist till undersökning.

Slutligen meddelade föredragaren, att han under sistlidna sommar lyckats finna en för finska faunan ny marin hydropolyp, *Campanularia flexuosa*. Denna förekom särdeles talrik på *Fucus* i Tullandssundet vid Porkkala på några meters djup, men har icke blifvit iakttagen i Esbo skärgård, ehuru den därstädes blifvit af föredragaren eftersökt. *Campanularia flexuosa* är vid Reval mycket allmän enligt Braun. I sammanhang härmed nämdes slutligen att en förut från Helsingforstrakten känd hydropolyp, *Cordylophora lacustris*, i riklig mängd denna höst fanns växande på vass i Ramsö-Svinö sunden i Esbo inre skärgård.

Herr kandidat Ch. Emil Boldt förevisade och inlemnade till samlingen exemplar af tvänne mossor, *Hylocomium loreum*, förut hos oss anträffad endast på Åland, och *Grimaldia fragrans*, förut känd från Karelen, båda af föredragaren tagna i trakten af Lojo sjö.

Herr student P. Hj. Olsson föredrog om

Några anmärkningsvärda fogelfynd i Kimito.

Under min vistelse senaste sommar i Kimito hade jag på uppmaning af professor Palmén äfven fäst min uppmärksamhet vid fåglarnas förekomst därstädes, och antecknade jag sålunda såsom förekommande å Kimito ö med omkringliggande skärgård 116 arter, öfver hvilka jag framdeles till Sällskapet skall inlemna förteckning. — Emellertid vill jag redan nu omnämna några sällsynta fåglar, som jag lyckats iakttaga.

Då jag den 6 juni på en exkursion till de oländiga bärg- och kärrmarker, hvilka uppfylla den del af Kimito, som, belägen N och W om de fruktbara slätterna vid Sunnanå, Rosendal och Mattkärr, i N — SW begränsas af Norrlångvik och Gullkrona fjärd, stannade vid en kärrpöl uppe på ett högt bärg i närheten af

Lämnäs by, för att bemäktiga mig några *Carex*-tufvor, fästes min uppmärksamhet vid tvänne tranor, hvilka med sina långa näbbar i allsköns ro undersökte kärrbottnen. Vid det buller, som någon oförsiktig rörelse af mig åstadkom, blefvo de skrämda och flögo upp, utstötande gälla skri. Denna varningssignal hade som följd att ytterligare en fågel, hvars närvaro jag förut ej observerat, „lyfte" och följde de andra med lätt och sväfvande flykt. Dess längd kunde vara vid pass en meter. Kroppsfärgen var hvit med svarta vingar, näbb och ben grannröda. Ehuru jag knappast kunde tro mina ögon, blef jag dock slutligen öfvertygad om att den främmande gästen var ett exemplar af Hvita Storken (*Ciconia alba*), som nu ensam och öfvergifven delade sitt „bröd" med några tranor i de finska ödemarkerna. Hvita storken har dock äfven förut förirrat sig till Finland. Mela anför i „Vertebrata fennica" att den blifvit skjuten tvänne och dessutom sedd ett par tre gånger i vårt land.

Ett annat icke mindre anmärkningsvärdt fynd gjorde jag två dagar senare, den 8 juni. Vid en exkursion söderut från mitt dåvarande högkvarter i Påfvalsby passerade jag förbi ett torp underlydande Bjensböle gård. Här hade man öfver stallsdörren uppspikat en uggla, hvilken enligt allmogens åsikt skall bevara stallets invånare för sjukdomar och troll. Intresserad af att se hvilken art af slägtet *Strix* jag hade framför mig, undersökte jag exemplaret närmare. Då fågeln redan var i det närmaste uppäten af maskar, kunde jag ej tillvaratagа annat än klorna, hvarjämte jag så noggrannt som möjligt antecknade följande karaktärer: Hufvudet mycket stort. Ögonkretsarna ljusgrå, framåt hvitaktiga, delvis spräckliga, ögon stora. Öronöppning stor. Näbb gulaktig, föga synlig bland de styfva, borstlika fjädrarna, näbbhuden stötande i grönt. Kroppen kort och kraftig. Öfre sidan en blandning af rostgult, grått och hvitt, tecknad med långsgående mörkbruna fläckar. Under hvitaktig med långsgående mörkbruna, i kanterna rostgula, vattrade fläckar. Vingpennor med gråbruna fläckar. Längd 38 cm, mellan vingspetsarna 85 cm. Stjärten afrundad, 14 cm lång, 4 cm utom vingarna. Stjärtpennor med bruna — grå fläckar, bildande tvärband, spetsen hvit. Ben och tår beklädda med gråhvita, fläckiga dunfjädrar. Tårna vid spetsen nakna, med gulaktiga — svarta klor.

Vid jämförelse mellan dessa antecknade karaktärer och beskrifningar i Nilssons, Wrights och Melas faunor samt med exemplar i museet har jag konstaterat att i fråga varande exemplar måste hänföras till *Syrnium aluco* L. Befolkningen i Kimito kallade den mycket riktigt till Kattuggla, men med detta namn beteckna de ofta ugglor i allmänhet och särskildt Slagugglan (*Syrnium uralense* Pall.), hvilken också till habitus mycket påminner om *aluco*. Den förra skiljer sig dock genom en längre, vigglik stjärt och genom breda hvita fjäderkanter. *Syrnium aluco*, hvilken för öfrigt förekommer i hela Europa, Mindre Asien, Syrien, Palästina och Norra Afrika, har, ehuru den är den allmännaste arten i Sverige, ej blifvit observerad hos oss mer än tvänne gånger. Första gången blef den skjuten i närheten af Helsingfors år 1875, och andra gången hittades ett bo på Runsala vid Åbo 1878. Det ofvanbeskrifna exemplaret var skjutet omkring den 10 maj 1893 i närheten af Bjensböle gård.

Sedan årsmötet hade de zoologiska samlingarna fått emottaga följande gåfvor:

Vertebrater. *Fœtorius lutreola*, död å Högholmen, af trädgårdsmästare Cedergren; *Sminthus subtilis*, från Nurmijärvi, af fil. kand. K. E. Stenroos; *Larus canus*, skjuten den 2 februari 1893 i Ingo socken, Degerby kapell af Ivar Hindersson; *Falco tinnunculus*, från Svartå den 28 juni 1893 af baron F. Linder; *Nucifraga caryocatactes*, skjuten den 7 september i Sibbo af dr E. Hougberg; *Scolopax gallinula*, skjuten den 1 augusti å en tilllandningsholme i Vuoksen elf af stud. W. Fabritius; *Astur palumbarius*, från Lyly station den 1 augusti af ingeniör Hildén.

Insekter. Af eleven Avena Sahlberg en för finska samlingen ny dagfjäril, *Colias Hyale*, från Karislojo; af folkskoleeleven Victoria Vahlberg en för samlingen ny nattfjäril *Hadena amica* från Sjundeå; af vaktmästare G. Nyberg omkring 100 arter fjärilar och skalbaggar från Helsingfors; af doktor A. Poppius en rar mätare från östra Finland.

Krustacéer och andra lägre vattendjur. Omkring 450 i alkohol konserverade prof af entomostracéer och små vattenorganismer, största delen från Esbo skärgård och Helsingfors trakten, af fil. kand. K. M. Levander, delvis också från Nurmijärvi af fil. kand.

K. E. Stenroos, från sjöar i Savolaks af fil. kand. A. Westerlund, Hvita Hafvet och Kola-halfön af dr A. O. Kihlman, Kuolajärvi Lappmark af stud. E. Nyholm, Korpo skärgård af med. stud. L. I. Ringbom, Karttula af med. lic. G. W. Levander, samt ytterligare omkring 180 dylika prof tagna senaste sommar dels i Esbo skärgård af fil. kand. K. M. Levander, Kuopio trakten af fil. kand. A. Westerlund och föreg., Nurmijärvi af fil. kand. K. E. Stenroos, Rantasalmi af fil. kand. Westerlund, Lojo af fil. kand. D. A. Wikström, Tohmajärvi och Eno socken af stud. H. Stenberg, Jyväskylä och Kuusamo af stud. K. E. Hirn, Mäntsälä af stud. E. Nordenskiöld, Borgå skärgård af stud. Th. Nyholm, Pargas af mag. E. Reuter.

Ett mindre antal lumbricider i sprit från Mäntsälä af stud. E. Nordenskiöld.

Sedan årsmötet hade de botaniska samlingarna fått emottaga följande gåfvor:

Gentiana uliginosa och *Picea excelsa* var. *viminalis* fr. Pargas af mag. A. Arrhenius. Tallgren med hypertrofisk kottebildning från Åbo-trakten genom mag. E. Reuter. 10 algprof och 16 fröprof från södra Finland af dr A. O. Kihlman. 5 kärlväxter från Nurmijärvi, deribland *Carex microstachya* ny för provinsen af mag. K. E. Stenroos. *Frullania dilatata* från Helsingfors af dr E. Wainio. 10 svampar från Helsingfors och Mustiala af herr O. Karsten. 23 fanerogamer från Lojo och Jorois, deribland nya för samlingen *Verbascum lychnitis* × *nigrum*, *Salix Lapponum* × *vagans* och *Erysimum cheiranthoides* var. *nodosum* Fr. samt flere för provinserna nya arter af stud. H. Lindberg.

Till biblioteket hade herr doktor Iverus i Viborg insändt ett af honom utgifvet arbete: Beskrivning över Västmanlands Fanerogamer och Thallophyter. Upsala 1877.

Till medlem af Sällskapet antogs på förslag af herr professor J. Sahlberg herr student Wäinö Borg.

Mötet den 4 november 1893.

Om skriftbyte hade Naturwissenschaftlicher Verein des Trencsiner Comitates i Trencsin (Ungern) anhållit, hvartill bifölls. — Efter anhållan af föreståndaren för „Läroverket för gossar och flickor" i Helsingfors, herr pastor K. T. Broberg, beslöts till nämda läroverk öfverlåta ett exemplar af Sällskapets publikationer.

Bibliotekarien, herr magister A. Arrhenius inlemnade fullständigt *Inventarium öfver det Societas pro fauna et flora fennica den 4 november 1893 tillhöriga boklager.*

Herr docent A. O. Kihlman yttrade att vid utarbetandet af andra och tredje delarne af *Herbarium musei fennici* talrika luckor hade visat sig i kännedomen om en del provinsers moss- och laf-flora. Särskildt gälde detta *Isthmus karelicus.* Hr Kihlman hade därför, åtföljd af studeranden Harald Lindberg och magister Ch. E. Boldt, företagit en exkursion till nämda trakt, för insamling af mossor och lafver. Genom kommunikationschefens friherre G. v. Alfthans tillmötesgående hade en fribiljett erhållits. Resten af resekostnaderna hade utanordnats af sällskapets ordförande prof. Palmén. Till samlingarna hade hr Lindberg redan inlämnat 128 arter mossor, hvilket i betraktande af det undersökta områdets enformighet och afsaknad af flere för mossor gynsamma ståndorter, kunde betraktas såsom ett godt resultat. Hr Kihlman hämstälde därför, huruvida sällskapet ej ville bestrida de för denna resa gjorda omkostnaderna. Och beslöt Sällskapet enhälligt därtill bifalla.

Herr student Harald Lindberg inlämnade 128 arter mossor (i 155 exemplar) från Muola och Nykyrka socknar på Karelska näset. Förutom den för Finland nya *Lesquereuxia patens* (Lind.), Lindb. förut tagen i Vestergötland 1880 af S. O. Lindberg och på några ställen i Norge, gjordes följande mer eller mindre

anmärkningsvärda fynd: *Riccia sorocarpa* Bisch., *Cephalozia Helleri* (Nees), *Harpanthus Flotowii* (Nees), *Polytrichum Swartzii* (Hartm.), *Bryum proliferum* (L.) med synnerligen vackra frukter, *Discelium nudum* (Dicks.) med frukt på två ställen, *Dicranum montanum* Hedw. o. *flagellare* Hedw. hvardera med frukt, *Anisothecium rufescens* (Dicks.) o. *humile* (Ruthe) med frukt, *Dicranella secunda* (Sw.) (cfr.), *Dicranella crispa* (Ehrh.) (cfr.), *Ditrichum homomallum* (Hedw.) o. *tortile β pusillum* (Hedw.) bägge med vackra frukter, *Amblystegium ochraceum* (Turn.), *Hypnum striatum* Schreb., *Hylocomium calvescens* (Wils.) (spars. med frukt), *Stereodon Haldanei* (Grev.) med frukt på två ställen, *Isopterygium pratense* (Br. eur.), *Plagiothecium latebricola* (Wils.), *Homalia trichomanoides* (Schreb.) (cfr.) och *Dichelyma falcatum* (Hedw.) (cfr.). — Inalles hade anträffats 150 à 160 arter; en del af dessa hade ännu ej kunnat granskas, hvarför de ännu ej kunde lemnas till samlingarna.

Ytterligare föredrog herr Lindberg om

Förekomsten af Pulmonaria augustifolia i Finland.

Som bekant finner man i Alcenii flora en uppgift om att *Pulmonaria angustifolia* vore anträffad i östra Finland („*Pulmonaria angustifolia* med alla blad lancettlika är funnen någonstädes i östra Finland, p. 187“). Äfven i Brenners flora återfinner man samma uppgift, äfvenledes här utan närmare uppgift om fyndorten. Under ett antal år hade till särskilda skolor härstädes inlemnats en växt från Huutokoski bruk i Jorois socken (Sb) under namn af *Pulmonaria angustifolia*. Senaste sommar besökte föredragaren ofvannämda ställe och anträffade äfven växten i 2 à 3 exemplar på en gräsbevuxen brant inom det för några år sedan nedlagda brukets område. Vid närmare granskning visade det sig att växten tillhörde den ej förr i norden anträffade *Nonnea pulla* DC, som under ett flertal år med säkerhet har hållit sig. Denna arts egentliga hemland är Österrike, Ungern, Tyskland och mellersta Ryssland, från hvilket sistnämda land den förmodades ha inkommit till Jorois. Föredragaren förmodade att möjligen denna *Nonnea*-art gifvit upphof åt notisen om *Pulmonaria angustifolias* förekomst i östra Finland och hade af denna orsak ansett det vara af intresse att anmäla om fyndet.

Slutligen förevisade herr **Lindberg** larver af hallonmasken tagna i Lojo i början af augusti. Omkring den 20 augusti hade flertalet krupit ned i jorden i och för förpuppningen, och en månad senare voro de förpuppade. I slutet på oktober framkom den fullbildade insekten och visade sig tillhöra *Byturus æstivus*. Kaltenbach (Pflanzenfeinde) lemnar följande meddelanden om larven af *Byturus tomentosus* Schh. (p. 239) „Die Larve lebt nach Bouché (Naturg. d. Insecten I p. 189) Ende Juni und im Juli in den Früchten der Himbeeren. Ich finde dieselbe Larve, doch minder häufig als in Himbeeren, einzeln in den Fruktköpfchen von *Geum urbanum*, deren reifende Samen sie verzehrt. Die Verwandlung geschicht in der Erde und die Entwickelung des Käfers im folgenden Frühling, zu welcher Zeit derselbe dann allenthalben in den Blumen genannter Pflanzen, doch auch in *Cratægus* und Obstblüthen angetroffen wird. Die Zucht ist mir noch nicht gelungen. Nach Prof. Leunis soll aus dieser Larve ein *Dasytes* hervorgehen. *Dasytes plumbeus* wird eben so häufig als *Byturus fumatus* in den Blumen verschiedenen Rosacéen beobachtet; auch ist die Grösse der Larve mehr zu *Dasytes* als zu *Byturus* passend". Och pag. 231: „*Dasytes niger* Fab. Die Larve soll nach Prof. Leunis der allbekannte Himbeerwurm sein, der im kegelförmigen Fruchtboden der reifen Himbeen lebt."

Föredragaren hade senaste sommar funnit imago af *Byturus æstivus* allmänt i början af juni i blommorna af *Ribes* arter, men äfven i blommorna af *Cratægus* och *Prunus serotinus*, i hvilka blommor den syntes lifnära sig af honung.

Herr docent E. **Wainio** förevisade ett exemplar af sitt exsiccat verk *Lichenes Brasilienses exsiccati* I & II samt redogjorde för

Några mindre kända eller för Finland nya lafvar.

Cladonia coralloidea (Ach.), hvars synonymer enligt af föredragaren granskade originalexemplar äro *Cenomyce corolloidea* Ach., Lich. Univ. (1810) p. 528, *Cl. neglecta scyphosa polycephala* Schaer., Enum. Lich. Eur. (1850) p. 192, *Cenomyce symphicarpa* var. *myriocarpa* Del. (Schaer., l. c.), *Cl. athelia* Nyl., Fl. 1858 p. 378, *Cl.*

alcicornis f. *cryptochlora* Th. Fr., Lich. Scand. (1871) p. 95 (enl. beskrifningen), *Cl. polybotrya* Nyl., Fl. 1887 p. 130. Dessutom ser man i exsiccater och andra samlingar exemplar af denna art förda till *Cl. degenerans, Cl. sobolifera, Cl. cervicornis, Cl. furcata* o. s. v. I Acharii herbarium förekommer *Cl. coralloidea* från Sverige jemte exemplar af *Cl. bellidiflora* från Schweitz och *Cl. crispata* utan angifven lokal, men den ursprungliga beskrifningen hänför sig endast till det svenska exemplaret, hvarföre denna arts rätta namn är *Cl. coralloidea*. Acharii *Cenomyce coralloidea* har utgjort en gåta för lichenologerna, emedan man hittills icke lyckats upptäcka dess karaktäristiska kännetecken. Nästan hvarje lichenolog har haft sin skilda hypothes derom. Den är dock en mycket god art, skild såväl genom sin anatomiska byggnad som en reaktion, hvilken ej iakttagits hos någon annan laf, förutom af Th. Fr. hos *Cl. alcicornis* f. *cryptochlora,* hvilken otvifvelaktigt äfven hör hit. Dess podetier och thallus färgas nemligen intensivt blågröna med Calciumhypochlorit efter föregående behandling med kalihydrat. Dess podetier sakna scypher och hafva i medullarlagret stratum chondroideum och myelohyphicum blandade inom hvarandra. Den förekommer i Kyrkslätt och vid Helsingfors. De Kyrkslättska exemplaren i Mus. Fenn. äro af Th. Fr. oriktigt bestämda till *Cl. alcicornis* och af Nylander till *Cl. cervicornis*. Exemplaren från Helsingfors hafva af Nylander bestämts till *Cl. sobolifera*. Dessutom äger jag talrika exemplar deraf från Oldenburg, Lothringen och andra delar af Tyskland, Frankrike, Förenta staterna och Jamaica, och förekommer den äfven enligt mina anteckningar i Sverige, Danmark, England och Mexico.

Cladonia alpicola (Flot.) Wainio (= Cl. macrophylla Nyl.).

Var. *foliosa* (Sommerf.) Wainio f. *macrophylla* (Schaer.) Wainio med långa enkla fertila podetier.

f. *Mougeotii* (Del.) Wainio med förgrenade, ofta sterila podetier.

f. *minor* Wainio med kortare (17—3 millim. långa) podetier. Vid Pankajärvi i Lieksa.

f. *Ehrhardtiana* Wainio. Podetier förkrympta (omkr. 2 mm. långa). I Tyskland tagen af Ehrhardt (hb. Floerk.). Förekommer antagligen äfven i Finland.

Var. *Karelica* Wainio. Redan i Adj. I p. 108 beskrifven.

Cl. cariosa (Ach.) Spreng.

Var. *cribrosa* (Wallr.) Wainio. Podetia bene evoluta, cortice disperso. Den allmänna formen.

Var. *pruniformis* Norm. Podetia evanescentia. Vid Helsingfors och på Hogland.

Var. *corticata* Wainio. Podetia bene evoluta, cortice partim subcontinuo. I Suojärvi i Ryska Karelen samt i Tyskland och Schweiz.

Cl. gracilis (L.) Willd.

Var. *dilatata* (Hoffm.) Wainio. Podetia crassiuscula, squamis destituta, apicibus scyphiferis, scyphis regularibus. En i Finland allmän form.

Subf. *subprolifera* Wainio, apicibus nonnullis subulatis a var. dilatata differens. I Hollola och Muonioniska.

Var. *dilacerata* Floerk. Podetia crassa, squamosa, scyphis irregularibus. Korpilahti, Hollola, Asikkala, Lojo, Hogland.

Subf. *platydactyla* (Wallr.) Wainio tagen vid Wiborg. Är en mellanform mellan *dilacerata* och var. *chordalis* (Floerk.) Schaer.

Var. *chordalis* (Floerk.) Schaer.

Subf. *aspera* Floerk. ganska allm.

Var. *gracillima* Norrl. i Hollola. Uppges äfven från England och Skottland.

Var. *elongata* (Jacqu.) Floerk. I fjälltrakter i Europa samt allm. i Lappland. Anträffad äfven vid Evois.

En för landet ny art är äfven *Collema vespertilio* (Lightf.) Wainio, Etud. Lich. Brésil I p. 235, anträffad flerestädes i södra delen af Finland, men förvexlad med *C. nigrescens*.

Herr professor J. A. Palmén föredrog om

Fynd af Cursorius gallicus i Finland.

I slutet af oktober insände fil. mag. J. Roos från Fredrikshamn till Universitetets zoologiska museum en fogel, som vid anställd undersökning befanns vara en yngre hane af *Cursorius gallicus* Gm., en steppfogelart som veterligen aldrig förr visat sig inom den europeiska norden. Fogeln hade anträffats af bondesonen Oskar Muuri den 13 oktober 1893 i Willnäs by af Wekkelaks socken, således i kusttrakten ett par km i SE från Fred-

rikshamn. Den iakttogs först springande på en bygata och sköts på en närliggande åker; det obekanta bytet upphängde skytten i en sjöbod, hvarest efter några dagar det bemärktes af eleven G. Bask, genom hvars omtanke fogeln blef hemtad till Fredrikshamn. Exemplaret öfverlemnades till Universitetets finska museum, och befann sig vid ankomsten i tämligen långt gången förvandling, men kunde dock tillvaratagas.

Då denna art är en högst oväntad gäst i vårt land må några uppgifter om dess utbredning meddelas efter Dressers Birds of Europa. Fogeln är hemma i sandöknarne uti Norra Afrika och vestra Asien. Anträffad på Canariska öarne, där den är allmän, i Marocko och Algeriet, tyckes fogeln dock vara mera utbredd i nordöstra Afrika, i Egypten, Nubien, Abyssinien och Kordofan samt längs Röda hafvets kuster; den finnes vidare i Palestina, i Arabia petræa, är funnen i Persien och Beludschistan samt utbredd ännu i nordvestra delen af Indiska halfön. Från vissa delar af detta sitt utbredningsområde synes fogeln regelbundet flytta sydligare; men allenast undantagsvis förirra sig enstaka exemplar till nordligare trakter. Blott ett par gånger ertappad på spanska halfön, har den däremot ej sällan infunnit sig sommartid å Malta, oregelbundet på Sicilien och någon gång i andra delar af Italien. Såsom tillfälliga fyndorter uppräknar Dresser ett par orter i södra och nära ett dussin orter i nordöstra Frankrike, äfvensom Amsterdam. Att arten på brittiska öarne under de senaste etthundra åren anträffats icke mindre än 19 gånger må väl delvis vara förorsakadt af landets tillgång på goda observatörer som meddelat sina observationer; fynden hafva, såvidt tiden angifvits, städse blifvit gjorda i oktober månad, blott en gång i november och en gång i april. Till Tyskland har fogeln kommit ytterst sällan, nemligen till Elbfeld vid Rhen, Darmstadt och Mecklenburg. Uti östra Europa har arten veterligen ej anträffats mer än en gång vid Jekaterinoslaw af A. v. Nordmann, hvarjämte en mindre flock af den iakttagits uti Abhasien. Uti norra Europa är fyndet i Finland tillsvidare det enda.

Såsom redan nämdes vistas fogeln på sandiga delvis buskbevuxna stepper; den rör sig kvickt springande på marken och förtär gräshoppor och andra större insekter.

Såsom bekant hör fogeln till charadriidernas familj, hvari slägtet *Cursorius* utmärker sig genom näbbens tillspetsade, svagt nedböjda form och dess längd, som knappast uppnår hufvudets; vingarne långa, deras andra penna obetydligt längre än den första och tredje; benen höga, beklädda framtill med tvärsköldar, tibia naken i dess nedra tredjedel; baktår saknas, framtårna korta, de yttre förbundna med ett litet hudveck. Färgen är isabellagul, vingarna helsvarta; gamla fogeln har nacken askgrå, omsluten af ett svartkantadt hvitt band som räcker genom ögonen. De yngre foglarna sakna denna nackteckning och hafva på öfverkroppens fjädrar ett svagt mörkare band innanför spetsen. Det finska exemplaret hade följande dimensioner: Vingen 160 mm, stjärten 62, näbben från pannan 23, från munviken 33, tarsen 60, mellantån med klo 26 mm.

Herr magister E. Reuter föredrog

Om några för finska faunan nya macrolepidoptera.

Vid en senaste vår företagen ingående granskning af det i universitetetets samlingar befintliga förrådet af finska macrolepidoptera konstaterades att ett flertal arter hittills varit förväxlade med andra. Till de rättelser, hvilka jag tidigare vid Sällskapets möten meddelat, är jag nu i tillfälle att bifoga några ytterligare tillägg. Ett antal svårbestämda och kritiska former hafva nämligen i och för ett säkert identifierande varit underställda professor Aurivillius' benägna granskning, och ber jag att få meddela resultatet af densamma. Dessutom ber jag att få förevisa några för faunan nya, delvis förut obeskrifna varieteter.

1. *Anthrocera meliloti* Esp. Kandidat K. J. Ehnberg har till först påpekat att denna art hittils hos oss varit förblandad med den närstående och ytterst lika *A. trifolii* Esp. Såsom skiljetecken mellan dessa artar anför Aurivillius i sitt arbete „Nordens fjärilar" bland annat att hos *meliloti* bakvingarnes subcostalribba är ett kort stycke i midten förenad med främre midtribban, medan hos *trifolii* subcostalribban genom en kort tvärribba är förbunden med sistnämda ribba. Denna karaktär är dock hos *me-*

liloti mycket variabel och närmar sig hos en del exemplar förhållandet hos *trifolii,* hvarigenom särskiljandet af de båda arterna betydligt försvåras. Professor Aurivillius har i bref meddelat mig, att tyska och sydeuropeiska exemplar af *trifolii* äro långt större än våra finska och mera lika *A. lonicerœ* samt att skillnaden mellan *meliloti* och de finska exx. af *trifolii* är mycket svår att angifva. Efter ytterligare noggrann granskning af våra hithörande former har jag kommit till den öfvertygelsen, att vi i Finland ega bägge arterna. Den förut här ej anmärkta *meliloti* synes vara mindre sällsynt och har blifvit anträffad å särskilda ställen i Tavastland och Nyland. Den är utbredd öfver nästan hela Europa; i Skandinavien förekommer den i Danmark och södra Sverige till Stockholm och Vestmanland.

2. *A. meliloti* Esp. var. *Ehnbergi* n. var. I sammanhang härmed ber jag att få förevisa en egendomlig form af samma släkte, hvilken af kand. K. J. Ehnberg anträffats vid Pasi gästgifveri i Kuhmois i ett enda hanexemplar den 21 juli 1882 samt af honom förmodats tillhöra var. *Syracusia* Z. af *A. trifolii.* Prof. Aurivillius anser den vara en säregen varietet af *A. meliloti.* Den synes närma sig den i sydöstra Sibirien förekommande var. *dahurica* Boisd., men torde dock näppeligen vara identisk med densamma. Den skiljer sig från hufvudformen förnämligast genom mindre storlek, smärre fläckar å framvingarne samt genom en bred svart bård å bakvingarnes utkant. Varieteten har af mig blifvit uppkallad efter dess upptäckare K. J. Ehnberg.

3. *Agrotis cursoria* Hufn. var. *obscura.* Bland i universitetets ego befintliga exemplar af den synnerligen kritiska och varierande *A. tritici* L. funnos utom hufvudformen och varieteterna *vitta* Esp. och *aquilina* Schiff., äfven några individer af *A. cursoria* Hufn. och dess förut hos oss icke anmärkta varietet *obscura* Stgr. Denna varietet är känd från tvänne vidt skilda orter, nämligen Kexholm och Gamla Karleby och synes på hvartdera stället hafva anträffats tillsammans med hufvudformen.

4. *A. sagitta* Hb. En i Tengströms katalog omnämd egendomlig varietet från Kexholm, hvilken af honom benämts *Agr. Thymi,* är enligt prof. Aurivillius en typisk *Agr. sagitta.* Denna

anses af Staudinger såsom endast en form af *cursoria*, men skall dock enligt Aurivillius alltid vara lätt att skilja från den senare.

5. *A. sagitta* Hb. var. *brunnea* n. var. Mörkare än hufvudformen, framvingarne rödbruna. Denna egendomliga form, som af Aurivillius ansetts utgöra en ovanligt mörk varietet af *sagitta*, öfverensstämmer till teckningen alldeles med hufvudformen, medan den till färgen närmar sig var. *obscura* af *A. cursoria* och endast genom närvaron af ett svart streck i fältet 1 b mellan roten och inre tvärlinjen samt tydlig tappfläck skiljer sig från en del exemplar af sistnämda varietet. Exemplaret härstammar från Gamla Karleby.

6. *Mamestra dissimilis* Knoch. var. *læta* n. var. Betydligt ljusare och mer brokigt tecknad än hufvudformen. Bland de talrika exemplaren af *M. dissimilis* i universitetets finska fjärilsamling skilja sig några sig emellan fullkomligt lika individer genom ofvan angifna färgteckning märkbart från alla öfriga former af denna varierande art. De torde därför förtjäna att uppföras såsom en särskild varietet, så mycket hällre som — enligt hvad professor Aurivillius meddelat mig — en likadan form äfven förekommer i Sverige. Exemplar af varieteten förefinnas från S:t Michel, Kangasniemi och Kristinestad.

7. *Ducania pallens* L. var. *ectypa* Hb. Ett ganska mörkt och starkt rödfärgadt exemplar från Tiudie i ryska Karelen anses af prof. Aurivillius såsom väl utpräglad *ectypa*. Fullkomligt liknande exemplar hafva äfven enligt Aurivillius anträffats i Sverige på Gotland och Öland.

8. *Coradrina Lepigone* Möschl. Professor Aurivillius säger att exemplaret fullkomligt stämmer med en individ från Sarepta. Arten är ny för Skandinavien, dess egentliga hemvist är Sarepta och Armenien. Exemplaret är taget i Kemi stad af F. Hellström j:r den 27 juni 1880.

9. *Cheimatobia boreata* Hb. Denna art torde numera vara att anses såsom finsk. Ett slitet hanexemplar, taget af professor J. A. Palmén i Helsingfors, har granskats af professor Aurivillius och återsändts med det utlåtande, att analklaffarne stämma med *boreata*'s.

10. *Cidaria fluctuata* L. var. *incanata* n. var. Denna rätt egendomliga form skiljer sig från hufvudformen genom mörkare

och isynnerhet å framvingarne i blågrått stötande färg samt därigenom, att dessas midtfält är tydligt ända fram till inkanten. Endast att exemplar har tillsvidare blifvit anträffadt, nämligen å Solovetsk af K. Edgren.

11. *Eupithecia sinuosaria* Ev. Denna synnerligen sällsynta och vackra art anföres af Staudinger i hans katalog såsom förekommande endast i Irkutsk i östra Sibirien. Enligt meddelande af Otto Bohatsch i Wien, som godhetsfullt bestämt ett af kand. K. J. Ehnberg den 11 augusti 1892 i Valkjärvi kronopark anträffadt exemplar, har arten dock de senare åren anträffats jämväl i S:t Petersburg.

Herr student Art. Thesleff förevisade och inlämnade till samlingarna exemplar af en på flygsand vid Vuoksen, Kiviniemi, växande form af *Phragmites communis* Trin. med vidt krypande, vanligen af den fina sanden täkt strå och med små hvassa, styfva och spetsiga blad; vid bladfästena skjuta rötter ut. Denna form bidrager mäktigt till att binda flygsanden; den bildar mindre kullar af omkring 1 m i diameter. Dess utlöpare bli flere meter långa, slingra sig i alla riktningar mellan och öfver hvarandra. Warming omnämner den från Manö, Buchenau från de ostfrisiska öarne. Äfven i Sverige förekommer denna af ståndorten förorsakade form.

— Vidare inlämnade herr Thesleff exemplar af den för finska floran nya polyporén *Trametes suaveolens* (Linn.) Fr., tagen hösten 1893 i Helsingfors i hörnet af Hagasunds- och Alexandersgatan på en gammal stam af *Salix fragilis*.

— Slutligen förevisade herr Thesleff prof på torf från ett å Vernitsa donationsgods i Pyhäjärvi socken beläget kärr, liggande ungefär 1 km från Ladogas strand och efter ungefärlig uppskattning 10 m öfver Ladogas vattennivå. Den mot Ladoga vättande kanten af kärret är täckt af ett omkring 2 m eller däröfver mäktigt gruslager, en gammal strandvall, som Ladoga kastat upp. Denna strandvall har prässat torfven synnerligen starkt så att trädstammar, hvilka voro däri inbäddade, blifvit tillplattade. Då ett dike gräfdes ned mot sjön stötte man efter genomgräfningen af gruslagret på den hårdt packade torfven, hvilken endast med yxa kunde fås sönder. Torflagret var anmärkningsvärdt för sin

stora rikedom på organiska lämningar, såsom växtfrön, skal af coleoptera m. m.

I anledning af detta meddelande framhöll ordföranden nödvändigheten af att det högeligen intressanta torflagret blefve af sakkunnig person noggrant undersökt och beskrifvet innan torfven måhända blefve använd för praktiska behof. För frågans närmare öfvervägande tillsattes en komité bestående af herrar Norrlin, Palmén, Hult och Herlin, hvarjämte herr Thesleff åtog sig att stå komitén till tjänst med erforderliga upplysningar.

Herr professor O. M. Reuter föredrog om ett misstänkligt fall af arrhenoid höna under demonstration af den i fråga varande fogeln jämte äggskal, enligt uppgift lagda af densamma (se sid. 28).

Herr student Justus E. Montell förevisade följande för finska faunan nya macrolepidoptera, tagna å Bolstaholm på Åland:

Craniophora (Acronycta) ligustri Fabr. funnen såsom larv på *Fraxinus* i början af september 1892. Imago utkom i början af juli 1893. Arten är utbredd öfver mellersta och norra Europa. I Skandinavien är den funnen till 61°.

Hadena illyrica Freyer, tagen i park den 1 juli 1891. Denna sällsynta fjäril förekommer i Österrike, Schweiz och Piemonts bärgstrakter och i Ungern, äfvensom i Skandinavien där den är tagen i Uppland och i Norge vid Naes järnvärk och i Odalen.

Eupithecia inturbata Hübn. (*subciliata* Gren.) anträffad i talrika exemplar från senare hälften af augusti till medlet af september de tre senaste åren. Arten är hittills i Skandinavien iakttagen endast i Norge, vid Naes järnvärk och vid Kristiania.

Herr professor Fr. Elfving yttrade:

Flere gånger ha under senaste decennium inom Sällskapet, särskildt af vår vordne ordförande, professor Th. Saelan, framhållits önskvärdheten af att kulturväxterna i landet gjordes till föremål för närmare studium. Enstaka meddelanden i detta afseende ha ock vid mötena blifvit gjorda, och under tidernas lopp har en liten samling kulturväxter sammanbragts, hvilken å Mu-

seum förvaras. Men något vidare har icke från Sällskapets sida tillgjorts.

På 1870-talet tog Statistiska byrån initiativ till insamlande af uppgifter härom och utsände i landet tryckta frågeblanketter. De upplysningar, som på detta sätt vunnos, ligga till grund för lektor J. E. Furuhjelms hithörande framställning i Ignatii Geografi. Grunddragen af kulturväxternas utbredning finnas här på några sidor angifna, men hvar och en som haft anledning att närmare befatta sig med frågan, skall medgifva att dessa uppgifter äro allt för summariska för att man icke skulle önska se dem förfullständigade. Någon annan sammanställning finnes tyvärr icke att tillgå.

Kännedomen om kulturväxterna i ett land är emellertid af vigt såsom belysande dess klimat och allmänna naturförhållanden, och dessutom har den ett betydande kulturhistoriskt intresse, ty en bättre gradmätare på kulturens allmänna ståndpunkt i ett land kan väl knappast fås än af de odlade växternas art och utbredning, särskildt om olika tider med hvarandra jämföras. Att i vårt land ännu mycket återstår att uträtta i detta afseende är obestridligt, och just med hänsyn till hvad för framtiden borde göras skulle en noggrann utredning af de närvarande förhållandena erbjuda nödiga fingervisningar.

Då landets ekonomiska flora väl icke kan anses ligga utom området för Sällskapets verksamhet, vågar jag föreslå att Sällskapet måtte på sitt arbetsprogram upptaga en undersökning af kulturväxternas i Finland närvarande utbredning.

Den metod, som af Statistiska byrån inslogs är utan tvifvel den riktiga. Genom att ställa sig i förbindelse med kunnige och intresserade trädgårdsodlare och jordbrukare i olika landsdelar, bör Sällskapet erhålla en mängd uppgifter, hvilka sammanstälda med hvarandra och med de tidigare meddelandena från 1870-talet, hvilka å Statistiska byrån förvaras, skola lämna en något så när fullständig bild af förhållandena. De luckor, som däri finnas, böra sedan genom särskilda efterforskningar fyllas, liksom öfver hufvud undersökningens vidare gång helt säkert skall gifva sig själf när den grundläggande början en gång blifvit gjord.

Ett närmare utlåtande om detta förslag, event. om sättet för dess realiserande torde lämpligast afgifvas af ett utskott inom Sällskapet.

Förslaget understöddes i allo af professor Norrlin, som yttrade att den föreslagna undersökningen bort göras redan långt före detta, samt af ordföranden, och beslöt Sällskapet att för frågans beredande tillsätta ett utskott, i hvilket invaldes herrar Saelan, Norrlin, Elfving och Kihlman.

Till de zoologiska samlingarna hade inlemnats: af magister E. Reuter 16 arter lepidoptera från Åland och Åbo skärgård, deraf 12 för faunan, och en därtill för finska samlingen, nya arter; af fröken Nenne Moberg en sällsynt fjäril från Sjundeå, förut funnen endast i Karelen; af kand. K. J. Ehnberg tvenne fjärilar, däraf den ena ny för faunan, från Valkjärvi, den andra utgörande en förut obeskrifven varietet från Kuhmois.

Till de botaniska samlingarna hade följande bidrag influtit: 125 arter bladmossor från södra Karelen af mag. J. Lindén; *Rhynchospora fusca* fr. Hangö och *Ophioglossum vulgatum* från Lojo af stud. J. A. af Hällström; 9 fröväxter från Österbotten af dr W. Laurén; *Geum rivale* med genomvuxen blomma från Tohmajärvi af stud. O. Hakulinen; 33 kärlväxter från Nyland (Kyrkslätt & Helsingfors) af rektor M. Brenner; en laf, en alg och 4 fanerogamer från Viborgs trakten och Karelska näset samt *Trametes suaveolens* (L.) från H:fors, ny för floran af stud. A. Thesleff; 128 arter mossor i 155 exx. från Karelska näset samt *Nonnea pulla* från Jorois af stud. H. Lindberg; 5 arter kärlväxter från olika delar af landet, deribland *Verbascum nigrum* × *thapsus* från södra Tavastland, samt *Dianthus arenarius* från Kajana Österbotten (nya för resp. provinser) af kollegan H. Zidbäck.

Till medlem af Sällskapet invaldes efter förslag af herr professor Th. Saelan herr doktor Johan Edvard D:son Iverus i Viborg.

Ett misstänkligt fall af arrhenoidie hos en höna.

Redan forna tidens författare, såsom Aristoteles och Aelianus, veta att berätta om märkvärdiga förvandlingar, hvarigenom en höna småningom ombildats till en tupp eller tvärtom. I andra fall har själfva metamorfosen icke observerats eller inträdt redan i kycklingsåldern, och man har då förvånats öfver det egendomliga fenomenet af „tuppar, som lagt ägg“. År 1672 berättar D. Zwinger om en åttaårig tupp, som inom 13 dagar lade 10 abnormt små ägg utan gula. År 1697 utkom i Ulm en skrift af E. Gockel öfver detta ämne under titel „Der eyerlegend Hahn sampt seinem jüngst gelegten Hahnen- oder Basilisken-Ey.“ Dylika ägg voro föremål för mycken vidskepelse. Äfven i de skandinaviska länderna hafva flere sådana fall iakttagits och gifvit anledning till diverse historier. Också hos oss får man icke sällan höra allmogen tala om tuppägg, hvilkas ursprung dock mången gång icke närmare konstaterats.

Våra dagars ornitologi har emellertid utredt att dessa ägg naturligtvis icke härröra från tuppar, utan från hönor, hvilka i högre eller lägre grad, stundom fullständigt, antagit tuppens yttre skapnad och färgdrägt. Professor A. Brandt har gjort detta egendomliga förhållande till föremål för en utförlig afhandling i Zeitschrift für wissenschaftliche Zoologie XLVIII (1889) pp. 100—190 med rubrik „Anatomisches und allgemeines über die sogenannte Hahnenfedrigkeit und über anderweitige Geschlechtsanomalien bei Vögeln“ och föreslår däri för detsamma den vetenskapliga termen *arrhenoidie,* „han-likhet“ samt för det motsatta förhål-

landet, då hanen uppträder i honans kostym *thelyidie*, „honlikhet“.

Arrhenoidien är icke någon så sällsynt företeelse inom fågelvärlden, som man vore böjd att antaga. Hufvudsakligen har den observerats bland arter, hvilkas kön utmärkas af starkt utpräglade sekundära könskaraktärer, men torde äfven vara utbredd bland andra, ehuru den hos dem naturligtvis icke faller lika lätt i ögonen.

Brandt uppräknar följande arter, hos hvilka den blifvit iakttagen. Bland simfåglar: *Anas boschas domestica* (flere fall); bland vadare: *Machetes pugnax;* bland klätterfåglar: *Cuculus canorus, Edolius glandarius;* bland sparffåglar: *Fringilla cœlebs, Pyrrhula vulgaris, coccinea, Loxia chloris, Turdus merula, Ruticilla phœnicurus, ochrura, chrysogastra, Cyanecula Wolffii, Sturnus vulgaris* samt *Ampelis cotinga;* bland hönsfåglar: *Gallus bankiva domesticus, Phasianus pictus, torquatus, colchicus, mongolicus, nycthemerus, Pavo cristatus domesticus, Meleagris gallopavo domesticus, Perdix cinerea, Tetrao urogallus, tetrix* och *bonasia.*

Talrikast uppträder arrhenoidien bland hönsfåglarna och man känner många sådana fall icke blott bland de ofvan nämnda tama, utan äfven bland de vilda arterna[1]).

Honans antagande af hanens dräkt och utseende kan emellertid vara mer eller mindre fullständigt. En ofullständig arrhenoidie har iakttagits i de mest olika utvecklingsgrader. Ju tidigare den inträdt, desto större synas utsikterna vara för dess förfullkomnande efter senare fjäderfällningar. Stundom bibehåller hönan sin normala dräkt, eller erhåller endast enskilda mer lysande fläckar, hvaremot andra sekundära könskaraktärer, såsom sporrar, förstorade kammar, sjungande eller galande stämmor och dylikt antyda arrhenoidien. Man har för öfrigt äfven exempel på arrhenoidie i rent fysiologisk mening utan motsvarande morfologiska förändringar. Gamla hönor skola sålunda gala under natten och hönskycklingar göra ej sällan försök i denna riktning.

---

[1]) Se härom bland skandinaviska författare: Nilsson, Illuminerade figurer till Skandinaviens fauna II, pl. 21 (gallhöna af tjäder) samt Sundevall, Sterila hönor af orre och höns i Öfv. Vet. Akad. Förh. II, 1845, p. 130, och Svenska foglarna p. 245, 249 (orre), 256 (tjäder) och 275 (höns).

Man har till och med sett vanliga hönor, hvilka efter tuppens död öfvertagit dennes rol, galat och sammankallat de öfriga hönorna kring maten samt trampat dem, likasom tuppen vid parningen, alt under det de själfva vid denna tid upphört att lägga ägg. Detta beteende eger äfven allmänt rum med de morfologiskt arrhenoida hönorna. Att dylika gala, sammankalla öfriga hönor och äfven trampa dem är ofta konstateradt. Detta sista fenomen grundar sig troligen på något slags retning i kloaken. Arrhenoida hönor skola äfven af tupparne betraktas såsom tuppar och förföljas af dem. De uppsöka i allmänhet icke häller tupparne utan fly dem fastmer. Emellertid äro äfven fall bekanta, då de uppfört sig alldeles liksom vanliga hönor.

Arrhenoidien uppträder vanligen först vid högre ålder, men man känner äfven några fall, då den inträdt hos helt unga individer, redan under de första månaderna af deras lif. I enskilda fall har arrhenoidien varit öfvergående och efterföljts af normal kostymering.

Arrhenoidien sammanfaller icke sällan med en inträdande sterilitet. Dock ingalunda alltid. Tvärtom känner man ett fall, då hönan, som vid andra fjäderombytet erhöll tuppdräkt, först då började lägga ägg. Och antalet observationer af lagda „tuppägg" motsäger det en tid allmänna, äfven af Nilsson och Sundevall hysta antagandet att en arrhenoid individ *eo ipso* vore steril. Men vanligen äro äggen små och på ett eller annat sätt missbildade, så att arrhenoidien likväl åtminstone i de flesta fall torde kunna sammanställas med sjukliga förändringar i äggstockarna.

De anatomiska undersökningar af arrhenoida fågelhonor, som i detta hänseende blifvit gjorda, hafva äfven ådagalagt att äggstocken i de flesta fall varit mer eller mindre atrofierad eller sjukligt förändrad (Yarrell, Nilsson, Sundevall, Bogdanow, Eberth, Henke, Korschelt, Leuckart, Pfitzner, Landois, Tichomirow, Lorenz, Brandt, m. fl.), stundom så oblitererad att den ej kunde upptäckas (Mandnyt). Någon gång har ovariet varit nästan normalt, men däremot äggledaren delvis obliterad (Brandt: *Ruticilla phœnicurus*). Äggstockarna synas för resten stundom icke genom senare processer hafva atrofierats, utan torde deras utveckling i dessa fall redan tidigt hämmats och afstannat. Hunter har emellertid funnit hos arrhenoida fasanhonor äfven fullt ut-

veckladc hanliga könsdelar, och Cooke redogör för förekomsten af ett stort antal ägg i äggstocken af en arrhenoid höna. Att sådana alltid måste anträffas, då arrhenoidien icke utesluter fertilitet, är självfallet. Emellertid synas dylika fall vara sällsynta.

Såväl Tichomirow som Brandt själf hafva vidare i flere fall funnit arrhenoidien stå i samband med en mer eller mindre utbildad hermafroditism. Stundom hafva jämte ovarium hanliga genitalpapiller förekommit (någon gång till och med med lumen af ductus ejaculatorius) eller har genitalkörteln förutom reducerade äggfolliklar äfven innehållit genitalsträngar, hvilka antydt dess öfvergång till testikeln; äggledare saknades. I ett fall, som af Brandt tolkats såsom thelyidie jämte hermafroditism, funnos två genitalkörtlar, till formen stående midt emellan ovarium och testikel, till sin byggnad liknande testiklar; oviduct förekom, men inga vasa deferentia.

Efter utförliga komparativa undersökningar af likartade företeelser bland däggdjuren, äfven hos människan själf, sammanfattar Brandt sina åsikter angående detta ämne i följande satser:

Arrhenoidie uppkommer genom differentiering af de yttre karaktärerna hos honor af sådana arter, hos hvilka honkönet med afseende å dessa karaktärers utveckling normalt icke hinner så långt fram som hankönet.

Thelyidie åter beror därpå, att differentieringen af de yttre karaktärer, hvilka den normala hanen eger framom den normala honan, på ett eller annat sätt hämmats. Thelyidien sammanfaller med den indifferenta, infantila typen och kunde därför äfven betecknas såsom pädidie.

Arrhenoidie och thelyidie uppträda ofta korrelativt såsom symptom af en abnormitet hos genitalierna.

I detta fall kan den vara medfödd eller förvärfvad. Det förra inträffar i förening med hermafroditism eller andra missbildningar af könsdelarna. Det senare eger åter rum till följd af dessas förlust eller degeneration. Oftast betingas hos fåglarna arrhenoidien af en senil, af sterilitet åtföljd degeneration af ovariet eller obliteration af äggledaren. Och i dessa fall torde ett numera förefintligt öfverskott af bildningsmateriel å nyo framkalla det latenta differentieringssträfvandet med afseende å artens yttre karaktärer.

Emellertid kunna arrhenoidie och thelyidie förekomma äfven oberoende af en förändring i genitalierna, såsom uttryck för en själfständig, variabilitet hos de yttre karaktärerna.

Slutligen uppfattar Brandt arrhenoidien resp. thelyidien såsom normala företeelser hos de talrika fågelarter, af hvilka båda könen äro antingen lika brokiga eller lika oansenligt färgade.

Jag har i korthet redogjort för detta ämne, emedan ett fall af arrhenoidie nyligen möjligtvis blifvit iakttaget hos oss, där arten af dylika företeelser i allmänhet torde vara föga känd.

Då jag sommaren 1892 vistades i Lovisa, omtalades för mig och förevisades å därvarande skolas museum en „tupp", hvilken enligt uppgift befunnits lägga ägg. „Tuppen" hade för anatomisk undersökning blifvit sänd till Helsingfors, hvarifrån den återskickats enligt anmodan uppstoppad samt med den förklaring att dissektionen vid handen gifvit att den egde „alldeles oklanderliga hanliga könsorganer, men intet spår af honliga, var således en veritabel tupp, hvarför dess visade manliga könsdrift var alldeles naturlig". Beträffande de värpta äggen, hvilka icke blifvit sända till Helsingfors, uttalades den misstanke att de vore „förhårdnade bollar af den eljes halfflytande urinmassan, hvilken uti kloaken klumpat sig till en boll, som afgått tillika med andra exkrementer under en viss grad af obstruktion".

Såväl den i fråga varande „tuppen", som de af den enligt uppgift lagda äggen hafva numera blifvit mig tillsända af herr magister Artur Relander i Lovisa, som om den meddelat följande:

„Tuppen var född på vårsommaren 1890 på Holmgård egendom nära Lovisa och fördes därifrån till Kulla gård, som eges af enkefru J. Simolin. Den utvecklade sig under sommaren och vintern såsom normal tuppkyckling, galade och visade brunst. Våren 1891, således vid ett års ålder, begynte den visa sig sjuklig och till lynnet nedstämd. Jämte gårdens öfriga höns var den inlogerad i en afdelning af fähuset, som är apterad till hönshus; vårdades jämte öfriga höns af ladugårdspersonalen. En dag i början af februari upphämtade en ladugårdsflicka ett ovanligt litet ägg, som hon med säkerhet antog härstamma från tuppen[1]).

---

[1]) Jag påminner om våra allmoges allmänt gängse benämning „tuppägg" för dylika små hönsägg.

Denna hade emellertid visat sig alt sjukligare, galandet och brunsten hade aftagit och den anträffades mest på golfvet i sittande ställning, så att stjärten mer och mer började slitas. Den 1 mars 1891 observerades den af flere personer, däribland ägarinnan och mig själf, uppkrupen på en pinne i en bur med andra höns under tydliga krystningar. Några ögonblick senare påträffades på golfvet ett litet ägg, som af mig märktes med datum. Själfva äggets framkomst observerades visserligen icke, men allt gaf vid handen att det härstammade från „tuppen", hvilket heller ingen betviflade. „Tuppen" inspärrades därpå ensam i en bur och hölls där under observation. Ungefär tre veckor senare påträffades på golfvet i buren det sista, minsta ägget, som sålunda med absolut visshet härstammade från „tuppen". Någon tid därpå dödade jag djuret med kloroform."

Ofvanstående meddelande synes gifva vid handen att äggen värkligen blifvit lagda af tuppen. Det utesluter emellertid icke helt och hållet möjligheten af ett bedrägeri från någon af bevakningen, men dels vore afsikten med ett sådant tämligen ofattlig, dels äro sådana små hönsägg jämförelsevis sällsynta, så att möjligheten att inom så kort tid anskaffa tre sådana skulle bero på ett ganska egendomligt sammanträffande af tillfälligheter till förmån för bedrägeriet.

Att äggen värkligen åtminstone i viss mening äro ägg och icke några förhårdnade bollar af urinmassa bevisas af deras beskaffenhet. Till formen likna de vanliga ägg och skalet liknar det hos ordinära hönsägg, utom att det möjligen är något glattare. Det första ägget är jämfördt med hönsäggstypen något bredare och kortare och mäter i längd 31 mm samt i bredd 25 mm, det andra och tredje äro mer äggrunda än äggformiga och visa följande mått, det andra i längd 30 och i bredd 22 mm, det tredje i längd 16 och i bredd 14 mm.

Det egendomliga med dem är att de alla äro så godt som tomma. Vanliga ägg, hvilka utan att på något sätt konserveras, hafva stått från februari eller mars 1891 till denna tid, skulle längesedan hafva ruttnat. Dessa ägg däremot hafva aldrig visat tecken härtill och äro så lätta, att det största väger endast 2,457 g det därnäst 2 g och det minsta blott 0,475 g. Det

sistnämda har jag öppnat och funnit det tomt, så när som på en tunn gulaktig hinna vid öfre polen. Jag erinrar här om att redan Zwinger 1672 fann de af den af honom omtalade åttaåriga tuppen lagda äggen sakna gula.

Vända vi oss nu till den så kallade tuppen själf, så liknar denna visserligen i hög grad en veritabel tupp.

Emellertid stöter antagandet af att här förelåge ett fall af arrhenoid höna mot de meddelade resultaten af den anatomiska undersökningen [1].

Vi befinna oss sålunda inför ett dilemma och nödgas antaga antingen att uppgifterna om tuppens äggläggning, hvilka kunde finna stöd äfven i äggens egendomliga beskaffenhet, bero på ett misstag, eller ock att ett sådant vidhäftar den anatomiska undersökningen, hvartill möjligheten icke är alldeles utesluten, om denna varit endast makroskopisk. Ty fall äro kända, då äfven honans genitalkörtlar varit pariga, och stundom har endast en mikroskopisk undersökning kunnat afgöra huruvida dessa varit ovarier eller testiklar (se Brandt, l. c. pp. 137—144). Hade äggen medsändts och de detaljer, som nu delgifvits, meddelats den, som obducerade tuppen, så skulle antagligen en mikroskopisk undersökning af genitalierna egt rum. Skäl hade varit att lägga lika stor vikt vid dessas konserverande, som vid själfva tuppens.

Föreligger här värkligen i alla händelser ett fall af arrhenoid höna, hvilket antagande, såsom vi se, icke är alldeles omöjligt, så eger detta ett särskildt intresse.

För det första hörde arrhenoidien till det i hög grad utpräglade slaget.

För det andra hörde detta till de sällsynta fall, där arrhenoidien inträdt i en mycket tidig lefnadsperiod.

För det tredje vore den arrhenoida hönan icke fullkomligt steril, då den lagt ägg, om också ofullständiga. Äggläggningen skulle vidare hafva observerats först efter arrhenoidiens utbildning. Endast ett motstycke härtill är mig veterligen kändt inom literaturen (R. Meyer).

---

[1]) Under diskussionen rörande detta meddelande upplyste professor Palmén att undersökningen af exemplaret inskränkt sig till makroskopisk granskning.

Ehuru nu i fråga varande fall på intet sätt kan sägas vara ställdt på det klara, har jag dock velat begagna mig däraf för att fästa uppmärksamheten vid möjligen förekommande likartade företeelser hos oss i framtiden. Det är möjligt att folkets tal om „tuppägg“ någon gång kan bero på en på sätt och vis riktig observation och att arrhenoidien åtminstone ställvis hos oss, likasom i vissa trakter af Sverige, t. ex. Bohuslän, icke är alldeles sällsynt.

Mötet den 2 december 1893.

Ordföranden framlade nittonde häftet af Sällskapets Meddelanden, hvars sammanställning och tryckning professor Elfving ombesörjt. Häftet, försedt med en tysk öfversigt, innehåller referat af förhandlingarna vid Sällskapets sammanträden från oktober 1891 till maj 1893, kortare vetenskapliga uppsatser samt redogörelse för bibliotekets tillväxt under nämda tidrymd. Priset bestämdes till 2 mk.

Herr docent E. Vainio inlemnade till publikation *Monographia Cladoniarum universalis. Pars secunda.*

— Herr kandidat O. Bergroth anmälde till tryckning *Anteckningar om vegetationen i gränstrakterna mellan Åland och Åbo området* samt redogjorde i korthet för de resultat, hvartill han såsom Sällskapets stipendiat sommaren 1891 kommit i afseende å floran och vegetationen i dessa nejder.

Området, som förelåg till undersökning, och som omfattade Gustafs, Iniö, Brändö och Kumlinge socknar äfvensom smärre delar af Töfsala och Houtskär, delades af föredragaren i trenne områden, afvikande från hvarandra genom vegationen. Till det östra höra Töfsala, Gustafs och större delen af Iniö skärgård. Till det mellersta höra Brändö skärgård mellan Lappvesi och Skiftet äfvensom vestra delen af Iniö skärgård. Det vestra området slutligen bildas af Kumlinge vester om Lappvesi.

Det mellersta området är anmärkningsvärdt hufvudsakligen därigenom, att det till största delen saknar barrskog. Sålunda finnes i hela Brändö barrskog endast i den nordostligaste delen på Jurmo och några kringliggande holmar äfvensom på den lilla holmen Granö midt i det barrskogslösa området. Att så likväl icke ursprungligen förhållit sig, utan att barrträden här i forna tider haft större utbredning, framgår bland annat däraf att på Brändö kyrkland anträffades i en mosse flere trästubbar, hvilka vid mikroskopisk undersökning befunnos tillhöra tall. På ön i

fråga finnes för närvarande icke en enda växande tall. Enligt folktraditionen på orten skola ryssarna under stora ofredens dagar ha brännt upp skogen här.

Iniö-andelen af det mellersta området är icke i lika hög grad i afsaknad af barrskog, men skiljer sig likväl ganska skarpt från den östra delen af samma skärgård. Vissa ståndorter, som på de löfskog-klädda holmarna i Brändö äro dominerande, finnas nämligen äfven här allmänt och väl utpräglade, med en vegetation som fullkomligt stämmer öfverens med motsvarande i Brändö. Bland dem förtjäna främst att nämnas de friska, steniga fältbackarna vid holmarnas strandsluttningar, hvarest man anträffar åtskilliga arter, som äro främmande för det östra området eller där förekomma ytterst sällsynt. Sådana arter äro *Rhamnus cathartica, Geranium sanguineum, Cynanchum* (endast på tvänne ställen sparsamt i Gustafs), *Melampyrum cristatum, Origanum, Clinopodium, Agrimonia* m. fl., hvilka här tämligen samfäldt uppträda. Äfven frodiga hassellunder äro utmärkande för det mellersta området. Af deras arter må nämnas *Fraxinus,* som här blir ymnig medan den i östra området förekommer på ett par ställen i enstaka exemplar; vidare *Acer, Campanula trachelium* och *Platanthera chlorantha.* — Vester om Skiftet tillkomma ytterligare *Orchis sambucina, Dentaria, Allium scorodoprasum, Laserpitium* m. fl.; äfvensom af öfriga anmärkningsvärda arter *Prunus spinosa, Ranunculus bulbosus* o. a.

Det vestra- eller Kumlinge-området afviker åter från det mellersta därigenom att det hyser rikligt barrskog. För öfrigt anträffas här ytterligare några arter, som bidraga att gifva floran en åländsk prägel. Sådana äro utom alla de redan uppräknade, hvilka samtliga förekomma allmänt på fasta Åland och således kunna sägas utgöra karaktärsväxter för detsamma, ännu följande: *Sedum album* (teml. allm), *Helianthemum, Polygala vulgaris, Carlina, (Hypericum hirsutum), Brachypodium pinnatum* (r). *Cratægus monogyna* (r) äfvensom af äkta åländska arter *Sanicula* och *Lappa intermedia,* den senare dock äfven tagen på ett ställe i Brändö. Några anmärkningsvärdare arter förekomma äfven allmännare här än i Brändö. Sådana äro t. ex. *Primula farinosa, Carex disticha, Ranunculus bulbosus, Orchis sambucina, Dentaria, Campanula trachelium.*

Såsom af det sagda framgår, utgör Lappvesi i växtgeografiskt afseende en naturligare gräns än den nuvarande, eller Skiftet. Å andra sidan afviker Kumlinge-floran starkt från fasta Ålands, då af de 47 arter som äro kända blott från Åland, endast tvänne hittills anträffats i Kumlinge. Man kunde därför möjligen sätta i fråga att framskjuta gränsen mellan Åbo-området och Åland än längre vesterut till Delet. I stort sedt sker emellertid öfvergången mellan fastlandets och Ålands flora så småningom, och under sådana förhållanden blir det måhända lämpligast att bibehålla den af ålder antagna gränsen.

Föredraget illustrerades af en karta, där gränslinjerna för de tre områdena voro närmare utmärkta. Kartan öfverlämnades till arkivet.

Som nya arter för Åbo området anfördes: *Primula farinosa*, anträffad ymnigt vid Vehaks i Töfsala äfvensom vid Godelsjö i Gustafs, *Campanula trachelium* (Salmis i Iniö), *Sparganium affine* (Äpplö i Houtskär) och *Galium aparine* (Lypörtö och Kattkuru i Gustafs). För åländska området nya hade insamlats: *Hieracium umbellatum, Humulus lupulus* (några ställen i Brändö och Kumlinge), *Callitriche polymorpha* (Lappo i Brändö), *Asplenium ruta muraria* (Harholm i Brändö), *Crambe maritima* (ymnigt på Sandskär i Sottunga), *Polygonum lapathifolium* var. *incanum* (Jurmo i Brändö).

Vidare förevisades exemplar af *Carex Œderi* var. *œdocarpa*, tagna vid Vissings i Kumlinge. Till jämförelse framlades exemplar af samma varietet, tagna af Elfving i Sagu.

Herr rektor M. Brenner yttrade: I anledning af det lifliga intresse en af Sällskapets yngre medlemmar på senaste sammanträde ådagalade för en i min Floristiska handbok för läroverken förekommande uppgift angående *Pulmonaria angustifolia*s förekomst någonstädes i Östra Finland, har jag sökt taga reda på anledningen till denna uppgift, utan att dock med säkerhet kunna påminna mig den.

Under en långvarig lärareverksamhet i två af stadens skolor har jag haft tillfälle att genomgå och granska hundratal växtsamlingar från olika delar af landet och har dervid funnit flere för vårt land nya eller annars intressanta växter, ehuru ej

alltid sådana att de kunnat få plats i *Herbarium Musei Fennici*. Bland sådana påminner jag mig exempelvis *Campanula latifolia, Veronica latifolia, Salvia pratensis, Pimpinella magna* och *Sherardia arvensis*, alla från östra Finland, och är det ej alls omöjligt att äfven *Pulmonaria angustifolia* i någon af dessa samlingar påträffats, ehuru jag numera ej kan påminna mig det. Dock vill jag ej förneka att min bestämning i sådant fall, påverkad af tidigare uppgifter om samma växt, kan hafva varit felaktig, och att växten i fråga kan hafva varit *Nonnea pulla*. Men äfven om så ej varit fallet, skulle jag, som med min floristiska handbok för läroverken ej åsyftat en utredning eller framställning af Finlands flora, utan, såsom jag också i företalet framhållit, en hjälpreda för nybegynnaren att lära känna den honom omgifvande växtvärlden, mycket väl blott på grund af i litteraturen förekommande uppgifter hafva kunnat upptaga denna växt för att föranleda dess uppsökande samt vid dess möjliga påträffande underlätta dess igenkännande. Redan den i andra, men ej i första upplagan af Alcenii kärlväxter intagna uppgiften härom innebär en anledning till den ifrågavarande artens upptagande i uppgifvet syfte, hvarförutom den finnes uppgifven från Finland i Fries' *Summa Vegetabilium*, att ej nämna A. Nylanders uppgift i *Stirpes Parœciæ Pojo*, hvilken uppgift af W. Nylander förklarats vara oriktig.

Äfven magister O. Alcenius, hvars åsikt i saken jag varit i tillfälle att inhemta, har förklarat sig icke kunna minnas orsaken till artens omnämnande i hans „Kärlväxter" ehuru han antog det som en sjäffallen sak att detta ej skett utan anledning.

Herr rektor Brenner gjorde vidare följande meddelande

Om de finska formerna af Orchis angustifolia Reichenb.

Uti en nyligen utgifven skrift, *Revision der Orchis cordigera Fries und Orchis angustifolia Rchb.*, har magister Johannes Klinge i Dorpat särskilt en mängd former af den äfven i norra och östra Finland förekommande *Orchis angustifolia* Rchnb. *(O. Traunsteineri* Saut.), till hvilken äfven han hänför *O. curvifolia* Nyl., skild från alla öfriga former af denna art genom sina hvitt hinnkantade fruktämnen. Intresserad af att se huruvida någon annan af de af honom särskilda formerna än denna var. *curvifolia* och en annan af honom för vårt floraområde uppgifven var.

Nylandrii vore anträffad hos oss, har jag granskat vårt universitets exemplar af denna art och därvid, så vidt det med ledning af de angifna diagnoserna varit möjligt, kommit till följande resultat. Af de s. k. *Erectæ,* med upprätta blad, hafva vi endast den ofvan nämda var. *Nylandrii,* utmärkt genom ofläckade, smala, trubbiga blad, bredast på midten eller mot spetsen, från Kar. austr., Sippola, och Karel. Oneg., Käpselkä; af Klinge efter Fr. Nylander uppgifven från Karel. Oneg., Tiudie. Af öfriga *Erectæ,* med smala, spetsiga, mot basen bredare blad, var. *Traunsteinerii,* eller med kortare och bredare blad, var. *Blyttii,* hafva vi ej några exemplar. De flesta af våra former tillhöra de s. k. *Recurvæ,* med mer eller mindre starkt tillbakaböjda blad. Här hafva vi af var. *recurva,* liten och späd med bladen vanligen bredast på midten, f. *Fichtenbergii* med lindrigt utåtböjda blad, från Ostrob austr., Perho, Ostrob. Kajan., Sotkamo, och Kar. Oneg., Tjudie och Mundjärvi, samt f. *Schmidtii* med starkt bågböjda, dubbelvikna blad och blomskärm af blommornas längd, från Ostrob. bor., Kemi, och Karel. Oneg., Tjudie. Af den mycket formrika var. *Russowii,* storväxt och grof, med längre och bredare blad, öfverhufvudtaget bredast på midten och mot spetsen, hafva vi af a. *Patulæ,* med lindrigt bågböjda blad och fruktämnet utan hinnaktiga lister, f. *patens,* med svagt böjd stjelk och slappt utböjda, mycket långa blad, från Ostrob. bor., Kemi, och Ostrob. Kajan., Sotkamo, Kar. med., Uguniemi, och Kar. Oneg., Tjudie och Mundjärvi, samt f. *stricta,* med styft upprät stjelk, styft utböjda blad och intensivt mörkröda blommor, från Ostrob. Kajan., Puolanko, och Kar. Oneg., Mundjärvi, och af b. *Subcurvifoliæ,* med alla eller blott de nedersta bladen starkare bågböjda och fruktämnet som hos *Patulae,* f. *curvata,* styft upprät, robust och bredbladig, med endast de nedersta bladen bågböjda, från Ostrob. bor., Muhos, och af c. *Membranaceæ,* med mycket smala hinnkanter på fruktämnet, f. *intermedia,* med blott svagt båglikt utböjda blad, från Ostrob. bor., Muhos, och Kar. Oneg., Käpselkä, samt f. *Grunerii,* med starkare bågböjda blad, från Kar. Oneg., Petrosawodsk och Käpselkä. På grund af de bågböjda bladen hafva flera af de nyss nämda formerna förvexlats med var. *curvifolia,* af hvilken exemplar hos oss förekomma från Ostrob. bor., Kiiminki, Kuusamo, Kar. Oneg., Tjudie och Käpselkä, samt Kar. Olen., Mandroga. De från Ostrob.

Kajan., Puolanko, uppgifna exemplaren hafva befunnits tillhöra f. *stricta* af var. *Russowii*, liksom äfven den i dess sällskap omnämda *O. latifolia* icke torde vara denna, utan var. *cruenta* af *O. incarnata*. Andra uppgifter från vårt land, såsom en angående var. *curvifolia* från Ostr. media, Kronoby, äfvensom en annan om en öfvergångsform till *O. maculata* från Kar. austr., Wekkelaks, hafva på grund af bristande exemplar ej kunnat blifva föremål för granskning.

Herr professor Th. Sælan förevisade exemplar samt teckning af *Nymphæa candida* Casp. *forma*, insända af dr J. E. Iverus, hvilken tagit nämda form i Tohmajärvi.

Herr student E. Th. Nyholm redogjorde under förevisning af kartor för

Rotatoriefaunan i Borgå skärgård sommaren 1893.

Under segelfärder senaste sommar var jag i tillfälle att samla pelagisk plankton från skären inom Borgå och i en del af Pernå socken samt från Finska viken söder om Pellinge samt Onas ögrupper. Dessa exkursioner, som företogos under tiden mellan den 20 juni och 7 september, gåfvo till resultat omkring 90 prof med stöd af hvilka kartorna uppgjorts. Undersökningarna gjordes med kontinuitet under tidsperioderna $^{20}/_6$—$^{20}/_7$ och $^{10}/_8$—$^{7}/_9$, och vid jämförelse mellan fynden under dessa tider finner man en tydlig förändring i faunan efter årstiden. Rotatorier nämligen som på högsommaren voro i högsta grad karaktäristiska för området voro delvis eller helt och hållet försvunna på sensommaren, och andra arter uppträdde i öfvervägande mängd. Så var t. ex. fallet med *Anuræa aculeata* var. med bågböjda analspröt, samt *Anuræa cochlearis*. Hvardera af dessa uppträdde i sådan mängd nuder högsommarmånaderna att ej ett enda prof togs däri ej dessa skulle utgjort hufvudståndsdelen nämligen af djur som tillhörde rotatoriegruppen. På sensommaren voro arterna i utdöende så att bland öfriga rotatorier nu och då blott enstaka exemplar anträffades. Däremot tyckes *Synchæta baltica* (?) mot hösten hafva tilltagit i individantal ej allenast i den inre utan äfven i den yttre

skärgården. — De rotatorier som inom området förekommo voro följande.

Anuræa aculeata var. med böjda analspröt anträffades under hela sommaren öfver hela gebitet. Jämsides med denna förekom *Anuræa cochlearis.* Hvardera arten gick ut i Finska viken så långt som undersökningarne sträckte sig, d. v. s. ungefär 2 mil söder om de yttersta kubbarne. Den andra varieteten af *Anuræa aculeata* med raka analspröt visade sig under hela sommaren ehuru jämförelsevis sparsamt i den inre skärgården. Dessutom visa trenne prof att den äfven i slutet af juni förekom i sunden och på fjärdarne öster om Pellinge. *Anuræa cochlearis* synes under augusti och september månader hafva uppträdt inom området företrädesvis där vattnet haft jämförelsevis liten salthalt såsom i mynningen af Borgå å samt öster om Svinö och Kaunissaari och på Haikå-fjärd. Dessutom visar ett prof att arten anträffats i södra delen af Vålaks fjärden mellan Ramsholmen och Grennäs. Liksom *Anuræa cochlearis* uppträdde äfven *Anuræa serrulata* under senaste sommar först i slutet af augusti och början af september. Dess utbredningområde synes vara nog vidsträkt i det att individer af denna art ofta anträffades i prof tagna från inre skärgården samt dessutom från yttre, ehuru den här förefaller att vara mera sällsynt. *Synchæta baltica* (?), hvaraf tvänne former förekomma, är mycket allmän. Den mindre formen tyckes dock såväl till individantalet som till utbredningens vidsträckthet prevalera. Så t. ex. anträffades den i Finska viken söder om Pellinge ögrupp samt söder om Kalkskärs samt Söderskärs båkar. Talrikast förekom dock hvardera formen inomskärs i vikbotten och på dylika ställen. Jämförelsevis accessoriskt förekom inom området *Triarthra longiseta* och *Notholca thalassia.* Den förra af dessa synes till uppehållsort hafva valt den s. k. Fladan, ett smalt och grundt sund emellan Stensböle fjärd och Krogsnäsviken å ena sidan samt Seitlaks fjärden å andra. Då strömfåran är mycket smal samt strandens vattenvegetation riklig är det svårt att afgöra huruvida arten här är pelagisk eller littoral. För det förra förhållandet tala två prof. På hvartdera stället där dessa äro tagna äro farvattnen jämförelsevis breda och djupa så att ren pelagisk plankton kan erhållas. *Notholea talassia* tyckes vistas företrädesvis i inre skären.

Herr magister K. E. Stenroos förevisade ett exemplar af *Turdus merula*, skjutet i Nurmijärvi den 17 juli 1893. I boet, som befann sig nära marken på en stubbe i ett alkärr, hade anträffats fyra ungar, af hvilka en lemnats till Högholmens djursamling.

Herr magister E. Reuter förevisade tvänne för finska faunan nya noctuider:

Den ena, *Agrotis norvegica* Stgr, har för lång tid tillbaka blifvit anträffad i Petrosawodsk af statsrådet A. Günther. Exemplaret, som stod i Tengströms samling utan namn, har varit tillsändt konservator W. M. Schöyen i Kristiania till påseende och af honom med säkerhet konstaterats tillhöra nämda art. Förut är den funnen endast på enstaka ställen i Norge. — Den andra nattfjäriln var en *Plusia*-art, hvilken enligt uppgift af prof Chr. Aurivillius i Stockholm, för hvilken exemplaret företetts, förut icke är beskrifven. Den har i ett enstaka, tyvärr af vatten illa medfaret han-exemplar, anträffats af kand. K. M. Levander i Tetrina i Ryska lappmarken sommaren 1888. Arten har af mig beskrifvits under namn af *Plusia borealis*. Den synes stå närmast till *Pl. macrogamma* Ev., men påminnner äfven något om *Pl. bractea* F. och *Pl. excelsa*. Från alla dessa, likasom från öfriga *Plusia*-arter, skiljer den sig dock lätt genom det karaktäristiska guldtecknet i framvingarne. De hanliga genitaliernas sidoklaffar äro rännformiga med nästan rak öfre kant och jämnt svängd undre kant samt med uppåtböjd, hvass spets, något påminnande om bettet hos en slidknif.

Sekreteraren bad att få påminna om ett fotografialbum, som en af Sällskapets äldsta medlemmar vid halfsekelfesten 1871 öfverlemnat till detsamma med uppmaning till medlemmarne att däri nedlägga sina porträtt, men i hvilket album tillsvidare endast några få fotografier fått sin plats; samt anhöll om tillstånd att i Sällskapets namn få vända sig till medlemmarne med förnyad uppmaning att efterkomma donators önskan. Hvartill Sällskapet enhälligt biföll.

Till de botaniska samlingarna hade inlemnats: 152 kärlväxter i 161 väl konserverade exemplar från Kuusamo, norra

Österbotten och Karelia keretina af stud. K. Hirn; 36 kärlväxter i 70 exemplar samt 76 mossor i 92 exemplar från Åland och Åbo-trakten af mag. I. O. Bergroth; 25 kärlväxter från mellersta Österbotten af fröken H. Tennander; 11 exx. *Rosæ,* bestämda af M. Crépin, från Åland och Åbo-trakten af mag. Axel Arrhenius; 6 *Carex*-arter från Lujaurtrakten i Lapponia Imandra af stud O. Ekstam; Masurbildning (björk) från Taivalkoski af byggmästare Aug. Karling.

Till medlem af Sällskapet invaldes på förslag af herr professsor Palmén herr student Oskar Alarik Hornborg.

Mötet den 3 februari 1894.

Föredrogs en skrifvelse från M. Bouviet i Paris, som, jämte det han underrättade om grundläggandet af ett Muséum municipal i nämda stad, anhåller hos Sällskapet om bidrag till museet i form af gåfvor eller byte.

På förslag af herr dr Kihlman beslöts att i mån af boklagrets tillgångar sända Sällskapets publikationer till Botaniska trädgarden i Buitenzorg (Java) jämte anhållan om skriftbyte.

Herr professor O. M. Reuter föreslog att Sällskapet vid lediganslåendet af resestipendierna för instundande sommar måtte särskildt framhålla de frågor, som syntes mest förtjänta att af stipendiaterna beaktas. Sedan herr Elfving framhållit att äfven hittils i de flesta fall stipendiaternas reseplaner uppgjorts i samråd med äldre och erfarnare personer, innan de inlemnats till Sällskapets bedömande, beslöts lemna frågan beroende till nästa möte, då medlemmarne voro i tillfälle att väcka förslag om undersökningar, som syntes dem särskildt maktpåliggande.

Herr professor O. M. Reuter redogjorde för förekomsten af strömming i träsk på några ställen i Åbo skärgård samt för den

i vår skärgård om vintern och försommaren förekommande så kallade sillen (se sid. 52).

Rektor M. Brenner omnämde, i anslutning till prof. Reuters andragande, att han år 1888 fångat sill på långref med daggmask i Strömsby fiskevatten i Pikkala viken af Kyrkslätt socken.

Herr professor Reuter redogjorde vidare för en ny uppställning af arterna inom neuropter-släktet *Hemerobius*, grundad på till största delen hittills obeaktade karaktärer, och skulle uppsats härom ingå såsom bihang till den af föredragaren senaste vår till publikation inlemnade, men ännu ej offentliggjorda uppsatsen *Neuroptera fennica*.

Herr professor J. Sahlberg föredrog om:

Tribolium ferrugineum Fabr. i Finland.

Icke sällan har det hos oss inträffat att insektarter, som förut icke varit kända såsom förekommande i vårt land, med ens funnits uppträdande i sådan mängd, att de åstadkommit märkbar skada eller på ett eller annat sätt blifvit till besvär eller förargelse. Detta gäller äfven den rekryt i vår coleopterfauna, jag nu har äran att för Sällskapet presentera.

En af de första dagarna af januari månad lemnades mig af fängelsepredikanten Lundell några lefvande exemplar af en liten skalbagge jemte larf af densamma, hvilka lifligt kröpo omkring i ett litet parti kornmjöl. Den uppgafs förekomma i stor mängd bland kornmjöl uti ett magasin i fängelset på Skatudden här vid Helsingfors. Mjölet hade inkommit sistlidne oktober månad från Hiitola i Ladoga Karelen, der det blifvit maladt, men kornet uppgafs vara inköpt från Ryssland. Först i medlet af december hade insekterna observerats.

Vid undersökning befunnos dessa insekter vara *Tribolium ferrugineum* Fabr. (*castaneum* Hbst.), tillhörande tenebrioniderbas familj. Denna art, som hittills veterligen icke blifvit anträffad i Finland, anses hafva sitt egentliga hemland i Ostindien, men den har på senare tid spridt sig med handelsvaror uti alla verldsdelar. I nordligare Europa uppgifves den vara anträffad hufvudsakligast i handelsbodar införd med mandelkistor och lif-

närande sig af förskämd mandel; den har observerats uti handelsstäder i södra Sverige samt i Riga. Dock är denna insekt i sin diet ingalunda inskränkt till mandel. Den kan lifnära sig på mångahanda sätt och är i sydligare länder funnen i mjöl och gryner, uti naturalie-samlingar, förstörande torkade insekter och hudar, under barken af torkade träd o. s. v.

Så vidt jag af litteraturen kunnat finna, har den emellertid ingenstädes gjort sig bemärkt såsom förekommande i på något sätt oroande mängd såsom skadedjur för matvaror.

Angående dess lefnadssätt och förvandling har en fransman Lucas redan år 1855, uti Annales de la société entomologique de France, III ser. 3 tomen p. 249, lemnat en utförlig beskrifning, åtföljd af afbildningar, på såväl larv som puppa. Lucas fann den i stor mängd uti ett parti torkade i papperstrutar förvarade fjärilar, som han emottagit från Abyssinien och hvilka till stor del voro förstörda af denna insekt. Han anför såsom anmärkningsvärdt, att den ovanligt hastigt eller på något öfver två dygn undergår förvandling från larv till imago. Då larven är fullvuxen, vandrar den oroligt omkring sökande en lämplig plats till förpuppning, vanligtvis någon springa eller hörn i det kärl däri den inneslutes. På grund häraf kan man vänta, att denna art har talrika generationer, och om den vore lika fruktsam som till exempel dess nära samslägtingar mjölmasken *Tenebrio molitor* och *Cerandria cornuta* kunde man lätt tänka, att den under gynnsamma förhållanden kunde blifva skadlig. Särskildt hade man att befara detta nu, då arten träffats midt om vintern både som larv och imago.

I anledning häraf begaf jag mig till Sörnäs fängelse för att nogare taga reda på insekten och öfverväga huruvida några åtgärder kunde anses vara nödvändiga för dess utrotande. Af fängelse inspektorn Viktor Nybergh beledsagades jag till platsen, där skalbaggen förekom. I jordvåningen fanns invid bagarstugan ett större magasin, där fängelsets mjölförröd var upplagdt dels uti en mängd på hvarandra uppstaplade säckar dels uti några tämligen nya hvita trälårar. Af ett längs golfvet ledt värmeledningsrör hölls magasinet vid tämligen hög temperatur, föga understigande vanlig husvärme, och någorlunda torrt. Vid närmare undersökning funnos här och där i hela magasinet kringhoppande enstaka exemplar af skalbaggen hufvudsakligast på sjelfva lårarnas

väggar och botten samt på mjölsäckarna, men äfven på ytan af mjölförrådet, hufvudsakligast på kornmjöl, som legat öfver sommaren. Äfven på rågmjölet funnos några exemplar. I de undre lagren i mjölmassan träffades skalbaggen icke, ej heller lyckades jag finna en enda larv. Ehuru trälårarna voro öfver hufvud väl gjorde med släta väggar funnos mellan bräden springor särdeles lämpliga till den lilla skalbaggens förpuppning.

Af allt syntes framgå att skalbaggen förut funnits i magasinet och icke medföljt med det mjöl, som senast införts från Hiitola och bland hvilket det först observerats. Då magasinet året om hållits varmt, kan man förstå, att förhållandena varit gynnsamma för artens fortplantning och det är derför möjligt att de första exemplaren redan för en längre tid sedan inkommit på ett eller annat sätt.

Genast insågs att här icke var fråga om någon nämnvärd skada eller hotande fara. Exemplaren voro icke synnerligen talrika. Många andra insekter t. ex. *Ptinus*- och *Sitodrepa*-arter förekomma sommartid nästan i lika stor mängd i magasiner och skafferier och inkomma lätt i maten, och då ifrågavarande *Tribolium* är betydligt mindre, är den af föga betydelse. Också var den enda olägenhet, som hittills försports, att några fångar klagat öfver „att det fanns *maskar* i drickat.“ Man hade nemligen sållat mjölet och användt det gröfre kliet till brygd, och då skalbaggarna stannat bland detta hade några exemplar visat sig i dryckeskärlen.

Några åtgärder för insektens utrotande syntes därför ej vara nödvändiga; men om den skulle blifva besvärlig torde de medel, blifvit använda mot den så kallade kornvifveln (*Calandra granaria*) vara de ändamålsenligaste.

Vidare föredrog talaren om

Berosus lapponicus J. Sahlb. n.sp.

Under min senaste resa till Lappland 1887 fann jag i Ratasjoki, en biflod till Torneå elf, belägen midt under polcirkeln i Turtola socken, den 7 september tvenne exemplar af en *Berosus*, hvilken genom sin storlek och färgteckning genast visade sig afvika från den enda förut kända finska arter af detta slägte, *B. luridus* L. Vid jämförelse med andra hittills beskrifna euro-

peiska arter af detta slägte fanns lätt att vi här hade framför oss en ny art. Till storlek och färg har den en viss yttre likhet med *B. signaticollis* Charp., hvilken förekommer i södra Sverige och äfven i norra Sibirien, men skiljer sig genom ännu ljusare färg och elytras punktur samt den egendomligt formade metalliska fläcken på prothorax och byggnaden af genitalsegmenten hos hannen. Från *B. luridus* afviker den genom dubbel storlek och ljusare färg och genitalsegmentens byggnad. En utförligare beskrifning kommer att ingå uti *Enumeratio Coleopterorum Fenniæ.*

Herr doktor Kihlman redogjorde för

De finska formerna af slägtet Rosa.

De i Herbarium Musei fennici förvarade *Rosæ* hade under senaste sommar blifvit granskade af den illustre *Rosa*-kännaren, direktor Crépin i Brüssel. Som resultat af denna revision framgick att de hos oss med namnen *R. canina* L. och *R. dometorum* Thuill. betecknade formerna rätteligen tillhörde resp. *R. glauca* Vill. och *R. coriifolia* Fries. Den i Herb. Mus. fenn. ed. II upptagna var. *Raui* (Traut.) är en trädgårdsform af *R. rubrifolia* Vill.; den rätta *R. tomentosa* (Sm.) är ej heller funnen hos oss, utan hvad som så kallats är en form af *R. mollis* Sm. (*R. villosa* L. i H. M. F.).

Beträffande arternas utbredning så vidt densamma för närvarande är känd är att märka följande.

Rosa glauca Vill. är känd från kusttrakterna mellan Åland och Koivisto samt från Ladogas stränder (Pyhäjärvi socken och Sortavala trakten); är äfven funnen i Kvarken och finnes troligen jämväl längs kusten söderut. Inåt landet aftager den hastigt i ymnighet och går knapt högre än till Lojo sjö och Nummenkylä i Sjundeå. Öfriga uppgifter bero antingen på förvexling med *R. cinnamomea* eller äro af annan orsak ej säkra.

R. coriifolia (Fr.) synes hafva en tämligen likartad utbredning som föregående; dock saknas exemplar från Ladoga och finnas ej heller längre norrifrån än från Raumo.

R. mollis Sm. finnas från skärgårdstrakterna mellan Raumo och Helsinge samt från Lojo.

I afseende å *R. cinnamomea* och *R. acicularis* är ingent ing väsentligt att tillägga.

Direktor Crépins meddelande i bref till föredragaren är så vidt det är af allmännare intresse af följande lydelse:

— — — — „Comme vous le verrez quand ces matériaux seront de retour dans votre Musée, vous aurez à supprimer, pour la Finlande, les R. canina avec variétés, Raui, dumetorum et dumalis, ainsi que le R. tomentosa."

„Vous n'avez en Finlande que les R. glauca Vill., R. coriifolia Fries, R. mollis Sm. (= R. mollissima Fries non Willd.), R. cinnamomea L. et R. acicularis Lindl. (= R. carelica Fries). Je n'avais pas besoin de consulter vos herbiers pour savoir que vous ne possédez pas les R. canina et R. tomentosa."

„Le R. canina des plais ou des collins du midi et du centre de l'Europe devient de plus en plus rare à mesure qu'on s'élève vers le Nord, où il finit par disparaître pour être remplacé par les R. glauca Vill. et R. coriifolia. Le même fait se reproduit dans nos Alpes, où le R. canina est ordinairement remplacé plus ou moins complètement par les R. glauca et R. coriifolia, qui sont deux espèces subordonnées *montagnardes* du R. canina de la plaine. Fries s'est également trompé au sujet du R. glauca qu'il avait méconnu en Scandinavie. Swartz avait distingué celui-ci sous le nom de R. venosa."

„Mon ami Scheutz avait également méconnu le fait de la disposition des R. glauca et coriifolia vers le Nord et, trompé par des apparences, il a déterminé des R. coriifolia sous les noms de R. canina et R. dumetorum."

„Vous avez en Finlande le R. glauca habituellement à dents simples, très-rarement à dents doubles ou composés. Il est probable qu'on trouvera des variations à pedicelles hispides-glanduleux. Même chose pour le R. coriifolia. Je considère ce dernier comme l'état perlusant du R. glauca."

„Parmi vos nombreux spécimens du R. cinnamomea, je n'ai pas vu la var. glabrifolia, forme curieuse qui existe dans plusieurs gouvernements de la Russie."

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

„J'oubliais de vous dire que je n'ai point cherché à mettre des noms de variétés aux spécimens de votre collection. C'est là une chose difficile à faire à cause de la multitude de variations."

Herr dr Kihlman anmälde vidare att herr rektor S. Almqvist i Stockholm ånyo reviderat vissa former af de finska *Carices distigmaticæ* och i flere punkter kommit till en från sin tidigare framställning afvikande uppfattning; särskildt gälde detta gruppen *salinæ.* Då en utförligare redogörelse af herr Almqvist själf inom kort vore att förvänta, ville föredragaren under hänvisning till meddelandet i Botaniska Notiser för 1891 endast framhålla att den arktiska var. *stans* Dr. af *C. aquatilis* uppvisats ega en stor utbredning på Kola halfön; att hybrider af *Carix rigida* med varr. *flavicans* och *hæmatolepis* af *C. salina* igenkänts bland F. Nylanders samlingar från Jokonga och Litsa samt att den rätta *C. halophila* F. Nyl. befunnits utgöra en hybrid mellan *C. aquatilis* och *C. salina cuspidata,* medan de österbottniska former, som gått under detta namn, äro att anses såsom former af *C. salina cuspidata.* Äfven en hybrid af *C. juncella* med *C. salina* finnes från Hvitahafskusten, äfven den tagen af F. Nylander.

Slutligen tillkännagaf herr dr Kihlman att han af herr bergsingeniören A. F. Tigerstedt emottagit ett mundtligt meddelande angående **förekomsten af Dryas i Kuusamo.**

Under en embetsresa senaste sommar hade herr Tigerstedt besökt öfre loppet af Oulanganjoki och därvid anträffat *Dryas* i närheten af gränsen mot Kuolajärvi vid flodens utlopp i Savilampi sjö. Arten uppträdde här i stor ymnighet, ofta täckande marken på den mycket höga och branta södra elfstranden; den iakttogs på en sträcka af 2—300 steg uppför floden, men torde, att döma af terrängförhållandena, finnas på flere lokaliteter högre upp. Jemte *Dryas,* som vid tiden för herr Tigerstedts besök den 10 augusti bar nästan mogna frukter, iakttogos rikliga krypviden, hvilka dock af brist på exemplar tyvärr icke kunnat till arten bestämmas. — Äfven på ett annat ställe nämligen vid den sista stora forsen före elfvens utfall i Paanajärvi hade *Dryas* visat sig, äfven här på södra stranden.

Den öfverraskande förekomsten af en utpräglad *Dryas*-formation inom Kuusamo barrskogsregion, hvarom hr K. E. Hirns meddelande på Sällskapets oktobermöte lemnade första underrättelsen, framstår genom dessa nära nog samtidigt med hr Hirn gjorda iakttagelser i delvis ny belysning. Den af hr Hirn upptäckta

fyndorten synes nämligen vara att anse som en yttersta förpost af en *Dryas*-relikt, hvilken möjligen i de oundersökta skogstrakterna längre mot NW kan hafva en icke alldeles obetydande utbredning. I de här förekommande, ravinlikt inskurna ström- och bäckdalarna med deras ansenliga, långt fram på sommaren kvarliggande snömassor torde formationen funnit sin säkraste tillflyktsort. Enligt herr Tigerstedt är marken här öfveralt impregnerad med kalk, och såväl kalk som dolomit uppträder i fast klyft. I hvad mån denna markens sammansättning måhända influerar på utbredningen af *Dryas*-formationen kan för närvande icke afgöras. En närmare undersökning af denna för vårt land förut okända växtformation vore utan tvifvel högeligen önskvärd, så mycket mer som densamma genom sin typiska förekomst inom skogsregionen träder i ett annat och intimare förhållande till denna senare än hvad fallet vanligen är i högfjällen.

Herr magister K. M. Levander förevisade en uppstoppad *Pinicola enucleator* ♂, hvars ursprungligen klart röda färg under vistelse i bur (hos vaktmästare Nyberg) under ett års tid blifvit gulaktig och de gråa färgerna mörka. Några honor af samma art, som samtidigt fångats och hållits i bur lika länge, hade icke förändrat sig.

Till de zoologiska samlingarna har inlemnats: *Cypselus apus*, tagen i en bagarstuga i Helsingfors den 7 november 1893, af pedell Wikström; *Syrnium uralense*, skjuten å Svartå egendom, gifven af baron F. Linder; *Turdus merula* unge, tagen den 17 juli 1893 i Nurmijärvi af magister K. E. Stenroos; *Pinicola enucleator*, mörk burfågel, af vaktmästare G. Nyberg.

Om förekomst af strömming i träsk

jämte några ord

om den i vår skärgård fångade „sillen“

af

O. M. Reuter.

Det är en i allmänhet sällsynt företeelse att värkliga hafsfiskar trifvas och lefva i fullständigt sött vatten, under det däremot åtskilliga sådana förekomma i bräckt vatten med ringa salthalt. Emellertid har man sig bekant att flundran (*Pleuronectes flesus)* lefver i flere af Norges och Danmarks elfvar och färskvattenssjöar, äfvensom i par träsk på Gotland. Hos oss anträffas den likväl i allmänhet icke ens i vår inre skärgård, åtminstone icke i trakterna kring Åbo. Redaktör Ossian Reuter har dock meddelat mig att han en gång för omkring 25 år sedan på långref i det s. k. „Mörby-hafvet“, det djupaste och bredaste stället af Pojo-viken, erhållit en flundra och tre eller fyra torskar. Han anmärker emellertid att hafsvattnet måhända då steg oftare upp i viken, än nu är fallet. I norra delen af Botniska viken, där vattnets salthalt äfvenledes är högst obetydlig, aftaga båda ofvan nämnda fiskarter i antal alt mera, och på Ulkogrunni fiskläge omkring 30 kilometer utanför Ijo elfs mynning, där stort strömmingsfiske bedrifves, visste man, enligt samma meddelares uppgift, berätta att endast *en* flundra för många år sedan där blifvit sedd, medan torsken är fullkomligt obekant på platsen.

Däremot har man hos oss i träsk funnit en annan hafsfisk, som för öfrigt ingenstädes anträffats under sådana förhållanden,

nämligen strömmingen *(Clupea harengus* var. *membras)*. Såsom af nedanstående framgår, är det dock tvifvel underkastadt, huruvida vattnet i dessa träsk är *fullständigt* sött. Några prof däraf hafva icke tagits.

I sina år 1878 publicerade „Anteckningar om Korpo och Houtskärs socknar p. 289 (Bidrag till kännedom om Finlands natur och folk, XXVIII) berättar nämligen dr L. V. Fagerlund att på Björkö i Korpo yttre skär förekommer en „varietet" af strömming i ett träsk. „Sannolikt har träsket", yttrar han, „fordom stått i förbindelse med hafvet, men gör det ej mera. Omgifvet på de flesta sidor af höga brant stupande klippväggar, skiljes det från hafvet på ett ställe i nordväst af en landttunga, så pass låg och smal att vid högt vattenstånd, stark blåst och ovanligt hög sjögång något skum från vågornas toppar kan stänka in i träsket. Detta är omkring 10 famnar djupt och för strömmingens fångande utlägges skötor i detsamma." Vid Societas pro Fauna et Flora Fennica sammanträde den 13 maj 1878 inlämnade dr Fagerlund till samlingarna två exemplar af denna strömming och upplyste därvid att den landttunga, som skiljer träsket från hafvet höjde sig omkring en och en half famn öfver hafsytan och sluttade åt båda sidor", men, heter det vidare, „äfven på detta ställe har bärget flere famnars bredd." Den i träsket befintliga strömmingen skiljes äfven af allmogen både till smak och skapnad från hafsströmming (Meddel. Soc. F. et Fl. Fenn. VI, p. 205).

Genom herr kyrkoherden H. H. Snellmans benägna förmedling har jag om nämnda träsk erhållit ytterligare följande upplysningar. Dess storlek har uppskattats olika, från fyra till flere tunnlands vidd. På somliga ställen är det ända till 12 à 13 famnar djupt. Man antager att det för 100 à 200 år sedan stått i förbindelse med hafvet. Dess yta ligger omkring 6 fot högre än hafvets, och traditionen förmäler att när det stormar på hafvet råkar äfven träsket i stort uppror. Vid ovanligt högt vattenstånd senaste vinter hade sjön skvalpat inåt träsket. Vattnet där torde icke ens nu vara fullkomligt sött, men dock på långt när icke så saltigt som vattnet i hafvet — „det kan i nödfall användas till dricksvatten."

„Strömmingen i träsket", skrifver herr Snellman, „har minskats år för år. På senare tider torde det knapt lönat sig att

fiska. För par decennier tillbaka fångades några åttingar om året. Sista höst fångades under tre nätter endast par tiotal. Uppgiften att fisken skulle sakna rom har visat sig falsk. Emellertid är denna strömming fetare och smakligare än annan. Befolkningen kallar den „sill“ och menar sig om våren ibland fånga en alldeles liknande fisk i hafvet. Gädda och aborre hafva äfven påträffats i träsket, men är mager och fångas sällan.“

Kyrkoherden Snellman har benäget till universitets finska museum insändt några exemplar strömmingar, fångade senaste höst i träsket på Björkö.

Så långt herr Snellman.

Enligt hvad jag erfarit, skulle strömming förekomma inom Åbo skärgård ytterligare på två andra ställen i färskt vatten. Jag har om dessa lyckats erhålla följande närmare underrättelser.

Det ena stället är ett träsk vid Medelby i Houtskär socken. Kyrkoherden Max Lagerbohm har lämnat nedanstående redogörelse för detta och strömmingens förekomst däri.

Träsket är ungefär $^1/_2$ verst långt och $^1/_4$ verst bredt, omkring 7 à 8 famn djupt. Numera står det ej ens under högt vatten i förening med sjön, men för omkring 40 år sedan ledde ett dike från träsket till hafvet. För omkring 90 à 100 år sedan kunde man komma med båt från hafvet till träsket. Numera är vattnet alldeles sött[1]), men ännu för omkring 40 år sedan var det så saltigt att det ej kunde användas till dryck. Emellan träsket och närmaste hafsstrand torde vara omkring 100 famnar. Bottnen är gyttjig och mjuk, stränderna djupa och bärgiga, ställvis växer dock vass. Träsket är fiskrikt. Där förekomma gädda, abborre, lake, ål, mört, löja; till och med lax har anträffats.

Strömming erhölls för omkring 40 år sedan — så länge träsket genom diket stod i förbindelse med hafvet — några åttingar och fjärdingar i stöten. Sista gången strömming ficks, var fångsten blott två exemplar.

„Till utseendet var strömmingen enligt uppgift af häradsdomaren på stället ej olik andra, men väl till smaken, i det den

---

[1]) Enligt uppgift. Detsamma har äfven uppgifvits om vattnet i träsket på Björkö, men enligt kyrkoherden Snellman är denna uppgift ej alldeles korrekt

var mycket bättre. Den var så fet, yttrade han, „att när den stektes i panna behöfdes aldrig smör". Någon mjölke eller rom fann man aldrig, utan var det såsom om ister funnits i stället." [1])

Yttermera har man anträffat strömming i den s. k. „insjön" vid Västerholmarna å Högsar i Nagu, hvarom stud. P. Hj. Olsson välvilligt meddelat följande:

„Insjöns" största djup är vid pass 20 fot, dess höjd öfver hafvet vid normalt vattenstånd 1 $^1/_2$ fot. Vid högvatten, vare sig i hafvet eller i träsket, rinner vattnet öfver på tvänne ställen. På det ena af dessa är afståndet från hafvet 6 famnar. Bottnen är gyttjig, stränderna omväxlande djupa och grunda. Vass växer blott på några ställen. Skog, äng och äfven branta bärg stöta till träsket. Skilnaden i salthalt mellan träskets och hafvets vatten är märkbar. I träsket förekomma gädda, mört, abborre, braxen, id, ruda, lake, ål, gös m. fl.

Af strömmingen fångas endast till husbehof någon tunna i september — oktober. Den utmärker sig genom en delikatsmak och är mycket fetare än hafsströmming. Lektiden är obekant."

Herr Olsson har till samlingarna inlemnat några exemplar af denna strömming, hvilka jag har äran förevisa och hvilka utmärka sig genom sin ovanliga fetma. Vid företagen undersökning har hos dem funnits väl utbildad rom.

Af de tre träsk, i hvilka strömming fångats, är salthalten åtminstone på Björkö visserligen minimal, men förefinnes dock; hvad Högsar träsket beträffar säges att skilnaden mellan träskets och hafvets salthalt är märkbar, hvaraf den slutsats torde få dragas att vattnet äfven i träsket dock icke är fullkomligt sött; uppgiften från Medelby åter torde fordra bekräftelse.

Att strömming skulle trifvas i alldeles sött vatten kan på grund af ofvanstående icke anses ådagalagdt. Också i de tre träsk, i hvilka den nu iakttagits, har den år för år förminskats till antal. De orsaker, hvilka härtill hafva kunnat medvärka, kunna icke utan vidare undersökningar angifvas. Möjligen hafva de

---

[1]) Denna uppgift bör mottagas med reservation, ty alldeles det samma har äfven meddelats om strömmingen i träsket på Björkö, men befunnits vara oriktigt. Huru osäkra allmogens uppgifter i dylika fall äro framgår äfven däraf att man t. ex. ganska allmänt här påstår att hvassbuken aldrig fås med rom vid våra kuster. O. M. R.

i träsken förekommande roffiskarna därtill bidragit. På grund af de oriktiga uppgifterna att strömmingen skulle blifva steril i dessa träsk, hvilka uppgifter i fiskens ovanliga fetma ega ett skenbart stöd, trodde jag en tid att steriliteten medvärkat till dess minskning, men detta antagande synes på grund af senare inhemtade upplysningar hafva varit förhastadt. Alldeles omöjligt är dock icke att uppgifterna om steriliteten icke äro alldeles gripna ur luften och att rom värkligen icke förekommer så allmänt och rikligt som hos hafsströmmingen samt sålunda nämda antagande till någon del likväl kan vara grundadt. Jag är dock icke i tillfälle att närmare undersöka förhållandet. Här må blott omnämnas att ett gängse påstående låter äfven den feta strömmingen från inre delen af Pojo-viken, i handeln allmänt känd under namn af „Baggby-strömming", vara steril. Om värkliga skäl för detta påstående finnas kan jag icke nu afgöra.

Emellertid synes strömmingen, om den äfven icke tilltagit i antal, dock trifvas godt i de ofvan anförda träsken, att dömma af dess förvånande fetthalt. Orsaken till denna fetma, som icke får sökes i steriliteten, då äfven de till museet inlemnade romstinna honorna från Högsar äro i hög grad feta, ligger måhända i riklig tillgång på någon viss föda. Men hittills äro alla undersökningar beträffande våra vattens planktonhalt så ofullständiga, att några gissningar i detta afseende icke ens kunna komma i fråga.

På grund af det ekonomiska värde, denna feta träskströmming utan tvifvel eger, har man uttalat tanken att det vore en möjlighet att öfverföra strömming i våra insjöar och där uppdraga en sådan fet form. Jag vill icke uttala mig i denna fråga, då existensförhållandena för strömmingens fortkomst äfven i de tre träsk, där den hittills iakttagits, synes mig så ofullständigt utredda. Frågan förefaller i alla händelser icke alldeles tanklöst framkastad och nog förtjänt af en allsidigare utredning.

Huruvida den i färskt vatten funna strömmingen företer några konstanta formafvikelser från hafsströmmingen, har jag naturligtvis icke kunnat afgöra med det för handen varande ringa materialet.

* * *

I sammanhang med frågan om olika strömmingsformer i vår skärgård må det slutligen tillåtas mig att — om äfven något utanför ämnet för denna uppsats — här fästa uppmärksamheten vid den af vår allmoge med namn af *sill* betecknade stora form, om hvilken äfven R. Lundberg talar i sina „Bidrag till kännedomen om strömmingen i Stockholms skärgård" (Bihang Vet. Akad. Handl. III, N:o 4, 1875). Nämnde författare är böjd för att betrakta den såsom endast stora, fullt utvuxna individer af vanlig strömming. Han medger dock att den vore förtjänt af en närmare undersökning (p. 7). Malmgren omnämner äfven densamma i „Kritisk Öfversikt af Finlands Fiskfauna" och uppger dess längd från 13 till 15 tum eller 325—375 mm. samt anför att den finnes vid vår södra och västra kust ända upp till Kvarken. „Den utgör", yttrar han, „säkert en egen från strömmingen *skild ras,* ty den lefver alltid skild från strömmingen och begagnar alltid skilda lekplatser." I Kälfjärd uppgifves dess lektid inträffa under tiden mellan Johanne och Jakobsmässa, vid Helsingfors på *senhösten.*

Emellertid har lika litet jag, som någon annan, hvilken jag i detta afseende tillsport, sett „sill" från trakten kring Helsingfors torgföras under andra tider än våren och försommaren. Enligt redaktör Ossian Reuter fångas denna sill på vissa ställen kring Helsingfors med särskilda sillskötar (med större maskor än strömmingsskötorna) i slutet af *maj* och början af *juni.* Äfven i Kökar på Åland och på Korpo-Utö användas enligt samma meddelare särskilda sillskötar. För resten förekommer „sillen" äfven enligt hr Reuter tillsamman med den strömming, som på *försommaren* stiger upp att leka. Sålunda har han meddelat mig att man i Horslök och Härkäpää byar på Sarfsalö i Pernå tidtals under denna tid med strömmingsnot erhållit $^1/_3$ „sill" och att „sillen" utgjort i Lovisa viken i medlet af juni $^1/_5$ af den där i storryssjor fångade strömmingen. Särskildt framhölls att äfven här några mellanformer hvad storleken beträffar saknades mellan den vanliga strömmingen och „sillen."

Då jag i *juni* sistlidne sommar besökte Kyrkslätts skärgård, bedrefs som bäst ifrigt strömmingsfiske. En och annan sill hade äfven fåtts och man hade inalles insamlat något mer än en tunna sådana. Jag uppmätte dem och fann deras längd i allmänhet

uppgå till 370 mm. Redan midsommartiden begynte de försvinna, under det däremot den vanliga strömmingen erhölls ännu länge därefter. Enligt uppgift af landthushållaren Åberg fångades de *enstaka bland öfrig strömming,* dock hade man en gång vid Junkars i ett enda notvarp erhållit en hel tunna s. k. sill; andra tider än om *försommaren* visade sig „sillen" icke häller härstädes.

Äfven i den yttre skärgården utanför Åbo förekommer, såsom af ofvanstående rader framgått, samma sillform. Kapten E. Eriksén meddelar mig därom att den t. ex. vid Nagu-Sandö „i *midten af juni* börjar visa sig *bland vanlig strömming* och erhålles till juni månads slut, hvaremot den nästan aldrig mer låter se sig i juli månad." De största exemplar, som fångats, hafva mätit 12 tum i längd. Enligt hans förmodan förelåge här en större ras, som förvillat sig bland vanlig strömming.

Att döma af dessa uppgifter, äfvensom däraf att denna sill ofta anträffas i enstaka exemplar bland vanlig utanför Helsingfors i maj fångade strömming, men mig veterligen icke under hösten, synes Malmgrens uppgift om dess lektid icke bekräftas, lika litet som att den skulle hålla sig i särskilda stim från vanlig strömming. Då den emellertid tyckes komma till våra kuster endast en kort begränsad tid på året och då mellanformer i storlek mellan denna „sill" och vanlig strömming under dessa tider icke anträffas, torde denna forms natur helt visst ännu icke kunna anses vara utredd, utan väl förtjänt att närmare undersökas af våra iktyologer *ex professo.*

Mötet den 3 mars 1894.

Cansas Academy of Science i Topeca hade insändt sina publikationer och anhållit om skriftbyte, hvartill bifölls.

Bibliotekarien herr magister A. Arrhenius omnämnde att en hylla i universitetets-bibliotekets läserum af herr professor Bolin upplåtits för till Sällskapet senast anländ literatur, hvilken altså kommer att där vara tillgänglig under en månads tid, hvarefter den utbytes mot nyanlända publikationer.

Beslöts att genom annonser uppmana hugade exkurrenter att inom mars månad inlemna sina ansökningar till ordföranden.

Herr professor O. M. Reuter inlemnade till *Acta* en uppsats med titel „*Apterygogena fennica. Finlands Collembola och Thysanura*“ och redogjorde för dessa djurs förekomst i Finland.

Herr professor O. M. Reuter fäste uppmärksamheten på det intresse ett noggrant studium af floran och faunan på våra utskärs klippor skulle äga och uttalade förhoppningen att någon kompetent person ville åtaga sig undersökningen. Som ett särskildt lämpligt område framhöll hr Reuter skärgården söder om Kökar, samt Kökar, Utö, Jurmo, Vänö jämte kringliggande smärre klippor. Det väckta förslaget gaf anledning till ett meningsutbyte mellan herrar Reuter, Elfving, Palmén, Sahlberg och Norrlin.

Ordföranden professor J. A. Palmén meddelade, att den af Sällskapet i anledning af torf-fynden i östra Finland tillsatta komitén ansett nämda torflager förtjänta af noggrann undersökning samt beslutit föreslå att forstmästare R. Herlin blefve satt i tillfälle att på ort och ställe göra naturhistoriska iakttagelser samt insamla för närmare undersökning behöfligt material. På förslag af mag. Herlin, som önskade införskaffa närmare upplysningar om

det metodiska tillvägagåendet vid undersökningen, beslöts att uppskjuta saken till nästa möte, då frågan skulle upptagas i samband med andra anslagsfrågor.

Herr professor Fr. Elfving yttrade: Vid november mötet hade uppdragits åt en komité att inkomma med yttrande i anledning af ett af mig väckt förslag om att söka vinna utredning rörande kulturväxternas utbredning i landet. Denna komité har ansett att tanken synts väl förtjänt af att realiseras och att lämpligt vore att till en början utsända frågebref till intresserade personer i landsorten för att af dem erhålla upplysningar. Komitén hade tänkt sig dylika frågebref af två olika kategorier, de ena afsedda att tillställas så många personer som möjligt äfven af allmogeklassen samt omfattande endast sädesslag och ängsväxter, fruktträd och bärbuskar samt de viktigaste köksväxterna, de andra, hufvudsakligen afsedda för jordbrukare af herremannaklassen, upptagande de mindre allmänt spridda kulturväxterna.

Med godkännande häraf öfverlämnade Sällskapet åt komiterade att vidtaga alla för undersökningens bedrifvande nödiga åtgärder.

Friherre E. Hisinger förevisade samt inlemnade till samlingarna galläpplebildningar tagna på *Quercus ilicifolia* i trädgården på Fagervik, hvilka något liknade dem som cynipiden *Andricus fœcundatrix* förorsakar. Föredragaren uppmanade herrar exkurrenter att gifva akt på huruvida äfven vanlig ek visar dylika bildningar. Herr professor Sahlberg uttalade förmodan att två slags galläpplen, förorsakade af olika generationer af samma cynipidart kunde finnas på samma ek, emedan gallbildaren troligen hörde till dem, som hafva växlande generationer.

Herr doktor A. O. Kihlman förevisade en egendomlig masurbildning på björk, funnen i Taivalkoski och inlemnad af herr byggmästare Aug. Karling.

Herr magister A. Arrhenius förevisade exemplar af *Stachys annua* L., tagna af lyceist Thuring vid Perkjärvi station i Mohla socken på en öppen, sandig plats i skog. Herr professor Saelan

upplyste om att denna art tagits hos oss en gång förut, nämligen som ruderatväxt på en gård i Viborg.

Herr student H. Lindberg anmälde att den hos oss endast på Åland anträffade *Sphagnum imbricatum* senaste sommar tagits af herr student P. Hj. Olsson i Kimito socken, som utgör artens nordostligaste kända fyndort.

Till de zoologiska samlingarna hade blifvit inlemnade:

Coluber austriacus Laur. från Åland, Geta, juli 1892, af herr K. O. Bomansson (genom H. Lindberg); *Centronotus gunellus* från Bottniska viken utanför Kaskö, erhållen i strömmingssköta, juli 1892 af fiskaren J. Nisén (genom mag. J. Lindén); 10 arter fiskar från Esbo och Kyrkslätt skärgård af fil. kand. K. M. Levander samt 2 arter fiskar från Helsinge skärgård, sommaren 1893, af vaktmästare G. Nyberg; 8 arter sällsynta skalbaggar från Hausjärvi och Helsingfors af stud. Stenius, samt omkring 10 arter skalbaggar ifrån Kristina socken af stud. Streng; *Palæmon squilla* från Mejlans vid Helsingfors, tagen i augusti 1893 af vaktmästare G. Nyberg; tång *(Fucus)* med talrika fastsittande exemplar af *Balanus improvisus* från Helsingfors skärgård af fil. kand. K. M Levander.

De botaniska samlingarna hade fått emottaga följande gåfvor:

35 exemplar Hieracier fr. Vihti af mag. J. A. Flink; 11 kärlväxter från Karkku af dr Hj. Hjelt; 48 lefvermossor och 18 hvitmossor från Karelska näset af stud. H. Lindberg; *Elodea canadensis* fr. Siestarjoki af stud. H. Lindberg; *Peziza æruginosa* från Hollola af dr Wainio; 165 mossor från Kimito, deribland *Hypnum sarmentosum,* ny för provinsen, af stud. P. Hj. Olsson.

Till korresponderande medlem invaldes på förslag af herr professor Elfving professoren i botanik i Montpellier herr Charles Flahault, närmast på grund af hans förtjänster om den finska algfloran.

Mötet den 7 april 1894.

Ordföranden föredrog de fem ansökningar om understöd för naturalhistoriska exkursioner, som inom utsatt tid inlemnats, samt anmälde att forstmästaren R. Herlin förklarat sig villig att undersöka torflagren i Pyhäjärvi socken vid Ladoga samt för ändamålet anhållit om ett resebidrag af 200 mark.

På förslag af tryckningsutskottet beslöt Sällskapet bevilja herr student H. Lindberg 350 mk för botaniska forskningar på Karelska näset, herr forstmästare R. Herlin 200 mk i nyss angifvet syfte, herr student V. Borg 100 mk för botaniska exkursioner i Kalvola socken samt herr student Hj. Olsson 120 mk för floristisk undersökning af Nagu socken med uppmärksamheten särskildt fästad vid hafsstrandens vegetation.

Ordföranden meddelade att den af Sällskapet tillsatta komitén för uppgörande af förslag till nya stadgar numera fullgjort sitt uppdrag samt utdelade till de närvarande komiténs i tryck föreliggande förslag. Detta stode att erhålla å zoologiska och botaniska museerna äfvensom i Universitetsbibliotekets läserum.

Till publikation anmäldes af herr doktor K. M. Levander: *Beiträge zur Kentniss der Pedalion-Arten,* utgörande en anatomisk beskrifning af det egendomliga hjuldjurslägtet *Pedalion,* af hvilket man hittills känt endast en art, men af hvilket författaren lyckats uppdaga en ny art, den han benämnt *P. fennicum;* vidare *Materialien zur Kenntniss der Wasserfauna in der Umgebung von Helsingfors. I. Sarcodina, Mastigophora, Infusoria,* upptagande omkring 200 arter, bland dem ett tiotal för vetenskapen nya; samt slutligen *Kleine Beiträge zur Kenntniss des Thierlebens unter dicker Eisdecke in einigen Gewässern Finlands.* Likaledes inlemnades af herr kandidat K. E. Stenroos att offentliggöras *Die Cladoceren der Umgebung von Helsingfors,* upptagande 52 till största delen för Finland nya arter, samt *Cladocerfaunan i Nurmijärvi sjö.*

På förslag af bibliotekarien beslöts om skriftbyte med Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg, Muceo national de Montevideos samt Wisconsin Academy of sciences, arts and letters i Madison, af hvilka de två förstnämda insändt publikationer och det tredje anhållit om skriftbyte.

Föredrogs

Förteckning öfver Hydrachnider, samlade i Helsingfors vestra skärgård och bestämda af Erik Nordenskiöld[1]).

Atax crassipes Müll. Esbo, träsk på ön Pentala, $18^{4}/_{8}93$. E. Nordenskiöld. (Kuusamonjärvi äfvensom i sjöar nära Kuopio enligt Koenike).

Atax spinipes Müll. Esbo, inre skärgård bland vass $18^{15}/_{8}93$. K. M. Levander. (Kuusamonjärvi enligt Koenike).

Nesæa coccinea Koch. Esbo, Ramsö sund $18^{26}/_{6}$ och $^{24}/_{7}93$. E. N—d. (Kallavesi enligt Koenike).

Nesæa longicornis Koch. Esbo inre skärgård bland *Chara* $18^{26}/_{4}$ och $^{24}/_{7}93$. E. N—d.

Hydrochoreuthes cruciger Koch. Esbo inre skärgård bland *Chara* $18^{26}/_{6}$ och $^{24}/_{7}93$. E. N—d.

Hydrochoreuthes ungulatus Koch. Esbo, Ramsö sund $18^{24}/_{7}93$. E. N—d.

Hygrobates impressus Neuman. Esbo inre skärgård, bland vass $18^{3}/_{8}90$. K. M. Levander.

Axona versicolor Kramer. ♂ och ♀. Esbo, Ramsö sund, *Chara*, $18^{24}/_{7}93$. E. N—d.

Arrhenurus emarginator Koch. ♂ och ♀. Esbo, Ramsö sund $18^{26}/_{8}89$. K. M. Levander. (Några små sjöar vid Kuopio enligt Koenike).

Limnesia histrionica Bruz. Esbo, träsk på ön Pentala $18^{4}/_{8}93$. E. N—d.

Limnesia pardina Neum. Esbo, Ramsö sund $18^{24}/_{7}93$. E.

---

[1]) Angående Finlands Hydrachnider har förut publicerats: „Verzeichniss finnländischer Hydrachniden" af prof. Koenike i Abhandlungen des naturwiss. Vereins in Bremen" Bd. X, 1889. Förteckningen upptager 14 arter, bestämda efter exemplar, samlade af dr. O. Nordqvist.

N—d. (Äfven tagen i Hermanonkimaanjärvi och Sääksjärvi i Mäntsälä af E. N—d).

Eylais extendens Latr. Esbo, lergrafvar vid Skälörn $18^{27}/_{7}93$, Pentala träsk $18^{4}/_{8}93$. E. N—d. (Yli-Kitkajärvi, Kallavesi och Sammakkolampi enl. Koenike. Bäck vid Kuopio, K. M. Levander).

Limnochares holosericeus Latr. Esbo, lergraf vid Skälörn $18^{27}/_{7}93$. E. N—d. Sammastädes 1892, A. Westerlund. Pentala träsk $18^{4}/_{8}93$. E. N—d.

Underfamiljen Halacaridæ.

Aletes Seahami Hodge. Esbo, söder om Gåsgrundet, 10 m. djup, på alger. $18^{6}/_{8}93$. E. N—d.

Halacarus spinifer Lohmann. Lokal och tid som föregående.

Herr professor J. Sahlberg förevisade och anmälte en för vår fauna ny carabicid, *Bembidium adustum* Schaum., hvilken han funnit vid den sandiga stranden af ett tillflöde till floden Svir vid Gorki midsommartiden 1884. Denna art, som stod nära den nyligen såsom rekryt för vår fauna anmälda *B. varium* Oliv., men var mindre och hade vid basen bredare prothorax, starkare markerade strimmor samt mera utbredda gula teckningar på elytra, var ännu icke anträffad på Skandinaviska halfön, men förekom ganska allmänt i Östersjöprovinserna, norra Ryssland och Sibirien. I sammanhang härmed förevisade herr Sahlberg en annan ny skandinavisk carabicid, hvilken dock icke hörde till vår fauna. Det var *Oodes gracilis* Villa, hvaraf föredragaren för många år sedan under en kortare tids vistelse i Stockholm i juli månad 1863 fann tvenne exemplar under uppkastad *Phragmites* vid stranden af ett litet träsk vid Bellevue i närheten af Haga park. Exemplaren hade länge stått obestämda i föredragarens samling, men hade nu genom jämförelse med exemplar från sydligare Europa kunnat med säkerhet bestämmas. Arten är betydligt mera långsträckt än *Oodes helopioides* Fabr., har prothorax smalare, vid basen något afsmalnande samt föga punkterade sidor af metasternum. Förut var den känd från södra och mellersta Europa, men icke funnen nordligare än vid Berlin.

Ordföranden förevisade en af hr doktor A. R. Spoof i Åbo insänd honkräfta med första paret abdominalfötter utbildade såsom hos hankräftor.

Sekreteraren framlade till påseende ett antal af professor J. A. Palmén och rektor M. Brenner skänkta fotografiporträtt af Sällskapets medlemmar.

Då Flora-dagen, den 13 maj, i år infaller på pingstdagen, beslöt Sällskapet att begå sin årsdag lördagen den 5 maj samt på förslag af sekreteraren att i enlighet med gammal sed inom Sällskapet efter mötet samlas till ett enkelt samkväm, hvars anordning uppdrogs åt herrar K. M. Levander och R. Boldt.

Till de zoologiska samlingarna hade inlemnats af studeranden Hj. Olsson omkring 700 exemplar skalbaggar från Kimito, af professor J. Sahlberg omkring 400 arter skalbaggar mest från Karislojo, Helsingfors, Tavastland och Uleåborg, däribland 6 för finska samlingen nya arter.

De botaniska samlingarna hade af student K. E. Hirn fått emottaga *Juncus balticus* från Saltvik på Åland, ny för provinsen.

Kleine Beiträge zur Kenntniss des Thierlebens unter dicker Eisdecke in einigen Gewässern Finlands.

Von

K. M. Levander.

(Vorgelegt am 7 April 1894).

Um eine Vorstellung von dem Thierleben in unseren Gewässern während der Winterzeit zu gewinnen, haben auf meine Bitte einige meiner Freunde und ich selbst dann und wann bei Gelegenheit mit Netzen von Müller-Gaze Proben aus Eislöchern gefischt. Als Resultate meiner Untersuchungen will ich folgendes mittheilen.

I. **Maljalampi** und **Valkeinen** sind zwei Teiche bei Kuopio (63° n. L.) mit Ausfluss in den Kallavesi. Sie wurden im Neujahr 1891 von mir besucht und waren zu dieser Zeit mit dicker Eisdecke bedeckt. Mit einem an einem 2 m langen Stock befestigten pelagischen Netze wurden folgende Arten gefangen:

Protozoa. *Vorticella* sp., freischwimmende Colonie. Maljalampi.

Rotatoria. *Conochilus volvox* Ebg. Maljalampi.

Polyarthra sp. Mit schmalen und langen Cuticula-Anhängen; Maljalampi.

Triarthra longiseta Ebg. Maljalampi, Valkeinen.

Anuraea cochlearis Gosse. Maljalampi, Valkeinen.

„ *aculeata* Ebg. Maljalampi, Valkeinen.

Notholca longispina Kellicott. Maljalampi, Valkeinen.

Asplanchna priodonta Gosse var. *helvetica* Imh. Maljalampi, Valkeinen.

Turbellaria. Eine kleine *Rhabdocœle,* Maljalampi.
Cladocera. *Daphnia cristata* G. O. S. Maljalampi.
Bosmina longirostris O. F. M. Maljalampi, Valkeinen.
Acroperus leucocephalus Koch. Maljalampi.
Pleuroxus nanus Baird. Maljalampi.
Copepoda. *Cyclops* sp. Maljalampi, Valkeinen.
Diaptomus gracilis G. O. S. Maljalampi.
Nauplii. Maljalampi, Valkeinen.
Insecta. *Limnophilus? Larva.* Maljalampi.

Die Proben waren, dank dem Umstande, dass das Fischen in einem kleinen Eisloche eine grosse Ausbeute nicht gestattet, meistens quantitativ klein, was besonders in Betreff der einzigen Probe gilt, die ich aus dem Valkeinen bei sehr niedriger Temperatur (— 15° C.) erhielt. Von gewissen Formen enthielten sie jedoch zahlreiche Individuen und zwar von *Anuræa cochlearis, Notholca longispina, Asplanchna priodonta* var. *helvetica*, *Bosmina longirostris, Pleuroxus nanus, Cyclops* sp. und *Diaptomus gracilis.* Die Räderthiere trugen häufig Sommereier, die *Asplanchna*-Form sowohl Sommereier, resp. Embryonen, wie auch dickschalige Dauereier. Besonders bemerkenswerth ist, dass die Bosminen sich noch in dieser Zeit fortpflanzten und zwar durch Sommereier.

Am Ende Februar 1892 erhielt ich durch Herrn Cand. Med. E. Therman wieder eine Probe aus dem Teiche Maljalampi. Die Zusammensetzung der Fauna schien um diese Zeit des Winters ganz dieselbe zu sein, wie in der Neujahrszeit 1891, indem dieselben Arten wieder vertreten waren. Sehr zahlreich waren wieder *Anuræa cochlearis, Bosmina longirostris, Pleuroxus nanus, Cyclops* sp. und *Diaptomus gracilis.* Auch jetzt waren bei mehreren Exemplaren der *Bosmina longirostris* Sommereier, resp. Embryonen im Brutraume zu sehen.

II. Auf einer Reise in der Gemeinde Karttula ca. 40 km W. von Kuopio hatte ich d. 26 December 1893 Gelegenheit das pelagische Netz für einige Minuten in einen offenen, **Hirvenkoski** benannten Strom, durch welchen das Wasser aus einem Waldteiche in den Binnensee Virmavesi fliesst, zu tauchen. Da der genannte Strom ganz flach ist, und daher das Wasser eine starke Strömung hat, friert er im Winter nicht zu, während alle Teiche

und Seen mit dicker Eisdecke bedeckt sind. Die Temperatur der Luft betrug bei der Gelegenheit — 15° C. Die Probe, welche sogleich conservirt wurde, enthält folgende Räderthier-und Krebsthier-Arten.

Rotatoria. *Synchæta* sp. Mehrere Exemplare.
Anuræa cochlearis Gosse. Sehr zahlreich.
„ *aculeata* Ebg. Einzelne Exemplare.
Notholca longispina Kellicott. Zahlreich.
Cladocera. *Daphnia cristata* G. O. S. „
Bosmina longirostris O. F. M. „
Pleuroxus nanus Baird. Einzelne Exemplare.
Copepoda. *Cyclops* sp. Einzelne Exemplare.
Diaptomus gracilis G. O. S. Einzelne Exemplare.

Die meisten Individuen von der *Bosmina longirostris* sind mit leerem Brutraum, wenige tragen Eier und zwar Dauereier.

III. Aus Mittel-Finland habe ich noch zwei Proben anzuführen, welche ich Herrn Magister A. Westerlund verdanke. Sie sind aus einem in der Gemeinde Rantasalmi gelegenen Teiche, **Kosulanlampi**, und einem aus ihm entspringenden Bache d. 10 Januar 1893 aus Eislöchern gefischt und weisen folgende Species auf.

Rotatoria. *Polyarthra platyptera* Ebg. Einzelne Exemplare.
Anuræa cochlearis Gosse.
Notholca longispina Kellicott.
Cladocera. *Daphnia galeata* G. O. S.
„ *lacustris?* G. O. S.
Pleuroxus nanus Baird. Einzelne Exemplare.
Diaptomus gracilis G. O. S. Sehr zahlreich.

IV. Aus dem in Süd-Finland gelegenen, seichten, zum Theil mit Schilf und Binsen bewachsenen Binnensee **Nurmijärvi** hat Herr Magister K. E. Stenroos d. 24 April 1892 einige Proben aus einem Eisloche genommen. Die Eisdecke war nach seiner Angabe mehr als $^1/_2$ m dick; die Tiefe des Wassers unter der Eisdecke erreichte nicht 1 m. Die Proben enthalten nur eine *Cyclops*-Art, aber in sehr grosser Anzahl, sowie *Nauplien* von derselben.

Aus den oben zusammengestellten Daten kann man also ersehen, dass eine grosse Anzahl der pelagischen Thiere, inclu-

sive der pelagischen Cladoceren, in den Binnenseen und Teichen unseres Landes während der kalten Jahreszeit, wo jene sich mit dicker Eisdecke überzogen haben, ununterbrochen fortleben.

V. Um etwas über die Zusammensetzung der mikroskopischen Thierwelt während der Winterzeit in dem Seewasser unserer eisbedeckten Küste zu erfahren, habe ich mit dem pelagischen Netze im Winter der Jahre 1890—91 und 1892—93 in der Umgebung von Helsingfors einige Fänge gemacht, aus denen folgende Liste resultirt:

Dinoflagellata. *Peridinium catenatum* mihi[1]). Ketten von je zwei Individuen. Helsingfors, aus einem grossen Eisloche im Sandvikshafen, 18 $^{10}/_{2}$ 91. Eisdecke sehr dick.

Dinophysis acuta Ebg. Aus dem offenen Sunde zwischen Sveaborg und dem Stadttheil Brunnsparken, 18 $^{22}/_{2}$ 91.

Ciliata. *Nassula?* sp. („Eine braune, an eine *Nassula* erinnernde Holotriche“ nach meinen Notizen). Zusammen mit der vorigen Art.

Loxophyllum meleagre Ebg. Helsingfors, Südhafen, aus einem kleinen Eisloche bei der Insel Blekholmen, 18 $^{1}/_{2}$ 91.

Codonella tubulosa mihi (= *C. ventralis* Nordqvist). Zwischen Sveaborg und Brunnsparken 18 $^{22}/_{2}$ 91; Sandvikshafen 18 $^{10}/_{2}$ 91; bei der Insel Esbo-Löfö, aus einem kleinen Loche in dickem Eise, 18 $^{12}/_{3}$ 93.

Codonella Brandtii Nordqvist. Esbo-Löfö 18 $^{12}/_{3}$ 93.

Euplotes sp. Sandvikshafen 18 $^{10}/_{2}$ 91.

Vorticella sp. Auf Algenfäden festsitzend, zwischen Sveaborg und Brunnsparken, 18 $^{22}/_{2}$ 91.

Acineta tuberosa Ebg. Zahlreiche grosse Exemplare auf Algenfäden, zwischen Sveaborg und

[1]) Levander, *Peridinium catenatum* n.sp. Eine kettenbildende Peridinee im finnischen Meerbusen. In Acta Soc. pro F. & Fl. Fenn. IX, n:o 10, 1894. 18 ss. 1 Tafel.

Brunnsparken $18\,^{22}/_{2}\,91$. (In meinem früheren Aufsatze „Mikrofaunistiska anteckningar" *Acineta grandis* genannt).

Rotatoria. *Synchæta baltica* Ebg. Zwischen Sveaborg und Brunnsparken $18\,^{22}/_{2}\,91$; Esbo-Löfö $18\,^{12}/_{3}\,93$.

Anuræa aculeata Ebg. Helsingfors, Südhafen $18\,^{1}/_{2}\,91$, Esbo-Löfö $18\,^{12}/_{3}\,93$.

A. sp. (wahrscheinlich eine unbeschriebene Form, ähnlich *A. tecta* Gosse.) Esbo-Löfö $18\,^{12}/_{3}\,93$

Cladocera. Ob *Bosmina maritima* P. E. Müller auch im Winter im Seewasser bei uns vorkommt, ist mir festzustellen nicht gelungen.

Copepoda. Eine *Harpacticiden*-Art mit Eiern; auch Nauplien. Mehrere Exemplare zwischen Sveaborg und Brunnsparken $18\,^{22}/_{2}\,91$.

Cyclops sp.

Dias bifilosus Giesb. Einzelne Exemplare zwischen Sveaborg und Brunnsparken $18\,^{22}/_{2}\,91$.

Temorella affinis Poppe var. *hirundoides* Nordqvist. An derselben Stelle, wie die vorige Art, $18\,^{22}/_{2}\,91$; einzelne junge Individuen. Wahrscheinlich gehören zu dieser Form auch die nicht voll ausgebildeten Calaniden und Nauplien, die ich aus dem Sandvikshafen $18\,^{10}/_{2}\,93$ erhielt.

Ostracoda. Einen lebenden Ostracoden, der nicht bestimmt wurde, erhielt ich aus dem Südhafen von Helsingfors $18\,^{1}/_{2}\,91$.

Amphipoda. *Gammarus locusta* Fabr. Zahlreiche Exemplare aus einem Eisloche bei Esbo-Löfö $18\,^{12}/_{3}\,93$. Einige Individuen wurden auch im Sunde zwischen Sveaborg und Brunnsparken $18\,^{22}/_{2}\,91$ beobachtet.

An der letzterwähnten Stelle erhielt ich noch eine 1 cm. lange *rhabdocœle* Turbellarie von weisslicher Farbe, mit einem Otolithen im Vordertheile des schmalen und langgestreckten Körpers und dem Munde in der hinteren Körperhälfte. Ferner eine Nematode und einzelne Chironomiden-Larven. Aus dem Eisloche bei Esbo-Löfö wurde $18\,^{12}/_{3}\,93$ auch eine Hydrachnide gefangen.

Nachschrift. Beim Drucken dieser Mittheilung ist mir eine Abhandlung von R. Lauterborn „Über die Winterfauna einiger Gewässer der Oberrheinebene. Mit Beschreibungen neuer Protozoen“ [1]), welche der Verfasser mir gütigst zugesandt hat, in die Hände gekommen. Herr Lauterborn konstatirt „das Vorhandensein einer an Arten und teilweise auch an Individuen sehr reichen Tierwelt, sowohl im Schlamme am Grunde der Gewässer als auch in den freien Wasserflächen unmittelbar unter der Eisdecke“ und führt als Beleg hierfür eine stattliche Reihe von Rhizopoden, Heliozoën, Flagellaten, Ciliaten, Rotatorien, Crustaceen und Tardigraden an.

[1]) Biologisches Centralblatt, Bd. XIV, Nr 11, 1894, p. 390—398.

Årsmötet den 5 maj 1894.

Ordföranden, professor J. A. Palmén afgaf följande årsberättelse:

När uti ett vetenskapligt samfunds årsberättelse vanligen år efter år uti ingressen upprepas att det förgångna året förlupit i all stillhet, så kan det måhända förefalla stereotypt, men det behöfver därför icke vara intetsägande. Man erfar ju i politiska lifvet huru „discordia res maximæ dilabuntur", och det samma kunde ju också i ett vetenskapligt sällskap vara fallet; att intet sådant passerat är ju derföre en lycka som förtjänar antecknas. Finnes nämligen verklig lifaktighet i ett samfund, så blir årets stillhet liktydig med ett jämnt och ostördt framåtskridande, ett sådant som just är det mest önskliga för vetenskaplig forskning. I detta afseende kan vårt Sällskap blicka tillbaka med tillfredställelse och med känsla af att efter måttet af sina krafter hafva fyllt sin pligt.

Vid ett tillfälle som detta egna vi gerna främst vår tanke åt de män som lemnat våra led och lagt sig ned för alltid. Likasom förut har nämligen sällskapet förlorat några både utländska och inhemska ledamöter.

Af utländska ledamöter har Sällskapet förlorat Richard Spruce, den fräjdade exkurrenten inom Syd-Amerikas tropikverld. Född 1817 egnade sig Spruce tidigt åt studiet af Stor Britanniens mossflora samt dokumenterade sig genom sina publikationer om Pyrenéernas muscinéer som en synnerligen framstående bryolog. Sitt verldsrykte vann han dock genom sina under sexton år (1849—64) fortsatte botaniska undersökningar inom Syd-Amerika. Begynnande med Rio Negros och Orinokos flodområden utsträckte han sina forskningsresor mot vester till Anderna, hvilkas höjdsträckningar och dalar han noggrannare än någon botanist före eller efter honom undersökt. Med bruten helsa och efter att hafva förlorat hela sin förmögenhet nödgades han 1864 återvända

till England där regeringen anslog honom en pension. De samlingar han under dessa färder sammanbragte voro ofantliga; bearbetningen däraf öfverlemnade han åt olika specialister, och enstämmigt intyga dessa att Spruce varit en af alla tiders mest skarpsynta samlare. Sjalf förbehöll han sig lefvermossorna och har om den publicerat sitt hufvudarbete *Hepaticæ amazonicæ et andenses* (1884—85) rikt icke blott på iakttagelser rörande detaljer beträffande denna i tropikerna så månggestaltade grupp, utan äfven på allmänna synpunkter för deras systematik. En talrik mängd afhandlingar vittna äfven om hans skarpsynthet. Föreslagen af vår bryolog professor Lindberg, var han medlem af vårt sällskap sedan år 1871. Han afled den 28 december 1893.

Med döden har afgått jämväl lektor Knut Fredrik Thedenius i Stockholm den 4 mars 1894. Född år 1814 sökte han, ehuru intresserad naturhistoriker, till en början under 1840- och 1850-talen vinna sin utkomst genom apotekareyrket, men fortsatte därjämte städse sina studier i naturalhistoria. År 1852 öfvertog han en lärareplats i Stockholm och egnade sig snart odeladt åt denna verksamhet, tills han såsom lektor tog afsked år 1886. Sjelf ytterst hängifven naturen förstod han i hög grad att väcka sina elevers intresse. Under lediga tider gjorde han resor i botaniskt syfte, och såsom författare har han gjort sig bekant förnämligast genom 'Svensk Skolbotanik' och 'Flora öfver Upplands och Södermanlands fanerogamer.' Förutom denna växtgrupp var det förnämligast mossorna Thedenius studerade, och många värdefulla bidrag lemnade han till kännedom om deras utbredning i Sverige; som ett erkännande af hans förtjänster om sistnämda växtgrupp må anses att utaf Schimper efter honom uppkallats ett slägte. Till medlem af vårt samfund föreslogs han år 1871 af sin forne elev professor Lindberg. Under senare år var den gamle mannen lifligt sysselsatt också med insektverlden, särskildt fjärilarna, af hvilka han samlat sig en vacker kollektion, och han deltog med ifver i Entomologiska föreningens i Stockholm sammanträden och verksamhet. På enhvar, som kom i beröring med den humane och enkla mannen, måste hans hjärtegoda väsende och hela personlighet verka tilldragande, hvarföre ock den vänkrets, som den bortgångna tillvunnit sig, är utsträckt vida utöfver hans närmaste verkningskrets.

Bland inhemska ledamöter som aflidit under året bör främst nämnas nestorn bland finska forskare professor Henrik Gustaf Borenius, som uppnådde den vördnadsvärda åldern af 92 år och afled den 5 mars 1894. Han egnade sin verksamhet åt de meteorologiska observationerna i vårt land, och detta arbete har medelbart ländt äfven den inhemska naturhistorien till gagn; denna forskningsriktning gaf han år 1850 sitt erkännande därigenom att han enligt den tidens sed inträdde såsom medlem i vårt samfund.

En annan naturforskare-veteran, senator Adolf Edvard Arppe, var medlem af Sällskapet sedan år 1837, och afsomnade i Helsingfors den 13 april 1894 i sitt 76:te lefnads år. Hans vetenskapliga och mångsidiga medborgerliga verksamhet var riktad åt annat håll, men likvisst har naturalhistorien icke varit honom fremmande, ty i egenskap af Universitetets Rektor under en särdeles lång tid hade han tillfälle att handlägga en mängd ärenden, som nära berört bland annat de naturhistoriska samlingarna. Då vårt sällskap år 1857 beslöt öfverlemna sina samlingar åt Universitetet mot förbindelse att detta å sin sida skulle upprätthålla ett finskt naturalhistoriskt museum, uppdrog Consistorium åt ett utskott af tre personer, hvaribland rektor, att yttra sig, och såsom resultat framgick senare den öfverenskommelse af den 17 februari 1858, som ännu är giltig.

Från ett verksamt lif har vidare bortgått Sällskapets medlem filosofie magister Oskar Ernst Viktor Fredrik Rönnbäck. Såsom student lifligt intresserad af botanik inträdde han år 1859 i vårt sällskap och lemnade många bidrag till kännedom af floran i Satakunta. Senare inslog han en mera praktisk riktning, som dock icke är främmande för naturalhistorien; med intresse omfattande landets modernäring, jordbruket, utvecklade han såsom mångårig sekreterare i Finska hushållningssällskapet mycken energi; vid sitt den 23 november 1893 timade frånfälle lemnade han sin plats svår att fylla.

Likaledes åt annan riktning än den naturalhistoriska egnade sig Waldemar Spoof. Redan under sin studiitid var han en varm naturvän, men först senare såsom juridisk tjänsteman begynte han att bilda och med icke obetydliga kostnader vidmakthålla en egen samling af finska foglar, deras ägg och bon, äfvensom af fiskar i sprit. En ekonomiskt gynnsam ställning tillät honom

att tillfredsställa sitt intresse ej blott i detta afseende utan ock att till sina samlingar foga värdefulla zoologiska praktverk. Att han var en af dem som genom penningebidrag möjliggjorde 1887 års Kola-expedition bör också här antecknas. Sina samlingar uppställde han på sitt gods på Kakskerta ö, dit han efter erhållet afsked från sin innehafda referendariesekreterare-tjänst drog sig tillbaka till följd af en tilltagande sjuklighet, för hvilken han helt nyligen dukade under den 16 april 1894. Om ock hans efterlemnade kollektioner icke äro af vetenskaplig betydelse, äro de dock för våra förhållande anmärkningsvärda nog att undandragas det oblida öde, för hvilket privatsamlingar mången gång äro utsatta.

I stället för de med döden afgångna rekryterar sig Sällskapets led årligen med nya medlemmar. Under året hafva dock endast två tillkommit, nämligen dr J. E. D. Iverus och student V. Borg.

Sina sammanträden har Sällskapet i vanlig ordning hållit till ett antal af sju och därunder utvecklat samma lifaktighet som tillförene. Förevisningar hafva till stort antal omvexlat med meddelanden om nya fynd eller iakttagelser, hvilka nedlagts i Sällskapets protokoll. Till det vetenskapliga lifvet vid Sällskapets möten hafva sålunda bidragit herrar Arrhenius, Bergroth, Ch. E. Boldt, R. Boldt, Brenner, Hirn, Hisinger, Kihlman, Levander, Lindberg, Montell, Nordenskiöld, Nyholm, Olsson, Palmén, E. Reuter, O. Reuter, Sælan, Sahlberg, Thesleff och Wainio, några af desse flerfaldiga gånger.

Några af meddelandena hafva tagit form af afhandlingar eller mera omfattande arbeten, som inlemnats till publikation, nämligen:

Bergroth, Anteckningar om vegetationen i gränstrakterna mellan Åland och Åbo-området.

Ch. E. Boldt, Vegetationen vid Lojo sjö.

Levander, Peridinium catenatum n. sp. Eine kettenbildende Peridinee im finnischen Meerbusen.

Levander, Zur Kenntniss einiger Ciliaten.

Levander, Beiträge zur Kenntniss der Pedalion-arten.

Levander, Beiträge zur Kenntniss der Wasserfauna in der Umgebung von Helsingfors, I.

O. M. Reuter, Dispositio nova specierum fennicarum generis Hemerobius.

O. M. Reuter, Apterygogenea Fennica. Finlands Collembola och Thysanura.

Stenroos, Nurmijärven pitäjän siemen- ja saniais-kasvisto.

Stenroos, Die Cladoceren der Umgebung von Helsingfors.

Wainio, Monographia Cladoniarum universalis. Pars secunda.

Af Sällskapets „Meddelanden" har 19:de häftet sett dagen, innehållande förhandlingarna och en del smärre meddelanden. Nionde bandet af „Acta" är just färdigt och innehåller elfva afhandlingar, nämligen af herrar Karsten, Westerlund, Sahlberg, O. M. Reuter, Brenner, E. Reuter, Levander och Stenroos. Det 10:de bandet af „Acta" är halffärdigt, innehållande afslutning af hr Wainios stora monografi af Cladonierna; det 11:te bandet slutligen är just påbörjadt.

Det meddelande rörande acklimatisering af växter, som Sällskapet för ett år sedan från Forstföreningen emottog, väntar ännu på slutlig behandling. Ett annat långvarigt företag, lektor Hj. Hjelts stora *Conspectus Floræ fennicæ,* som tidigare blifvit af särskild anledning något uppehållet, har åter kunnat fortskrida, sedan de i föregående årsberättelse omnämnda hindren numera blifvit öfvervunna, hvarföre tryckningen under denna vår åter vidtagit. Monokotyledonerna äro nyligen slutligt redigerade i manuskript, hvadan ett häfte åter kan snarligen väntas blifva tryckt.

Inom Sällskapet har under året väckts förslag att på ett ingående sätt utreda våra kulturväxter och med dem i sammanhang stående frågor. Ett utskott har handlagt ärendet och dess förslag blifvit af Sällskapet godkändt till verkställighet. Utskottet har jämväl dragit försorg om affattande af frågeblanketter, som skola spridas till ett stort antal landsmän. För att härvid undgå betungande porto, har å Sällskapets vägnar till styrelsen inlemnats en anhållan att Sällskapet måtte få för dylika ändamål åtnjuta portofrihet, hvilken anhållan dock ännu beror på afgörande.

Under förliden sommar utfördes på föranstaltande af Sällskapet tvenne exkursioner nämligen af herr Olsson i botaniskt syfte på Kimito och hr Montell i entomologiskt afseende i Ladoga Karelen.

Efter det anmälan hos Sällskapet blifvit under året gjord om att nära Ladogas vestra strand finnas intressanta lager af torf, hårdt

hoppressad af öfverlagrande grusskikt, har Sällskapet beslutit låta i nästa sommar undersöka dessa och för detta ändamål tilldelat forstmästaren magister R. Herlin ett reseunderstöd af 200 mk. Vidare har tilldelats herr H. Lindberg ett understöd af 350 mk för botaniska forskningar på Karelska näset, 100 mk för enahanda ändamål åt herr P. Hj. Olsson i Åbo yttre skärgård och åt herr V. Borg i Kalvola.

Vidare har Sällskapet gifvit uppdrag åt särskilda ledamöter att åstadkomma register öfver dess förhandlingar och publikationer, samt att förteckna finsk botanisk och zoologisk literatur, närmast med synpunkt på den tid då Sällskapet haft sin tillvaro i 75 år. En påtänkt historik öfver den då förgångna tiden är tillsvidare beroende.

Ehuru Sällskapets skattmästare kommer att redogöra för samfundets ekonomiska tillgångar, må det ej anses olämpligt att här erinra om den uppmuntran till fortsatt arbete som vi gerna anse ligga uti det anslag ur Längmanska fonden, hvilket landets ständer synas erna tilldela äfven vårt samfund.

Till sist må ännu nämnas, att under året vidtagits åtgärden att trycka nya kallelsebref för utländska ledamöter, och att i enlighet med senaste årsmötes beslut en komité öfverlagt om grunderna för och lydelsen af nya stadgar för Sällskapet, hvilka jämväl blifvit utdelade tryckta och i dag skola statutenligt underkastas diskussion.

Intendenten för de zoologiska samlingarna, herr dr K. M. Levander lemnade följande redogörelse för deras tillväxt:

Sedan senaste årsmöte hafva vertebratsamlingarna ökats med 2 arter däggdjur, 11 fåglar, bland dessa en ökenfågel, *Cursorius gallicus*, som veterligen icke förut visat sig inom den skandinaviska norden, 1 sällsynt orm, 14 arter fiskar, bland dem rödspottan, *Pleuronectes platessa*, hvilken förut icke blifvit iakttagen i Finska viken. Af dessa gåfvor äro förut icke anmälda *Larus tridactylus*, skjuten vid Uleåborg den 12 april och förärad till samlingarna af lektor H. Zidbäck, samt sistnämda flundreart, fångad med not den 15 april 1894 i Helsinge skärgård vid Löfö af vaktmästaren G. Nyberg, äfvensom ett exemplar af teistefisken, *Centronotus gunellus*, fångad den 4 dennes vid Esbo-Ådholm af fiskaren

Sundholm. För gåfvorna till vertebratsamlingarna står Sällskapet i tacksamhetsförbindelse till följande personer: skoleleven G. Bask, hr K. O. Bomansson, trädgårdsmästare Cedergren, student W. Fabritius, ingeniör Hildén, herr I. Hindersson, dr E. Hougberg, filosofie licentiat K. M. Levander, magister J. Lindén, baron F. Linder, baron C. Munck, bondesonen Oskar Muurila, fiskare J. Nisén, vaktmästare G. Nyberg, magistrarne J. Roos och K. E. Stenroos, fiskare Sundholm, pedell Wikström, lektor H. Zidbäck.

Finska insektsamlingen har under det förflutna året icke vunnit synnerligen rik tillväxt. Dock hafva de af *Coleoptera* och *Lepidoptera* äfven denna gång fått emottaga några bidrag af stort intresse. Af sistnämnda ordning medförde studeranden J. Montell, som med understöd af Sällskapet sistlidne sommar färdades i Ladoga Karelen, en ganska vacker samling isynnerhet af *Microlepidoptera*, hvilken dock ännu ej blifvit granskad och bestämd. Af samma ordning hafva inlemnats mindre, men högst värdefulla bidrag af magister E. Reuter från sydvestra Finland, magister K. F. Ehnberg från Savolaks, af dr A. Poppius, student W. Poppius, fröken Nenne Moberg, eleverna Viktoria Wahlberg och Avena Sahlberg samt vaktmästare G. Nyberg från skilda lokaler i södra Finland. Härigenom hafva inalles tillkommit 16 för finska samlingen nya arter.

Af skalbaggar hafva de betydligaste bidragen inlemnats af student P. Hj. Olsson från Kimito och af professor J. Sahlberg från Karislojo, Helsingfors, Tavastland och norra Österbotten. Mindre bidrag hafva erhållits af vaktmästare G. Nyberg, samt af studenterna Streng, Stenius, Tscharnetsky m. fl. En ganska rikhaltig samling skalbaggar från sydvestra Finland har sedan senaste månadsmöte förärats af O. M. Reuter, däribland ett stort antal curculionider, bestämda af ingeniör J. Faust, och af student Stenius 5 sällsynta skalbaggar från Helsingfors-trakten. Genom alla dessa bidrag ha samlingarna erhållit 6 för faunan nya arter.

Af krustacéer och små vattenorganismer har ett betydligt material till museum inlemnats af undertecknad från Esbo skärgård och Helsingfors-trakten, af filosofie kandidat K. E. Stenroos från Nurmijärvi, filosofie kandidat A. Westerlund från sjöar i Savolaks, i synnerhet från Rantasalmi och Kuopio-trakten, student K. E. Hirn från Jyväskylä och Kuusamo, filosofie kandidat Th. Nyholm från Kuolajärvi Lappmark och Borga skärgård, student

K. Stenberg från Tohmajärvi och Eno socknar, magister E. Reuter från Pargas, dr A. O. Kihlman från Kola-halfön och Hvita hafvet, medicine studerande L. I. Ringbom från Korpo skärgård, medicine licentiat G. W. Levander från Karttula, magister D. A. Wikström från Lojo, student E. Nordenskiöld från Mäntsälä. Det sålunda sammanbragta materialet torde numera omfatta ungefär 700 särskilda prof.

Med några mycket intressanta gåfvor har krustacé-samlingen ihogkommits af dr A. R. Spoof och vaktmästare G. Nyberg.

Museets finska konkyliesamling har godhetsfullt blifvit granskad af den kände malakologen dr C. A. Westerlund i Ronneby, hvilken däri funnit en stor mängd arter och varieteter, hvilka i literaturen icke ännu äro angifna från Finland. Äfven några för den skandinaviska norden nya och obeskrifna arter och varieteter hafva af dr Westerlund upptäckts i den af honom genomgångna samlingen. En värdefull tillökning har denna vunnit genom föräringar af sötvattensmusslor från Lojo sjö af lektor Hj. Schulman, från Sjundeå af student S. Perklén, från Mäntsälä af studerande E. Nordenskiöld, från Nurmijärvi af filosofie kandidat K. E. Stenroos, från Suonnejoki, Suontienselkä och Iisvesi af medicine kandidat T. Laitinen, från Helsinge å af intendenten.

Ett antal i sprit bevarade Lumbricider hafva inlemnats af student E. Nordenskiöld från Mäntsälä.

För de botaniska samlingarnas tillväxt lemnade intendenten herr dr A. O. Kihlman följande redogörelse:

Under det förflutna året har ingen anmärkningsvärdare förändring i vården af det finska herbariet inträffat. Bestämningen och uppställningen af de inlemnade kärlväxterna har fortgått på enahanda sätt som förut. Ett ovärderligt tillskott till museets ordinarie krafter har dock härvid lemnats af professor J. P. Norrlin, som åter egnat mycken tid åt bearbetningen af de finska *Hieracia*. Äfven fremmande forskares medverkan har museet haft förmånen åtnjuta i det att direktor Crépin i Bruxelles granskat våra rosor och rektor Almqvist i Stockholm revideradt sina tidigare bestämningar af särskilda *Carices distigmaticæ*, hufvudsakligen *C. salina*.

Katalogiseringen af mossorna för den nya upplagan af *Herbarium Musei Fennici* har fortskridit så långt att denna del af

arbetet, redigerad af dr V. F. Brotherus och possessionat J. O. Bomansson, redan är lagd under pressen och sanolikt kan utkomma på hösten. — Äfven katalogiseringen af lafsamlingen har påbörjats under ledning af professor Norrlin.

Bland öfriga kryptogamafdelningar kunna i detta sammanhang omnämnas vissa familjer af trådalgerna (*Zygnemaceæ och Œdogoniaceæ*). Dessa hos oss ännu tämligen förbisedda växter hafva i student Karl E. Hirn funnit en noggrann och flitig iakttagare, som med ospard möda genomgått och granskat en mängd såväl äldre som yngre kollektioner från olika delar af vårt område.

Till samlingarna hafva förärats 400 kärlväxter, 1719 mossor, 1 laf, 11 svampar, 87 algprof och 17 nummer för den karpologiska kollektionen. Såsom nya för floran kunna bland kärlväxterna denna gång endast framhållas *Salix Lapponum* × *vagans* från Jorois och *Verbascum lychnitis* × *nigrum* från Lojo, båda af stud. H. Lindberg, äfvensom måhända *Stachys annua* från Muola, hvars indigena natur likväl icke kan anses tillräckligt konstaterad.

De mest omfattande och vigtigaste bidragen hafva lemnats af rektor J. Lindén (mossor från södra Karelen), student Harald Lindberg (mossor från Karelska näset), student Karl E. Hirn (kärlväxter från Kuusamo), student P. Hj. Olsson (mossor från Kimito) och dr A. O. Kihlman (mossor från Ryska Lappmarken).

För öfriga delvis rätt vigtiga bidrag stannar museum i förbindelse till fröken H. Tennander, drr Hj. Hjelt, J. B. Iverus och E. Wainio, rektorerne M. Brenner och H. Zilliacus, lektor K. J. W. Unonius, kollegan H. Zidbäck, magistrarne A. Arrhenius, Ch. E. Boldt, I. O. Bergroth, J. A. Flinck, E. Reuter och K. E. Stenroos, possessionaten J. O. Bomansson, studenterne O. Ekstam (Upsala), O. Hakulinen, J. A. af Hällström, O. Karsten och A. Thesleff samt byggmästare A. Karling.

Bibliotekarien, herr magister A. Arrhenius, afgaf följande årsberättelse:

Sällskapets bibliotek har sedan senaste årsmöte vunnit en tillökning af 710 numror, fördelade med hänsyn till de särskilda vetenskapsgrenarne på nedanstående sätt:

Naturvetenskap i allmänhet	395
Botanik	135

Zoologi	95
Geografi	22
Geologi, paläontologi	20
Antropologi	8
Meteorologi, fysik	4
Diverse skrifter af blandadt innehåll	31

Det öfvervägande flertalet publikationer har äfven nu, liksom tillförene, erhållits af de lärda samfund och de tidskriftsredaktioner, hvilka med Sällskapet underhålla regelbundet skriftutbyte. Dessa uppgå för närvarande till 237, och af dem hafva under det förflutna värksamhetsåret tillkommit följande nio:

Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg	i Güstrow.
Geographische Gesellschaft und naturhistorisches Museum	Lübeck.
Museo Nacional	Montevideo.
Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres	Madison.
Società di Naturalisti	Napoli.
Kansas Academy of Science	Topeka.
Naturwissenschaftlicher Verein der Trencsener Comitates	Trencsen, Ung.
Entomological Society	Washington.
Tufts College, Massachusetts	

För välvilliga bokgåfvor står Sällskapet dessutom i tacksamhetsskuld till: Bestyrelsen för 10:de Allmänna finska landtbruksmötet i Wasa, till Finska Landtbruksstyrelsen, till herrar S. Almqvist, A. Blytt, J. E. D:son Iverus, J. Klinge, K. M. Levander, M. Micheli, Sv. Murbeck, P. A. Nordstedt & Söner, E. Reuter och E. Schulze.

Sällskapets boksamling, som flitigt anlitats, befinner sig sålunda altjämt i snabb tillväxt och torde för närvarande enligt ungefärlig uppskattning omfatta 9 à 10,000 numror. Det förtjänar emellertid framhållas att det utrymme Sällskapet för detta ändamål disponerar med hvarje dag visar sig alt mer otillräckligt. Redan nu är det förenadt med stora svårigheter att bereda plats för inkommande literatur, en omständighet, som naturligtvis måste invärka synnerligen menligt på bibliotekets skötsel, icke minst på utlåningen.

Slutligen må nämnas att genom professor Bolins tillmötesgående för Sällskapets räkning en hylla upplåtits i Universitetsbibliotekets läsrum, där på hvarje möte framlagd literatur härefter hålles tillgänglig intill närmast därpå följande möte.

Skattmästaren, hr bankdirektör L. v. Pfaler, hade lemnat följande:

Årsräkning för år 1893.

Debet.

Behållning från föregående år:

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl. Fmk 10,000	10,141: 20		
Finska statens $4^1/_2$ % donations-obl. af år 1875 Fmk 100	94: 50		
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. af 1882 Fmk 5,500	5,455: —		
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. af 1892 Fmk 3,000	2,880: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	8,750: —		
D:o d:o (af dep. bevis å 2,000 Fmk)	500: —	27,820: 70	

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till herr John Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 %	2,000: —		
D:o d:o à 5 %	2,000: —	4,000: —	

Årskassan.

Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken (af dep. bevis å 2,000 Fmk)	1,500: —		
Å löpande räkning i d:o	1,760: 87	3,260: 87	35,081: 57

Inkomster under året.

Statsanslaget, 4:de kvartalet för 1892 samt 1:sta—3:dje kvartalen för 1893 à 750 Fmk	3,000: —	
Transport Fmk	3,000: —	35,081: 57

Transport Fmk		3,000: —	35,081: 57
Influtna räntor:			
Å Hypoteksföreningens obligat. Fmk 10,000 à $4^1/_2$ %	450: —		
„ Finska statens don. obligat. Fmk 100 à $4^1/_2$ %	4: 50		
„ Helsingfors stads obl. af 1882 Fmk 5,500 à $4^1/_2$ %	247: 50		
„ d:o d:o af 1892 Fmk 3,000 à $4^1/_2$ %	135: —		
Å bankdepositioner:			
Fmk 8,000 à 5 % fr. $^1/_1$—$^{31}/_{12}$'93	400: —		
„ 750 à 5 % fr. $^1/_1$—$^{31}/_{12}$'93	37: 50		
„ 2,000 à 5 % fr. $^1/_1$—$^8/_4$'93	26: 67		
„ 2,880 à 5 % fr. $^8/_4$—$^{31}/_{12}$'93	104: 80		
Å löpande räkning	35: 24		
„ John Sahlbergs skuldsedlar Fmk 4,000 à 5 %	200: —	1,641: 21	
Ledamotsafgifter:			
Af Hj. Olsson	12: —		
„ K. E. Hirn	12. —	24: —	
För försålda skrifter:			
Genom E. Wainio		6: —	4,671: 21
Summa Fmk			39,752: 78

Kredit.

Utgifter under året.

Arvode åt bibliotekarien	300: —	
d:o „ sekreteraren	300: —	
d:o „ vaktmästaren	100: —	
Transport Fmk	700: —	

Transport Fmk		700: —	
Reseunderstöd åt P. Hj. Olsson		175: —	
D:o „ Justus Montell		200: —	
Räntа å Sanmarkska fonden till Enkefru S. Sanmark		200: —	
Tryckningskostnader:			
Till J. Simelii arfv. tryckeri . . .	3,123: 50		
„ G. Sundmans lith. atelier . .	193: —		
„ F. Lievendahls lith. tryckeri .	128: —	3,444: 50	
Annonser		119: 45	
Porto- och fraktkostnader m. m.		111: 67	4,950: 62

Behållning till år 1894.

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl. Fmk 10,000	10,141: 20		
Finska Statens $4^1/_2$ % don. obl. af 1875 Fmk 100	94: 50		
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. af 1882 Fmk 5,500	5,455: —		
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. af 1892 Fmk 3,000	2,880: —		
Å depositions räkning:			
I Nordiska Aktiebanken	8,000: —		
D:o d:o	750: —		
D:o d:o (af bevis å Fmk 2,880: —)	500: —	27,820: 70	

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till hr John Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 %	2,000: —		
D:o d:o à 5 %	2,000: —	4,000: —	
Transport Fmk		31,820: 70	4,950: 62

Transport Fmk.	31,820: 70		4,950: 62
Årskassan.			
Å depositions-räkning i Nordiska Aktiebanken (af dep. bevis å Fmk. 2,880)	2,380: —		
Å löpande räkning i d:o d:o . . .	595: 46		
Kontant	6: —	2,981: 46	34,802: 16
Summa Fmk.			39,752: 78

På förslag af revisorerne beviljades skattmästaren full decharge.

Likaledes på förslag af revisorerne beslöts att till stående fonden lägga en summa stor Fmk. 179: 30, hvarigenom fondens belopp komme att uppgå till jämt 28,000 Fmk.

Vid härå förrättadt val af funktionärer återvaldes till ordförande friherre professor J. A. Palmén, till vice-ordförande herr professor F. Elfving, till skattmästare herr bankdirektör L. v. Pfaler, till bibliotekarie herr magister A. Arrhenius; till sekreterare valdes, efter det herr doktor R. Boldt undanbedt sig återval, herr magister I. O. Bergroth.

Till ledamöter i tryckningskomitén, där herrar Palmén, Levander och Kihlman äro självskrifna, invaldes herrar Norrlin, Sælan och Sahlberg och till suppleanter herrar Elfving, O. M. Reuter och Brenner.

Till revisorer utsågos herrar Sælan och Brenner.

Den vid senaste årsmöte tillsatta komitén för uppgörande af förslag till nya stadgar hade, såsom redan på aprilmötet blifvit för Sällskapet anmäldt, inlemnat sitt förslag. Detta genomgicks nu och antogs i hufvudsak oförändradt, hvadan förslaget till nya stadgar, sådant det af ordföranden skall till högvederbörlig ort inlemnas med anhållan om stadfästelse, erhöll följande lydelse.

Sällskapets ändamål och sammansättning.

§ 1.

Societas pro Fauna et Flora fennica har till ändamål att befordra kännedomen af Finlands djur- och växtvärld.

§ 2.

Till inhemsk medlem äger enhvar af Sällskapets medlemmar i motiveradt yttrande föreslå personer, hvilka nitälska för dess syften. Sådant förslag upptages af Sällskapet på nästföljande ordinarie möte och afgöres antingen genom acklamation eller, där så yrkas, genom sluten omröstning.

§ 3.

Sålunda invald medlem erlägger till Sällskapets kassa en inskrifningsafgift af 15 fmk.

§ 4.

Till korresponderande ledamot kan utses utländsk vetenskapsidkare, hvilken antingen medverkat till utredandet af den finska faunan eller floran, eller ock på annat sätt utöfvat inflytande på forskningen härom. I sådant afseende väckt förslag afgöres på nästföljande ordinarie möte, sedan Bestyrelsen sig däröfver yttrat.

Till hedersledamot kan Sällskapet på enahanda sätt invälja naturforskare, utmärkta för synnerliga förtjänster.

Styrelse och förvaltning.

§ 5.

Sällskapets angelägenheter handhafvas af en ordförande, en vice-ordförande, en sekreterare, en skattmästare, en bibliotekarie, minst två intendenter samt en bestyrelse. Dessa funktionärer väljas på årsmöte med slutna sedlar, de fyra förstnämnda för ett år, bibliotekarien och intendenterna för tre år, bestyrelsen åter på sätt som i § 11 stadgas.

§ 6.

Ordföranden eller, vid förfall för honom, vice-ordföranden tillkommer:

att handhafva ledningen af Sällskapets allmänna angelägenheter;

att vid dess möten föra ordet;

att å Sällskapets vägnar underteckna alla bref och utgående expeditioner, så ock alla anvisningar på Sällskapets kassa; äfvensom

att till årsmötet afgifva berättelse öfver Sällskapets verksamhet under året.

§ 7.

Sekreteraren åligger:

att vid sammanträdena föra protokoll;

att uppsätta och kontrasignera utgående skrifvelser;

att föra Sällskapets matrikel och vårda dess arkiv; samt

att ombesörja sådana löpande ärenden, hvilka ej tillkomma någon af öfriga funktionärer.

§ 8.

Skattmästaren ansvarar för förvaltningen af Sällskapets penningemedel, i öfverenstämmelse med dessa stadgar och Sällskapets förfoganden, samt bör vid månadsmötena redogöra för kassabeståndet äfvensom inom utgången af mars månad afgifva redovisning för föregående år.

§ 9.

Bibliotekarien är pligtig:

att vårda boklagret och biblioteket;

att hålla det senare tillgängligt i öfverensstämmelse med af Sällskapet gifna föreskrifter och på tider som af Sällskapet godkännas;

att öfvervaka försäljningen af Sällskapets skrifter; och

att ombesörja expeditionen af dessa till Sällskapets korrespondenter äfvensom all biblioteket rörande skriftvexling.

§ 10.

Intendenterna äga att emottaga till Sällskapet öfverlemnade naturföremål och afgifva redogörelse för dem äfvensom för vården af finska museet.

§ 11.

Bestyrelsen utgöres af ordföranden, vice-ordföranden och fem medlemmar, af hvilka senare årligen en i tur afgår.

Bestyrelsen, hvars förhandlingar ledas af Sällskapets ordförande och vid hvars möten tjänstemännen äga rätt att närvara, är beslutför, så snart fem af dess medlemmar äro tillstädes.

Bestyrelsen tillkommer:

att granska inlemnade manuskript;

att besluta om deras publikation och om utgifvandet af Sällskapets skrifter; samt

att förbereda alla viktigare ärenden, såsom bortgifvandet af stipendier, uppgörandet af program för vetenskapliga undersökningar, förslag till ändring af stadgarna m. m.

Sällskapets möten.

§ 12.

Sällskapet sammanträder till ordinarie möte under Universitetets läseterminer en gång i månaden. Extra möte sammankallas af ordföranden vid behof eller då minst 10 medlemmar därpå yrka.

§ 13.

Sällskapet är beslutfört, om vid mötet minst 10 medlemmar äro närvarande; dock kunna vetenskapliga meddelanden göras och förslag väckas äfven om antalet deltagare är mindre.

Vid omröstning afgör enkel röstöfvervikt, dock med iakttagande af bestämningarna i §§ 21 och 22. Vid lika röstetal afgöres val genom lottning, men i andra frågor gälle den mening, som biträdes af ordföranden.

§ 14.

Årligen den 13 maj, Floras dag, eller om hinder då möter någon annan dag i maj månad sammanträder Sällskapet till begående af sin årsdag.

Vid årsmötet föredragas:

1) ordförandens berättelse öfver Sällskapets verksamhet sedan senaste årsmöte;

2) skattmästarens redogörelse för förvaltningen af Sällskapets penningemedel under föregående år, samt revisorernes med anledning däraf afgifna utlåtande;

3) intendenternas och bibliotekariens redogörelse för samlingarnas och bibliotekets tillstånd och förkofran.

Därefter besluter Sällskapet:

4) om ansvarsfrihet för Sällskapets penningeförvaltning;

5) om stående fondens ökning i händelse förslag härom blifvit väckt;

6) om alla öfriga Sällskapets organisation eller förvaltning rörande frågor, hvilka blifvit i vederbörlig ordning väckta och förberedda.

Slutligen företages:

7) val af funktionärer i enlighet med §§ 5 och 11 samt dessutom af två revisorer för det löpande årets räkenskaper.

Sällskapets fonder.

§ 15.

Sällskapets penningetillgångar utgöras af:

1) stående fonden;

2) fonder, som blifvit till Sällskapet donerade för särskilda ändamål; samt

3) årskassan.

§ 16.

Stående fonden, som för närvarande uppgår till 28,000 Fmk, må icke genom någon Sällskapets åtgärd nedbringas under detta belopp. Skulle så hända att en minskning uppkommes genom förluster, som icke kunnat förekommas, böra räntorna å det återstående beloppet så länge kapitaliseras, tills fonden åter uppnår denna storlek.

§ 17.

De till Sällskapet donerade fonderna böra förvaltas i enlighet med de för dem gifna föreskrifter.

§ 18.

Till årskassan, hvarmed bestridas årets samtliga löpande utgifter, föras:

1) räntan af stående fonden, så vidt den ej tages i anspråk för sådant ändamål, som i § 16 finnes förutsedt;

2) gåfvor eller understöd, hvilka donerats eller tilldelats Sällskapet utan närmare föreskrift för deras användning;

3) inskrifningsafgifter;

4) inkomsten från försäljningen af Sällskapets publikationer; och

5) öfriga tillfälliga inkomster.

§ 19.

Bestyrelsen åligger att årligen pröfva, huruvida Sällskapets penningeställning medgifver en ökning af stående fonden, samt att, därest den så finner lämpligt, framställa förslag härom för att på årsmötet afgöras. Hvad som enligt därvid fattadt beslut blifvit med stående fonden förenadt må icke framdeles för andra ändamål användas, utan skall förvaltas enligt samma grunder, som i § 16 finnes stadgadt, Sällskapet dock obetaget att vid möjligen uppkommen kapitalförlust fritt disponera årsräntan, så länge dess tillgångar motsvara det ursprungliga beloppet af 28,000 mark, äfvensom behållningen i öfriga förefintliga fasta fonder.

§ 20.

Sällskapets räkenskaper afslutas den 31 december. De för året utsedda revisorerna böra senast inom april månad till Bestyrelsen afgifva berättelse om sin granskning af räkenskaperna.

Om ändring af stadgarna och om Sällskapets upplösning.

§ 21.

Beslut om ändring af dessa stadgar skall, för att anses gällande, fattas på årsmöte efter föregående behandling af Bestyrelsen och med ett röstetal utgörande minst $^2/_3$ af samtliga afgifna röster.

§ 22.

Uppkommer fråga om väsentligare omorganisation af Sällskapet eller om upplösning af detsamma är beslut härom giltigt endast såvida det fattats på sätt i § 21 angifves samt yttermera bekräftats vid ett under påföljande hösttermin försigganget ordinarie möte. Till detta möte bör kallelse med angifvande af ändamålet införas minst två veckor tidigare i fyra af landets mest spridda tidningar.

Vinner sådant beslut laga kraft, då skall Sällskapets stående fond och dess öfriga tillgångar användas till befrämjande af arbeten, hvilka afse undersökning och utredning af Finlands Fauna och Flora.

Emot lydelsen af det nu antagna förslaget till stadgar anmäldes tvenne reservationer, den ena af

herr professor J. Sahlberg, som till § 1 „Societas pro fauna et flora fennica har till ändamål att befordra kännedomen af Finlands djur- och växtverld" velat foga tillägget „genom att insamla alla slags finska organiska naturalster och förskaffa sig uppgifter rörande dem samt dessa offentliggöra"; den andra af

herr dr R. Boldt, som önskat att bestämmelsen i de gällande stadgarna § 8: „Ej må ledamot flere än ett embete på en gång innehafva", hvilken bestämmelse tydligen afser att försvåra uppkomsten af en otillbörlig maktconcentration inom Sällskapet, hade intagits äfven i förslaget till nya stadgar.

Ordföranden framlade nionde tomen af „Acta", som just utkommit, äfvensom det nya kallelsebrefvet för heders- och korresponderande ledamöter.

Beslöts att i medlet af månaden sammanträda till justering af nu fattade beslut, samt att till detta sammanträde uppskjuta de för detta möte afsedda vetenskapliga meddelandena.

Mötet den 19 maj 1894.

Det vid årsmötet antagna förslaget till nya stadgar godkändes nu definitivt.

Till publikation inlemnades af herr M. Brenner: *Spridda bidrag till kännedom af Finlands Hieracie-former. III. Nyländska Piloselloidea.*

Herr Rektor M. Brenner uttalade med anledning af det höga pris Sällskapets *Acta* i följd af sitt digra omfång måste åsättas den förmodan att mången, som för en eller annan afhandlings skull önskade blifva egare af enskilda volymer, i följd af dessa pris afhölles derifrån, och föreslog på sådan grund att *Acta* framdeles skulle utgifvas i mindre och prisbilligare volymer med, såvidt de inlemnade manuskripten det medgåfve, uteslutande antingen zoologiskt eller botaniskt innehåll, hvilket förslag af Sällskapet hänsköts till Tryckningskomitén.

Herr doktor K. M. Levander föredrog

Om förekomsten af Pleuronectes platessa i Finska viken.

För icke många dagar tillbaka inlemnade vaktmästaren G. Nyberg till Zoologiska Museum tvänne af honom i Helsingfors västra skärgård fångade flundror, den ena utgörande den vid vår kust vanliga *Pleuronectes flesus*, den andra däremot, hvilken ådrog sig uppmärksamhet genom sina klart rostbruna fläckar å den mörkfärgade kroppssidan och genom sin släta hud, hvilken alldeles saknade de för den vanliga flundran karaktäristiska taggvårtorna, förmodades vara en **rödspätta,** *Pleuronectes platessa,* förut icke med säkerhet bekant från finska viken.

Vid jämförande af sistnämda exemplar med beskrifningar öfver *Pl. flesus* och *platessa,* hvilka äro kända såsom särdeles

föränderliga arter och hvilka stundom i hög grad kunna likna hvarandra, äfvensom med i härvarande samlingar befintliga exemplar af desamma, befanns den förmodade rödspättan vara en värklig sådan, hvilket framgår af följande omständigheter.

Antalet strålar i de särskilda fenorna visar en större öfverensstämmelse med uppgifterna för *Pl. platessa* än med dem för *Pl. flesus* såsom ses af denna af mig sammanstälda tabell.

		Ryggfena.	Analfena.	Bröst-fena.	Buk-fena.	Stjärtfena.
Pleuronectes platessa.						
Enligt Möbius[1])	[p. 242]	60—80	46—61	—	6	
„ Lilljeborg[2])	[p. 358]	61—77	47—57	9—13	6	3—4; 13—16; 3
„ Smitt[3])	[p. 392]	63—76 (77)	(47)52—57(61)	10—12	6	x; 13—16, x
„ Mela[4])	[p. 307]	67—77	45—57	9	6	20
Hos föreliggande exemplar.		**68**	**51**	**12**	**6**	**20**
Pleuronectes flesus.						
Enligt Möbius[1])	[p. 243]	55—62	38—45	—	6	—
„ Lilljeborg[2])	[p. 376]	53—62	38—45	10—11	6	3+12+3
„ Smitt[3])	[p. 398]	53—62	37—42	9—11	6	x+12+x
„ Mela[4])	[p. 306]	52—62	37—46	10	6	18
Hos exemplaret från Helsingfors.		**56**	**40**	**9**	**6**	**17**

Hufvudet eger en djup intryckning i ryggkanten vid öfra ögat. Bakom ögat befinner sig en rad glatta knölar, af hvilka såsom vanligt hos rödspättan, den näst bakersta är störst. Också ligger framför öfra vinkeln af nedra ögat en benknöl.

Ögonen äro betydligt större än hos lika stora exemplar af *Pl. flesus.*

---

[1]) *Möbius, K. & Heincke, F.*, Die Fische der Ostsee. Vierter Bericht der Commission zur wissenschaftlicher Untersuchung der deutschen Meere in Kiel 1883.

[2]) *Lilljeborg, W.*, Sveriges och Norges Fauna. Fiskarne. 2:dra delen. Upsala 1891.

[3]) *Smitt, F. A.*, Skandinaviens fiskar målade af W. von Wright, beskrifne af Fries, Ekström och Sundevall. Andra upplagan. Stockholm 1893.

[4]) *Mela, A. J.*, Vertebrata fennica. Suomen luurankoiset. Helsingfors 1892.

Enligt Wrights planscher i Smitts nya upplaga är bakre kroppshälften hos rödspättan mer utdragen än hos vanliga flundran, där afsmalningen emot stjärtfenan sker hastigare, ett förhållande, som äfven besannar sig å exemplaren af de båda fiskarterna på vårt museum och som äfven tydligen kan iakttagas hos ifrågavarande exemplar, om man jämför detta med det likastora exemplaret af den vanliga flundran, som af vaktmästare Nyberg samtidigt med det förra inlemnades till museum.

Vid företagen uppmätning erhölls följande dimensioner för i fråga varande rödspätta.

Afståndet mellan nosspetsen och stjärtfenans yttre ände	263	mm.
Kroppens längd	213	„
Hufvudets längd	53	„
Kroppens största höjd	150	„
„ minsta höjd	21	„
Längden af hufvudets postorbitala del	29	„
„ „ blindsidans underkäksgren	21	„
„ „ ögonsidans underkäksgren	20	„
„ „ ryggfenans bas	178	„
„ „ analfenans bas	139	„
Analfenans afstånd från nosspetsen	81	„
Längden af ögonsidans bröstfena	32	„
„ „ „ bukfena	24	„
„ „ mellersta stjärtfenstrålarna	50	„

Anteckningar om färgen i lefvande tillstånd blefvo icke gjorda, dock har jag det intrycket, att grundfärgen å ögonsidan var mörkbrun med granna roströda fläckar, hvilka blefvo mörka sedan fisken blef lagd i sprit.

Exemplaret erhölls i braxennät den 15 april i Helsinge inre skärgård vid Löfön af vaktmästare G. Nyberg, som äfvenledes förärat detsamma till Zoologiska Museum.

Hvad slutligen rödspättans förekomst i Östersjöområdet beträffar, veta vi, att hon icke är sällsynt vid preussiska kusten samt äfven fångats någon gång i Stockholms skärgård. Om hennes förekomst i Finska viken finnas härförinnan inga säkra uppgifter.

Vidare förevisade doktor Levander en samling lefvande plattmaskar och iglar från Thusby, Träskända.

Herr magister E. Reuter förvisade bo och utkläckta exemplar af en solitär getingart, *Ancistrocerus parietinus.* Boet, hvilket till struktur och förekomstsätt fullkomligt öfverensstämde med det af professor J. Sahlberg vid mötet den 3 december 1892 förevisade (jfr. Medd. F. Fl. h. 19, p. 63), var nämligen äfven nu bygdt mellan de utstående kanterna af permarna på en inbunden bok. Högst antagligt är att det af professor Sahlberg företedda boet tillhörde denna art, hvilken för öfrigt endast en gång förut anträffats i Finland.

Herr doktor R. Boldt förevisade och inlemnade till samlingarne *Ajuga reptans,* tagen af lyceisten Ernst Häyrén på en fuktig äng invid Ekenäs den 24 juni 1892.

Till de botaniska samlingarna hade sedan aprilmötet inlemnats: 2 fanerogamer från Nyland, insamlade af elever vid svenska Normallyceum genom lektor K. J. V. Unonius; 190 lefvermossor, 42 hvitmossor och 175 bladmossor från Ryska Lappmarken, däribland nya för floran *Sauteria alpina* och *Grimmia mollis* med var. *aquatica* samt hufvudformen af *Amblystegium molle,* äfvensom nya för Ryska Lappmarken: *Prasanthus suecicus, Scapania curta, Mylia anomala, Southbya obovata, Jungerm. Wenzelii, J. longidens, J. lophocoleoides. J. badensis, J. heterocolpos. Cephalozia fluitans, C. pleniceps, C. connivens, C. catenulata, C. leucantha, Blepharozia pulcherrima. Cheiloschyphus polyanthus, Radula complanata, Pellia Neesii, P. epiphylla, Clevea hyalina, Hypnum piliferum, H. curtum, Heterocladium papillosum, Isothecium myosuroides, Thyidium recognitum, Mnium silvaticum, Grimmia sudetica, Anisothecium rufescens* af doktor A. Osw. Kihlman; samt 722 mossdoubletter från Ryska Lappmarken fördelade på fem samlingar, af doktor Kihlman.

Till korresponderande medlem föreslog herr magister E. Reuter å professor J. Sahlbergs vägnar herr kapten Claës Grill i Stockholm.

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1893 au 13 mai 1894.

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indication contraire.

1. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des sciences physiques, naturelles et climatologiques.
Bulletin:

Bône: Académie d'Hippone.
Bulletin:
Comptes rendus: 1893.

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben u. Neuburg (a. V.)
Bericht:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte: 1890, 22; 1893.

— Gesellschaft naturforschender Freunde.
Sitzungsberichte:

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.
Verhandlungen:

Bonn: Naturhistorischer Verein der preussischen Rheinlande und Westfalens.
Verhandlungen:

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.
Jahresbericht: 7. 1889—91.

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XIII, 1. 1894.
Buchenau: Ueber Einheitlichkeit der botanischen Kunstausdrücke. Bremen. 1893.

Breslau: Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 70. 1892.
Partsch, Litteratur d. Landes- u. Volkskunde d. Provinz Schlesien. II. 1893.
— Verein für schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge: XVIII. 1893.

Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:

Colmar: Société d'histoire naturelle.
Bulletin (Mittheilungen) Nouv. Sér.:

Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge:

Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis".
Sitzungsberichte: 1892; 1893, 1.

Erlangen: Physikalisch-medicinische Societät.
Sitzungsberichte:

Frankfurt a. M.: Senckenbergische naturforschende Gesellschaft.
Bericht: 1893.
Boettger, Katalog d. Reptilien-Sammlung. I. 1893.

Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: X, 10—12. 1893; XI, 1—12. 1893-94.
Ernst Huth.
Societatum Litteræ: VII, 1—12. 1893; VIII, 1—3. 1894.

Freiburg i B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht: VII, 1—2. 1893.

Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht: 29. 1893.

Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen:

Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten: 1892; 1893, 1—21; 1894, 1.

Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht: V. 1890—93.
— Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: XXV. 1893.

Guben: Internationeller entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archief: 47, 1—2. 1893.

Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta: LVII, 1892; LVIII, 1893. 4:o.
Katalog der Bibliotek: II, 5.

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen:
— Die Hamburgischen wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch: X, 1—2. 1892—93.
Voller, Das Grundwasser in Hamburg. I. 1892. 4:o.
— Verein für naturwissenschaftlicher Unterhaltung.
Verhandlungen:

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde.
Bericht:

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen:

Kassel: Verein für Naturkunde.
Bericht:

Kiel: Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
Schriften:

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften: II, 2. 1861; VI, 1. 1865; XVI, 2. 1875; XXX. 1892.

Landshut: Botanischer Verein.
Bericht:

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.
Mittheilungen: II, 4—6. 1892—93.

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: 1892.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der gesammten Naturwissenschaften.
Sitzungsberichte:

Metz: Société d'histoire naturelle.
Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-physikalische (II:e) Classe.
Abhandlungen: XVIII, 1—2. 1893. 4:o.
Sitzungsberichte: 1893, 1—2.
Inhaltsverzeichniss:
Almanach:
Goebel, Gedächtnissrede auf *Karl von Nägeli.* 1893. 4:o.
Rüdinger, Ueber die Wege und Ziele der Hirnforschung 1893. 4:o.

München: Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte:
Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht: II. 1892.
Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen: X, 1. 1893.
Jahresbericht: 1892.
Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht:
Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:
Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Berichte:
Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:
Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes Bibliothek.
Stuttgart: Verein für vaterländische Naturkunde in Würtemberg.
Jahreshefte:
Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht:

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals:
Annual Report:
Melbourne: National Gallery of Victoria.
Mc Coy, Prodromus of the Zoology of Victoria:
Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2:e Ser.: VII, 1—4. 1892—93; VIII, 1. 1893.
— The Australian Museum.
Records: II, 5. 1893.
Report: 1892.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht: XVII. 1892; XVIII. 1893.

Brünn: Naturforschender Verein.
Verhandlungen: XXX. 1891.
Bericht der Meteorolog. Commission: X. 1890.

Buda-Pest: Magyar Tudomànyos Akadèmia (Ungarische Academie der Wissenschaften).
Közlemények: XXV, 1—3. 1892—93.
Értekezések a természettudom. köreböl: XXII, 4—8. 1892; XXIII, 1—2. 1893.
Értekezések a mathemat.tudoman. köreböl: XV, 2—3. 1893.
Mathemat. és természettudom. ertesitö: X, 8—9. 1892; XI, 1—5. 1892—1893.
Mathemat. und naturwiss. Berichte aus Ungarn: X, 1—2. 1892—93.
Almanach: 1893. 16:o.
Rapport: 1892.
Daday, Literatura zoologica Hungarica. 1881—90. 1891.
Herman, Petényi, der Begründer der wissenschaftlichen Ornithologie in Ungarn. 1891. 4:o.
Pungur, Gryllodea regni Hungariæ. 1891. 4:o.

— Magyar Nemzeti Muzéum.
Természetrajzi Füzetek: XVI. 1893—94.

Cracovie: Académie des Sciences. (Akademija Umiejetnossci.)
Sprowozdania komisyi fizujograficznej:
Rozpravy wydsial matem. przyrod:
Bulletin international: 1893, 4—10; 1895, 1—3.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.
Mittheilungen:

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.
Verhandlungen und Mittheilungen: XLII. 1893.

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).
Jahrbuch:

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-medicinischer Verein.
Berichte:

Kolozsvàrt (Klausenburg): Rédaction de „Magyar Növenytani Lapok".
Evlolyam:

— Erdélyi Museum-Egylet. Orwos Természettudományi Szakosztályából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-naturwissenschaftliche Section.)
Értesitö (Sitzungsberichte): XVIII, 1—3. 1893.

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.
Abhandlungen, VII Folge:
Sitzungsberichte: 1892.
Jahresbericht: 1892.
Verzeichniss d. Mitglieder:
— Naturhistorischer Verein „Lotos".
Lotos, Neue Folge: XIV. 1894.
Trencsén, Ung.: Trencsén Wármegyei Természettudományi Egylet. (Naturwissenschaftlicher Verein d. Trencséner Comitates).
Évkönyre (Jahresheft): 1892—93.
Triest: Museo civico di Storia Naturale.
Atti:
Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth. I: CI. 7—10. 1892; CII. 1—7. 1893.
Anzeiger: XXX, 1—27. 1893; XXXI, 1—8. 1894.
— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen: VIII, 1—4. 1893.
— K. k. zoologisch-botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: XLIII, 1—4. 1893.
— K. k. geographische Gesellschaft.
Mittheilungen: XXXVI (N. F. XXVI). 1893.
— Verein zur Verbreitung naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: XXXII. 1891—92; XXXIII. 1892—93. 16:o.
— D:r R. v. Wettstein, Profess.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: XLIII, 6—12. 1893; XLIV, 1—2. 1894.
Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik:

Belgique.

Bruxelles: Académie royale des sciences.
Bulletin, 3:me Sér.: XXII (61:me Ann.). 1891; XXII—XXIV (62:me Ann.). 1892; XXV (63:me Ann.). 1893.
Annuaire: 1892; 1893. 16:o.
— Société royale de botanique.
Bulletin:
— Société entomologique de Belgique.
Annales: XXVIII. 1884.
Table générale des Annales:

Bruxelles: Société royale malacologique de Belgique.
Annales:
Procès-Verbal:
— Société royale Linnéenne.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museum national.
Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Natural Science.
Proceedings and Transactions, Sér. 2: I, 2. 1891—92.

Chili.

Santiago: Société scientifique du Chili.
Actes: II, 3. 1892; III, 1—2. 1893.

Costa Rica.

San José: Museo national. Republica de Costa Rica.
Anales:

Danemark.

Kiöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoirs), 6:te Række, naturvidenskab. og mathem. Afdeln.: VI, 3. 1892.
Oversigt: 1892, 3; 1893, 1.
— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 1893.
— Botanisk Forening.
Botanisk Tidskrift: XVIII, 2, 3, 4. 1892—93.
Meddelelser:
— Entomologisk Forening.

Espagne.

Madrid: R. Academia de ciencias.
Memorias:
Revista:

États Unis.

Boston: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings, New Ser.: XIX. (Wh. Ser. XXVII). 1892.
— Boston Society of Natural History.
Memoirs: IV, 10—11. 1892—93. 4:o.
Proceedings: XXV, 3—4. 1892; XXVI, 1. 1893.
Occasional Papers: IV. 1893.

Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.
List of Brids:

Cambridge, U. S. A.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs: XIV, 3. 1893.
Bulletin: XI, 4. 1863; XVI, 12—14. 1893; XXIV, 3—7. 1893; XXV, 1—6. 1893—94.
Annual Report: 1892—93.

Champaign, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin:

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: IX, 2. 1892.

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: V, 2. 1885—89.

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres.
Transactions:

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Proceedings:
Annual Address: 1892.

New-Brighton: Natural Science Association of Staten Island.
Proceedings: Mai 1893— Sept. 1893.
Special: 14—15. 1893.

New-Haven: Connecticut Academy of Arts and Sciences.
Transactions:

New-York: New-York Academy of Sciences.
Annals: VII, 1—5. 1893; VIII, 1—3. 1893.
Transactions:
Index:

Normal, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin:
Article: XIV. 1893.

Philadelphia: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: 1892, 23; 1893, 1—3.
— American Philosophical Society.
Proceedings: XXX, 139. 1892: XXXI, 140—141. 1893.
Report:

Subject Register:
Supplement Register:

Philadelphia: Wagner Free Institut of Science.
Transactions: III, 2. 1892.

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings: II, 1—2. 1892—93.

San Francisco: California Academy of Sciences.
Memoirs:
Proceedings, Sec. Ser.:
Occasional Papers: III. 1893; IV. 1893.

S:t Louis: Academy of Science.
Transactions: VI, 2—4. 1892—93.

Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions: XIII. 1891—92.
Smyth, Check List of the Plants of Kansas.

Trenton, N. J.: The Trenton Natural History Society.
Journal:

Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies: I. 1894.

Washington: Departement of interior (U. S. Geological Survey).
Bulletin: 82—86. 1892; 90—96. 1892.
Monographs: XVII. 1892; XVIII. 1892; XX. 1892. 4:o.
Annual Report: 1889—90, 1—2. 4:o.
Mineral Resources: 1891.
Atlas. Geology of the Eureka District Nevada. 1883. Fol.

— Departement of Agriculture.
Report: 1891.

— Division of Ornithology and Mammalogy.
North American Fauna: VII, 2. 1893.
Bulletin: 3. 1893.

— Division of Economic Ornithology and Mammalogy.
Bulletin: 4. 1893.

— Smithsonian Institution (U. S. National Museum).
Annual Report: 1891.
Report of the U. S. National Museum:
Bulletin of the U. S. National Museum: N:o 45. 1893.

— Anthropological Society.
The American Anthropologist: VI, 1—4. 1893.

— Entomological Society.
Proceedings: II, 2—4. 1892—93; III, 1. 1893.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta: XIX. 1893. 4:o.
Bidrag: 52, 1893; 53, 1893.
Öfversigt: XXV. 1892—93.
Observations météorologiques:
— Geografiska Föreningen.
Tidskrift:
— Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia: VIII. 1893.
— Universitets-Biblioteket.

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Mémoires:
Bulletin:
Angers: Société d'études scientifiques.
Bulletin, Nouv. Sér.: XXI. 1891; XXII. 1892.
Béziers: Société des sciences naturelles.
Bulletin: XV. 1892.
Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes: XLV (5 Sér. T. V). 1891—92.
Caen: Société Linnéenne de Normandie.
Bulletin, 4:e Sér.: VI. 1892.
Cherbourg: Société nationale des sciences naturelles et mathématiques.
Mémoires:
La Rochelle: Académie. Section des sciences naturelles.
Annales:
Lille: La Rédaction de „Revue Biologique“ du Nord de la France.
Revue Biologique: V, 8—12. 1893; VI, 1—6. 1893—94.
Lyon: Société Linnéenne.
Annales:
— Muséum d'histoire naturelle.
Archives: V. 1892. Fol.
— Société botanique de Lyon.
Annales: 18. 1891—92.
Bulletin: XI, 1—2. 1893.

Marseille: Musée d'histoire naturelle.
Annales, Zoologie:

Montpellier: Académie des sciences et lettres.
Mémoires de la section de médecine, 2:e Sér.: I, 1. 1893.
Mémoires de la section des sciences, 2:e Sér.: I, 1—2. 1893.

Nancy: Société des sciences.
Bulletin, 2:e Sér.: XII, 27 (25:e Ann.). 1892.
Bulletin des séances:

Nantes: Société des sciences naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin: III, 1—4. 1893.

— Société académique de Nantes.
Annales, 7:e Sér.: III, 2. 1892.

Nimes: Société d'étude des sciences naturelles.
Bulletin: XXI, 1—4. 1893.
Supplément: 1893.

Paris: Société botanique de France.
Bulletin:

— Société entomologique de France.
Annales: LXI, 1—4. 1892.

— Société zoologique de France.
Mémoires: V, 3—5. 1892.

— Muséum d'histoire naturelle.

— Société de Géographie.
Bulletin, 7:e Sér.: 1892, 4; 1893, 1—3.
Comptes rendus: 1893, 10—18; 1894, 1—6.

— Rédaction de „la Feuille des jeunes naturalistes".
Feuille, 3:e Sér.: XXIII, 272—276. 1893; XXIV, 277—280. 1893—94; XXIV, 291—282. 1894.

Reims: Société d'étude des sciences naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.:
Comptes rendus:
Travaux: II, 2—8. 1893.
Procès verbaux: II, 2. 1893.

Rouen: Société des amis des sciences naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.: XXVIII, 1—2. 1892.

Toulouse: Société d'histoire naturelle.
Bulletin: XXV. 1892; XXVI, 1. 1893.

— Société des sciences physiques et naturelles.
Bulletin:

— Société française de Botanique.
Revue de Botanique: IX, 107—108. 1891; X, 109—120. 1892 XI, 121—129. 1893.

Iles Britanniques.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions: XXXVII, 1—2. 1891—92. 4:o.
Proceedings: XIX. 1891—92.
— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings: XIX, Sess. LVI—LVII. 1892—93.
Annual Report:
— La Rédaction de „The Annals of Scottish Natural History“.
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions, N. S.: III, 3. 1889—92.

London: Royal Society.
Proceedings: LIII, 321—325. 1893; LIV, 326—331. 1893—94.
— Linnean Society.
Journal, Botany: XXIX, 202—204. 1893.
Journal, Zoology: XXIV, 152—154. 1893.
List of the Society: 1892—93.
Proceedings:

London: Royal Gardens, Kew.
Bulletin: 1887, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893.
— Harting, J. E.
The Zoologist: XVII, 200—203. 1893; XVIII, 204—208. 1893—94.

Newcastle-upon-Tyne: Natural History Society.
Transactions:

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.: III, 1—2. 1893—94.

Italie.

Bologna: Accademia delle scienze.
Memorie, Ser. 5: II, 1—4. 1892. 4:o.
Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di scienze naturali.
Atti, Ser. 4: Vol. 5, Anno LXIX. 1892—93. 4:o.
Bolletino mensile, Nuovo Ser: 29—32. 1893.

Firenze: Società entomologica italiana.
Bolletino: XXV, 1—4. 1893—94; XXVI, 1. 1894.

Genova: Museo civico di storia naturale.
Annali, Ser. 2:a: XII (XXXII). 1892.
— Direzione del Giornale „Malpighia".
Malpighia: I—VI; VII, 1—2. 1887—93.

Milano: Società italiana di scienze naturali.
Atti: XXIX—XXXII; XXXIII, 1—2. 1886—91. XXXIV, 1—3. 1893.

Modena: R. Accademia delle scienze naturali.
Memorie, Ser. 2: VIII. 1892. 4:o.
Opere inciata alla R. Accad.:
— Società dei Naturalisti.
Atti, Ser. 3: XII (Anno 27), 1—2. 1893.

Napoli: Accademia delle scienze, fisiche e mathematiche.
Atti, Ser. 2:a: V. 1893. 4:o.
Rendiconto, Ser. 2: VII (Anno 32), 4—12. 1893; VIII (Anno 33), 1—2. 1893—94. 4:o.
— Società africana d'italia.
Bolletino: XII, 1—8. 1893.
— Società di Naturalisti.
Bolletino, Ser. I: VI, 2. 1892; VII, 1—2. 1893.

Padova: Società veneto-trentina di scienze naturali.
Atti, Ser. 2:a: I, 2. 1894.
Bolletino:
— Redattore della „La Nuova Notarisia".
L. N. Notarisia:

Palermo: Redazione della „Naturalista Siciliano".
Il Natur. Sicil.: XII. 7—8; 10—12. 1893; XIII, 1—6. 1893—94.

Pisa: Società toscana di scienze naturali.
Memorie: XII. 1893; XIII. 1894.
Processi verbali: VIII. 1893; IX. 1893—94.

Roma: R. Istituto botanico.
Annuario: V, 2—3. 1893.
— Biblioteca nazionale centrale Vittorio-Emanuele.
Bolletino:
Indice: VII. 1892.
— Società Romana per gli studi zoologici.
Bolletino:

Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:

Venezia: Redazione della „Notarisia".
Notarisia: 1893, 1—4, 6.
Sommario: 1893. A, B.

Japon.

Tōkyō: Science College, Imperial University.
Journal: V, 4. 1893; VI, 1—3. 1893.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal: II, 6—7. 1893.

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I: LXI, 4, Extra N:o. 1892; LXII, 1—3. 1893.
Journal, P. II: LXI,4. 1893; LXII, 1—3. 1893.
Journal, P. III: LXII, 1—3. 1893.
Proceedings: 1892, 10; 1893, 1—9.

Luxembourg.

Luxembourg: Société botanique.
Receuil des Mémoires et des Travaux:
— „Fauna", Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois).
Mittheilungen (Comptes Rendus): 1892, 1—3; 1893, 1—6.

Norwège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarsbog: 1892.
Aarsberetning:
Christiania: Universitet.
— Videnskabs Selskabet.
Forhandlinger:
Nyt Magazin for Naturvidenskaberne.:
Stavanger: Stavanger Museum.
Aarsberetning: 1892.
Throndhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter: 1891, 1892.
Tromsö: Museum.
Aarshefter:
Aarsberetning:

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen, Afd. Natuurkunde:
Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurk., 4:de Reeks:
Jaarboek:
Prodromus Floræ Batavæ: II, 1. Ed. 2. 1893.

— Genootschap ter Bevordering voor Natur-, Genees- en Heelkunde. Sectie voor Natuurwetenschappen.
Maandblad: XVIII, 4—5, 7. 1893—94.

Groningen: Naturkundig Genootschap.
Verslag: 1892.

Harlem: La Société hollandaise des sciences.
Archives néerlandaises: XXVII, 1—3. 1893.

Leiden: Nederlandsche dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.: IV, 1. 1893.
Catalogus d. Bibliothek:

Nijmegen: Nederlandsche botanische Vereeniging.
N. Kruidkundig Archief, 2:de Sér: VI, 2. 1893.

S'Gravenhage: Nederlandsche entomologische Vereeniging.
Tijdschrift: XXXV, 3—4. 1891—92.

Utrecht: Société provincial des arts et sciences.
Verslag:
Aanteekeningen: 1892.

Portugal.

Lisboa: Academia real das sciencias. Classe de scienc., mathem., physic. e. natur.
Memorias, Nova Ser.:
Jornal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad cientifica Argentina.
Anales: XXXV, 1—3. 1893.

— La Rédaction de „Revista Argentina de Historia Natural".
Revista:

— Museo de Productos Argentinos.
Boletin:

Buenos Aires: Museo nacional de Buenos Aires. (Ci-devant Museo Publico).
Anales: II—XVIII. 1866—93.
Cordoba: Academia nacional de ciéncias.
Actas:
Boletin:
La Plata: Museo de la Plata.
Revista:

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.
Schriften:
Archiv:
Sitzungsberichte: X, 1. 1892.
Kharkow: Société de naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.
Travaux (Trudi):
Kiew: Société des naturalistes de Kiew.
Mémoires: XIII, 1—2. 1894.
Procès-Verbal:
Minusinsk: Museum.
Moscou: Société Impériale des naturalistes.
Nouvaux Mémoires:
Bulletin: 1893, 1—3.
Meteorologische Beobachtungen:
Odessa: Société des naturalistes de la Nouvelle Russie.
Mémoires: XVIII, 1. 1893.
Riga: Naturforschender Verein.
Correspondenzblatt: XXXVI. 1893.
Arbeiten, Neue Folge:
S:t Pétersbourg: Académie Impériale des sciences.
Mémoires, 7:e Sér.: XXXVIII, 12—13. 1892; XL, 1. 1892. 4:o.
Mélanges biologiques:
Bulletin, Nouv. Sér.: III, 2. (XXXV) 1892.
Czerniavsky, W., Monographia Mysidarum inprimis Imp. rossici. I. 1887.
— Hortus botanicus.
Acta: XIII, 1. 1893.
— Societas Entomologica rossica.
Horæ:
— La Société des naturalistes de S:t Pétersbourg.
Trudi (Travaux): XXI. 1890; XXII. 1891; XXIII. 1893.

Supplément: I—VI. 1875—1889.
Section de Botanique.
Travaux: XXIII. 1893.
Section de Zoologie et de Physiologie.
Travaux: XXIII, 2. 1892.
Section de Géologie et Minéralogie.
Travaux: XXII, 2. 1893.

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.
Handlingar:
Lund: Universitetet.
Acta (Årsskrift): XXIX. 1892—93. Afd. II. Fysiografiska Sällskapets Handlingar. 4:o.
— La Rédaction de „Botaniska Notiser".
Botaniska Notiser: 1893, 3—6; 1894, 1—2.
Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.
Handlingar:
Bihang, Afdeln. 3. Botanik: 17, 1892; 18, 1893.
Bihang, Afdeln. 4. Zoologi: 17. 1892; 18. 1893.
Öfversigt: 48. 1891; 49. 1892.
Lefnadsteckningar:
— Entomologiska Föreningen.
Entomologisk Tidskrift: XIV. 1—4. 1893.
— Bergianska Stiftelsen.
Acta Horti Bergiani:
Upsala: R. Societas scientiarum.
Nova Acta, Ser. 3.: XVI. 1892. 4:o.
— Kongl. Universitetet. (par Mr le Bibliothécaire, Prof. Annerstedt.)
Lidforss, B., Studier öfver elaiosferer i örtbladens mesofyll. Ak. Afh. Lund. 1893. 4:o.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen: X. 1. 1892.
— La Société botanique suisse (Schweizerische botanische Gesellschaft).
Bulletin (Berichte):
Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen 1892, Nr. 1279—1304.

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge: XXXVI. 1891—93.
Lausanne: Société vaudoise des sciences naturelles.
Bulletin, 3:me Sér.: XXIX, Nr 110—112. 1893.
Neuchâtel: Société des sciences naturelles.
Bulletin: XVII—XX. 1889—92.
St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: 1891—92.
Schaffhausen: Schweizerische entomologische Gesellschaft (Société entomologique suisse).
Mittheilungen (Bulletin): IX, 1—2. 1893—94.
Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales: I, 1. 1894.

2. Publications donnés par des personnes privées.

Almqvist, S., Berättelse om en resa i Jämtland sommaren 1868. (Öfversigt af Kgl. Sv. Vet. Ak. Handl. 1869. N:o 3).
— Om de skandinaviska arterna af lafsläktena Schismatomma, Opegrapha och Bactrospora. Ak. Afh. Upsala 1869.
— Berättelse om en resa i Ångermanland, Medelpad och Jämtland sommaren 1873. (Öfv. af Kgl. Sv. Vet. Ak. Handl. 1874. N:o 3).
— Om den floristiska behandlingen af polymorfa släkten. (Botan Notiser 1880). Lund.
— Monographia Arthoniarum Scandinaviæ (Kgl. Sv. Vet. Handl. Bd. 17). Stockholm 1880. 4:o.
— Studier öfver släktet Hieracium. Stockholm 1881. 4:o.
— Plusieurs notes sur les genres Carex, Potamogeton, Platanthera etc.
Blytt, A., Zur Geschichte der nordeuropäischen Flora (Englers Bot. Jahrb. XVII., 2—4). 1893.
Bestyrelsen för 10:de Allmänna finska landtbruksmötet i Wasa 1893.
Program (Ohjelma).
Inbjudning (Kutsumus).
Iverus, J. E. D:son, Beskrifning öfver Västmanlands fanerogamer och thallogamer. Upsala 1877.
Klinge, J., Revision der Orchis cordigera und O. angustifolia. In. Diss. Dorpat 1893.
Landtbruksstyrelsen (Maanviljelyshallitus).
Meddelanden (Tiedonantoja):

I. *Enckell, K.,* Berättelse öfver en med understöd af allmänna medel företagen resa i Tyskland, Holland och Sverige 1891. Helsingfors 1893.
Id. en finnois.

IV. *Kommissionens* för undersökning af frostfenomenet och skyddsmedlen mot frostskada betänkande. Helsingfors 1893.
Id. en finnois.

Levander, K. M., Einige biologische Beobachtungen über Sminthurus apicalis Reut. (Acta Soc. pro Fauna et Fl. fenn. IX). Helsingfors 1894.

— Peridinium catenatum n. sp. Eine kettenbildende Peridine in Finnischen Meerbusen. (l. c.) Helsingfors 1894.

— Beiträge zur Kenntniss einiger Ciliaten. (l. c.) In. Diss. Helsingfors 1894.

Micheli, M., Alphonse de Candolle et son œuvre scientifique. (Arch. d. Sc. phys. et natur. T. XXX). Génève 1893.

Murbeck, Sv., Neue oder wenig bekannte Hybriden in dem botan. Garten Bergiilund. (Acta Horti Bergiani. II. N:o 5). Stockholm 1894.

P. A. Norstedt & Söner, Skandinaviens Fiskar, målade af W. v. Wright, beskrifna af B. Fries, C. U. Ekström och C. Sundevall. 2:dra uppl., utgifv. af F. A. Smitt. I. 1—2. Stockholm 1893. 4:o.

Reuter, Enzio, Tortrix Paleana Hb. En ny fiende till våra ängar och åkrar. (Societas pro Fauna et Fl. fenn. Meddelanden 19). Helsingfors 1893.

Schulze, Erw., Fauna Saxoniæ Mammalia. (Zeitschr. f. Naturwiss.). Halæ 1891.

Helsingfors le 13 Mai 1894.

Axel Arrhenius.
Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen

1893—94.

I. Zoologie.

Aves.

Neu für das Gebiet.

Cursorius gallicus Lpm., in Wekkelaks (Süd-Karelen) den 13 Oktober 1893 geschossen; früher niemals im nördlichen Europa beobachtet. J. A. Palmén S. 19—21.

Wichtigere neue Fundorte.

Ciconia alba, beobachtet den 6 Juni 1893 in Kimito (Åbo Skären): P. Hj. Olsson (S. 12—13).

Syrnium aluco L., in Kimito geschossen: P. Hj. Olsson (ebenda).

Turdus merula, in Nurmijärvi (Nyland) geschossen: K. E. Stenroos S. 43.

Vorgelegt wurde:

Pinicola enucleator ♂, dessen Farbe sich in der Gefangenschaft verändert hatte: K. M. Levander S. 51.

— Über Arrhenoidie oder Hahnenfedrigkeit gab Herr Prof. O. M. Reuter eine historische Übersicht und erwähnte einen muthmasslichen Fall dieser Erscheinung bei einer Henne.

Pisces.

Über das Vorkommen des Strömlings *(Clupea harengus* L. var. *membras* L) in „Süsswasser“ hatte Herr Prof. Reuter die Angaben zusammengestellt (S. 52—58). In drei kleinen Seen, und zwar an verschiedenen Orten (in den Kirchspielen Nagu, Korpo und Houtskär) in den Skären von Åbo haben Strömlinge lange Zeit vom Meere abgeschlossen gelebt, indem seit vielen Dezennien keine Verbindung dieser Seen mit dem Meere stattgefunden hat. Das Wasser ist nicht vollständig süss, zeigt aber auffällig geringen Salzgehalt. Die Strömlinge kamen dort früher so reichlich vor, dass sie sogar zu einem regelrechten Fischfang Anlass gaben, nehmen aber jetzt immer mehr an Anzahl ab. Sie zeichnen sich durch auffallende Fettigkeit aus, was indessen nicht, wie vermutet worden ist, etwa in Correlation zu eventueller Sterilität steht, sondern wahrscheinlich auf reichlichen Vorrat von irgend einem vorläufig nicht näher bekannten Futter zurückzuführen ist.

Zugleich machte Herr Reuter auf die von unseren Bauern als „Hering“ bezeichnete grosse Form aufmerksam, welche mehrmals und zwar von Ende Mai bis Mitte Juni an den südlichen und südwestlichen Küsten Finlands gefangen worden ist. Malmgrens Angabe (Kritisk Öfversikt af Finlands Fiskfauna), dass ihre Laiche bei Helsingfors in dem Spätherbste eintrifft, wurde nicht bestätigt. Vielleicht stellt sie, weil Übergänge an Grösse zwischen ihr und unserem gewöhnlichen Strömlinge nicht vorkommen, eine besondere Rasse dar.

— Ein Exemplar von *Pleuronectes platessa,* welche Art an den Küsten Finlands vorher nicht mit Sicherheit beobachtet worden ist, wurde in den Skären bei Helsingfors den 15 April 1894 von Herrn G. Nyberg gefangen: K. M. Levander S. 92—94.

Hymenoptera.

Von Freih. D:r Edv. Hisinger wurden Gallen, die er auf einer kultivirten *Quercus ilicifolia* gefunden hatte und welche an die von *Andricus fœcundatrix* hervorgebrachten erinnerten, vorgelegt. S. 60.

Ein aus mehreren Zellen bestehendes Nest nebst ausgeschlüpften Imagines von der in Finland seltenen *Ancistrocerus parietinus* L. wurde von Herrn E. Reuter vorgezeigt. S. 95.

Lepidoptera.

Neu für das Gebiet.

Agrotis cursoria Hufn. var. *obscura* Stgr. Kexholm: J. M. J. af Tengström; Gamla Karleby: F. Hellström. S. 22.

A. norvegica Stgr. Russisch Karelen, Petrosawodsk: A. Günther. S. 43.

A. sagitta Hb. (= *A. Thymi* Tengstr. Cat. S. 15), Kexholm: J. M. J. af Tengström. S. 23.

A. „ var. *brunnea* n. var. E. Reuter; merklich dunkler als die Stammform, die Vorderflügel rotbraun. Gamla Karleby: F. Hellström. S. 23.

Anthrocera meliloti Esp. Nyland, Fagervik: K. J. Ehnberg; Tavastland: Kuhmois: K. J. Ehnberg. S. 21—22.

A. „ var. *Ehnbergii* n. var. E. Reuter; unterscheidet sich von der Stammform hauptsächlich durch geringere Grösse, kleinere rote Flecke an den Vorderflügeln, sowie durch den breiten schwarzen Saum der Hinterflügel. Tavastland, Kuhmois: K. J. Ehnberg. S. 22.

Caradrina Lepigone Möschl. Kemi: F. Hellström. S. 23.

Cheimatobia boreata Hb. Helsingfors: J. A. Palmén. S. 23.

Cidaria fluctuata L. var. *incanata* n. var. E. Reuter; unterscheidet sich von der Stammform durch dunklere und besonders an den Vorderflügeln ins Blaugraue spielende Farbe, sowie durch das bis zum Innenrande deutliche Mittelfeld. Russisch Karelen, Solovetsk: K. Edgren. S. 23—24.

Craniophora (Acronycta) ligustri Fabr. Åland, Bolstaholm: J. E. Montell. S. 25.

Eupithecia inturbata Hübn. (*subciliata* Guen.) Bolstaholm: J. E. Montell. S. 25.

E. sinuosaria Ev. Viborg, Valkjärvi: K. J. Ehnberg. S. 24.

Gastropacha Cratægi L. var. *Ariæ* Hübn. Kuusamo: Aug. Hoffmann. S. 2.

Hadena illyrica Freyer. Åland, Bolstaholm: J. E. Montell. S. 35.

Leucania pallens L. var. *ectypa* Hb. Russisch Karelen, Tiudie: J. M. J. af Tengström. S. 23.

Mamestra dissimilis Knoch. var. *læta* n. var. E. Reuter; viel heller und bunter gefärbt als die Stammform. Savolaks, Kangasniemi: Sundman; S:t Michel: K. J. Ehnberg; Kristinestad: K. Sjöberg. S. 13.

Plusia borealis n. sp. E. Reuter. Russisch Lappland, Tetrina: K. M. Levander. S. 43.

Wichtigere neue Fundorte.

Aplecta speciosa Hb. var. *arctica* Zett. Tavastland, Wånå und Janakkala: J. Sahlberg. S. 2.

Colias Hyale L. Nyland, Karislojo: Avena Sahlberg. S. 2.

Hadena amica Tr. Nyland, Sjundeå: Viktoria Wahlberg. S. 2.

Harpyia bicuspis Borkh. Wasa: Aug. Hoffmann. S. 2.

Coleoptera.

Vermischte Notizen.

Von *Sitodrepa panicea* L. wurde eine grössere Partie englischer Lakritze vollkommen zerstört. (O. M. Reuter, S. 5).

Über **massenhaftes Vorkommen von Coccinella-Arten** berichtete Herr Prof. O. M. Reuter. Bei einer Überfahrt über Ålands haf (das Meer zwischen der westlichen Küste Schwedens und dem åländischen Archipel) den 6 August 1893 in einem kleinen Segelkanoe wurde von Herrn Söderholm beobachtet, dass dasselbe auf einer weiten Strecke mit noch lebenden Individuen von *Coccinella septempunctata* und *C. decempunctata* so dicht bestreut war, dass beinahe auf jedem Quadratmeter der Meeresoberfläche wenigstens ein, öfters aber zehn oder noch mehr Stücke zu finden waren. Die Tiere waren wahrscheinlich millionenweise von den starken, vorherrschend südlichen Winden der nächst vorhergehenden Tage zum Meere hinaus getrieben worden. Auch andere Insekten, wie Eulen, Netzflügler und Hautflügler wurden auf der

Meeresoberfläche herumtreibend, aber nur in einzelnen Exemplaren, gesehen. S. 5—7.

Die als „Himbeerwurm" allbekante Käferlarve, welche von Herrn H. Lindberg in grosser Menge gezüchtet wurde, erwies sich als *Byturus æstivus* angehörend. S. 17.

Oodes gracilis Villa wurde von Herrn Prof. J. Sahlberg bei Stockholm in Schweden gefangen. Neu für Skandinavien. S. 64.

Neu für das Gebiet.

Bembidium adustum Schaum. Russisch Karelen, Gorki: J. Sahlberg. S. 64.

Berosus lapponicus n. sp. J. Sahlberg; zeigt in Grösse und Farbe gewisse Ähnlichkeit mit *B. signaticollis* Charp., unterscheidet sich aber von dieser Art durch noch hellere Farbe und die Punctur der Deckflügel, durch den eigentümlich gezeichneten metallischen Fleck auf dem Prothorax, sowie durch den Bau der Genitalsegmente des Männchens. Von *B. luridus* weicht die neue Art durch doppelte Grösse, hellere Farbe und den Bau der Genitalsegmente ab. Lappland, Kirchspiel Turtola, in dem Flusse Ratasjoki unter dem Polarkreis, zwei Exemplare (J. Sahlberg, S. 47—48).

Tribolium ferrugineum Fabr. (*castaneum* Hbst) trat in einem Speicher in Helsingfors massenhaft auf, eine Partie von Gerstenmehl beschädigend. (J. Sahlberg, S. 45—47).

Neuroptera.

Eine grösstenteils auf bisher unberücksichtigte Merkmale begründete neue Aufstellung der Arten der Gattung *Hemerobius* wurde von Herrn Prof. O. M. Reuter relatirt. S. 45.

Collembola und Thysanura.

Über das Vorkommen dieser Tiere in Finland gab Herr Prof. Reuter eine kurze Mitteilung. S. 59.

Acarina.

Ein Verzeichnis über in den westlichen Skären von Helsingfors eingesammelte Hydrachniden wurde von Herrn E. Nordenskiöld eingereicht. S. 63—64.

Crustacea.

Vorgelegt wurde ein Weibchen von *Astacus fluviatilis*, bei dem das erste Paar der Abdominalextremitäten wie beim Männchen ausgebildet war. (A. R. Spoof, S. 64).

Rotatoria.

Eine durch Karten illustrirte Übersicht über die Rotatorienfauna in den Borgåer Skären im Sommer 1893 wurde von Herrn E. Th. Nyholm gegeben. Folgende Rotatorien wurden in dem untersuchten Gebiete angetroffen: *Anuræa aculeata* sowohl mit gebogenen als geraden Analsprossen, *An. stipitata*, *An. cochlearis*, *An. serratula*, *Synchæta baltica*, *Triarthra longiseta* und *Notholea thalassia*. S. 41—42.

Vermes.

Eine Anzahl lebender Plattwürmer und Egeln wurden von Herrn K. M. Levander vorgelegt. S. 94.

Zoophyta.

Herr K. M. Levander teilte mit, dass von ihm im Sommer 1892 in den Esboer Skären, unweit der Stadt Helsingfors, auf *Fucus* eine kleine krustenförmige Spongie angetroffen wurde, welche von Herrn D:r Weltner in Berlin als die vorwiegend in Süsswasser lebende *Ephydatia fluviatilis* bestimmt wurde. *E. fluviatilis* und die von Dybowsky bei Petersburg gefundene *Spongilla lacustris* stellen die einzigen bisher in dem Finnischen Meerbusen beobachteten Spongien dar. S. 9—10.

Eine für die Fauna Finlands neue marine Hydromeduse *Campanularia flexuosa* wurde von Herrn K. M. Levander bei Porkkala (Nyland) in einer Meerestiefe von einigen Metern auf *Fucus* massenhaft beobachtet. Die früher aus der Umgebung von Helsingfors bekannte *Cordylophora lacustris* kam in den inneren Skären von Esbo auf *Phragmites communis* zahlreich vor. S. 11.

Rhizopoda.

Von Herrn K. M. Levander wurden in den Esboer Skären in einem kleinen seichten Meerbusen zwei *Foraminiferen*-Arten

angetroffen, deren Identität noch nicht festgestellt worden war. Bei uns wurden bisher keine polythalamen Rhizopoden gefunden. S. 10—11.

II. Botanik.

Plantæ vasculares.

Vermischte Notizen.

Orchis angustifolia. Die in Finland vorkommenden Formen wurden von M. Brenner im Anschluss an Klinges Revision der Orchis cordigera Fries und Orchis angustifolia Rchb. behandelt S. 39.

Phragmites communis. Eine eigentümliche Flugsandform aus dem Vuoksen-Gebiet stammend: A. Thesleff. S. 24.

Rosa. Die in Herbarium Musei Fennici befindlichen Exemplare sind von F. Crépin bestimmt. S. 48—49.

Veronica agrestis, V. opaca und *V. polita.* Verbreitung in Finland S. 4.

Neu für das Gebiet.

Erysimum cheiranthoides β nodosum (Fr.) Savolaks, Jorois: H. Lindberg.

Salix vagans × Lapponum. Savolaks, Jorois: H. Lindberg.

Verbascum lychnitis × nigrum. Nyland, Lojo: H. Lindberg S. 3.

Verwildert oder eingeschleppt.

Nonnea pulla (fälschlich als *Pulmonaria angustifolia* bezeichnet) hat sich seit mehreren Jahren in Jorois (nördliches Savolaks) eingebürgert. S. 16.

Ajuga reptans. Ekenäs: E. Häyren.

Elodea canadensis. Im Grenzfluss Siestarjoki: H. Lindberg.

Stachys annua. Isthmus Karelicus: Thuring.

Wichtigere neue Fundorte.

Agrostemma githago. Kuusamo: K. Hirn.

Arnica alpina. Kuusamo: H. Hirn.

Asplenium ruta muraria. Åland: O. Bergroth.
Batrachium conferroides Fr. Savolaks, Jorois: H. Lindberg.
Bidens platycephalus Œrst. Savolaks, Jorois: H. Lindberg. Die Verbreitung dieser Art und der verwandten *B. tripartitus* im Lande S. 4.
Callitriche polymorpha. Åland: O. Bergroth.
Campanula trachelium. Provinz Åbo: O. Bergroth.
Carex laxa. Kuusamo: K. Hirn.
C. microstachya. Nyland, Nurmijärvi: K. E. Stenroos.
C. Oederi var. *œdocarpa.* Åland: O. Bergroth.
C. rupestris. Kuusamo: K. Hirn.
C. tenuiflora. Kuusamo: K. Hirn.
Crambe maritima. Åland: O. Bergroth.
Dianthus arenarius. Kajana: H. Zidbäck.
Dryas octopetala. Kuusamo: K. Hirn (S. 8) & A. Tigerstedt (S. 50).
Galium aparine. Provinz Åbo: O. Bergroth.
Gentiana uliginosa. Åbo, Pargas: A. Arrhenius.
Hieracium sphacelatum Norrl. Kuusamo: K. Hirn.
H. umbellatum. Åland: O. Bergroth.
Humulus lupulus. Åland: O. Bergroth.
Juncus balticus. Åland: K. Hirn.
J. triglumis. Kuusamo: K. Hirn.
Melandrium rubrum. Kuusamo: K. Hirn.
Nymphæa candida forma. Karelen, Tohmajärvi: I. E. Iverus.
Polygonum lapathifolium. Kuusamo: K. Hirn.
Polygonum lapathifolium var. *incanum.* Åland: O. Bergroth.
Potamogeton pectinatus. Savolaks: H. Lindberg.
Primula farinosa. Provinz Åbo: O. Bergroth.
Ranunculus hyperboreus. Kuusamo: K. Hirn.
Sagina procumbens. Kuusamo: K. Hirn.
Salix reticulata. Kuusamo: K. Hirn.
Sparganium affine. Provinz Åbo: O. Bergroth.
Verbascum nigrum × *thapsus.* Tavastland: H. Zidbäck.
Veronica saxatilis. Kuusamo: K. Hirn.
Vicia sativa. Kuusamo: K. Hirn.
Viola tricolor. Kuusamo: K. Hirn.

Musci.

Neue oder seltene Arten.

Amblystegium molle. Russisch Lappland: A. O. Kihlman.
Grimaldia fragrans. Nyland, Lojo: Ch. E. Boldt.
Grimmia mollis cum var. *aquatica.* Russisch Lappland: A. O. Kihlman.
Hylocomium loreum. Nyland, Lojo: Ch. E. Boldt.
Hypnum sarmentosum. Åbo, Kimito: P. Hj. Olsson.
Lesquereuxia patens. Isthmus Karelicus: H. Lindberg.
Sauteria alpina. Russisch Lappland: A. O. Kihlman.
Sphagnum imbricatum. Åbo, Kimito: P. Hj. Olsson.

Eine Anzahl seltener Moose wird S. 16 aus Isthmus Karelicus (H. Lindberg) sowie aus Russisch Lappland (A. O. Kihlman). S. 95 gemeldet.

Lichenes.

Cladonia coralloidea (Ach), *Cl. alpicola, Cl. cariosa, Cl. gracilis:* Synonomie und Verbreitung S. 17—19.
Collema vespertilio (Lightf.), früher mit *C. nigrescens* verwechselt, findet sich an mehreren Localitäten in Süd-Finland (Wainio).

Fungi.

Trametes suaveolens L.) Fr. Helsingfors, neu für das Gebiet: A. Thesleff.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Sid.

Mötet den 7 oktober 1893.

J. Sahlberg: Fyra intressanta fjärilarter 2
E. Reuter: *Hadena amica* från Sjundeå . . . . „
H. Lindberg: Anmärkningsvärda fanerogamer 3
„ Utbredningen af vissa *Bidens*- och *Veronica*-arter . . . 4
O. M. Reuter: *Sitodrepa panicea* förtärande lakrits 5
„ Massvis förekomst af *Coccinella*-arter . . . . „
K. E. Hirn: Växtfynd i Kuusamo 7
K. M. Levander: Några märkligare faunistiska fynd i Esbo skärgård 9
Ch. E. Boldt: Två sällsynta mossor 11
P. Hj. Olsson: Några anmärkningsvärda fogelfynd i Kimito . . . . „

Mötet den 4 november 1893.

H. Lindberg: Sällsynta mossor från Karelska näset 15
„ Förekomsten af *Pulmonaria angustifolia* i Finland . . . 16
„ Hallonmaskan (*Byturus æstivus*) 17
E. Wainio: Några mindre kända eller för Finland nya lafvar . . . „
J. A. Palmén: Fynd af *Cursorius gallicus* i Finland 19
E. Reuter: Några för finska faunan nya macrolepidoptera 21
A. Thesleff: Form af *Phragmites communis* 24
„ *Trametes suaveolens* från Helsingfors . . . . „
„ Torffynd vid Ladoga . . . . „
J. E. Montell: Nya macrolepidoptera 25
O. M. Reuter: Ett misstänkligt fall af arrhenoidie hos en höna . . 28

Mötet den 2 december 1893.

O. Bergroth: Vegetationen i gränstrakterna mellan Åland och Åbo-området 36
M. Brenner: *Pulmonaria angustifolia* 38
„ De finska formerna af *Orchis angustifolia* Reichenb . . 39
Th. Sælan: *Nymphæa candida* från Tohmajärvi 41
E. Th. Nyholm: Rotatorie-faunan i Borgå skärgård sommaren 1893 . „
K. E. Stenroos: *Turdus merula* från Nurmijärvi 43
E. Reuter: Tvenne nya noctuider . . . . „

Mötet den 3 februari 1894.

J. Sahlberg: *Tribolium ferrugineum* Fabr. i Finland 45
„ *Berosus lapponicus* n. sp. 47

A. O. Kihlman: De finska formerna af slägtet *Rosa* 48
„ Förekomsten af *Dryas* i Kuusamo 50
K. M. Levander: Färgförändring hos *Pinicola enucleator* 51
O. M. Reuter: Om förekomst af strömming i träsk 52

Mötet den 3 mars 1894.

E. Hisinger: Galläplebildningar på *Quercus ilicifolia* 61
A. O. Kihlman: Masurbildning på björk . . . . „
A. Arrhenius: *Stachys annua* från Mohla . . . . „
H. Lindberg: *Sphagnum imbricatum* från Kimito 60

Mötet den 7 april 1894.

E. Nordenskiöld: Hydrachnider från Helsingfors vestra skärgård . . 63
J. Sahlberg: *Bembidium adustum* från Svir 64
J. A. Palmén: Abnorm honkräfta . . . . „
K. M. Levander: Kleine Beiträge zur Kentniss des Thierlebens unter dicker Eisdecke in einigen Gewässern Finlands . . 66

Årsmötet den 5 maj 1894.

K. M. Levander: Redogörelse för de zoologiska samlingarna . . . 77
A. O. Kihlman: Berättelse om de botaniska samlingarna 79

Mötet den 19 maj 1894.

K. M. Levander: *Pleuronectes platessa* i Finska viken 92
„ Plattmaskar och iglar från Thusby 94
E. Reuter: *Ancistrocerus parietinus* 95
R. Boldt: *Ajuga reptans* från Ekenäs . . . . „

Rättelser.

Sid.	2	rad	12	nedifrån	står	*Harpya,* läs *Harpyia.*
„	23	„	17	„	„	*Ducania,* läs *Leucania.*
„	„	„	12	„	„	*Coradrina,* läs *Caradrina.*
„	25	„	11	„	„	Gren. läs Guen.
„	47	„	10	„	„	blifvit, läs som blifvit.
„	59	„	12	uppifrån	„	*Apterygogena,* läs *Apterygogenea.*

Genom bokhandeln kunna följande häften af Sällskapets publikationer erhållas:

Notiser ur Sällskapets pro Fauna et Flora fennica förhandlingar:

8:de häftet	. . . .	à Fmk	2: 50
9:de »	. . . .	» »	4: —
10:de »	. . . .	» »	5: —
11:te »	. . . .	» »	6: —
12:te »	. . . .	» »	6: —
13:de »	. . . .	» »	6: —
14:de »	. . . .	» »	4: —

Acta Societatis pro Fauna et Flora fennica:

Vol. I	. . . .	» »	10: —
Vol. II	. . . .	» »	8: 50
Vol. III	. . . .	» »	10: —
Vol. IV	. . . .	» »	10: —
Vol. V, Pars I	. . . .	» »	1: 50
Vol. VI	. . . .	» »	15: —
Vol. VII	. . . .	» »	10: —
Vol. VIII	. . . .	» »	10: —
Vol. IX	. . . .	» »	12: —

Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora fennica:

1:sta häftet	. . . .	à Fmk	1: 50
2:dra »	. . . .	» »	2: —
3:dje »	. . . .	» »	2: —
4:de »	. . . .	» »	2: —
5:te »	. . . .	» »	2: 50
6:te »	. . . .	» »	3: —
7:de »	. . . .	» »	2: —
8:de »	. . . .	» »	2: —
9:de »	. . . .	» »	2: —
10:de »	. . . .	» »	2: —
11:te »	. . . .	» »	2: 50
12:te »	. . . .	» »	3: —
13:de »	. . . .	» »	3: —
14:de »	. . . .	» »	3: —
15:de »	. . . .	» »	3: —
16:de »	. . . .	» »	3: —
17 de »	. . . .	» »	3: —
18:de »	. . . .	» »	3: 50
19:de »	. . . .	» »	1: 50
Herbarium Musei Fennici, Ed. II, 1	. . . .	» »	3: —

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDEFÖRSTA HÄFTET.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1895.

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDEFÖRSTA HÄFTET.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1895.

Societas pro fauna et flora fennica

1894—95

Hedersordförande:

Herr professor W. Nylander.

Ordförande:

Friherre professor J. A. Palmén.

Viceordförande:

Herr professor F. Elfving.

Sekreterare:

Herr kandidat O. Bergroth.

Skattmästare:

Herr bankodirektör L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Herr magister A. Arrhenius.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Herr doktor K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Herr docent A. O. Kihlman.

Trycknigskomité:

Herrar professor J. A. Palmén, doktor K. M. Levander, docent A. O. Kihlman, professorer J. P. Norrlin, Th. Sælan och J. Sahlberg. — *Suppleanter:* Herrar professorer F. Elfving, O. M. Reuter och rektor M. Brenner.

Mötet den 6 oktober 1894.

Till arkivet hade herr doktor Hj. Hjelt såsom gåfva inlemnat den ursprungliga handskriften till *Carices distigmaticæ* i hans *Conspectus*, innehållande talrika originalanmärkningar af herr rektor S. Almqvist i Stockholm, hvars uppfattning varit bestämmande vid redaktionen af nämda grupp.

Till offentliggörande i Sällskapets *Acta* anmäldes K. M. Levander: *Materialien zur Kentniss der Wasserfauna in der Umgebung von Helsingfors mit besonderer Berücksichtigung der Meeresfauna. II Rotatoria*.

Herr professor F. Elfving meddelade att Sällskapets anhållan om portofrihet för frågebrefven rörande kulturväxternas utbredning i landet blifvit å högsta ort bifallen och att under sommaren inemot ett tusen sådana blifvit kringsända att före den 1 oktober besvaras. Tills vidare hade endast omkring en fjärdedel af dem återsändts, hvarföre herr Elfving bad att få erinra vederbörande om de behjärtansvärda frågorna.

Herr doktor A. O. Kihlman gjorde följande växtgeografiska meddelanden:

Såsom ny för finska floran förevisades *Ruppia spiralis* (L.), funnen senaste sommar af kand. O. A. F. Lönnbohm i en grund hafsvik vid Tvärminne i Pojo, där den förekom tillsammans med *Potamogeton pectinatus*. Angående *Ruppia*-arternas utbredning anfördes vidare såsom tillägg till Herb. Mus. fenn., att *R. brachypus* jämväl anträffats af föredragaren i Esbo skärgård; äfven *R. rostellata* hade befunnits ega en vidsträcktare utbredning än i nämda arbete angifves, i det den uppvisats jämväl för Hvita

hafvet, nämligen nära mynningen af Kemijoki, där den påträffats af föredragaren 1889.

Den hos oss förut endast från Kristina kända *Stachys palustris* × *silvatica* hade af studenterna R. Wegelius och H. Stenberg anträffats äfven på Lunkulansaari i Salmi, där den uppträdde tämligen ymnigt på ett inskränkt område. Herr Wegelius hade äfven meddelat en förteckning öfver några andra anmärkningsvärdare fynd från Ladoga-Karelen.

Vidare förevisade d:r Kihlman exemplar af *Betula nana* × *verrucosa*, anträffade på två ställen vid Umpjok i Ryska Lappmarken. Med dessa öfverensstämde tämligen nära en buske, uppdragen af fördragaren från frö, som erhållits genom artificiell befruktning af *Betula nana* med pollen af *B. verrucosa*. Denna björkhybrid företer en utbredning analog med *Nuphar luteum* × *pumilum*, d. v. s. sträckande sig utanför utbredningsområdet för den ena af stamarterna.

Herr magister Harald Lindberg anmälde och förevisade

Några för finska floraområdet nya fanerogamer.

Sedum Fabaria Koch, funnen den 19 juli 1894 i stor mängd på en åker invid Veikkola hofläger i Valkjärvi; enligt uppgift växte den på tvenne andra åkrar i närheten. Meinshausen anför den i sin *Flora Ingrica* såsom växande i stora massor i synnerhet på åkrar mellan säden, men också i köksträdgårdar samt stundom på sandfält, nästan endast i Nordområdet såsom vid Pargala, Murina och Lachta. För öfrigt förekommer den på Irland, i England, på Pyreneerna, Ardennerna, Vogeserna, Jura, i Lombardiet, Ungern, Schlesien, Nassau samt i södra och mellersta Ryssland.

Potamogeton fluitans Roth var. *rivularis* Lange, funnen den 19 juli 1894 i ganska stor mängd i Saarijoki i Valkjärvi socken strax norrom det ställe där Valkoja flyter in. Den växte i mycket stark ström, i följd hvaraf den uppträdde såsom f. *rivularis*. Denna afviker från den typiska genom följande karaktärer: stjälken mycket lång och grenig, de nedsänkta bladen jämnbreda, förlängda (intill 1 fot långa), de simmande smalt lancettlika (se Langes Haandbog i den danska Flora, 4 uppl., p. 190). *Potamogeton fluitans* är bekant från nästan hela Europa, från Sverige

ända ned till Attika, i Sverige såväl som i Danmark dock sällsynt. Meinshausen upptager den ej för Ingermanland, men enligt Ledebour, Flora Rossica, IV, p. 24 är den af Ruprecht och Sobolewsky funnen i S:t Petersburg.

Geum strictum Ait., funnen i Rautus nära Leinikkälä på vägkanter och vid diken, tämligen ymnigt. Från *G. urbanum*, med hvilken den växte, afviker den genom kraftig och styfhårig stam, långt och tätt styfhåriga frukter, större, mörkare gula blommor o. s. v. Arten är känd från Ost-Preussen samt mellersta och södra Ryssland. Meinshausen uppger den växa tämligen allmänt vid diken, bäckar och dammar, i synnerhet i kalkstensområdet.

Cirsium oleraceum Scop. × *heterophyllum* All. Flere individer anträffades på en fuktig äng invid en lund på Pähkinämäki i Valkjärvi, samt ett exemplar vid Saijoki i Rautus mellan Kärsälä och Raasuli. På båda ställena växte den tillsamman med *C. oleraceum* och *C. heterophyllum.* En sällsynt hybrid, bekant från Schlesien, Erzgebirge, Böhmen, Tyrolen, Schweiz, Seeland samt Ingermanland.

Verbascum nigrum var. *leucandra* F. Aresch. Funnen i ett exemplar tillsammans med hufvudformen på en backe invid en åker i Pasuri by i Valkjärvi den 14 juli 1894. Den afviker genom hvitulliga ståndarsträngar från den typiska *V. nigrum.*

Rumex obtusifolius L. × *aquaticus* L. Funnen vid Tölöviken vid Helsingfors tillsammans med *R. obtusifolius* och *R. aquaticus.* Från *R. aquaticus* afviker den genom mycket fåblommiga, glesa blomkransar med få utvecklade frukter, med gryn försedda inre kalkblad, hvilka äro tandade nedtill; från *R. obtusifolius* åter genom de stora breda kalkbladen samt nästan hjärtlikt triangulära rotblad, hvilka högeligen påminna om dem hos *R. aquaticus.* Denna hybrid är enligt Focke bekant från Tyskland och Ryssland. Föredragaren förmodade att den är identisk med *R. platyphyllus* F. Aresch., men i saknad af jämförelsematerial kunde nu ej därom sägas något bestämdt. Mot detta antagande strider endast att denna sistnämda art af sin auktor anses för hybrid af *R. maximus* och *R. aquaticus.* Föredragaren lofvade senare återkomma till frågan.

Vidare förevisade herr Lindberg följande sällsynta hybrider: *Cirsium oleraceum* Scop. × *palustre* Scop., förut endast

funnen i Onega-Karelen, Perttiniemi, juli 1870, af J. P. Norrlin. Två stånd anträffades i en fuktig lund på Pähkinämäki i Valkjärvi.

Aspidium cristatum × *spinulosum:* Rautus, fuktig skog vid ån mellan Rautjärvi och Leinikkälä träsk. Fruktplättarna och svepefjällen äro stora som hos *Asp. cristatum,* och hela habitus påminner mera om denna art, dock äro bladen sågade som hos *A. spinulosum.* Samma hybrid är förut bekant från Villmanstrand.

Betula verrucosa × *nana* från Jorois, Järvikylä, där den växte i ett kärr tillsammans med *B. verrucosa, B. odorata* samt *B. odorata* × *nana.* Endast en vidpass 5 fot hög buske anträffades; af *B. odorata* × *nana* funnos två buskar, den ena omkring 12 fot, den andra 6 fot hög. Förut bekant från Imandra, Umba (A. O. Kihlman) samt Lk, Öfvertorneå (Hjelt & Hult).

Slutligen uppräknade föredragaren ännu ett antal sällsyntare, för Karelska näset nya arter, som han därstädes funnit under sin resa sistlidna sommar, nämligen: *Selaginella, Athyrium crenatum, Polygonatum multiflorum, Sparganium glomeratum, Sp. affine, Carex muricata, C. heleonastes, C. microstachya, C. pilulifera, Arrhenatherum elatius, Poa compressa, P. sudetica, Bromus arvensis, Orchis incarnata, Alnus glutinosa* × *incana, Rumex conspersus, Thalictrum simplex, Nuphar pumilum. Viola stagnina, Bulliarda, Epilobium roseum, Potentilla canescens, Lathyrus maritimus, Odontites litoralis, Lamium amplexicaule, Gentiana amarella, Cirsium heterophyllum* × *palustre, Leontodon hastilis, Lactuca muralis.*

— Herr professor O. M. Reuter förevisade exemplar af *Campanula trachelium* funna å ängsmark vid Tvärminne i Nyland af eleven Ernst Häyren.

— Herr magister E. Reuter inlämnade till samlingarna exemplar af den nordiska fräkenarten *Equisetum scirpoides* Michx., som af honom senaste sommar anträffats vid kalkbrott i Ersby i Pargas socken. Arten var ny för Åbo naturhistoriska provins.

Tillika omnämde hr Reuter att balsampopplarna å särskilda orter i Sjundeå socken förlidna sommar voro i hög grad angripna af en rostsvamp. Sålunda voro vid Sjundeå prestgård

samtliga popplar, bland dem tvenne ovanligt stora och vackra träd, fullkomligt härjade däraf; alla blad antogo efter hand ett brunt, förtorkadt utseende och hängde öfverallt på träden skrumpna och slaka, såsom om dessa varit utsatta för häftig frost. Enligt skriftligt meddelande af dr P. A. Karsten å Mustiala, som haft ett af svampen angripet blad till påseende, var denna rostsvamp *Melampsora populina* (Jacq.) Lév., hvilken i Finland skall hafva samma utbredning som de i landet förnämligast odlade *Populus*-arterna, *P. nigra* och *P. balsamifera*, å hvilkas blad den förekommer; att den någonstädes uppträdt härjande hade dr Karsten ej funnit, ej heller förut hört omtalas. Utom Finland är denna svamp funnen i hela Europa, Sibirien och norra Amerika.

Herr rektor M. Brenner förevisade **monströsa exemplar** af *Ranunculus acris* med gröna, örtartade, liksom bladen håriga blommor, på hvilka tydligen kunde särskiljas de fem ovala eller elliptiska, otydligt skaftade eller oskaftade foderbladen, de fem långskaftade, bredt hjärtlika eller njurlika kronbladen, de talrika, nästan normalt utbildade ståndarna och de talrika pistillerna, de sistnämda på en del blommor slutna och af normalt utseende, ehuru starkt håriga, hos andra åter strutformiga och på inre sidan öppna med därinuti synligt fröämne och en från dettas bas utskjutande, stiftet hos till exempel *Alchemilla* liknande, trådlik bildning, sålunda gifvande intrycket af inom yttre, öppna, örtartade omhöljen inneslutna pistiller med sidostående stift. De ifrågavarande exemplaren hade tagits af fröken Ingeborg Ilmoni på afbetad, under Hiittis rusthåll i Lojo socken hörande mark nära sjön Hormajärvi. — Likaledes förevisades ett af fru ingeniörskan Alvina Rosberg i Kangasala, Andila, på åkerren taget monströst exemplar af *Geum rivale* L. med af stora, skaftade örtblad bildadt foder, af omkring 10 stora, ljusröda, långskaftade blad bestående krona, talrika, något förkrympta ståndare och talrika pistiller på ett ur blomman med ett 17 mm långt skaft utskjutande honfäste, sålunda i det närmaste den i Hartmans flora omnämda *G. hybridum* Wulf. med undantag af att det ur blommans midt uppskjutande „nya blomskaftet“ här uppbär endast pistiller, hvilka saknas vid skaftets bas.

Vidare förevisades en var. *cupularis* af *Campanula persicæ-*

folia med mycket stora och vida, skålformiga blommor; en f. *pallida* af *Crepis paludosa* med mycket ljusa, ljust glandelhåriga holkar, båda från en gråallund i Lojo tillsammans med den vanliga hufvudformen; en f. *contortifolia* af *Pinus silvestris* med mycket fina, korta, starkt vridna och böjda barr, ett enstaka ungt träd på tallmo vid Ojamo i Lojo i sällskap med normala träd af samma ålder. — Slutligen redogjorde herr Brenner för

Picea excelsa f. oligoclada n. f.

Grenar af första ordningen ensamma eller 2—5 i krans, vågräta eller svagt uppåt böjda, toppgrenarna dock starkare uppåt riktade; grenar af andra ordningen mycket få, korta och nästan utan undantag enkla; barr allsidiga, en del uppåt krökta. — Träd af åtminstone 17 års ålder, men sannolikt äldre; 4.2 m högt, omkretsen vid marken 29 cm, vid brösthöjd 17 cm, längsta grenarna ungefär på stammens midt 1.55 m långa. En af grenarna nära stammens bas är delad i två grenar, af hvilka den ena fullkomligt liknar de öfriga nästan enkla grenarna, den andra däremot i intet hänseende skiljer sig från en vanlig grankvist.

Ett enda träd på frisk, gräsbevuxen backsluttning tämligen fritt bland gråal samt några normalt vuxna granar, tallar och enar af ungefär samma ålder, på Mongola mark i Lojo socken (Nyland) vid vägen åt Hiittis, på några stegs afstånd från grinden vid SOLhem.

Afviker från *P. excelsa* f. *virgata* Jacq. genom mycket korta enkla sekundära grenar.

Häraf förevisades äfven en fotografi, tagen den 30 augusti 1894. Denna var dock vilseledande så till vida som toppen och toppgrenarna på såväl den ifrågavarande som de på sidorna stående granarna förefalla som om de vore torra och barrlösa. De äro dock i själfva värket lika tjocka, barrbeklädda och friska som de öfriga grenarna. Fotografien lemnades till sällskapets arkiv.

Herr doktor W. Granberg förevisade exemplar af *Lathyrus maritimus* (L.), tagna på barnbördshusets tomt på fin sandfyllning. Rektor Brenner meddelade i sammanhang härmed, att *Nasturtium palustre* i fjol uppträdt mycket ymnigt på sandfyllning å Jungfrustigen och andra nyss planerade gator i Rödbärgstrak-

ten i Helsingfors, men att arten numera till största delen åter försvunnit därifrån.

Herr professor J. Sahlberg meddelade några uppgifter om

Fjärilfaunan i Inari Lappmark.

Senaste sommar hade föredragaren i Utsjoki funnit fyra för vår fauna nya fjärilarter:

1. *Erebia polaris* Staud., hvilken flög tämligen sällsynt på torra ängar invid Nuorgam by vid Tenojoki den 19—22 juni. Förut var denna fjäril funnen endast i nordligaste delen af Svenska Lappmarken äfvensom i Norska Finnmarken.

2. *Anarta lapponica* Thunb.; flera exemplar fångades af föredragaren och hans barn Avena och Unio inom fjällregionen vid Nuorgam by, på Harmitschock äfvensom på fjällen öster om Mandojärvi den 16—25 juni, där de flögo på torra ställen bland *Azalea procumbens, Diapensia lapponica* och *Empetrum nigrum.*

3. *A. quieta* Hübn., fångad tillsammans med föregående på fjällen vid Nuorgam och Mandojärvi den 17—25 juni äfvensom på sluttningen af Rastekaisa inom Finnmarken den 4 juli i gamla utslitna exemplar. Hvardera arten förut funnen såväl i arktiska Sverige som Norge.

4. *Crambus furcatellus* Zett., tagen i ett enda exemplar inom fjällregionen öster om Mandojärvi i Utsjoki den 25 juni. Arten är förut funnen på fjäll i nordliga delen af Norge och Sverige.

Vidare framhöll föredragaren det högst egendomliga förhållande, som senaste sommar var rådande uti fjärillifvet i nämda Lappmark. Från början af juni herskade här ihållande torka med ovanligt hög temperatur ända till medlet af juli. Detta hade till följd att fjärilarna på försommarn mycket hastigt utvecklade sig och snart efterträdde hvarandra, så att före midsommar visade sig exemplar af arter, som vanligen uppträda först i medlet af juli. Sålunda fångades exempelvis vid Nuorgam inom loppet af sex dagar (17—22 juni) friska, nykläckta exemplar af fem arter af slägtet *Argynnis* nämligen *A. Freija, polaris, charichlea, Frigga* och *pales.* Efter midsommar blefvo fjärilarna hastigt högst fåtaliga och knappt någon fjäril utkläcktes mera. Oaktadt det härligaste väder var rådande, fick man vandra dagar och veckor utan att se några

nya fjärilar med undantag af en och annan individ af *Sciaphila osseata, Anaitis paludata* och *Cidaria cæsiata*. Flera eljes vanliga arter sågos icke under hela sommaren, så att faunan föreföll oerhördt fattig. Icke en enda *Colias* eller *Melitæa*, ingen *Plusia*, högst få exemplar af slägtet *Cidaria*, och af de om aftonen flygande *Noctuæ* endast ett enstaka exemplar af *Agrotis hyperborea* syntes till. Äfven allmogen hade fäst sig vid den totala bristen på fjärilar under sommaren. Orsaken härtill var utan tvifvel att fjärilarna dött af torka under puppstadiet. Detta kunde lätt förklaras, ty här uppe i den höga norden baddar solen hela dygnet och luften var därför så torr, att icke ens spår af dagg föll på gräset nattetid. Många förut sanka kärr voro alldeles torra och elfvarna hade betydligt utsinat. Då äfven på höstsommaren nästan inga fjärillarver voro synliga, antog föredragaren att många fjärilarter i den trakt han besökte dött ut och kanske för många år icke komme att därstädes anträffas, tills de småningom hunne invandra från trakter, där icke sådan torka varit rådande, till exempel Finnmarken.

Herr kandidat K. E. Stenroos förevisade vingen af en hvitbrokig varietet af *Tetrastes bonasia*, som insändts af herr magister O. Collin i Tavastehus och tillhört ett exemplar, som skjutits af lyceist G. A. Karén i Kalvola socken.

Till de zoologiska samlingarna anmäldes följande gåfvor:

Saxicola œnanthe, ung fågel, från Esbo af student H. Forssell. *Emberiza citrinella*, ljus varietet från Helsinge, och *Saxicola rubetra*, ung fågel från Helsinge, af lyceist Hj. Forssell. *Fringilla carduelis*, ung fågel från Helsinge, af preparator G. W. Forssell. *Corvus cornix*, med handpennorna ljusa vid roten, af inspektor Frans Blomqvist. *Fuligula marila*, ung ♂ från Helsinge, af skoleleven Karl Nyberg.

Sedan årsmötet hade följande gåfvor inlemnats till de botaniska samlingarna:

13 kärlväxter från Inari Lappmark och Rastekaisa, däribland 4 för provinsen nya arter och hybrider af eleverna Unio och Avena

Sahlberg. *Ruppia spiralis,* ny för floran, af kandidat O. F. A. Lönnbohm. 113 fanerogamer från Lojo af rektor M. Brenner. 3 kärlväxter, hvaribland *Stachys ambigua,* äfvensom en mindre växtförteckning från Ladoga-Karelen af student Raf. Wegelius. 3 kärlväxter, hvaribland *Potamogeton Zizii* och *Pot. Friesii* från Åland af student J. Montell. 1 hypogæisk svamp från Uukuniemi af student K. Stenberg. 1 dylik från Willmanstrand af telegrafkontorschef A. Ståhle. 20 exx. fanerogamer från Karelska näset och Jorois, hvaribland 4 för floran nya arter och hybrider, samt 3 andra anmärkningsvärda (förevisade, se ofvan) af magister H. Lindberg. *Campanula trachelium* från Tvärminne i Ekenäs skärgård af eleven E. Häyrén. *Equisetum scirpoides* från Pargas af magister E. Reuter. *Lathyrus maritimus* från Helsingfors af dr W. Granberg. En fotografi och 4 fanerogamer från södra Finland (förevisade) af rektor M. Brenner.

Till nya medlemmar föreslogos herr magister E. Keto (af herr Laurén), student Poppius (af herr Sahlberg), student J. af Hällström (af herr Elfving), studenterna R. Wegelius och J. I. Lindroth (af herr Kihlman) samt fröken student Eva Hällström (af friherre Palmén).

Mötet den 3 november 1894.

Till offentliggörande i Acta anmäldes: J. P. Norrlin, *Pilosellæ boreales, præcipue floræ fennicæ novæ,* utgörande fortsättning till författarens tidigare utgifna arbete öfver Finlands *Pilosellæ.* Samtidigt komma äfven att utgifvas motsvarande delar af författarens exsiccatverk af finska hieracier.

Herr professor J. Sahlberg föredrog om

Tenthredinider på Rosa-arter.

Först omnämdes tvenne för vår fauna nya arter.

1. *Emphytus filiformis* Klug. (= *E. Klugii* Thoms.) förekom i stor mängd på en buske af *Rosa rugosa* på Broholmen inom Helsingfors i medlet och slutet af sistlidne september månad, då hannen talrikt sågs svärma alla soliga dagar, men honan endast i ett fåtal exemplar. Arten är en bland de största till slägtet hörande och utmärker sig därigenom att honans antenner i spetsen äro bredt hvita, då hannen har dem svarta. För resten är den svart, glänsande, benen röda med tarserna småningom svartnande mot spetsen, vingfjällen vackert hvita. Arten förekommer sällsynt i södra och mellersta Sverge samt är utbredd i mellersta Europa.

2. *Ardis bipunctata* Klug. (= *Blennocampa bipunctata* Thoms.). Funnen på en rosenbuske å Kukkasniemi i Karislojo den 10 juni 1892. Arten föres af Thomson till *Blennocampa*, men på grund af honans utskjutande terebra, hjessans skulptur, klornas byggnad etc. har Konow i Wien. ent. Zeit. 1886 afskiljt den till ett eget slägte. Förut funnen på flera ställen i mellersta Europa, men inom Skandinavien endast i Skåne.

Vidare redogjorde föredragaren för de bladsteklar, som lefva på och skada odlade rosor i vårt land. Få växter hade så många fiender bland insekterna som rosorna. Af tenthrediniderna ensamt hade icke mindre än 24 skilda europeiska species anträffats lefvande på *Rosa*-arter, och af dessa äro 20 funna inom Skandinavien. I sitt larvstadium förorsaka de på olika sätt skada. I Karislojo hade föredragaren funnit följande arter i betydligare grad besvärliga.

Den värsta af alla är *Hylotoma rosarum* L. Redan i maj eller början af juni infinner sig honan, som lätt igenkännes på sin vackert gula bakkropp och mörka tjocka costanerv på framvingarna, och sågar små sneda skåror i de unga skotten af finare rosor och inför sina ägg, ett i hvarje af dessa skåror. Snart böjer sig hela skottet på det angripna stället och torkar bort. Så snart larverna utkläckts, söka de sig till närliggande grenar och börja med glupskhet förtära deras blad, så att en mindre buske inom kort kan helt och hållet ödeläggas.

Härnäst förtjänar omnämnas *Emphytus cinctus* L., hvilken är den allmännaste af slägtets på rosor lefvande arter. Honan lägger ägg på bladen i juni månad, och de utkläckta larverna äta af bladen ända sent in på hösten, då de krypa in till vintern an-

tingen i en springa af stammen eller in i märgen af torra afbrutna kvistar för att först nästa vår förpuppa sig utan kokong.

Bladens parenkym afgnagas ofta af de snigellika larverna af slägtet *Eriocampoides*, främst *E. limacina* Retz. (= *adumbrata* Klug., Thoms.), hvilka i augusti eller september nedkrypa i jorden och omgifva sig med en brun skroflig kokong, därifrån imago följande vår utkläckes.

På senare tider hafva de ädlaste rosor ofta blifvit angripna af en larv af slägtet *Cephus*, hvilken ätit sig in uti märgen af unga grenar och förorsaka att dessa småningom borttorka. Ehuru jag ej lyckats få någon imago utkläckt, antager jag att det är arten *C. pallidipes* Klug. (= *phthisicus* Fabr.), hvilken är känd i mellersta Europa för liknande lefnadsvanor och hvilken äfven är funnen i Finland.

Herr professor Sælan uppläste följande:

Bidrag till frågan om fiskarnas resp. de kallblodiga djurens öfvervintring af professor E. E. Sundvik.

Det är en af fysiologerna känd sak, att de kallblodiga djuren kunna öfverlefva en temperaturnedsättning, vid hvilken de varmblodiga redan för länge sedan upphört att lefva, blott temperaturfallet under vattnets fryspunkt sker långsamt och likaså upptinandet af den formligen frusna organismen likaså långsamt försiggår. Vid hastig frysning resp. upptinande däremot sprängas djurcellerna af utvidgningen hos vattnet och organismen dör. Att en stor del af våra på det torra lefvande, kallblodiga djur sålunda under vintern hafva att genomgå en frysnings- resp. upptiningsprocess, torde vara att med sannolikhet antaga, då ju väl icke alla kunna tränga sig så djupt under jordytan, att icke tjälen i jorden når dem. Härunder omkommer väl en del, och är kanske denna omständighet en orsak till det kända faktum, att i vissa delar af vårt land, exempelvis Ruovesi socken på östra sidan om sjön, hvarest marken består af jäslera, vår huggorm och snok totalt saknas, under det vid Koverojärvi och i allmänhet vester om sjön dessa förekomma ställvis ganska ymnigt. Marken består här af stenbunden sand- och grusjord.

Sällan har man dock kunnat framdraga ett så eklatant be-

vis på de kallblodiga djurens i Norden, så att säga, nödtvungna vintersömn genom frysning som jag var i tillfälle att iakttaga i närheten af Vasa under senaste sommar.

På nordvestra delen af Vasklot ö invid Vasa befinner sig invid en villa ett litet träsk, kanske rättare en lagun af omkring 30 meter i längd och 20 à 25 i bredd. En flatbottnad båt som med tvenne personers last ligger omkring en decimeter djupt, användes af barnen i granskapet för färder på träsket. Detta skiljes genom en af vårisen bildad meterhög vall från det omkring 5 meter därifrån belägna hafvet, hvarifrån vid ovanligt högt vattenstånd i hafvet något vatten rinner eller yr öfver till träsket. Genom vallen löper ett utfallsdike till stranden af hafvet; dock var detta vid mitt besök torrt.

Vid mitt besök gjorde jag en utflykt på den lilla sjön i den nämda båten och frapperades genast däraf att en myckenhet fisk i alla riktningar flydde undan vid båtens rörelse. Det fanns formligen massor af fisk, icke enstaka, utan hundrade och tusende sågos där, från tumslånga till sådana af halfannan decimeters längd, och så vidt jag fann, uteslutande rudor. Vattnet var ock sött, utan den ringaste saltsmak.

Det var därför icke att undra, att jag företog mig en närmare undersökning af insjöns beskaffenhet. Med undantag af några 20 à 30 centim. långa *Potamogeton*-stånd, samt några kvadratmeter säf- och vassbevuxen strand på ena sidan stod ingen växtlighet att finna. Bottnen var alldeles bar, bestående af ovanligt fast och hård lera, på hvilken ett par centimeter mäktigt slamlager för hvarje rörelse med åran upprördes. I detta slamlager dolde sig fiskarna, men kunde icke göra det desto fullständigare än att deras ryggar öfverallt upptäcktes genom vattnet, som var fullkomligt klart. Slammet var ock otillräckligt, som det syntes, att skydda dem mot jagande måsar och tärnor, hvilka till klockan 4 à 5 hvarje morgon gjorde försök att tjufiska. Antagligen kunde rudorna icke sväljas af fåglarna, till följd af sin breda kroppsbyggnad. Annars hade väl snart den sista rudan blifvit bortfiskad af måsarna.

Och sjöns djup! Det var dock det märkligaste. Ungefär tre fjärdedelar af sjön egde ett djup af omkring 1 à 2, ställvis högst omkring 3 decimeter. Större djup fann jag icke, ehuru jag nog-

grant utforskade lagunen från strand till midt. Det egna med sjön förhöjdes i icke ringa grad däraf, att den, ehuru belägen tätt invid en bebodd villa, och dagligen befaren i båt af barn i den växande åldern, ändock var tillhåll för en eller par kullar af beckasiner (eller större vadare) hvilka i allsköns ro lefde här i känsla af fullkomligt skydd. Närmade man sig dem i båt, bytte de blott om plats och slogo sig ned bakom båten.

Rudorna hafva, om de möjligen en gång blifvit planterade, icke på många år blifvit ökade genom tillförande af nya individer.

Det kan icke lida något tvifvel att denna sjö eller lagun årligen bottenfryser med alla de organismer som befinna sig i dess vatten. Och då därtill kommer att fiskarna, till följd af bottnens fasta beskaffenhet, icke såsom i flera andra mindre sjöar, kunna borra sig in i gyttjan, så hafva de emot kölden alls intet skydd, om man undantager det, att lagunen på alla sidor omgifves dels af löf-, dels af barrskog, hvarigenom den skyddas för att uppröras af kalla vindar.

Man har funnit tritoner och andra sådana slag af kallblodiga djur infrusna i isstycken, vid hvilkas långsamma upptinande de åter kommit till lifs. Sällan torde man vara däremot funnit ett så påtagligt bevis på en mängd organismers samtidiga försättande i detta tillstånd som här. Någon större mängd af fiskarna synes icke dö vid denna process, ty om våren hafva döda fiskar icke observerats. Kanske de dock uppfiskas som döda af måsfåglarna, hvllka i dessa trakter förekomma i stort antal.

Herr student B. Poppius förevisade tvenne för vår fauna nya skalbaggar nämligen: *Dromius 4-notatus* Panz. och *Cafius xantholoma* Grav., funna på Mjölö utanför Helsingfors denna höst. Den förra är i Sverige utbredd till de mellersta provinserna, den senare åter upp till mellersta Norge, men i Sverge ej norr om Kalmar. Vidare en mätarefjäril, *Cidaria firmata* Borkh., funnen hösten 1891 vid Helsingfors, i Skandinavien anträffad endast vid Stockholm och Kristiania.

Herr kandidat O. **Bergroth** föredrog om sin i sällskap med herr kandidat K. E. Stenroos företagna

Resa i Karelia pomorica sommaren 1894.

Resan, som företogs med understöd från Henningska fondens räntemedel, anträddes den 4 juni från Helsingfors. Den 13 juni anlände vi till Suondali by vid Siesjärvis norra strand, och den 14 började exkursionerna. Den ovanligt tidiga våren, som här uppe aflupit utan den ringaste frost, hade gjort att växtlighetens utveckling redan var mycket långt framskriden. I själfva värket torde utvecklingen i dessa trakter våren 1894 ej varit synnerligen långt efter den i södra Finland. Tyvärr voro flere grupper af vårväxter vid vår ankomst redan så långt hunna, att insamlandet af lämpliga exemplar därigenom väsentligt hindrades. *Violæ* voro sålunda till största delen utblommade, de flesta *Salix*-arter hade öfvermogna frukter, *Lonicera cærulea, Andromeda calyculata*, *Prunus padus* m. fl. kunde ej fås i blom. Under vår 11 dygns vistelse i Särkijärvi by, vårt första hufvudkvarter, gjordes bl. a. en större exkursion till Voijärvi och Laasari by, en annan till trakterna omkring Suondali by. Den 26 juni reste vi med skjuts en sträcka af 54 verst till Ondarvi by vid norra änden af den stora sjön med samma namn. Under vår vistelse här, som räckte till den 4 juli, företogs äfven en längre, tre dagars färd åt nordvest till de vackra och intressanta trakterna kring Moina, en liten ödemarksby invid Moinajärvi. Från Ondarvi kunde vi ännu färdas längs landsväg en sträcka af 33 verst till vårt följande hufvudkvarter, Rukajärvi eller Rukavaara, en stor, öfver 100 gårdar räknande by med omkring 600 invånare. Trakterna rundt omkring äro för det mesta sterila, enformiga kärr- och momarker, hvarför vi på femte dagen efter vår ankomst begåfvo oss vidare till Merukylä. Vi hade nu att passera ett sju verst bredt näs vester om Rukajärvi sjö, och kommo så till Merujärvi. Härmed voro vi äfven inne i Tschirkkakemijokis flodsystem. — I Merukylä, en liten och usel by, dröjde vi endast fyra dagar, hvarunder en längre utflykt företogs till Ontrosenvaara Redan den 14 juli fortsattes färden två mil nedför elfven till Kellovaara by. Här dröjde vi två hela veckor, hvarunder åtskilliga exkursioner företogos i den högbärggiga, intressanta trakten, med dess ställvis

ganska rika flora. Från Kellovaara hade vi omkring 7 mil nedför en mycket strid, af forsar uppfylld del af elfven till vårt nästa hufvudkvarter, Jyskyjärvi, som är en stor by med 90 gårdar, näst Rukajärvi den största af dem vi besökte. Den ligger just vid Tschirkkakemijokis delta, där denna utfaller i Jyskyjärvi sjö. Vi hade nu redan kommit i det närmaste till 65:te breddgraden. Trakterna omkring sjön och byn voro för det mesta oerhördt ödsliga momarker, och ett par längre utflykter, som vi gjorde åt nordvest öfvertygade oss om, att dylika marker sträcka sig miltal åtminstone åt detta håll. Utbytet af exkursionerna här blef därför ringa i förhållande till det på dem nedlagda arbetet. — Det följande hufvudkvarteret hade bort vara Paanajärvi by, belägen fem mil nedanom Jyskyjärvi vid Kem-floden. Men alldenstund vi hörde, att trakterna kring Paanajärvi skulle vara ännu ödsligare och enformigare än kring Jyskyjärvi — en uppgift som äfven till fullo besannades — och som tiden redan var långt framskriden, beslöto vi oss för att helt och hållet lämna Paanajärvi-vistelsen. Vi foro alltså med ens de 15 milen nedför floden till staden Kem, dit vi efter en fyra dagars resa, hvarunder uppehåll gjordes i Paanajärvi och Usmana byar, anlände den 15 augusti. Från staden företogo vi tvänne längre utflykter till den vidlyftiga skärgården utanför, hvarvid flere holmar och skär besöktes. Att vi ej kommo oss för att göra flere större exkursioner berodde på motiga väderleksförhållanden. Vädret, som hittils hela sommaren varit öfver hufvud taget mycket vackert och ytterst sällan satt hinder i vägen för oss, blef nu mot höstsidan ganska ruskigt. Bland annat gjorde en hel veckas oafbruten storm med regn om intet en tilltänkt färd till ön Solovetsk. Den 9 september anträddes återfärden från Kem öfver Suma och Powenetz, och den 19 anlände vi efter en besvärlig resa, fördröjda af flere motigheter, till Petersburg.

Den utstakade resplanen hade sålunda blifvit i hufvudsak följd. Vi hade genomrest provinsen Karelia Pomorica från söder till norr och sedan dess norra del från vester till öster. Härmed ha sålunda, tillsammans med Vainios och andras tidigare färder, provinsens vestra och norra delar äfvensom kustbrämet blifvit åtminstone *genomresta* af naturforskare. Naturligtvis kunna de därför icke sägas vara *utforskade;* och alldeles obekanta äro ännu de vidsträckta trakterna mellan Onnanjoki och Tschirkkakemijoki

i vester, Vigfloden och kusten i öster. — De trakter, som af oss genomforos, tillhöra tvänne stora floders områden, Vig- och Kemflodens. Seesjärvis vatten utfaller nämligen genom Segotscha till sjön Vig, Ondajärvis åter genom elfven med samma namn till Vig-floden. Från norr upptager Ondajärvi Onnanjoki, genom hvilken bland andra Moinajärvi och Rukajärvi ha sitt utflöde. Onnanjokis yttersta källsjö i norr är Loukkolampi, vidpass en half mil E om Kellovaara. Tschirkkakemijokis källsjöar åter äro att söka något söder om 64° ej långt från Suontelejokis öfversta lopp i det af Rosberg så kallade Vuoloma-massivet. Dessa trakter blefvo dock icke af oss besökta.

I floristiskt afseende äro de af oss genomresta trakterna öfver hufvud taget fattiga och oerhördt enformiga, särskildt i områdets norra delar. Största delen af landets areal intages där af vida tallmoar och ofantliga sumpmarker, särskildt tall- och öppna myrar. Dessa artfattiga ståndorter trycka sin prägel på hela landskapet. I så ytterligt glest bebodda trakter intagas naturligtvis stora vidder af skogar; tallskogen är bland dem den dominerande; typiska, rena granskogar däremot äro sällsynta, granbestånd anträffas nämligen för det mesta i grankärren i fuktiga, at bäckar genomflutna dalgångar vid bärgens fot. Af sumpmarker äro utom myrar äfven mossar allmänna kring träsk- och sjöstränder, ehuru de icke ega någon mera betydande utsträckning. Typiska gungflyn såg jag däremot endast på ett par ställen i sydligaste delen af området. — Den vida vägnar största delen af områdets landareal intages således af ståndorter med enformig och artfattig vegetation. Något rikare blir floran däremot ställvis på bärgens sluttningar. Särskildt områdets södra och västra delar äro mycket bärgiga: där stryker fram en massa bärgryggar, nästan alla tämligen parallelt med hvarandra i riktningen NNW—SSE. Sjöarna i dessa trakter ha därför också ofta en långsmal, i samma riktning utdragen form. Särskildt är detta fallet med Voijärvi, Jolmojärvi och Ondajärvi. Den rådande bärgarten i nämda ryggar är kvartsit; på en del ställen är den dock mer eller mindre blandad med talk, hvarigenom öfvergångar till talkskiffer bildas. Så till exempel i bärgen kring Moina, Ontrosenvaara och ett bärg SW om Rukajärvi, hvilket genombrytes af bäcken Kivioja. Dessa bärg synas förvittra ganska

2

lätt, hvarvid bildas en ytterligt fin, vackert hvit lerjord, som tyckes vara ganska bördig. Kalkbärg observerades blott vid Kellovaara by, hvarest Hukkakallio vid elfvens vestra strand består af dolomit. Lösa kalkstensblock sågos på Siiterinvaara vid Seesjärvis norra strand; möjligt ja troligt, är (att döma af vegetationen i dalgången nedanför bärget) att äfven själfva bärget innehåller kalk. Den högsta absoluta höjden torde uppnås af bärgen NW om Voijärvi; dock tror jag knapt att deras relativa höjd i förhållande till den närmaste omgifningen är så stor som bärgens i Kellovaara-trakten. Här utbreda sig bland andra de höga Loukkovaara, Kypäräisvara, Tjukkurivaara och Vakanvaara bildande en vid, mot söder öppen båge och inneslutande en dal, hvari Loukkolampi och Munarvi, tvänne af Onnanjokis källsjöar äro belägna. Tjukkurivaaras relativa höjd i förhållande till Tschirkkakemijoki är enligt våra barometer-observationer 216 m, och ännu högre, säkerligen åtminstone 230 m är högsta toppen af det imposanta Kypäräisvaara.

Bärgens lägre sluttningar äro alltid beklädda med ståtlig gran- eller oftare blandskog, de öfre sluttningarna åter jämte toppen af tallskog. I blandskogen ingå *Betula odorata* och resliga aspar samt som underskog *Salix caprea* och rönn. Närmare kring byarna äro dessa naturliga ståndorter vanligtvis icke bibehållna, utan där äro bärgens sluttningar i stor skala afsvedjade. Dylika svedjebackar brännas ånyo enligt uppgift „tre gånger inom en mansålder", och man kan därför få se alla möjliga utvecklingsstadier af ståndorten i fråga i byarnas granskap, ända från nyss brända eller sädesbärande fält till „mogna" sådana, där ungskogen står reslig och tät, väntande på att fällas. På gamla svedjebackar skjuter löfskog, bestående förnämligast af gråal och björk (bägge arterna) samt inströdda aspar, rönnar och *Salix caprea,* mycket hastigt upp. Är lokalen mycket torr och jordlagret tunt utbildas en underväxtlighet, som består förnämligast af ljung och hvari gräs och örter spela en jämförelsevis underordnad rol. På friskare, mullrikare sluttningar däremot kunna gräs och örter mera taga öfverhand, och här finner man ett rikligt fältskikt af dessa växter. Sådana sluttningar brännas ofta icke mera till sveder, utan man finner sin fördel i att använda dem som ängar. Genom de årligen upprepade afmäjningarna hindras

trädväxten, och sålunda utbildas större och mindre öppna gläntor i löfskogen. En eller annan björk, asp eller al eller smärre dungar af dessa träd kunna bli kvarstående på de sålunda uppstående hårdvallsängarna, hvarigenom äldre dylika ståndorter blifva parkartade, med glesa, resliga löfträd strödda på den vackert grönskande ängsmattan. Särdeles präktigt utbildad var en dylik „park" på Vakanvaaras vestra sluttning, hvarest underväxtligheten till öfvervägande del bildades af *Calamagrostis arundinacea,* som här på vida sträckor uppträdde täckande och med sin ljusa, friska grönska gjorde ett synnerligen angenämt intryck.

Själffallet äro odlingarna i ett område sådant som detta ytterst obetydliga. De större byarna äro visserligen omgifna af en bred gördel af åkrar på alla sidor, men taga vi områdets ofantliga areal i betraktande så blifva dessa odlade oaser försvinnande små. Mest odlas korn och råg, hafre ytterst obetydligt. Så godt som hvarje bonde har sin lilla potatistäppa; köks- och trägårdsväxter däremot äro så godt som obekanta. Af beklädnadsväxter odlas hampa allmänt, lin sågs däremot alls icke. Odlade ängar förekomma ingenstädes; det mesta höet — i norra delen allt hö — fås från de plättar af fuktig — sank ängsmark som finnas här och där utmed elfvarnas, åarnas och träskens stränder. I synnerhet där elfvarna breda ut sig och rinna trögt fram genom ett slätt landskap eller där de vidga ut sig till sjölika utbuktningar, få nyssnämda ståndorter sin största utveckling. På sådana ställen är strömfåran också ofta uppfyld af låga, jämna om vårarna — i likhet med elfvens stränder — regelbundet öfversvämmade holmar, hvilka samtliga intagas af starrängar med yfviga snår af *Salix Lapponum* och *phylicæfolia. Carex aquatilis* och *acuta,* någon gång *C. chorhorrhiza* uppträda vanligen täckande på dylika ståndorter. Dock ser man äfven ej så sällan utmed elfstränderna torrare ängsplättar med ymnig *Aira cæspitosa.*

Hvad områdets indelning i regioner beträffar, så kunde man möjligen, då dess inre och östra delar synas vara jämförelsevis jämna och sakna högre bärg, dela det i en sydvestlig bärgig del och en nordostlig slät del, mellan hvilka gränsen skulle gå ungefär från Seesjärvis nordöstra hörn till Ondajärvi och vidare utmed Onnanjoki och östra randen af Kellovaaras bärgland mot NW samt råka Tschirkkakemijoki ungefär vid byn af samma

namn. Härifrån skulle måhända gränsen böra böjas något mera mot WNW. En dylik indelning är dock tillsvidare mycket vansklig att göra, då det nordöstra gebitet är till största delen alldeles okändt. — Mellan områdets södra och norra delar existera vissa olikheter i ståndortsförhållandena: sålunda saknas gungflyn och svedjebackar totalt i norr, hvarest som sagdt landskapet blir mycket enformigt. Den viktigaste och märkbaraste olikheten består däri, att i norr laf-tallmoarna vinna en oerhörd utsträckning, medan däremot typiska tallskogar äro jämförelsevis underordnade och mestadels förekomma på friskare sluttningar äfvensom i grundare konkaviteter i den sandiga grunden. På sådana ställen stå träden mera täta, och marken täckes af ett väl utveckladt *Hypnum Schreberi*-täcke. På högre belägen, torrare terräng däremot vinner lafven öfvervikt öfver mossan och bekläder på vida sträckor marken, samtidigt som träden bli betydligt glesare. I laftäcket ingå *Cladina*-arterna och *Stereocaulon paschale* som hufvudbeståndsdelar; här och där utbreder sig ljungen på små fläckar. Ofta kan man på en ganska inskränkt terräng få se åtskilliga öfvergångar mellan tallskog och laf-tallmo.

Gå vi till enskilda arter, så finnes i deras förekomst åtskilliga olikheter mellan områdets norra och södra delar. Flere arter anträffas endast i de södra delarna eller äro där allmänna, i norr däremot sällsynta. Såsom sådana kunna nämnas: *Convallaria majalis* (till Ondarvi-trakten), *Carex heleonastes* (till Rukajärvi), *Hierochloë borealis* (?), *Orchis incarnata* (till Rukajärvi), *Gymnadenia* (till Moina), *Potamogeton prælongus* (t. a. i Särkijärvi- och Ondarvi-trakten), *Betula verrucosa* (h. o. d. i söder, m. r. i norr), *Salix rosmarinifolia* (endast i sydligaste delen), *Dianthus deltoides, Hypericum quadrangulum, Rosa acicularis* (a. i Särkijärvi-trakten, nordligast vid Ontrosenvaara), *Fragaria vesca* (t. a. i sydligaste delen, eljes r.), *Potentilla tormentilla* (endast i sydligaste delen), *Veronica officinalis* (nordligast vid Moina), *Gentiana amarella* och *Leontodon hispidus*. Andra arter återigen äro inskränkta till områdets nordliga delar eller förekomma där ymnigare. Sådana äro t. ex. *Lycopodium inundatum* (Jyskyjärvi-trakten), *Eriophorum Scheuchzeri* (a. i norr, r. i söder), [*Carex rariflora* (nordöstligaste delen)], *Phleum alpinum* (a. i norr, r. i

söder), [*Alopecurus nigricans* (nordöstligaste delen)], *Salix glauca* (d:o), *Rosa cinnamomea* (a. i norr, r. i söder) m. fl.

En del af området synes dock genom beskaffenheten af vissa där förekommande ståndorter ganska skarpt skilja sig från dess öfriga delar, nämligen kustbrämet. Orsaken till uppkomsten af ståndorter med säregen vegetation i detta gebit ligger, såsom man lätt kan finna, i beskaffenheten af de lösa jordlagren. Medan nämligen i det inre lera anträffas mycket sällan och i ringa utsträckning, hafva här emot Hvita hafvets kust mäktiga aflagringar af en fruktbar åkerlera egt rum, aflagringar, hvilka i synnerhet tydligt framträda i flodernas skärningar. Då man färdas nedför Kemfloden öfverraskas man plötsligt vid Tuhkakoski cirka 5 mil från flodmynningen af att se de dittils sandiga eller också låga, sumpiga stränderna bytas ut mot höga branta lervallar, i hvilka vårflödet förorsakat ras, och hvilka upptill äro beklädda med lummiga buskar och löfträd. Nästan utan det ringaste afbrott fortsättas dessa lerstränder sedan ända ned till mynningen. Äfven hafsstränderna omkring Kemijokis mynningsvik äro leriga. Huruvida leraflagringarna sträcka sig utmed hela kusten söderut från Kem har jag visserligen icke utforskat, men sannolikt är att så förhåller sig. Åtminstone vid Soroka och Suma kunde jag öfvertyga mig om att så är fallet. — Just omkring Kem-floden är det som ofvan antydda, för kustregionen karaktäristiska ståndorter förekomma. De utgöras af buskbeväxta ängar (såväl fuktiga som hårdvalls-), friska fältbackar och ställvis lundar, utmärkta genom en frodig vegetation med rikliga örter. Af dem äro flere, och det just af de ymnigaste, främmande för det inre området. Af sådana böra nämnas i främsta rummet den mycket ymniga *Trollius;* vidare *Dianthus superbus, Vicia silvatica, Lathyrus pratensis, Tussilago, Conioselinum tataricum* (r); andra arter äro åter här allmänna, men i det inre mer eller mindre sällsynta såsom till exempel: *Polygonum viviparum, Lychnis flos cuculi, Vicia sepium, Tanacetum,* med flere. Äfven i andra afseenden afvika nu nämnda ståndorter ansenligt från motsvarande i det inre området. Jag kan dock ej nu närmare ingå härpå, men vill ännu tillägga att jag vid Tuhkakoski såg en vacker tallskog med ett rikligt fältskikt af gräs och stora örter såsom *Geranium silvaticum, Cirsium heterophyllum* och andra!

Hvad områdets gränser i dess helhet beträffar, synes åtminstone dess södra gräns vara fullt naturlig. Norrlins skildring af ståndortsförhållandena i Onega-Karelen passar föga in på ens de sydligaste delarna af förevarande område, och en mängd i den förra provinsen förekommande arter, hvaribland flere allmänna och karaktäristiska, saknas i Karelia Pomorica helt och hållet. Jag kan ej nu närmare ingå på dessa förhållanden eller räkna upp några arter, jag vill blott beträffande florans sammansättning i Karelia Pomorica framhålla några egendomligheter. Särskildt i ögonen fallande är dikotyledonernas ringa antal, äfven i jämförelse med monokotyledonerna. Om vi ej medräkna det vestligaste, af Vainio undersökta området och äfven utesluta Solovetsk, så få vi för resten af provinsen vidpass 140 monokotyledoner hittills kända, medan artantalet af dikotyledoner ej går upp till mer än omkring 260 à 270 således ej fullt två gånger så mycket som de förra. I dessa siffror, hvilka dock ej äro definitiva, äro äfven hafsstrand-växter medräknade. Några af de stora dikotyledona familjerna äro påfallande svagt representerade. Så till exempel *Ranunculaceæ* med 12 arter, *Cruciferæ* med 13 (15?) arter, *Personatæ* 13 (14?) arter, *Labiatæ* 8 (9?) arter, *Compositæ* (utom Hieracia) 29 (31?) arter. Redan nämnandet af dessa familjer utvisar, att det i synnerhet är de odlade marker åtföljande arterna som saknas.

Ännu återstår att nämna några ord om den i många afseenden egendomliga skärgården utanför Kem. Den sträcker sig tre mil ut till hafs det vill säga halfva vägen till Solovetsk och består af flere större och mindre holmar samt en massa skoglösa skär, klobbar och klippor. Holmarna äro dels låga och då till största delen barrskogbevuxna såsom Studentskoj-ostrow, Popovansaari, Jakostrow, Jelowoi-ostrow med flere. Dels åter äro de högbärgiga, resande sig med tvärbranta sidor ur hafvet. Så till exempel Kolgora och Gusowoi-öarna. På den så kallade Nemetski Gusowoi reser sig ett bärg nästan tvärbrant ur sjön till 103 m höjd och en annan bärgstopp på samma holme är ännu något högre, säkerligen 120 m. Sistnämnda höjd nås antagligen också af den högsta platån på den stora Ruski Gusowoi. I dalgångarna mellan bärgen äfvensom ställvis vid stränderna ha dessa högbärgiga holmar att uppvisa delvis rätt ståtlig och vacker granskog, men

de afrundade topparna äro för det mesta skoglösa. Tvinande, krypande granar af ett egendomligt utseende finnas här dock. De blifva aldrig öfver två m höga och deras toppar äro regelbundet förtorkade. En hel dunge af dylika granar, hvilka ganska väl stämma öfverens med dem d:r Kihlman skildrat från Kola halfön, sågs på Nemetski Gusowoi. Äfven förkrympta tallar och björkar funnos här. — För öfrigt äro dessa bärgstoppar aldrig nakna, utan till största delen betäckta med ett mörkbrunt till svartbrunt torflager (!), hvarpå växer ett tätt slutet, men ytterst lågt (2—5 cm högt) skikt af ris. Dettas väsentligaste beståndsdelar äro *Empetrum* och *Arctostaphylos alpina*, vidare mindre ymnigt *Myrtillus uliginosa* och *Ledum*. Bland risen finnas diverse lafvar inblandade (*Cladina*-arterna, *Sphærophoron coralloides*, *Everniæ* med flera), hvaremot mossorna äro mycket underordnade. Af örter och gräs är endast *Rubus chamæmorus* ymnig; för öfrigt förekommer ställvis, särdeles på våtare ställen mot sluttningarna *Cornus* och *Carex rariflora* (ofta massvis). På skär och klobbar, där jag träffade ifrågavarande egendomliga formation mest typiskt utbildad, uppträder torfven gerna i form af mindre och större, afrundade, bull-lika kullar. Dessas tjocklek på midten går till en m och måhända därutöfver. På deras midt är ristäcket försvunnet, och där beklädes torfven endast af skorplaf.

En karaktärsväxt för de yttre, klippiga holmarna och skären är för öfrigt äfven *Juniperus communis* var. *nana*.

Vidare dels förevisade, dels omnämde herr Bergroth följande anmärkningsvärdare arter kärlväxter bland de vidpass 90 för området nya, som under sommarens resa uppdagats:

Equisetum variegatum Schleich., funnen vid Kellovaara by på Hukkakallio dolomitbärg tillsammans med *E. scirpoides* Michx., äfvensom vid Kyntismäkoski vidpass 12 km nordvest om Jyskyjärvi.

Woodsia glabella R. Br. anträffad ganska ymnigt å Hukkakallio på dolomit. Arten är hos oss sydligast funnen i Kuusamo.

Eriophorum Scheuchzeri Hop. funnen sydligast vid Onnan-

jokis utflöde i Ondajärvi något söder om 64°; för öfrigt allmän i områdets nordvestra del.

Carex ampullacea Good. var. *rotundata* Whlnb. anträffad tämligen ymnigt på tufvor i en mosse söder om Laajajärvi invid Ondarvi by och vidare ymnigt på ett par af de högbärgiga holmarna i skärgården utanför Kemi. Arten är förut hos oss funnen endast i Lappmarken.

Epilobium alsinifolium Vill., som tagits på en sank äng invid källdrag söder om Rukajärvi, där den växte ymnigt. I det närmaste lika sydligt är arten förut tagen i OK.

Juncus supinus Moench, som anträffats ännu vid Jyskjärvi by vid nära 65°.

Carex stricta Good., hvars nordligaste fyndort likaså är vid 65°, nämligen vid Kivilampi cirka 12 km nordvest från Jyskyjärvi. Längre söderut anträffades arten på många ställen.

Carex aristata R. Br. funnen i en lund vid Tuhkakoski fors i Kemijoki, vidpass fem mil från elfvens mynning. Arten är förut funnen endast en gång inom vårt naturhistoriska område, nämligen af Elfving vid Nikola by vid Svir-floden. Det är en osteuropeisk och sibirisk art, utbredd genom hela Sibirien ända från Kamtschatka och i Ryssland tagen såväl i landets mellersta delar som i trakten af Petersburg (enligt Ledebour och Meinshausen). Dess sydvestligaste fyndort är i Schlesien (Fieck).

Dianthus arenarius L. funnen ymnigt på Puvassyrjä ås nordvest om Jyskyjärvi äfvensom på flygsandsfält vid Suopaissalmi by vid 65°. Närmaste fyndort är Kuusaranda vid Onegasjön.

Sium latifolium L., tagen på tvänne ställen vid Kemijokis mellersta lopp. Förut ej hos oss funnen så nordligt.

Epilobium montanum L., nordligast observerad vid Hiisijärvi by 64° 30′.

Lamium amplexicaule L., tagen i Usmana by.

Campanula glomerata L., nordligast funnen likaså vid Usmana by.

Inula salicina L., nordligast funnen vid Wuotjaskoski (Kemijoki). Äfven i områdets sydligaste del vid Särkijärvi.

Leontodon hispidus L., anträffad nordligast på Vakanvaara, öster om Kellovaara by.

Botrychium lanceolatum (Gmel.), funnen i ymnighet på en hårdvallsäng invid Rukajärvi by, äfvensom sparsamt på Vakanvaara.

Sparganium speirocephalum Neum., tagen endast på ett ställe, nämligen i den lilla sjön Muijenjärvi, vidpass två mil vester om Jyskyjärvi, på en — två m djup. Exemplaren synas vara fullkomligt identiska med de svenska exemplar af arten, som förvaras i universitetets herbarium.

Epipogon aphyllus (Schmidt), funnen af kandidat K. E. Stenroos i några få exemplar å Vakanvaara i löfskog.

Zanichellia polycarpa Nolte, anträffad i hafvet utanför Kemijokis mynning, där den växte bland *Zostera*.

Pyrola minor × *rotundifolia*. Denna hybrid, som förut hos oss är tagen endast i Lappmarken, anträffades af mig i djup granskog vid Njuurilampi träsk nära Moina, äfvensom vid Hautakoski (Tschirkkakemijoki). Exemplaren öfverensstämma noga med dem från Kemi-Lappmark, hvilka tagits af Hjelt och Hult och sedermera bestämts af professor Sælan. En undersökning af pollen, som jag företog å mina exemplar, gaf vid handen icke blott att flertalet pollentetrader voro i det närmaste toma, små och hopskrumpna, utan äfven att deras totalantal var betydligt ringare än hos exemplar af hufvudarterna *P. minor* och *P. rotundifolia*.

I sammanhang med herr Bergroths ofvanstående meddelande redogjorde herr kandidat K. E. Stenroos för sina

Zoologiska, särskildt ornitologiska exkursioner i Karelia pomorica sommaren 1894.

Då magister Bergroth redan skildrat resans gång öfver hufvud taget, hvilken för oss båda var den samma, har jag endast att tillägga några ord om mina egna undersökningar. Medan magister Bergroths uppgift gick ut på att undersöka floran och vegetationen i den föga kända botaniska provinsen Karelia pomorica, önskade jag göra insamlingar af vattenevertebrater särskildt krustaceer. Därjämte skulle jag göra ornitologiska anteck-

ningar äfvensom samla insekter, i främsta rummet Podurider till en af professor O. M. Reuter ännu icke publicerad afhandling om Finlands Collembola. Min utrustning utgjordes därför af en större packlåda med burkar och flaskor af olika storlekar, fyllda med sprit jämte andra konserveringsvätskor och reagentier, tvänne större blecklådor för inpackning af Hvitahafs-evertebrater, två pelagiska ythåfvar, två mindre handhåfvar, en slädhåf, en bottenskrapa, bössa, mikroskop, fotografiapparat med mera. De två konserveringslådorna, hvilka i S:t Petersburg blefvo fyllda med sprit, sände jag från Povenets till staden Kem, dit vi på höstsidan skulle anlända. Öfriga saker medtog jag på den långa resan, som gjordes antingen med häst, båt eller till fots. Af naturliga skäl fäste jag största uppmärksamhet vid sjöarna och vattendragen, i hvilka jag med mina fångstredskap hade att söka mitt byte. Öfver dessa förde jag en journal, uti hvilken sjöarnas läge, relativa storlek och djup, bottnens och strändernas beskaffenhet och så vidare antecknades. Å de sjöar, där man kunde komma öfver någon båt, företogos alltid smärre utfärder för fångst af pelagiska djur; för öfrigt håfvade jag alltid vid stränderna från skilda lokaler, och från träsk och smärre sjöar, där inga båtar funnos, nödgades jag samla endast vid stränderna. Men icke endast från sjöar och floder, utan äfven från puttar, diken, vattengrafvar med mera tog jag alltid prof på mikroorganismer, hvilka till en del på stationen mikroskopiskt granskades. I Hvita hafvet företogos först egentliga draggningar, hvilka ofta upphemtade flera intressanta djurformer. Här kunde man äfven under ebbtiden göra rika skördar på stränderna. Åtskilliga kräftdjur, annelider, echinodermer, hydroider m. m. funnos under tång och stenar. En annan gång, då dessa blifva bestämda och ordnade, ber jag att få återvända till våra Hvitahafs-exkursioner. Då jag ej heller ännu hunnit granska det öfriga materialet och således ej är i stånd att redogöra för faunan i vattendragen, ber jag att denna gång endast få nämna några ord om fågelfaunan.

När vi anlände till vår första hufvudstation, Särkijärvi by NW om Seesjärvi, var våren redan så långt framskriden att vegetationen stod i full grönska och de flesta växter höllo på att slå ut sina blomknoppar. Många arter hade till och med slutat sin blomning. Videbuskarna hade redan öppnat sina kapslar för att

utsläppa fröna. De fågelarter, hvilka tidigare lagt ägg, hade dessa om ej ännu kläckta så åtminstone länge rufvade. Mesarna hade flygfärdiga ungar, och knipan såg man åtföljd af en mängd dunungar. Allt detta visade tydligt att exkursionerna för en ornitolog voro allt för sent påbörjade. De nordligare häckande arterna hade för länge sedan passerat genom dessa trakter. Några äggsamlingar kunde ej heller göras, hvilket tidigare på våren icke skulle hafva varit svårt, då ju många intressanta nordiska arter häcka här i stort antal. Sådana riktiga karaktärsfåglar inom hela det vidsträckta område vi passerade voro: *Turdus viscivorus,* hvilken tycktes vara den allmännaste trastarten och allmännare än *T. pilaris*, samt *Parus cinctus* eller den lappska mesen, hvilken förekom mycket allmänt öfverallt ej endast i barrskogar — i synnerhet brända skogar och hedar tycktes utgöra dess älsklingslokaler — utan äfven i kärr och löfskogar. På våra första exkursioner i omnejden af Särkijärvi by såg jag åtskilliga individer, och ett bo med sju flygfärdiga ungar fann jag i en ihålig asp 1.5 m ofvan marken vid Lahnalampi. En annan mycket intressant lappsk fågel, som troget visade sig på alla våra exkursioner och som genom sin rödbruna färg särskildt ådrog sig vår uppmärksamhet var lafskrikan, *Garrulus infaustus*, hvilken häckade mycket allmänt inom området. Ännu vid Kem sköt jag ett exemplar af en stor skock som strök omkring i den dystra skogen. Af finkarna anträffades *Fringilla linaria* öfverallt, och uti en kärrmark vid Ondajokis utlopp till Ondajärvi observerade jag små ungar. *Fr. montifringilla* anträffades däremot med säkerhet först vid Kellovaara, där bergfinkarna uppe på Vakanvaara med sitt sträfva läte lockade hvarandra från alla håll. Flygfärdiga ungar observerade jag äfven ehuru ingen af dem tillvaratogs. Allmänt häckande förekom vidare sidensvansen, *Ampelis garrulus,* af hvilken jag den 15 juni anträffade flygfärdiga ungar i en tallskog vid Särkijärvi. I videbuskager och unga löfskogar längs floder och vattendrag häckade *Emberiza schœniclus* allmänt, och med denna förekom äfven *E. rustica*, ehuru sällsyntare. På en exkursion längs Ondajoki sköt jag den 28 juni en ungfågel och vid Tschirkkijoki vid Kellovaara sannolikt en annan, som jag dock icke kunde finna i det täta snåret, dit den föll.

Af roffåglar sågos *Falco æsalon* ofta, äfvensom *Pernis apivorus,* hvilken tycktes vara den allmännaste vråken. Två exemplar sköt jag, ett mellan Kellovaara och Jyskyjärvi, ett annat nära Paanajärvi. Kungsörnen, *Aquila chrysaëtus,* sågs ofta sväfva i luften, stundom två på en gång. Ett gammalt bo visades oss i en torr fura vid Ruoksarvi; dock lär detta tillhört hafsörnen, ty under trädet lågo utom fågel- och harskelett en mängd gäddhufvuden och hela fiskskelett. I skärgården utanför Kem tycktes denna senare vara allmän.

På kärr och sanka ängsmarker häckade *Numenius phæopus* allmännare än dess samslägting *N. arcuata.* Nordligare blef den senare allt sällsyntare, men ännu vid stränderna af Kem-viken sågos på hösten fyra exemplar. Den 16 juni upptäckte jag uti en kärrmark vid Särkijärvi ett bo af *N. phæopus* med tre rufvade ägg och en nyss kläckt unge, hvilken tillvaratogs och konserverades. På en mindre fläck häckade stundom flere par. Det samma var förhållandet med gluttsnäppan, *Totanus glottis,* hvilken sällan saknades ens å de obetydligaste kärrfläckarna. Dess egendomliga klagostämma hördes på långt afstånd, men nalkades man stället, där ungarna lågo gömda, blefvo föräldrarna mycket oroliga, flögo af och an ängsligt skrikande och satte sig då och då i toppen af något torrt träd. Vid Lahnalampi nära Särkijärvi by häckade åtskilliga par. Tillsammans med denna förekom stundom *Totanus glareola,* men först vid Ruoksarvis och Ondajokis stränder sågs den allmännare, där de vidsträckta buskbevuxna sanka ängsmarkerna erbjödo en omtyckt vistelseort icke endast för denna utan äfven för många andra vadare.

Af sjöfåglar bör i främsta rummet nämnas svanen, *Cygnus musicus,* för hvilken dessa delar af ryska Karelen tyckas utgöra ett centrum. I ej mindre än 15 sjöar och träsk sågos dessa ståtliga fåglar, ofta med ungar. Uti Ruoksarvi, en omkring fem verst lång, grund sjö med vassbevuxna stränder och vikar, ett stycke från Ondarvi by, sågos på en exkursion fyra kullar, i hvarje fem ungar, men vår vägvisare påstod att i den täta vassen funnos mycket flera och att många par årligen bygga vid dess stränder. Uti en annan närbelägen sjö, Laajasenjärvi, äfven grund och gräsbevuxen, sågs en kulle, men stundom skall här förekomma ända till tre par häckande. I alla sjöar där svanar förekommo, kunde

man redan på stränderna märka tydliga spår och lemningar af dessa jättelika fåglar. Inom parentes må nämnas, att en svan, som skjöts den 31 juni vid Suondalojokis utlopp från Suondarvi, mätte fem fot fem tum i längd och vägde 30 skålpund. Exemplaret är inlemnadt till U. F. M. Då allmogen låter dem vara i fred och högst sällan riktar sina vapen mot dem, äro de så tama, att de, mot hvad andra exkurrenter berättat om deras förekomst, hälst uppehålla sig nära eller invid byar och visa sig vara fullkomligt tama. Vid vår ankomst till Särkijärvi by sågos två svanar simma vid stranden nära byn. Ehuru tre skott affyrades emot dem, togo de ej till flykten utan fortsatte i allt lugn att uppsöka sin föda. Vid Laasari by sågos äfven två svanar alldeles invid stranden, och folket i byn berättade att de ofta komma upp på strandstenarna för att putsa sig. Från den långa landsvägsbron öfver Ruoksarvi tog jag två fotografier af en kulle, som i allt lugn simmade invid denna. Ännu på återresan nära Lapinskaja hördes svanarnas skarpa stämma från en närbelägen sjö.

En annan anmärkningsvärd fågel, som äfven förekommer häckande inom området är *Anser segetum* f. *arvensis*. Vi voro ej i tillfälle att inne i landet observera denna under hela sommaren, men folket kände till den i alla byar och visste berätta att den häckar ganska talrikt i ödemarkerna vid mindre sjöar och träsk. Först i Hvita hafvet sågo vi den i oerhörda mängder. I några flockar förekom den i hundra — till och med i tusental.

Af änderna var *Anas acuta* näst *A. crecca* den allmännaste arten. Den förekom talrikt häckande ej endast uti sjöar och träsk, utan äfven långs flodstränderna. Efter denna uppträdde *A. penelope* i större antal, då däremot *A. boschas* tycktes vara tämligen sällsynt. Af dykänderna må nämnas *Oidemia fusca*, hvilken, ehuru sällsynt, anträffades med ungar uti Kemfloden nedanför Paanajärvi. Däremot förekom *Oidemia nigra* tämligen allmänt åtminstone i de nordligare delarne af området, såsom i Yläjärvi, Haapajärvi, Jousarvi, Suopaissalmi och Paanajärvi. — Uti byarna häckade vidare *Passer montanus* tillika med sin samslägting *P. domesticus*.

De här uppräknade arterna torde i någon mån belysa områdets högnordiska karaktär. Egendomligt nog förekomma här

dock många sydligare häckande arter, några till och med ganska allmänt. En sådan är i främsta rummet *Sylvia hortensis,* hvilken anträffades talrikt ej endast i södra delen af området såsom på de löfskogbevuxna holmarna i Voijärvi, utan äfven vid Kellovaara och längs Kemfloden samt på en holme utanför Kem, där jag den 24 augusti sköt en ungfågel. Då denna art alltså vid 65° ännu häckar tämligen allmänt, tror jag att dess häckningsområde sträcker sig betydligt nordligare. I annat fall skulle Kemfloden utgöra en skarp gräns för dess vidare utbredning mot norr. — Tvänne andra sångare förekommo äfven ehuru sällsyntare nämligen *S. curruca* och *S. cinerea,* af hvilka den sistnämda anträffades så högt upp mot norr som vid Kellovaara och den sistnämda vid staden Kem. *Luscinia rubecula,* också en sydlig art, såg jag den 13 augusti uti en lund vid Valkehisenkoski norr om 65°, där den antagligen häckade. Dess nordligaste häckningsställe är enligt Mela vid 63° 40′. *Certhia familiaris* observerade jag uti en barrskog på Kollgora i Hvita hafvet krypande på träden den 20 augusti.

Vanliga *Buteo vulgaris* lär ej heller vara sällsynt inom området. Vråkar, fullkomligt liknande denna, sågos ofta i flykten på nära håll, men vi kunde ej säkert afgöra till hvilken art de hörde. Vid Juumakoski norr om 65° sköt magister Bergroth en som oförsigtigt närmade sig båten. Sannolikt sträcker sig äfven denna arts häckningsområde ett stycke nordligare än till 64° 10′. *Archibuteo lagopus* iakttogs däremot med säkerhet ej, ehuru Sievers år 1876 såg den vid Suondali. Den måste höra till de sällsyntare arterna. Vidare må nämnas *Totanus ochropus* hvilken sköts af mig den 21 juli uti ett kärr vid Sotkalampi på Ontrosenvaara (64° 15′). Ungarna voro tydligen dolda i gräset, ty fågeln blef högst orolig och flög ängsligt skrikande af och an, då man nalkades stället. Det nordligaste hittills kända häckningsstället i Finland torde vara vid 63° 10′. *Ortygion coturnix* hördes och sågs ofta i råg- och kornåkrarna vid Jyskyjärvi vid 65°. Sannolikt häckade den här, ty allmogen berättade att de hela sommaren hört dess egendomliga stämma från sina åkrar. För några år sedan hade äfven kornknarren, *Ortygometra crex*, enligt deras berättelse uppehållit sig i samma åkrar.

Icke blott förekomsten af de nu uppräknade arterna erbjuder

intresse, äfven det oerhörda individantal, i hvilket de ofta uppträda, är anmärkningsvärdt. Jag behöfver ej ens omnämna att skogsfåglarna i de vida ödemarkerna, hvilka stundom sträcka sig flera mil i alla riktningar omkring byarna, voro ytterst talrika; inom ett litet område häckade ofta flera tjäderpar. I synnerhet fängslade den öfverallt rådande rikedomen på sjöfågel vår uppmärksamhet. Där lokalen erbjöd en af dem omtyckt vistelseort uppträdde de vanligtvis i otroliga mängder. Ett sådant ställe är den redan af Sievers omtalade nordvestra stranden af Seesjärvi med dess talrika vassbeväxta grunda vikar och sumpiga, af skog och videbuskar omgifna stränder. Uti en af vikarna utfaller Suondali å, hvars gräs- och vasshöljda bräddar samt talrika utvidgningar och bugter göra nejden synnerligen omtyckt af vattenfåglar. Då vi den 23 juni nalkades åmynningen, kunde vi redan på långt afstånd märka en liflig rörelse i och ofvan vassen. Stora flockar af *Anas penelope Anas acuta* och *A. crecca*, äfvensom *A. boschas* och *Glaucion clangula* uppskrämdes af vår båt och togo till flygten för att strax därefter åter slå sig ned. I vassen sågos talrika änder och knipor åtföljas af sina ungar. Ett bo af *Podiceps griseigena* simmade på ytan; fågeln befann sig äfven i närheten och skjöts. Vid mynningen sågos äfven tre svanar, men i byn berättades att de ofta uppehålla sig här i talrika flockar. I synnerhet på hösten skall här råda ett rikt och intressant fågellif.

Ännu rikare fågellif mötte oss i hela den långgrunda vassbevuxna viken i norra änden af Ondajärvi, men i synnerhet i de redan omnämda sjöarna Laajasenjärvi och Ruoksarvi, där fräken och andra vattenväxter långt ut kransa de gyttiga stränderna, i sistnämda sjö, i synnerhet i hela östra delen, bildande täta bestånd. Här häckade åtskilliga arter i mängd. Stora flockar af *Anas acuta*, *Anas penelope* och *Anas crecca* samt *Oidemia fusca*, *Fuligula cristata* och *Glaucion clangula* mötte oss öfverallt. Talrika kullar af dessa vimlade i den täta vassen, och från något högt beläget ställe kunde man se flera på en gång. I Ruoksarvi och Laajasenjärvi häckade dessutom svanen, af hvilken art vi i den förstnämda sjön sågo ända till fyra par åtföljda af små ungar. På holmarna i vestra delen af sjön häckade ännu *Larus canus*

och *Sterna hirundo* samt i Ondajärvi och Laajasenjärvi flera par af *Podiceps griseigena.*

Mycket intressanta i ornitologiskt afseende voro floderna, i synnerhet den 25 mil långa sträckan från Merukylä till Kem. Vid de gräsiga stränderna och i synnerhet de breda utvidgningarna vid Ontrosenvaara, Suopaissalmi och Paanajärvi häckade alla de redan ofvan uppräknade arterna i stort antal, och vid forsarna anträffades alltid *Colymbus arcticus* och *C. septentrionalis* samt talrika kullar af *Mergus merganser* och *M. serrator.*

I skärgården utanför Kem mötte vi en i många afseenden högst afvikande fågelfauna. På de långgrunda stränderna under ebbtiden sågos talrika vadare i stora flockar. Sådana voro *Charadrius curonicus, Ch. apricarius, Numenius phæopus, Totanus fuscus, T. glottis, T. glareola, Tringa subarcuata, Tr. minuta* och *Grus communis* samt vid steniga stränder *Hæmatopus ostreologus.* Ute på fjärden eller invid stranden anträffades oerhörda mängder af gäss, *A. segetum* f. *arvensis* och måhända äfven andra arter, och *Oidemia nigra* samt *Somateria mollissima,* hvilken att döma af äggskalens mängd vid stränderna häckar i stort antal. Vidare förekommo här *Anas acuta, A. crecca, Fuligula cristata, Glaucion clangula, Mergus merganser, M. serrator, Sterna arctica, Larus canus, L. fuscus, L. argentatus, Lestris cepphus, Colymbus,* båda arterna, och *Uria grylle.*

Från de skogbevuxna holmarna må vidare omnämnas den rikliga förekomsten af *Lagopus albus,* af hvilken hundratal kunde finnas på en enda holme. På de högbärgiga holmarna Gorielli ostrov, Kollgora, Gusavoi, Studentsa m. fl. sågos hafsörnen, *Haliaëtus albicilla,* sittande på något högt beläget ställe. Från sistnämda ögrupp må ännu nämnas: *Luscinia suecica, Lanius excubitor, Fringilla linaria* och *Plectrophanes lapponicus,* af hvilka de sistnämda förekommo i stora flockar.

Inalles observerade jag under hela resan 114 fågelarter. Af dessa äro omkring 10 arter ej förr antecknade från ryska Karelen. Däremot äro 14 arter, hvilka jag ej blef i tillfälle att iakttaga, genom andra exkurrenter kända härifrån. Af det här omnämda torde framgå att området i sin helhet äger en intressant och jämförelsevis rik fågelfauna. Fortsatta ornitologiska undersökningar i samma nejder skola helt säkert uppdaga nya fynd af intresse.

I anledning af herr Stenroos' föredrag förfrågade sig herr Brenner om icke *Alca torda* anträffats i skärgården utanför Kem samt meddelade att han iakttagit denna art under en resa på Hvita hafvet. Herr professor Sahlberg åter anförde såsom ett tillägg till de i föredraget nämda arterna *Scolopax gallinula*, hvilken han 1869 observerat vid Vojatsch invid Vigfloden, samt *Phalaropus hyperboreus* i Hvita hafvet mellan Schuja och Kem.

Herr professor F. Elfving meddelade att Sällskapet fått emottaga en högst betydande gåfva af herr student A. Thesleff i Viborg, nämligen dennes under en följd af år hopbragta samling af basidsvampar. Den omfattar inemot 700 arter i 924 exemplar fördelade på följande sätt:

Gasteromycetes	34	exemplar.
Agaricaceæ	474	»
Polyporaceæ	239	»
Hydnaceæ	58	»
Telephoraceæ	26	»
Clavariaceæ	41	»
Dacryomycetaceæ	3	»
Tomentellaceæ	36	»
Tremellaceæ	13	»
	924	exemplar.

Af dessa förevisades en, *Boletus cyanescens*, ny för vår flora, senaste sommar tagen vid Viborg. I Sverige är den enligt Fries tagen i Skåne och Halland.

Herr magister E. Reuter föredrog om en liten gallmygga *(Cecidomyia)*, hvars mönjeröda larver af honom senaste sommar på Lofsdal i Pargas i stor ymnighet anträffats i axen af *Alopecurus pratensis*, uppätande fröna. Då vid anstäld undersökning å ett stort antal ax flertalet frön befanns vara förstördt, framgår häraf till fullo hvilken betydande förlust sagda insekt kan förorsaka odlaren af alopekurus-frö. Första gången ifrågavarande larv i literaturen omnämnes såsom skadeinsekt torde vara i engelska statsentomologen, miss E. A. Ormerods 8:de „Report of Observations

of injurious Insects", London 1885, där det heter att den i synnerhet år 1884 anstälde betydande skada å alopekurus-frön å särskilda orter i Chester i England. Artens eller arternas — ty mer än ett slag skall hafva förekommit — identitet kunde icke säkert konstateras; dock förmodades åtminstone en del larver tillhöra hvete-gallmyggan (*Cecidomyia tritici* Kirby), medan andra antogos utgöra hittils obekanta arter. Så vidt föredragaren kunde finna tillhöra äfven de af honom funna larverna tvenne särskilda arter, men ingendera är identisk med *C. tritici;* imagines hade ännu icke erhållits. Enligt skriftligt meddelande till föredragaren af miss Ormerod hade några undersökningar öfver ifrågavarande insekter icke gjorts i England sedan år 1884. Några uppgifter angående dem föreligga icke heller i literaturen (om man undantager miss Ormerods „Manual of injurious Insects" 2 ed. London 1890, däri ett omnämnande af nyss ofvan anförda fakta ingår) förr än i år, i professor E. Rostrups „Oversigt over landtbrugsplanternes sygdomme i 1893 i Danmark", hvarest de i största korthet omtalas. Enligt skriftlig underrättelse af professor Rostrup hafva *Cecidomyia*-larverna i en räcka af år gjort stort afbräck i fröodlingen af *Alopecurus pratensis* i Jylland, där man på särskilda ställen odlat denna art för frötägt i stor skala. På ett ställe har man tills vidare helt och hållet måst uppgifva denna inbringande fröodling, och på ett annat ställe har gallmyggan tilltagit i så hög grad, att förlusten därstädes sistlidna år anslogs till 6 à 8000 kronor. Då professor Rostrup till föredragaren insändt prof från detta ställe af alopekurusfrö jämte däri befintliga larver, hade det varit möjligt att konstatera dessas identitet med det ena af de af föredragaren härstädes observerade slagen af larver.

Äfven i ax af *A. geniculatus* hade föredragaren funnit en annan, mindre *Cecidomyia*-larv, af hvilken både puppor och den fullbildade insekten erhållits. Äfven denna art torde förut vara okänd för vetenskapen. Larver, puppor och angripna alopekurus-ax äfvensom den fullbildade myggan af den sistnämda arten och på dem snyltande parasitsteklar förevisades.

Herr magister Ch. Em. Boldt förevisade ett rågstånd med grenigt ax och i allmänhet egendomligt utvecklade florala delar,

hvilket blifvit taget i ett potatisland af torparen Kalle Brander från Karislojo, Särkijärvi. Professor Elfving nämde i anledning häraf att friherre Cedercreutz j:r nyss inlämnat dylika rågstånd från Kjuloholm och uttalade en förmodan att liknande abnormiteter ej torde vara alltför sällsynta hos rågen.

Herr student V. Borg förevisade en egendomlig form af granen, af hvilken han sistlidne sommar funnit 20 à 30 exemplar växande på en svedjebacke i Kalvola socken. De växte här i form af låga — högst en aln höga — bredt kägelformiga, ytterst tätgreniga och jämförelsevis kortbarriga buskar. Stammen är i synnerhet vid roten knöllikt uppsväld. Äfven funnos andra, högre träd, vidpass manshöga, hvilka nedtill voro tätgreniga, men högre upp liknade vanliga granar eller till och med voro mycket glesa. Föredragaren förmodade att denna egendomliga gestalt hos träden, hvilken har icke observerat på något annat ställe än å den nämda svedjebacken, vore framkallad af yttre åvärkan, något som äfven antyddes däraf att stammarna tydligen varit afbrutna på åtskilliga ställen. Befolkningen anser att getterna i trakten äro åvärkarne. Professor Norrlin, åt hvilken föredragaren visat det företedda exemplaret, hade uttalat som en möjlighet, att här en så kallad lusus kunde föreligga.

I anledning af meddelandet anmärkte herr professor Sælan, att han anträffat ungefär dylika missbildningar af enbuskar på backar, där får betat; och uttalades önskvärdheten af att dylika träd blefve genom stängsel skyddade för betande kreatur, för att företeelsens natur sålunda måtte fås utredd.

Till sällskapets arkiv hade inlemnats af professor Sundvik fotografi och beskrifning af en egendomlig granform samt en annan fotografi af en liknande granform från Fredriksberg nära Helsingfors, hvilken blifvit tagen af löjtnant P. F. v. Tobiesen och förärad till Sällskapet af baron G. A. Gripenberg.

Till de zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte inlemnats följande gåfvor:

245 prof af i vatten lefvande mikroorganismer från skilda delar af landet, nämligen från Helsingfors, Esbo, Thusby, Kyrkslätt

och Kuopio 36 prof af doktor K. M. Levander, från Mäntsälä 18 prof af student K. H. Stenberg, från Lojo 15 prof af fröken E. Hällström, från Åland 4 prof af student K. E. Hirn, från Helsingfors-trakten 6 prof af vaktmästare G. Nyberg, från Nurmijärvi och Rantasalmi 7 samt från ryska Karelen 114 prof af filosofie kandidaten K. E. Stenroos. Dessutom hafva från Dagö, Oesel, Baltischport och Reval förärats 8 prof af doktor G. Schneider.

Vidare har filosofie kandidaten K. E. Stenroos inlemnat en samling Hvitahafs-evertebrater, hvilka till en del blifvit ordnade och uppställda i omkring 60 glasburkar, 12 prof spongillider, både söt- och saltvattensformer, en samling molluskskal, 24 profrör podurider och ett antal på nålar uppstuckna och spritlagda insekter af andra ordningar.

Ytterligare har inlemnats ett exemplar *Fringilla linaria*, död i bur den 26 oktober, och *Siphonostoma typhle* från Helsingfors-trakten af vaktmästare G. Nyberg; äfvensom 5 arter fiskar från Hvita hafvet nämligen *Centronotus gunellus, Cyclopterus lumpus* (2—3 cm långa), *Zoarces viviparus, Cottus bubalis* och *Ammodytes lancea,* och 10 konserverade fågelarter i 11 exemplar, nämligen: *Luscinia suecica, Garrulus infaustus, Plectrophanes lapponicus, Asio accipitrinus, Charadrius hiaticula, Numenius phæopus* (nysskläckt unge), *Tringa subarcuata, Tr. minuta, Cygnus musicus* (gammal hanne och en dunungе) samt skilda delar af *Ampelis garrulus, Buteo vulgaris, Charadrius apricarius, Totanus glottis, T. ochropus, Harelda hiemalis* och *Sterna hirundo,* alla dessa insamlade senaste sommar i Karelia pomorica och inlemnade af kandidat K. E. Stenroos.

Till de entomologiska samlingarna hafva förärats af student Erik Stenius 10 arter sällsynta skalbaggar från Kuopio, Tavastland och Helsingfors-trakten; af magister K. E. Stenroos omkring 150 insekter, mest phryganeider från ryska Karelen; af student Bertil Poppius två för faunan nya skalbaggar från Mjölö vid Helsingfors; af vaktmästare Nyberg omkring 200 insekter, mest fjärilar, från Helsingfors.

Till de botaniska samlingarna hade inlemnats följande gåfvor:

Fyra kärlväxter, 4 mossor och en laf från Ladoga-Karelen af student R. Wegelius. 60 kärlväxter från Norra Tavastland, Norra

Karelen och Nyland, af doktor A. O. Kihlman. 167 lafvar i 233 exemplar från Karelska näset af den samme. 66 kärlväxter i 96 exemplar från Kalvola socken af student V. Borg. 3 fanerogamer från Lojo-trakten af eleven E. af Hällström. 3 fanerogamer från Nyland af kandidat O. F. A. Lönnbohm. 5 mossor från Helsingfors af doktor A. O. Kihlman. En stor och väl konserverad samling basidsvampar i 924 exemplar, hufvudsakligen från sydöstra Finland, af student A. Thesleff. Ett exemplar af råg med greniga ax från Lojo af arbetaren K. Brander.

Till medlem föreslogs af herr Sælan herr professor E. E. Sundvik.

Extra-mötet den 19 november 1894.

Ordföranden, professor Palmén, meddelade att Sällskapets förre ordförande och mångårige ledamot, professor Th. Sælan, i morgon den 20 november fyller 60 år, och hade han af denna anledning sammankallat mötet i afsigt att hos Sällskapet förfråga sig huruvida icke Sällskapet ville på något sätt framföra till professor Sælan sina lyckönskningar.

Herr professor Norrlin anhöll härå om ordet och föreslog att Sällskapet måtte i antydt syfte afsända en deputation bestående af ordföranden, professor Palmén, vice-ordföranden, professor Elfving, samt doktor Brotherus. Häri förenade sig samtliga närvarande, och utsågs därjämte, jämväl på förslag af professor Norrlin, till suppleant i stället för doktor Brotherus, i händelse denne hade förfall, rektor Brenner. Härpå åtskildes mötet.

Mötet den 1 december 1894.

Föredrogs Kejserliga Senatens resolution af den 10 oktober 1894, jämlikt hvilken Sällskapets anhållan om stadfästelse af dess förändrade stadgar blifvit bifallen; och beslöts åt tryckningskomitén öfverlämna de närmare anordningarna beträffande de nya stadgarnas tryckning.

Ordföranden framlade tjugonde häftet af Sällskapets Meddelanden, hvars sammanställning och tryckning ombesörjts af herr professor Elfving. Häftets pris bestämdes till mk 1: 25. På förslag af herr Elfving beslöts tillställa herr student A. Thesleff ett exemplar som gåfva.

Från „Société d'étude des sciences naturelles" i Beziers (Frankrike) hade ingått en kondoleansskrifvelse i anledning af Kejsaren-Storfursten Alexander den tredjes frånfälle.

Från „Société de physique et d'histoire naturelle de Genève" hade anländt „Mémoires: XXX: 2, 1892—93" såsom svar å Sällskapets tidigare gjorda anhållan om skriftutbyte.

Ordföranden i Vaasan Reaalilyseon Luonnontieteellisen Seura hade gjort en förfrågan, huruvida Sällskapet ville till denna förening skänka eller sälja några af sina skrifter, särskildt Herbarium Musei Fennici, Ed. 2, I. I anledning häraf beslöts, att genom bibliotekarien till föreningen öfversända några exemplar af nämda publikation.

På förslag af bibliotekarien beslöt Sällskapet träda i skriftbyte med Forstföreningen i Finland.

Till publikation inlemnades af herr professor J. Sahlberg *Lepidoptera anträffade under en resa i Inari Lappmark den 16 juni till 3 augusti 1894.*

Herr statsrådet A. Moberg öfverlemnade till Sällskapet 25 exemplar af sitt arbete „Fenologiska iakttagelser i Finland åren 1750—1845", utgörande ett supplement till „Naturalhistoriska daganteckningar, gjorda i Finland åren 1750—1845" (Notiser ur Sällskapets pro Fauna et Flora Fennica förhandlingar Hft. III). Exemplaren öfverlämnades till bibliotekarien att fördelas bland Sällskapets medlemmar.

Herr professor J. Sahlberg föredrog om

Gaurodytes setulosus n. sp.

Jag ber att få för Sällskapet förevisa ett af de intressantaste fynden jag gjorde under min senaste resa i Inari Lappmark. Det är en dykare-skalbagge af slägtet *Gaurodytes* Thoms., hvilken utan tvifvel är förut obeskrifven. Den öfverensstämmer till allmän kroppsbyggnad med *G. paludosus* Fabr. och måste väl ställas närmast denna, men är nästan hälften mindre och mörkare samt har större hufvud, samt afviker från alla kända arter af detta slägte genom att bakhöfterna hafva på sin inre skifva korta, styfva, bakåt riktade borst. Till det yttre påminner arten om *Eriglenus femoralis* Payk., men den är något smalare och har metasterni sidoflikar bredare triangulära. Hannen har på främre och mellersta tarserna de första lederna utvidgade och klorna å ngt utdragna, vid basen lindrigt krökta. I högsta grad anmärkningsvärd är denna art genom närvaron af de nämda borsten. Kroppens glatthet så väl på öfre som undre sidan är något karaktäristiskt hos Dytiscidernas familj och står i samband med dessa insekters simmande. Den behåring som hos dem förekommer består hufvudsakligast af simhår och mjuka längs kroppen liggande hårbildningar; endast på benen ser man någon gång utstående borsthår, och kroppens undre sida är i allmänhet glatt, åtminstone hos de större formerna. Af slägtet *Hydroporus* finnes dock, såsom jag förr haft äran för Sällskapet visa, en art, *H. pectoralis* J. Sahlb., som utmärker sig genom att hannen har en med täta filthår beklädd fåra längs inre kanten af bakcoxerna och trochantera utåt likaledes beklädda med täta hår. Hos den nu ifrågavarande arten är såväl hannen som honan beväpnad med borst.

Arten, för hvilken jag ber att få föreslå namnet *Gaurodytes setulosus,* fanns af mig i ett tiotal exemplar i små vattengropar vid källorna af en fjällbäck på ett af starrgräs rikt bevuxet kärr å högsta stället af Petsiekkotunturi fjäll på gränsen mellan Utsjoki och Inari den 9 juli 1894. Den synes hafva dålig simförmåga.

Ytterligare förevisade herr Sahlberg en egendomlig form

af dagfjärilslägtet *Erebia,* hvilken han funnit i slutet af juli 1893 i Pihlajavesi socken. Den är möjligen endast en varietet af *E. Ligea,* men utmärker sig genom gråaktig färg på vingarnas undre och äfven öfre sida, hvarigenom fjärilen äfven i flygten visade ett egendomligt utseende. Den flög på ett kärr, där ytterligare ett eller två exemplar sågos, men då ett mycket häftigt åskregn afbröt exkursionen, kunde endast detta enda exemplar infångas. Detta är äfven någon mindre än den vanliga *E. Ligea* och skall måhända befinnas tillhöra en särskild art, men då endast ett exemplar (♂) föreligger och föredragaren ej vill förstöra det, har han tills vidare betraktat den såsom en varietet af sistnämda species och föreslår för denna benämningen *var. grisescens.*

Föredrogs följande meddelande:

Tre fall af arrhenoidi hos hönor af O. M. Reuter.

Vid Sällskapets sammanträde den 4 november 1893 redogjorde jag[1]) med anledning af ett därvid närmare relateradt fall för den egendomliga könsanomali hos vissa vertebrerade djur, i synnerhet fåglar, som består däri att det ena könet uppträder med för det andra utmärkande sekundära könskaraktärer och hvilken, då detta är fallet med honan, benämnts *arrhenoidi,* och då åter hanen imiterar honan *thelyidi*[2]). Jag uttalade därvid den förmodan att arrhenoidin också hos oss skulle visa sig mindre sällsynt, än hvad man antagit, och är nu i tillfälle att anföra följande tre fall däraf, alla hänförande sig till *Gallus domesticus,* hvilka sedan dess kommit till min kännedom.

1. *Höna från Hennola egendom i Kakskerta kapell nära Åbo.* Hönan, hvilken jag i dag är i tillfälle förevisa, är omkring 17 månader gammal, allt från kycklingsåldern hvit till färgen. Hon värpte ännu till medlet af februari detta år, då hon plötsligen upphörde därmed, under det samtidigt skägg och kam hastigt tillväxte, så att de nu ega en för en höna alldeles ovanlig storlek. Småningom begynte hönan äfven gala, till en början

[1]) Se Medd. Soc. F. et Fl. Fenn, XX, pp. 28—35.

[2]) A. Brandt, Zeitschr. wissensch. Zool. XLVIII, pp. 100—190. 1889.

såsom små tuppar, men senare med en stämma, alldeles lik en gammal tupp. Därjämte började den äfven kalla såsom en tupp, äfvensom „trampa“ de öfriga hönorna. Egaren, herr H. A. Gustafsson, som meddelat dessa uppgifter, har benäget ställt hönan till min disposition och har hon nu par månader härstädes hållits under observation, hvarvid konstaterats hennes förmåga att gala. För par veckor sedan fällde hon fjädrar, utan att dock härvid förändra färg. Stjärten är äfven fortfarande lik den hos en höna, under det däremot hufvudet och främre delen af kroppen påminner om en tupp. Min afsikt är att efter någon tid underkasta könsorganen dissektion och därefter förfullständiga detta meddelande med närmare uppgifter om dessas beskaffenhet.

2. *Höna från Häppälä by i Messuby socken nära Tammerfors.* Hönan föddes om våren 1892 i bonden Juho Finnis gård och kläckte sina första ägg våren 1893, men upphörde alldeles med äggläggningen efter påsk detta år. Någon vecka därefter förmärktes hennes kam och skägg börja växa, och hafva de vuxit ända till sista tiden af hönans lif. Hönan höll sig hela sommaren ifrån de öfriga, i synnerhet då tuppen var i deras sällskap. Hon begynte gala samtidigt med det kammen började växa. Rösten, som till en början var svag, vann alltmer i styrka, och galandet egde oftast rum då äfven tuppen galade. Midsommartiden började hon äfven visa lust att „trampa“ de andra hönorna, hvilka dock ofta flydde undan. Någon färgförändring kunde icke observeras, icke heller erhöll stjärten de sedvanliga tuppfjädrarna. I slutet af september dödades hönan af en hök, och liket, som hit sändes, hade tyvärr vid sin ankomst öfvergått i så långt skriden förruttnelse, att inga anatomiska undersökningar kunde företagas. Endast hufvudet med kammen och skägget hafva kunnat förvaras i sprit. Den mångflikiga kammen är 39 mm. hög. De ofvan meddelade uppgifterna hafva erhållits genom herr faktor Partanen i Tammerfors.

3. *Höna från Höstvesi by i Mustasaari invid Vasa.* Om denna meddelar egaren, sjömannen Abraham Sten, följande. Hönan, som är ungefär sex år gammal, värpte flitigt ända till sensommaren 1893, då hon började gala. Därefter inträdde åter en period, då äggläggningen ånyo vidtog och galandet upphörde, till dess hönan ånyo på våren 1894 började gala och slutade lägga

ägg. För närvarande (den 7 september 1894) hvarken galar hon eller lägger ägg. Sommaren 1893 begynte fjäderbeklädnaden bli glansfullare, samtidigt med det galandet började, i det den förut dunkelt svarta färgen nu blef vackert glänsande. Kam och skägg tillsvälde äfven under sterilitetsperioderna och blefvo rödare, än hos andra hönor. Däremot kan ingen förändring af stjärten observeras. — Denna höna har jag icke sett.

Såsom af ofvanstående framgår, föreligger i alla de tre relaterade fallen arrhenoidi, ehuru visserligen icke i dess mest utbildade form. De två första äro anmärkningsvärda på grund af den tidiga åldern, då arrhenoidin inträdt, äfvensom därför att denna i dem båda inskränkt sig icke blott till morfologiska, utan äfven till biologiska karaktärer, såsom „trampandet" af andra hönor, galande m. m. Äfven i det tredje fallet galade hönan.

Då frågan om arrhenoidin på senare tid blifvit föremål för vetenskaplig undersökning och spekulation, har jag trott det icke vara alldeles ur vägen att offentliggöra äfven dessa i vårt land gjorda iakttagelser. Den sista hänför sig till ett fall, utmärkt genom den iakttagna periodiciteten i denna företeelse, ett förhållande som icke förut torde vara antecknadt.

Herr magister G. Tegengren, som genomgått den i *Herbarium musei Fennici* förefintliga samlingen af förvildade och ballastväxter, framlemnade resultatet af detta arbete i form af en förteckning öfver nämda samling. I förteckningen upptagas dessa växter i systematisk ordning och lokalerna, hvarest de blifvit tagna, hvarjämte för de särskilda arterna äfven anföres — för så vidt detta kunnat afgöras — på hvilket sätt de inkommit till oss; dessutom angifves i hvilken trakt af verlden de höra hemma. Förteckningen upptager 227 arter, af hvilka 116 betecknats som ballastväxter; med frön eller spanmål ha inkommit 48 arter, af hvilka 12 äfven förekomma såsom ballastväxter; från odlingar hafva förvildats 36 arter, och för de återstående 37 arterna har ej kunnat afgöras på hvilket sätt de inkommit.

De flesta ballastväxterna äro från Sörnäs och Åbo. En mindre kontingent ha landets öfriga kuststäder lämnat.

Följande familjer äro i samlingen talrikast representerade: *Cruciferæ* med 23 arter, *Papilionaceæ* med 20 arter, *Scro-*

phulariaceæ likaså med 20, *Gramineæ* med 19, *Compositæ* med 18, *Caryophyllaceæ* med 15, *Labiatæ* med 14 och *Rosaceæ* med 10 arter.

Herr student Väinö Borg förevisade tvenne sällsynta diptera, *Helophilus lunulatus* Meig., och *Helophilus transfugus* Meig. Den förra, hvaraf i universitetets samlingar funnos fyra exemplar — ehuru under benämningen *Helophilus transfugus* — är ny för Finland. De nämda fyra exemplaren äro tagna i Kuopio, Tuovilanlaks, Viborg och Muola. Af *Helophilus transfugus* åter äro hittils kända endast honor (från Esbo, Helsingfors, Åbo, Rautus och Sakkola). Det nu förevisade exemplaret var en hane, som föredragaren i början af juni 1892 funnit i S:t Marie socken vid Åbo.

Herr magister Axel Arrhenius förevisade exemplar af *Littorella lacustris* tagna af magister H. Dalström i Kangasala, och redogjorde i samband därmed för sagda plantas förekomst i Finland.

Littorella lacustris var en i vårt land sällsynt växt. Hittills voro endast tvenne fyndorter bekanta: Uskela (Niklander 1854) och Asikkala, Kaita (Norrlin & Silén 1861). Till dessa kom nu den tredje af herr Dalström i slutet af 80-talet upptäckta lokalen, äfven den belägen i Ta. Här anträffades *Littorella* växande tämligen ymnigt i sällskap med *Subularia* på slammig, halft uttorkad strandmark, lågt belägen och vid högre vattenstånd bildande sjöbotten — i sistnämda fall syntes ofvan vattenytan intet spår af de bägge nämda växterna. En sådan ståndort som denna tycktes vara karakteristisk för *Littorella*. Professor Norrlins välvilligen meddelade skildring af Asikkala-lokalen talade härför och så äfven de iakttagelser föredragaren gjort angående denna arts förekomst i Bohuslän. Att växten på grund af detta växtsätt, liksom äfven i följd af sitt oansenliga yttre och sina vegetationdelars likhet med *Subularia*, lätt kunde förbises var tydligt. Föredragaren höll det därföre för ganska sannolikt, att *Littorella* i vårt land icke endast förekomme på långt flere lokaler än de redan kända, utan att äfven dess utbredningsområde vore vidsträcktare

än för närvarande framgick. Föredragaren uppmanade herrar botanister att eftersöka ifrågavarande art på lämpliga lokaler.

Herr magister G. Tegengren yttrade: Sommaren 1894 den 14 juni observerade jag ute på Kvarken ungefär en mil ytterom Vallgrund en mängd kulformiga bildningar af hopfiltade alger flytande på vattnet. Algerna visade sig tillhöra arten *Cladophora ægagropila*, hvilken finnes tämligen talrikt i våra insjöar och är karaktäristisk genom sitt växtsätt, i det den nämligen växer hoptrasslad i klumpar. Min uppmärksamhet fästes vid fenomenet företrädesvis af den omständigheten, att jag på ett flertal af dessa bollar observerade en skalbagge, hvilken sålunda begifvit sig ut på långresa. Ett exemplar, som jag infångade, har af professor Reuter förklarats tillhöra arten *Rantus bistriatus*. Dessutom anträffades par mindre insekter, hvilka tycktes mer tillfälligtvis hafva befunnit sig ombord på farkosterna.

Herr magister E. Reuter föredrog om

Coleophora laricella härjande lärkträd.

Redan i medlet af maj fäste doktor Kihlman uppmärksamheten vid små fjärillarver, hvilka i mängd förekommo å lärkträd i botaniska trädgården i Helsingfors och i icke obetydlig grad skadadade dem genom att urhålka barren, hvilka i följd häraf förtorkade. Föredragaren hade strax förmodat att dessa larver tillhörde den i utlandet stundom i hög grad skadliga och besvärliga *Coleophora laricella* Hb., och denna förmodan visade sig, då af ifrågavarande larver senare — i förra hälften af juni — exemplar af själfva fjärilen erhållits, vara riktig. Larverna äta sig som unga in i barren, hvilkas innanmäte helt och hållet förtäres och hvilka sålunda på en större eller mindre sträcka fullkomligt urhålkas samt i följd däraf erhålla en smutsigt gulhvit färg. Som äldre bildar larven af ett urhålkadt stycke af ett barr en „säck", i hvilken den kryper in; från ena änden sticker den ut hufvud och fötter för att fortskaffa sig och förtära andra barr, på hvilka den först gnagar ett rundt hål och från detta urhålkar barret åt båda sidor, så långt den når; genom den andra änden af säcken aflägsnas exkrementen. Larverna förpuppa sig i slutet af maj;

vid förpuppningen fastspinnes säcken vid ett barr. Efter omkring två veckor utkomma fjärilarna.

Coleophora laricella Hb. upptages visserligen i Tengströms katalog och är där inregistrerad som finsk, ehuru arten icke blifvit anträffad inom Finlands fauna-område, men förmodades förekomma i södra Karelen. Det heter nämligen om denna art i en not p. 59 af nämda katalog: „Petropoli sub solstitio æstivali sacculos cum larvis, Pin. larice vescentibus, frequentissimos in sæpto Alexandrino observavi. Non dubium est, quin species in sylva vetusta laricina ad Systerbäck in Karelia australi legenda sit“. Det af doktor Kihlman gjorda fyndet i botaniska trädgården i Helsingfors är emellertid det första inom vårt fauna-område veterligen kända, hvarför arten nu med säkerhet är att betraktas som finsk.

I anledning af detta meddelande omnämde herr doktor Kihlman att han sistlidne sommar äfven i Multia i norra Satakunta på lärkträd observerat larver fullkomligt liknande dem som herr Reuter beskrifvit.

Herr professor F. Elfving förevisade tvenne kartor, åskådliggörande, den ena träd-, den andra buskslagens utbredning inom Finland. Kartorna voro kopior af tvenne dylika, hvilka af herr doktor Hj. Hjelt uppgjorts i och för landtbruksutställningen i Vasa förliden sommar. Särskildt fäste professor Elfving uppmärksamheten vid en ny, af herr öfverdirektör N. Grotenfelt meddelad fyndort för almen, nämligen i Jorois socken i provinsen Savonia borealis.

Herr doktor Kihlman påpekade, att kartan äfven innehöll ett nytt bidrag till kännedomen om barrträdens utbredning i landet, som snarligen komme att publiceras, i det att resultaten af forstmästare Sandbergs resor i Enontekis och Inari Lappmarker här blifvit förskottvis tillgodogjorda.

Till de zoologiska samlingarna hade följande gåfvor inlämnats: Två exemplar sterila tjäderhonor af baron A. de la Chapelle. Ett exemplar *Larus canus*, ungfågel skjuten i Esbo, Herrö, af professor J. A. Palmén. *Nerophis ophidion* från Drumsö-fjärden,

af doktor H. Lojander. En ljus färgvarietet af hjärpen från Jääskis af baron A. Standertskjöld.

De botaniska samlingarna hade fått emottaga: *Gentiana pneumonanthe* från Olonets-Karelen af statsrådet A. Günther. 5 nummer frön från Karelia pomorica af kandidat J. O. Bergroth. 2 fanerogamer af kandidat O. F. A. Lönnbohm. *Encalypta apophysata* från Ladoga-Karelen af student R. Wegelius. 147 lafvar från Imandra Lappmark och 62 nummer frön och frukter af doktor Kihlman.

Till ny medlem föreslogs herr kandidat O. F. A. Lönnbohm (af herrar Kihlman och Arrhenius). — Till korresponderande ledamot föreslogs herr Sven Lampa i Stockholm, landtbruksentomolog och redaktör af Entomologisk tidskrift (af herrar J. Sahlberg och E. Reuter).

Mötet den 2 februari 1895.

Ordföranden framlade tionde bandet af Sällskapets *Acta* innehållande andra delen af doktor Vainios *Monographia Cladoniarum universalis.* Priset därför bestämdes till 10 mk.

Herr doktor V. F. Brotherus anmälde såsom färdig andra delen af *Herbarium Musei Fennici,* Ed. II, innehållande mossorna och redigerad af föredragaren jämte possessionaten J. O. Bomansson, som bearbetat *Hepaticæ, Sphagna, Orthotricha* och *Ulotæ,* medan doktor Brotherus behandlat de öfriga grupperna. Nu föreliggande arbete upptager af *Hepaticæ* 171 arter, 2 underarter samt 34 varieteter och former, af *Sphagna* 26 arter, 6 underarter samt 53 varieteter och former, äfvensom af *Musci veri* 498 arter, 19 underarter samt 76 varieteter och former. Då 1859 års förteckning innehåller — förutom några underarter och varieteter — 71 *Hepaticæ,* 7 *Sphagna* och 253 *Musci veri,* inses att artantalet sedan dess mer än fördubblats.

Af anmärkningsvärdare arter påpekades: *Seligeria brevifolia.*

funnen i Kusamo af föredragaren, *Amblystegium molle* samt dess varietet *alpinum* och *Grimmia mollis,* alla funna af doktor Kihlman i Imandra Lappmark, *Fontinalis dichelymoides,* funnen af föredragaren i norra Tavastland, af doktor Hult i Inari Lappmark, äfvensom af doktor Kihlman i Imandra Lappmark.

Oaktadt kännedomen om den finska mossfloran sålunda under de senaste decennierna gjort betydande framsteg, äro ännu vidsträckta trakter af områdets östra delar i bryologiskt hänseende så godt som oundersökta. Särskildt gäller detta provinserna Karelia pomorica, Karelia keretina och Karelia borealis.

Ordföranden uttalade sin fägnad öfver det betydelsefulla arbete, som nu i och med andra delen af *Herbarium Musei Fennici* fullbordats, och framhöll hurusom Sällskapet kunde skatta sig lyckligt att i doktor Brotherus ega en lika insigtsfull som nitisk arbetare på det fält, som i vårt land med så stor framgång först upparbetats af professor Lindberg.

Priset på boken bestämdes till mk 1: 50. Åt ordföranden och sekreteraren uppdrogs att hos Consistorium Academicum anmäla om arbetets utkommande äfvensom anhålla om anslag för bestridande af därmed förenade kostnader.

Beslöts på förslag af herr Brotherus att föreslå skriftbyte med redaktionen af tidskriften „Bulletin de l'herbier Boissier", samt med New-Zealand Institut i Wellington.

Bibliotekarien, magister Arrhenius, anmälde att från „Komission zur wissenschaftlichen Untersuchung der deutschen Meere" i Kiel och „Der Biologische Anstalt auf Helgoland" ankommit till biblioteket: „Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, neue Folge I: 1, 1894"; och beslöt Sällskapet att träda i skriftutbyte med dessa samfund.

Herr doktor Stuxberg i Göteborg, som är ledamot af Sällskapet, hade som gåfva till biblioteket insändt trenne häften af sina „Djurbilder". — Åt bibliotekarien öfverlemnades att i anledning häraf tillsända doktor Stuxberg de häften af Sällskapets skrifter, som för honom kunde vara af intresse.

Herr doktor R. Boldt öfverlämnade till arkivet en afskrift af „Beskrifning öfver Stor Lojo Socken i Nyland af Johan Heinricius 1766". Afskriften, hvilken blifvit uppgjord i noggrann öf-

verensstämmelse med en å Historiska Museum förvarad sådan, upptager den del af beskrifningen som rör socknens fauna och flora.

Till publikation anmäldes *Bidrag till kännedomen om floran i Kimito skärgård* af P. Hj. Olsson.

Herr professor F. Elfving anmälde till offentliggörande i Sällskapets Meddelanden en uppsats *Anteckningar om Finlands Nostocaceæ heterocystaceæ* samt redogjorde i korthet för dess innehåll (se längre fram).

Herr student K. E. Hirn yttrade:

I anslutning till herr professor Elfvings meddelande ber jag att till Sällskapet äfven få inlämna en samling preparat af trådformiga grönalger. De tillhöra samtligen familjen *Oedogoniaceæ*. Då jag en längre tid varit i tillfälle att egna uppmärksamhet åt hithörande alger, ber jag att rörande dem fa till publikation inlämna *Verzeichnis finländischer Oedogoniaceen* och att i korthet få redogöra för de resultat, till hvilka jag, hvad beträffar de finska Oedogoniaceerna, lyckats komma.

Oedogoniaceerna ha i främsta rummet i vårt grannland Sverige varit föremål för noggrannare granskning, i det att här professor Wittrock egnat speciel uppmärksamhet åt denna alggrupp. I den af honom publicerade förteckningen „Prodromus Monographiæ Oedogoniacearum“ af år 1874 upptagas också icke mindre än 140 hithörande arter, däribland 103 kända från den skandinaviska halfön. Enligt senare uppgifter (företrädesvis „De Toni, Sylloge Algarum omnium“ af år 1889) stiger artantalet af för närvarande kända Oedogoniaceer till 236 (189 *Oedogonium*- och 45 *Bulbochæte*-arter); inom Sverige och Norge hafva 122 arter blifvit tagna.

I vårt land ha Oedogoniaceerna blifvit undersökta af herr professor Elfving, som insamlat och bestämt 35 till familjen hörande arter, däribland tre för vetenskapen nya. Någon förteckning öfver dessa har dock icke blifvit publicerad.

I och för noggrannare undersökning af nämda alger och deras utbredning inom det finska flora-området, erhöll jag tillåtelse

att genomgå en mängd algkollektioner, hvilka, tillhöriga Botaniska museum, å Botaniska laboratorium finnas sammanförda. Dessa kollektioner äro hopbragta i olika delar af området, i främsta rummet af botanister, hvilka på resor i floristiskt ändamål i förbigående äfven insamlat alger. Dessutom har jag varit i tillfälle att under de trenne sistförflutna somrarna 1892, 93 och 94 äfven själf insamla lämpligt material.

De sålunda af mig genomgångna algprofvens antal uppgår till 1150, af hvilka 227 visat sig innehålla fruktificerande Oedogoniaceer.

Genom dessa studier har det lyckats mig att drifva upp det från Finland kända antalet Oedogoniaceer till 73 arter jämte 4 varieteter. Dessa fördela sig på de tvenne slägtena *Oedogonium* och *Bulbochæte* sålunda, att 56 arter och 1 varietet höra till det förstnämda slägtet, medan det senare representeras af 17 arter och 3 varieteter.

Nya för vetenskapen äro följande 11 arter:

Oe. acmandrum Elfving	*Oe. pseudo-Boscii*
» *subcapitellatum*	» *loricatum*
» *insigne*	» *mitratum*
» *exiguum* Elfving	» *inconspicuum*
» *calosporum*	*Bulb. subintermedia* Elfving
» *inclusum*	

samt varieteterna:

Oe. upsaliense Wittr.	var. *fennica*
» *insigne* n. sp.	» *minor*
» *flavescens* (Hass.) Kuetz.	» *gynandrospora*.

Friherre Palmén förevisade ett utmärkt vackert, uppstoppadt exemplar af jagtfalken, *Falco gyrfalco*, skjutet vid Porkkala och skänkt till Universitetets samlingar af konsul Karl Stockman.

Herr doktor W. Laurén föredrog

Om en egendomlig form af Carex echinata Murr.

I medlet af juli 1892 fann jag i en liten försumpning invid hafsstrand på Bergö i Kvarken ibland typisk, tämligen mogen *Carex echinata* och *canescens* en handstor tufva af en *echinata*-

form, hvilken genom sina utstående, icke utspärrade frögömmen samt påfallande sterilitet stack af från omgifvande individer af samma art. Jag förmodade genast att här förelåg en korsningsprodukt af ofvannämda arter, men då endast några få fruktbärande stånd kunde uppletas och dessa därjämte voro tämligen unga, undersöktes förhållandet icke närmare.

Följande år fann jag, åter igen i slutet af augusti, på en helt annan lokal, i ett skogskärr mellan Vasa och Gamla staden, bland särdeles frodig, rikligt fruktbärande och fullmogen, typisk *echinata* några strån, som på ofvan antydt sätt skilde sig från den typiska formen. Äfven här växte *canescens* alldeles invid.

Frögömmen af

C. echinata, echinata f. och *canescens* från Bergö.
Utsidan: figurerna ofvan; nedan insidan.

Jag har numera underkastat bägge dessa former en tämligen noggrann undersökning. Från *echinata* afviker hvardera såsom redan nämdes, genom utstående, icke utspärrade frögömmen; dessa äro därjämte betydligt smalare än hos *echinata*, hvilken inom parentes sagdt knappast företer någon nämnvärd varia-

tion i detta afseende. Dessutom äro endast några få frögömmen i hvarje ax utvecklade. Formen på frögömmena kunde jämväl tala för en inblandning af *canescens:* insidan är nämligen alldeles plan, såsom hos denna, löpande ut i det långa sprötet, hvilket fullkomligt öfverensstämmer med sprötet hos *echinata;* på ryggsidan äro frögömmena därjämte såsom hos *canescens* starkt kulliga. Då dessutom på hvartdera stället endast några strån anträffades, tydligen tillhörande samma tufva, finnes ju ett och annat skäl, som talar för dessa formers hybriditet.

En undersökning af dem i anatomiskt hänseende lämnade som resultat, att hvardera fullkomligt öfverensstämmer med *Carex echinata.* Detta vore icke gerna tänkbart om *canescens* vore inblandad, ty denna afviker i inre byggnad väsentligen från *echinata,* specielt hvad stammens anatomi vidkommer. Om sålunda äfven växtens habitus och diverse karaktärer tala för ett hybridärt ursprung, måste jag emellertid anse att större skäl föreligga för antagandet, att vi här hafva för oss en felslagen form af *echinata.* Jag har dock velat förevisa denna form för att fästa herrar botanisters uppmärksamhet på densamma.

I anslutning till doktor Lauréns andragande omnämde herr Arrhenius att han flerstädes i Pargas funnit *Carex*-former, liknande de nu förevisade. Beträffande dessas tydning hade herr Arrhenius emellertid ännu icke vunnit någon stadgad åsigt. Dock ansåg han det högst sannolikt att de icke alla voro equivalenta. Några individer voro synbarligen af en eller annan orsak förkrympta eller på annat sätt abnormt utvecklade, andra kraftigare åter erinrade — i likhet med den af herr Laurén förevisade robustare formen — habituelt i så hög grad om *C. canescens,* att möjligheten af en försiggången artkorsning icke torde vara fullständigt utesluten. Den anatomiska öfverensstämmelsen mellan sagda form och *C. stellulata* utgjorde i och för sig intet absolut hinder för ett sådant antagande; åtminstone hade herr Arrhenius sig bekant fall, där en korsningsprodukt af två i anatomiskt afseende skarpt differentierade arter i sin inre byggnad ensidigt återspeglade endast den ena af blandarterna.

— Herr doktor W. Laurén yttrade vidare:

Tillika ber jag få förevisa en förut mig veterligen icke ob-

serverad hybrid, nämligen *Alopecurus geniculatus* × *nigricans*. Densamma anträffades af mig senaste sommar i juli på hafsstrand vid Metviken i Vasa bland föräldrarna. Då hybriden emellertid icke på nämnvärdt sätt afviker från den redan bekanta, äfven i vårt land på par ställen funna korsningsprodukten af *Alopecurus geniculatus* och hufvudformen af *pratensis*, torde en närmare beskrifning af densamma vara öfverflödig.

Herr rektor Brenner anhöll om ordet för en förklaring i anledning af att äfven provinsen Ostrobottnia kajanensis — enligt hvad som framgick af den nu utkomna andra delen af *Herbarium Musei Fennici* — skenbart hörde till dem som i bryologiskt afseende blifvit försummade. Då herr Brenner i egenskap af Sällskapets stipendiat vistats i dessa trakter sommaren 1869, kunde det möjligen synas som om han låtit en försummelse i antydt hänseende komma sig till last. Såsom af Sällskapets protokoll från denna tid torde framgå, hade emellertid från resan medbragts äfven en större samling mossor, hvilken af herr Brenner öfverlemnats till professor Lindberg. Sedermera hade emellertid samlingen i fråga på obekant sätt förkommit, hvarför inga resultat af resan nu kunnat i andra upplagan af *Herbarium Musei Fennici* framträda; och hade herr Brenner velat yttra detta till protokollet för att sålunda fritaga sig från skulden till sagda brist.

De zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte förökats genom följande gåfvor:

Aspius rapax, ett praktexemplar från Ladoga-Lappajärvi, framför Kymälä, fångadt med not under isen den 7 december 1894, föräradt af herr O. Relander. *Siphonostoma typhle* L. från Mejlans af vaktmästare G. Nyberg. 14 prof plankton från Lappmarken af professor J. Sahlberg. *Limax maximus* från Tammerforstrakten af herr Lydik Rosendahl genom doktor E. Bergroth. *Falco gyrfalco*, skjuten vid Porkkala i november 1894, förärad af konsul Karl Stockman.

De botaniska samlingarna hade fått emottaga:

305 kärlväxter i 348 exemplar, däribland omkring 90 för provinsen nya och flere anmärkningsvärda från Karelia pomorica

af magister I. O. Bergroth. 120 arter fanerogamer, 7 ormbunkar och 1 characé, i 134 exemplar från Kimito af student P. Hj. Olsson. 122 mikroskopiska preparat af blåalger samt 9 på papper upplagda blåalger af professor Fr. Elfving. 401 algkollektioner i kaliumacetat och en mängd på papper torkade alger, dels från Kuusamo och norra Österbotten, dels från Jyväskylä-trakten, Helsingfors, Esbo-Löfö och Åland af student K. E. Hirn. 25 algkollektioner från Jyväskylä af student O. Heikel. 3 fröväxter från Evo, däribland *Cassandra calyculata*, förut ej känd så långt vestligt i denna del af landet, af fröken A. Blomqvist.

Ordföranden meddelade att Sällskapets medlemmar härefter vore i tillfälle att få akademiskt tryck från Upsala och Lund universitet, nämligen zoologiska och botaniska afhandlingar. Tack vare en anordning af vice-bibliotekarien vid Universitetsbiblioteket, doktor V. Vasenius, komma nämligen härefter öfverblifna exemplar af de afhandlingar, som hitsändts i och fördelning bland Universitetets tjänstemän, att öfverlemnas till respektive vetenskapliga samfund; och hade en sändning allaredan anländt hit till detta möte.

Till medlem af Sällskapet föreslogs herr konsul K. Stockman (af herrar v. Pfaler och Palmén) samt student S. Frosterus (af herrar Elfving och Reuter).

Anteckningar om Finlands Nostochaceæ heterocysteæ

af

Fredr. Elfving.

Med ledning af Bornet & Flahaults utmärkta bearbetning af denna alggrupp »Revision des Nostacacées hétérocystées» införd i Annales des sciences naturelles Ser. VII Botanique T. 3, 4, 5 och 7 (1886—88) har jag genomgått Finska museets hithörande samlingar. De utgöras till största delen af i kaliumacetat-lösning förvarade algprof, mestadels insamlade af icke-algologer under exkursioner i olika delar af landet; vidare af på papper upplagda alger, preparerade af några yngre botanister och af mig själf samt slutligen af åtskilliga torkade, sedan gammalt bland lafvarna inordnade exemplar af *Sirosiphon*-artade former. De till den första kategorien hörande profven hafva icke alltid kunnat med säkerhet bestämmas, beroende dels på att exemplaren insamlats i olämplig utvecklingsgrad, dels på de förändringar de i konserveringsvätskan undergått; för blåalger är den nämda lösningen icke lika fördelaktig som för många afdelningar bland grönalgerna.

En del former hafva benäget granskats af herr professor Ch. Flahault i Montpellier, och ber jag att till honom få sända min uppriktiga tacksägelse härför.

Resultatet är att vi för den finska floran för närvarande kunna anteckna 39 arter. Till jämförelse må nämnas att Bornet och Flahault för hela Europa upptaga 142 arter, af dem 30 marina eller thermala eller utprägladt sydliga. Den för vårt land anförda siffran torde sålunda i betraktande af arternas geografiska utbredning för öfrigt komma att ökas med ett eller par tiotal, knappast mer efter den följda artbegränsningen, så snart inom landets

södra delar dessa alger blifvit föremål för noggrannt studium. Från vårt floraområdes norra och i detta afseende fattiga provinser torde inga mer betydande tillägg vara att emotse efter de skördar våra botanister därifrån hemfört under de senaste decennierna.

Af förteckningen framgår omedelbart att några arter äro utbredda inom hela området, att andra åter blifvit alldeles lokalt anträffade. För de allra flesta af det senare slaget skola helt säkert framtida samlare kunna utvidga gränserna, en uppgift så mycket tacknämligare som flere arters nordgräns med all säkerhet infaller inom våra breddgrader.

Då jag anslutit mig till de nämda franske författarne har jag här nedan utelemnat alla auktorscitat.

Trib. **Rivulariaceæ.**

Calothrix parietina. *Al:* Eckerö ad saxa in mari (H. Lindberg). *Ab:* Pargas, Ersby, ad rupes calcareas (F. E.). *N:* Helsingfors, ad scopulos marinos (F. E.). *Lk:* Lupukkapää et Sokustama, ad rupes irroratas (Hult & Rosberg). *Le:* ad Tschaimo et Toskalsjahta, in scrobiculis aqua pluviali repletis (J. Lindén).

Dichothrix Orsiniana. *Ks:* Selkäjoki; Astervajoki; Kitkajoki; (K. E. Hirn). *Lkem:* Pälkinäoja (Hult & Rosberg); Muonionjoki, Pyssykorva (J. Lindén). *Im:* Lujaur urt (A. O. Kihlman). *Lv:* Kamenka (A. O. Kihlman). *Lt:* Subovi (V. T. Brotherus). *Le:* Toskeljaur (J. Lindén).

Hæc forma, in parte territorii boreali non raro obvia, ulterius in natura investiganda est.

D. gypsophila. *Al:* Eckerö, saxicola in subsalsis (H. Lindberg). Sine loco speciali ex Alandia in H. M. F. adest, a E. Nylander lecta.

D. compacta. *Ab:* Sagu, Sandö (F. E.). *Ks:* Honkaoja (K. E. Hirn). *Le:* Melajärvi (J. Lindén).

Rivularia minutula. *Kk:* Vartijoki (K. E. Hirn).

R. Biasolettiana. *Ab:* Pargas, Kirjala ad terram littoris interdum inundatam (F. E.). *N:* Helsingfors, locis similibus (W. Nylander; F. E.).

R. atra. *N:* Helsingfors, in Fuco vesiculoso (W. Nylander).

Rivularia nitida. *N:* Helsingfors, saxicola in mari (F. E.).

Glœotrichia pisum. *Al:* Geta, Bolstaholm (O. Bergroth).

Gl. salina. *Ab:* Korpo, in sinu Långvik ad Bemby (F. E.).

Gl. natans. *Ab:* Hirvensalo prope Åbo (F. E.); Pargas, Ersby (F. E.). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). E locis variis usque in Lapponiam Rivulariaceæ steriles lectæ sunt; verisimiliter ad hanc speciem pertinent.

Trib. **Sirosiphoniaceæ.**

Hapalosiphon pumilus. Per totum territorium est forma hujus speciei tenuior (crass. fil. secund. c. 7 μ) frequens ut videtur. Forma typica minus frequens. *Al:* Kastelholm; Geta, multis locis, etiam typica; Bomarsund (O. Bergroth). *Ab:* Ad Åbo; Nådendal (typica), Nagu, Finnby (F. E.); Lojo, locis nonnullis, etiam typica (R. Boldt). *N:* Nurmijärvi, fere typica (K. E. Stenroos). *Sa:* Rantasalmi (A. Westerlund). *Tb:* Jyväskylä, Köhniölampi (K. E. Hirn). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). *Ks:* Mäntyniemi, typica; Naatikkavaara, typica; Nuorunen (K. E. Hirn). *Lkem:* inter Pöstötunturi et Nattanen, forma ad typicam accedens (Hult & Rosberg). *Le:* Kutjajaur (ad typicam accedens) et Munnikurkio (J. Lindén). *Im:* Lujaur urt, Kietk-uaj; Umpjok, Liehk-varr (A. O. Kihlman). *Lv:* Kusomen (A. O. Kihlman). *Lt:* Srednij (V. F. Brotherus); *Lmur:* Woroninsk, ad typicam accedens; Niutskaut jaur (A. O. Kihlman).

Stigonema ocellatum. Per totum territorium; boream versus nullomodo rarescit. *Al:* Geta, locis nonnullis; Kastelholm (O. Bergroth). *Ab:* Sagu, Sandö (F. E.). *Sa:* Walkeala, Kannuskoski (P. Thuneberg); Rantasalmi (A. Westerlund). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). *Ks:* Naatikkavaara et Nuorunen (K. E. Hirn); in Mäntytunturi formam terrestrem (conf. Bornet & Flahault nec non Rab. Alg. N. 426) legit E. Wainio. *Lkem:* Luirojärvi; Sokustama; Nattanen (Hult & Rosberg). *Im:* Lujaur urt, Kietk-uaj; Umptek; Umpjok, Liehkvarr et Haarakoski (A. O. Kihlman); Chibinä (V. F. Brotherus). *Lv:* Tshavanga (A. O. Kihlman). *Le:* Munnikurkio; Tschertti, in cacumine montis (J. Lindén). *Lt:* Vaido-guba (V. F. Brotherus). *Lp:* Orloff, pluribus locis (A. O. Kihlman).

Stig. panniforme. Per totum territorium. *Ab:* Ad Skogsböle in Kimito formam tenuem ramis 10—12 μ crassis, legi ipse;

Vihti (W. Nylander). *N:* Helsingfors (W. Nylander); Hogland (M. Brenner). *St:* Kallfjärd (A. J. Malmgren). *Ta:* Hollola, Hammo (J. P. Norrlin). *Kl:* Kirjavalahti (J. P. Norrlin); Pötsövaara (F. E.); Walamo (W. Nylander). *Kol:* Nikola (F. E.). *Tb:* Rautalampi (R. Boldt). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). *Kb:* Nurmes, Riihivaara (E. Wainio). *Ok:* Kuhmo, Lammasjärvi (E. Wainio); Kianta, Kylmäjärvi et Lehtovaara (E. Wainio). *Ks:* Iivaara et Näränkävaara (E. Wainio). *Lkem:* Kätkesuanto, locis duobus (J. P. Norrlin). *Le:* Kaaresuanto (J. P. Norrlin).

Stigonema minutum. Per totum territorium. *Ab:* Pargas, Kirjala; Sagu, Sandö (F. E.). *N:* Helsingfors (W. Nylander); Hogland (E. Nylander, M. Brenner). *St:* Messuby (P. A. Karsten). *Sa:* Nyslott, corticola (O. Carlenius). *Kb:* Kynsisaari; Nurmes, Riihivaara (E. Wainio). *Ok:* Kuhmo, Lammasjärvi; Kianta, Kylmäjärvi (E. Wainio). *Ks:* Iivaara (E. Wainio). *Lkem:* Kittilä, Välivaara; Muonio, Kätkesuanto, Pahtarinne (J. P. Norrlin); Pystötunturi, Lupukkapää (Hult & Rosberg). *Im:* Lujaur urt (A. O. Kihlman). *Le:* Toskaljahta; Munnikurkio (J. Lindén); Enontekis, Pietsovaara (J. P. Norrlin). *Li:* Paatsjoki (E. Nylander). *Lt:* Subovi (V. F. Brotherus).

St. turfaceum. *Tb:* Luhanka, Lapinsaari (E. Wainio). *Ks:* Iivara (E. Wainio). *Lkem:* Kätkesuanto, Pahtarinne (J. P. Norrlin); Lupukkapää (Hult & Rosberg). *Im:* Umptek, Kuahva tschorr (A. O. Kihlman). *Lmur:* Warsina (N. I. Fellman). *Le:* Enontekis, Pahtavaara (J. P. Norrlin).

St. mamillosum. Per totum territorium. *Ab:* Pargas, Kirjala (F. E.). *N:* Hogland (M. Brenner). *Sa:* Luumäki (F. E.). *Kl:* Ruskeala, Jananus (F. E.). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). *Lkem:* Sokustama; Pälkkimäoja (Hult & Rosberg). *Lv:* Tshavanga (A. O. Kihlman). *Lt:* Subovi (V. F. Brotherus).

Verisimiliter quoque *St. informe* in territorio nostro viget ut e speciminibus non rite evolutis, quæ e variis locis adsunt, judicare licet. Ulterius inquirendum!

Trib. Scytonemaceæ.

Scytonema cincinnatum. *Al:* Finström, Godby (K. E. Hirn). *Ab:* Pargas, Mustfinn (F. E.). *Sb:* Kuopio (R. Boldt).

Scytonema ocellatum. *Ab:* Vihti (W. Nylander). *Ok:* Kuhmo, Lammasjärvi (E. Wainio).

Sc. Hofmanni *Ab:* Kimito, Norrsundvik (F. E.). *N:* Helsingfors, in tepidariis horti botanici (F. E.).

Sc. figuratum. Per totum territorium. *Ab:* Pargas, Kirjala et Piukala; Sagu, Sandö (F. E.). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). *Ks:* Nuorunen (K. E. Hirn). *Lkem:* Luirojärvi, Anterijoki (Hult & Rosberg). *Im:* Lujaur urt, locis duobus; Umptek; Umpjok, Liehk-varr (A. O. Kihlman). *Lv:* Tshavanga (A. O. Kihlman). *Lt:* Vaido-guba (V. F. Brotherus). *Le:* Munnikurkio (J. Lindén).

Sc. myochrous. Ut præcedens. *Al:* Geta, Finnö (O. Bergroth); Eckerö (H. Lindberg). *Ab:* Pargas, Skräbböle (F. E.). *Kl:* Kirjavalahti (A. Kullhem). *Kon:* Walkiamäki (J. P. Norrlin). *Ks:* Paanajärvi (E. Wainio). *Lkem:* Sokustama (Hult & Rosberg). *Im:* Chibinä (V. F. Brotherus). — Gonidia lichenis *Gonionema velutinum* (Ach.) hæc Scytonemæ species præbet.

Tolypothrix distorta. *Ab:* Åbo (F. E.).

T. lanata. *Al:* Geta, pluribus locis (O. Bergroth). *Ab:* Pargas, Piukala; Åbo, Hirvensalo (F. E.); Lojo, pluribus locis (R. Boldt). *N:* Nurmijärvi (K. E. Stenroos). *Ta:* Tiirismaa (E. Wainio). *Kon:* Tiudie (A. O. Kihlman).

T. tenuis. Ubiqe frequens videtur. *Al:* Eckerö (F. E.). *Ab:* Pargas, Simonby (F. E.); Lojo, locis permultis (R. Boldt). *N:* Helsingfors (F. E.). *Sa:* Rantasalmi, locis nonnullis (A. Westerlund). *Ka:* Wiborg (F. E.). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). *Ks:* Taivalkoski; Ontonvaara; Hännilä; Niskavaara; Tavajärvi; Naatikkavaara; Leukosenjoki; Aittolampi (K. E. Hirn). *Lkem:* Kittilä, Jokela (J. Sandman); Luirojoki; Luirojärvi; Sokustama (Hult & Rosberg); Muonionjoki, Pyssykorva (J. Lindén). *Im:* Lujaur urt, Kuelhejaur (A. O. Kihlman). *Lv:* Tshavanga (A. O. Kihlman). *Lp:* Orloff (A. O. Kihlman). *Lt:* Tshipnavolok (V. F. Brotherus). *Le:* Skatjajaur; Kutjajaur; Lätaseno; Pahtasaari (J. Lindén).

Trib. Nostoceæ.

Nostoc linckia. *Ab:* Åbo (F. E.).

N. muscorum. *Ab:* Pargas, Simonby (F. E.).

N. commune. Per totum territorium. *Ab:* Pargas, Skräbböle

(F. O. Arrhenius). *N:* Helsingfors (W. Nylander). *Kl:* Pälkjärvi, Anoniemi (F. E). *Kon:* Kendjärvi (Th. Simming). *Lmur:* Olenji (N. I. Fellman).

Nostoc cœruleum. *Ab:* Åbo (F. E.). *N:* Nurmijärvi (K. E. Stenroos).

N. verrucosum. *Ks:* Mäntyjoki; Malinajoki (K. E. Hirn).

N. pruniforme. *Al:* Geta (F. E.). *Ab:* Lojo, Hormajärvi (R. Boldt).

N. Zetterstedtii. *Ab:* Åbo, Littois (F. E.).

Anabæna flos aquæ. Per totum territorium. *N:* Helsingfors, in aqua dulci et submarina (K. M. Levander, K. E. Hirn, F. E.). *Ik:* Terijoki (A. Thesleff). *Sa:* Rantasalmi (A. Westerlund). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). *Im:* Lujaur urt (A. O. Kihlman).

A. inæqualis. Trichomatibus 3 μ crassis, vaginis non visibilibus; articulis sphærico-quadratis; heterocystis oblongis, articulis parum crassioribus; sporis ab heterocysta remotis, singulis vel ad 5 catenatis, cylindricis, apicibus rotundato-truncatis, 7 μ crassis, 18—23 μ longis, episporio lævi luteolo.

Inter muscos in palude parvo ad Srednij (*Lt*) legit V. F. Brotherus.

A. catenula. *Ks:* Hännilä, Lehtolampi (K. E. Hirn).

A. oscillarioides. Per totum territorium. *Ab:* Åbo; Pargas, Piukala (F. E.). *N:* Nurmijärvi (K. E. Stenroos). *Sb:* Kuopio (R. Boldt). *Kon:* Unitsa (A. O. Kihlman). *Lv:* Varsuga (A. O. Kihlman).

A. torulosa. *Ab:* Pargas, Kirjala (F. E.). *N:* Helsingfors (F. E.).

Aphanizomenon flos aquæ. *Ab:* Merimasku (P. A. Karsten); Åbo, frequens in aqua submarina totius archipelagi. *N:* Helsingfors, in aqua dulci et submarina (K. M. Levander, K. E. Hirn, F. E.).

Nodularia spumigena β litorea. *N:* Helsingfors (W. Nylander, F. E.). — Ad Subovi (*Lt*) specimina sterilia (diam. 11—13 μ) adhuc forsan pertinentia legit V. F. Brotherus.

Cylindrospermum majus. *Lv:* Tshavanga; Varsuga (A. O. Kihlman).

Aulosira laxa. *Ab:* Lojo, Humpila (R. Boldt).

Mötet den 2 mars 1895.

De på de tvenne senaste mötena föreslagna nya medlemmarna invaldes med acklamation.

Herr Professor J. Sahlberg meddelade, att Sällskapets ledamot, Pastor H. D. J. Wallengren i Sverige i slutet af senaste år, nämligen allaredan den 25 oktober 1894, aflidit. Pastor Wallengren var en bekant lepidopterolog och hade utgifvit flere betydande arbeten i sin vetenskap. Ordföranden påminte om att den aflidne äfven publicerat ett högst anmärkningsvärdt churu i allmänhet föga beaktadt ornitologiskt arbete »Die Brützzonen der Vögel innerhalb Skandinavien».

Från Naturforscher-Verein zu Riga hade ankommit en inbjudning till Sällskapet att deltaga i firandet af denna förenings femtioårsfest den 8 instundande april, och uppdrogs åt ordföranden och sekreteraren att ombesörja svar å denna skrifvelse.

Af trycket hade utkommit *Acta* V. III, innehållande Hj. Hjelts *Conspectus floræ fennicæ,* nämligen slutet af monokotyledonerna från och med *Carices distigmaticæ.* Priset för denna volym bestämdes till 2 mk.

Herr professor J. Sahlberg förevisade en till ordningen Trichoptera hörande, ny insekt-art, *Asynarchus productus,* som han senaste sommar i slutet af juni funnit i tvenne exemplar nära Mandojärvi i Utsjoki lappmark. Arten var bestämd af den skotske entomologen Kenneth J. Morton, som jämväl insändt en utförlig, på engelska språket affattad beskrifning öfver den nya arten. Beskrifningen jämte tvenne därtill hörande teckningar skulle intagas i Sällskapets Meddelanden.

Beslöts att oaktadt de starkt i anspråk tagna tillgångarna enligt gammal praxis anslå stipendier för naturalhistoriska resor inom landet att ansökas inom mars månad.

Sedan senaste möte hade till de botaniska samlingarna influtit följande gåfvor: 18 kärlväxter från Kimito, däribland *Poa bulbosa*, samt nya för Åbo-trakten: *Carex capillaris, C. Buxbaumii*, *Veronica anagallis*, *Potamogeton crispus* af stud. P. Hj. Olsson. *Alopecurus geniculatus* × *nigricans* och en form af *Carex echinata* från Wasa af dr W. Laurén. 2 former af ek från Wiborgstrakten af stud. A. Thesleff. 2 nummer frön af mag. R. Herlin.

Mötet den 6 april 1895.

Föredrogs sex inom utsatt tid till Sällskapet inlemnade ansökningar om reseunderstöd instundande sommar. Tryckningskomitén, som förberedt ärendet, hade framhållit att enligt skattmästarens meddelanden en mindre balans möjligen vore att vid årets slut emotse på grund af de förestående, ovanligt stora tryckningsutgifterna, men då ett jämförelsevis stort antal ansökningar, delvis af synnerligen meriterade personer, inlemnats, hade komitén dock ansett att några reseunderstöd borde utdelas. Och förenade sig Sällskapet efter en kortare diskussion om det förslag komitén i sådant afseende uppgjort, hvadan tilldelades

Herr magister H. Lindberg 300 mark för fortsättning af hans senaste sommar påbörjade undersökning af Karelska näsets vegetation;

Herr magister A. Boman 150 mark till kompletterande af hans entomologiska undersökningar i Kivinebb socken;

Herr student V. Borg 150 mark för floristiska och växttopografiska undersökningar i Längelmäki och kringliggande socknar;

Herr student K. E. Hirn 100 mark för algologiska studier på Åland.

Till publikation anmäldes M. Brenner: *Spridda bidrag till kännedom af Finlands Hieracium-former IV. Nyländska Hieracia jämte former från Lojo-trakten.*

Herr doktor V. F. Brotherus förevisade en för vetenskapen ny mossart, *Bryum leptocercis* Philib., som redan den 7 juli 1885 tagits af herr J. O. Bomansson på Åland, Saltviks socken, på Liby berg. Därjämte inlemnades till biblioteket Revue bryologique 1894, n. 6, hvarest denna art finnes utförligt beskrifven af den franska bryologen Philibert.

Föredrogs

Anteckningar om finska Neuroptera af *O. M. Reuter.*

Sedan jag i Acta Soc. pro F. et Fl. Fenn. IX, N:o 8 (1894) publicerade en uppsats öfver Finlands *Neuroptera*, har jag af den kände neuropterologen R. Mc Lachlan emottagit ett litet meddelande, offentliggjordt mot slutet af 1893. Min uppfattning af en af våra *Chrysopæ* har härigenom förändrats, och ber jag att med några ord få beröra åsyftade art. Därjämte må beträffande en del andra arter meddelas några tillägg till fyndortsuppgifterna i ofvan anförda afhandling, antecknade efter material, som först senare kommit mig till handa.

Chrysopa Walkeri Brauer et Mc Lachl., Trans. Ent. Soc. London 1893, P. III (september) p. 229.

Denna art har jag i Neuropt. fenn. p. 18 efter två exemplar från Karelen, hvilka blifvit af Mc Lachlan återsända under namn af *Chr. Walkeri* Brauer, beskrifvit såsom en varietet af *Chr. perla* L., för hvilken varietet jag bibehöll namnet *Walkeri.* Då min afhandling den 8 april 1893 föredrogs för Soc. F. et Fl. Fenn., hade ännu ingen beskrifning öfver *Chr. Walkeri* publicerats. Arten beskrefs först i september 1893 af Mc Lachlan på ofvan anfördt ställe. Jag finner nu att Mc Lachlan, som sett talrika exemplar, fortfarande anser den utgöra ett godt species och skall därför här nedan angifva dess väsentligaste karaktärer. Den liknar, såsom redan framhållits, i hög grad *Chr. perla,* men grundfärgen är renare grön och skimret på vingarna likaså rent grönt, icke blågrönt. Hufvudet har följande svarta teckningar: På hvardera sidan af hjässan invid ögat en mer eller mindre trekantig fläck, hvilka fläckar förbindas genom en fin bakåt bågböjd tvärlinie; vid dennas midt ligga två, ofta sammanflytande runda fläckar; den X-formiga fläckens bakre skänklar räcka icke fram till

dessa fläckar och bilda sålunda icke, såsom hos *Chr. perla,* en sluten ring, hvaremot de främre, likasom hos denna, utbreda sig äfven på yttre sidan om antennbasen; på hvardera kinden och på ömse sidor om clypeus en oval fläck. Andra antennleden svart. Palper svarta med ljusa ledfogningar. Pronotum på ömse sidor med ett bredt svart längdband. Meso- och metanotum på sidorna, bröstet i midten, höfterna och större delen af abdomen svarta. Från *Chr. intima* Mc Lachl. afviker den genom svartkantad hjässa och genom de vid midten af den svarta randen *tätt sammanstötande* svarta fläckarna.

Såsom fyndorter för arten anför Mc Lachlan Ungern och Frankrike (Pyrénées orientales). Brauer, som först gifvit arten dess namn, dock utan att beskrifva den, uppger den vara funnen äfven i Turkiet och på Altai. De två karelska exemplaren, hvilka fullkomligt öfverensstämma med Mc Lachlans beskrifning, äro funna af J. J. Chydenius.

Chr. ventralis Curt. Jaakkima (S.).

Chr. vittata Wesm. Jaakkima (S.).

Sisyra fuscata F. Parikkala, Jaakima, Iisalmi (S.)

Psectra diptera Burm. Yläne (S.).

Micromus aphidivorus Schr. Teisko (S.).

M. paganus L. Jaakkima (S.).

Megalomus hirtus L. Teisko (S.)

Drepanopteryx phalænoides L. Teisko (S.))

Hemerobius nitidulus Fabr. Yläne; Jyväskylä; Kuru; Jaakkima; Parikkala (S.).

H. atrifrons M'L. Karislojo; Teisko; Kuru; Jaakkima; Kuusamo (S.).

H. orotypus Wallengr. Karislojo; Teisko; Kuru (S.).

H. marginatus Steph. Kirjavalaks (S.)

H. concinnus var. **4-fasciatus** Reut. Kuusamo (S.). — Funnen af J. A. Palmén i Kärnthen.

Raphidia ophiopsis L. Jaakkima (S.).

R. xanthostigma Schumm. Jaakkima (S.).

Aleuropteryx lutea Wallengr. Pag. 13, 33 bör utgå citatet: Löw, 81, 1, T. I, f. 13—15. Professor Klapálek har nämligen i Ent. Monthl. Mag. XXX, p. 121 (juni 1894) uppvisat att Löws *A. lutea* är en från Wallengrens skild art. Jag har jämfört

våra exemplar med Klapáleks beskrifningar och funnit dem, såsom antagligt var, tillhöra den Wallengrenska arten. Beskrifningen pag. 32 bör lyda: Hela kroppen täckt af ett hvitt mjöllikt sekret. Antenner och ben gulaktiga eller brungula, antennerna mörkare mot spetsen, *23—25*-ledade, andra basalleden utan tandlikt utsprång på undre sidan. Den yttre tvärnerven i area discoidalis löper med öfre änden litet före nerven i area radialis och mynnar med undre änden i öfre grenen af andra cubitalgaffeln, ett godt stycke från dess ursprung. Den yttre tvärnerven mellan cubitus och första postcostan utgår från cubiti stam i nästan rät linie med diskfältets inre tvärnerv. Bakvingar nästan lika stora som framvingarna. Tibier nästan cylindriska. Framv. l. 2.8—3 mm.

Coniopteryx lactea Wesm. Af denna art, som hittills saknats i finska samlingar, fann jag senaste sommar ett exemplar på en granhäck på Lofsdal i Pargas.

Herr professor E. E. Sundvik hade insändt ett skriftligt meddelande *Om en-harts (kåda) och dess föregifna förekomst i myrornas stackar,* hvari utlades grundlösheten af det sedan äldre tider gängse och ännu i literaturen förekommande påståendet att enen afsöndrar kåda, hvilken af myror uppsamlas, samt uppvisades att den i myrstackar förekommande kådan härstammar från tall och gran.

Äfvenledes föredrogs ett meddelande

Humlorna (Bombus) producera vax i likhet med honingsbiet
af *E. E. Sundvik.*

De skilda cellerna i humlornas bon bestå, som bekant, af cellulosa, i likhet med getingarnas. De ligga emellertid hos humlorna fria, blott i sin nedra del löst sammanfogade förmedelst ett kitt, bestående af vax, sammanknådadt med en oändlig mängd pollenkorn. Genom behandling med alkohol-eter löses vaxet och cellerna frigöras. Vid afdunstning af den från pollenet affiltrerade vaxlösningen, erhålles vaxet som en orangegul, starkt klibbig massa, af lösare konsistens än bivaxet, hvilket det annars i allt yttre liknar. Dock visar den kemiska undersökningen, att dess sammansättning väsentligen skiljer sig från bivaxets. Den erhållna kvantiteten har dock varit otillräcklig för bestämmande af vaxets natur.

Mängden af detta kitt är emellertid alltför stor för att detta skulle kunna antagas fungera blott som sammanfogningsmaterial. Däremot strida bestämdt följande omständigheter:

1:o. Vax-pollen-massan fyller icke blott mellanrummen mellan cellernas baser, utan finnes hopad i massor äfven under fogningarna och självfva cellerna;

2:o. Naturen känner icke till ett sådant slöseri, att en djurarts hufvudsakliga kväfvehaltiga näringsämne skulle i sådan mängd användas för sekundära ändamål, hvarest både den organiska och oorganiska naturen rikligen är försedd med i högre grad användbara, fint fördelade ämnen (cellulosa, lera, sand m. m.).

3:o. Denna massa, sålunda ock undre sidan af cellkakan, är icke oåtkomlig, tvärtom genom ett mellanrum skild från marken, resp. den plats, hvarpå boet blifvit uppfördt.

I självfva verket finner man att vid den tid, då de unga humlorna blifva nästan flygfärdiga, de i mängd uppehålla sig i detta, under cellerna befintliga rum, och att de af vax-pollen-massan intaga sina måltider.

Denna massa är sålunda ett magasineradt, fosfor- och kväfvehaltigt näringsämne, och vaxets, i jämförelse med bivaxets, lösare och mera klibbiga beskaffenhet möjliggör dess användning för detta ändamål. Pollen kan på detta sätt i stor mängd uppbevaras för framtida behof.

Hvarken den mig tillgängliga literaturen eller entomologerna härstädes hafva kunnat lemna mig upplysning angående vaxproduktionen hos humleslägtet. Det synes som om denna hittils undgått uppmärksamheten, åtminstone icke i sin fulla vidd senterats.

Då jag har ett skildt intresse att närmare studera sammansättningen af detta humlevax, vore jag tacksam, om hvar och en, som intresserar sig för saken, ville insamla boen af humlor, låta dem torka på ett luftigt ställe och i höst ställa dem till mitt förfogande. Vaktmästaren på fysiologiskt-kemiska och farmaceutiska laboratoriet emottager för min räkning sådana. Dock vore det af vigt, att blott under liknande förhållanden lefvande humlors bon blefve sammanförda, då enligt all sannolikhet olika slags insekter af detta slägte producera olika slag af vax. Uppgift om platsen för boet (om i ihåligt träd, om på marken, om i jorden under trärötter etc.) torde därför bifogas.

Det af mig undersökta vaxet härstammade från bon, tagna ur ett ihåligt träd.

Herr professor Th. Sælan förevisade åtskilliga exemplar af olika *Drosera*-former och lemnade därom följande meddelande:

Under en vistelse i Karis socken senaste sommar anträffade jag å ett litet kärr invid Svartån ej långt från Billnäs bruk och den s. k. Landsbron alla våra tre *Drosera*-arter växande tillsammans på ett inskränkt område. Särskildt förekommo *Dr. longifolia* och *intermedia* mycket talrikt på de mellersta, dyigare delarna af kärret, medan *Dr. rotundifolia* hufvudsakligen höll sig mot kanten af detsamma, växande bland *Sphagnum* och andra mossor, och ej var så talrikt representerad som de bägge föregående arterna. Bland dessa typformer funnos spridda mellanformer i fåtaliga exemplar, dels mellan *Dr. longifolia* och *intermedia* dels mellan *Dr. longifolia* och *rotundifolia,* hvilka till blad och stjälk stå så midt emellan hufvudformerna, att de, enligt mitt förmenande, med stor sannolikhet utgöra hybrider mellan dessa *Drosera*-arter.

Å ett annat betydligt större, men delvis utdikadt kärr nära till Dönsby i samma socken, där *Dr. longifolia* och *Dr. rotundifolia* växte blandade tillsammans, men där *Dr. intermedia* fullkomligt saknades, påträffades af mig två exemplar, som till bladformen stå midt emellan de bägge förra *Drosera*-arterna och hvilka enligt all sannolikhet utgöra hybrider mellan dem. Då jag ännu icke varit i tillfälle att undersöka pollenkornens beskaffenhet, vågar jag ej uttala mig bestämdare härom. Det vore emellertid af stort intresse, att våra botanister ville ge akt på sådana mellanformer, där *Drosera*-arterna växa tillsammans, äfvensom observera möjliga varianter, där de växa ensamma.

I anledning af detta meddelande förevisade herr dr Kihlman tvenne stånd af *Drosera longifolia* var. *rotundata* Norrl., tagna af föredragaren vid Voroninsk i Ryska Lappmarken, växande bland *Dr. rotundifolia* och *Dr. longifolia;* de ansågos af föredragaren böra uppfattas som bastarder mellan de nämda arterna. Om denna form erinra stundom rätt mycket unga eller svagt utvecklade (sterila) individ af *Dr. longifolia,* medan däremot var. *obovata* i

allmänhet är lätt skild genom bladskifvans större längd och det mer utdragna, uppåtriktade bladskaftet. Om fruktbarheten hos de förevisade, sparsamt blommande individerna, var intet bekant.

Vidare förevisade herr Sælan en form af *Galeopsis versicolor* Curt. med helt och hållet purpurröda kronor, som han påträffat senaste höst i ett enda exemplar vid en gångstig i trädgården vid villan Arkadia invid Helsingfors. Exemplaret öfverensstämde i alla andra afseenden utom kronans färg med hufvudformen.

Herr student P. Hj. Olsson yttrade: Af de mossor jag senaste sommar insamlade i Nagu socken hafva tillsvidare endast en del blifvit undersökta, men då bland dessa finnas flere anmärkningsvärda arter, ber jag att få förevisa dem för Sällskapet. Å en ängsbacke vid Högsar gård fann jag den 8 oktober en mossa, hvilken vid undersökning af Kassör J. O. Bomansson befunnits vara en för finska flora-området ny art, *Scapania resupinata* (L.) Dum. — Vid Högsar äro för öfrigt anträffade följande för Åbo naturalhistoriska provins ej förut anmärkta mossor: *Aplozia lanceolata* (Weiss., Schrad.) Dum., *Chandonanthus setiformis* (Ehrh.) Lindb., *Sphagnum Girgensohni* (Russ.) var. *stachyodes* Russ., *Sph. riparium* Ångstr., *Amblystegium badium* (Hrtm.) Lindb., *A. rivulare* (Sw.) Lindb., *Hypnum Swartzii* Turn. och *Fontinalis hypnoides* (Hrtm.). Vid Kirjais i Nagu är funnen *Diplophyllum ovatum* (Hook.), förut anträffad endast på Åland. Vid Nagu kyrkbacke anträffades *Radula Lindenbergiana* Gottsch., förut tagen i Kl, Ta och Al. — Till samlingarna ber jag att få inlämna omkring 40 arter mossor tagna i Nagu.

Herr magister K. E. Stenroos föredrog

Om Abramis Leuckartii och Bliccopsis erythrophtalmoides.

För omkring två år sedan hade jag äran att förevisa ett exemplar af den sällsynta fiskhybriden *Abramis Leuckartii,* hvilket jag erhållit från Nurmijärvi sjö i socknen af samma namn. Under senare tid hade därstädes iakttagits flera exemplar af denna fisk, ehuru endast det enda af mig då förevisade exemplaret blif-

vit tillvarataget. Nu ber jag att få förevisa ett annat fullkomligt liknande exemplar som fångades våren därpå i samma sjö.

I sammanhang med det då förevisade fyndet vågade jag uttala den förmodan, att äfven en annan som bastard ansedd form, nämligen den mellan mört och björkna, möjligen vid noggrannare undersökning skulle kunna anträffas i våra insjöar, och jag var nästan öfvertygad om, att en sådan skulle upptäckas i Nurmijärvi sjö, där så många Cyprinid-arter samtidigt leka. Denna min önskan har dock ej gått i fullbordan. Däremot har jag funnit en tredje form, *Bliccopsis erythrophtalmoides* Jäckel, bastard mellan sarv och björkna, i talrika exemplar, af hvilka jag nu har fem att förevisa. Till färg, yttre form samt öfriga kännetecken äro de alla sinsemellan öfverensstämmande. Denna fisk liknar hybriden mellan mört och braxen, men har mycket högre kroppsform och större fjäll. Vidare finnes vid gränsen mellan hufvudet och ryggen en tydlig intryckning, bröstet är mera afrundadt och analvinkeln är skarpare. Alltså påminner denna till kroppsformen mera om björknan, då mörtbraxnen åter mera påminner om mörten.

Att denna fiskform är en hybrid mellan *Abramis björkna* och *Leusiscus erythropthalmus*, framgår af jämförelsen med de båda arterna. Till färgen liknar den en blek sarv med ljusröda eller gulaktiga fenor och ögon, men skiljer sig dock vid första ögonkastet från denna genom kroppsformen och analfenans längd, hvilka mera påminna om björknan. Kroppshöjdens förhållande till längden är midt emellan densamma hos björknan och sarven. Fjällens antal i sidolinien hos de skilda exemplaren varierade mellan 42 och 44, — det största af dem hade dock ända till 47 — samt fjällradernas antal ofvan sidolinien från 8 till 10 och nedanom denna från 5 till 6. Hos björknan äro motsvarande tal 45—48 fjäll i sidolinien, 9—10 rader ofvan och 5—6 nedanom denna, och hos sarven 40—42 fjäll samt 7—8 rader ofvan och 3—4 nedanom sidolinien. Analfenans strålar varierade från 18 till 20 hos bastarden; björknan har 24—26 och sarven endast 13—15 strålar, alltså ganska stora differenser. En egenhet hos denna bastard är vidare att buken mellan bukfenorna och analfenan är skarpt kölad och att fjällen icke gå öfver denna, samt att ryggen är mera afrundad. Hvad svalgtänderna vidkommer, likna de

mycket dem hos sarven. De sitta i tvenne rader, och den inre raden består vanligen af blott 2, sällan 3 tänder. De äro i yttre kanten starkt tandade, i spetsen mer eller mindre tydligen hakformigt böjda. Af fyra exemplar, som jag undersökte, hade tre blott två små tänder i den inre raden, ett hade tre.

Denna bastard, som först upptäcktes af Jäckel och beskrefs i Abhandlungen des Zool.-mineralogischen Vereins in Regensburg 1864 har anträffats i Tyskland och Holland, men har ännu icke blifvit iakttagen inom den Skandinaviska norden. I sitt arbete Skandinaviens fiskar har Lilljeborg dock fäst uppmärksamheten på denna form, då den möjligen vid noggrannare efterseende kunde påträffas.

Herr professor F. Elfving uppläste utdrag ur ett af herr rektor K. A. Cajander i Nystad jämte svar på frågorna rörande kulturväxternas utbredning insändt manuskript, innehållande en längre, intressant och sakrik historik öfver trädgårdsodlingen i Nystad. (Se längre fram s. 72.)

Herr rektor M. Brenner förevisade tre former af *Hieracium pilosella* L., hörande till de s. k. *Eupilosellæ* och af honom anträffade på Lojo-åsen å tallmo. Formerna hade af herr Brenner benämnts *H. gnaphalolepis, H. leucoloma* och *H. pseudo-Hoppeanum.*

Herr magister E. Reuter föredrog

Om ett fynd af larven till dödskallefjärilen (*Acherontia atropos* L.).

Af den s. k. dödskallefjärilen (*Acherontia atropos* L.) har väl själfva imago anträffats i olika delar af vårt land, men dess förekomst hos oss såsom larv eller puppa har hittills icke blifvit konstaterad. Man har därför äfven hyst starka tvifvelsmål huruvida arten värkligen var att anses såsom inhemsk i vårt land och förmodat, att de här anträffade exemplaren af fjärilen, hvilken är känd för sin utomordentligt starka flygförmåga, hitkommit från Ryssland eller Sverige, där larven icke sällan påträffas å potatisåkrar, förtärande potatisblasten. Emot nämda antagande talar

dock det faktum, att åtminstone några af de i Finland anträffade individerna utmärkt sig genom fullkomligt oskadade vingar och absolut fullständig och osliten fjällbeklädnad, något som sällan påträffas hos exemplar, som flugit långa sträckor eller lefvat en längre tid; ett mig företedt, i Åbo stad fångadt exemplar, som i början af september månad anträffats sittande å ett plank i närheten af en å en gårdsplan befintlig liten potatistäppa, gjorde intryck af att kort förut hafva utkläkts. Redan detta tydde på att dödskallefjärilen förekommer i Finland äfven under sina tidigare utvecklingsstadier. Full visshet härom har ock numera vunnits, sedan larven till densamma — redan för några år sedan — af polyteknikern C. Jahn anträffats å ett potatisland invid Åggelby. Den öfvergick snart till puppa och lämnade ett vackert honexemplar. Arten kan sålunda med fullkomlig säkerhet betraktas som inhemsk.

Herr student A. Thesleff förevisade tre gamla intressanta handskrifter, tillhöriga Universitetsbiblioteket, nämligen en förteckning öfver Universitetets herbarium före Åbo brand, uppgjord af professor J. M. af Tengström, vidare utförliga anteckningar af okänd hand efter professor Brovallii och Linnæi föreläsningar, de förra från år 1739, de senare från år 1743.

I anslutning till herr Thesleffs meddelande anförde herr dr Kihlman att Universitetets allmänna herbarium äfven innehåller ett antal finska växter insamlade redan i slutet af 1700-talet, de flesta i Åbo-trakten. Detta är redan af ett visst historiskt intresse, då, såsom kändt, grunden till det nuvarande Herbarium Musei fennici lades först på 1840-talet och ifrågavarande exemplar sålunda äro ett halfsekel äldre. Af de hittils anträffade exemplaren bära nämligen de äldsta årtalet 1793; de hafva delvis tillhört Sällskapets stiftare och förste ordförande, prof. C. R. Sahlberg, delvis ligga de i Herb. Bridelii. Någon etikett angifver såsom insamlare »dominus Hellenius», för öfriga exemplar är insamlaren okänd.

Bland de anträffade arterna, mest *Carices*, förtjäna nämnas *Carex montana* från Åbo, sedan dess ej återfunnen och i öfrigt känd från Finland endast genom tvenne fynd, äfven de af äldre datum, äfvensom *Carex ornithopoda*, fyndorten ej angifven, men äfven denna art tillhörande de största sällsyntheterna inom vår flora.

Till de zoologiska samlingarna hade influtit följande gåfvor: Af provisor J. Sucksdorff *Lestris pomarina* från Jyväskylä. Från Högholmens djursamling invid Helsingfors *Ursus arctos*, en tre månaders unge, och *Mustela martes*. Af magister Stenroos *Abramis Leuckartii* och *Bliccopsis erythrophtalmus* från Nurmijärvi, den senare ny för faunan.

Af med. kand. L. Ringbom omkring 100 arter insekter, mest *Lepidoptera*, från Fagervik; af vaktmästarebiträdet Holmström omkring 100 fjärilar från Helsingfors; af fröken E. Elmgren några hundra insekter af särskilda ordningar från Keuru; af fröken V. Lagerborg en sällsynt fjäril från Kymmene; af magister K. E. Stenroos omkring 200 insekter från Ryska Karelen; af prof. J. Sahlberg 50 arter fjärilar från Inari Lappmark och norra Österbotten, däraf fem för finska samlingen nya, tre arter af vecklaresläktet *Teras*, däraf två för samlingen nya, från trakten af Helsingfors, äfvensom 180 arter skalbaggar af familjerna *Cicindelidæ—Staphylinidæ* från Inari Lappmark, däraf tre för faunan och finska samlingen nya, samt 12 arter skalbaggs-larver, förvarade i sprit.

Af prof. J. R. Sahlberg 14 arter *Collembola*, däraf en för vetenskapen ny, *Achorutus Sahlbergii* Reut., och två Psocider bland hvilka *Leptella fusciceps* Reut., från Lappland; af mag. E. Stenroos 22 arter *Collembola* från Ryska Karelen; af prof. O. M. Reuter 30 arter *Collembola* från Österbotten, 10 uppstuckna och 17 i sprit förvarade arter *Psocidæ* från Pargas, 4 uppstuckna och 5 i sprit förvarade psocid-arter från Piikkis samt två neuropterer från Pargas, den ena (*Coniopteryx lactea* Wesm.) ny för samlingen.

Till nya medlemmar föreslogos af herr Elfving herr rektor K. A. Cajander i Nystad och af herr Kihlman herr student K. G. V. Lång.

Trädgårdsodlingen i Nystad.

Ett bidrag till den inhemska kulturens historia

af

K. A. Gajander.

Ehuru ett allmännare intresse för trädgårdsodling vaknat till lif i Nystad först under senare hälften af innevarande århundrade, räknar densamma likväl anor ej mycket yngre än stadens egna [1]).

Såsom trädgårdsodlingens födelsedag i staden torde den 11 maj 1644 böra betecknas. Nämda dag beslöt magistraten jämte stadens borgerskap, antagligen därtill föranledda af 1642 års riksdagsbeslut, att inrätta härstädes en *humlegård*. Denna allmänna humlegård omnämnes visserligen icke därefter i handlingarna och torde hafva fått förfalla eller ock, hvilket är troligare, hade densamma kommit i enskild ego, men hade dock därförinnan utan tvifvel tjänat såsom en plantskola för enskilda anläggningar. Ty naturligt är, att på en tid, då humlen kostade 20 mark (k. mt?) lispundet och ölet var den vanligaste och nära nog enda brukliga rusdrycken, borgerskapet måste hafva funnit med sin fördel öfverensstämmande att själfve odla denna »krydda». Enskilda humlegårdar omnämnas äfven sedermera i handlingarna, och om desammas tillvaro bära äfven vittne de förvildade humlestånd, hvilka ännu växa å södra sidan af elementarskolans tomt, den enda plats i staden, som ifrån stadens fundation till närva-

[1]) De urkunder, som här citeras, äro Nystads domböcker för 1617—1816 jämte allegat därtill, koncepten till Magistraten därstädes årsberättelser för 1751—1773 och Landshöfdingeembetets memorial för 1729—57, samtliga förvarade i Magistratens i Nystad arkiv.

rande tid varit obebygd och blifvit skonad af elden. Bränvinet undanträngde sedermera ölet, och humleodlingen förlorade med detsamma till stor del sitt värde. Uti berättelserna om stadens tillstånd för 1751, 1762 och 1769 säger magistraten, att »humblegårdar gifvas här ganska fåå, som ej heller med tiden lärer kunna till flera ökas i brist af utrymme och tiänlig jordmån» samt 1754 att humlen odlas »utan särdeles nytta och växt»; dock förmodar magistraten att orsaken härtill är att söka uti bristande ans. Emellertid exporterades ifrån Nystad humle ännu under åren 1744—1752 tillsammans $553\,^{3}/_{20}$ *L℔*, hvaraf $90\,^{2}/_{5}$ *L℔* året 1745 och $95\,^{7}/_{10}$ *L℔* år 1751, alltså icke obetydliga kvantiteter utöfver eget behof[1]). Numera finnes i staden ingen enda humlegård, enskild eller allmän.

Nära nog samtidigt med förenämda allmänna humlegård omnämnes äfven den första enskilda *kryddgård* i staden. Den egdes af en Hans Axelsson (bosatt i Stockholm och gift med en borgar(?)enka från Nystad) samt hans styfbarn och var liksom den gård, till hvilken den hörde, sedan år 1646 arrenderad åt f. d. borgmästaren Josef Jakobsson Ilkka, som icke blott synes hafva förstört kryddgården utan t. o. m. »brändt op planckorna, som hafva varit kringom kryddegården» (1649). Hvad för växter uti denna kryddgård blifvit odlade, omnämnes icke, ej heller huruvida någon annan sådan då för tiden fans i staden. I allmänhet användes den del af gårdstomten, som ej upptogs af byggnaderna eller ladugården, till *plantland,* tills magistraten den 7 maj 1642 förbjöd borgerskapet vid 40 marks vite att »efter detta dato bränna dheras plantland in i staden, som allt här till haf:r varidt en stor ovana hoss dhem, uthan förskaffe sig stelle och Plantland långt bårdt belägit ifrån sjelfva staden», detta emedan »Michel Barckare» hade »brändt förlidne natt in i staden och mitt opå sin gård Plantland, så att många af stadhen måste af stor Räddoghe och häp:dh löpa uthur sine gårdar och till honom». Sedermera och till för 20 à 25 år sedan hade hvarje gård sitt lilla *kålland* om 1 à 2 kappars utsädesvidd utom staden. — Åkerjorden användes till sädesodling, men klen var afkastningen. »Ehuru väl thesse *åkrar* af Invånarne nog idogt skötes, har dock

1) Se härom *K. A. Cajander:* Tavasthandeln och Nystad p. 31.

afkastningen sällan kunnat bringas öfver 5:te kornet» berättar magistraten 1754, och samma uppgift om korntalel återfinnes ännu i berättelserna för åren 1764 och 1769, men 1771 uppgifves medelkorntalet till 5 à 6.

Den 14 augusti 1729 öfversände kommerskollegium till magistraten på finska språket affattade, tryckta beskrifningar om potatis- och tobaksplantering jämte uppmaning till odlingsförsök med dessa växter.

Hvad *potatisodlingen* beträffar, så föranledde skrifvelsen icke till någon åtgärd på 19 år. Men den 7 november 1748 upplästes för borgerskapet ett bref af den 22 september samma år ifrån landshöfdingen i Åbo, »angående nyttan af potatoes-odling», hvarjämte magistraten affordrades »förslag, huru mycket här i staden af thenne jordfruchten till planteringens fortsättiande(!) nu i början kunde äskas». »Sedan nu Magistraten på alt uptänkeligit och öfvertygande sätt förestält — — — Borgerskapet then ofelbara nytta och fördel, som thenna jordfrucht med sig förer, i thet then med ringa möda, konst och kostnad lätteligen fortsäljas (kan), hvaremot man kan giora sig förvissad om en ömnig Gudz välsignelse, frågades Borgerskapet, huru mycket the nu i början til utsäde häraf åstunda? Svarades, at emedan Borgerskapet intet vetta eller nu kunde blifva underrättade, hvad thenna örten kostade samt hvad tilgång therpå kunde finnas; Ty åstundade the nu til en början at få en half tunna jämte thet säkra hopp, at enär the så ögonskienligen märka then oemotsäijeliga nytta och förmohn, som theraf visserligen skall förväntas, thet Borgerskapet framdeles kunde gifvas tilfälle at än mera reqvirera». I ett annat bref samma dag kallades »deputerade af alla stånd», ibland dessa en borgare från hvarje stad i länet, till en sammankomst, som skulle hållas i Åbo den 12 påföljande december, för att afgifva yttrande om ett projekt till skogshushållningsplan, men vid hvilken sammankomst landshöfdingen jämväl ämnade uppmuntra till »potatoesodling eller s. k. jordpärons planterande». För Nystad valdes till deputerad Thomas Palppa, en fattig och obetydlig borgare, som troligtvis för billigaste dagtraktamente (3 D:r kmt) åtog sig »omaket». Hvad godt denne deputerade uträttade, är ej kändt, men först våren 1750 fick staden genom landshöfdingeembetet emottaga de rekvirerade potäterna, likväl dubbel sats eller en hel

tunna. Samma mängd skickades äfven till Raumo och Björneborg. Potäterna utdelades ibland borgerskapet med anvisning om planteringssättet, och odlingsresultatet beskrifver magistraten uti sin berättelse 1751 med följande ord: »Then eena Tunna Potatoes eller Jord Ertskåcker, som genom högvälborne Hr Landshöfdingens försorg i förl. åhr blifvit Borgerskapet emellan till plantering utdelt, är väl ock till den ändan nyttiad, men på intet ställe velat fort, ehuru vid theras skiötzel beskrifningen blifvit efterfölgd, hvarför thenne plantering icke heller lärer kunna härstädes fortsättias». Uti enahanda berättelser för 1754 och 1764 heter det: »Potatoes eller Iord Ertskåckers plantering är ock härstädes försökt, men som den hvarcken här eller annorstädes velat fort, så har thermed äfven afstadnat»*). 1769 och 1771 års berättelser omnämna icke mer potatisodlingen. Men uti rådstuguprotokollet för den 17 juli 1773 berättas, att landshöfdingen tillskrifvit magistraten om »befrämjandet af Potatoesväxtens fortsättjande å denna ort» och velat veta, huru mycket staden önskade däraf till utsäde; utsädespotatis kunde erhållas genom kommerskollegium emot kontant erkänsla. I anledning häraf rekvirerade borgerskapet nu — fyra tunnor. Huru odlingen denna gång utföll är icke bekant, men 1807 odlades potatis ganska allmänt såväl i staden som i omnejden. Man hade öfvervunnit sin motvilja för »thenne örten» till den grad att potatisstölder redan förekommo. Äfven plägade då redan bönder från Töfsala — Töfsala-potatis anses ännu för bättre än sådan från andra närliggande socknar — hämta potatis till afsalu till staden. All potatis som såldes var »tvättad»; priset för kappen 4 skilling banko.

Sannolikt på samma sätt som utsädespotatisen 1750, utdelades ibland borgerskapet äfven frön af andra nyttiga växter. En sådan fröförsändelse fick magistraten emottaga den 12 april 1757 ifrån »de Academiska planteringarna» i Åbo, hvilka frön af Pehr Adrian Gadd därstädes »til mognad blifvit updrifna». Uti den skrifvelse, som åtföljde försändelsen, yttrar Gadd bland annat om de medföljande frösorterna:

---

*) Uti 1764 års berättelse äro dock orden „hvarcken här eller annorstädes“ utbytta emot ordet „icke“.

»*Weidefrön:* sås i sandmylla tidigt om våren; första året gifva denna vextens blad färg, andra året går den til frö. Bladen kunna afskieras 3 gånger om året och växa de ymnel. som små kålblad samt smaka bitre på tungan. Huru färg af Weideblad tilredes, skall jag framdeles hafva äran at berätta. Vid Fabriquerne nyttjas Weide mera än Indigo i ull blå kyp; dermed fästes grundfärgen til alt grönt och lägges grund til alla mörka färgor».

»*Vau La Joude:* med desse blad, stielk och knoppar färgas höggult på silke, ylle, linne. Växten planteras mycket vid Cete, Rouen, Bajonne och Baurdeux — — — —; hon upgror med små täta, smala blad vid roten och en lång stielk, som ett hampestrå. När öfversta spetsarne hysa frö och stielken väl gulnat afskiäras de om hösten vid roten, torkas och säljas L℔pd-tals til Fabriquerne».

»*Sibirisk Rhabarber:* kan nyttias något i medicin och än mera vid färgerierne; ty dess stora rötter gifva en rödgul färg; upgror mäst som rödbetsblad, blommar under året med en klasig hvit vacker blomma».

»De öfriga frösorterna äro dels medicinale, dels ock Botaniske och Oeconomiske, som påskrifterna närmare utmärka. Ett annat år skall äfven, som nu utan betalning, en större qvantitete frön utsändas; detta är nu allenast til en stam och början för hvar stad» [1]).

Hvad godt dessa fröförsändelser kunnat medföra, därom iakttaga handlingarna envis tystnad.

Mest bråkade vederbörande vid denna tid med *tobaksplanteringen.* Odlingsförsök med tobak synas i Nystad blifvit gjorda redan tidigare än med potatis. Då kommerskollegii skrifvelse af den 6 september 1745 upplästes, hvari borgerskapet underrättades, att K. M:t den 25 juni s. å. »faststält», det 2 kappland på tunnlandet af all städerna donerad jord (åkerjord?) skulle tagas i anspråk för tobaksodling, anförde borgerskapet, att stadens jord-

---

[1]) I samma skrifvelse rekommenderas vidare „Eidenstädter“ får samt uppmanas att tillsända kommerskollegium profver på „allehanda hemväfnader i ylle och linne samt spitse knyplerie och dylikt, som Borgerskapet sielfve tilvärka“. Jfr Leinberg, Bidrag till kännedom af vårt land V. p. 198 och VI p. 65 och följ.

mån befunnits alldeles otjänlig till denna odling och att frost redan Olofsmessotiden skadat planteringarna, hvarför borgerskapet bad om förskoning, hälst stadens odlade åkerjord uppgick endast till 145 tunnland och hungersnöd ofelbart stode för dörren, om densamma ej finge i dess helhet användas till spanmålsproduktion. Emellertid omnämnes påföljande år stadsfiskalen såsom den där hade »upsigten» öfver tobaksplanteringen i staden, och uti sin berättelse om tobaksodlingen i länet berättar »provincial Schäfern» Samstedt (rådst. prot. $^{23}/_{2}$ 1747) att tobaksbladen från Nystad voro de »bäst ansade — — här i länet». Afkastningen från ett halft tunnland på två års tid utgjorde likväl endast »8 *L℔* 5 marker», hvilka magistraten föreslog att skicka till »tobaksspinneriet» i Åbo för att spinnas och sedan utdelas ibland borgerskapet, »på det man i sådant afseende finge bättre erfara theras halt och godhet». Borgerskapet däremot fordrade, att de skulle »förauktioneras ibland borgerskapet», hvilket äfven skedde. En månad senare föreslog borgmästaren antagandet af en trädgårdsmästare för tobaksplanteringen, men då borgerskapet afböjde detta förslag, ålades staden vid vite af 100 Daler Smt att fortsätta med planteringarna, och påföljande år nödgades borgerskapet bevilja åt stadsfiskalen 36 Dlr kmt i årslön för att han skulle vara en »pådrifvare» vid tobaksplanteringen. 1748 förmådde landshöfdingen vid personligt besök i staden borgerskapet att bevilja 100 Daler Smt i lön åt en kunnig plantör, och påföljande år underrättade kommerskollegium magistraten att kommerserådet Alströmer rekommenderat en skicklig plantör från Alingsås, som vore villig att emottaga plantörsbefattningen i Björneborg, Raumo och Nystad emot en årlig lön af 200 Dlr Smt samt 100 Dlr Smt i resekostnader. Borgerskapet lofvade visserligen blifva vid sitt löfte, därest plantören kunde ögonskenligen bevisa, att nyttan motsvarade kostnaden, men resemedel ville staden ingalunda bestå honom. Emellertid hade tobaksodlingen, såsom synes af magistratens berättelse för 1751, »nu kommit aldeles at afstadna», isynnerhet för »bristande underrättelse om thenne plantages rätte skiotzel», men 1754 heter det, att »tobaksplanteringen har nu mera härstädes åter blifvit vidtagen samt en annan plan änn tilförene thertill utsedd, hvarför också så vida thet ej förr låtit sig giora samma plantering nästkommande våhr — vill Gud — kom-

mer att börjas och et Torkhuus äfven att inrättas». I självfva värket inlöste också staden 1755 af en borgare 10 kappland jord vid Östra tullen à 12 Dlr kmt för sådant ändamål, men tobaksplanteringen ville icke taga fart; den goda viljan saknades alldeles. Uti 1764 års berättelse säger magistraten, att »tobaksplanteringen är här förr flera åhr anlagd, men i anseende till jordmånens otienlighet såsom dessutom utsatt för köld, icke velat löna mödan och ersätta the otaliga dagsverken, som thertill måste användas; emedan afkastningen theraf efter 20(!) kap:rs land ungefär på 3 åhr högst bestigit till 10 *L℔*; eljest hafva Bladen blifvit sålde til Tobaks Fabriquet i Åbo, therest the blifvit ratade och med 9 à 12 Dlr kmt allenast för *L℔*:det betalte», tilläggande: »Lin- och Hampe-planteringen är här för detta försökt, men skall icke kunna i anseende till jordmånen fortkomma», en fras som redan återfinnes i 1754 års berättelse. — Samma år, 1764, fordrade emellertid »Schäferiinspektorn» Carl Basch, att staden skulle anlägga en vidsträcktare tobaksplantering »än hittils»; men stadens äldste utläto sig i den anda, att borgerskapet torde hafva annat att göra, än att sköta om tobaksplantor samt att jordmånen icke vore tjänlig härtill. I anledning af magistratens »besvär» resolverade landshöfding Jeremias Wallén den 8 mars 1765, att staden tillsvidare befrias från tobaksplanteringsskyldigheten. Tobaksåkern utarrenderades genast för annat ändamål och lämnades 1782 till hästhage åt stadens gästgifvare. Odlingsförsöken med tobak upphörde till dess tobaksfabrikanten F. Wahlberg för omkring tre årtionden sedan åter gjorde några misslyckade försök i den vägen.

I anledning af tobaksodlingens upphörande hade staden åtagit sig att anlägga och underhålla en *kryddgård.* Härtill togos i anspråk tvänne obebyggda tomter om 6946 kv.alnar, belägna vid dåvarande salutorg. På den ena tomten fans redan förut en humlegård, anlagd af rådman Rancken. Marken »rensades» i september månad 1765, plöjdes och gräfdes »med stadsens dagsvärcke» samt »gödslades af borgerskapet». Till trädgårdsmästare antogs trädgårdsmästaren Michel Rolig. Han åtnjöt frihetsår till 1771 och fick prolongation på arrendefriheten äfven för sistnämde år, men därefter skulle han i årligt arrende betala till stadens kassa 60 Dlr kmt. Detta vilkor kunde han likväl ej fullgöra för

1772 och skulle därför för påföljande år erlägga dubbelt arrende. Den 62-årige trädgårdsmannen dog $^{15}/_{12}$ 1774 i lungsot, sedan han på nyåret sistnämda år förlorat sin trädgårdsmästareplats. Trädgården såldes på offentlig auktion i mars månad 1774 och inropades af kryddkrämaren och rådmannen Henrik Broman för 1457 Dlr 10 öre kmt, hvilka tillföllo stadens kassa.

Stadsträdgården hade sålunda kommit i enskild mans ego, men dock i rätt goda händer. Broman var en *trädgårdsamatör* och anlade kort därefter en ny trädgård midt emot sin gård på tvenne honom tillhöriga obebyggda tomter. Denna trädgård, till areal något större än den Roligska trädgården, kallades Bromanska trädgården, och fans till ännu vid 1846 års brand. Största delen af denna trädgård tillhör numera den tomt där Bromans dotterson, handlanden F. Wahlberg, har sin tobaksfabrik, en mindre del hör till granngården; å bägge hållen kvarstå ännu några frukträd af ganska god beskaffenhet samt lemningar af fleråriga prydnadsväxter.

Trädgården vid torget (Roligs) synes omkring 1790 hafva öfvergått i rådman Bertil Thorvijks ego och förenades med dennes gårdstomt under samma tomtnummer. Denna, den s. k. Ramsellska trädgården, skall hafva varit den enda(?) trädgård i staden, som skonades af elden vid 1846 års brand. Efter 1855 års brand och nyreglering af staden utgör densamma en del af stadens nuvarande torg.

Ett stort hinder för trädgårdsodlingen satte 1797 års brand- och byggnadsordning, hvilken föreskref att de nog små tomterna borde vara kringbyggda på tre sidor, men med uthusbyggnaderna på den fjärde sidan några famnar från grannens tomt, hvilket mellanrum skulle användas till bakgård för kreaturen. Emellertid syntes ännu för omkring 20 år sedan vid stranden af Hallubäcken uti den östra, icke nerbrunna delen af staden tydliga lemningar af en fruktträdgård. Trädgården skall hafva ägts af kantorn härstädes Adolf von Cräutlein. Likaså egde borgmästaren sjelf en trädgård på sin gårdstomt.

Den stora stadsregleraren elden föranledde emellertid i medio af detta århundrade den förändring i stadens byggnadsordning, att kvarteren något utvidgades och delades i endast 4 tomter (förut 8—12 à 16), hvarjämte emellan gårdarna skulle vara en

med löfträd planterad »trädgårdsplan» af 20 alnars bredd. Dessa brandgator planterades dels med lönn, ask, alm och hästkastanje eller ock björk, dels med fruktträd. Men en välvis magistrat såg icke med blida ögon dessa fruktträd, och den mindre bemedlade befolkningen vågade ej trotsa stadsfiskalens och brandmästarens m. fl. påbud och förbud, då dessa herrar förmodade, att fruktträd icke hörde till »löfträdssläktet».

Efter 1846 och 1855 års brand hade hos ett yngre släkte vaknat intresse för *stadens förskönande.* Hvarje familj bland de i staden då tongifvande valde sig en egen plats å det s. k. Vallberget i vestra änden af staden. Berget jämnades så godt sig göra lät med påförd jord ifrån de gamla batterier, som där funnos ifrån stora ofredens dagar och ytterligare blifvit tillökade under orientaliska kriget 1854—56; löfsalar af syrén planterades på vestra sidan af berget med utsikt åt sjön, den ena vid den andra, så att hvarje familj hade där sin egen »plätt», hvarjämte äfven å vestra sluttningen af backen anlades gräsplaner, gångar, syrénhäckar och trädplanteringar. Sålunda uppstod »Valhalla-parken» sådan den ännu i dag är. Genom soiréer m. m. anskaffades tillika medel för anläggande af en park i stadens centrum, den s. k. barnträdgården, vid hvars anläggning likväl något slags plan måhända blifvit följd. Planteringar äro äfven utförda å stadens begrafningsplan, för det mesta efter grafegarenas egen smak. Under 1880-talet utfördes planteringar af prydnadsträd omkring stadens nya kyrka efter ritning af arkitekten Chiewitz och något år senare omkring »gamla kyrkan», efter plan af en trädgårdsvän å orten. Tillika nedlade stadsfiskalen Sandström, som å egen tomt anlagt en liten trädgård, icke ringa möda och kostnad på planteringars utförande å den s. k. »Bränneribacken» i östra änden af staden. Skada blott att arbetet äfven här utfördes utan förut uppgjord plan och i samma »plätt»-stil som å Vallberget. Detta intresse af en obemedlad enskild person för stadens försköning har emellertid haft till följd att staden för två år sedan fick emottaga en donation af 5,000 mark af handlanden Johan Lindroth till förskönande af förenämda backe, å hvilken parkanläggningar i en snar framtid komma att utföras efter ritning, som kommer att uppgöras af trädgårdsarkitekt. Oomnämd bör härvid icke heller lämnas den parkanläggning som under innevarande höst

utförts på 6:te reservkompaniets område å stadens mark af trädgårdsmästaren Rajalin efter plan, som uppgjorts af herr Erik Savón härstädes.

Hvad den *enskilda trädgårdsodlingen* vidkommer, så användes gårdstomterna mest till potatisland, tills nästan samtidigt med hvarandra doktorerne Oskar Myréen och Ivar Ringbom flyttade till staden och köpte hvar sin gård. Ifriga trädgårdsvänner båda två, anlade de hvardera å egen tomt en mindre trädgård[1]). Myréen såsom praktisk man lade mer an på fruktodling. Han förskaffade sig från utrikesort (Hilleröd?) äppel- och päronträd m. m., af hvilka dock några icke uthärdade vintern, andra åter icke buro synnerlig frukt. Särskildt omnämnande förtjänar dock en af Myréen genom artificiel befruktning vunnen päronsort, hvars stamföräldrar voro en ifrån Myréens hemgård, Jaakkola å Luonnonmaa ö, hämtad äldre härdig och riktbärande päronsort med medelstor frukt och en annan utifrån anskaffad päronsort, som af Myréen kallades smörpäron (månne engelska smörpäronet eller ock Beurré d'Amaulis) med större och ädlare frukt. Den nya sorten besitter stamföräldrarnas flesta goda egenskaper och torde altså vara förtjänt att vidare förökas. Trädgården eges af enkan.

Ringbom höll sig mera till blomsterodling, äfven till afsalu, och bärodling. Af bärsorterna må särskildt nämnas en krusbärssort med brunröd frukt, dubbelt så stor som det s. k. svenska röda krusbäret, till namnet okänd, men prisbelönad vid trädgårdsutställningen i Åbo 1885. Trädgården eges sedan 1881 af författaren till denna historik.

Exemplet vann efterföljd. Åtskilliga enskilda trädgårdar anlades i staden vid förenämda tid för fruktodling, churu anspråkslösare än de tvenne förenämda, och några blomstersängar funnos nästan i hvarje gård. På 1880-talet började en del stadsboer att bygga villor i Nystads skärgård, vid hvilka villa-egarene för eget

---

[1]) Därförinnan hade dock afl. rektor O. G. Wivolin anlagt en fruktträdgård å sin lägenhet i Wohdensaari by, men tagit den i så stor skala, att han icke mäktade underhålla densamma. Några tiotal vansköttа fruktträd återstå numera af hans i bondehänder råkade anläggning, som skall kostat honom en ganska vacker summa. Par tre villor i skärgården med park och trädgårdsanläggningar äro ifrån samma tid.

behof bedrifva blomster-, bär- och köksväxtodling, hvarför intresset för trädgårdsodling nu är lifligare i staden än sannolikt någonsin förut.

Den första yrkesträdgårdsmästaren flyttade väl redan 1880 till staden, men till en början lifnärde han sig hufvudsakligast med snickeri. Sedan 1885 lefver han dock uteslutande af sitt egentliga yrke. Par år senare inflyttade äfven en annan trädgårdsmästare till staden, hvarjämte en tredje nedsatte sig i dess omedelbara grannskap. Alla tre befinna sig i välmåga.

Det första växthuset uppfördes här 1883 uti f. d. Ringbomska trädgården, och något år senare byggde äfven den ena af stadens trädgårdsmästare ett sådant; hvartdera äro byggda af tegel och afsedda endast för blomsterodling.

Någon trädgårdsförening har ännu icke kommit till stånd å orten, men torde icke länge låta vänta på sig.

Mötet den 4 maj 1895.

Ordföranden erinrade om den smärtsamma förlust som Sällskapet nyligen lidit i det dess åldrige ledamot och högt förtjänte förre ordförande, statsrådet Adolf Moberg, den 30 sistvikne april aflidit. I Sällskapets namn och viss om att därigenom tillmötesgå dess medlemmars enhälliga önskan, hade ordföranden vid statsrådet Mobergs jordfästning nedlagt en krans på grafven, och hade därvid Sällskapets medlemmar, samlade för att bevisa den aflidne en sista hyllning, talrikt närvarit.

De på föregående möte föreslagne nya medlemmarna invaldes med acklamation, och valdes likaså till korresponderande medlem herr doktor C. A. Westerlund i Ronneby, som redan på ett tidigare möte blifvit föreslagen af herr J. Sahlberg.

Till intagning i Sällskapets Acta anmäldes en afhandling af herr kand. Karl E. Hirn med titel: *Die finländischen Zygnemaceen.* Enligt denna äro hittills kända från Finland inalles 41 arter jämte två varieteter af familjen i fråga. Däraf belöpa sig på slägtet *Spirogyra* 26 arter, *Zygnema* 3 arter och en varietet, *Mesocarpus* 6 arter och en varietet, *Pleurocarpus* 1 art, *Craterospermum* 1 art samt *Staurospermum* 4 arter. — Af dessa äro nya för vetenskapen tvänne arter, nämligen *Spirogyra sphærospora* och *Sp. kuusamoënsis,* samt tvänne former, nämligen *Sp. punctata* Cleve f. *major* och *Mesocarpus scalaris* Hass. f. *macrospora.*

Herr rektor M. Brenner inlämnade till publikation: »*Mossor, insamlade i Kajana-Österbotten och angränsande delar af Norra Österbotten och Norra Karelen*». Uppsatsen innehåller en för-

teckning öfver den moss-samling föredragaren i egenskap af Sällskapets stipendiat hopbragt i ofvannämda trakter sommaren 1869, men hvilken samling sedermera på okändt sätt förkommit. Förteckningen upptager från Kajana-Österbotten 33 arter och 22 varieteter, hvilka icke återfinnas i den nyligen utkomna andra upplagan af *Herbarium Musei Fennici* II. Af dessa arter uppnå fyra här sin nordgräns och två sin sydgräns. Äfven från Norra Österbotten och Norra Karelen innehåller förteckningen några nya arter. Då samlingen, innan den försvann, blifvit granskad af professor Lindberg, måste bestämningarna anses fullt säkra.

Till publikation anmäldes vidare af herr E. Reuter: *Zwei neue Cecidomyinen.*

Herr rektor M. Brenner föredrog om af honom i Finland observerade *Euphrasia*-former. År 1869 hade han på en våt strandäng i nordligaste delen af Uleå socken i stor ymnighet, äfvensom i mindre mängd på en våt äng i Kuivaniemi anträffat en *Euphrasia*, hvilken han på grund af dess såväl olika habitus som i flere hänseenden afvikande konstanta karaktärer beskref som en från *E. officinalis* L. väl skild art, *E. micrantha* Brenn. Beskrifningen återfinnes i Sällskapets Meddelanden V, p. 15, äfvensom i föredragarens Floristiska Handbok p. 145. Denna utmärkta art hade emellertid ej vidare uppmärksammats, innan nu nyligen professor Wettstein i Prag, som håller på att utarbeta en monografi öfver släktet, tagit notis därom och i bref förklarat den vara en »ganz ausgezeichnete Art», hvilken han ej från annat håll sett. En annan *Euphrasia*-form hade i ofvan nämda floristiska handbok betecknats såsom var. *tenuis* af *E. officinalis.* Äfven denna, hvilken hos oss är ganska allmän och af prof. Wettstein angifves från Sverige och Nord-Ryssland, hade denne förklarat vara »sehr bemerkenswerth» och en egen art, såvida man ej anser sig böra hänföra den som subspecies eller varietet till *E. brevipila* Burnat et Gremli, hvilken motsvarar *E. officinalis* Auct. suec. etc. Utom dessa två hade prof. Wettstein bland af föredragaren insamlade *Euphrasiæ* ännu särskiljt den vanliga *E. brevipila,* den likaså vanliga *E. curta* Fr. och möjligen *E. latifolia* Pursh, från Rovaniemi, hvilken af Th. Fries blifvit tagen i

Waranger och, enligt föredragarens uppfattning af denna art, af en af hans elever A. Gebhard i Toholampi. En sjette art, *E. Rostkowiana* Hayne, hade prof. Wettstein funnit i föredragarens samlingar från Norge och Schweiz, men ej från Finland. Hvad namnet *E. officinalis* beträffar, hade prof. Wettstein ansett att det, såsom varande alltför kollektivt, ej kan såsom artnamn användas.

Herr magister E. Reuter förevisade exemplar af trenne parasitsteklar, *Glypta* sp., *Habrocryptus brachyurus* Gr. och *Macrocentrus nitidus* Wesm., hvilka samtliga snylta å larven af *Tortrix paleana* Hb. samt erhållits ur larver, tagna å Saaris i Mietois socken, där ifrågavarande fjärilart sommaren 1894 uppträdde som skadeinsekt i stor skala. Vidare förevisade hr Reuter tvenne parasitsteklar, *Ichneumon trilineatus* Gr. och *Pimpla examinator* Hn., erhållna ur puppor af *Abraxas grossulariata* L. på Bergö i Finströms socken på Åland. Alla stekelarterna, utom den sistnämda, voro förut ej anmärkta för Finlands fauna.

Herr student P. Hj. Olsson förevisade tvenne för vår flora nya mossarter, funna af honom senaste sommar i Nagu och granskade af herr Brotherus, nämligen *Heterocladium heteropterum* (Bruch), tagen vid Vikom by, och *Hypnum Stokesii* Turn., tagen vid Gyttja by. Dessutom förevisades den för Åbo-området nya *Dicranum strictum* Schleich., äfvenledes funnen i Nagu.

Herr student A. Thesleff gjorde följande meddelande:

Härmed vill jag återinföra i den botaniska literaturen en uppgift från medlet af förra århundradet, hvilken fallit i glömska. Den genom sitt egendomliga utseende från afbildningar för de flesta botanister bekanta svampen *Phallus impudicus* har år 1755 blifvit funnen på en holme utanför Raumo, men därefter inom det finska floraområdet ingenstädes återfunnits. Då denna svamp till sin habitus är så vidt skild från alla öfriga svampar, och då en god diagnos öfver denna art finnes i Linnés *Flora suecica,* hvilken var den allmänt använda floran vid Åbo universitet, kan man knapt tänka sig möjligheten att denna art *Phallus* blifvit förvexlad med någon annan svamp. Uppgiften ingår i Gadds disputation, Anmärkning om förgiftiga svampar i gemen, 1773, där det står:

»*Phallus impudicus* stinksvampen. I Thüringen brukas denna svamp upptorkad såsom ett starkt aphrodisiacum, men stimulerar för starkt och förorsakar missfall.

Af herr Backman är den funnen i Småland och af mig 1755 uppå en holme vid Raumo stad: den luktar och stinkar såsom det värsta as i skogarne, förorsakar yrhet och feber igenom sin starka lukt hos människor och gifver anledning till svåra boskapssjukdomar där den till myckenhet finnes».

I Gadds Försök till en systematisk inledning i svenska landtskötseln, 1773—1777, II delen, ingår samma uppgift ordagrant som i disputationen. I det af mig vid senaste mötet förevisade manuskriptet öfver herbariet vid Åbo universitet är namnet upptaget. Efter 1700-talet finnes denna uppgift ingenstädes citerad.

Vidare förevisade herr Thesleff tvenne pressade blad af en rönn, utmärkta genom den egendomlighet, att de helt och hållet saknade klorofyll och förty voro alldeles hvita. Nära Liimatta egendom i trakten af Viborg hade nämligen föredragaren senaste sommar i en skog påträffat en rönn, bärande ett rotskott med uteslutande hvita blad. Skottet jämte roten hade upptagits och omplanterats i egendomens trädgård, och hade det egendomliga skottet, efter att först ha fällt alla sina blad, efter någon tid åter begynt utveckla nya sådana till ett antal af 30 à 40 stycken — alla fullkomligt hvita.

Friherre dr Hisinger uppläste följande meddelande:

Accentor modularis Koch., häckande i Nyland.

Under mer än 45 år har jag i omnejden af Fagervik och i Barösunds skärgård uppmärksamt sökt att få se en skymt af denna fågel; men hittills fåfängt.

Ändtligen den 19 juni 1894 såg jag vid Fagervik å uddarna af Backalandet en järnsparf flyga upp, sätta sig i en mindre gran därinvid och genom hela sitt beteende tydligen förråda att den där hade sitt bo.

Efter långvarigt, ihärdigt, men fåfängt letande lät jag min ypperliga rapphönshund, som lyckligtvis var med, genomsöka backen, därvid han slutligen påträffade boet och ganska riktigt

regelrätt stod för detsamma, då jag ock genast infann mig och såg boet.

Det var anbragt på marken bland förnan under en buske och byggdt af torra grässtrån (förna) med de finaste inåt, *men utan all annan inre beklädnad.* Det låg djupt ned i den gamla förnan och var tämligen väl öfvertäckt af denna, så att jag fick stå ganska länge invid detsamma innan jag mellan stråen kunde se de blåa äggen skymta fram, framför hunden, som fortfarande stod stilla.

Däri lågo sex stycken ägg af klar blå färg, något mörkare än rödstjärtens.

Nilsson uppgifver i Skand. Fauna, Fogl., II Band. 1858, sid. 404 att järnsparfven bygger sitt bo i täta buskar 2 à 4 fot öfver marken och att det består »af små pinnar och rötter, *inuti fodradt med hår*»; men i Illum. Fig. 14 häft. 1834 säger han att den häckar två gånger om året, att den bygger sitt bo i en tät buske, »med konst förfärdigadt af mossa, *invändigt fodradt med hår*».

Magnus von Wright säger att den visar sig då och då under sträcktiden i Nyland och anför att ett par år 1837 häckat vid Haminanlaks nära Kuopio (63° n. lat.).

Emil Holmgren, i Handb. i Zoologi, Foglarna, uppgifver att boet bygges af båda ämnena, små kvistar och mossa och (äfven han) att det är *invändigt fodradt med hår.*

Brehm, i Djurens Lif, säger att boet är »tämmeligen konstigt» bygdt af mossa i buskar och unga granar, *utan* att nämna något om en inre beklädnad.

Intressant är det således att se af huru olika ämnen denna fågel bygger sitt bo, beroende detta af den olika tillgång på olika byggnadsmaterial; och närvaron eller saknaden af den inre hårbeklädnaden antyder utan tvifvel olika pretentioner på komfort!

Icke mindre intressant är att järnsparfven icke endast under sträcktiden passerar Nyland, utan ock *att den värkligen häckar där* (vid 60° nordl. lat.); och således vistas där åtminstone förra hälften af sommaren.

Friherre Hisinger gjorde vidare ett meddelade om en ny varietet af *Nuphar luteum,* af föredragaren kallad *purpureo-si-*

gnata från Wichtis socken. En färglagd afbildning af dess blomma lofvade frih. Hisinger själf bekosta, och skulle denna åtfölja beskrifningen i »Acta».

Herr magister Axel Arrhenius förevisade

Några anmärkningsvärda Salix-hybrider från södra Finland.

1. *Salix aurita* L. × *S. phylicæfolia* L., funnen 1894 på en fuktig äng vid Kervo i Thusby socken, Nyland. En yppigt utvecklad buske, tillhörande en form, som med hänsyn till såväl blad som hängen intager en fullkomligt intermediär ställning.

2. *Salix nigricans* Sm. × *S. phylicæfolia* L., anträffad på samma lokal som föregående. En ståtlig, rikt förgrenad buske, hos hvilken stamarternas karaktärer med all önskvärd tydlighet framlysa. Om *S. nigricans* erinra bland annat de håriga årsskotten, de sågkantade, å undersidans nerver håriga bladen samt dessas benägenhet att svartna. För *S. phylicæfolias* föräldraskap åter talar främst den starkt framträdande blågråa färgen å bladens undersida. Bladformen är intermediär.

3. *Salix aurita* L. × *S. cinerea* L. De förevisade sterila kvistarna af denna säkerligen icke synnerligen sällsynta, men så mycket mer svårbestämda hybrid, stammade från en buske, hvilken föredragaren sommaren 1893 funnit på en vidsträckt, med *Salices* ymnigt beväxt fuktig äng vid Brunnäs på Lemlax-ön i Pargas socken. *S. cinerea* ger sig tillkänna genom följande karaktärer: hufvudstammar och äldre grenar gråa, fjolårskvistar med glesa, affallande hår, årsskott ludna, knoppar starkt håriga, de yngsta toppbladen med den egendomliga nervighet och den karaktäristiska hårfördelning, som alltid röjer *S. cinerea*. Äfven formen hos en del blad tyder på härstamning från denna art. Som arf af *S. aurita* har busken erhållit den bruna färgen på de yngre kvistarnes bark, de bredt omvändt äggrunda bladen och dessas sneddragna spets. — En del blad hafva en betydlig storlek och kunna äfven genom sin form möjligen leda tanken på kombinationen *S. caprea* × *cinerea*. Denna starka utveckling af bladskifvan var emellertid enligt föredragarens mening att tillskrifva en busken öfvergången grundlig afkvistning. Dessutom talade hårighetens beskaffenhet emot ett aktivt ingripande af *S. caprea*.

4. *S. aurita* L. × *S. vagans* Ands., funnen på sistnämda ort och vid samma tillfälle. Busken, ett yppigt exemplar med ännu kvarsittande, vissnade ♀-hängen, tillhör en form med breda, ovala — ovalt omvändt äggrunda blad, som icke finnes företrädd i *Herbarium fennicum,* men däremot i Sverige synes vara rätt vanlig.

5. *Salix cinera* L. × *S. phylicæfolia* L., förekommande på nämde äng vid Brunnäs i talrika, stamarterna förbindande former. På de förevisade sterila kvistarne erinra årsskottens, knopparnes och särskildt de yngsta bladens beklädnad ojäfaktigt om *S. cinerea,* bladformen och färgen på bladens undersida åter lika tydligt om *S. phylicæfolia.* Färgen å bladens öfversida och i många fall äfven bladformen är intermediär.

6. *Salix Lapponum* L. × *S. aurita* L. (ev. *S. caprea* L.). På en något fuktig, med *Salix*-arter beväxt ängsmark invid begrafningsplatsen i Åbo anträffade föredragaren i augusti 1893 ett exemplar af *S. Lapponum* samt i dettas närhet den hybrida, då hängelösa busken. *S. Lapponum* har på densamma öfvat ett dominerande inflytande, som tager sig uttryck främst i de långa, åt alla håll vettande hår, som betäcka bladen, vidare i dessas mörka färg, i kvistarnes och knopparnes beklädnad samt äfven i de sistnämdes form. Huruvida den andra kontrahenten i den illegala förbindelsen varit *S. aurita* eller *S. caprea* eller kanske möjligen *S. cinerea* måste tilsvidare lämnas oafgjordt. Fyndet är i hvarje fall icke utan ett visst intresse, då *S. Lapponum* så långt söderut och så nära kusten är synnerligen sällsynt. Herr Arrhenius hade förut funnit ett klenväxt exemplar däraf på en äng vid Piispariisti, belägen omkring 1 kilom. från begrafningsplatsen. Det vill synas, som om *S. Lapponum* på dessa lokaler uppträdde som reliktväxt.

Af de förevisade formerna inlämnades exemplar till *Herbarium fennicum.*

Vidare framlade herr Arrhenius exemplar af den i Finland förut icke anträffade

Menyanthes trifoliata f. paradoxa Fr. nov. fl. su. ed. I, utmärkt genom »smärre och smalare, mer spetsiga bladflikar, fribladig krona med 5 eller 6, jämnbredt lancettlika, upprätta, glatta

eller föga håriga, grönaktiga blad» (Hartman, Skandinaviens Flora 11 uppl. 1879, p. 102).

De nu förevisade exemplaren voro förliden sommar insamlade af herr Edv. af Hällström vid Lylyis i Lojo i ett *Sphagnum*-kärr, hvarest *Menyanthes paradoxa* åtminstone sedan ett par år tillbaka uppträder ymnigt och i rent bestånd på ett mindre område. Formens frösättningsförmåga syntes vara nedsatt.

Å herr af Hällströms vägnar öfverlämnades de vackra, välkonserverade exemplaren till *Herbarium fennicum.*

Herr professor Elfving omnämde att af de senaste sommar till ett antal af inemot ett tusen kringsända frågebrefven rörande kulturväxternas utbredning i landet tills dato 342 återkommit besvarade. Svaren hade, såsom å en därför uppgjord karta syntes, influtit tämligen jämnt från hela landet, dock saknades ännu uppgifter från vissa relativt stora områden, såsom socknarna vid östra gränsen och kring Puulavesi, samt en trakt i mellersta Österbotten; äfven från Lappmarken vore flere uppgifter önskvärda. I anledning häraf vore meningen att instundande sommar till dessa trakter ytterligare sända frågebref, och vore det att hoppas att, sedan dessa besvarats och utredning genom korrespondens vunnits beträffande åtskilliga tvifvelaktiga uppgifter, en allmän öfversigt komme att ernås rörande kulturväxternas i landet utbredning. De influtna svaren hade nämligen visat sig lämna ett för ändamålet ganska godt material, om de också icke voro i alla detaljer obetingadt pålitliga.

Föredragaren redogjorde äfven i korthet för utbredningen af vissa arter såsom äppelträdet, bondbönan, tobaken, hufvudkålen m. fl., sådan den tedde sig efter de nu influtna uppgifterna.

I sammanhang härmed förevisade föredragaren fyra kartor åskådliggörande den relativa odlingen i landet af hafre, råg, korn och hvete. Dessa kartor hade uppgjorts med ledning af det officiella materialet å Statistiska byrån i det att häradsvis beräknats huru stor skörden af hvart sädesslag varit i förhållande till den totala sädesskörden.

Till arkivet hade insändts af herr direktor Z. Schalin i Nykarleby tre gamla manuskript, nämligen: 1:o) »Annotationer öfver

mag. Sahlbergs Botaniska föreläsningar, som började den 16 februari 1811», gjorda af Lars Edvard Stigzelius (ett häfte); 2:o) »Andra delen af Botaniken», afskrifven som det synes i Viborg 1824 af Benzelstjerna (ett par blad); 3:o) »Ett häfte om naturalhistorien i gemen», »Scriptum» af en viss Schylander eller möjligen skriffvet af en Granbohm från Björneborg år 1802. — Samtliga dessa manuskript, tyvärr defekta, hade räddats vid förstörandet af »skräpet» bland framlidne apotekaren i Nykarleby Benzelstjernas kvarlåtenskap.

Till de zoologiska samlingarne hade förärats: *Plectrophanes nivalis* från Helsingfors af konstförvandten A. Lindroos; *Anas boschas* från Björneborg af herr Åkersten; *Lusciola rubecula* från Helsingfors af vaktmästare Ståhlberg; *Garrulus infaustus* från Viborg, Nurmis af eleven A. Olsoni; *Cobitis tænia* från Sordavala af kamrer Gustafsson; fem parasitsteklar (se ofvan) af mag. E. Reuter.

De botaniska samlingarna hade fått emottaga följande gåfvor:

Bryum leptocercis, nybeskrifven från Åland, af possessionaten J. O. Bomansson. 4 exx. *Violæ,* hvaribland *V. canina* × *rupestris* från Kimito; 63 mossor från Kimito och Nagu skärgård, däribland för landet nya *Scapania resupinata, Heterocladium heteropterum* och *Hypnum Stokesii* samt 9 för provinsen nya arter af stud. P. Hj. Olsson. 195 kärlväxter från Nuotjaur Lappmark, däribland 32 för Lapponia tulomensis nya arter af rektor J. Lindén. 4 nummer ekollon och 7 d:o stamsektioner från Viborgstrakten af stud. A. Thesleff. 8 fanerogamer från olika delar af landet af Helsingfors botaniska bytesförening. *Ranunculus repens,* fascierad, från Åbo-trakten af dr Poppius. 3 fanerogamer, hvaribland *Menyanthes trifoliata* f. *paradoxa* från Lojo af eleven Edv. af Hällström. 2 *Salix*-bastarder från Kervo och 18 fanerogamer i 24 exx. från Åbo-trakten af rektor A. Arrhenius. 20 exx. *Euphrasiæ* från Skandinavien, Finland & Schweiz, bestämda af prof. R. v. Wettstein, af rektor M. Brenner. 3 fanerogamer insamlade af elever vid svenska normallyceum genom lektor Unonius. 78 fanerogamer från södra Finland, de flesta insamlade af elever vid realskolan i Helsingfors genom rektor M. Brenner. 82

algpreparat (mest Zygnemaceer) från olika delar af landet af kand. Karl E. Hirn. 1196 fanerogamer, däraf 620 dubletter, fördelade på 5 samlingar, från Ryska Lappmarken af prof. J. A. Palmén, dr V. F. Brotherus och dr A. Osw. Kihlman.

Till ny medlem föreslog herr Sahlberg studeranden fröken E. A. Elmgren.

Årsmötet den 13 maj 1895.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, afgaf följande årsberättelse:

Societas pro Fauna et Flora fennica afslutar i dag ett år, hvars händelser gifva oss anledning att i minnet återkalla något af samfundets tidigare öden.

Sina första decennier tillbragte sällskapet i stilla och hängifven samlareverksamhet, hvilken först under 1840-talet rönte inflytande af meningsolikheter. Ehuru dessa i slutet af decenniet ledde till en allvarsam kris, gick faran dock öfver utan omstörtningar; men samförstånd inträdde icke förr än år 1858, då en öfverenskommelse träffades mellan sällskapet och universitetet angående gemensam verksamhet för ett Finskt Naturhistoriskt Museum. I enlighet med denna öfverenskommelse utarbetades nya stadgar, som antogos och den 2 november 1858 blefvo vederbörligen faststälda.

Dessa stadgar hafva varit gällande ända till senaste tid. Deras antagande betecknade en metamorfos i sällskapets tillvaro så till vida, att det ursprungliga programmet, att arbeta för bildandet af egna samlingar, omgestaltades. Arbetet fördelades därutinnan att den yttre vården om samlingarna väsentligen öfverläts åt universitetet, medan sammanbringandet väsentligen tillkom sällskapet, hvilket senare i vidsträcktare grad än tillförene kunde vinna möjlighet till vetenskaplig bearbetning af det insamlade och till resultatens offentliggörande.

Sedan denna tid har arbetet i lugn kunnat fortsättas. Museerna hafva tillvuxit, ordnandet har fortgått i bredd med bearbetningen, och det ena häftet publikationer har fogat sig till det andra i en aktningsvärd följd. Några anledningar till omslag i det eniga arbetet hafva icke yppats; men likvisst har småningom gjort sig känbart ett behof att förändra ett och annat i de rådande

bestämningarna. Hvarje gång har ett slags *modus vivendi* anordnats, men omsider föreföll det önskvärdt att genom en tidsenlig revision af stadgarna verkligen fastslå en del förändringar, som i praktiken allaredan blifvit i någon mån genomförda. Efter det ett förslag blifvit uppgjordt antogs det på senaste årsdag och har numera den 10 oktober 1894 blifvit vederbörligen stadfäst. Af de införda ändringarna är måhända den vigtigast, att redaktionskomitén, som fungerat under senare tider, organiserats till en „bestyrelse", som äger förbereda eller afgöra en del vigtigare angelägenheter; några nya bestämningar af ekonomisk art äro jämväl af en viss betydelse.

Må vi uttala den förhoppning, att den stilla utveckling, Sällskapet genomgått i och med antagandet af dessa stadgar, skall innebära ett löfte att samfundet fortsättningsvis skall utveckla sig lugnt och organiskt, samt äfven framgent genomgå nödiga metamorfoser utan menligt inflytande på dess verksamhet.

Tanken på den omgestaltning som försiggick år 1858 leder oss helt naturligt till en erinran om den, som under nyss antydda kritiska period höll god vakt inom sällskapet, — detta så mycket mer, som denne dess faderlige vän nyss har skattat åt förgängelsen.

Det är hvarken lämpligt eller nödigt att nu i detalj återkalla minnet af den schism, som under 1840-talet småningom uppstod och som ledde därhän, att i slutet af 1849 ett antal äldre och verksamma ledamöter utträdde ur samfundet. Detta blef därigenom utblottadt på krafter, däribland sådana som voro egnade att sammanhålla det hela. Den enda kvarblifna och företrädesvis arbetande ledamoten, vår fräjdade landsman W. Nylander, vistades från och med denna tid hufvudsakligen i utlandet, och var således ej att räkna på som omedelbar ledare. Framtiden tedde sig därför nog så mörk, och en försoning emellan de olika elementen syntes knappt möjlig. Då inkallade Sällskapet den 12 mars 1850 till ledamot den nyutnämde professorn i fysik Adolf Moberg och valde honom omedelbart derefter den 15 mars enhälligt till ordförande. Själf säger han om sin nya uppgift följande: „att upprätthålla Sällskapets anseende var visserligen något som den nye ordföranden ej kunde åtaga sig, icke ens att omedelbart deltaga i Sällskapets arbeten, men att om möjligt bevara

dess existens, att såsom stående utom de förra partierna söka på hvartdera hållet lugna de uppretade sinnena och småningom bemedla försoning den emellan, samt å nyo ordna verksamheten, var den uppgift han företog sig att lösa". Snart nog, eller redan i början af 1851 väcktes från Universitetets sida förslag om förening af begges samlingar, men detta skedde synbarligen för tidigt; fortsättningen af schismen syntes bli, såsom Moberg säger, „i det närmaste liktydigt med Sällskapets upplösning, i fall det ej medfört en verklig försoning, hvarpå måhända ingen annan trodde än ordföranden".

Och han trodde ej förgäfves på en gynsam lösning. År 1857 väcktes förslaget å nyo, och den 7 maj antogs det af Sällskapet enhälligt. Slutlig uppgörelse träffades dock först den 17 februari 1858, hvarjämte nya stadgar i enlighet härmed utarbetades.

Platsen som ordförande behöll professor Moberg denna gång till år 1859. William Nylanders utnämning till professor i botanik gaf honom anledning att afträda, medan han dock såsom viceordförande åtog sig att stå i reserven, — en nog så nödvändig reserv, då ju professor Nylander endast tvenne år 1860—61 och 1862—63 personligen ledde sällskapets verksamhet. Sistnämnda år, då denne tog afsked och flyttade ur landet, togs professor Mobergs välvilja åter i anspråk tills professor Lindberg år 1866 aflöste honom.

Sin uppgift fyllde professor Moberg således, i ty att han sammanhöll sällskapet under de svåra dagarne; och detta var grunden till att arbetet af andra kunde återupptagas omedelbart. Det var därföre naturligt att vid sällskapets 50-års fest 1871 han anmodades att skildra sällskapets inrättning och verksamhet under det förgångna halfseklet; och äfven denna sällskapets önskan gick han till möte med sedvanlig omsorg och välvilja. Såsom en fridsam medlare och faderlig vän har sålunda professor Moberg bragt jämnvigten åter till stånd inom vårt samfund och räddat det från att falla offer för stridiga meningar, och han har därigenom gjort sig förtjänt af sällskapets djupa vördnad och tacksamhet, hvaraf efter hans den 30 april timade död ett tecken nedlades på hans igenmyllade graf.

Såsom naturalhistorisk forskare har den aflidne gjort sig på det högsta förtjänt genom att omsorgsfullt ordna och till offent-

ligheten bringa de massor af fenologiska och klimatologiska data, som funnits hopade, — ett arbete hvars möda kanske blott de kunna rätt uppskatta, som pröfvat sig derpå.

Sällskapet har vidare att beklaga bortgången af dess hedersmedlem, prosten H. D. J. Wallengren, hvilken i hög ålder afsomnade den 25 oktober 1894. Såsom zoologisk forskare har han gjort sig känd genom en värdefull ornitologisk afhandling: „Die Brütezonen der Vögel innerhalb Skandinavien", hvilken åren 1854—56 ingick i tidskriften Naumannia. Han har deri analyserat den svenska fogelfaunans sammansättning af olika geografiska element samt försökt en utredning af fogelarternas beroende af topografiska ståndorter. Men ledsamt nog har denna framställning icke blifvit så beaktad, som den förtjänat. Senare har han verkat såsom entomologisk författare och särskildt vinnlagt sig om *Trichoptera* och öfriga *Neuroptera*, af hvilka afhandlingar jämväl finska forskare dragit nytta.

Af inhemska ledamöter hafva vi att beklaga bortgången af magister H. S. Zidbäck den 15 maj 1894. Född 1850 aflade han filosofie kandidat examen 1874 och blef 1881 utnämd till kollega vid Uleåborgs svenska lyceum. Af naturen utrustad med ovanligt vaken och skarp blick, sökte han meddela sina elever kärlek till naturen och lemnade ofta bidrag, särskildt ornitologiska, till den inhemska forskningen. Fridsam i kamratkretsen och intresserad inom samhället, åtnjöt han allmän aktning. Med döden hafva jämväl afgått professorn J. O. J. Rancken, medlem sedan år 1846, och kollegan i matematik och naturvetenskap E. G. Colliander, medlem sedan år 1872.

Under året hafva våra led kompletterats genom ett antal invalda, nämligen såsom utländska ledamöter professor P. O. Ch. Aurivillius, konservator S. Lampa, med. d:r C. A. Westerlund och kapten Ch. Grill. Inhemska åter äro följande invalda: hrr studerandene R. B. Poppius och J. A. af Hällström, magister E. Keto, studerandene K. J. R. Wegelius och J. I. Lindroth, filosofie kandidaten fröken E. E. Hällström, professor E. E. Sundvik, konsul K. Stockman, student S. E. Frosterus, rektor K. A. Cajander, student K. G. W. Lång och medicine studeranden fröken E. A. Elmgren, tillsammans 12 personer.

Sammanträdena hafva varit besökta talrikt såsom förut, och därunder hafva meddelanden blifvit gjorda af hrr Sahlberg, Brenner, O. M. Reuter, E. Reuter, Elfving, Kihlman, Arrhenius, Sælan, Brotherus, Sundvik, Stenroos, Borg, Tegengren, R. och Ch. E. Boldt, Hirn, Lindberg, Laurén, Bergroth, Poppius, Granberg och Olsson.

Under årets lopp hafva inlemnats följande afhandlingar som ännu icke hunnit tryckas:

Olsson, Bidrag till kännedom om floran i Kimito skärgård.

Brenner, Spridda bidrag till kännedom om Finlands Hieracie-former. IV. Nyländska Hieracier jemte former från Lojo-trakten.

Hirn, Die finländischen Zygnemacéen.

Reuter, E., Zwei neue Cecidomyinen.

Hisinger, En ny varietet af *Nuphar luteum*.

Utaf lektor Hj. Hjelts Conspectus Floræ fennicæ (Acta, 5) har under året utkommit tredje häftet, innehållande slutet af monokotyledonerna från och med *Carices distigmaticæ*. Därjämte har 10:de bandet af Acta utkommit innehållande andra afdelningen af d:r Wainios *Monographia Cladoniarum universalis.* Af Meddelandena har 20:de häftet utkommit innehållande förhandlingarna under förlidet år. Slutligen har offentliggjorts andra delen af *Herbarium Musei Fennici*, innehållande mossorna och utarbetad af hrr J. O. Bomansson och V. F. Brotherus, för hvilket arbete Sällskapet hoppas kostnaderna skola bestridas af Universitetet.

Under tryck äro för närvarande 21:sta häftet af Meddelandena, elfte bandet af Acta (med afhandlingar af Levander, Stenroos, Bergroth, O. M. Reuter, Karsten, Hirn och Sahlberg) samt tolfte bandet (med afhandlingar af Brenner, Levander och Norrlin). Begge delarne äro nästan färdiga.

Såsom ett preliminärt resultat af de uppgifter som influtit rörande landets kulturväxter har professor Elfving lemnat ett meddelande, och komma dessa undersökningar äfven detta år att kompletteras.

Under senaste sommar verkstäldes exkursioner för olika ändamål af herrar Herlin, Olsson, Lindberg och Borg, och äfven under det nu förgångna året hafva understöd utgifvits för resor, nämligen åt: magister H. Lindberg 300 mk för fortsatta forskningar om Karelska näsets vegetation; magister A. Boman 150

mk för entomologiska undersökningar i Kivinebb, filosofie kandidat K. E. Hirn 100 mk för algologiska studier på Åland och student V. Borg 150 mk för floristiska och växttopografiska undersökningar i Längelmäki och kringliggande socknar.

Med alla dessa arbeten för ögonen är det uppenbart att sällskapets för fosterländsk forskning nyttiga verksamhet är stadd i tillväxt, och kan sällskapet därför också hoppas att med tillförsigt gå nästföljande verksamhetsår till möte.

Tjänstförrättande intendenten för de zoologiska samlingarna, hr K. E. Stenroos, lemnade följande redogörelse för dessas tillväxt:

Under det förflutna året hafva de inhemska vertebratsamlingarna förökats med tre arter däggdjur, bland hvilka en tre veckor gammal björnunge *(Ursus arctos)*, 27 arter foglar i 31 exemplar samt 10 arter fiskar. Af foglarna böra särskildt framhållas en hvit jagtfalk *(Falco gyrfalco)* samt en liten svanunge *(Cygnus musicus)* från Ryska Karelen. Af fiskarna må nämnas *Bliccopsis erythrophthalmoides*, bastard mellan sarf och björkna, hvilken ännu icke blifvit påträffad inom den Skandinaviska norden. Af de inlemnade gåfvorna har ännu icke anmälts *Mustela martes* från Högholmen, förärad af trädgårdsmästaren Cedergren. För dessa gåfvor står sällskapet i tacksamhetsförbindelse till följande personer: ingeniör G. Bergroth, inspektor F. Blomqvist, trädgårdsmästare Cedergren, preparator G. W. Forssell, studerande H. Forssell, elev Hj. Forssell, vaktmästare K. E. Grönroos, typograf A. Lindroos, elev K. Nyberg, kandidat K. E. Stenroos, konsul Karl Stockman och provisor J. Sucksdorff.

Vidare har till museum inlösts af magister A. Boman en vacker samling konserverade fogelskinn, omfattande 17 arter i 30 exemplar, skjutna sommaren 1891 i Mohla socken. Dessa äfvensom en stor del af museets öfriga konserverade foglar, hvilka under en längre följd af år blifvit inlemnade af skilda personer från olika delar af landet, hafva af t. f. intendenten blifvit numrerade och införda i en löpande nummerkatalog. Enligt denna omfattar hela samlingen nu omkring 2700 exemplar, däri icke inberäknade de ifrån Kola-halfön, hvilka icke ännu blifvit numrerade och hvilka torde stiga till ett antal af omkr. 800.

Finska insektsamlingen har ihågkommits med talrika och värdefulla gåfvor, ehuru exemplarens antal icke är synnerligen stort. *Coleoptera* och *Lepidoptera* hafva äfven nu vunnit den största tillväxt. Sålunda medförde professor J. Sahlberg en större samling från Inari Lappmark, ett bidrag af största intresse, då exemplar från denna del af vårt naturhistoriska område nästan helt och hållet saknades. Ganska betydande gåfvor hafva vidare inlemnats af fröken E. Elmgren, vaktmästarebiträdet Holmström, vaktmästare G. Nyberg, medicine kandidat L. Ringbom och filosofie kandidat K. E. Stenroos. Smärre men högst värdefulla gåfvor hafva vidare förärats af fröken V. Lagerborg, studerandene K. W. Poppius och F. G. Poppius, magister E. Reuter, medicine kandidat E. Stenius, adjoint J. Sandman samt student A. S. Tscharnetsky. Genom alla dessa bidrag ha tillkommit sju för samlingen nya fjärilar och fem skalbaggar.

Af de öfriga insektgrupperna hafva isynnerhet *Collembola* och *Psocidæ* vunnit stor tillväxt genom värdefulla gåfvor af professor J. Sahlberg från Inari Lappmark, professor O. M. Reuter från Österbotten, Pargas och Piikkis samt kandidat K. E. Stenroos från Ryska Karelen. *Neuroptera* ha förökats med 2 arter, af hvilka den ena *Coniopteryx lactea* ny för samlingen. Af *Collembola* bör isynnerhet omnämnas den för vetenskapen nya arten *Achorutes Sahlbergii* Reut. och af *Psocidæ* den för samlingen nya *Leptella fusciceps,* båda funna i Inari Lappmark sistlidne sommar af professor Sahlberg.

Ännu icke anmälda äro: 11 arter Perlidæ af hvilka 2 för vetenskapen nya samt 2 arter Trichoptera, båda för samlingen nya från Inari Lappmark af professor J. Sahlberg samt 50 Lepidoptera från Kittilä af biträdande fiskeriinspektor J. Sandman.

Den geografiskt ordnade uppställningen af Universitetets finska insektsamlingar har under året fortskridit derigenom att *Perlidæ, Hymenoptera raptatoria* och *Collembola* blifvit uppställda och geografiskt ordnade. Den förra gruppen har blifvit bearbetad af den skottska specialisten Morton i Carluke, hvilken bestämt hela universitetets samling med undantag af slägtena *Chloroperla* och *Leuctra,* som ännu icke äro nogare utredda i afseende å artbegränsningen. Utom dessa slägten innehåller samlingen 18 arter i 225 exemplar.

På rofsteklarnas granskning och bestämning har magister A. Westerlund fortsättningsvis egnat stor möda. Med undantag af familjen *Pompylidæ* och slägtet *Mimesa*, hvilkas granskning ännu ej är slutförd, innehåller samlingen 128 arter i omkring 1400 exemplar. Därtill kommer ännu ett temligen rikt på senare tid tillkommet material af myror som ännu är obestämdt.

Collembola, såväl de under året tillkomna som de öfriga samlingarna, hafva af professor O. M. Reuter blifvit bestämda och systematiskt uppställda.

Sedan undersökningarna af de lägre vatten-evertebraterna för några år sedan begyntes i Finland af doktorerna O. Nordqvist och K. M. Levander, hafva allt flera visat intresse för desamma. Att detta är fallet, torde de rika samlingar bevisa, hvilka blifvit gjorda i olika delar af landet och af skilda personer. Äfven under det förflutna året har museets plankton-samling förökats med intressanta gåfvor (inalles 260 prof) af fröken E. Hällström från Lojo, kandidat K. E. Hirn från Åland, d:r K. M. Levander från Esbo-Löfö, student E. Nordenskiöld från Mäntsälä, vaktmästare G. Nyberg från Helsingfors-trakten, professor J. Sahlberg från Inari Lappmark, d:r G. Schneider från Reval samt kandidat K. E. Stenroos från Ryska Karelen. Dessa äfvensom de tidigare plankton-profvena hafva granskats af kandidat K. E. Stenroos, och de i dessa förekommande arterna af *Cladocera* och *Calanidæ* hafva bestämts och uppförts i en löpande nummerkatalog.

Af de öfriga evertebratgrupperna hafva Molluskerna ihågkommits med ett exemplar af *Limax maximus* från Tammerfors af hr L. Rosendahl samt en större samling söt- och saltvattensnäckor, samlade under en resa i Ryska Karelen, af kandidat K. E. Stenroos. Vidare har af den sistnämde till museet inlemnats en samling vatten-evertebrater från Hvitahafvet.

De i universitetets museum befintliga *Hirudiné*-samlingarna hafva godhetsfullt blifvit granskade af professor R. Blanchard i Paris, hvilken däri funnit många arter, hvilka icke förr varit angifna från Finland.

Intendenten för de botaniska samlingarna, herr Kihlman, afgaf följande berättelse:

De botaniska samlingarna hafva under året tillvuxit med

4463 nummer, hvaraf 2362 kärlväxter, 76 mossor, 381 lafvar, 640 alger, 926 svampar och 78 nummer för de karpologiska samlingarna. Bland fanerogamerna äro följande för floran nya: *Ruppia spiralis* från Pojo (Lönnbohm), *Geum strictum, Potamogeton fluitans, Cirsium heterophyllum* × *oleraceum,* alla från Isthmus karelicus (H. Lindberg), *Rumex hippolapathum* × *obtusifolium* från Nyland (H. Lindberg) och *Alopecurus geniculatus* × *nigricans* från Vasa (Laurén). Bland mossorna märkas följande noviteter: *Bryum leptocercis* från Åland (Bomansson), *Scapania resupinata, Hypnum Stokesii* och *Heterocladium heteropterum* från Åbo skärgård (Olsson).

Bland de influtna gåfvorna märkas främst student Thesleffs vackra svampherbarium, det utan jämförelse värdefullaste bidrag, den inhemska svampsamlingen under decennier fått emottaga. De vigtigaste kollektionerna hafva i öfrigt inlemnats af professor Elfving (preparat af blåalger), kandidat Bergroth (kärlväxter från Karelia pomorica), student Olsson (kärlväxter och mossor från Kimito och Nagu), kandidat Hirn (alg-kollekter och preparat från olika delar af landet), rektor J. Lindén (kärlväxter från Nuotjärvi-Lappmark) samt de finska expeditionerna till Ryska Lappmarken (dikotyledoner).

För öfriga, delvis rätt anmärkningsvärda, alltid välkomna bidrag stannar museum i förbindelse till följande personer: statsrådet A. Günther, doktorerna P. W. Granberg, W. Laurén och A. Poppius, rektorerna A. Arrhenius och M. Brenner, magistrarna O. F. A. Lönnbohm, E. Reuter och H. Lindberg, telegrafkontorschefen A. Ståhle, fröken A. Blomqvist, studenterna W. Borg, O. Heikel, J. Montell, H. Stenberg, A. Thesleff och R. Wegelius, eleverna E. Häyrén och E. af Hällström äfvensom intendenten; därjämte hafva växter inlemnats af Helsingfors botaniska bytesförening och af särskilda elever vid Helsingfors realskola och svenska normallyceum genom rektor Brenner och lektor Unonius.

I afseende å vården af museets samlingar är, förutom de löpande göromålen, hvilka tillkomma museipersonalen, att nämna katalogiseringen af mossamlingen, som utförts af d:r V. F. Brotherus och possessionat J. O. Bomansson; detta vigtiga och tidsödande arbete har under året afslutats och vi hafva sålunda för-

månen att för närvarande ega en tillförlitlig, tidsenlig och någorlunda detaljerad förteckning öfver våra inhemska mossor.

Till förhindrande af de insekthärjningar, hvilka särdeles under de senaste åren yppat sig här och där i fanerogamherbariet, har numera införts en kontinuerlig rökning af detsamma i kolsvafla i en särskildt härför uppstäld apparat. Denna metod har äfven i utlandet befunnits verksam och praktiskt användbar; det är därför att hoppas att den kostsamma och omständliga behandlingen af växterna med sublimatlösning skall hos oss kunna fortfarande undvaras.

Bibliotekarien, herr Arrhenius, uppläste följande årsberättelse:

Sällskapets bibliotek har under det nu afslutade verksamhetsåret, från den 5 maj 1894 till den 13 maj 1895, tillväxt i samma grad, som under motsvarande, närmast föregående perioder. Antalet nyinkomna häften utgör 727, fördelade med hänsyn till innehållet på följande sätt:

Naturvetenskap i allmänhet	394
Botanik	84
Zoologi	117
Forstvetenskap	16
Geografi	23
Geologi, paleontologi	37
Antropologi	6
Meteorologi	6
Diverse skrifter	44

Liksom tillförene har äfven nu det största antalet publikationer erhållits af de lärda samfund och de tidskriftsredaktioner, hvilka med Sällskapet underhålla regelbundet skriftutbyte. Dessa uppgå för närvarande till 243 och af dem hafva under det förflutna året tillkommit följande sex:

Finska Forstföreningen	Helsingfors.
K. Kommission zu wissenschaftlichen Untersuchungen der deutschen Meere	Kiel.
K. Biologische Anstalt	Helgoland.
Nassauischer Verein für Naturkunde	Wiesbaden.

Société de physique et d'histoire naturelle Genève
The State Entomologist of the Illinois Springfield.

För välvilliga bokgåfvor står Sällskapet dessutom i tacksamhetsskuld till Finska Landtbruksstyrelsen och K. Finska Hushållningssällskapet samt till herrar Ch. Flahault, Fr. Elfving, Otto Herman, Edv. Hisinger, Cl. Grill, Ch. Janet, Ad. Moberg, J. A. Palmén, Th. Pleske, E. och O. M. Reuter, A. Stuxberg, A. Stizenberger.

Föredrogs följande af skattmästaren herr v. Pfaler inlemnade

Årsräkning för 1894.

Debet.

Behållning från år 1893.

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ proc. obligationer af 1884 Fmk 10,000	10,141: 20	
Finska statens $4^1/_2$ proc. donationsobl. af 1875 Fmk 100	94: 50	
Helsingfors stads $4^1/_2$ proc. obl. af 1882 Fmk 5,500	5,455: —	
Helsingfors stads $4^1/_2$ proc. obl. af 1892 Fmk 3,000	2,880: —	
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	8,000: —	
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	750: —	
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken (af bevis å Fmk 2,880)	500: —	27,820: 70

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till herr John Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 proc.	2,000: —	
D:o d:o à 5 proc.	2,000: —	4,000: —
	Fmk	31,820: 70

Transport Fmk.		31,820: 70	
Årskassan.			
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken (af dep. bevis å Fmk. 2,880)	2,380: —		
Å löpande räkning i d:o	595: 46		
Kontant	6: —	2,981: 46	34,802: 16
Inkomster under året.			
Statsanslaget för 1893 års 4:de kvartal samt för år 1894		3,750: —	
Anslag från Längmanska fonden		4,000: —	
Influtna räntor:			
Å Hypoteksförenings obl. Fmk. 10,000 à $4^1/_2$ proc.	450: —		
„ Finska statens don. obl. Fmk. 100 à $4^1/_2$ proc.	4: 50		
„ Helsingfors stads obl. af 1882 Fmk. 5,500 à $4^1/_2$ proc.	247: 50		
„ Helsingfors stads obl. af 1892 Fmk. 3,000 à $4^1/_2$ proc.	135: —		
Å bankdepositioner:			
Fmk. 8,000 fr. $^1/_1$—$^{31}/_{12}$ '94 à 5 & $4^1/_2$ proc.	399: —		
„ 750 fr. $^1/_1$—$^{31}/_{12}$ '94 à 5 & $4^1/_2$ proc.	37: 40		
„ 2,880 fr. $^1/_1$—$^{31}/_{12}$ '94 à 5 & $4^1/_2$ proc.	143: 64		
„ 2,000 fr. $^{26}/_{10}$—$^3/_{12}$ '94 à $4^1/_2$ proc.	16: —		
„ 500 fr. $^{26}/_{10}$—$^3/_{12}$ '94 à $4^1/_2$ proc.	4: —		
Å löpande räkning	18: 62		
„ John Sahlbergs skuldsedlar Fmk. 4,000 à 5 proc.	200: —	1,655: 66	
Ledamotsafgifter:			
Af G. Tegengren	12: —		
„ Väinö Borg	12: —	24: —	9,429: 66
		Summa Fmk.	44,231: 82

Kredit.

Utgifter under året.

Arvode åt bibliotekarien		300: —	
D:o „ sekreteraren		100: —	
D:o „ vaktmästaren		100: —	
Reseunderstöd åt H. Lindberg		120: —	
D:o „ P. Hj. Olsson		100: —	
D:o „ H. Lindberg		350: —	
D:o „ Väinö Borg		100: —	
D:o „ R. Herlin		200: —	
Ränta å Sanmarkska fonden till enkefru Sanmark		200: —	
Tryckningskostnader:			
Till J. Simelii arfvingars tryckeri	3,174: 90		
„ G. Sundmans lith. atelier	899: 60		
„ F. Tilgmann	185: —	4,259: 50	
Annonser		157: 25	
Porto- och fraktkostnader		66: 99	6,053: 74

Behållning till år 1895.

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ proc. obligationer Fmk. 10,000	10,141: 20		
Finska statens $4^1/_2$ proc. don. obl. af 1875 Fmk. 100	94: 50		
Helsingfors stads $4^1/_2$ proc. obl. af 1882 Fmk. 5,500	5,455: —		
Helsingfors stads $4^1/_2$ proc: obl. af 1892 Fmk. 3,000	2,880: —		
Å depositionsräkning:			
i Nordiska Aktiebanken	8,000: —		
i d:o d:o (af bevis å Fmk. 2,000)	1,429: 30	28,000: —	
	Fmk.	28,000: —	6,053: 74

Transport *Fmk*	28,000: —		6,053: 74
Sanmarkska fonden.			
Utlånadt till herr John Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 procent	2,000: —		
D:o d:o à 5 proc.	2,000: —	4,000: —	
Årskassan.			
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken (af dep.bevis å *Fmk* 2000)	570: 70		
D:o d:o d:o	2,880: —		
D:o d:o d:o	750: —		
D:o d:o d:o	500: —		
Å löpande räkning i d:o	1,377: 38		
Kontant	100: —	6,178: 08	38,178: 08
Summa *Fmk*			44,231: 82

På förslag af revisorerne beviljades skattmästaren full ansvarsfrihet.

Vid härå förrättadt val af funktionärer återvaldes till ordförande friherre J. A. Palmén, till vice ordförande herr F. Elfving, till skattmästare herr L. v. Pfaler, till sekreterare herr I. O. Bergroth samt till bibliotekarie herr A. Arrhenius. Likaledes återvaldes intendenterna herrar Kihlman och Levander till sina befattningar.

Till medlemmar i Sällskapets Bestyrelse utsågos herrar Sahlberg, O. M. Reuter, Sælan, Norrlin och Kihlman, och skulle herrar Brotherus och Levander, hvilka voro närmast i röstetal, fungera såsom dessas suppleanter.

Till revisorer för det löpande årets räkenskaper utsågos herrar Sælan och Brenner.

Herr rektor M. Brenner meddelade att han i Universitetets Herbarium funnit ett bristfälligt exemplar af *Pulmonaria angustifolia* från „Gamla Finland" och att den uppgift i hans Floristiska handbok om artens förekomst i östra Finland, hvarom vid ett tidigare möte varit fråga, möjligen afsett just i fråga varande exemplar.

Herr professor Sahlberg meddelade, att museets material af finska Perlider under året blifvit bearbetadt af den skotska entomologen K. J. Morton i Carluke, hvilken för närvarande var sysselsatt med en revision af de europeiska formerna af denna familj, samt lemnade några upplysningar om de resultat, han vunnit beträffande i Finland förekommande arter. Herr Morton hade funnit särdeles utmärkande artkaraktärer i byggnaden af genitalsegmenten hos hannen och redan utgifvit en af plancher beledsagad öfversigt af slägtet *Nemoura*. Han hade af detta slägte uppställt bland andra tvenne nya arter, som förekomma i Finland. Af öfriga slägten hade han dessutom bestämt det finska materialet med undantag af slägtena *Chloroperla* och *Leuctra,* hvilka ännu icke voro utredda i afseende å artbegränsningen. Särskildt fästes uppmärksamhet därvid att af några slägten hannarna normalt äro försedda med endast rudimentära vingar, under det honorna hafva väl utvecklade flygorgan. Så var förhållandet med slägtena *Dictyopteryx, Isogenus* och *Capnia.* Hannarne af dessa slägten äro små och påminna mycket om larver samt kunna därför lätt förbises af samlare, såsom äfven varit fallet hos oss särskildt med det sistnämnda slägtet, hvaraf finska museet egde ett stort antal honor, men icke en enda hanne. Att för resten dessa hannar voro dimorfa framgick däraf, att af några arter t. ex. *Isogenus nubecula* enstaka ♂-exemplar med vingar utvecklade likasom hos ♀ förekomma, ehuru de flesta exemplar af det förstnämnda könet hafva endast vingrudiment.

Af hela familjen hade herr Morton bestämt 15 finska arter, nämligen af slägtet *Dictyopteryx* två species, *Isogenus* ett sp., *Isopteryx* två sp., *Capniella* ett sp., *Capnia* två sp., hvaraf det ena ännu obeskrifvet från Lappland, *Tæniopteryx* ett sp. och *Nemoura* sex sp., hvaraf ett obeskrifvet från Utsjoki och tvenne af herr Morton nybeskrifna.

Vidare förevisade herr Sahlberg några exemplar af en märkvärdig varietet af den högnordiska dagfjäriln *Oeneis Norna* Thunb., hvilka blifvit funna på Kola-halfön troligen i eller nära till den s. k. Fiskare-halfön af d:r Edgren. Exemplaren voro mycket små och hade knappt tecken till de s. k. ögonfläckarna på framvingarna och liknade därigenom till det yttre ganska mycket *Oe. Bore* Hübn. men de igenkändes dock vid närmare undersökning

såsom hörande till *Oe. Norna* genom byggnaden af hannens genitalklaffar samt formen och storleken af de s. k. hanfjällen på framvingarnas öfre sida. Denna varietet var omnämnd af Elwes i hans nyligen utgifna revision af slägtet *Oeneis* såsom funnen vid Porsanger i arktiska Norge af d:r Schöyen. Formen ansågs förtjäna ett särskildt namn och föreslog föredragaren att kalla den *Oeneis Norna var. pygmæa.*

Till ny medlem föreslog herr Stenroos, understödd af herr E. Reuter, herr magister Siilänen.

A new species of Trichoptera from Finnish Lapland

Asynarchus productus.

By

Kenneth J. Morton.

Blackish; hairs yellowish; antennæ with long basal joint, fuscous with testaceous annulations; warts of head, margins of eyes above, pronotum, warts of mesonotum and wing callosities reddish testaceous; underside including palpi and legs dusky testaceous; pleura of thoracic segments blackish, coxæ fuscescent; spines of legs black.

Fore-wings pather broad, apex dilated, margin parabolic; discoidal cell broad, straigth on anterior margin, much longer than footstalk. 1st and 5th apical cellules subequal, longer than the three cellules between them, closed by oblique nervules and therefore somewhat acute at base; 2nd and 4th truncate at base, 2nd broader than 4th; 3rd angulate at base, nearly equal in length with 2nd and 4th. These wings are pale grey, with a slight testaceous tinge, virorated with pale dots which are most numerous in the apical region; pterostigma very strongly marked, very dark brown, traces of which colour are also evident in the intercubital and post-costal areas and at the anal angle; a large pale crescentic marking at the anastomosis; a large two-coloured spot at the thyridium, externally fuscous divided by a pale nervure, internally pale; there is also a large pale spot at the termination of the 7th apical sector; neuration pale except in the upper part of anastomosis where it is fuscous, hairs blackish longer on posterior cubitus and post-costa; pubescence of membrane blackish mixed with golden.

Hind-wings with discoidal cell very similar to that of fore wings. 1st and 3rd apical cellules nearly equally long and longer

than 2nd and 4th; 1st closed by a very oblique nervule and therefore somewhat acute at base, 3rd angulate at base; 2nd and 4th sub-equal in length, 2nd broader than 4th; 2nd straigtly truncate, 4th truncate in a very slightly oblique manner; 5th longest of all, closing nervule long very oblique, and therefore base very acute; upper branch of cubitus furcating slightly before middle of discoidal cell. Pale, subhyaline, faintly testaceous at apex; neuration pale; pterostigma brownish.

In the ♂ the 9th segment is much developed dorsally; viewed from above its outer margin is deeply excised, the angles on either side acutely produced and shining black; in the excision, the hairy tips of the intermediate appendages, and the bare notched apices of the inferior appendages are visible; the lower portion of the superior appendages appears at the side of the produced angles of the segment in the shape of obtuse hairy lobes. Viewed from the side, the 9th dorsal segment is semicircularly excised, the excision being occupied by the large superior appendage, the external margin of which is sinuous, the lower margin nearly straight. Intermediate appendages large approximate, flattened, subquadrate seen from side, apices slightly thickened and hairy. Inferior appendages long, slender, ascendent, viewed from beneath they are convergent, but the apices diverge, are sub-acute and notched before the tip. Penis large, a long apical portion divided into two blades flattened and slightly dilated at apex; sheaths with a large club-shaped head, hairy, pectinate; there appears to be a projection on the upper edge and the sheaths are therefore probably furcate and Limnophileform. All the appendages are shining blackish at apex. ♀ unknown.

Length of body, ♂, 10 mm. Expanse 32 mm.

Described from one of two males taken by Dr John Sahlberg at Mandojärvi end of lune 1894. I have to express my gratitude to Dr Sahlberg for allowing me to describe the insect and also for his kindness in adding it to my collection.

A very interesting species bearing resemblance to *Stenophylax* (*Rhadicoleptus* Wall.) *alpestris* Kol., but the connection is only superficial. Mr MLachlan who has kindly examined the insect points out that the 9th dorsal segment (not often visible in Limno-

philidæ) is in the present insect highly developed and in this respect it shows affinity to his *Asynarchus devius*. The neuration and the genitalia accord more closely with *Asynarchus* than with *S. alpestris*, and accordingly in the meantime I retain the species in *Asynarchus* as an aberrant form.

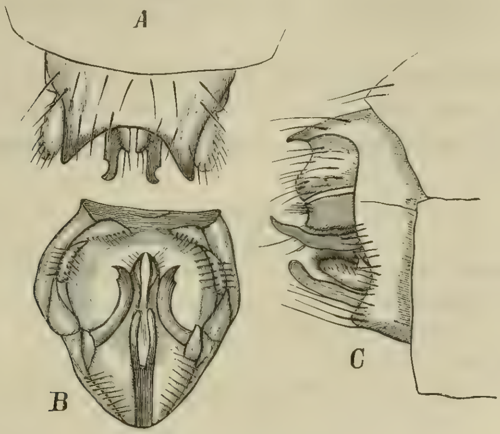

Explanation of figures.

A. Apex of abdomen of ♂ from above.
B. Do. from beneath (object held in front of observer); sheaths not shown.
C. Apex of abdomen of ♂ from side.

Carluke, Scotland, January 1895.

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1894 au 13 mai 1895.

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indication contraire.

1. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des Sciences Physiques, Naturelles et Climatologiques.
Bulletin:

Bône: Académie d'Hippone.
Bulletin: 26. 1894.
Comptes rendus: 1894.

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben u. Neuburg (a. V.)
Bericht:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte 1894.

— Gesellschaft Naturforschender Freunde.
Sitzungsberichte: 1894.

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.
Verhandlungen: XXXVI. 1894.

Bonn: Naturhistorischer Verein der Preussischen Rheinlande, Westfalens und des Regierungs-Bezirks Osnabrück.
Verhandlungen: 51, 1. 1894.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.
Jahresbericht:

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen:

Breslau: Schlesische Gesellschaft für Vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 71. 1893.

Breslau: Verein für Schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge: XIX. 1894.
Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:
Colmar: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin (Mittheilungen) Nouv. Sér.:
Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge:
Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft: „Isis".
Sitzungsberichte: 1894, 1.
Erlangen: Physikalisch-Medicinische Societät.
Sitzungsberichte:
Frankfurt a. M.: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft.
Bericht: 1894.
Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: XII, 1—12. 1894—95.
Ernst Huth.
Societatum Litteræ: VIII, 7—12. 1894; IX, 1—3. 1895.
Freiburg i B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht:
Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht:
Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen:
Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten: 1894, 3—4; 1895, 1.
Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht:
— Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: I — XXIV. 1869—1892; XXVI. 1894.
Guben: Internationeller Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:
Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archief:
Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta:
Katalog der Bibliothek:

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XIII. 1895. 4:o.
Verhandlungen, 3:e Folge: II. 1894.
— Die Hamburgischen Wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch:
— Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen:

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die Gesammte Naturkunde.
Bericht:

Helgoland: K. Biologische Anstalt.
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Neue Folge: I, 1. 1894. 4:o.

Kiel: Kommission zur Wissenschaftlichen Untersuchungen der Deutschen Meere (voy. Helgoland).
— Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
Schriften:

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen:

Kassel: Verein für Naturkunde.
Bericht: XXXIX. 1892—94.

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften: XXXIV. 1893. 4:o.

Landshut: Botanischer Verein.
Bericht:

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.
Mittheilungen: II, 7–8. 1895.

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht und Abhandlungen: 1893—94, 1.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der Gesammten Naturwissenschaften.
Sitzungsberichte:

Metz: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-physikalische (II:e) Classe.
Abhandlungen: XVIII, 3. 1893. 4:o.
Sitzungsberichte: 1894, 1—4.
Inhaltsverzeichniss:
Almanach:
Sohneke, Über die Bedeutung wissenschaftlicher Ballonfahrten. Festrede. 1894. 4:o.

München: Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte:

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht:

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen:
Jahresbericht:

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht:

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht: 1886—87.

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Berichte: IV. 1892–93.
Correspondenz-Blatt: XXXIII. 1879.

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung: 52. 1891; 53. 1892; 54. 1893.

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes Bibliothek.
Thèses: *Lachner-Sandoval,* Vinc., Beitrag zur Kenntniss der Gattung Roxburghia, Cassel. 1892.
Schmidt, Ludv., Untersuchungen zur Kenntniss der Wirbelbaues vom Amia Calva. Leipzig. 1892.
Ulrich. Arn., Palaeozoische Versteinerungen aus Bolivien. Stuttgart. 1892.

Stuttgart: Verein für Vaterländische Naturkunde in Würtemberg.
Jahreshefte:

Wiesbaden: Nassauische Verein für Naturkunde.
Jahrbücher: 47. 1894.

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: 1892; 1893.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals:
Annual Report:

Melbourne: National Gallery of Victoria.
Mc Coy, Prodromus of the Zoology of Victoria:

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2:e Ser.: VIII. 2—4. 1893: IX, 1—2. 1894.

— The Australian Museum.
Records:
Report:

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.

Jahresbericht: XVII. 1891—92; XVIII. 1892—93.

Brünn: Naturforschender Verein.

Verhandlungen: XXXI. 1893.

Bericht der Meteorologischen Commission: XII. 1892.

Buda-Pest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Academie der Wissenschaften).

Közlemények:

Értekezések a természettudom. köreböl:

Értekezések a mathemat. tudoman. köreböl:

Mathemat. és természettudom. ertesitö:

Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn:

Almanach:

Rapport:

— Magyar Nemzeti Múzeum.

Természetrajzi Füzetek: XVII. 1—4. 1894.

Cracovie: Académie des Sciences. (Akademija Umiejetnossci.)

Sprowozdania komisyi fizujograficznej:

Rozpravy wydsial matem. przyrod:

Bulletin international: 1895, 4—10; 1895, 1—3.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.

Mittheilungen: 1892; 1893.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.

Verhandlungen und Mittheilungen:

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).

Jahrbuch:

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-Medicinischer Verein.

Berichte: XXI. 1892—93.

Kolozsvàrt (Klausenburg): Rédaction de „Magyar Növenytani Lapok“.

Evlolyam:

— Erdélyi Museum-Egylet. Orwos Természettudományi Szakosztályából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-Naturwissenschaftliche Section.)

Ertesitö (Sitzungsberichte): XIX, 1—3. 1894.

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.

Abhandlungen, VII Folge:

Sitzungsberichte:

Jahresbericht:
Verzeichniss d. Mitglieder:

Prag: Naturhistorischer Verein „Lotos".
Lotos, Neue Folge:

Trencsén, Ung.: Trencsén Wármegyei Természettudományi Egylet. (Naturwissenschaftlicher Verein d. Trencséner Comitates).
Évkönyre (Jahresheft):

Triest: Museo Civico di Storia Naturale.
Atti:

Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth. I: CII, 8—10. 1893; CIII, 1—3. 1894.
Anzeiger: XXXI, 24—27. 1894; XXXII. 1—3. 1895.

— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen:

— K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: XLIV, 2—4. 1894; XLV, 1—3. 1895.

— K. k. Geographische Gesellschaft.
Mittheilungen: XXXVII (N. F. XXVII). 1894; XXXVIII (N. F. XXVIII), 1. 1895.

— Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: XXXIV. 1893—94. 16:o.

— D:r R. v. Wettstein, Professeur.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: 1895, 1.

Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik:

Belgique.

Bruxelles: Académie Royale des Sciences.
Bulletin, 3:me Sér.:
Annuaire:

— Société Royale de Botanique.
Bulletin: XXX. 1891; XXXI. 1892.

— Société Entomologique de Belgique.
Annales: XXXVII. 1893.
Table générale des Annales:
Mémoires: II. 1894.

— Société Royale Malacologique de Belgique.
Annales:
Procès-Verbal:

Bruxelles: Société Royale Linnéenne.
Bulletin: I—XIX. 1872—94; XX, 1—6. 1895.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museum National.
Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Natural Science.
Proceedings and Transactions, Sér. 2: Sess. of 1892—1893. I, 3.

Chili.

Santiago: Société Scientifique du Chili.
Actes: II, 4. 1892; III, 3—5. 1893—94; IV, 1—3. 1894.

Costa Rica.

San José: Museo National. Republica de Costa Rica.
Anales:
Emery, Estudios sobre las Hormigas de Costa Rica. 1894.

Danemark.

Kijöbenhavn K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoirs), 6:te Række, naturvidenskap. og mathem. Afdeln.: VII, 9. 1893. 4:o.
Oversigt: 1893, 2—3; 1894, 1—2.
— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 1893; 1894.
— Botanisk Forening.
Botanisk Tidskrift: XIX, 1—2. 1894.
Meddelelser:
Medlemsliste: 1894.
— Entomologisk Forening.

Espagne.

Madrid: R. Academia de Ciencias.
Memorias:
Revista:

États Unis.

Boston: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings, New Ser.: XX. (Wh. Ser. XVIII). 1893.

— Boston Society of Natural History.
Memoirs:
Proceedings:
Occasional Papers:

Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.
List of Brids:

Cambridge, U. S. A.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs:
Bulletin: XXV, 7—11. 1894.
Annual Report: 1893—94.

Champaign, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: IV, 5. 1895.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: X, 1—2. 1893; XI, 1. 1894.

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.
Proceedings:

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres.
Transactions:

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Transactions: V. 1893.
Proceedings:
Annual Address:

New-Brighton: Natural Science Association of Staten Island.
Proceedings: 1894, 2, 4—10; IV, 14. 1895.
Special: 1893, 16; 1894, 17—18.

New-Haven: Connecticut Academy of Arts and Sciences.
Transactions:

New-York: New-York Academy of Sciences.
Annals: VII, 6—12. 1894; VIII, 4. 1894.
Transactions: XII. 1891—93; XIII. 1893—94.
Index: 11. 1894.

Normal, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin.
Article:

Philadelphia: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: 1893, 3—4; 1894, 1—2.

— American Philosophical Society.
Proceedings: XXX, n:o 144—145. 1894.
Report:

Subject Register:
Supplement Register:

Philadelphia: Wagner Free Institut of Science.
Transactions:

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings:

San Francisco: California Academy of Sciences.
Memoirs.
Proceedings, Sec. Ser.:
Occasional Papers:

Springfield Ill.: The State Entomologist of the Illinois.
Report: XVIII. 1894.

S:t Louis: Academy of Science.
Transactions: 9—16. 1893—94.

Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions: XI. 1887—88; XII, 1. 1889.
Smyth, Check List of the Plants of Kansas. 1892.

Trenton, N. J.: The Trenton Natural History Society.
Journal:

Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies: II. 1894; III. 1894.

Washington: Departement of Interior (U. S. Geological Survey).
Monographs: XIX. 1892; XXI. 1893; XXII. 1893. 4:o.
Bulletin: 97—117. 1893—94.
Annual Report: 1890—91, 1—2; 1891—92, 1—3. 4:o.
Mineral Resources: 1892; 1893. 4:o.

— Departement of Agriculture.
Report:

— Division of Ornithology and Mammalogy.
North American Fauna:
Bulletin:

— Division of Economic Ornithology and Mammalogy.
Bulletin:

— Smithsonian Institution (U. S. National Museum).
Annual Report: 1892.
Report of the U. S. National Museum: 1891; 1892.
Bulletin of the U. S. National Museum:

— Anthropological Society.
The American Anthropologist: VII, 1—4. 1894.
Special Papers: 1894, 1—2.

— Entomological Society.
Proceedings: III, 2—3. 1894—95.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).

Acta:
Bidrag: 54. 1894; 55. 1894; 56. 1895.
Öfversigt: XXXVI. 1893—94.
Observations météorologiques:

— Geografiska Föreningen.

Vetenskapliga Meddelanden: I. 1892—93.
Tidskrift:

— Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).

Fennia: XI. 1884.

— Universitets-Biblioteket (par Mr le Bibliothécarie, dr V. Vasenius).

Areschoug, F. W. C., Det fanerogama embryots nutrition. Inbjudningsskrift. Lund. 1894. 4:o.

— Finska Forstföreningen.

Meddelanden: I—XI. 1879—1894.
Ströskrifter: 1. *Blomqvist*, Om uppqvistning af träd. 1879.
2. Id., Om skogseld. 1888.
5. *Herlin*, Om svedjebruket. 1891.

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.

Mémoires:
Bulletin: XI, n:os 235—258. 1892—93.

Angers: Société d'Études Scientifiques.

Bulletin, Nouv. Sér.:

Béziers: Société des Sciences Naturelles.

Bulletin:

Bordeaux: Société Linnéenne.

Actes:

Caen: Société Linnéenne de Normandie.

Bulletin, 4:e Sér.: VII. 1894.

Cherbourg: Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques.

Mémoires:

La Rochelle: Académie. Section des Sciences Naturelles.

Annales:

Lille: La Rédaction de „Revue Biologique" du Nord de la France.

Revue Biologique: VI, 7—12. 1894; VII, 1—4. 1894.

Lyon: Société Linnéenne.
Annales:
— Muséum d'Histoire Naturelle.
Archives:
— Société Botanique de Lyon.
Annales:
Bulletin:
Saint-Lager, Onothera du Oenothera. Les anes et le vin. 1893.

Marseille: Musée d'Histoire Naturelle.
Annales, Zoologie:

Montpellier: Académie des Sciences et Lettres.
Mémoires de la section de médecine, 2:e Sér.:
Mémoires de la section des sciences, 2:e Sér.:

Nancy: Société des Sciences. (Ci-devant Société des Sciences Naturelles de Strasbourg.)
Bulletin, 2:e Sér.: XIII, 28 (26:e Ann.). 1894.
Bulletin des séances: V, 3—9. 1893.

Nantes: Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin: IV, 2. 1894.
— Société Académique de Nantes.
Annales, 7:e Sér.: V, 1. 1894.

Nimes: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin: XXII, 1—2. 1894.
Supplément:

Paris: Société Botanique de France.
Bulletin:
— Société Entomologique de France.
Annales: LXII, 1—4. 1893.
— Société Zoologique de France.
Mémoires:
— Muséum d'Histoire Naturelle.
— Société de Géographie.
Bulletin, 7:e Sér.: XV, 2—3. 1894.
Comptes rendus: 1894, 7—19; 1895, 1—6.
— Rédaction de „la Feuille des jeunes naturalistes".
Feuille, 3:e Sér.: XXIV, 288—294. 1894.

Reims: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.:
Comptes rendus:
Travaux:
Procès verbaux:

Rouen: Société des Amis des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.: XXIX, 1—2. 1893.

Toulouse: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin:
— Société des Sciences Physiques et Naturelles.
Bulletin:
— Société Française de Botanique.
Revue de Botanique:

Iles Britanniques.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions:
Proceedings:
— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings: XX, 1. 1894.
Annual Report:
— La Rédaction de „The Annals of Scottish Natural History".
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions, N. S.:

London: Royal Society.
Proceedings: LVI, 318—319. 1894; LVII, 340—343. 1895.
— Linnean Society.
Journal, Botany:
Journal, Zoology:
List of the Society:
Proceedings:
— Royal Gardens, Kew.
Bulletin: 1894.
— Harting, J. E.
The Zoologist: XVIII, 214—216. 1894; XIX, 217—220. 1895.

Newcastle-upon-Tyne: Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle-upon-Tyne.
Transactions: IX, 2. 1894.

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.: III, 3—4. 1894—95.

Italie.

Bologna: Accademia delle Scienze.
Memorie, Ser. 5:
Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 4:
Bullettino mensile, Nuovo Ser:

Firenze: Società Entomologica Italiana.
Bulletino: XXVI, 2—4. 1894.

Genova: Museo Civico di Storia Naturale.
Annali, Ser. 2:a:

— Direzione del Giornale „Malpighia".
Malpighia: VIII, 1—12. 1894; IX, 1—3. 1895.

Milano: Società Italiana di Scienze Naturali.
Atti:
Memorie, Nuova Ser.: V. 1895. 4:o.

Modena: R. Accademia di Scienze Naturali.
Memorie, Ser. 2: IX. 1893. 4:o.

— Società dei Naturalisti.
Atti, Ser. 3: XII (Anno 27), 3. 1894; XIII (Anno 28). 1894

Napoli: R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche.
Atti, Ser. 2:a: VI. 1894. 4:o.
Rendiconto, Ser. 2: VIII (Anno 33), 1—12. 1894. 4:o.
Rendiconto, Ser. 3: I (Anno 34), 1—3. 1895. 4:o.

— Società Africana d'Italia.
Bollettino:

— Società di Naturalisti.
Bollettino, Ser. I:

Padova: Società Veneto-Trentina di Scienze Naturalí.
Atti, Ser. 2:a: II, 1. 1895.
Bulletino:

— Redattore della „La Nuova Notarisia",
L. N. Notarisia:

Palermo: Redazione della „Naturalista Siciliano".
Il Natur. Sicil.: XIII, 7—12. 1894; XIV, 1—3. 1894.

Pisa: Società Toscana di Scienze Naturali.
Memorie:
Processi verbali:

Roma: R. Istituto Botanico.
Annuario:

— Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio-Emanuele.
Bolletino:
Indice:

— Società Romana per gli Studi Zoologici.
Bollettino: IV, 1—2. 1895.

Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:

Venezia: Redazione della „Notarisia“.
Notarisia, Serie Notarisia-Neptunia: IX, 4—6. 1894; X, 1. 1895.
Sommario:

Japon.

Tōkyō: Science College, Imperial University.
Journal: VI, 4. 1894; VII, 1—3. 1894; VIII, 1. 1894.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal: II, 1. 1894.

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I: LXII, 4. 1893; LXIII, 1—3. 1894.
Journal, P. II: LXII, 4. 1893; LXIII, 1—3. 1894.
Journal, P. III: LXIII, 1. 1894.
Proceedings: 1893, 10; 1894, 1—9.
Index: 1893.
Annual Address: 1894.

Luxembourg.

Luxembourg: Société Botanique.
Receuil des Mémoires et des Travaux:
— „Fauna“, Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois).
Mittheilungen (Comptes Rendus): IV, 1—7. 1894.

Norwège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarsbog: 1893.
Aarsberetning:
Guldberg and *Nansen,* On the development and structure of the whale. I. On the development af the dolphin. 1894. 4:o.

Christiania: Universitet.

— Videnskabs Selskabet.

Forhandlinger:

Nyt Magazin for Naturvidenskaberne:

Stavanger: Stavanger Museum.

Aarsberetning: 1893.

Throndhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.

Skrifter: 1893.

Tromsö: Museum.

Aarshefter: 16. 1894.

Aarsberetning: 1892.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.

Verhandelingen, Afd. Natuurkunde, Tweede Sectie: I, 1—10. 1892—93; II. 1893.

Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurk., 4:de Reeks: 1892.

Register of de Verslagen and Mededeelingen: Deel I—IX. 1893.

Verslagen der Zittingen: 1892—93.

Jaarboek: 1892.

Prodromus Floræ Batavæ:

— Genootschap ter Bevordering voor Natur-, Genees- en Heelkunde. Sectie voor Natuurwetenschappen.

Maandblad: XIX, 1—4, 7—8. 1894—95.

Groningen: Naturkundig Genootschap.

Verslag: 1893.

Harlem: La Société Hollandaise des Sciences.

Archives néerlandaises: XXVII, 4—5. 1894; XXVIII, 1—5. 1894—95; XXIX, 1. 1895.

Leiden: Nederlandsche Dierkundige Vereeniging.

Tijdschrift, 2:de Sér.: IV, 2—4. 1894.

Catalogus d. Bibliothek:

Nijmegen: Nederlandsche Botanische Vereeniging.

N. Kruidkundig Archief, 2:de Sér.: VI, 3. 1894.

S'Gravenhage: Nederlandsche Entomologische Vereeniging.

Tijdschrift: XXXVI, 1—4. 1892—93.

Utrecht: Société Provincial des Arts et Sciences.

Verslag: 1893.

Aanteekeningen: 1893

Portugal.

Lisboa: Academia Real das Sciencias. Classe de science., mathem., physic. e. natur.
Memorias, Nova Ser.:
Jornal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad Científica Argentina.
Anales: XXXV, 4—6. 1893; XXXVI, 1—6. 1893; XXXVII, 1—6. 1894; XXXVIII, 5—6. 1894.
— La Rédaction de „Revista Argentina de Historia Natural".
Revista:
— Museo de Productos Argentinos.
Boletin:
— Museo Nacional de Buenos Aires. (Ci-devant Museo Publico).
Anales:

Córdoba: Academia Nacional de Ciéncias.
Actas:
Boletin: XII, 1—4. 1890—92; XIII, 1—4. 1892—93; XIV, 1. 1894.

La Plata: Museo de la Plata.
Revista: III. 1892; IV. 1893; V. 1894.

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.
Schriften:
Archiv, 2:te Sér.: X, 3—4. 1893—94.
Sitzungsberichte: X, 2. 1893.

Kharkow: Société de Naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.
Travaux (Trudi):

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.
Mémoires:
Procès-Verbal:

Minusinsk: Museum.

Moscou: Société Impériale des Naturalistes.
Nouvaux Mémoires:
Bulletin: 1893, 4; 1894, 1—4.
Meteorologische Beobachtungen:

Odessa: Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie.
Mémoires: XIX. 1. 1894.

Riga: Naturforschender Verein.
Correspondenzblatt: XXXVII. 1894.
Arbeiten, Neue Folge:

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des Sciences.
Mémoires, 7:e Sér.: XXXIX, 2. 1893; XLI, 5—6, 8—9. 1893; XLII, 2. 1894. 4:o.
Mélanges biologiques:
Bulletin, Nouv. Sér.: IV (XXXVI), 1—2. 1893—94.
Bulletin, V:e Sér.: I, 1—4. 1894; II, 4. 1895; III, 2—3. 1895.

— Hortus Botanicus.
Acta:

— Societas Entomologica Rossica.
Horæ: XXVIII. 1893—94.

— La Société des Naturalistes de S:t Pétersbourg.
Trudi (Travaux):
Section de Botanique.
Travaux: XXIV. 1893.
Section de Zoologie et de Physiologie.
Travaux: XXIV, 1—2. 1894.
Section de Géologie et Minéralogie.
Travaux:

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.
Handlingar: XXVI. 1891; XXVII. 1892; XXVIII. 1894; XXIX. 1894.

Lund: Universitetet.
Acta (Årsskrift). Afd. II. Fysiografiska Sällskapets Handlingar: XXX. 1893—94. 4:o.

— La Rédaction de „Botaniska Notiser“.
Botaniska Notiser: 1894, 3—6; 1895, 1—2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.
Handlingar, Ny följd: XXV, 1—2. 1892. 4:o.
Bihang, Afdeln. 3. Botanik: 19. 1894.
Bihang, Afdeln. 4. Zoologi: 19. 1894.
Öfversigt: 50. 1893.
Lefnadsteckningar:
Ährling, Carl von Linnés brefvexling. 1885.

— Entomologiska Föreningen.
Entomologisk Tidskrift: XV. 1—4, 1894.

Stockholm: Bergianska Stiftelsen.
Acta Horti Bergiani:

Upsala: R. Societas Scientiarum.
Nova Acta, Ser. 3.: XVI. 1893. 4:o.

— Kongl. Universitetet. (par Mr le Bibliothécaire, Prof. Annerstedt.)
Redogörelse: 1893—94.
Fries, Th. M., Bidrag till en lefnadsteckning öfver Carl von Linné. Inbjudningsskrift. Upsala. 1893.
Eliasson, Alb. Gottfr., Om sekundära, anatomiska förändringar inom fanerogamernas florala region. Ak. afh. Upsala Stockholm. 1894.
Jägerskiöld, L. A., Bidrag till kännedomen om Nematoderna Ak. afh. Upsala. Stockholm. 1893.
Nordenskiöld, N. Otto G., Ueber archæische Ergussgesteine aus Småland. In. Diss. Upsala. 1894.
Schött, H.. Zur Systematik und Verbreitung palæarctischer Collembola. Ak. afh. Upsala. Stockholm. 1893. 4:o.
Segerstedt, Per, Studier öfver buskartade stammars skyddsväfnader. Ak. afh. Upsala. Stockholm. 1894.
Starbäck, Karl, Studier i Elias Fries Svampherbarium. I. „Sphæriaceæ imperfecte cognitæ“, Ak. afh. Upsala Stockholm. 1894.
Wetterdal, H., Bidrag till kännedomen om bakteriehalten i vattendragen invid Stockholm. Ak. afh. Upsala. Stockholm. 1894. 4:o.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen: IX, 3. 1893; X, 2. 1894.

— La Société Botanique Suisse (Schweizerische Botanische Gesellschaft).
Bulletin (Berichte): IV. 1894.

Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen: 1893, N:os 1305—1334.

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge: 1893—94.

Genève: Société de Physique et d'Histoire Naturelle.
Mémoires: XXXI, 2. 1892—93. 4:o.

Lausanne: Société Vaudoise des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:me Sér.: XXIX, Nr 113. 1893; XXX, 114—115. 1894.

Neuchâtel: Société des Sciences Naturelles.
Bulletin:

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: 1892—93.

Schaffhausen: Schweizerische Entomologische Gesellschaft (Société Entomologique Suisse).
Mittheilungen (Bulletin): IX, 3—4. 1894.

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales: 1, 2. 1894.

2. Dons.

Elfving, Fr., De vigtigaste kulturväxterna. Helsingfors. 1895.

Bornet et Flahault, Tableau synoptique des Nostachacées filamenteuses hétérocystées. — Mem. de la Soc. nat. d. scienc. nat. et mathém. de Cherbourg. T. XXV. Cherbourg. 1885.

— Revision d. Nostocacées hétérocystées contenues dans les principaux herbiers de France. — Ann. d. Sc. nat. VI:e Sér. Botanique T. III, IV, V, VII. Paris 1886—88.

Flahault, L'herbier méditerranée formé a la faculté d. Scienc. de Montpellier. — Bullet. de la Soc. bot. de France. XXXV. 1888. Paris.

— L'institut de Botanique. Montpellier. 1890.

— La question forestiére. — Bull. d. la Soc. botan. de France. T. XXXVIII. Paris. 1891.

— La distribution géographique des végétaux dans un coin du Languedoc. Montpellier. 1893.

— *et Combus,* Sur la flore de la Camarque et des alluvions du Rhône. — Bull. de la Soc. botan. de France. T. XLI. Paris. 1894.

Le Frère Gasilien, Lichens des environs de Saint-Omer. — Journ. de Botanique. Paris 1891.

Herman, Otto, Aquila. Zeitschrift für Ornithologie. Organ d. Ungar. Centralbureaus für ornithologische Beobachtungen. I, 1—2. Budapest. 1894. 4:o.

Hisinger, Ed., Genera plantarum secundum ordines naturales disposita. Auctore Stephano Endlicher. Vindobonæ. 1836—40.

— Mantissa botanica sistens generum plantarum supplementum secundum. Auctore Stephano Endlicher. Vindobonæ. 1842.

Grill, Cl., Den praktiska entomologins ställning i Ryssland. — Uppsatser i praktisk entomologi N:o 4. Stockholm. 1894.

K. Finska Hushållningssällskapet (K. Suomen Talousseura).
Ängsmasken (Niittymato) III. Berättelse af O. M. Reuter.

Finska Landtbruksstyrelsen (Suomalainen Maanviljelyshallitus).
Meddelanden. (Tiedenantoja): VI. *Grotenfelt, G.*, Berättelse öfver Mustiala Landtbruks- och Mejeriinstituts verksamhet och tillstånd år 1894. Helsingfors. 1894.
Id. en finnois.

Janet, Charles, Transformation artificielle en gypse du calcaire friable des fossiles des sables de bracheux. — La Société Géologique de France. 3:e Sér. T. XXII. 1894.
— Sur le système glandulaire des Fourmis. — Compt. rend. de l'Acad. de Scienc. de Paris. T. 118. 1894.
— Etudes sur les Fourmis. 5:e note. — Mem. de la Soc. Acad. de l'Oise. T. XV. 1894.
— Etudes sur les Fourmis. 7:e note. Mem. de la Soc. Zool. de France. 1894. — Compt. rend. T. 119. 1894.
— Sur les nids de la Vespa crabro.

Moberg, Adolf, Fenologiska iakttagelser i Finland åren 1750—1845. Supplement till Naturalhistoriska Daganteckningar gjorda i Finland åren 1750—1875 (i Notiser ur Soc. pro Fauna et Flora fennica. III.)

Palmén, J. A., Wissenschaftliche Ergebnisse der finnischen Expedition nach der Halbinsel Kola in den Jahren 1887—92. A. Kartographie, Geologie, Klimatologie. II. — Extr. de „Fennia". Helsingfors. 1894.

Pleske, Th., Vögel III. — Wissenschaftl. Resultate der von N. M. Przewalski nach Central-Asien unternommenen Reisen, herausgegeben von d. K. Akad. d. Wissensch. — Zoologischer Theil. Bd II S:t Pétersbourg. 1894. 4:o.

Reuter, E., Berättelse öfver med understöd af Finska Landtbruksstyrelsen sommaren 1894 värkstälda undersökningar beträffande ängsmasken och andra skadeinsekter. — Landtbruksstyrelsens meddelanden N:o VII. Helsingfors. 1894.

Reuter, O. M., Thysanoptera fennica. I. Tubulifera.
— Ängsmasken III. Åbo. 1894.
— Patogena bakterier i landtbrukets tjänst. — Finska Vet. Soc. Öfversigt. XXXVI. Helsingfors. 1894.

Stuxberg, Ant., Djurskisser. Några blad ur våra dagars forskning. Göteborg. 1892.
— Djurskisser. Ny följd. 1—2. Göteborg. 1893.

Stizenberger, E., Notes on Western Lichens — Erythræa. III, 2. 1895.

Helsingfors, mai 1895.

Axel Arrhenius.
Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mittheilungen

1894—95.

I. Zoologie.

Aves.

Vermischte Notizen.

Herr K. E. Stenroos berichtete über die von ihm im Sommer 1894 unternommenen zoologischen und zwar speziell ornitologischen Exkursionen nach Karelia pomorica. Es wurden mehrere interessante Mittheilungen über die Vogelfauna des genannten, an der westlichen Küste des Weissen Meeres (etwa bei 65° n. Br.) grenzenden Gebietes gegeben. S. 25—32.

Herr Prof. O. M. Reuter führte drei Fälle von Arrhenoidie bei Hennen an. S. 40—42. (Vgl. Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. 20. 1894. S. 28—35).

Freiherr D:r E. Hisinger gab eine Mittheilung über das Hecken von *Accentor modularis* Koch in Nyland, Fagervik (60° nördl. Br.). Das auf dem Boden unter dürren Grashalmen und zwar unterhalb eines Strauches angelegte Nest war aus Grashalmen gebaut und entbehrte jeglicher inneren Bekleidung, wie Haare, Moose etc. S. 86—87.

Vorgelegt wurde:

Tetrastes bonasia, weissscheckige Varietät, Flügel davon. Das Exemplar in Kalvola geschossen: G. A. Karén. S. 9.

Falco gyrfalco, bei Porkkala (in der Nähe von Helsingfors) geschossen: K. Stockman. S. 49.

Pisces.

Herr Prof. Th. Saelan verlas einen vom Herrn Prof. E. E. Sundvik eingesandten **Beitrag zur Frage der Überwinterung der Fische, bezw. der kaltblütigen Thiere.** In einem kleinen, 1—2, stellenweise höchstens 3 Decimeter tiefen See, dessen zum grössten Theil durchaus steriler, nur von einer einige wenige Centimeter mächtigen Schlammschicht bedeckter Boden aus ungewöhnlich festem und hartem Lehm bestand, lebten Karauschen und zwar von sehr verschiedener Grösse zu Hunderten, ja zu Tausenden. Weil dieser See, welcher in keiner Verbindung mit anderen stand, unzweifelhaft jährlich mit allen in ihm lebenden Organismen ausfriert, liegt hier ein intressanter Beweis für die Widerstandsfähigheit gewisser kaltblütigen Thiere gegen die Kälte vor. S. 12—14.

Neu für das Gebiet.

Bliccopsis erythrophthalmoides Jäckel. Nyland, Nurmijärvi: K. E. Stenroos; noch nicht in Skandinavien gefunden. S. 68–69.

Vorgelegt wurde:

Abramis Leuckartii. Nyland, Nurmijärvi: K. E. Stenroos. S. 67

Hymenoptera.

Vermischte Notizen.

Herr Prof. J. Sahlberg berichtete über auf *Rosa*-Arten lebende Tenthrediniden und zwar wurde die Schädlichkeit besonders von *Hylotoma rosarum* L., *Emphytus cinctus* L., *Eriocampoides limacina* Retz. (= *adumbrata* Klug., Thoms.) und einer *Cephus*-Art, wahrscheinlich *C. pallidipes* Klug. (= *phthisicus* Fabr.) hervorgehoben. S. 10—12.

Es wurde eine von Herrn Prof. E. E. Sundvik eingesandte schriftliche Mittheilung relatirt, nach welcher die Hummeln *(Bombus)* wie die Honigbienen Wachs erzeugen. S. 64—66.

Neu für das Gebiet.

Emphytus filiformis Klug. (= *E. Klugii* Thoms.) auf *Rosa rugosa*. Helsingfors: J. Sahlberg. S. 11.

Ardis bipunctata Klug. (= *Blennocampa bipunctata* Thoms.) Nyland, Karislojo: . Sahlberg. S. 11.

Glypta sp. Mietois, Saaris, in den Raupen von *Tortrix paleana* Hb. parasitirend: E. Reuter. S. 85.

Habrocryptus brachyurus Gr. Mietois, Saaris, d:o d:o: E. Reuter. S. 85.

Macrocentrus nitidus Wesm. Mietois, Saaris, d:o d:o: E. Reuter. S. 85.

Ichneumon trilineatus Gr. Åland, Bergö, aus den Puppen von *Abraxas grossulariata* erhalten: E. Reuter. S. 85.

Vorgelegt wurde:

Pimpla examinator Hn. Åland, Bergö, aus den Puppen von *Abraxas grossulariata* erhalten: E. Reuter. S. 85.

Coleoptera.

Neu für das Gebiet.

Cafius xantholoma Grav. Helsingfors, Mjölö: B. Poppius. S. 14.

Dromius 4-notatus Panz. " " " " "

Gaurodytes setulosus n. sp. J. Sahlberg; *G. paludosus* Fabr. am nächsten stehend und den gleichen allgemeinen Körperbau zeigend, aber beinahe um die Hälfte kleiner und dunkler gefärbt; der Kopf grösser; weicht von allen früher bekannten Arten vorliegender Gattung dadurch ab, dass die Hinterhüften an ihrer inneren Scheibe kurze, steife, nach hinten gerichtete Borsten tragen; erinnert inbezug auf seinen äusseren Habitus an *Eriglenus femoralis* Payk. Lappland, Inari: J. Sahlberg. S. 39.

Diptera.

Herr E. Reuter gab eine Mittheilung über ein massenhaftes Vorkommen von *Cecidomyia*-Larven in den Ähren von *Alopecurus pratensis* und *A. geniculatus* in Pargas (Åbo Skären), und zwar gehörten die auf den verschiedenen *Alopecurus*-Arten lebenden

Larven ebenfalls verschiedenen und zugleich für die Wissenschaft neuen Arten zu.*) S. 33—34.

Neu für das Gebiet.

Helophilus lunulatus Meig. Kuopio; Tuovilanlaks; Viborg; Muola: V. Borg. S. 43.

Vorgelegt wurde:

Helophilus transfugus Meig. S:t Marie bei Åbo: V. Borg. S. 43.

Lepidoptera.

Vermischte Notizen.

Über die Schmetterlingsfauna in Inari Lappmark gab Herr Prof. J. Sahlberg einige Notizen. Im Jahre 1894 war die in Rede stehende Fauna dort ausserordentlich arm an Arten, welche Erscheinung auf das Absterben der Schmetterlinge im Puppenstadium infolge der während des Frühsommers herrschenden andauernden Dürre in Verbindung mit der ungewöhnlich hohen Temperatur zurückgeführt wurde. S. 8.

Herr E. Reuter berichtete über eine im Frühjahr 1894 stattgefundene Verheerung der Lärchen im botanischen Garten zu Helsingfors durch die Raupen von *Coleophora laricella* Hb., welche Art jetzt zum ersten Male mit Sicherheit in dem finnländischen Faunagebiete angetroffen wurde. S. 44—45.

Im Anschluss hieran theilte Herr Dr. O. Kihlman mit, dass ähnliche Raupen im genannten Sommer von ihm auf Lärchen in Multia in nörd. Satakunta beobachtet wurden (ebenda).

Herr E. Reuter erwähnte einen Fund der Raupe des Totenkopfschwärmers (*Acherontia Atropos* L.) Die Raupe dieser Art, welche wohl als Schmetterling, niemals aber vorher in ihren früheren Lebenstadien in Finland gefunden worden war, wurde vor einigen Jahren zum ersten Male im Gebiete und zwar bei Åggelby

*) Die auf *Alop. pratensis* lebende Art ist von E. Reuter als *Oligotrophus alopecuri* n. sp., die auf *Alop. geniculatus* vorkommende als *Stenodiplosis geniculati* n. gen. et sp. beschrieben: Acta Soc. F. Fl. Fenn. XI. 8. 1895.

(unweit der Stadt Helsingfors) von Herrn C. Jahn angetroffen. S. 69—70.

Neu für das Gebiet.

Anarta lapponica Thunb. Lappland, Tenojoki, Nuorgam: J. Sahlberg. S. 8.

A. quieta Hübn. Tenojoki, Nuorgam: J. Sahlberg. S. 8.

Cidaria firmata Borkh. Helsingfors: B. Poppius. S. 14.

Crambus furcatellus Zett. Lappland, Utsjoki: J. Sahlberg. S. 8.

Erebia Ligea L. var. *grisescens* n. var. J. Sahlberg; kleiner als *Ligea*, die Flügel oberseits und namentlich unterseits gräulich gefärbt. Tavastland, Pihlajavesi: J. Sahlberg. S. 39—40.

E. polaris Staud. Tenojoki, Nuorgam: J. Sahlberg. S. 8.

Vorgelegt wurde:

Oeneis Norna Thunb. var. *pygmæa* n. var. J. Sahlberg; bedeutend kleiner als die Stammform, die Augenflecken der Vorderflügel kaum angedeutet. Halbinsel Kola: K. Edgren. Dieselbe Form ist von Elwes in seiner neuerdings erschienenen „Revision of the genus *Oeneis*" als bei Porsanger im arktischen Norwegen von Schöyen gefangen erwähnt, ohne indessen als Varietät aufgeführt zu werden. S. 107—108.

Trichoptera.

Neu für das Gebiet.

Asynarchus productus Morton. Lappland, Mandojärvi in Utsjoki: J. Sahlberg. S. 60 u. 109.

Neuroptera.

Herr Prof. O. M. Reuter gab einige Nachträge und Verbesserungen zu seinem früher erschienenen Aufsatz *Neuroptera fennica*, Acta Soc. pro F. et Fl. Fenn. IX. N:o 8 (1894). — Die von Herrn Reuter (a. O. S. 18) als *Chrysopa perla* L. var.? *Walkeri* Brauer angeführte Form wird von Mc Lachlan als bona species betrachtet (Trans. Ent. Soc. London 1893, P. III. S. 229). — *Aleuropteryx lutea* Wallengr. soll nach Klapálek (Ent. Monthly Mag. XXX. 1894. S. 121) nicht mit der gleichgenannten Löw'schen Art identisch sein. - Es wurden übrigens eine Menge neuer Fundorte angegeben. S. 62—64.

Plecoptera.

Einige Mittheilungen über finnische Perliden wurden von Herrn Prof. J. Sahlberg gegeben. S. 107.

II. Botanik.

Plantæ vasculares.

Vermischte Notizen.

Herr O. Bergroth berichtete über seine in Sommer 1894 ausgeführte botanische Reise in dem als Karelia pomorica bezeichneten Gebiete östlich von der Landesgrenze etwa zwischen den Flüssen Wyg und Kem. Ueberhaupt ist dies Gebiet sehr arm — es wurden im Ganzen nur etwa 400 Arten Phanerogamen gefunden — und öde, besonders durch weite mit Kiefern bewachsene Haiden und Sümpfe ausgezeichnet. Im südwestlichen Theil treten Berge, hauptsächlich aus Quartzit bestehend, auf, und hier bietet die Flora einen relativen Reichthum dar. Abweichend ist die Ufer-region am Weissen Meer mit überwiegendem Lehmboden, sowie die felsigen Skären ausserhalb der Stadt Kem. Die interessantesten Pflanzenfunde während der Reise wurden kurz relatirt. S. 15—25.

Ein Verzeichniss der im Universitäts-Herbarium aufgehobenen in Finland verwilderten oder eingeschleppten Phanerogamen wurde von Herrn Tegengren eingereicht. Ihre Gesammtzahl war 227. Davon wurden 116 als Ballast-Pflanzen bezeichnet; 48 Arten (darunter 12 Ballastpflanzen) waren mit Getreide resp. anderen Samen eingeführt; 36 Arten könnten als verwildert bezeichnet werden, während die Herkunft der übrigen 37 Arten unbestimmt blieb. Die folgenden Familien waren mit der grössten Artenzahl vertreten: Cruciferæ (23), Papilionaceæ (20), Scrophularineæ (20), Gramineæ (19), Compositæ (18), Caryophyllaceæ (15), Labiatæ (14), Rosaceæ (10). S. 42.

Herr K. A. Cajander giebt eine historische Darstellung des Feld- und Gartenbaues in und bei der Stadt Nystad von der Mitte

des 17 Jahrhunderts, wo laut obrigkeitlicher Verordnung die erste Hopfen-Pflanzung angelegt wurde, ferner im folgenden Jahrhundert, wo Tabak und Kartoffeln eingeführt wurden, bis in die neueste Zeit. S. 72—82.

Carex echinata. In der Nähe von Vasa fand Dr V. Laurén an einigen Stellen spärliche Exemplare einer Form, die eine intermediäre Stellung zwischen *C. echinata* und *canescens* einnahm (Siehe Abbildung S. 50) und durch auffallend geringe Fertilität sich auszeichnete. Die Vermuthung dass hier ein Hybrid vorlag wurde indessen von der anatomischen Untersuchung nicht bestätigt. S. 49.

Drosera. Verschiedene aus dem Kirchspiel Karis in Nyland stammende Formen, die eine intermediäre Stellung zwischen *Dr. longifolia* und *intermedia*, resp. *Dr. longifolia* und *rotundifolia*, einnahmen, wurden von Herrn Th. Sælan vorgelegt und als muthmassliche Hybriden bezeichnet. Im Anschluss hierzu demonstrirte Herr A. O. Kihlman zwei von ihm bei Voroninsk in Russisch Lappland genommene zu *Drosera longifolia* var. *rotundata* Norrl. gehörende Exemplare, die seiner Ansicht nach Hybride zwischen *Dr. longifolia* und *rotundifolia* waren. S. 66.

Euphrasia. Professor R. v. Wettstein hatte verschiedene von Rektor M. Brenner gesammelte Euphrasien bestimmt, worüber Herr Brenner Näheres mittheilte. Es fanden sich darunter: *E. brevipila* Burnat & Gremli (= *E. officinalis* Auct. suec), *E. curta* Fr., *E. micrantha* Brenn., weiter die sehr bemerkenswerthe Form oder vielleicht neue Art, welche Herr Brenner als *E. officinalis* var. *tenuis* beschrieben hatte, sowie möglicherweise noch *E. latifolia* Pursh aus Rovaniemi in Nord-Österbotten. Exemplare von *E. Rostkowiana* hatte Herr Brenner in Norwegen und in der Schweiz gesammelt. S. 84.

Hieracium gnaphalolepis, leucoloma und *pseudo-Hoppeanum.* Lojo: M. Brenner. S. 69.

Pulmonaria angustifolia. Im Universitäts-Herbarium hatte Herr Brenner ein mangelhaftes Exemplar dieser Art aus „Gamla Finland" ohne nähere Lokalangabe gefunden.

Monstrositäten und Formen.

Campanula persicæfolia var. *cupularis.* Nyland, Lojo: M. Brenner.

Crepis paludosa f. *pallida.* Nyland, Lojo: M. Brenner.

Galeopsis versicolor mit purpurrother Corolla sonst aber normal. Helsingfors: Th. Sælan.

Geum rivale. Ein Exemplar mit monströser Blüthenbildung wurde vorgelegt: M. Brenner. S. 6.

Menyanthes trifoliata f. *paradoxa* Fr. Nyland, Lojo, Lylyis: E. af Hällström. S. 89.

Nuphar luteum f. *purpureosignata.* Nyland, Vihti: E. Hisinger (Näheres siehe Acta XI).

Sorbus aucuparia. Eine weissblättrige Form hatte Herr A. Thesleff in der Nähe von Viborg gefunden. S. 86.

Picea excelsa. 20—30 sehr niedrige (Höhe nicht über 0m6) und dabei breit kegelförmige Exemplare von äusserst gedrungenem Wuchs und mit relativ kurzen Nadeln wurden von Herrn Borg auf einem geschwendeten Hügel in Kalvola (Tavastland) beabachtet. Die abweichende Gestalt war vermuthlich durch weidende Ziegen verursacht. S. 35.

Picea excelsa f. *oligoclada.* Eine von *virgata* durch sehr kurze und fast immer unverzweigte Aeste zweiter Ordnung verschiedene Form aus Lojo: M. Brenner. S. 7.

Pinus silvestris f. *contortifolia.* Nyland, Lojo: M. Brenner.

Ranunculus acris. Vorgelegt wurden Chloranthien aus Lojo. S. 6.

Secale cereale. Verzweigte Aehren aus Karislojo und Kjuloholm. S. 34.

Neu für das Gebiet.

Alopecurus geniculatus × *nigricans.* Vasa: V. Laurén.

Carex montana. Schon zu Ende des vorigen Jahrhunderts bei Åbo gefunden nach einem Exemplar im Universitäts-Herbarium.

Cirsium oleraceum × *heterophyllum.* Isthmus karelicus: H. Lindberg.

Euphrasiæ. Siehe oben!
Geum strictum. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Potamogeton fluitans Roth var *rivularis* Lange. Isthmus karelicus: H. Lindberg. S. 3.
Rumex obtusifolius × *aquaticus.* Helsingfors: H. Lindberg. S. 4.
Ruppia spiralis. Nyland, Pojo, Tvärminne: O. A. F. Lönnbohm.
Sedum fabaria. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Verbascum nigrum var. *leucandra.* Isthmus karelicus: H. Lindberg.

Wichtigere neue Fundorte.

Alnus glutinosa × *incana.* Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Arrhenatherum elatius. „ „
Aspidum cristatum × *spinulosum.* „ „
Athyrium crenatum. „ „
Betula nana × *odorata.* Savolaks, Jorois: H. Lindberg.
Betula nana × *verrucosa.* Kola Halbinsel, Umpjoki: A. O. Kihlman. S. 3. Savolaks, Jorois: H. Lindberg. S. 5.
Botrychium lanceolatum. Karelia pomorica: O. Bergroth.
Bromus arvensis. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Bulliarda aquatica. „ „
Campanula trachelium. Pojo, Tvärminne: E. Häyrén.
Carex ampullacea var. *rotundata, C. aristata, C. stricta.* Karelia pomorica: O. Bergroth.
Carex Buxbaumii u. *capillaris.* Åbo, Kimito: P. Hj. Olsson.
Carex heleonastes, microstachya, muricata, pilulifera. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Cassandra calyculata. Tavastia, Evo: A. Blomqvist.
Cirsium heterophyllum × *palustre.* Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Cirsium oleraceum × *palustre.* „ „
Dianthus arenarius. Karelia pomorica (65°): O. Bergroth.
Epilobium alsinifolium. Karelia pomorica: „
Epilobium montanum. Karelia pomorica (64° 30′): „
Epilobium roseum. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Epigogon aphyllus. Karelia pomorica: K. E. Stenroos.
Equisetum scirpoides. Åbo, Pargas: E. Reuter.
Equisetum variegatum. Karelia pomorica: O. Bergroth.
Eriophorum Scheuchzeri. „ „
Gentiana amarella. Isthmus karelicus: H. Lindberg.

Gentiana pneumonanthe. Olonets-Karelen: A. Günther.
Inula salicina. Karelia pomorica: O. Bergroth.
Juncus supinus. „ „
Lactuca muralis. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Lamium amplexicaule. Karelia pomorica: O. Bergroth. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Lathyrus maritimus. Isthmus karelicus: H. Lindberg. Helsingfors: W. Granberg.
Leontodon hastilis. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Leontodon hispidus. Karelia pomorica: O. Bergroth.
Littorella lacustris. Tammerfors, Kangasala: H. Dalström. Ausbreitung in Finland: S. 43.
Nuphar pumilum. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Odontites litoralis. „ „
Orchis incarnata. „ „
Poa bulbosa. Åbo, Kimito: P. Hj. Olsson.
Poa compressa und *sudetica.* Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Polygonatum multiflorum. „ „
Potamogeton crispus. Åbo, Kimito: P. Hj. Olsson.
Potamogeton Friesii und *Zizii.* Åland: J. Montell.
Potentilla canescens. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Pyrola minor × rotundifolia. Karelia pomorica: O. Bergroth.
Rumex conspersus. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Ruppia brachypus. Nyland, Esbo: A. O. Kihlman.
R. rostellata. Kemijoki am Weissen Meer: A. O. Kihlman.
Salix aurita × phylicæfolia, S. nigricans × phylicæfolia, S. aurita × cinerea, S. aurita × vagans, S. cinerea × phylicæfolia, S. lapponum × aurita, alle aus Süd-Finland, wurden von Herr A. Arrhenius vorgelegt und besprochen. S. 88.
Stachys palustris × silvatica. Karelia ladog., Salmi: Stenberg & Wegelius.
Selaginella spinulosa. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Sium latifolium. Karelia pomorica: O. Bergroth.
Sparganium affine und *glomeratum.* Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Sparganium speirocephalum. Karelia pomorica: O. Bergroth.
Thalictrum simplex. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Veronica anagallis. Åbo, Kimito: P. Hj. Olsson.

Viola canina × rupestris. Åbo, Kimito: P. Hj. Olsson.
Viola stagnina. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Woodsia glabella. Karelia pomorica: O. Bergroth.
Zanichellia polycarpa „ „

Musci.

Herbarium musei fennici II *Musci* von J. O. Bomansson und V. F. Brotherus erscheint. Es enthält demnach die finländische Flora:

	Arten.	Unterarten.	Varieten und Formen.
Hepaticæ	171	2	34
Sphagna	26	6	53
Musci veri	498	19	76

Neue oder seltene Arten.

Amblystegium badium. Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson.
Amblystegium molle cum var. *alpinum.* Lapponia imandrensis: A. O. Kihlman.
Amblystegium rivulare. Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson.
Aplozia lanceolata. „ „
Bryum leptocercis Philib. Åland, Liby: J. O. Bomansson. S. 62.
Chandonanthus setiformis. Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson.
Dicranum strictum. „ „
Diplophyllum ovatum. „ „
Encalypta apophysata. Ladoga Karelen: R. Wegelius.
Fontinalis dichelymoides. Tavastia borealis: V. F. Brotherus; Lapponia inarensis: R. Hult; Lapponia imandrensis: A. O. Kihlman.
Fontinalis hypnoides. Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson.
Grimmia mollis. Lapponia imandrensis: A. O. Kihlman.
Heterocladium heteropterum. Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson.
Hypnum Stokesii. „ „
Hypnum Schwartzii. „ „
Radula Lindenbergiana. „ „
Scapania resupinata. „ „
Seligeria brevifolia. Kuusamo: V. F. Brotherus.
Sphagnum Girgensohni var. *stachyodes.* Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson.
Sph. riparium. „ „

Fungi.

Boletus cyanescens. Neu für das Gebiet. Viborg: A. Thesleff.

Melampsora populina. Verheerend auf Populus balsamifera in Sjundeå (Nyland): E. Reuter. S. 5.

Phallus impudicus. Schon 1755 von P. A. Gadd bei Raumo gefunden. Seitdem nicht in Finland angetroffen: Thesleff. S. 85.

Algæ.

Cladophora ægagropila. Bottnischer Meerbusen, Kvarken: Tegengren. S. 44.

Nostochaceæ heterocysteæ. Verzeichniss der in Finland bisher gefundenen 39 Arten. S. 54.

Oedogoniaceæ. 73 Arten, darunter 11 neue, und 4 Varieteten (drei neue) werden von Herrn Hirn für Finland angegeben (Siehe Acta XI N:o 6). S. 48.

Zygnemaceæ. Nach K. E. Hirn (Näheres siehe Acta XI N:o 10) kommen in Finland 41 Species dieser Familie vor; zwei neue Arten und zwei neue Formen befinden sich darunter. S. 83.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Sid.

Mötet den 6 oktober 1894.

A. O. Kihlman: Floristiska notiser 2
H. Lindberg: Några för finska floraområdet nya fanerogamer . 3
O. M. Reuter: *Campanula trachelium* från Nyland 5
E. Reuter: Smärre meddelanden . . . . „
M. Brenner: Några ovanliga växtformer 6
„ *Picea excelsa* f. *oligoclada* 7
W. Granberg: *Lathyrus maritimus* i Helsingfors . . . . „
J. Sahlberg: Fjärilfaunan i Inari Lappmark 8
K. E. Stenroos: Varietet af *Tetrastes bonasia* 9

Mötet den 3 november 1894.

J. Sahlberg: Tenthredinider på *Rosa*-arter 10
E. Sundvik: Fiskars öfvervintring 12
B. Poppius: Två nya skalbaggar 14
O. Bergroth: Resa i Karelia pomorica sommaren 1894 15
K. E. Stenroos: Zoologiska, särskildt ornitologiska exkursioner i Karelia pomorica sommaren 1894 25
E. Reuter: *Cecidomyia* härjande *Alopecurus* 33
Ch. E. Boldt: Grenigt rågax 34
V. Borg: Dvärgform af granen 35

Mötet den 1 december 1894.

J. Sahlberg: *Gaurodytes setulosus* n. sp. 39
„ *Erebia Ligea* var. *grisescens* . . . . „
O. M. Reuter: Tre fall af arrhenoidi hos hönor 40
G. Tegengren: Förteckning öfver förvildade och ballast-växter . 42
V. Borg: Två sällsynta diptera 43
A. Arrhenius: *Littorella lacustris* . . . . „
G. Tegengren: Alg och skalbagge från Kvarken 44
E. Reuter: *Coleophora laricella* härjande lärkträd . . . . . . „
F. Elfving: D:r Hjelts kartor öfver trädslag och buskar i Finland 45

Mötet den 2 februari 1895.

K. E. Hirn: Finska œdogoniacéer 48
J. A. Palmén: *Falco gyrfalco* 49
W. Laurén: En form af *Carex echinata* . . . . „

W. Laurén: *Alopecurus geniculatus × nigricans* 51
F. Elfving: Anteckningar om Finlands *Nostochaceæ heterocysteæ* 54

Mötet den 2 mars 1895.

J. Sahlberg: *Asynarchus productus* 60

Mötet den 6 april 1895.

V. F. Brotherus: *Bryum leptocercis* 62
O. M. Reuter: Anteckningar om finska neuroptera . . . . „
E. Sundvik: Det föregifna en-hartset 64
„ Vaxproduktion hos humlor . . . . „
Th. Sælan & A. O. Kihlman: *Drosera*-former 66
Th. Sælan: *Galeopsis versicolar* f. 67
P. Hj. Olsson: Anmärkningsvärda mossor från Nagu . . . . . . „
K. E. Stenroos: *Abramis Leuckartii* och *Bliccopsis erythrophthalmoides* . . . . „
M. Brenner: *Pilosella*-former 69
E. Reuter: *Acherontia atropos* . . . . „
A. Thesleff: Botaniska handskrifter från förra seklet 70
A. O. Kihlman: Gamla herbariiexemplar af finska växter . . . . „
K. A. Cajander: Trädgårdsodlingen i Nystad 72

Mötet den 4 maj 1895.

M. Brenner: Finska *Euphrasia*-former 84
E. Reuter: Sällsynta parasitsteklar 85
P. Hj. Olsson: Två nya mossor . . . . „
A. Thesleff: *Phallus impudicus* . . . . „
„ Hvitbladig rönn 86
E. Hisinger: *Accentor modularis* häckande i Nyland . . . . . . „
„ *Nuphar luteum* f. *purpureosignata* 87
A. Arrhenius: *Salix*-hybrider från södra Finland 88
„ *Menyanthes trifoliata* f. *paradoxa* 89
F. Elfving: Kulturväxterna i Finland 90

Årsmötet den 13 maj 1895.

K. E. Stenroos: Redogörelse för de zoologiska samlingarna . . . 98
A. O. Kihlman: Redogörelse för de botaniska samlingarna . . . 100
M. Brenner: *Pulmonaria angustifolia* 106
J. Sahlberg: Finska perlider 107
„ *Œneis Norna* . . . . „
Kenneth J. Morton: *A new species of Trichoptera from Finnish Lapland* 109

Publications de la Societas pro Fauna et Flora fennica en vente chez M. G.-W. Edlund, libraire, à Helsingfors.

Notiser ur Sällsk:s pro Fauna et Flora fennica förhandlingar:

8:de häftet	(1864—69, 1882)	à	Fmk	2: 50
9:de »	(1868)	»	»	4: —
10:de »	(1869)	»	»	5: —
11:te »	(1871)	»	»	6: —
12:te »	(1874)	»	»	6: —
13:de »	(1871—74)	»	»	6: —
14:de »	(1875)	»	»	4: —

Acta Societatis pro Fauna et Flora fennica:

Vol. I	(1875—77)	»	»	10: —
Vol. II	(1881—85)	»	»	8: 50
Vol. III	(1886—88)	»	»	10: —
Vol. IV	(1887)	»	»	10: —
Vol. V	(1888—95)	»	»	6: 50
Vol. VI	(1889—90)	»	»	15: —
Vol. VII	(1890)	»	»	10: —
Vol. VIII	(1890—93)	»	»	10: —
Vol. IX	(1893—94)	»	»	12: —
Vol. X	(1894)	»	»	10: —

Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora fennica:

1:sta häftet	(1876)	à	Fmk	1: 50
2:dra »	(1878)	»	»	2: —
3:dje »	(1878)	»	»	2: —
4:de »	(1878)	»	»	2: —
5:te »	(1880)	»	»	2: 50
6:te »	(1881)	»	»	3: —
7:de »	(1881)	»	»	2: —
8:de »	(1881)	»	»	2: —
9:de »	(1883)	»	»	2: —
10:de »	(1883)	»	»	2: —
11:te »	(1885)	»	»	2: 50
12:te »	(1885)	»	»	3: —
13:de »	(1886)	»	»	3: —
14:de »	(1888)	»	»	3: —
15:de »	(1889)	»	»	3: —
16:de »	(1891)	»	»	3: —
17:de »	(1892)	»	»	3: —
18:de »	(1892)	»	»	1: 50
19:de »	(1893)	»	»	1: —
20:de »	(1894)	»	»	2: 50

Herbarium Musei Fennici, Plantae vasculares (1889)	»	»	3: 50
Musci, (1894)	»	»	1: 50

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDEANDRA HÄFTET.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS, 1896.

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDEANDRA HÄFTET.

LIBRARY
NEW YORK
BOTANICAL
GARDEN

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS, 1896.

KUOPIO 1896.
O. W. BACKMANS BOKTRYCKERI.

Societas pro fauna et flora fennica

1895—96

Hedersordförande:

Herr W. Nylander.

Ordförande:

Friherre J. A. Palmén.

Vice-ordförande:

Herr F. Elfving.

Sekreterare:

Herr I. O. Bergroth.

Skattmästare:

Herr L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Herr A. Arrhenius.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Herr K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Herr A. O. Kihlman.

Bestyrelse:

Herrar J. A. Palmén, F. Elfving, J. Sahlberg, O. M. Reuter, Th. Sælan, J. P. Norrlin, A. O. Kihlman. — Suppleanter: V. F. Brotherus, K. M. Levander.

Mötet den 5 oktober 1895.

Till medlem af Sällskapet invaldes på grund af förslag å senaste möte magister J. V. Siilänen.

Framlades tolfte volymen af Sällskapets *Acta*, omfattande 327 pagina med 6 planscher. Priset på volymen bestämdes till 8 mark.

»Société des sciences naturelles de Saone-et Loire» i Chalons sur Saône hade anhållit om skriftbyte med Sällskapet; hvartill bifölls.

»Senckenbergische Gesellschaft» i Frankfurt am Main hade öfversändt en serie af sina »Abhandlungen».

Bibliotekarien utdelade bland medlemmarne exemplar af »Sitzungsberichte» från Sällskapets möten april 1889—april 1891, utgörande särtryck ur »Botanisches Centralblatt».

Bibliotekarien, rektor A. Arrhenius, anhöll om tjenstledighet för instundande läseår, hvilket beviljades, och utsågs, jämlikt hans förslag, till vikarie magister E. Reuter.

Doktor A. O. Kihlman hemstälde till Sällskapet, huruvida det icke vore skäl att för framtiden vidtaga en ändring i sättet för protokollets justering i syfte att undgå den tidsödande justeringen vid själfva mötena och tillika vinna en effektivare kontroll af protokollens riktighet. Reformen skulle bestå däri, att för hvarje möte skulle utses tvänne justeringsmän, och att föregående mötes protokoll därjämte skulle ligga framme några

dagar före mötet till påseende för dem, hvilka vore hindrade att vid mötet närvara. Efter mötet skulle sedan de utsedde justerarne genomgå protokollet och därå anteckna att det blifvit justeradt.

Sedan emellertid några talare afstyrkt den föreslagna ändringen och sekreteraren åtagit sig att för framtiden ha de renskrifna protokollen liggande framme på botaniska museum från onsdagen före hvarje möte, fick förslaget förfalla, och beslöt Sällskapet att i öfrigt vidblifva sin gamla praxis med afseende å protokollsjusteringen.

Lektor A. J. Mela förevisade och öfverlämnade till samlingarna trenne anmärkningsvärda fanerogamer från norra Savolaks, nämligen *Anemone nemorosa* från Iisalmi, *Impatiens noli tangere* från Kuopio och *Chrysosplenium alternifolium* från Hiltulanlaks söderom Kuopio. Af den förstnämda arten hade föredragaren redan långt tidigare inlämnat exemplar från nämda socken, tagna af en kamrat, men hade betviflat uppgiftens pålitlighet, tills han senaste sommar var i tillfälle att konstatera dess riktighet. Hvitsippan växte på den angifna lokalen i stor ymnighet.

I anledning af meddelandet omnämde doktor Kihlman, att kandidat Lönnbohm uppgifvit sig ha sett *Anemone nemorosa* i Mieslahti by af Paltamo i Kajana-Österbotten, likaledes ymnigt å en äng vid landsvägen.

Rektor Brenner åter upplyste om att öfverforstmästare Otto Wænerberg funnit arten i fråga vid Kajana, äfvensom doktor H. Backman tagit den redan år 1849 vid Poikkolanmäki norr om Iisalmi kyrka.

Doktor E. A. Wainio förevisade ett sedan ett par veckor i kruka inplanteradt exemplar af *Chrysanthemum leucanthemum*, hvilket företedde flere egendomligheter och af föredragaren föreslogs att benämnas *autumnalis*. Stjälken var ovanligt tjock, stjälkbladen ytterst talrika och af de båda blomkorgarna saknade den ena helt och hållet strålblommor, medan den andra

hade endast fem sådana. Exemplaret var taget vid järnvägsbanken i Tölö, och ernade föredragaren genom odling försöka utröna huruvida formen håller sig konstant.

Professor Sælan m. fl. ansågo exemplaret för en monstrositet, analog med dem som man ofta ser uppträda hos *Geum rivale* och andra örter.

Magister Harald Lindberg förevisade och inlemnade till samlingarna exemplar af

Fanerogamer från Karelska näset.

Senaste sommar hade han därstädes anträffat följande för floran nya arter:

1) *Leersia oryzoides* Sw. funnen ymnig på den sanka, gräsbevuxna vestra stranden af Systerbäck ej långt från densammas utflöde i hafvet. I en af hafssanden uppdämd liten vattensamling, omkring $^1/_2$ km från gränsfloden norrut, anträffades den äfven, men dock endast i ett fåtal exemplar, växande tillsammans med *Elodea*, *Sparganium glomeratum* o. a. — I Sverge har den på sista tiden anmärkts såväl i Skåne som i Blekinge (i Hartmans flora 11 uppl. anföres den såsom fordom funnen af Fries i Halland vid Dahla). Enligt Langes »Haandbog i den danske Floran» är den »paa fugtige Steder, ved Bredden af Söer och Aaer, meget sjelden» samt anföres endast för Sjælland (på några ställen) samt för Slesvig (vid Ejderen). För öfrigt förekommer den utbredd öfver nästan hela Europa, från Kaukasus och Serbien till Italien, Frankrike och England. I Norge är den ej anmärkt. Enligt Meinshausen är den i Ingermanland mycket allmän på öfversvämmade ängar, i försumpningar, vid bäck- och flodstränder, nämligen invid hafvet. Såsom af det föregående framgår har arten således sin nordgräns i sydligaste Finland strax invid gränsen mot Ryssland.

2) *Holcus mollis* L. anträffad i stor mängd i en stenig allund strax österom Veikkola hofläger i Valkjärvi socken; bildade fläckvis stora mattor, som genom sin mjuka, gröna färg genast föllo i ögonen. I Sverge är den spridd från Skåne upp

till Utön i Stockholms skärgård. I Norge längs kusten från Kristiania till Kristiansund. I Danmark ej sällsynt. För öfrigt utbredd öfver hela Europa. I Ingermanland är den enligt Meinshausen endast funnen på tvänne ställen i sydligare delen af guvernementet. Sin gräns mot norr torde *Holcus mollis* således ha på ofvannämda ställe i Valkjärvi.

3) *Polygonum Rayi* Bab. funnen på omkring åtta olika ställen från Vitikkala i Nykyrka till ett stycke norr om Björkö kyrkoby, växande på den sandiga hafsstranden tillsammans med *Salsola, Cakile* och *Ammodenia*, ställvis uppträdande i tämligen stor ymnighet och utgörande under långa sträckor af kusten dennas allmännaste växtart. Vid Muurila gästgifveri i Kuolemajärvi förekom den något högre upp; den växte där nämligen på den lösa sanddynkanten under tallar upp mot skogskanten; på alla andra ställen förekom den på själfva sandstranden. Inom Finland var den förut funnen på sandstrand vid Hangö af föredragaren för några år sedan, och hade exemplar äfven förevisats på ett af Sällskapets möten, men uttalades då af en del medlemmar den förmodan, att den därstädes vore inkommen med ballast. Artens allmänna förekomst i östligaste delen af Finska viken samt dess uppträdande flerstädes på Sverges ostkust gör dock troligt, att den vid Hangö är fullt vild och att den framdeles äfven kommer att anträffas på den mellanliggande kuststräckan. Förutom i Sverge är den tagen i England, Danmark och Frankrike. Meinshausen känner den ej; ej heller d:r Eduard Lehmann upptar den i sin detta år utkomna arbete »Flora von Polnisch-Livland mit besonderer Berücksichtigung der Florengebiete Nordwestrusslands, des Ostbalticums, der Gouvernement Pskow und S:t Petersburg sowie der Verbreitung der Pflanzen durch Eisenbahnen».

4) *Juncus balticus* × *filiformis* Lidforss i Bot. not. 1885, p. 185 (syn. *J. inundatus* Drej.) anträffades på tvänne ställen: i Kuolemajärvi sparsamt på stenig hafsstrand mellan Tammikko och Seivästö tillsammans med *Juncus balticus* v. *tenuis* var. nov., samt ymnigt tillsammans med ymnig *Juncus balticus* α på stenig ler-sandstrand mellan Bengtilä by och Björkö kyrkoby

(*Juncus filiformis* växte ej långt därifrån). Denna hybrid är utmärkt genom en habitus stående midt emellan *J. balticus* och *filiformis*, genom sina tätt stälda, fina, med rödbruna slidor försedda strån, utgående från en tämligen fin rotstock; blomsamlingen är fåblommig, lutande samt sittande i öfre delen af strået; kalkfjällen ljusbruna, längre än den ständigt toma, ljusbruna, aflånga kapseln. För öfrigt känd från Sverge, Norge och Danmark; enligt Meinshausen flerstädes på hafsstranden af Ingermanland, såsom vid Systerbäck och Kronstadt.

5) *Juncus balticus* var. *tenuis* n. var. funnen sparsamt tillsammans med föregående hybrid på stenig ler-sandstrand mellan Tammikko och Seivästö i Kuolemajärvi. Till sin habitus mycket lik *Juncus balticus* × *filiformis*, från hvilken den dock genast skiljes genom sina mörkbruna kalkblad och sina mörkbruna, ej toma kapslar. Genom sina tätt stående, fina strån med rödt anlupna slidor påminner den mycket om nämda hybrid; blomsamlingen gles, upprätt.

6) *Mulgedium sibiricum* var. *runcinata* Læst., en obetydlig form, utmärkt genom parklufna rot- och nedre stjälkblad, anträffades i Mohla i ett strandbuskage vid Kyyrölä by. Förekom i ett fåtal exemplar; hufvudformen fans på ett par ställen i närheten. Att döma af exemplar i Museets finska samling öfvergår den utan gräns i den helbladiga hufvudformen.

Nya för Isthmus karelicus voro följande anmärkningsvärda former:

1) *Rumex maritimus* L. från Yskjärvi sjö i Mohla, där den i ett fåtal exemplar anträffades på en dystrand nedanför Pällilä såg och på Hunninranta nedanför Kyyrölä. I Finland förut funnen i Parikkala och Impilaks socknar samt vid Onega. I Ingermanland såväl vid Ladoga och Peipus som sällsyntare vid Finska vikens stränder.

2) *Geum strictum Ait.* Af denna sommaren 1894 i Rautus för den finska floran såsom ny funna art anträffades några exemplar på gräsbevuxen mark vid ett torp på Kukonmäki i Rantakylä by af Kivinebb socken.

3) *Carex arenaria* L. uppträder som en karaktäristisk dynväxt ställvis vid Finska vikens kust; den anträffades vid Kuokkala i Kivinebb, i Nykyrka på dynvallen mellan Vitikkala och Puumala byar samt på den gamla dynen en km från stranden norr om vägen, som leder från Seivästö till Muurila i Kuolemajärvi. Inom Finland förut funnen vid Hangö och på Eckerö. Saknas i Ingermanland enligt Meinshausen.

4) *Salix myrtilloides* × *rosmarinifolia;* af denna sällsynta hybrid anträffades tvenne buskar på kärrmark vid vägen strax norrom Kyyrölä i Mohla socken, där den växte tillsammans med de allmänt förekommande föräldrarna. Bladen bredt lancettlika, som yngre silkesludna, som äldre nästan glatta, till nervaturen mycket påminnande om dem hos *Salix myrtilloides*. Årsskotten finludna. Hängena på tämligen långa, bladiga skaft. Kapslarna glatta, som gamla bruna (samma färg som hos *S. myrtilloides)*.

5) *Carex flava* × *Oederi* förekom tämligen ymnig bland föräldrarna på en fuktig äng på Pähkinämäki i Valkjärvi samt vid Äyräpääjärvi i Mohla. Fullkomligt steril, ej ett enda fruktgömme med nöt observerades. Öfverensstämmer alldeles med af Kihlman inlämnade exemplar från Schungu i Onega Karelen.

6) *Bidens radiatus* × *tripartitus*. Ett stort, vackert exemplar bland föräldrarna anträffadt i dike vid Nykyrka station. Öfverensstämmer med exemplaren från Lojo. Hybriden är särdeles lätt igenkänd på frukterna, hvilka till storleken stå midt emellan stamarternas, men ega *Bidens radiatus*' rödvioletta färg; en stor del af frukterna äro outvecklade, hvarigenom de i samma korg ha mycket olika storlek.

Slutligen anmäldes följande sällsyntare växter, nya för Isthmus Karelicus:

Botrychium lanceolatum (Valkjärvi), *Epipactis palustris* och *Orchis Traunsteineri* (från Raasuli i Rautus), *Ammodenia* och *Cakile*, anträffade flerstädes längs kusten af Finska viken, *Atriplex litoralis* (Muurila i Kuolemajärvi), *Ranunculus cassubicus* (Valkjärvi och Metsäpirtti) samt *Rubus idæus var. anomalus* (Terijoki).

Magister R. Herlin inlemnade till tryckning en uppsats *Växtpaleontologiska studier I* samt redogjorde för de häri framlagda resultaten af sina med understöd af Sällskapet verkstälda torfmosse-undersökningar i Karelen år 1894. Föredraget illustrerades af en mindre samling dels recenta, dels subfossila frön och andra växtdelar.

Rektor M. Brenner föredrog om af honom observerade

Egendomliga fall af grenbildning hos gran.

Att granen i hög grad eger förmågan att genom upprätt växande grenar eller sidoskott ersätta ett förloradt toppskott är allmänt kändt, äfvensom att den vid ett fortsatt förstörande af de upprätt växande skotten eller grenarna i likhet med enen antager en tät busklik eller också en mattlikt utbredd form. Man finner därför stundom granar som afsigtligt afsågats för att dymedels med tiden utbilda en tät mångtoppad krona, och om ock flere genom en sådan misshandling förtorka, lyckas dock vanligen experimentet med flertalet, antingen sålunda att de öfra grenarnas spetsar böjas uppåt och antaga stamtoppens form och rigtning eller ock nya toppar i vertikal rigtning utväxa från de öfra grenarna. Det samma blir man i tillfälle att någon gång observera äfven på redan tämligen åldriga granar efter det de af stormen afbrutits, ja, såsom F. C. Schübeler i *Viridarium norvegicum* framhåller, undantagsvis äfven hos granar med oskadad topp.

En dylik ny toppbildning observerade jag sistlidne sommar i Kyrkslätt socken hos en på hög bergbunden mark växande reslig gran, hvilken af stormen brutits i 3 delar, af hvilka de 2 öfra kastats ett godt stycke därifrån och den öfversta delen i fallet kullstjälpt och ungefär på midten afbrutit en annan mindre, omkring 30 år gammal gran. Denna, hvars nedra del efter fallet bibehållit sin fulla lifskraft, har under de ungefär 20 år som sedan dess förflutit, gifvit upphof åt en kombination af två af de ofvan nämda slagen af grenbildning, nämligen en upprätt växande stam och en skenbart från dess bas sig ut-

bredande granrismatta. Af den kullfallna, men ännu rotfasta granens nedersta lifskraftiga grenar fortfara de flesta att, rikligt förgrenande sig, utbreda sig längs marken och bilda härigenom en tät grön matta, liksom af hackadt granris, hvarur dock en och annan grenspets visar benägenhet att böja sig uppåt, medan från närheten af basen af en af de mot stammens midt belägna grenarna en ny stam vinkelrätt emot den kullfallna gamla stammen i full lifskraft sträfvar mot höjden. Gömd af den täta grenmassan vid basen äfvensom af den förtorkade, fallet förorsakande andra grantoppen, som den ursprungliga stammen var, undandrog den sig helt och hållet uppmärksamheten, så att endast den ovanligt rika mattlika grenbildningen vid basen af den jämförelsevis unga granstammen gaf anledning till att en af mina söner, Widar, vid bärplockning i skogen kom att fästa sig härvid, hvarefter vid en noggrannare undersökning äfven sjelfva den unga, omkring 20-åriga granen befanns vara egentligen endast en gren. En på stället gjord teckning söker åskådliggöra förhållandet.

En annan i närheten växande gran, ungefär lika gammal, hade under sina 20 år så föga utvecklats på längden att den, jämte normal tjocklek, ej var högre än ungefär 1 meter, med lafbelupen topp utan någon knopp, samt flere, ända till fem, grenkransar utan något mellanrum sittande tätt intill hvarandra.

Liksom den vanliga granen, *Picea excelsa,* ersätter äfven den sibiriska granen, *Abies pichta,* mycket lätt förlorade toppskott såväl genom ny knoppbildning i toppen, som äfven genom att någon grentopp börjar växa lodrätt uppåt och, åt alla håll utbredande sina grenar, antager stamtoppens form. Enligt Schübeler har den äfven observerats med från de öfra grenarna lodrätt uppväxande sidotoppar.

Doktor Kihlman anmärkte i anslutning till meddelandet att dylika fall af toppbildning som det omnämda långt ifrån äro ovanliga i de af den svåra stormen 1890 härjade granskogarna i Esbo skärgård.

Professor Elfving relaterade ett snarlikt fall beträffande *Abies pichta,* som observerats i botaniska trädgården.

Studerande B. Poppius förevisade och öfverlämnade till samlingarna en för landets fauna ny dipter *Camptotelus costalis* H. Sch., funnen af föredragaren den 21 juni detta år på ön Konevits. Arten är sällsynt i Tyskland och Frankrike.

Magister D. A. Wikström gjorde följande meddelande:

Melampsalta montana Scop. återfunnen i Finland.

Härmed är jag i tillfälle att anmäla det en sällsynt insekt och därtill en af vår faunas hemipterer, *Melampsalta montana* Scop., hvilken endast en gång förut anträffats hos oss, nämligen sannolikt på 1870:talet af *E. J. Bonsdorff* i Jokkis kapell, under senaste sommar blifvit återfunnen på icke mindre än tvenne olika ställen af vårt land och detta både i larvform och såsom fullbildad insekt.

Det första fyndet af denna insekt skedde på en exkursions- och ferie-vandring, hvilken jag jämte elever från Helsingfors Finska Samskola gjorde till vestra Nyland. Härvid påträffade några af eleverna vid håfning efter insekter på stranden af Karis-ån i Pojo socken den 7 juni 1895 en mängd larvskinn, hvilka genom sitt egendomliga utseende ådrogo sig vår uppmärksamhet och af mig tillvaratogos. Efter återkomsten till Helsingfors undersökte jag dem närmare med ledning af mig tillgänglig litteratur och fann dem hafva tillhört någon större hemipter af cikadornas familj — sannolikt, på grunder, som nedanföre skola anföras, en *Cicada* eller *Melampsalta montana*.

Hvad fyndorten af dessa larvskinn beträffar, må tilläggas, att den bestod af en med små al- och vide-buskar beväxt äng på högra stranden af Karis-ån, nästan på halfva vägen mellan Åminnefors bruk och åmynningen (Skuru). Nämda äng ligger mellan landsvägen och ån samt är bäst igenkänlig genom den branta backsluttning, hvilken från landsvägen stupar ned på den. Larvskinnen funnos här oftast fastklamrade vid toppen af grässtrån i likhet med utkläckta skinn af libellulider, om hvilka de äfven vid flyktigt påseende i viss grad påminde.

Någon beskrifning eller afbildning af larven hos *Melampsalta montana* finnes icke i den litteratur, som stått mig till buds, utan endast af *Cicada septendecim* Fabr., men att i fråga varande larvskinn tillhört den förstnämda arten, är dock antagligt, emedan den är den enda större cikada, hvars utbredningsområde sträcker sig ända upp till norra Europa.

Ofvannämda antagande bekräftas yttermera af det faktum att *M. montana* under sistlidne sommar blifvit funnen äfven såsom fullbildad insekt. Den påträffades nämligen den 25 juni 1895 i Lojo af lektorn Hj. Schulman och lyceisten K. Rein. Platsen för fyndet utgjordes af en med albuskar beväxt kulle vid Sjöbacka torp nära Tötar hemman. Kullen ligger vid stranden af ett litet träsk åt venster om landsvägen, som leder till Ingå. Här hade insekterna i fråga midt på dagen i tämligen stort antal flugit från blad till blad på alarna ungefär på en manshöjd från marken, och hade de med någon skicklighet kunnat fångas med blotta handen. Tyvärr blef endast ett imagoexemplar tillvarataget af herr Rein.

Melampsalta montana Scop. hör enligt J. R. Sahlberg [1]) till familjen *Cicadina* Stål (= *Stridulantia* Latr.). Den är alltså närmast beslägtad med de från södra Europa bekanta sångcikadorna. — Huruvida också denna form kan stridulera finnes dock icke anfördt. — Hvad dess utbredningsområde vidkommer, kan såsom sådant anföras hela södra och mellersta Europa samt norra Europa ända till 61:sta breddgraden (Jokkis kapell i sydligaste Tavastland) äfvensom en del af sydvestra Sibirien. — I Sverige är den enligt Mäklin [2]) och Sahlberg funnen i Bohuslän, i Vestergötland på Kinnekulle samt i Östergötland. — Om dess förekomst i Norge säger H. Siebke: [3]) „*Ad Etterstad prope Christianiam observata, a me non reperta*". — För Finland kunna följaktligen numera såsom dess fyndorter anföras Jokkis

---

[1]) Öfversigt af Finlands och den Skandinaviska halföns *Cicadariæ* I. 1871 pgg. 76—80.

[2]) Öfversigt af Finska Vetenskaps Societetens Förhandlingar XII. 1869—1870 pgg. 94—96.

[3]) *Enumeratio Insectorum Norvegicorum.* 1874.

samt Pojo och Lojo. — I nordliga Ryssland är den enligt Mäklin tagen vid Duderhof nära S:t Petersburg år 1847, men sedermera icke återfunnen därstädes förrän år 1868.

I likhet med familjens öfriga representanter lefver också *M. montana* såsom imago bland bladen på träd och buskar. Äggen läggas af honan medelst ett äggläggningsrör vanligen under trädens bark. De utkläckta larverna krypa sedermera derifrån ned på marken, hvarest de med tillhjelp af sina skofvellika främre benpar gräfva sig ned till växternas rötter, vid hvilka de suga sig fast. Här lefver larven vanligen i flere år, hvarefter den igen kommer till jordytan för att afstryka sin sista larvhud och förvandlas till imago.

I afseende å sitt uppträdande äro åtminstone några af cikadorna periodiska, och detta gäller måhända också *M. montana*. En dylik förmodan uttalas äfven af Mäklin. Härför talar äfven det faktum att *M. montana*, ehuru den både genom sin storlek och sin form är lätt i ögonen fallande, på flere orter icke blifvit återfunnen förrän efter en längre mellantid. Sålunda kan till det som i nämda afseende redan framgått ur fynden såväl hos oss som i trakten af S:t Petersburg (och måmända äfven det i Norge, alldenstund insekten åtminstone till år 1874 icke blifvit återfunnen derstädes) ännu nämnas att Hagen, anförd af Mäklin, meddelar, det *M. montana* vid Hampshire i södra England blifvit ånyo anträffad först efter en mellantid af 21 år.

Huru långa mellanperioderna för *M. montana* äro, i fall sådana förefinnas, därom tyckes intet vara bekant, men att larvtiden dock kan hafva en tämligen lång utsträckning, är nog mycket möjligt, ty om en med vår insekt nära beslägtad form, nämligen den i Amerika förekommande *Cicada septendecim* Fabr., säges att den lefver såsom larv i 17 år, hvilket också torde varit orsaken till dess latinska namn. Frågan om larvperiodens längd hos *M. montana* kan naturligtvis på grund af ofvan nämda iakttagelser ännu icke afgöras, utan tarfvar den sin särskilda undersökning. Till en sådan undersökning synes numera ett särdeles lämpligt tillfälle erbjuda sig hos oss, då tvenne

lokaler för dess förekomst äro alldeles noggrant kända och likaså tiden för dess uppträdande (från början af juni till midsommar). — Hvad denna tidrymd för insektens uppträdande beträffar, synes den vara mycket kort, såsom ju vanligen plägar vara fallet med insekter, som hafva en lång larvperiod. Sålunda kunde den under senaste sommar icke mera anträffas i medlet af juli, oaktadt jag anstälde upprepade exkursioner efter den å fyndorten i Lojo.

Då sommaren 1895, att döma såväl af de utkläckta larvskinnens riklighet i Pojo som af de fullbildade insekternas antal i Lojo, tyckes varit karaktäriserad genom ett särdeles talrikt uppträdande, kunde måhända denna sommar lämpligast tagas till utgångspunkt för iakttagelserna. Det skulle således närmast gälla att konstatera, huruvida insekten under de följande somrarna förekommer äfvenledes i stort, eller kanske i mindre antal, eller kanhända alldeles icke. För detta ändamål borde under en tid framåt årligen vid midsommartiden å nämda lokaler exkursioner anställas efter insekten utan att man låte afskräcka sig af möjligen negativt resultat. Ty om det gäller en periodiskt uppträdande insekt, så har man naturligtvis icke ens annat att vänta sig under mellantiden till dess att imago-stadiets nästa framträdande belönar ens besvär. Och endast genom en dylik, årligen återkommande, noggrann iakttagelse verkställd å samma ort kan man säkert konstatera den möjliga förefintligheten af en periodicitet äfvensom de resp. periodernas längd.

Då ju *M. montana* genom sin storlek och sitt utseende är tämligen lätt att iakttagas äfven andra än af specialister i Hemiptera, vilja vi härmed anbefalla saken i alla intresserade entomologers benägna åtanke, då de ju utan vidare besvär under exkursioner å ofvan anförda trakter kunna egna dessa frågor sin uppmärksamhet och såmedelst bidraga till utredandet af denna intressanta insekts biologi.

Doktor K. M. Levander förevisade en stor vattenskinnbagge af familjen *Nepidæ*, nämligen *Ranatra linearis*, funnen af lektor H. Schulman den 8 augusti denna sommar i mynnin-

gen af Fiskars å vid Skuru. Exemplaret upptäcktes bland en massa uppryckta *Polygonum amphibium.* På grund af sin smalhet, brunaktiga färg och långsamma rörelser undgår insekten, som icke förut med säkerhet blifvit anträffad i vårt land, trots sin betydliga längd lätt uppmärksamheten, då den befinner sig bland rötterna af nämda växt. I finska museum förvaras från äldre tid ett exemplar af arten utan lokaluppgift; enligt professor J. Sahlbergs förmodande torde det vara ett utländskt exemplar, som af misstag inkommit i samlingen.

I anledning af meddelandet erinrade professor Reuter om att arten i fråga kan blifva skadlig för fisket genom att angripa och utsuga fiskyngel.

Fröken E. A. Elmgren förevisade tvenne exemplar af skalbaggen *Cetonia metallica,* hvilka af professor Eliel Aspelin anträffats förtärande äppel på Rauhalahti egendom i Kalvola socken, och hade de inkrupit så djupt i frukten att endast en liten del af kroppen syntes. I ett annat äppel hade anträffats tre på samma sätt inkrupna individer samt i flere äppel en. Af de 27 äppelsorter, som funnos i egendomens trädgård, angreps endast den bästa, s. k. »Runsala sommarfrukt» af utmärkt arom och lös konsistens.

Det är bekant att den fullbildade insekten gärna smakar på blommornas safter och därvid mer eller mindre förstör befruktningsdelarna, men veterligen har den förut icke blifvit observerad angripande frukter.

I anslutning till meddelandet upplyste magister E. Reuter om att äfven *Melolontha vulgaris* och *Phyllopertha horticola* anträffats gnagande på äppel. — Magister Wikström hade observerat *Cetonia metallica* förtärande safve som utsipprade från björkstammar.

Studeranden P. Hj. Olsson inlämnade följande för provinsen Åland nya mossor: *Dicranum brevifolium* Lindb., *Amblystegium fluviatile* (Sw.) Br. eur., *A. ochraceum* (Turn.) Lindb.,

Hypnum pyrenaicum (Spruce) Lindb., *Stereodon fastigiatum* Brid., *Neckera pennata* (L.) Hedw., *Fontinalis dalecarlica* Br. eur.

Rektor A. Arrhenius förevisade exemplar af *Linnæa borealis* med hvita blommor och de flesta blomskaften tre-blommiga, samt *Capsella bursa pastoris* f. *apetala* (med kronbladen öfvergångna till ståndare), bägge tagna af student Alexander Luther i Lojo. Den senare formen skall där enligt uppgift ha förekommit ganska talrikt.

Professor F. Elfving förevisade och öfverlämnade till samlingarna exemplar af *Littorella lacustris* från Taipalsaari samt en form af *Nymphæa alba* med ljusröda kronblad från Näätälä nära Wiborg, bägge tagna af rektor Hugo Zilliacus.

Magister I. O. Bergroth förevisade ett uppstoppadt exemplar af den hos oss sällsynta måsarten *Larus ridibundus* samt delgaf sina iakttagelser öfver artens förekomst i Helsingforstrakten sommaren 1895. I medlet och slutet af juni hade skrattmåsen upprepade gånger observerats vid Drumsö i vestra skärgården. Bland annat sågs ofta en flock på fem à sex individer uppehålla sig vid Alörn, en liten holme nordvest om sagda ö; därstädes var också det förevisade exemplaret skjutet den 28 juni. I början af juli sågos några individer i stadens hamnar, såväl Sandviks- som södra hamnen tillsammans med sillmåsar och fiskmåsar. Att arten verkligen denna sommar häckat i trakten af Helsingfors torde kunna anses som säkert, i betraktande af att en hona med trenne flygvuxna ungar den 9 juli observerades ytterom Drumsö. Som en förmodan uttalades, att skrattmåsen i så fall häckat vid den af vidsträckta, sanka ängsmarker omgifna Stor-Hoplax viken, hvarest arten sista gången observerades den 15 juli och därifrån mindre flockar ofta syntes komma, tagande sin kosa utåt. Som bekant, föredrager nämligen skrattmåsen, hvilken till en stor del lifnär sig med insekter m. fl. mindre evertebrater, som häckplatser sanka, tufviga ängsmarker eller myrar, hälst vid sött vatten. —

In på juli månad började fågeln visa sig allt mera sällan, och efter den 15 observerades den som nämndt icke. Ej heller denna gång jäfvade den således sitt gamla rykte att vara en ostadig gäst vid våra kuster.

De zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte ökats med följande gåfvor:

Mergus merganser, ung hanne, af preparator Forssell; *Emberiza citrinella* af A. Lindroos; *Plectrophanes nivalis* af densamme; *Picus minor* och *Pyrrhula rubicilla* af herr A. Castrén; *Circus Swainsoni* från Kyrkslätt af hr K. Lindholm; *Sciurus vulgaris* med hvit svansspets från Hirvensalmi af kand. H. J. Stjernvall; *Syrnium funereum* från Högholmen; *Cinclus aquaticus* af baron F. Linder; två exx. *Turdus viscivorus*, ung och gammal fågel, af rektor Brenner; *Crex pratensis*, ung fågel från Rengo, och ett par fötter af *Circus pygargus*, af mag. O. Collin; *Alca torda* af preparator Forssell; två exx. *Terekia cinerea* från Kalajoki af dr W. Lindman; ett af segelgarnstumpar gjordt bo af törnskata från botaniska trädgården af trädgårdsmästare Bockström.

Af de anmälda gåfvorna förevisades boet af törnskatan äfvensom de båda exemplaren af *Terekia cinerea.*

Till de botaniska samlingarna hade influtit följande gåfvor: två *Carex*-arter från Kittilä af forstmästare F. Silén; 36 fanerogamer och två nrr frukter från Sortavala-trakten af rektor J. Lindén; 16 fanerogamer från Åland af kandidat K. E. Hirn; 12 arter kärlväxter och 2 nrr frön från Ladoga Karelen af student R. Wegelius; 8 nrr frön från Nyland af d:r A. O. Kihlman; 107 kärlväxter från Östra Finland af folkskoleinspektor O. A. F. Lönnbohm; 7 för provinsen nya mossor från Åland af student P. Hj. Olsson; en kollektion subfossila frön från torfmossar af mag. R. Herlin; *Littorella* och *Nymphæa alba* f. *rosea* af rektor H. Zilliacus; former af *Linnæa borealis* och *Capsella bursa pastoris* af student A. Luther; äfvensom de ofvan af lektor Mela och magister Lindberg omnämda växterna.

Mötet den 2 november 1895.

Till medlemmar af Sällskapet invaldes studenterne K. H. Stenberg (föreslagen af professor Elfving) och A. Luther (föreslagen af rektor Arrhenius).

Till publikation anmäldes P. Hj. Olsson, *Ornithologiska iakttagelser i Åbo södra skärgård. Ett bidrag till kännedomen om sydvestra Finlands fågelfauna.*

Till arkivet inlemnades *Fenologiska anteckningar, gjorda i Kimito 1893* och *Fenologiska anteckningar, gjorda i Nagu 1894* af P. Hj. Olsson.

På förslag af professor Elfving beslöt Sällskapet att tillsända Mustiala landtbruksinstitut sina publikationer.

Doktor R. Boldt uppläste följande andragande:

»Vid decembermötet 1892 väcktes af undertecknad förslag om åstadkommandet af en historisk återblick på det kvartsekel af Sällskapets lif, som om ett år går till ända. Vid februarimötet 1893 utvecklades förslaget närmare. Det upptog som främsta önskningsmål affattandet af en ingående skildring af Sällskapets verksamhet och öden under den nämda perioden, alltså en fortsättning på den af professor Moberg till Sällskapets 50:de årsdag afgifna historiken.

Såsom i och för sig önskvärda förarbeten föreslog jag vidare åstadkommandet af:

1) specialredogörelser för den utveckling enhvar hos oss odlad gren af zoologin och botaniken genomgått,

2) en fullständig förteckning öfver all finsk och Finland berörande naturalhistorisk literatur, samt

3) ett fullständigt innehållsregister till Sällskapets protokoll.

Förslaget vann understöd och hänsköts till tryckningskomitén, som i samråd med förslagsställaren senast till årsmötet borde inkomma med detaljeradt förslag i ämnet.

Vid årsmötet 1893 upptogs frågan till diskussion. Angående hufvudpunkten i förslaget, den historiska återblicken på Sällskapets verksamhet, nämner protokollet intet. En förfrågan från tryckningskomiténs sida torde emellertid hafva riktats till professor Norrlin, huruvida han vore villig att sammanskrifva en dylik historik, men rörande hela denna fråga har intet blifvit Sällskapet delgifvet.

Förslaget om specialredogörelser för respektive brancher af zoologin och botaniken, hvarom protokollen icke häller nämna något, vann icke tryckningskomiténs förord och lämnades vid årsmötet 1893 tills vidare öppen.

Däremot föreslog komitén och accepterade Sällskapet förslaget att uppdraga åt professorerne Sahlberg och Reuter utarbetandet af ett zoologiskt, åt professor Elfving, magister Arrhenius och mig utarbetandet af ett botaniskt register till Sällskapets såväl protokoll som publikationer,

hvarjämte professor Palmén och magister Levander utsågos att uppgöra den zoologiska, professor Sælan och doktor Kihlman den botaniska literaturförteckningen. Vid februarimötet 1894 meddelade doktor Kihlman såsom rättelse till protokollet, att han åtagit sig att medverka till uppgörandet af den botaniska literaturförteckningen endast under förutsättning att densamma komme att hänföra sig till seklets slut och ej till Sällskapets 75:te årsdag.

På denna punkt står frågan för närvarande.

Då numera endast ett år skiljer oss från den 1 november 1896, får jag vördsamt anhålla det Sällskapet måtte till definitivt antagande eller förkastande upptaga de särskilda momenten i mitt för snart tre år sedan gjorda förslag.»

I anledning af det af d:r Boldt upplästa aktstycket anmärkte professor Palmén att tryckningskomitén afstyrkt åtminstone en del af de gjorda propositionerna och att han för sin del hade den uppfattning af sakförhållandet, att förslaget i sin helhet vore af Sällskapet definitivt nedlagdt. — Äfven prof. Sælan och d:r Kihlman hade samma uppfattning. Den sistnämde höll före att det nu upplästa förslaget vore att anses

som ett helt och hållet nytt sådant, om hvilket Bestyrelsen borde lämnas tillfälle att yttra sig, innan Sällskapet fattade något beslut i saken.

Häremot genmälde d:r Boldt, att den omständigheten, att tryckningskomitén riktat en förfrågan till prof. Norrlin rörande författandet af historiken, något som denne själf bekräftade, bevisade, att tryckningskomitén ansett utarbetandet af en sådan historik önskvärd. Ansåg på denna grund Sällskapet oförhindradt att på detta möte fatta definitivt beslut åtminstone rörande den allmänna historiken.

Rektor Brenner ansåg, att Sällskapet hade att i främsta rummet rätta sig efter sina protokoll. Då nu i dessa intet nämnes om något beslut af Sällskapet i fråga om d:r Boldts förslag, kunde talaren ej inse, att frågan skulle ha blifvit afgjord.

Prof. Elfving framhöll, att tryckningskomitén enhälligt förkastat förslaget om specialredogörelser för de olika brancherna af zoologin och botaniken. En allmän historik hade däremot ansetts önskvärd och hade man enats om att för ändamålet vidtala prof. Norrlin. Uttalade som sin åsikt, att frågan om denna allmänna historik nu kunde af mötet upptagas till behandling.

Sedan några repliker ytterligare vexlats, och då åsikterna rörande mötets befogenhet att i saken afgöra fortfarande tycktes vara delade, så beslöts på förslag af prof. Elfving att anmoda bestyrelsen att ånyo upptaga förslaget till pröfning i hela dess vidd samt att till nästa möte inkomma med förslag rörande detsamma.

Prof. Th. Sælan förevisade exemplar af en steril vattenväxt, som af lyceisten O. Sundvik funnits i Puujärvi sjö i Karis-Lojo på en till tre meter djupt vatten utanför en sandstrand. Efter noggrann undersökning hade föredragaren funnit växten i fråga vara *Littorella lacustris.* De förevisade exemplaren påminde till habitus något om *Isoëtes,* men voro försedda med långa stoloner, hvarjämte *Isoëtes* på hösten, då växten var tagen, icke borde vara steril såsom dessa voro. Emot antagan-

det att de möjligen kunde tillhöra *Subularia* stred deras jämförelsevis betydliga storlek och groflek.

I anslutning till meddelandet omnämde professor Elfving att han undersökt några honom tillsända exemplar af samma växt, hvilka voro försedda med egendomliga knölbildningar på rötterna, och funnit dessa vara förorsakade af en *Anguillula*. Dylika bildningar äro kända t. ex. på sädesslags rötter.

Magister Harald Lindberg förevisade exemplar af trenne för den finska floran nya fanerogamer:

Pulsatilla patens × *vernalis*, funnen i juli 1894 på en tallmo strax öster om Koskijärvi i södra Rautus, där den i ett tiotal exemplar växte bland ymnig *Pulsatilla patens* och sparsammare förekommande *Pulsatilla vernalis*. Samma ställe besöktes åter senaste sommar och hemtogos då några exemplar, hvilka planterats på SOLhem i Lojo, och hoppades föredragaren nästa vår för Sällskapet kunna visa blommande exemplar. I juni 1895 anträffades den äfven i Valkjärvi på en mo vid Pasuri gästgifveri, där den förekom tillsammans med *P. pratensis*, *patens*, *vernalis* och *vernalis* × *pratensis*, af hvilken sistnämda sällsynta hybrid ett utblommadt exemplar förevisades. Vid Pasuri påträffades *P. patens* × *vernalis* äfven senaste sommar af stud. B. Poppius. Hybriden syntes uppträda under tvenne former, den ena med hvithårigt svepe, således en f. *perpatens*, den andra med gulhårigt, f. *pervernalis;* till bladformen visa dessa former ej någon olikhet.

Salix cinerea × *lapponum*, funnen i juli 1894 på en våt strand vid Jauholampi i Valkjärvi; den växte där tillsammans med den i Finland knapt förut funna *S. aurita* × *lapponum*.

Veronica aquatica Bernh. Af denna art lågo i botaniska museets samlingar under namn af *V. anagallis* L. exemplar från Villmanstrand (13. 7. 56, Th. Simming) och från Viborg, vallsluttningarna (1870, Alex. Berg). *Veronica aquatica* skiljer sig från den närstående *V. anagallis* genom följande karaktärer: Alla bladen sittande, aflångt äggrunda — lancettlika, spetsiga;

blomkronan mindre, ljust rödaktig; fruktskaften styfvare, nästan raka, vågrätt utstående, vanligen glandelhåriga; blomsamlingen gles; kapseln rundadt elliptisk, längre än de aflångt äggrunda foderflikarna. *Veronica anagallis* har åter större, blåaktiga blommor; de tämligen slaka, vanligen glatta fruktskaften äro spetsvinkligt uppåtriktade, med spetsen vanligen böjd uppåt; blomsamlingen tät; kapseln rundad, så lång eller knapt så lång som de smalt aflånga foderflikarna. *Veronica anagallis* L., är tillsvidare inom landet anträffad endast på Åland i ett dike vid vestra änden af Storbyn på Eckerö.

Vid genomgåendet af museets samlingar hade föredragaren anträffat ett exemplar af den nyligen såsom ny för floran anmälda *Geum strictum* Ait. taget på en skuggig bäckstrand vid Mandroga i Olonets-Karelen sommaren 1875 af dåvarande stud. Fredr. Elfving.

Magister E. Reuter demonstrerade blåbärs- och lingonris, hvilka voro tätt besatta med en coccid, *Chionaspis salicis* L. Exemplar af arten hade i och för bestämning varit sända till en engelsk specialist, Mr J. W. Douglas i London, hvilken för yttermera visso öfversändt dem till den framstående coccidkännaren Mr R. Newstead vid Groswenor Museum i Chester. Den sistnämde, som jämfört i fråga varande art med engelska exemplar af *Ch. salicis* och med *Ch. vaccinii* Bouché från Prag — hvilken senare äfvenledes lefver å blåbärs- och lingonris samt egentligen är hemma från Schweiz — har kommit till det resultat, att de finska exemplaren öfverensstämma med båda ofvan nämda arter! Enligt hans åsikt äro dessa att betraktas såsom synonymer; på sin höjd kan *Ch. vaccinii* anses utgöra en varietet af *Ch. salicis*. — Föredragaren hade funnit nämda coccid på särskilda ställen i Pargas skärgård äfvensom i Sjundeå socken; antagligen eger den en vidsträkt utbredning i vårt land, ehuru den — liksom öfver hufvud cocciderna — hos oss blifvit förbisedd.

Professor J. A. Palmén framlade orginalplanscherna till Wilhelm v. Wrights berömda värk, »Skandinaviens fiskar», hvilka

nyligen genom doktor Dahlgrens försorg blifvit återsända från Stockholm, dit de för närmare ett decennium sedan utlånats på anhållan af professor Sv. Lovén för att reproduceras af professor F. A. Smitt i hans stora arbete öfver Skandinaviens fiskar. Sällskapet hade då först efter mycken tvekan beslutit sig för utlånandet af dessa för oss dyrbara originalplanscher. Så mycket mera öfverraskad blef man därför, då för någon tid sedan förra delen af professor Smitts arbete utkom, och man däri fann att författaren icke aktat nödigt med ett enda ord omnämna begagnandet af v. Wrights egenhändiga original. Icke heller i den i våras utkomna senare delen af arbetet är sagda brist afhulpen. Professor Palmén anhöll att få till protokollet uttala sitt beklagande af detta tillvägagående.

I detta uttalande förenade sig Sällskapets medlemmar enhälligt.

Vidare beslöts att för framtiden förvara planscherna i Sällskapets bibliotek; och borde bibliotekarien anskaffa en ny kartong för dem.

Studeranden I. Lindroth förevisade den för Finland nya rostsvampen *Puccinia Valantiæ*, funnen denna höst i Djurgården invid Helsingfors.

De botaniska samlingarna hade sedan senaste möte ökats med följande gåfvor:

2 kärlväxter från Östra Finland af student B. R. Poppius; 60 d:o från Kemi Lappmark af student K. O. Elfving; 7 Sparganier från olika delar af landet af magister H. Lindberg; 49 algprof i kaliumacetat från Schweiz och 75 d:o från Åland af kandidat Karl E. Hirn; samt de af professor Sælan och magister Lindberg förevisade kärlväxterna.

Mötet den 7 december 1895.

Till korresponderande medlem invaldes d:r Franz Buchenau i Bremen, föreslagen af rektor A. Arrhenius, och till inhemsk medlem forstmästaren, stud. A. W. Granit, föreslagen af d:r A. O. Kihlman.

Framlades 21:sta häftet af Sällskapets Meddelanden, redigeradt af professor F. Elfving med biträde af mag. E. Reuter. Häftet, som innehåller referat från Sällskapets sammanträden under verksamhetsåret 1894—1895 jämte en förteckning öfver till biblioteket under året anländ literatur samt en tysk öfversikt, omfattar 143 pagina och innehåller tvenne figurer i texten. Häftets pris bestämdes till 1 mk 75 p.

Ordföranden, professor J. A. Palmén uppläste Bestyrelsens betänkande i anledning af doktor Boldts förslag att celebrera Sällskapets 75-åriga tillvaro med utgifvandet af särskilda arbeten:

»De af doktor R. Boldt väckta förslagen att celebrera Sällskapets 75-åriga tillvaro med särskilda arbeten hafva tagits under ompröfning af Bestyrelsen, som utber sig i anledning häraf få anföra följande:

En historik öfver det senast förflutna kvartseklet skulle otvifvelaktigt erbjuda mycket af intresse, så mycket mer som densamma borde beröra en del också af den period, som behandlats af statsrådet Ad. Moberg vid Sällskapets 50-års fest. Man kan emellertid ej neka, att i vissa afseenden senaste tider ligga oss något nära, och att därför tidpunkten ej är fullt lämplig, likasom ock att ett passeradt $^{3}/_{4}$ sekel icke innebär någon-

ting synnerligen anmärkningsvärdt. Denna smakfråga uppväges dock af frågan huruvida lämplig person funnes hugad att åtaga sig värfvet. Bestyrelsen har i detta syfte vändt sig till professor Norrlin, men erhållit ett afböjande svar, likasom jämväl af professorerne Sælan, Elfving och Palmén, och kan således icke för närvarande föreslå någon åtgärd i detta afseende.

En fullständig förteckning öfver finsk och Finland berörande naturalhistorisk literatur har länge utgjort ett önskningsmål. Den botaniska delen kunde möjligen utan större svårighet redigeras till nästkommande höst; men i zoologiskt afseende är så föga uträttadt, att något dugligt ej kan åstadkommas till nämda tid. Bestyrelsen har därför aftalat med de tvenne botanister och zoologer, som inom Sällskapet åtagit sig arbetet, att desse med benäget biträde af sakkunnige skulle afsluta arbetet med detta sekels slut och omedelbart därpå publicera förteckningen.

Nyttan af de föreslagna specialframställningarna af de olika naturalhistoriska branchernas utveckling i Finland vill Bestyrelsen ingalunda underkänna. Likvisst anser Bestyrelsen att för närvarande icke finnes utsikt att alla brancher kunde behandlas på ett fullt tillfredsställande sätt, åtminstone ej alla de zoologiska. Då härtill kommer att Bestyrelsen icke anser utgifvandet af ifrågavarande historik för närvarande vara synnerligen maktpåliggande, utan fastmer håller före att partiela redogörelser böra afvaktas i den mån enskilda forskare kunna afgifva dem i fullmoget skick, så anser sig Bestyrelsen böra afstyrka denna del af förslaget.

Angående det föreslagna sakregistret till Sällskapets publikationer har delgifvits Bestyrelsen, att detsamma är under arbete, och anser Bestyrelsen registret lämpligen kunna afslutas med 10:de bandet af Acta och 20:de häftet af Meddelandena. Tillika har Bestyrelsen erfarit, att doktor R. Boldt är sysselsatt med redaktionen af det register till protokollen, som af honom föreslagits.

I sammanhang med behandlingen af förevarande fråga har Bestyrelsen enats om önskvärdheten af att till ifrågavarande

tillfälle utgifva fortsättningen af den katalog öfver Sällskapets medlemmar, som år 1871 offentliggjordes, samt en förteckning öfver Sällskapets bibliotek, i hvilka afseenden samfundets resp. tjänstemän utlofvat sin medvärkan.»

Utan diskussion godkändes härefter de första tre punkterna i betänkandet, beträffande den allmänna historiken, literaturförteckningarna och specialhistorikerna. Rektor Brenner önskade dock till protokollet hafva antecknadt sitt beklagande af att frågan sålunda på grund af den af Bestyrelsen nu utredda bristen på därför lämpliga och villiga personer — särdeles i zoologiskt hänseende — måste förfalla; samt anmärkte, att utarbetandet af en historik öfver Sällskapets verksamhet väl aldrig vore så maktpåliggande, att därmed ej af sådan orsak när som helst kunde allt fortfarande uppskjutas.

Beträffande den fjärde punkten — om uppgörande af sakregister till Sällskapets publikationer — bestämdes, att respektive redaktörer själfve skulle få afgöra hvilken tidrymd de ansågo att registret lämpligen borde omfatta.

Den femte punkten i betänkandet om utgifvande af fortsättning af katalogen öfver Sällskapets medlemmar äfvensom öfver Sällskapets bibliotek godkändes utan diskussion. På förslag af rektor Brenner beslöts dock att från den tryckta katalogen utelämna sådana af Sällskapet invalda medlemmar, som icke erlagt den i stadgarna stipulerade medlemsafgiften.

Doktor Boldt anhöll att få till protokollet antecknadt att han ej deltagit i de vid frågans behandling vid detta möte fattade besluten.

Föredrogs följande skriftligen insända meddelande af magister H. Lindberg:

En utdöd mossa, Schistophyllum Julianum (Sav.) Lindb.

Vid genomgåendet af några utslammade mossprofver från Parkanojoki elfsandsaflagringar norr om Ikalis (62° n. br.), hvilka forstmästaren Rafael Herlin lemnat mig till bestämning fann jag några korta stamdelar med mer eller mindre hela vid-

fästa blad, ett par blad fullkomligt hela, af en i högsta grad anmärkningsvärd mossa, *Schistophyllum Julianum* (Sav.) Lindb. (*Octodiceras* Brid., *Conomitrium* Mont.), aldrig funnen lefvande inom det finska florområdet.

Inom Skandinavien är den endast känd från några ställen inom Sverge: Östergötland, Vestra Harg socken, i Borgsjön; Stockholmstrakten i Söderbysjö och vid Nacka bro samt i Upland i Stamsjön (60° n. br.), på alla dessa orter endast steril. Detta subfossila fynd i Satakunta är således gjordt 2° nordligare än artens förut kända nordligaste fyndort, den i Upland. Har för öfrigt en vidsträckt utbredning; spridd öfver hela den europeiska kontinenten, är den dock ingenstädes allmän; dessutom känd från Nordamerika, Mexiko, norra och södra Afrika. Den saknas i Östersjöprovinserna och på de Brittiska öarna; om den förekommer i Ryssland har jag ej kunnat få uppgift om. Enligt Limpricht är den funnen i Vestpreussen, Pommern, Mecklenburg, Schlesien, Sachsen, Thüringen, Luxemburg, Würtemberg, Böhmen och södra Österrike; den håller sig ständigt till låglanden och är aldrig funnen i alpområdena.

Schistophyllum Julianum är således, som af dess utbredning synes, en utpräglad sydlig art, hvilken ännu inom Sverge eger några sterila utposter, men den synes dock här vara i tillbakagång att döma af att den under de senaste årtiondena förgäfves blifvit eftersökt på några af de ofvannämda lokalerna.

Föga hopp finnes att inom vårt land anträffa den lefvande, hvarför den torde med fullt skäl kunna anses såsom en utdöd art inom den finska mossfloran.

Den anträffas flytande i vattnet, fäst vid stenar och trädrötter, i bäckar och vid flodstränder; särskildt ofta synes den i Tyskland förekomma på väggarna i sandstensbrunnar.

Från sina samslägtingar skiljes den lätt genom sina 3—4 mm langa, mycket smala, trubbade, fullkomligt hela och okantade blad.

Magister E. Reuter meddelade, att han vid den af honom påbörjade granskningen af universitetets finska microlepidopter-

samling anträffat en för vårt lands fauna icke förut anmärkt art, nämligen *Asopia glaucinalis* L., hvilken i samlingen varit förvexlad med *A. farinalis* L. Arten går från norra delen af Persien och nordvestra delen af mindre Asien genom sydöstra Ryssland och Tyskland upp till Livland och Skandinavien, hvarest den nordligast torde hafva blifvit funnen i Akershus i Norge (59° 55′ nordl. br.). Det i fråga varande finska exemplaret, hvilket af föredragaren förevisades, var taget på Åland (öfver 60° n. br.) af statsrådet Moberg, således å en nordligare ort än den nyss anförda från Norge.

Kandidat A. Westerlund redogjorde för sin granskning af Museets samlingar af *Hymenoptera fossoria*:

Suurimmat kokoelmat olivat W. Nylanderin (osittain ennen hänen itsensä määrämät) Oulusta ja Helsingin tienoilta, Mäklinin Etelä-Savosta, Hämeestä ja Uudelta maalta, Wasastjernan Etelä-Pohjanmaalta, Woldstedtin Karjalasta ja Pohjois-Hämeestä, J. Sahlbergin eri osista maata, sekä puhujan itsensä Keski-Savosta, Laatokan Karjalasta ja Helsingin tienoilta. F. W. Woldstedt on vanhemmat kokoelmat jo ennen (noin v. 1875) käynyt läpi ja järjestänyt Yliopiston kokoelmiin, ja mainitsee lyhyessä luettelossaan näistä (Not. ur S. pro F. et Fl. Fenn. H:fors 1875) 67 lajia. Uudempien kirjoitusten ja lisääntyneiden kokoelmien vertailun kautta on kumminkin entisissä määräyksissä tullut useita muutoksia. T:ri F. Morawitz'ille olen ennen, syks. 1892, lähettänyt tietoja Kaakkois-Suomesta olevista kokoelmista, jotka hän on yhdessä omien havaintojensa kanssa Karjalan kannakselta, julkaissut kirjoituksessaan »Kareliens Fossoria» (Hor. Soc. Ent. Ross. XXVII, Janv. 1893). Siinä hän mainitsee yhteensä 146 lajia, joista kumminkin 17 lajia ei löydy Yliopiston kokoelmissa suomalaisilta alueilta. Hänen selittämistään uusista lajeista on kokoelmissamme *Pompilus Sahlbergi* F. Mor., *P. Westerlundi* F. Mor. (= *P. Wesmaëli* Thoms.??), ?*P. carinulatus* F. Mor., *P. signaticeps* F. Mor. (= *P. fuscomarginatus* Dbm. (Dbm. in litt. sec. Thoms.)). Skandinaaviasta mainitsee C. G. Thomson v. 1874 teoksessaan »Hymenoptera Scandinavica» 165 lajia

Hymenoptera fossoria-ampiaisia. Näiden lisäksi tulee 6 lajia, jotka Chr. Aurivillius mainitsee Ruotsista lisää v. 1886 (Ent. Tidskr. p. 161—169), ja jotka paitse yhtä (*Salius minutus* v. d. L.). Yliop. Suom. kokoelmissakin löytyvät. C. G. Thomson'in teoksessa mainituista ei ole kumminkaan Yliop. suom. kokoelmissa 23 sp., joten Skandinaavialle ja Suomelle (lukuun ottamatta F. Morawitz'in inkeriläisiä lajeja) on yhteisiä lajeja noin 147 kpl.

Yhteensä olen tähän saakka Yliopiston (ja omissani) suom. kokoelmissa tutkinut 173 lajia. Näistä ovat seuraavat, entisistä julkamista tai omista ilmoituksistani täällä, Suomen faunalla uusia lajeja:

**Crabro cinxius* Dbm.
**Cr. cetratus* Shuck.
**Cr. inermis* Thoms.
**Cr. congener* Dbm.
**Cr. palmipes* v. d. L.
**Cr. elongotulus* v. d. L.
**Cr. 4-maculatus* Dbm.
**Cr. dives* H. Sch.
**Cr. fuscitarsus* H. Sch.
**Cr. spinipes* A. Mor.??
**Cr. 4-cinctus* Fabr.
**Gorytes laticinctus* Lep.
**G. 5-cinctus* Fabr.
**Trypoxylon attenuatum* Sm.
**Nitela Spinolæ* Latr.
**Dinetus pictus* Fabr.
**Oxybelus nigripes* Oliv.
**O. mandibularis* Dbm.?
**O. mucronatus* Dbm.
**Ammophila Tydei* Gill.
**Stigmus Solskyi* A. Mor.
**Passalœcus corniger* Shuck.
**Pemphredon flavistigma* Thoms.
**P. Wesmaëli* A. Mor.
**Mimesa Shuckardi* Wesm.
**Agenia intermedius* Dbm.
**A. variegata* L.
**Pseudogenia albifrons* Dalm.
**Salius obtusiventris* Schiödt.
**S. nudipes* Dbm.?
**Pompilus Aurivillii* mihi.
**P. melanarius* v. d. L., Auriv.
**P. concinnus* Dbm., Auriv.
**P. plumbeus* Fabr.
**P. fuscomarginatus* Dbm. in litt.
**P. aculeatus* Thoms.
**Mutilla 3-fasciata* Rad.
= S:ma 37 spp.

Uusina lajeina olen selittänyt suuren joukon, vaikka niitä lopullisesti vasta seuraavat ovat saaneet diagnoosinsa:

Nysson Handlirschii n. sp.
Oxybelus fennicus n. sp.
Diodontus punctatus n. sp.
Pompilus borealis n. sp.
Salius pallidipes n. sp.
S. Mäklini n. sp.

Näitä paitse on vielä noin 10 sp., joille en ole vielä tarkempaa selitystä antanut.

Koska useat lajit, jotka kokoelmissamme löytyvät, ovat ennestään tunnetut vaan Keski-Euroopasta tai varsinkin Alppitienoilta, ja koska monia löytyy vaan yksi tai kaksi exemplaaria, sekä entiset selitykset (esim. Dahlbomin ja Thomsonin) monestikin ovat kovin vaillinaisia, olisi erittäin tärkeätä, että näitäkin hyönteisiä ruvettaisiin maassamme innokkaammin keräämään. Tarkempi selonteko on useasta lajista melkein mahdoton, ennenkuin niistä enemmän eksemplaaria on kertynyt kokoelmiin. Kehoittaisin siis niitä entomoloogeja, jotka ovat tilaisuudessa liikkumaan enemmän luonnossa, kiinnittämään huomionsa näihin auringon paahteisilla hietakentillä, rinteillä, metsissä vanhoilla puunrungoilla, vanhojen rakennusten seinillä, puiden juurilla, erilaisten kasvien kukilla y. m. paikoin!

Kirjoitukseni näistä hyönteisistä toivon saavani valmiiksi talven kuluessa ja jätän tarkemman selon teon Suomen *Hymenoptera fossoria*-ryhmästä siihen.»

Förevisades »inhemskt silke», en fin, silkesartad väfnad, spunnen af larven till en fjäril, *Hyponomeuta padi*, och insamlad år 1893 på häggar vid Snäcksund nära Ekenäs af framlidne statsrådet A. Moberg, samt skänkt till Sällskapet af dennes son, bergsrådet K. A. Moberg.

Doktor Hugo Lojander förevisade mjöldrygor, förekommande på 11 olika arter gräs. Exemplaren voro samtliga från Schweiz med undantag af ett, som härstammade från Braunschweig. Föredragaren önskade fästa Sällskapets medlemmars uppmärksamhet härpå, då dylika fynd möjligen kunde göras äfven hos oss.

Doktor A. O. Kihlman gjorde följande meddelanden om anmärkningsvärda växtfynd i Sortavala-trakten:

Af student R. Wegelius har botaniska museum fått emottaga en (tidigare anmäld) samling *Calamagrostides* från Sorta-

vala-trakten; i denna hade vid närmare granskning anträffats flere anmärkningsvärda former, hvilka förtjänade särskildt omnämnas. Af *Calam. arundinacea* × *epigejos* förelågo exemplar från icke mindre än fyra lokaler, nämligen Haavus, Kirjavalahti, Honkasaari och Orjatsaari, de flesta tillhörande den typiska, intermediära *C. acutiflora*, men en något mera närmande sig *C. arundinacea*. *C. acutiflora* är hos oss tidigare anträffad blott på två ställen, nämligen af föredragaren i Esbo (Nyl.) samt på Hiidenwaara i Tohmajärvi. — Äfven af *Calam. arundinacea* × *phragmitoides* hade hr Wegelius inlemnat exemplar från Tonkasaari vid Sortavala. — Slutligen förelåg från Orjatsaari vid Sortavala *Calamogrostis lapponica*, hvilken art förut ej är känd från sydligare trakter än Saarijärvi och Iisalmi och sålunda är att hänföra till dessa nordliga arter, hvilka vid norra stranden af Ladoga sträcka sig relativt långt mot söder eller också här hafva en från sitt hufvudområde isolerad förekomst.

Rektor J. Lindén hade insändt ett meddelande angående uppträdandet af *Cuscuta Trifolii* invid Sortavala. Densamma visade sig pa en d:r O. Relander tillhörig äng, som sex år tidigare blifvit insådd med höfrö; den hade observerats först vid höslottern, hvadan utredning icke erhållits angående parasitens ymnighet. Af det anförda synes emellertid framgå att arten bibehållit sig på stället under en följd af år, något som förut ej varit bekant från vårt område. Da parasiten före slottern icke väckt uppmärksamhet, torde väl kunna antagas att den af densamma förorsakade skadan icke varit af större betydenhet. — *Betonica officinalis* uppträder i Kirjavalahti-trakten i den ymnighet att den med fullt skäl kan räknas till den inhemska, spontana floran i likhet med flere andra, i nyare tid inkomna arter. Äfven *Mimulus guttatus* håller för närvarande på att sprida sig i trakten och kan måhända hänföras till samma floristiska grupp.

De botaniska samlingarna hade sedan senaste möte ökats med följande gåfvor:

126 kärlväxter från Åland, 7 d:o från Åbotrakten, 27 d:o från Nyland af rektor M. Brenner; 20 kärlväxter från olika de-

lar af landet, insamlade af skolelever genom den samme; 11 kärlväxter från Wasa och Karkku af doktor Hj. Hjelt; 33 mikroskopiska algpreparat af kandidat Karl E. Hirn; *Veronica spicata* från Kisko och *Myrtillus nigra* var. *leucocarpa* från Borgå, insamlade af elever, genom rektor A. Arrhenius; 22 kärlväxter från Nyland och Tavastland af doktor A. O. Kihlman; 4 Hieracia från Åbo skärgård af stud. P. Hj. Olsson; en kärlväxt från Padasjoki af kand. C. A. Knabe; två kärlväxter, däraf *Epipopon aphyllum* ny för provinsen, från norra Österbotten (Kemi) af sångaren O. Wallenius.

De entomologiska samlingarna hade sedan november-mötet fått emottaga följande gåfvor:

Tre arter fjärilar i fyra exx., bland dem en ny för samlingen, från Lojo af stud. A. Luther; tre fjärilar, bland dem en för faunan och en för samlingen ny från Nyland, samt en sällsynt skinnbagge från Karelska näset af stud. B. Poppius; en sällsynt nattfjäril från Jaakimvaara af stud. W. Poppius; en fjäril samt tre skalbaggar från Nyland af stud. A. Wahlberg.

Mötet den 1 februari 1896.

Till inhemsk medlem invaldes forstmästare J. E. Ekström, föreslagen af d:r H. Lojander.

Framlades elfte tomen af *Acta*, omfattande 315 sidor samt 10 planscher och kartor, och bestämdes priset därför till 12 mk.

Niederrheinische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde i Bonn samt Facultad de Agronomia y Veterinaria i La Plata hade tillsändt Sällskapet exemplar af sina publikationer, och beslöt Sällskapet att med det förra träda i skriftbyte.

Till publikation anmäldes: *Synopsis molluscarum extramarinarum Scandinaviæ (Sueciæ, Norvegiæ, Daniæ et Fenniæ)* af

D:r C. A. Westerlund (Ronneby); *Lichenes in Erythræa a Doctore K. M. Levander a. 1895 collecti*, enumeravit Edv. A. Wainio; *Anteckningar om floran i Simo och Kemi socknar* af Ch. E. Keckman; *Växtförhållandena i gränstrakterna mellan mellersta och södra Österbotten* af Walter Laurén, äfvensom *Barlastväxter observerade i Vasa åren 1882—92* af den samme.

Friherre Edv. Hisinger förevisade i sprit förvarade exemplar af en podurid, *Isotoma hiemalis* (hufvudformen), hvilken den 16 sistlidne januari i stor mängd anträffats hoppande omkring på snön vid en skogsväg nära Fagervik.

Angående artens förekomst i Finland meddelade professor Reuter att hufvudformen en gång förut tagits af professor Sahlberg i Kemijärvi, äfvensom att en varietet till den anträffats i Halikko. Nu i fråga varande fyndort var således den tredje i landet, där arten iakttagits. I sammanhang härmed önskade herr Reuter fästa Sällskapets uppmärksamhet på dylika vinterpodurider, bland annat äfven därför att i Sverige funnits en art, *Achorustes socialis* Usel, hvilken hittils ej anträffats i vårt land.

Professor O. M. Reuter föredrog om

Insekter, importerade med utländska mjölförsändelser.

I en uppsats om »Verldshandelns inflytande på enskilda djurarters geografiska utbredning», införd i Öfversigt af Finska Vetenskaps Societetens Förhandlingar XII, har prof. F. W. Mäklin uppräknat ett antal insekter, isynnerhet skalbaggar, och vid Societas' pro Fauna et Flora fennica sammanträden har till detta antal då och då en och annan art tillagts.

Under senaste höst innehöllo de dagliga tidningarna allarmerande notiser om med ångaren Henri från Marseille till Åbo, Helsingfors och Viborg importeradt mjöl, hvilket skulle i hög grad vara angripet af insekter. Jag har varit i tillfälle att undersöka de af sundhetsnämnden i Helsingfors tillvaratagna insekterna och funnit dem utgöras af följande skalbaggsarter:

Trogosita mauritanica L., imagines och larver i stor mängd. Förut funnen i enstaka exemplar i Åbo och Vasa, på Yläne Nygård, i Muonio och Nurmijärvi; på hudar af däggdjur i Universitetets museum.

Tribolium ferrugineum L. Talrika imagines och larver. En gång förut funnen i mjölupplag i Helsingfors.

Gnathocerus cornutus L. Ej sällsynt. Tre gånger förut observerad i mjölvaror i Helsingfors.

Tenebrio obscurus L. Några larver.

Calandra oryzæ L. Par exx. Förut funnen i risgryn i Helsingfors.

Calandra granaria L. Några exx. Funnen här och där i sädesmagasin, ehuru sällsynt.

Förutom dessa förekomma i stor mängd larver af en fjäril, hvilka senare utkläckts och visat sig tillhöra *Ephestia Kühniella* Zeller, en art, som ännu icke observerats hos oss, men af Sveriges statsentomolog S. Lampa i hans årberättelse för 1895 omnämnes såsom iakttagen i Sverige. Arten, som flerstädes, isynnerhet i Nord-Amerika uppträdt i hög grad ödeläggande för kvarnindustrin, anföres första gången 1877 såsom europeisk och torde egentligen hafva sitt hemland i Medelhafsländerna.

Till ofvanstående bifogade herr Reuter följande meddelande om

Periplaneta americana L.

I sin ofvan citerade uppsats p. 91 yttrar professor Mäklin på tal om *Periplaneta americana* L.: »Friherre Hisinger har, ehuru han själf uppger att denna art icke ännu fortplantar sig hos oss, upptagit den inom Finlands fauna, hvilket icke torde kunna godkännas.» Med anledning häraf må omnämnas att nämda insekt redan en rad af år i stor myckenhet förekommit i Tölö sockerbruk, hvarifrån den dock veterligen icke vidare utbredt sig.

I anledning af detta meddelande upplyste professor Palmén att förekomsten af *Periplaneta* i Tölö sockerbruk sträcker

sig tillbaka åtminstone till 1877, enär den från denna tid därifrån anskaffats för att tjäna som dissektionsmaterial.

Student B. Poppius förevisade en i vår fauna sällsynt skadeinsekt, *Niptus hololeucus* Falderm., hvilken sedan år 1892 förekommit i stort antal i skafferier å Esbo gård, angripande matvaror.

Professor O. M. Reuter meddelade i anslutning härtill, enligt en uppsats i »Entomologische Nachrichten», en synnerligen intressant återblick på artens i fråga invandring och utbredning i Europa, dess lefnadsvanor och födoämnen, de stora skador den mångenstädes anstiftat m. m.

Professor Th. Sælan förevisade och demonstrerade en monströs form af *Bellis perennis*, hos hvilken från holkfjällens vinklar rundtomkring det kägelformiga fruktfästet af ett utblommadt blomster utgå 15 i tre rader ställda mindre blomkorgar, af hvilka de yttre äro tämligen långt skaftade, de inre däremot mycket kortskaftade. Alla dessa sekundära blomster innehålla till största delen honkönade strålblommor och endast några få tvåkönade blommor i centrum. De yttre blomstren äro större (10—15 mm breda) och något bättre utvecklade än de inre.

Exemplaret anträffades den 15 juni 1895 växande bland normalt utvecklade Bellis-stånd å Helsingfors fattiggård vid Edesviken.

Vidare framlade herr Sælan exemplar af *Thlaspi alpestre*, hvilken art numera blifvit stationär i Lappviksparken. Lektor A. J. Mela upplyste att så äfven var fallet å en äng invid järnvägen till Sörnäs. I anledning häraf meddelade professor Elfving att han senaste sommar med studerande Boström såsom vägvisare uppsökt denna art å den lokal vid Vanhala i Vihti, därifrån magister Flinck år 1893 förevisat exemplar, i afsigt att af dess förekomst därstädes sluta till huruvida den vore spontan eller icke, men att han icke lyckats komma till någon fullt bestämd åsigt därom. Arten uppträdde emellertid icke i en lund såsom uppgifvits, utan på den öfversta, torra strandslutt-

ningen af en liten bäck, vid hvars strand *Stellaria nemorum* och *Impatiens* växte jämte det längre bort *Chrysoplenium* förekom. Med denna vegetation stod *Thlaspi* dock icke i beröring. Den var strängt lokaliserad på en vidpass 12 m lång och 1 m bred sträcka högst uppe invid den gärdesgård, som skiljer branten från den omedelbart invid löpande landsvägen. Bland gråaltelningar och hallonbuskar växte där ganska talrika exemplar af vår art. Gräsvegetationen på platsen bildades af riklig *Agrostis vulgaris*. Af örter antecknades *Urtica dioica*, *Achillea millefolium*, *Campanula rotundifolia*, *Fragaria*, *Trichera*, *Turritis*, *Chenopodium album*, *Ranunculus acris*, *Veronica chamædrys*, *Cerastium*, *Chrysanthemum*, *Chenopodium album*, *Lampsana*, *Solidago*, *Tormentilla*. — Utanför gärdesgården stod *Thlaspi* ej att anträffa, ej heller i omgifningen för resten.

Student A. Luther förevisade exemplar af bombyciden *Dasychira abietis* Esp., hvilken förut inom vårt område funnits i endast ett exemplar, taget på Åland af stud. J. E. Montell. Äfven i öfriga länder, där arten förekommer, är den mycket sällsynt. — Föredragaren hade i början af juni å Gunnars i Lojo funnit en larv af arten i fråga, som efter några dagar öfvergick till puppa. Den 23 juni framkom imago. Då denna var en hona, fördes den ut till det ställe, där larven tagits i hopp om att möjligen få någon hane. Försöket lyckades öfver förväntan väl, i det att 37 exemplar erhöllos. Vida flere hade kunnat fås, om ett tillräckligt antal burkar funnits till hands.

Rektor M. Brenner kompletterade en i protokollet för den 3 november 1894 intagen, af honom meddelad uppgift om förekomsten af *Alca torda* i Hvita hafvet därhän, att fågeln observerats år 1863 under en resa från Solovetsk till Kem i yttersta skärgården utanför nämda stad.

Barlastväxter

observerade i Vasa åren 1882—1892

af

Walter Laurén.

Under en följd af tio år har jag hvarje sommar flerfaldiga gånger besökt några barlastplatser i Vasatrakten och antecknat alla för Vasafloran främmande växtarter som på dem anträffats. [1]) Då redan tidigare förteckningar öfver annorstädes i Finland observerade barlastväxter publicerats [2]), har jag ansett nedanstående anteckningar icke vara utan intresse, isynnerhet som jag, på grund af den relativt långa tidsperiod jag varit i tillfälle att iakttaga dessa växter, någorlunda säkert kan ange, hvilka af dem, som bibehållit sig och spridt sig och hvilka som endast tillfälligtvis uppträdt, Utgående från denna synpunkt har jag fördelat samtliga på en plats annoterade arter i tvänne grupper åtskilda med olika stilar. Tillika har jag trott förteckningen vinna i redighet genom att hvarje barlastplats behandlats för sig.

---

[1]) Det stora flertalet af dessa växter äro såsom af det följande framgår visserligen icke införda med barlast och benämningarne barlastväxt och barlastplats sålunda oegentliga; för enhetlighetens skull har jag emellertid användt uttrycket barlastväxt, därmed menande en för traktens flora främmande växtart, som på ett eller annat sätt dit inkommit.

[2]) *Sælan, Th.* Några sällsynta växter, observerade under en exkursion till Sörnäs lastageplats vid Helsingfors i början af oktober 1878. (Medd. af Soc. pro F. et Fl. F. Häft. 5). — Fröväxter från barlastplatser invid Åbo slott samlade af John Lindèn och Enzio Reuter (Medd. af Soc. pro F. et Fl. F. Häft. 11).

1. Den förnämsta af dessa platser, den hvarest det största antalet främmande växter anträffats ligger invid *Vasa ångkvarn.* Alt ifrån det ångkvarnen trädde i verksamhet har det sydvestra hörnet af den s. k. Marieparken invid kvarnen och hafsstranden utgjort afstjälpningsplats för sådor och annat affall från inrättningen. Med dem ha följt frön af diverse växter, som grott och gifvit upphof åt en helt rik och för orten främmande vegetation. På de senaste fyra åren har emellertid knapt något nytt tillkommit: kvarnen har nämligen funnit en lämpligare användning för affallet på annat håll i och för landvinning. Alt som för närvarande på platsen anträffas i växtväg har sålunda bibehållit sig åtminstone dessa år. Platsen har eljes blifvit tämligen styfmoderligt behandlad: ångpannor, massor af takplåt, plankor och stockupplag ha ofta vexelvis till en stor del betäkt den ursprungliga härden för dessa växter. Och några, som tidigare trifdes ypperligt, ha i följd häraf dukat under, andra mer ihärdiga ha flytt undan den omilda behandlingen och sökt sig ljus och trefnad ett stycke mer norrut i parken invid strandvägen. En annan orsak till att många härdiga växter försvunnit från platsen står väl jämväl att söka i det förhållandet att en del, främst *Sisymbrium Loeselii* förökat sig och spridt sig till den grad, att de ställvis omöjliggöra all annan vegetation; arter med mera lysande och i ögonen fallande blommor hafva dessutom i följd af trafiken på platsen fått falla offer för denna sin egenskap.

På platsen anträffas:

Bromus arvensis L. — Ganska allm.

Lolium perenne L. — Sparsamt.

Dactylis glomerata L. — Sparsamt.

Rumex domesticus × *crispus.* — De senaste åren i flere exemplar.

Scleranthus annuus L. — Spars.

Silene inflata Sm. — Allm.

Melandrium album (Mil.). — Allm.

M. noctiflorum (L.) Fr. — Spars.

Gypsophila paniculata L.

Papaver dubium L. — Spars.

Barbarea vulgaris R. Br. — Spars.

Berteroa incana (L.) — Allm.

Sisymbrium officinale Scop. — Ställvis.

S. Loeselii L. — Ofantligt ymnig; bildar invid ångkvarnen manshöga bestånd och har spridt sig längs stranden långt mot järnvägsbryggan. Anträffad på lindor och i esplanaderna flerstädes i staden.

S. pannonicum Jacq. (determ. Th. Sælan). — Ställvis.

S. austriacum Jacq. (determ. Sælan). — I par exemplar alla år.

Hesperis matronalis L. — I flere exemplar hvarje år.

Camelina sativa Fr. — Sparsamt numera; var tidigare ymnig.

Sinapis arvensis L. — Allm.; var. *orientalis* (Murr.) — Spridd.

S. nigra L. — Spars.

Bunias orientalis L. — Numera t. allm.

Scandix pecten L. — Alltid enstaka eller i par exemplar.

Potentilla intermedia (L.) Rupr. — Spars.

Vicia sativa L. cum var. *angustifolia.* — Spars.

Medicago lupulina L. — Allm.

Melilotus albus Desr. — Allm.

M. arvensis Wallr. — Allm.

Trifolium arvense L. — Spars.

Tr. procumbens L. har sparsamt uppträdt alla somrar till 1891. Senaste sommar såg jag den icke.

Convolvulus arvensis L. fans alla somrar till 1890 i par exemplar; försvann i följd af gräfningar på platsen.

Myosotis silvatica (Ehrh.) — Spars.

Echinospermum Lappula (L.) — Allm.

Solanum nigrum L. — Spars. till 1891. Antecknades icke senaste sommar.

Odontites rubra Gil. — Ymnig på en liten fläck till 1891. Platsen betäcktes då med ett större sandupplag.

Dracocephalum thymiflorum L. — I par exemplar alla år.

Galeopsis ladanum L. — Alla år mer eller mindre allm.

Leonurus cardiaca L. — Spars. Har spridt sig.

Gallium Mollugo L. — Spars.

Artemisia absinthium L. — Spars.

Anthemis arvensis L. — T. allm.

A. tinctoria L. — Spars.

Matricaria chamomilla L. — Spars.

Carduus nutans L. — 8 à 10 exemplar.

C. acanthoides L. — Anträffades sommaren 1891 i par exemplar på samma fläck; 1892 hade den spridt sig.

Cichorium intybus L. — Spars.

Tillfälliga på platsen hafva varit:

Setaria viridis (L.) — Anträffades i flere exemplar 1886 och 87.

Panicum miliaceum L. — Ett fullt utveckladt exemplar 1886.

Holcus lanatus L. — Ett exemplar 1888.

Avena fatua L. — Enstaka 1888.

Bromus inermis Leyss. — Ett exemplar 1888.

Br. maximus Desf. — En individ 1888.

Trachynia distachya Link. — Enstaka 1888.

Lolium temulentum L. — 1886, 87 och 91 i ganska talrika exemplar.

L. multiflorum Lam. — 1882 ganska ymnig.

Scleranthus perennis L. — 1880 och 81 par individer; senare ej.

Amaranthus retroflexus L. — 1882 enstaka.

Dianthus muscipula (determ. Sælan). — Anträffades 1888 i 10 à 12 exemplar med blommor och frukt.

Gypsophila muralis L. — Enstaka 1881.

Delphinium consolida L. — 1880, 82, 84 o. 87, alltid i enstaka exemplar.

Rœmeria hybrida D. C. (determ. Sælan). — I 4 exemplar 1888.

Neslia paniculata (L.) Desf. — Enstaka 1886 o. 87.

Enarthrocarpus lyratus (DC.) — I par exemplar 1886 och 87. Med blommor och väl utbildade skidor.

Malva borealis Wallm. — 1881—84, 87. Ibland g. allm.

Geranium pratense L. — Enstaka 1885.

Erodium cicutarium L'Hérit. — 1881—83, 87, enstaka.

Aethusa cynapium L. — Enstaka 1890.

Pastinaca sativa L. — 1891, enstaka.

Pimpinella anisum L. — I ett exemplar 1882.

Vicia villosa L. — I par exemplar 1888.

Trigonella hamosa L. — 1883, ett enda litet exemplar med blommor och frukter.

Trifolium agrarium L. — 1880—82 enstaka.

Anagallis arvensis L. — 1881—82, sparsamt.

Echium vulgare L. — 1887, ett enda vackert exemplar.

Plantago media L. — 1881—83, 85 i flere exemplar.

Pl. lanceolata L. — 1881—82, allm.

Pl. arenaria W. K. — 1880—81 i par exemplar.

Stachys annua L. — 1880—83, 87, 88; en del år g. allm.

Salvia verticillata L. — Enstaka 1882.

Galium aparine L. var. *leiospermum* 1887, 92 t. allm.

Campanula rapunculoides L. — Enstaka, 1883.

Xanthium strumarium L. — Ett prydligt exemplar med blommor och frukt, 1882.

Helianthus annuus L. — Ett exemplar i blom, 1882.

Lactuca scariola L. — 1882 (enstaka), 1891 i två exemplar.

Samtliga vid ångkvarnen anträffade växter hafva naturligtvis inkommit med till landet importerad spanmål; däremot äro rena barlastväxter alla de som anträffats vid

2. *Vasa ångbåtsbrygga.* Under de senaste åren har den s. k. svenska bryggan förlängts betydligt norrut och stranden utfylts med barlastsand som lossats här. På ställen där trafiken varit mindre liflig har en mängd växter funnit tillfälle att utveckla sig. Just i följd af trafiken ha de emellertid aldrig kunnat bibehålla sig längre tid, utan mer eller mindre hastigt försvunnit. Här har anträffats [1]):

---

[1]) Med asterisk har jag i det följande utmärkt arter, som icke anträffats på tidigare beskrifna barlastplatser.

Setaria viridis (L.) — Ett exemplar, 1882.

Bromus arvensis L. — 1884—86, talrikt.

Lolium perenne L. 1882, 85—87, enstaka eller i par exempl.

Panicum miliaceum L. — 1882, enstaka.

Dactylis glomerata L. — 1884—86, i par exemplar.

**Chenopodium hybridum* L. — 1885 ymnig, men anträffades icke mer 1886.

Scleranthus annuus L. — 1881—83, 85, ymnig.

Sisymbrium officinale Scop. — 1886, sparsamt.

Sinapis arvensis L. 1884 o. 86 i många exemplar.

Neslia paniculata (L.) — 1882, ett exemplar.

Camelina sativa Fr. — 1880—83, ymnig.

Malva boralis Wallm. — 1881—82, 86, enstaka.

**Geranium pusillum* L. — 1882 o. 86, ymnig.

**Erodium romanum* (L), Willd. — Enstaka 1882.

**Daucus carota* L. — 1882, ett exemplar.

Pastinaca sativa L. — 1886, i par exemplar.

Pimpinella anisum L. — 1882, par individer.

Vicia sativa L. — 1881—82, talrikt.

Medicago lupulina L. — 1881—86, ymnig.

Melilotus albus Desv. — 1884 o. 86, i flere exemplar.

Anagallis arvensis L. — 1882, sparsamt.

Echium vulgare L. — 1886, ett enda exemplar.

Echinospermum lappula Lehm. — 1882, allm.

Solanum nigrum L. — 1882, enstaka.

**Veronica arvensis* L. — 1882—86 i flere exemplar.

**V. agrestis* L. — 1882, sparsamt, 86 enstaka.

**V. hederæfolia* L. — 1885, enstaka.

Plantago lanceolata L. — 1882—85, rikligt.

Dracocephalum thymiflorum L. — 1882, enstaka.

Xanthium strumarium L. — 1882, ett enda exemplar med blommor och frukt.

Anthemis arvensis L. — 1882, i många exemplar.

**Centaurea Scabiosa* L. — 1882, enstaka.

**Sonchus arvensis* L. — 1884—87, i många exemplar.

---

3. Med barlast hafva äfven samtliga i *hofrättsparken* anträffade främmande växter inkommit. År 1882 fyldes ett större dike i södra änden af parken med fin, kalkhaltig sand, importerad till landet som barlast. Följande sommar uppspirade här en tämligen rik vegetation med flere egendomliga arter. Redan 1886 hade emellertid den i parken rikliga gräsvegetationen utträngt alt främmande. Här observerades:

Holcus lanatus L. — Ett enda exemplar 1883.

Scleranthus annuus L. — 1883—85, rikligt.

Silene inflata Sm. — 1883—85, ymnig.

Melandrium album (Mill.) — 1884—85, sparsamt.

M. noctiflorum (L.) — 1884—85, par individer.

**Draba verna* L. — 1884—85, allm.

Berteroa incana (L.) — 1884—85, sparsamt.

Geranium pusillum L. — 1883—85, allm.

Erodium romanum (L.) — 1883—85 i flere exemplar.

**Euphorbia peplus* L. — Ett enstaka litet exemplar 1883.

Daucus carota L. — Ett enda litet, men fullständigt exemplar 1884.

Aethusa cynapium L. — 1884, en liten individ med blommor och frukt.

**Alchemilla arvensis* Scop. — I två exemplar 1883.

**Vicia lathyroides* L. — En enda liten individ 1885.

**Ervum tetraspermum* L. v. *tenuifolium* Fr. — Enstaka 1885.

Medicago lupulina L. — 1883—85, ymnig.

**Trifolium striatum* L. — 1885, i två exemplar.

**Anchusa officinalis* L. — Enstaka, 1883.

Solanum nigrum L. — 1883—84, i många exemplar.

Veronica arvensis L. — 1884—85, allm.

V. agrestis L. — 1885, enstaka.

V. hederæfolia L. — 1883, i par exemplar.

**Lamium album* L. — 1884—87, enstaka.

**Bellis perennis* L. — 1885, ett exemplar.

4. En mängd barlastväxter hafva observerats jämväl invid stadens gamla skeppshamn *Brändö* samt på holmen midt emot, den s. k. *Smulterön.* Då jag under den tidsperiod jag observerat ofvannämda arter endast fyra gånger besökt dessa platser (1882, 84, 88 o. 91) inskränker jag mig till att omnämna att den sedan länge [1]) för Brändö uppgifna *Nasturtium silvestre* (L.) därstädes ännu tämligen ymnigt anträffas; att vanliga barlastväxter sådana som *Medicago lupulina, Melilotus albus* och *arvensis, Cirsium arvense* (L.) v. *ferox* Hn. trifvas utmärkt, samt att den en gång i tiden med barlast inkomna *Tussilago* numera är ytterst ymnig på norra udden af smulterön och sålunda torde kunna göra anspråk på medborgarrätt i lokalfloran.

5. Återstår att omnämna de arter, som anträffats i gamla Vasa. Dessa hafva samtliga följt järnvägsarbetena i spåren och uppträda dels i de kolossala gropar, som uppstått genom sandsläpning härifrån, dels på norra sidan om järnvägsbanken ett stycke vester om haltpunkten. Alla hafva bibehållit sig. Bland dem märkes en för finska floran främmande art, *Alyssum calycinum* L., hvilket är anmärkningsvärdt nog, då sand från främmande land icke hitsläpats och arten mig veterligen icke visat sig invid järnvägen annorstädes i landet. Här finnas:

Melandrium album (Mill.) — På banken tämligen rikligt.

Chelidonium majus L. — I sandgroparne spridd.

Papaver somniferum L. — Gropar, spridd.

Barbarea vulgaris R. Br. — På banken, spars.

Alyssum calycinum L. — Med föregående, täm. rikl.

Hesperis matronalis L. — I groparne, allm.

Geranium pusillum L. — I groparne och på banken spars.

Aethusa cynapium L. — Funnen i groparne tvenne år af d:r Hj. Hjelt; förekommer därstädes troligen årligen.

Conium maculatum L. — Allmän i groparne.

Potentilla intermedia (L.) Rupr. v. *canescens* Lej. — I groparne, spridd.

Melilotus albus Desv. — Med föregående.

---

[1]) *Alcenius:* Finlands kärlväxter, andra upplagan.

Melilotus arvensis Wallr. — I groparne, spridd.

Dracocephalum thymiflorum L. — Sparsamt å banken.

Anthemis tinctoria L. — I groparne, spars.

Cirsium arvense (L.) v. *ferox* Hn. — Banken, allm.

Lappa tomentosa (Mill.) — Allm.

Trifolium agrarium L. — Togs i ett enstaka exemplar af d:r Hj. Hjelt senaste sommar.

Mellan gamla och nya Vasa tog jag hösten 1883 på en exkursion med d:r Hj. Hjelt i en sandhop ett rikligt blommande exemplar af *Nepeta macrantha.*

Mötet den 7 mars 1896.

Till inhemsk medlem invaldes student E. F. Häyrén, föreslagen af professor O. M. Reuter.

John Hopkins University i Baltimore hade till Sällskapet sändt ett exemplar af sina »Circulars», och beslöt Sällskapet träda i skriftbyte med denna institution.

Till publikation anmäldes: *Fågelfaunan i Enare socken* af Elis Nordling samt *Öfversigt öfver lichenologins historia i Finland 1673—1896* af M. Brenner.

Forstmästare A. W. Granit föredrog

Om fjällemmeln och dess vandringar.

Bland däggdjursfaunans högnordiska representanter har fjällemmeln (*Myodes lemmus* L.) ända sedan urminnes tider ådragit sig stor uppmärksamhet från naturforskarnes sida lika väl som från den stora allmänhetens. Det har uppstått en lemmelliteratur, som är både riklig och brokig, men det oaktadt är kunskapen om lemmeln ännu den dag som är ganska ofullständig. Forskarne ha ansträngt sig att utleta orsakerna till lemmelns massvisa uppträdande vissa år, men däremot egnat föga uppmärksamhet åt djurets lefnadsvanor och betingelserna för dess existens. Därtill kommer att de flesta iakttagelser gjorts nere i bygderna under »lemmel år» utanför djurets egentliga hemtrakt och på endast obetydliga områden.

På grund af lokala undersökningar öfver lemmeltågens riktningar ha t. ex. flere svenske zoologer dragit den slutsats, att lemlarna alltid vandra i sydostlig riktning, medan norrmännen påstått att de tåga mot vester. Emellertid är hvardera åsikten riktig, ty lemmeln vandrar alltid mot hafvet och följaktligen i större delen af Sverige i ostlig och i Norge i västlig riktning.

Lemmelliteraturen erbjuder en rikhaltig samling af rön och iakttagelser, men materialet är tillsvidare föga bearbetadt. Ett aktningsvärdt försök i denna riktning har likväl gjorts af den ryske vetenskapsmannen Pleske. Hans arbete öfver Kolahalföns däggdjursfauna [1]) jämte egna iakttagelser ligga till grund för denna skildring.

Fjällemmelns utbredningsområde omfattar Skandinaviens, Finlands och Kola-halföns fjälltrakter, där den företrädesvis uppehåller sig inom björkregionen (*Regio subalpina* Wahlenberg). Sydligast eller till närmare 61 breddgraden förekommer han på den skandinaviska fjällryggen. I Finland anträffas lemmeln under vanliga förhållanden i spridda exemplar till 68 breddgraden på de högre fjällens sluttningar, talrikast i norra Enontekis, Enare och Utsjoki med undantag af de högsta kala topparna. Under vandringarna uppträder han i större skaror, men är för öfrigt glest spridd öfver hela området och observeras därför sällan.

Lemmeln lefver uteslutande af vegetabilisk föda, främst lafvar och dvärgbjörksknoppar, fina gräs såsom *Festuca ovina* och *Aira flexuosa* samt mindre örter, caryophyllaceer o. a. En gouterad läckerhet är *Stellaria graminea*, som den synes föredraga framför andra växter. Allmänt uppgifves ock att lemmeln förtär mossor, men tillsvidare måste detta betviflas. Där lemmeln uppträder i ofantliga massor kan den väl fläckvis förstöra vegetationen, men i allmänhet äro de äldre skildringarna öfverdrifna. Under min vistelse i Sodankylä Lappmark förliden

---

[1]) *Pleske, Th.* Übersicht der Säugethiere und Vögel der Kola-Halbinsel. Beiträge zur Kenntniss des Russischen Reiches. Bd. VII. S:t Petersburg 1884.

sommar iakttog jag ingenstädes att de på något sätt skadade ängarna, ej heller hörde jag allmogen klaga däröfver. Lemlarne undvika om somrarna de öppna markerna och hålla sig till tufviga sumpmarkslaggar och bäckstränder, där de finna en yppigare vegetation. Sina bon reda de vanligen högre upp på moarna, i tufvor under trädrötter eller halfförmultnade vindfällen (lieto), där marken är fuktigare och växttäcket rikare än t. ex. på brända ljung- och renlafshedar. De största skarorna anträffade jag alltid vid molaggar i närheten af rinnande vatten samt på öppna marker, då de i täta flockar på ända till par hundra stycken vandrade öfver dem utmed bäckarna. På sådana lokaler tycktes äfven hermelinen och andra dess fiender inom djurvärlden legat i försåt, att döma af de högar dödade lemlar vi där ofta varseblefvo.

Under vintern lefver lemmeln i fjällbygden, så vidt man vet, af lafvar, främst renlaf och islandslaf, och under emigrationsåren i sydligare näjder af gräsrötter, hö, brodd o. d. Den af de flesta forskare omfattade åsikten att lemmeln äfven sommartid skulle förtära renlaf kan jag ej dela. *Cladonia*-arterna äro den varma årstiden så torra och hårda att de ej lämpa sig till föda. Jag antager att lemmeln i likhet med renen om våren drager sig ned till floddalarne, emedan den ej kommer tillrätta med högfjällsvegetationen eller med andra ord *att fjälllemmeln hvarje år företager vandringar.* Jag antager vidare liksom *Ehrström* [1]) att tågen taga större dimensioner de år naturförhållandena en längre tid varit gynnsamma för djurens förökning. Detta är så mycket sannolikare som större lemmelvandringar efter hvad vi känna ägt rum just när flere »goda år» efter hvarandra följt på en rad ogynnsamma.

Mellan åren 1827 och 1837, säger Ehrström, hade nordligaste Finland varit hemsökt af jämn missväxt. Men år 1838 randades en ny skapelsecykel. Öfvergången var dock icke skarp utan skedde småningom. Sålunda kunde åren 1838 och 1839

---

[1]) *Ehrström, C. R.* Djurvandringar i Lappmarken och norra delen af Finland åren 1839 och 1840. Not. ur Sällskapets pro Fauna et Flora fennica Förhandlingar. Helsingfors 1852.

sägas bilda öfvergångsår i afseende å växtligheten. Det sistnämda året gaf i de sydliga orterna redan god afkastning, men öfverträffades än mera af de följande. Säd och andra växtfrukter mognade, och var det nu denna rikare tillgång på födoämnen eller var det af någon mera fördold orsak — alltnog en *större lifligliet* och rörlighet vaknade äfven inom djurriket. Vissa djurarter förökade sig starkt, en del vandrade äfven ut, lämnande sina vanliga tillhåll, såsom vattensorkar (*Lemmus amphibius* Nilss.) och fjällmöss. — Lemmelvandringen år 1840 är den största vi känna från Finland.

Efter missväxterna i slutet af 1850-talet följde en stor lemmelvandring 1862—1863, och efter 1860-talets »hårda tider» observerades lemmeltåg 1872 och följande år. Den sista stora lemmelvandringen 1876 sammanfaller äfven den med för landet gynnsamma år. Från slutet af förra decenniet ha vi äfven lemmelemigrationer antecknade. Efter sista »nödåren» befinna vi oss åter i en lemmelperiod.

Under vandringen från fjälltrakten lämna de dräktiga honorna sig efter och föda sina ungar. Detta förklarar hvarför man närmare kusten alltid iakttagit endast hanar och yngre honor. Ungarnas antal vexlar mellan 5 och 12, det vanliga är 5—7. Då lemmeln sätter ända till tre kullar om året är det ej att undra öfver, om djuren under gynnsamma naturförhållanden utbreda sig öfver vidsträckta områden. — Utmed bifloderna komma skarorna till hufvudelfvarna, där de samlas i tåg om miljoner. Är vintern ej alltför sträng och våren ej långvarig och kall med isflensbildning, så att djuren finna tillräcklig näring, kan »hären» slutligen nå fram till hafvet. Ofta angripas de dock dessförinnan af något slags pest, som på otroligt kort tid förintar skarorna.

Zoologerna hafva länge utan resultat tvistat om hvilken årstid lemlarna emigrera. Enligt den framställning jag ofvan gifvit skulle tåget taga sin början i fjällbygden på våren och under sommarens lopp fortgå utmed vattendragen, under vintern vara inskränkt till ett mindre område och den följande våren åter fortsättas. Till detta resultat kom jag genom att å

karta sammanställa de uppgifter[1]) som finnas öfver 1823 års stora lemmelvandring i mellersta och södra Sverige. Iakttagelserna, alla gjorda i elfdalar, äro från olika tider af året, från våren ända in på vintern. Tagens riktning och längd från fjällbygden till observationsorten angåfvos medels linjer dragna utmed floderna. Det befans då, att linjerna tilltogo i längd från våren mot vintern, så att där lemlarna hade uppträdt tidigast där blefvo linjerna kortast, längst åter där de förekommit senast. Föregående året eller 1822, måhända redan 1821, lämnade djuren den subalpina regionen. — På samma sätt har jag gått till väga för utrönande af lemmeltagens riktningar.

Sista årets lemmelvandring kan anses hafva tagit sin början 1894. Försommaren i norden var detta år varm, regnfri och på allt sätt gynnsam för djurvärldens utveckling. På hösten förmärktes lemmeln redan i betydlig mängd kring Enare sjös norra tillflöden med kurs söderut. Baron Wrede har meddelat mig, att han i Tschuolisvuoma i nordligaste delen af Enare träsk observerade stora skaror af döda lemlar kringflytande på vattnet. De hade troligen följt de nordliga elfvarna tills de nått insjöstranden, då de, sin vana trogna, sökt komma fram den genaste vägen, men omkommit. De som kringgått Enare sjö voro redan tidigt påföljande sommar i Enare kyrkby, där de, enligt meddelande af forstmästare Waenerberg förekommo så talrikt att de till och med inträngde i boningshusen. I allmänhet tyckes denna del af Enare utgöra en samlingsplats för lemlarna, att sluta af de uppgifter som finnas. De möta här de söderifrån rinnande elfvarna och lemmeltagen från lappska fjällplatån samt nödgas stanna en tid, osäkra om hvilken riktning de böra inslå. Oftast sträcker sig ej häller rörelsen söder om Saariselkä, utan skarorna sprida sig öfver Vaskijoki och Ivalo floddalar eller söka sig mot Ishafvet, likasom från nordliga delen af Enontekis.

Från Muonioniska är ingen lemmelvandring föregående år antecknad. Från Ounastunturi och Pallastunturi fjällsträckor

[1]) Tidskrift för Jägare och Naturforskare, Stockholm 1832.

tyckas lemlarna dragit sig utmed Ounasjoki till mellersta delen af Kittilä socken, där de dock förekommo sparsamt (Malmgren). I norra delen äfvensom i Sodankylä voro de talrikare och i nordöstra delen af sistnämda socken vid Kemi elfs källflöden och kring Kairijoki uppträdde de i betydliga massor. Söderom Martinkylä observerades ej en enda lemmel.

Lemmeln tågar ej fram i täta klungor utan, så att säga, »i jägarked» med flere alnars, ja famnars mellanrum. I fjällbygden kan man ej iakttaga en ordnad rörelse, men ju längre han kommer utom sitt egentliga område desto fastare sammansättning antager tåget. Med det växande antalet blir bristen på lämpliga näringsämnen större, och allt hastigare måste djuren vandra framåt.

Lemmeln är af naturen skygg, men blir, när den uppträder i massor, djärf ända till dumdristighet och tvekar då ej att anfalla hundar, ja till och med människor. Då, som ofvan sagdt, de stora tågen hufvudsakligast bestå af hanar, har man måhända att häri söka en anledning till deras ilskna lynne under vandringarna. Lemlarna äro egentligen nattdjur, men under den lappska högsommaren, då natt och dag äro lika ljusa, ser man dem ofta i rörelse äfven om dagarna. Varseblifva de då en människa, söka de sig genast under någon tufva, ett kullfallet träd eller dölja sig pa annat sätt. Finna de hvarje utväg till flykt stängd, ställa de sig på bakbenen och gifva genom ett halft hväsande, halft skällande läte sin ovilja till känna. Honorna försvara sina ungar med sällspordt mod och tveka ej att angripa t. ex. en hund.

Lapparna påstå att renen förtär lemlar med begärlighet, men detta saknar dock all grund. Väl söka renarne sig om vintern till marker där lemlarna vistas under snön, uppspara och sparka ihjäl dem, men detta göra de emedan de i djuren se en farlig rival om renlafven. Få äro äfven de hundar som äta lemlar, utan nöja de sig under vanliga förhallanden med hjärnan.

Fjällemlarna atföljas under tågen af en mängd fiender, såsom fjäll- och vanliga räfven, järfven, mården, hermelinen och bland faglarna fjällugglan, kortörade ufven, hökugglan och krå-

kan. Alla dessa förekommo sistlidne sommar i Lappland i ovanlig mängd, främst fjäll- och hökugglan. Tilläggas kan att fjällugglan under de sista åren anträffats flerstädes utmed Finska vikens kuster, i Åbo skärgård, på Åland (Kökar) och Öland, men mig veterligt ej i mellersta Finland ej heller vid Bottniska vikens kuster, hvilket möjligen tyder på större lemmelvandringar i södra Sverige.

Rektor M. Brenner förevisade af honom sistlidne sommar i en trädgård på Strömsby i Kyrkslätt tagna exemplar af en för vår flora ny *Sonchus*-form, nämligen *S. oleraceus* L. var. *albiflorus* Rupr. Fl. Ingrica p. 622, utmärkt genom starkt blekgula korgar med hvita, utvändigt vanligen rödvioletta, rännformiga kantblommor. Den förekom mycket ymnigt vid en drifbänk tillsammans med mindre ymnig *S. asper* Vill., hvarom en del exemplar genom hela öfre blad och tämligen starkt tillbakaböjda bladbasflikar något påminde. Vanlig *S. oleraceus* fanns ej i närheten. Formen har enligt Ruprecht Fl. Ingr. förut anträffats vid S:t Petersburg.

Magister E. Reuter förevisade tre för finska faunan nya vecklarefjärilar, hvilka han vid fortsatt granskning af universitetets finska fjärilsamling funnit vara förvexlade med närstående arter.

1. *Teras abietanum* Hb., ett exemplar från Helsingfors, förut tillhörigt Nylanders samling. Arten är för öfrigt känd från Tyskland och norra Ryssland, Sverige (Blekinge och norra Skåne) samt Norge (Akershus och Hedemarken).

2. *Conchylis sanguinana* Tr. Tre exemplar från Helsinge, funna af professor Palmén. Denna art är förut icke känd från Skandinavien; dess egentliga hemland torde vara Ungern, men den förekommer äfven i Tyskland, åtminstone så nordligt som i Hannover.

3. *Penthina Schæfferana* H. Sch. Två exemplar från Voroninsk på Kola-halfön, funna af professor Palmén. Artens geo-

grafiska utbredning omfattar Alperna, äfvensom Norges fjälltrakter och nordligare regioner.

Student Väinö Borg förevisade exemplar af en förut inom vårt område icke anträffad, af d:r Kihlman bestämd *Salix*-hybrid, nämligen *S. rosmarinifolia* × *vagans*, som han år 1894 anträffat i Kalvola socken ungefär två km från Kankaanpää gård i en löfskog, hvarest tvenne vidpass 1,3 meter buskar växte. Vidare omnämde herr Borg att han funnit *Carex lævirostris* i Kalvola, Längelmäki och Orihvesi, *Lactuca muralis* i Längelmäki samt *Pulsatilla patens* i Kalvola.

Professor Th. Sælan meddelade att han år 1894 varit i tillfälle att å baron E. Hisingers egendom Fagervik få se ett exemplar af den rödbladiga boken med mogna frukter.

Sedan december-mötet hade följande gåfvor inlemnats till de botaniska samlingarna:

Epilobium obscurum från Nystad, tagen af hr Cajander, genom Botaniska bytesfören.; 22 spritlagda kärlväxter från Kuusamo af kand. K. E. Hirn; 4 *Euphrasiæ* från Sb o. Im af lektor A. J. Mela; *Rumex domesticus* × *obtusifolius* samt *Rumex aquaticus* × *obtusifolius* från H:fors, 390 kärlväxter från Ik, däribland en mängd för provinsen nya arter, i väl konserverade och rikliga exemplar af mag. H. Lindberg; 48 fröväxter från olika delar af landet af d:r A. Osw. Kihlman; en monströs *Bellis perennis* och *Thlaspi alpestre* från H:fors-trakten af prof. Th. Sælan; 4 mossor och 3 kärlväxter från Tb., däribland *Sedum annuum* och *Buxbaumia aphylla*, af stud. J. I. Lindroth; *Campanula cervicaria* från Al, ny för provinsen, samt 3 kärlväxter, hvaribland *Artemisia bottnica* från Kemi-trakten af stud. A. Rantaniemi.

Mötet den 11 april 1896.

Till medlem invaldes student E. A. Wahlberg, föreslagen af herr E. Reuter.

Till publikation inlemnades: *Lichenes Sibiriæ meridionalis ad Krasnojarsk et Minusinsk annis 1888—1892 collecti*, exponit Edv. A. Wainio samt *Havaintoja Suomen Euphrasia-lajeista*, kirjoittanut A. O. Kihlman.

Doktor V. F. Brotherus omnämde att han af en person, som önskat vara okänd, mottagit en gåfva till Sällskapet af 200 mark, afsedd att af Sällskapet fritt användas.

Ordföranden anhöll, att doktor Brotherus ville till den okände gifvaren framföra Sällskapets tacksägelser för den välkomna gåfvan.

Inom utsatt tid hade inlemnats fyra ansökningar om understöd, nämligen af

student Johan Brüning för en zoologisk resa i Inari Lappmark;

student A. Rantaniemi för växttopografiska undersökningar i Kemi socken 150 mk;

student B. Poppius för entomologiska exkursioner på halfön Saoneshe i Onega Karelen 500 mk;

herr Elis Nordling för ornitologiska undersökningar i trakten kring Inari sjö 500 mk.

Bestyrelsens förslag rörande de tre första sökandena godkändes enhälligt, och beslöt Sällskapet sålunda att tilldela herr Rantaniemi 100 mk, herr Poppius åter 400 mk för de uppgifna ändamålen. Beträffande åter herr Nordlings anhållan bordlades denna till följande möte. Forstmästare Granit upplyste nämligen om att han instundande sommar komme att företaga en tjänsteresa till just samma trakter som herr Nordling afsett, och att han gerna tilläte denna att följa med på resan. Då kost-

naderna för den af herr Nordling planlagda undersökningen sålunda skulle kunna väsentligen nedbringas, lemnades frågan beroende af korrespondens med herr Nordling, hvilken professor Palmén åtog sig.

Professor Th. Sælan förevisade exemplar af *Parnassia palustris* L. var. *tenuis* Wahlenb., tagna af honom sistlidne sommar i södra Karelen å en liten holme, benämd Pisisaari, i Virolahti sockens yttre skärgård, där de förekommo på *Sphagnum*-tufvor i en mindre vattensamling. Exemplaren voro särdeles typiska, i det att blommor och blad voro dubbelt mindre än hos hufvudformen och nektarierna endast 7—11-stråliga. Föredragaren drog häraf den slutsatsen, att ifrågavarande var. icke är någon nordisk eller fjällform, utan endast en på lokalen beroende form af den typiska *P. palustris*.

Vidare omnämde hr Sælan att han sistlidne sommar i norra delen af nyssnämda socken, i Säkäjärvi sjö, anträffat *Nymphæa candida* Casp., växande i stor ymnighet tillsammans med såväl hufvudformen som med f. *erythrostigma* af *N. alba* L., och kunde den redan på afstånd väl skiljas från de sistnämda. Denna fyndort är tillsvidare den sydligaste för denna intressanta och vackra *Nymphæa*-form.

Magister K. E. Stenroos öfverlämnade till samlingarna en större samling mikroskopiska preparat af Cladocerer och delgaf sina erfarenheter om de olika mikroskopiska preparationsmetodernas användbarhet.

Tillika framstälde hr Stenroos i ett intressant föredrag sina iakttagelser om särskilda egendomligheter i Cladocerernas, specielt det svårutredda släktet *Bosmina*, biologi.

Student Ivar Lindroth förevisade det första inom vårt område sedda och fångade exemplaret af dagfjäriln *Vanessa Xanthomelas* Esp., hvaraf han i början af juli sommaren 1891 hade funnit två larver å Andersbergs egendom i Mäntsälä socken. En af larverna undkom; den andra förpuppade sig och

imago framkom den 20 juli. Föredragaren hade samma sommar sett den fullbildade fjäriln några gånger utan att likväl lyckas fånga något exemplar. En gång senare har K. Elmberg iakttagit samma fjäril, nämligen den 25 maj 1892 i Valkjärvi. Vid Petersburg är den några gånger funnen.

De botaniska samlingarne hade fått emottaga:

169 kärlväxter från norra Österbotten och 90 d:o från Nyland af rektor M. Brenner; 19 d:o från södra Savolaks och 87 d:o, de flesta från Virolahti i södra Karelen af prof. Th. Sælan; 7 kärlväxter från olika delar af landet af Botaniska bytesföreningen; 1 kärlväxt, 13 mossor, 17 lafvar och 1 svamp från Petrosowodsk och Swir af statsråd A. Günther; en missbildad kvist af en gran från Kyrkslätt, Ingvallsby af öfvervaktmästare Gillberg genom M. Brenner.

Mötet den 2 maj 1896.

Bergsrådet Moberg hade öfverlemnat till Sällskapet att förvaras i dess arkiv ett antal manuskript till tal, som hans aflidne fader, statsrådet A. Moberg, i sin egenskap af Sällskapets ordförande hållit vid årsmöten och andra tillfällen. Bland annat innehöll samlingen äfven det tal, som statsrådet Moberg höll vid Sällskapets 50-årsfest den 1 november 1871.

Beträffande den till detta möte uppskjutna frågan om understöd af herr E. Nordlings ornitologiska forskningsfärd till Inari, beslöts i enlighet med Bestyrelsens förslag att bevilja 125 mk som bidrag till bekostande af resan i fråga. Vidare skulle af Meddelandena de häften, som innehålla ornitologiska uppsatser, tillsändas herr Nordling.

Lektor A. J. Mela redogjorde i ett längre föredrag för våra inhemska *Nymphæa*-former samt uppmanade till insamling af dylika.

Lektor Mela förevisade vidare tvenne exemplar ♂ och ♀ af *Loxia leucoptera* från Kittilä, hvilka den 10 mars detta år fångats lefvande af forstmästare Hj. Malmgren och af honom insändts till samlingarna.

Doktor A. O. Kihlman förevisade exemplar af de i H. M. F. förvarade arterna af slägtet *Euphrasia*, bestämda med ledning af R. v. Wettsteins nyligen publicerade arbeten.

Rektor M. Brenner inlemnade en af 47 nrr bestående samling af *Euphrasiæ* från Kyrkslätt, bestämda af professor R. v. Wettstein i Prag; till största delen utgjordes den af de allmänna *E. brevipila* Burnat & Gremli och *E. curta* Fr., dessutom ingingo deri *E. tenuis* Brenner och de för vår flora hittills okända *E. curta* var. *glabrescens* Wettst., *E. stricta* Host., *E. Murbeckii* Wettst. (= *E. brevipila* × *curta)* samt *E. Reuteri* Wettst. (antagligen *E. curta* × *stricta*).

Vidare redogjorde rektor Brenner för en i 2:dra häftet af Botanisk Tidskrift. XX, 1896, förekommande undersökning af O. Gelert angående *Primula unicolor* Nolte. Af denna undersökning hade framgått, att under detta namn i Danmark hade hopblandats tre former, nemligen en bastard *Pr. elatior* × *officinalis* = *Pr. media* Peterm. (1838) = den egentliga *Pr. unicolor* Nolte (1853), funnen på Fyen, Lolland, Falster och Möens klint, vidare en sannolikt patologisk form, numera försvunnen, af *Pr. officinalis*, från Sydvestsjælland, (den samma som under namn af *Pr. Thomasinii* är afbildad i Flora Danica, tab. 2767, och redan år 1886 af föredragaren med afseende å dess kronflikar förmodades vara en tillfällig form), samt slutligen dels typisk, men något storblommig *Pr. officinalis*, dels *Pr. acaulis* × *officinalis*, från Bornholm. Då nu sålunda de exemplar, hvilka på grund af sin förekomst ansetts utgöra ett bevis emot i fråga varande *Primula*-forms hybriditet, visat sig med orätt hafva blifvit dit hänförda, kunde intet tvifvel mera råda derom, att *Pr. unicolor* Nolte verkligen vore af hybrid natur.

Den *Primula*-form från Vårdö, Åland, som föredragaren år 1886 i 14:de häftet af Sällskapets Meddelanden under namn af *Pr. officinalis* var. *unicolor* (Nolte) beskrifvit, hade, med undantag af det stora, platta, enfärgadt ljusa kronbrämet, redan då framhållits såsom i allt öfverensstämmande med *Pr. officinalis*, hvarföre, samt då *Pr. elatior* ej hos oss förekommer, den betecknats som en *Pr. officinalis*, men, på grund af dess öfverensstämmelse med afseende å kronan med såväl afbildning som beskrifningar på *Pr. unicolor* Nolte, tillika som en var. *unicolor* däraf. Då det emellertid genom ofvan nämda undersökning hade visats, att den afbildade formen ej är *Pr. unicolor*, samt att den verkliga *Pr. unicolor* Nolte är en hybrid, hvilket af anförda skäl ej kunde vara fallet med denna, återstode endast, att i öfverensstämmelse härmed konstatera det den åländska formen icke är *unicolor* Nolte. Såsom namn för denna form föreslogs därför *Pr. officinalis* var. *concolor*, och ansågs dess karaktäristika, *elatior* liknande krona möjligen kunna utgöra ett sista spår af ett forntida, genom hybridisering utöfvadt inflytande af *Pr. elatior*, och sålunda medelbart hänvisa på en möjlig tidigare förekomst hos oss af denna art, på en tid då eken i södra Finland utgjorde det skogbildande trädslaget. Huruvida den på Bornholm under namn af *Pr. unicolor* insamlade storblommiga *Pr. officinalis* äfven hörde hit, kunde utan exemplar och närmare beskrifning ej afgöras.

Därefter framförde herr Brenner till herrar botanister i Finland en af Bibliotekarien vid Botan. trädgården i S:t Petersburg, d:r Johannes Klinge, hvilken sedan några år tillbaka är sysselsatt med utarbetandet af en *Orchis*-monografi, framställd begäran att de godhetsfullt ville insamla och till honom insända så talrika exemplar som möjligt («*en masse* från samma fyndort») isynnerhet af *Orchis incarnata* L., men äfven af *O. angustifolia* Rchnb. och *O. maculata* L. samt af *O. latifolia* L., om den möjligen kunde öfverkomnas, och helst från sådana lokaler, der två eller flere af dessa arter växa tillsammans. I sammanhang härmed hade d:r Klinge, som redan förut satts i tillfälle att un-

dersöka i Finland insamlade exemplar af i fråga varande *Orchis*-arter, jämte det han granskat talrika exemplar ända från Kamtschatka till Pyreneerna, meddelat några af honom på grund deraf ernådda resultat, särskildt beträffande Finland. Sålunda hade han bland de från Finland erhållna exemplaren ej funnit ett enda tillhörande *O. latifolia*, hvaremot *O. incarnata* stundom bar spår af genom hybridisering med denna förorsakadt inflytande och därigenom bevisade att *O. latifolia* tidigare (under den s. k. atlantiska perioden enligt Axel Blytt) funnits här. En möjlighet ansåg d:r Klinge dock vara att *O. latifolia* såsom subsp. *O. baltica* Klinge, hvilken till habitus ofta närmar sig *O. maculata* och i Ost-Balticum från Ost-Preussen österut, såsom t. ex. på Ösel, ej är sällsynt, kunde anträffas på Åland, på grund af att *O. sambücina* L., som äfven finnes på Ösel, där förekommer. Af de massor af *O. incarnata* exemplar han undersökt, hade han ej funnit ett enda typiskt, af hybridisering, isynnerhet med *O. latifolia* oberördt, utan vore denna, såsom art betraktad, stadd i upplösning i flere nya raser, men antog han att den, på grund af bristen på *O. latifolia* i Finland, sannolikt härifrån kunde erhållas typisk, hvarför han särskildt af denna art önskade få emottaga talrika exemplar. Utom *O. incarnata* hade d:r Klinge bland de från Finland erhållna exemplaren tämligen allmänt funnit *O. cruenta* Müll., äfven denna enligt hans mening uppkommen genom hybridisering emellan *O. incarnata* och *O. latifolia*, samt dessutom hybrida former emellan *O. incarnata* och *curvifolia*, *incarnata* och *angustifolia*, *incarnata* och *cruenta* med flere, hvarjämte han beträffande *O. lapponica* Laest. kommit till samma resultat som det föredr. i Floristisk Handbok 1886 framhållit, nämligen att, utom *O. maculata*, till hvilken Laestadii *lapponica* företrädesvis hörde, äfven *O. angustifolia* Rchnb. (*O. Traunsteineri* Saut.) och dessutom ännu dess var. *curvifolia* förekomma såsom f. *lapponica*. Tidigare hade, som bekant, *lapponica* betecknats antingen som en var. af **O. Traunsteineri* (i Hartm. Skand. Fl.) eller som en var. af *O. maculata* (i Herb. Mus. Fenn.).

Slutligen lemnade herr Brenner några uppgifter om i den finska skärgården observerade hafsdjur, meddelade af fiskeritillsyningsmannen i Helsingfors O. B. Brenner. I slutet af 1850-talet hade vid notdragning på Junkars rusthåll i Kyrkslätt i Tavastfjärden erhållits en räka, efter hvad han numera kunde påminna sig, 2 ½ à 3 tum lång. Sommaren 1864, ungefär midsommartiden, hade två särskilda gånger, med omkring två veckors mellantid, på vestra sidan af Melkö holme i Helsinge på strömmingssköta erhållits ett vid pass 40 cm långt exemplar af hafskatten, *Anarrhichas lupus*, hvilket dock tyvärr ingendera gången tillvaratagits. Såsom kännetecken framhöllos af meddelaren, utom kroppsformen och färgen, de stora kägelformiga framtänderna. Äfven stora hafsnejonögon hade han ett par gånger fått upp med skötorna på samma ställe, jämte det han flere gånger sett mindre flockar blåtobis, *Ammodytes*, på den grunda södra sandstranden af samma holme. Slutligen hade han år 1875 på hafsstranden vid Vammelsuu i Viborgs län sett skelettet af en några år tidigare därstädes strandad större tandhval, af hvilket han äfven tillvaratagit ett par tänder, som dock sedermera förkommit.

Preparator O. Meriläinen förevisade tvenne färgvarieteter af tjädertuppar, den ena med ovanligt mörk, den andra med ovanligt ljus undre sida.

Tillika omnämde herr Meriläinen att *Corvus frugilegus* nyligen skjutits vid Söderskär och *Buteo lagopus* vid Porkkala.

Kandidat I. O. Bergroth gjorde några meddelanden om af honom i Karelia Pomorica insamlade mossor. Som belysande den ringa kännedom man haft om traktens mosssflora anfördes att af de 109 insamlade arterna ej mindre än 84 voro för provinsen nya. De anmärkningsvärdaste fyndena voro bland lefvermossor *Arnellia fennica*, tagen å Hukkakallio dolomitberg invid Kellovaara by och förut känd från Kuusamo och Onega-Karelen, *Diplophyllum obtusifolium*, tagen å Voivaara och förut funnen i Nyland, södra Tavastland och norra Savolaks, samt

Jungermannia barbata var. *gracilis*, tagen vid Voivaara, hvaraf exemplar förut i herbariet funnos endast från Ladoga-Karelen. Bland bladmossor nämdes åter *Seligeria setacea* och *Stereodon fastigiatus*, bägge tagna på Hukkakallio. Inberäknadt alla förut inom området tagna och dem, hvilkas förekomst af föredragaren dessutom konstaterats, stiger antalet från Karelia Pomorica kända mossarter till blott 140.

De zoologiska samlingarna hade förökats med: en steril orrhöna från Kuopio, köpt på salutorget i Helsingfors den 2 mars d. å.; *Pernis apivorus*, mörk varietet från Nyland af preparator G. W. Forssell samt de af herrar Mela och Meriläinen förevisade fåglarna.

Till de botaniska samlingarna hade inlemnats: 42 fröväxter från Längelmäki, Kuorevesi och Orivesi af stud. V. Borg; 109 mossor från Ryska Karelen af mag. I. O. Bergroth samt en samling preparat af subfossila växtdelar från norra Satakunta jämte en komparationssamling af recenta frön af mag. R. Herlin.

Årsmötet den 13 maj 1896.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, afgaf följande årsberättelse:

Då det nu åter tillkommer mig att lemna en kort sammanfattning af vårt Sällskaps verksamhet under årets lopp, är det med tillfredsställelse jag främst konstaterar, att god sämja fortfarande varit rådande; vid samarbete är ju detta ett väsentligt vilkor för att gagneliga resultat må ernås.

Några väsentliga förändringar, vare sig i Sällskapets yttre eller inre förhållanden, hafva icke inträffat, men väl har en omsättning af ledamöter egt rum. Vi hafva nämligen att beklaga förlusten af tvenne utländska forskare, hvilkas namn äfven för vårt samfund varit en prydnad. Den 3 september 1895 afled i Stockholm nestor bland den skandinaviska nordens zoologer, professor Sven Ludvig Lovén, hvilken tillhört vår krets sedan år 1867. Född år 1809 egnade han hela sitt långa lif åt forskningens tjänst. Redan år 1826 deltog han med Sven Nilsson uti en naturhistorisk forskningsfärd genom Norge samt besökte senare äfven andra trakter af Skandinavien äfvensom Spetsbergen. Väl hemmastadd i olika delar af zoologin, valde han studiet af de lägre hafsdjuren till sin lefnadsuppgift, och hans ett halft århundrade varande verksamhet såsom intendent uti Svenska Vetenskaps Akademiens Zoologiska musei afdelning för lägre djur, gjorde densamma vida berömd såsom utomordentligt väl skött och ordnad. Tidt och ofta besökte professor Lovén Sveriges vestkust och organiserade där en arbetsinstitution, som varit af stort inflytande på svenska forskares utbildning. Sina mest omfattande undersökningar egnade han Echinodermerna

och nedlade resultaten däraf uti framstående verk, utkomna under åren 1874, 1883 och 1893. Nämnas bör tillika att han gifvit upphof till djuplodningsundersökningar, och föranledt forskningar om Östersjön samt om reliktfaunan uti insjöar, derigenom manande fram zoologiska spörjsmål, som gå nära tillsammans med en del geologiska. För oss finnar är af särskildt intresse den hithörande frågan om en forntida förbindelse af Östersjöns båda hafsvikar med Hvita hafvet, en fråga som först i våra dagar trädt närmare sin lösning. Mångsidig som forskare, medborgare och människa, lade den gamle, till det yttre kärfve mannen synbarligen mycken välvilja i dagen, så snart han hade att göra med någon för forskning verkligen intresserad. Han afträdde år 1892 från sin arbetspost, bruten till helsan. Men samvetsgrann till det yttersta lät han sig ännu på dödsbädden angeläget vara att åt vårt samfund skulle återsändas de originalplanscher af W. v. Wright, som på hans anhållan tidigare blifvit för vetenskapligt ändamål lånade till Stockholm.

Sällskapet har vidare att beklaga förlusten af ännu en utaf sina utländska ledamöter, doktor Ernst Stitzenberger, som den 27 sistlidne september afled i Constanz. De yttre konturerna af hans lefnadsbana äro föga skiftelserika. Han föddes den 14 juni 1827 i Constanz, och genomgick sin akademiska studiebana vid Universitetet i Freiburg. Här egnade han sig åt naturvetenskaperna samt valde medicinen som fackstudium. Sedan detta studium år 1850 afslutats, besökte han universiteten i Prag och Wien samt slog sig följande år ned uti sin födelsestad som praktiserande läkare. Ehuru han tidigt uppträdde som författare på paleontologins och geologins områden, var det dock botaniken som han med förkärlek omfattade. Doktor Stitzenbergers första botaniska arbeten utgjordes af smärre algologiska uppsatser, men hans egentliga forskareverksamhet riktades på lichenologins område. Redan 1861 uppkastade han grunddragen af ett eget system öfver lafvarne, och år 1875 utgaf han en *Index Lichenum hyperboreorum;* bland de öfriga arbetena framstå de under 1880-talet utgifna öfver schweiziska

och afrikanska lafvar. I sina publikationer berörde Stitzenberger lafvar från nästan alla delar af jorden, från tropikerna och södra hemisfären ända till långt in i det högarktiska området. Han var väl förtrogen med den finska laffloran och literaturen, och i flere af hans arbeten ingå hithörande uppgifter. Detta gäller särskildt hans »Index», hvari våra Lappmarkers då kända lafvar fullständigt finnas intagna.

På grund af denna sin kunskap om vår lafflora och sitt intresse därför, inkallades han år 1876 till ledamot af Sällskapet. Han stod därjämte i flitig beröring med flere botanister i Finland, och särskildt mellan honom och prof. W. Nylander egde en långvarig, af varm personlig vänskap och tillgifvenhet präglad förbindelse rum, som först med detta frånfälle blifvit afbruten. Med Stitzenberger har en mångsidigt bildad man och forskare gått ur tiden, och lichenologin har förlorat en af sina mest hängifne adepter.

I utlandet har därjämte aflidit en egentligen inhemsk ledamot, förre professorn vid vårt universitet K. N. A. Krueger, hvilken i enlighet med tidigare bruk ingick i Sällskapet utan att dock hafva särskildt befattat sig med naturalhistoria.

För öfrigt har Sällskapet till det väsentliga fått behålla sina ledamöter. Som korresponderande ledamot har inkallats prof. Fr. Buchenau i Bremen; de inhemska krafterna åter hafva ökats genom inväljandet af sju yngre personer, nämligen forstmästarene Granit och Ekström, magister Siilänen, samt studerandene Stenberg, Luther, Häyrén och Wahlberg.

Sina åtta månadsmöten har Sällskapet hållit i oafbruten följd, hvarjämte Bestyrelsen särskilda gånger sammanträdt för att afgöra ärenden, hvilka enligt stadgarne åt densamma öfverlåtits. Mötena hafva såsom vanligt lifvats genom meddelanden, förevisningar och notiser, uppgående till ett halft hundrade. De flesta hafva lemnats af hrr Sælan, Kihlman, Brenner, E. Reuter, O. M. Reuter och H. Lindberg; listan på meddelare upptager därjämte hrr Arrhenius, Bergroth, Borg, Elfving, fröken Elmgren, hrr Granit, Herlin, Hisinger, Lindroth, Luther, Levander,

Lojander, Mela, Meriläinen, Olsson, Poppius, Stenroos, Wainio och Westerlund.

Utaf Sällskapets publikationer har 21:sta häftet af »Meddelanden» under året utkommit, innehållande nästföregående redogörelseårs förhandlingar, redigerade af professor Elfving. Likaledes hafva utkommit af *Acta* banden XI, innehållande afhandlingar af hrr Levander, Stenroos, Bergroth, O. M. Reuter, Karsten, Hirn, Sahlberg, E. Reuter, Hisinger och Olsson, samt bandet XII med afhandlingar af hrr Brenner, Levander och Norrlin. Af bandet XIII är ena hälften färdig tryckt, nämligen följande artiklar: Brenner Spridda bidrag till kännedom om Finlands Hieracii-former, IV. Nyländska Hieracier jemte former från Lojotrakten;. Laurén, Växtförhållandena i gränstrakterna mellan mellersta och södra Österbotten; Herlin, Växtpaläontologiska studier, I; samt Keckman, Anteckningar om floran i Simo och Kemi socknar i norra Österbotten. — Uti samma häfte finnes plats ännu för följande två artiklar, hvilka likasom de tre senast uppräknade blifvit inlemnade under året: Westerlund, C. A., Synopsis Molluscorum extramarinorum Scandinaviæ, Sueciæ, Norvegiæ, Daniæ et Fenniæ; Kihlman, Havaintoja Suomen *Euphrasia* lajeista. Slutligen är under året anmäld en afhandling af Wainio: Lichenes Sibiriæ meridionalis ad Krasnojarsk et Minusinsk.

Under granskning äro följande afhandlingar, som blifvit inlemnade: Nordling, Om fågelfaunan i Inari socken och Olsson, Ornitologiska iakttagelser i Åbo södra skärgård. Tvenne uppsatser slutligen, af hrr Brenner och Wainio, har bestyrelsen ansett icke lämpa sig för Sällskapets publikationer.

Till arkivet har hr Olsson inlemnat fenologiska anteckningar i Kimito 1893 och Nagu 1894.

Efter det Sällskapet kungjort sig erna använda en del penningemedel till exkursioner, anmälde sig fyra sökande och beslöts tilldela: 100 mk åt student Rantaniemi för botaniska forskningar i Kemi socken, 400 mk åt student Poppius för en entomologisk samlingsresa till Onega-Karelen, samt 125 mk åt hr Nordling för fortsatta ornitologiska studier i Inari socken.

I sammanhang med dessa utgifter för forskningsresor må erinras, att Sällskapet haft nöjet emottaga genom d:r Brotherus en gåfva af 200 mk utaf en som önskat bli onämd; i denna gåfva ser Sällskapet med tacksamhet ett bevis på intresse för inhemsk naturalhistorisk forskning och för samfundet såsom organ därför.

Ännu återstår att förteckna det under året ett tidigare väckt förslag att högtidlighålla Sällskapets under nästa höst inträffande 75-åriga tillvaro blifvit å nyo diskuteradt, och att Sällskapet beslutit inskränka sig till offentliggörande af en fortsättning af den katalog öfver Sällskapets medlemmar, som trycktes år 1871, samt uppgörande af ett sakregister till Sällskapets publikationer äfvensom en för publikation afsedd katalog öfver Sällskapets bibliotek.

Intendenten för de zoologiska samlingarna, d:r K. M. Levander, aflemnade följande redogörelse:

De zoologiska samlingarnas tillväxt har sedan senaste årsmöte skett hufvudsakligast genom gåfvor af för kännedomen af vårt lands fauna intresserade personer.

Vertebrat-samlingarna ha ökats med ett däggdjur, 18 arter och en hybrid fåglar i 22 exemplar, ett par fötter af blåhök och ett fågelbo. Bland dessa gåfvor förtjäna här särskildt framhållas en hos oss högst sällsynt vadare *Terekia cinerea* i två exx. från Kalajoki af d:r W. Lindman samt blek kärrhök, *Circus Swainsonii*, från Kyrkslätt, skänkt af herr K. Lindholm. Tre af de under året med samlingarna införlifvade fåglarne äro utmärkta genom ganska säreget färgade dräkter.

För gåfvorne till vertebrat-samlingarna har Museum att tacka hrr K. H. Bockström, M. Brenner, A. Castrén, O. Collin, G. W. Forssell, baron F. Linder, K. Lindholm, W. Lindman, A. Lindroos, Hj. Malmgren, H. J. Stjernvall.

Insekt-samlingarna ha ökats endast med 18 sällsynta arter, nämligen:

Lepidoptera nio arter, hvaraf två för faunan nya, två för samlingarna; Diptera en art, ny för faunan; Hemiptera tre arter,

hvaraf två nya för faunan; Coleoptera fyra arter, hvaraf en ny för faunan; Collembola en art. Dessa gåfvor ha blifvit skänkta af hrr baron E. Hisinger, A. Luther, R. B. och W. Poppius, E. Reuter, Hj. Schulman, A. Wahlberg, D. A. Wikström. Dessutom ha några insektbiologiska föremål blifvit förärade af bergsrådet K. A. Moberg och mag. E. Reuter. Af de finska mikrolepidoptersamlingarna ha grupperna *Pyralidinæ*, *Crambinæ* och *Tortricinæ* blifvit granskade af mag. E. Reuter.

En samling af c. 250 nummer mikroskopiska präparat af finska *Cladocera*, isynnerhet släktet *Bosmina*, och planktonprof, skänkta af mag. K. E. Stenroos samt 22 pelagiska planktonprof från Åland af fil. kand. K. E. Hirn.

Intendenten för de botaniska samlingarna, d:r A. O. Kihlman, afgaf följande berättelse:

Under året hafva de botaniska samlingarna tillvuxit med 2 290 kärlväxter, 620 mossor, 43 lafvar, 72 alger, 16 svampar och 47 nummer frön och spritpreparat, eller in summa 3 088 nummer mot 4 463 föregående år. Bland fanerogamerna märkas följande nytillkomna arter och hybrider: *Leersia oryzoides*, *Holcus mollis*, *Juncus balticus* × *filiformis*, *Salix myrtilloides* × *rosmarinifolia*, *Salix cinerea* × *Lapponum*, *Pulsatilla patens* × *vernalis*, alla insamlade af mag. H. Lindberg på Karelska näset, vidare *Salix caprea* × *Lapponum*, Åbo-trakten, A. Arrhenius, *Salix rosmarinifolia* × *vagans*, södra Tavastland, stud. V. Borg och Lojo-trakten, mag. H. Lindberg. Vid företagen revision af de finska *Euphrasiæ* hafva dessutom för vårt område fastslagits *E. brevipila* och *latifolia* (R. v. Wettstein) samt *Rostkowiana* och *stricta* (A. O. Kihlman) förutom flere varieteter och sannolikt hybrida mellanformer. Med tacksamhet bör här omnämnas att docenten S. Murbeck under året granskat de finska formerna af slägtet *Rumex*, en granskning, hvars resultat dock ännu icke kunnat Sällskapet delgifvas.

De vigtigaste och omfångsrikaste bidragen hafva i år lemnats af magister H. Lindberg (kärlväxter och mossor från Karelska näset samt mossor från Åland), kand. Karl E. Hirn (alg-

preparat från olika delar af landet), kand. I. O. Bergroth (mossor och lafvar från Karelia pomorica), rektor M. Brenner (kärlväxter från olika delar af landet) samt expeditionerna till Ryska Lappmarken (fanerogamer).

För öfriga gåfvor stannar Sällskapet i förbindelse till följande personer: proff. Th. Sælan och E. Sundvik, doktorerna Hj. Hjelt, A. O. Kihlman och H. Lojander, rektorerna J. Lindén och H. Zilliacus, lektor A. J. Mela, forstmästare F. Silén, folkskoleinspektor O. A. F. Lönnbohm, magg. Karl E. Hirn, C. A. Knabe och H. Lindberg, operasångaren O. Wallenius, studd. V. Borg, K. O. Elfving, S. Frosterus, Hj. Granfelt, I. Lindroth, A. Luther, P. Hj. Olsson, R. B. Poppius, A. Rantaniemi, A. Wahlberg och R. Wegelius, öfvervaktmästare Gillberg, folkskolelärare M. N. Hyöky samt elever vid särskilda läroverk i Helsingfors genom rektorerna Arrhenius och Brenner samt lektor Unonius, hvarjämte Botaniska bytesföreningen som vanligt tilllåtit uttagandet af växter, behöfliga för museet, ur årets bytesmaterial.

Den under fjolåret införda kolsvafle-rökningen af herbariet har fortgått hela detta år och dervid visat sig synnerligen verksam emot herbariets värsta fiender, skadeinsekterna. Den kan derför obetingadt rekommenderas till användning äfven för privata och skolherbarier.

Tjänstförrättande bibliotekarien, magister E. Reuter, uppläste följande redogörelse:

Sällskapets bibliotek har under det nu afslutade verksamhetsåret, från den 13 maj 1895 till den 13 maj 1896, tillväxt med ungefär samma volymantal, som under närmast föregående motsvarande period. Antalet nyinkomna häften utgör 720, fördelade med hänsyn till innehållet på följande sätt:

Naturvetenskap i allmänhet	423.
Botanik . :	73.
Zoologi	100.
Landt- och skogshushållning	26.
Geografi	26.

Geologi, paleontologi	22.
Meteorologi, fysik, kemi, medicin . .	14.
Antropologi	4.
Diverse skrifter	32.

Det största antalet publikationer har efter vanligheten erhållits af de lärda samfund och de tidskriftsredaktioner, hvilka med Sällskapet underhålla regelbundet skriftutbyte. Dessa uppgå för närvarande till 244 och af dem hafva under det förflutna året tillkommit följande tre:

L'Herbier Boissier, Chambésy près Genève.

Niederrheinische Gesellschaft för Natur- und Heilkunde, Bonn.

Johns Hopkins University, Baltimore.

För välvilliga bokgåfvor står Sällskapet dessutom i tacksamhetsskuld till Finska Landtbruksstyrelsen och Inspektören för fiskerierna i Finland samt till herrar Stanislaw Betza, Fr. Buchenau, C. Grill, Ch. Janet, Otto Kuntze, P. A. Nordstedt & Söner, W. Nylander, E. Stitzenberger.

Föredrogs följande af skattmästaren, bankdirektör Leon. v. Pfaler, inlemnade

Årsräkning för år 1895.

Debet.

Behållning från år 1894.

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl. af 1887 Fmk 10,000 . . . . Fmk	10,141: 20
Finska statens $4^1/_2$ % don. obl. af 1875 Fmk 100	94: 50
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. af 1882 Fmk 5,500	5,455: —
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. af 1892 Fmk 3,000	2,880: —

Å depositionsräkning i Nordiska Aktie-banken	8,000: —		
D:o d:o (af bevis å Fmk. 2,000)	1,429: 30	28,000: —	

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till hr John Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 %	2,000: —		
D:o d:o . . . . à 5 %	2,000: —	4,000: —	

Årskassan.

Å depositionsräkning i Nordiska Aktieb. (af dep. bevis å Fmk. 2,000)	570: 70		
D:o d:o d:o	2,880: —		
D:o d:o d:o	750: —		
D:o d:o d:o	500: —		
Å löpande räkning i d:o . .	1,377: 38		
Kontant	100: —	6,178: 08	38,178: 08

Inkomster under året.

Statsanslaget för året 1895		3,000: —	
Influtna räntor:			
å Hypoteksföreningens obl. Fmk. 10,000 à 4½ % . .	450: —		
å Finska statens don. obl. Fmk. 100 à 4½ %	4: 50		
å Helsingfors stads obl. af 1882 Fmk. 5,500 à 4½ %	247: 50		
å d:o d:o af 1892 Fmk. 3,000 à 4½ %	135: —		
å bankdepositioner à 4½ och 4 %	507: 38		
å John Sahlbergs skuldsedlar Fmk. 4,000 à 5 % . .	200: —		
å löpande räkning	14: 25	1,558: 63	
Transport		4,558: 63	38,178: 08

Transport		4,558: 63	38,178: 08
Ledamotsafgifter:			
af Eva Hällström	15: —		
E. E. Sundvik	15: —		
» E. A. Elmgren	15: —		
» K. A. Cajander	15: —		
» R. Wegelius	15: —		
» J. A. af Hällström . . .	15: —		
K. G. V. Lång	15: —		
J. I. Lindroth	15:		
B. Poppius	15: —		
O. F. A. Lönnbohm . . .	15: —	150: —	
För försålda skrifter:			
genom V. Hagelstams bokhandel . .		6: 40	
Agio:			
å utlottade obl. af Stat. don. lån å Fmk 100, bokförd à Fmk 94: 50 . .		5: 50	4,720: 53
Summa Fmk			42,898: 61

Kredit.

Utgifter under året.

Arvode åt bibliotekarien för förra halfåret		150: —	
D:o åt sekreteraren		200: —	
Reseunderstöd åt H. Lindberg		300: —	
D:o åt V. Borg		150: —	
D:o åt A. Boman		150: —	
Ränta å Sanmarkska fonden till enkefru S. Sanmark		200: —	
Anslag åt d:r Hj. Hjelt för Conspectus Floræ Fennicæ		1,538: —	
Tryckningskostnader:			
till J. Simelii Arf:s tryckeri	4,566: 15		
O. W. Backman . . .	1,386: 20		
Gust. Arvidsson . . .	332: 75		
F. Tilgmann	133: 50	6,418: 60	
Transport		9,106: 60	

Transport	9,106: 60	
Annonser	156: 75	
Inbindning, porto, frakt m. m.	187: 90	9,451: 25

Behållning till år 1896.

Stående fonden.

Hypoteksföreningens 4½ % obligat. Fmk 10,000	10,141: 20	
Helsingfors stads 4½ % obl. af 1882 Fmk 5,500 . . .	5,455: —	
Helsingfors stads 4½ % obl. af 1892 Fmk 3,000 . . .	2,880: —	
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	9,523: 80	28,000: —

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till hr John Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 %	2,000: —	
D:o d:o . . . . . à 5 %	2,000: —	4,000: —

Årskassan.

Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	1,155: 50		
Å löpande räkning i d:o . .	291: 86	1,447: 36	33,447: 36
		Summa Fmk	42,898: 61

På förslag af revisorerne beviljades skattmästaren full ansvarsfrihet.

Vid härå förrättadt val af funktionärer återvaldes till ordförande professor J. A. Palmén, till vice-ordförande professor F. Elfving, till sekreterare magister I. O. Bergroth, och till skattmästare bankdirektör L. v. Pfaler. Till bibliotekarie valdes, sedan rektor Arrhenius afsagt sig uppdraget, mag. E. Reuter.

Sedan genom lottning bestämts att Bestyrelsens medlemmar skulle afgå i följande ordning: 1) Sælan, 2) Norrlin, 3) Sahlberg, 4) Kihlman, 5) Reuter, återvaldes den först utlottade medlemmen professor Sælan.

Till suppleanter i Bestyrelsen återvaldes doktorerne Brotherus och Levander.

Till revisorer utsågos rektor Brenner och prof. Sælan.

Rektor M. Brenner yttrade: Då jag af anteckning på en etikett i Universitetets finska herbarium funnit att herr A. Osw. Kihlman betecknat *Euphrasia micrantha* Brenn. som synonym till en af honom med namnet *E. bottnica* utmärkt form af *E. latifolia* Pursh från Woroninsk i Lapp. murmanica, ber jag härmed få nämna att denna form från Woroninsk, liksom äfven några andra exemplar från samma ort, hvilka R. v. Wettstein ansett tillhöra *E. micrantha* Brenn., alls icke höra till denna art, hvilket tydligen framgår af de smalspetsade foderflikarna och den långt öfver fodret skjutande frukten. Äfven de öfversta bladens tänder äro hos dessa exemplar spetsiga, hvilket ej är fallet hos *E. micrantha*. Detta namn behöfver därföre ej utgöra något hinder för användandet af namnet *bottnica* för den murmanska formen, ehuru det synes som om t. ex. namnet *lapponica* vore lämpligare för denna äfven annorstädes i Lappland förekommande form. Hvad namnet *micrantha* åter beträffar, angående hvilket herr Kihlman å en annan etikett anmärkt, att det, såsom förut användt af Reichenbach, vore olämpligt, får jag nämna att Reichenbachs namn, såsom ett yngre namn för *E. gracilis* Fr., ej kan bibehållas, hvarför ingenting hindrar detta namns (*micrantha*) användande för i fråga varande art. I annat fall skulle jag ej haft någonting emot att utbyta det emot t. ex. *E. hebecalyx*, ty trubbigheten hos fodertänderna, liksom hos bladtänderna, utgör dock, förutom kronans form och storlek, det mest karaktäristiska draget hos denna art, hvarigenom den säkrast skiljes från exempelvis *E. latifolia* Pursh. Utom från de af mig förut uppgifna fyndorterna Uleå och Kuivaniemi,

finnes den i Universitetets finska herbarium endast från Brahestad, Bredskär och Gamla Karleby, Yxpila.

Den af herr Kihlman i nämda herbarium med namnet *E. Hjeltii* såsom en mellanform (hybrid?) emellan *E. tenuis* (Brenn.) och *E. latifolia* Pursh betecknade *Euphrasia*-former från Kolari utgöres tvifvelsutan af mycket frodiga exemplar af *E. tenuis*, att döma ej mindre af växten själf än af den bördiga jordmånen (in colle herbido fertili) och den för den nordliga fyndorten tidiga (10 juli) blomningstiden.

Med anledning af rektor Brenners anförande uttalade d:r Kihlman sin afvikande uppfattning särskildt beträffande användbarheten af namnet *E. micrantha* och den systematiska uppställningen af närslägtade former. Innehållet af detta genmäle återfinnes i den vid föregående möte anmälda uppsatsen om Finlands Euphrasiæ.

Lektor A. J. Mela föredrog om och förevisade exemplar jämte åtskilliga analytiska teckningar af de i Finland förekommande *Nymphæa*-arterna.

Magister Harald Lindberg förevisade exemplar af trenne för floran nya mossor, hvilkas förekomst inom landet var särdeles anmärkningsvärd.

Sphagnum molle Sulliv. Af denna nordens sällsyntaste *Sphagnum*-art hade föredragaren funnit han-plantan på en något fuktig väg i mager tallskog söder om Storby på Eckerö den 8 juni 1892. De förevisade exemplaren voro bestämda af den bekanta Sphagnum-kännaren C. Warnstorf i Neu-Ruppin. Fyndet af denna art inom Finland är i geografiskt hänseende i hög grad anmärkningsvärdt, då den inom Sverge ej går nordligare och östligare än till Billingen i Vestergötland. I Norge förekommer den endast längs vestra kusten och in i landet endast vid de djupa fjordarna till omkring 62° 25′ n. br. I Östersjöprovinserna saknas den; i norra Tyskland förekommer den ej östligare än vid Colberg i Pommern. Artens utbredningsgräns

mot öster är genom fyndet på Eckerö (Åland) flyttad i det närmaste hela 4°.

Bryum (Cladodium) warneum (Bland.) Denna inom Skandinavien ytterst sällsynta art hade anträffats den 8 juli 1892 på en fuktig, sandig hafsstrand strax vester om Långskärs udde på södra kusten af Eckerö. Från Skandinavien är den bekant endast från Gotland, Öland (*Br. œlandicum* Philb.) och Ringsjö i Skåne samt Opdal i Norge. Sitt hufvudsakliga utbredningsområde eger arten i Norra Tysklands lågland, där den på många ställen är anträffad. Dessutom är den känd från en lokal i Schlesien och en lokal i Ungern.

Polytrichum ohioënse Ren. et Cardot (= *P. decipiens* Limpr.) Denna först 1885 urskilda art hade föredragaren senaste sommar anträffat vackert fruktbärande på en kullfallen granrot i fuktig granskog invid Ladoga, några kilometer norr om Taipale by i Sakkola socken. *Polytrichum ohioënse* är såsom af namnet redan framgår först observerad i Nord-Amerika, där den är långt allmännare än sin närmaste slägting *Polytr. attenuatum* Menz., hvilken senare art är känd endast från ett par ställen därstädes. I Europa är den förut känd från endast två lokaler, Riesengebirge och Thüringerwald; exemplar från förstnämnda ställe beskrefvos såsom *Polytr. decipiens* Limpr. n. sp. 1890. Högst sannolikt kommer den att bli bekant fran många andra ställen i Europa, och torde i följd af sin habituella likhet med *P. attenuatum* i många herbarier dölja sig under detta namn. Sasom artens mest utmärkande karaktär, genom hvilken den lätt särskiljes från andra närstående arter, må framhållas den, att bladlamellernas ändcell i tvärsnitt är från smalare bas uppat bredare och tvärhuggen, medan den hos *P. attenuatum* och *gracile* är i spetsen afrundad och i öfrigt äfven lik de undre cellerna.

Dessutom gjorde herr Lindberg följande meddelande angående den egendomliga förekomsten af den högnordiska *Potamogeton sparganifolius* Læst. i Saijoki i Valkjärvi socken, där den på djupt, tämligen starkt rinnande vatten förekom i stor ymnighet tillsammans med *Pot. alpinus* strax invid Metsäkylä

torpen. I juli 1894 observerades den därstädes först och bestämdes till *Potamog. fluitans* Roth var. *rivularis* Lge, under hvilket namn den anmäldes såsom ny för floran på oktobermötet 1894. Senaste sommar besöktes samma ställe tvenne särskilda gånger (den 7 juli och 8 aug.), och af det rikligare materialet framgick vid närmare granskning att den i intet afvek från de lappländska formerna af *Potamogeton sparganifolius*. D:r G. Tiselius i Stockholm, till hvilken exemplar sändts, ansåg den äfven vara en typisk *P. sparganifolius*. Föredragaren ansåg den dock vara identisk med Langes *P. fluitans* var. *rivularis* att döma af beskrifningen i Haandbog i den danske Flora senaste uppl. I tidigare upplagor upptog Lange denna form under namn af *Potamog. sparganifolius*. Föredragaren uttalade den förmodan att *P. sparganifolius* vore att anse såsom en form af *P. fluitans*, frambragt i djupare, klarare, starkare rinnande och möjligen äfven kallare vatten; med *P. natans*, till hvilken den ofta föres såsom underart, har den ej någon likhet. *P. fluitans* förekommer öfver hela Europa ända upp till Upland; den ersättes i nordligare vatten af *P. sparganifolius*, hvilken senare äfven förekommer i Lithauen, enligt Nyman, i Valkjärvi och Danmark (?) utom sitt egentliga utbredningsområde. Dess sydligaste lokal inom Finland har hittills varit Rovaniemi (invid polcirkeln) i norra Österbotten.

Potentilla Goldbachii Rupr. Af denna för floran nya till *Chrysanthæ*-gruppen (utmärkt genom långa, horisontelt utstående hår, utgående från en knöllik liten upphöjning) hörande art förevisades exemplar från trenne lokaler inom landet. Dock var den att anse såsom inkommen med ryskt gräsfrö på tvenne af lokalerna, Veikkola i Valkjärvi, där ett stort, synnerligen vackert exemplar anträffats på en dikesren i odlad äng senaste sommar, och Jorois, där den äfven växte på en odlad äng. I museets finska samling låg ifrågavarande art, under namn af *Potentilla canescens* var. *composita* Rupr., tagen den 28 juni 1861 af Th. Simming i Petrosawodsk, hvarest den med alt skäl torde böra anses vara vild. *Potentilla Goldbachii* anses af Zimmeter vara en nordrysk parallelform af *P. thuringiaca* Bernh., från hvilken den skiljer sig

genom mindre, vanligen 5-delade, på undre sidan blekare blad, medan de hos *Potentilla thuringiaca* vanligen äro 7-delade och af samma färg på bägge sidor; tänderna på bladen äro färre och smalare o. s. v. I Universitetsmuseets allmänna herbarium finnes ett originalexemplar af *P. Goldbachi* under namn af »P. elongata mihi olim Mosquæ Goldbach», hvilket fullkomligt öfverensstämmer med de finska formerna. Äfven i Meinshausens »Herbarium Floræ Ingriæ» (n:o 200 B) ligger ifrågavarande form, dock underligt nog, under namn af *P. opaca* L., med hvilken art *P. Goldbachii* ej har den ringaste likhet. I sin *Flora ingrica* lemnar han en beskrifning på *P. opaca* L., som fullständigt passar in på det af honom lemnade exemplaret. *P. Goldbachii* anser han innefatta hybrida former mellan *P. inclinata* och *salisburgensis*, hvilken åsigt visar sig vara fullkomligt orätt, om man läser igenom Ruprechts beskrifning på *P. Goldbachii*. Enligt Meinshausen skulle hans *P. opaca* (= *P. Goldbachii* Rupr.) förekomma sällsynt på ängar och vid vägar såväl i Nordområdet, vid Pargala, Lewaschowa och Valkeasaari, som i Sydområdet, vid Luga och Narva; möjligen hänföra sig de tvenne sistnämnda lokalerna till den äkta *P. opaca* L. Om *P. Goldbachii*'s förekomst inom Ingermanland säger Ruprecht i Flora Ingrica p. 320: »Petropoli rara quidem, sed certe indigena est» och anför dessutom Pulkowa och Turowo såsom fyndorter för denna art. Såsom synes förekommer *P. Goldbachii* flerstädes i Ingermanland, hvarför dess förekomst på Isthmus Karelicus i större mängd ej torde vara osannolik.

Potentilla dissecta Wallr., en egendomlig, starkt gråluden form af *P. argentea* med dubbelt flikade blad förekom på en solig sandbacke på Pähkinämäki i Valkjärvi.

Quercus pedunculata var. *laciniata*. Af denna inom Finland förut ej observerade form af den vanliga eken framlades exemplar från Suvisaari holme i S:t Johannis skärgård, hvarest ett kraftigt, högvuxet träd växte bland ymniga typiska.

Pulsatilla patens × *vernalis*. Blommor af denna hybrid förevisades. Senaste sommar från Rautus, Koskijärvi hemtade exemplar nedslagna i en skogsbacke på Solhem i Lojo blom-

made nu på våren, och var det blommor af dessa som för Sällskapet förevisades. Blommorna ha som lefvande en utmärkt vacker ljusblå färg, medan färgen hos *P. patens* är mörkblå och hvit hos *P. vernalis*. Svepet varierar något i färg; hos knopparna är det nästan så gult som hos *P. vernalis*, för att sedan hos den fullt utvuxna blomman endast vara svagt guldglänsande; svepet hos *P. patens* är långt mattare hvitt än hos hybriden. Blomman öppnar sig ej så mycket som hos *P. patens*, med hvilken art den öfverensstämmer däri att den saknar öfvervintrande blad.

Slutligen förevisades en egendomlig form af vanliga mosippan *Pulsatilla vernalis* med hvitt svepe, något som, så vidt kändt, ej förut är bekant. Denna form hade föredragaren anträffat bland en sändning lefvande mosippor från Kaipias, i hvilken sändning de flesta hade hvitt svepe, endast en enda det typiska gulhåriga svepet. Äfven foderbladen voro på utsidan hvithåriga på ett exemplar, de flesta hade dock dessa svagt gulhåriga. I museets samling finnes uteslutande den typiska formen, och i en stor sändning lefvande blommor från Kouvola tillhörde samtliga den gulhåriga formen. Föredragaren föreslog att kalla denna form var. *albescens* n. var.

D:r E. A. Wainio framlade exemplar af en för Finland ny laf, *Lecanora Bouteillei* Desm., tagen af lektor J. E. Furuhjelm vid Evois hösten 1894.

Magister D. A. Wikström förevisade ett hon-exemplar af *Tetrao urogallides*, öfverkommet på torget härstädes.

Föredrogs följande två af redaktör P. Hj. Olsson insända meddelanden:

Två nykomlingar till finska fogelfaunan.

Den lika egendomliga som sällsynta *Recurvirostra avocetta* L., hvars förekomst i vårt land varit föremål för så många sväfvande uppgifter och rykten, kan numera upptagas bland finska

fåglar, åtminstone som en sällsynt irrgäst. Sommaren 1894 den 17 juli iakttogs af mig ett exemplar vid Sandholmen i Nagu yttre skärgård. Då jag vid tillfället ej var försedd med skjutgevär, fick fågeln i lugn och ro vandra vidare och jag måste med grämelse öfver att icke hafva lyckats tillvaratäga denna raritet återvända. Två månader senare, den 16 september, fick jag dock åter till min förvåning se tvenne exemplar af samma art på stranden af den under Högsar gård i Nagu lydande Sackholmen. De bägge prydliga fåglarna promenerade fram och åter på en sandig strand, sökande sig föda. Ehuru på ganska långt håll, lyckades jag fälla den ena, en hane, hvilken jag konserverat och skall inlämna till samlingarna. Sedermera har jag icke fått återse skärfläckan. Att döma af de gjorda fynden hade antagligen någon flock af dessa fåglar förirrat sig till vår skärgård nämda sommar. I Sverige, där arten tidigare ofta anträffats på Gotland och på sydvestra Skånes kuster samt ännu för några år sedan på Ölands södra udde. där den häckade på den s. k. schäferiängen vid Ottenby, är den numera icke till finnandes. I södra och mellersta Europa förekommer den, ehuru ingenstädes allmän.

En annan gäst från sydligare länder, som ertappats hos oss, är Svarthakade busksqvättan, *Saxicola rubicola* Bechst. För några dagar sedan, den 30 april, såg jag denna fågel i min trädgård i Mariehamn. Då den var mig obekant, skyndade jag efter skjutvapen och fällde densamma. Vid undersökning kunde jag sedermera konstatera arten, som är lätt igenkänlig genom det svarta hufvudet och den likafärgade strupen samt de stora hvita fläckarna på halsens sidor. Denna *Saxicola* art är icke förr uppgifven från Finland, och äfven i Sverige är den anträffad endast en gång, vid Malmö 1851. Södra och mellersta Europa är artens hemland. Exemplaret är konserveradt för Finska museet.

Sällsynta fåglar, funna i sydvestra skärgården.

Sommaren 1893 fann jag i Kimito socken under egendomliga omständigheter ett exemplar af *Surnium aluco* L. Ett meddelande om detta fynd gjordes till Sällskapet den 7 oktober samma år. Jag är nu i tillfälle att omnämna ytterligare tvenne exemplar af samma art från Åbo skärgård och Åland. Det förra sköts senaste sommar i Näto af en allmogeman, som lämnade fågeln åt mig för erhållande af skottpengar. Jag kunde genast konstatera att exemplaret tillhörde ifrågavarande art, alldenstund jag hade med mig ett annat exemplar, skjutet några vecher tidigare vid Bergö i Vårdö skärgård. Då min sagesman å detta senare ställe uppgaf att fågeln blifvit skjuten vid boet samt att i detta funnits två små ungar, hvilka han dödat och kvarlämnat, besökte jag boet, och befanns detta bygdt i en bergskrefva. Boets bale bestod af några grässtrån och småstenar. Ungarna anträffades i närheten. De voro redan ganska stora och skilde sig från den äldre fågeln genom stjärtens hvita spets och gråbruna tvärstreck under och ofvan. Fynddatum: augusti. Exemplaret från Nagu inlämnas till U. F. M.

Af nämda fynd tror jag mig våga sluta till att *Surnium aluco* L. i vårt land, åtminstone i dess sydvestligaste delar, icke är så sällsynt man på grund af tidigare nppgifter kunde tro. Då arten jämväl i Sverige är den allmännaste representanten för familjen *Strigidæ* och anträffas häckande ända upp till Jämtland, finnas inga skäl hvarför den ej i de vestligaste delarna af vårt land kunde förekomma ganska talrikt.

En annan på svenska sidan af Östersjön ganska allmän fågel, som jag anträffat i åländska skärgården är *Sterna nigra* L. Senaste sommar iakttog jag i juni i närheten af Mariehamn några fåglar, hvilka uppehöllo sig tillsammans med vanliga fisktärnan, men jag lyckades ej slippa dem så nära att jag tydligt kunde se dem. Då jag nagon tid senare passerade Stockholms skärgård såg jag därstädes samma fågel och kom jag då underfund med hvilken art jag hade för mig. Ännu senare på som-

maren sköt jag af en flock på fem stycken ett exemplar vid Hammarudda i Jomala, hvilket jag konserverat för samlingarna.

Svarta tärnan torde alla år förekomma på vestra kusten af Åland.

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamhet vid ett fynd af *Circus æruginosus* i Mietois kapell i Åbo-trakten. Exemplaret sköts därstädes sommaren 1895 af konservator J. Reinberg och sändes af honom till mig senaste höst, dock under orätt namn. Jag lade icke vidare märke därvid, men en tid senare fäste sig magister Stenroos vid exemplaret, som vid jämförelse med exemplar i Universitetets samlingar befans tillhöra nämda art. Exemplaret närmar sig också beskrifningen på ett ungt individ enligt Sundevalls »Svenska fåglar».

Finska museum äger tidigare ett exemplar däraf tillvarataget i en närliggande trakt, nämligen i Luvia kapell 1887 af nyligen aflidne magister Grönfeldt. *Circus æruginosus* förekommer tämligen sparsamt som häckfågel i södra Sverige.

I södra Finland är några gånger förut anträffad *Podiceps minor* Gmel. Så är den enligt Mela, Vertebrata fennica, en gång skjuten i östra delarna af landet, samt en gång observerad i Pernå och en annan gång fångad lefvande vid Helsingfors 1879. Senaste sommar hemtades till mig ett exemplar, skjutet i Nagu, hvilket jag konserverat. Fågeln hade anträffats i ett litet träsk på Nagu »lillandet».

Till publikation anmäldes vidare en uppsats af hr Olsson: *Till frågan om den växtgeografiska gränsen mellan Åland och Åbo-området.*

Rektor A. Arrhenius framlade talrika exemplar af *Alchemilla vulgaris* L. och yttrade i anslutning härtill följande:

I Botaniska notiser för 1895 h. 6, p. 264, framhåller den utmärkta svenska botanisten, d:r Sv. Murbeck, i ett kort förelöpande meddelande, att den gamla linnéanska *Alchemilla vulgaris* — såsom schweizaren Buser i särskilda afhandlingar visat — är en kollektivart, bestående af en mängd arter, underarter

och former, bland hvilka många förekomma äfven i Sverge. Närmast föranledd af denna uppsats och med stöd af den där gifna bestämningstabellen, har jag underkastat de i Herbarium fennicum uppbevarade exemplaren af nämda art en granskning. Som ett positivt resultat af densamma framgår otvetydigt att äfven den finska floran hyser ett flertal af dessa för Sverige angifna »underarter», bland hvilka många äro synnerligen kännspaka. Att nu ingå på en närmare utredning af dessa former och deras utbredning i vårt land, anser jag olämpligt. Dels är nämligen museets *Alchemilla*-material både otillräckligt och äfven bristfälligt, dels — och framför allt — har jag ännu ej själf varit i tillfälle att i naturen göra de specialiakttagelser, hvilka ensamt kunna leda till en själfständig uppfattning och resultat af värde. Jag betecknar sålunda uttryckligen de af mig gjorda bestämningarna som interimistiska, men uttalar tillika hoppet att framdeles få anledning att revidera dem. Emellertid tillåter jag mig uppmana landets yngre botanister att från sina exkursionsområden under kommande somrar för Musei räkning insamla *Alch. vulgaris* i rikliga, fullständiga exemplar under olika utvecklingsstadier och med noggranna anteckningar om ståndortsförhållanden o. d.

De botaniska samlingarna hade sedan maj-mötet fått emottaga: 20 Salices, de flesta hybrider, från Lojo, 118 mossor från Eckerö samt 382 mossor från Karelska näset, däribland en mängd för provinsen nya arter, i rikliga och väl konserverade exemplar af magister H. Lindberg; 43 lafvar från Karelia pomorica af kandidat I. O. Bergroth; 845 fanerogamer, däraf 449 dubletter från Ryska Lappmarken af prof. J. A. Palmén, d:r V. F. Brotherus och d:r A. O. Kihlman.

Till medlemmar föreslogos af d:r Kihlman studerandene P. A. Rantaniemi och K. W. Fontell samt af professor Palmén herr Elis Nordling.

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1895 au 13 mai 1896.

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indication contraire.

1. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des Sciences Physiques, Naturelles et Climatologiques.

Bulletin:

Bône: Académie d'Hippone.

Bulletin:

Comptes rendus:

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben und Neuburg (a. V.)

Bericht:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.

Sitzungsberichte: 1895.

— Gesellschaft Naturforschender Freunde.

Sitzungsberichte: 1895.

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.

Verhandlungen:

Bonn: Naturhistorischer Verein der Preussischen Rheinlande, Westfalens und des Regierungs-Bezirks Osnabrück.

Verhandlungen: 51, 2. 1894; 52, 1. 1895.

— Niederrheinische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.

Sitzungsberichte: 1895, 1.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.

Jahresbericht:

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XIII, 2—3. 1895—96; XIV, 1. 1895.
Beiträge zur nordwestdeutschen Volks- und Landeskunde. H. 1. (Abhandl. XV, 1). 1895.

Breslau: Schlesische Gesellschaft für Vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 72. 1894.
Partsch, Litteratur d. Landes- u. Volkskunde d. Provinz Schlesien. III. 1895.

— Verein für Schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie. Neue Folge: XX. 1895.

Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:

Colmar: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin (Mittheilungen) Nouv. Sér.: II. 1891—94.

Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge: VIII, 3—4. 1892—94; IX, 1. 1896.

Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft: »Isis«.
Sitzungsberichte: 1894, 2.

Erlangen: Physikalisch-Medicinische Societät.
Sitzungsberichte:

Frankfurt a. M.: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XIII—XIX. 1883—96. 4:o.
Bericht: 1895.

Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: XIII, 1—6. 1895.
Ernst Huth.
Societatum Litteræ: IX, 4—9. 1895.

Freiburg i B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht: IX, 1—3. 1894—95.

Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht: XXX. 1895.

Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XXI. 1895.

Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten: 1895, 2—4.
Geschäftliche Mittheilungen: 1895, 1—2.

Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht: VI, 1. 1893—96.

Greifswald: Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: XXVII. 1895.

Guben: Internationeller Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archiv: 49, 1—2. 1895.

Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta:
Katalog der Bibliothek:

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XIV. 1896. 4:o.
Verhandlungen, 3:e Folge: III. 1895.

— Die Hamburgischen Wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch: XI. 1893, mit Beiheft; XII. 1894.

— Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen:

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die Gesammte Naturkunde.
Bericht: 1892—95.

Helgoland: K. Biologische Anstalt.
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Neue Folge:

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen:

Kassel: Verein für Naturkunde.
Bericht: XL. 1894—95.

Kiel: Kommission zur Wissenschaftlichen Untersuchungen der Deutschen Meere (voy. Helgoland).

— Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
Schriften: X, 2. 1895.

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften: XXXV. 1894. 4:o.

Landshut: Botanischer Verein.
Bericht:

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.
Mittheilungen:

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht und Abhandlungen:

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der Gesammten Naturwissenschaften.
Sitzungsberichte:

Metz: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin.

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-physikalische (II:e) Classe.
Abhandlungen:
Sitzungsberichte: 1895, 1—3.
Inhaltsverzeichniss:
Almanach:

— Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte:

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht:

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen: X, 3. 1894.
Jahresbericht:

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: X. 1893—94.

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Berichte:
Correspondenz-Blatt:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes Bibliothek.
Thèses: *Dannenberg, A.* Studien an Einschlüssen in den Vulcanischen Gesteinen des Siebengebirges. Wien. 1894.
Nöldeke, B. Die Metamorphose des Süsswasser-schwammes. Jena. 1894.
Zenetti, Paul. Das Leitungssystem im Stamm von Osmunda regalis L. und dessen Übergang in den Blattstiel. Leipzig. 1895.

Stuttgart: Verein für Vaterländische Naturkunde in Württemberg.
Jahreshefte: 51. 1895.

Wiesbaden: Nassauischer Verein für Naturkunde.
Jahrbücher: 48. 1895.

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: 1894.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals:
Annual Report:

Melbourne: National Gallery of Victoria.
Mc Alpine, Systematic Arrangement of Australian Fungi. Melbourne. 1895. 4:o.
Mueller, Baron *Ferd. von,* Select extra-tropical plants. Ed. IX. Melbourne. 1895.

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2:e Ser.: IX, 3—4. 1895; X, 1—3. 1895—96; Supplement to Vol. X. 1896.

— The Australian Museum.
Records: II, 6—7. 1895—96.
Report: 1894.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht:

Brünn: Naturforschender Verein.
Verhandlungen: XXXIII. 1894.
Bericht der Meteorologischen Commission: XIII. 1893.

Buda-Pest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Akademie der Wissenschaften).
Közlemények: XXV, 4—5. 1893; XXVI, 1—2. 1894.
Értekezések a természettudom. köreböl: XXIII, 3—12. 1894—95.
Értekezések a mathemat. tudomàn. köreböl: XV, 4—5. 1894.
Mathemat. és természettudom. ertesitö: XI, 6—9. 1893; XII. 1893—94; XIII. 1—2. 1895.
Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn: XI. 1893—94; XII, 1. 1895.
Almanach: 1894; 1895.
Rapport: 1893; 1894.
Chyzer, C. et *Kulczynski, L.* Araneae Hungariae. I; II, 1. Buda-Pest. 1892—94. 4:o.

Buda-Pest: Magyar Nemzeti Múzeum (Ungarisches National-Museum).
Természetrajzi Füzetek: XVIII. 1895; XIX, 1. 1896.
Daday, E. von, Die anatomischen Verhältnisse der Cypris dispar (Chyz.). Budapest. 1895. 4:o.

Cracovie: Académie des Sciences. (Akademija Umiejetnossci.
Sprowozdania komisyi fizujograficznej:
Rozpravy wydsial matem. przyrod:
Bulletin international: 1895, 4—9; 1896, 1—3.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.
Mittheilungen:

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.
Verhandlungen und Mittheilungen:

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).
Jahrbuch:

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-Medicinischer Verein.
Berichte:

Kolozsvárt (Klausenburg): Rédaction de »Magyar Növenytani Lapok».
Evlolyam:

— Erdélyi Múzeum-Egylet. Orvos Természettudományi Szakosztályából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-Naturwissenschaftliche Section).
Ertesitö (Sitzungsberichte): XX, 1—3. 1895.

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.
Abhandlungen, VII Folge:
Sitzungsberichte: 1894.
Jahresbericht: 1894.
Verzeichniss d. Mitglieder:

— Naturhistorischer Verein »Lotos».
Lotos, Neue Folge: XV. 1895.

Trencsén, Ung.: Trencsén Wármegyei Természettudományi Egylet. (Naturwissenschaftlicher Verein d. Trencsėner Comitates).
Évkönyre (Jahresheft): 1894—95.

Triest: Museo Civico di Storia Naturale.
Atti: IX (N. Ser. III). 1895.

Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth. I: CIII, 4—10. 1894.
Anzeiger: XXXII, 1—27. 1895; XXXIII, 1—10. 1896.
— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen: IX, 1—4. 1894.
— K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: XLV, 4—10. 1895.
— K. k. Geographische Gesellschaft.
Mittheilungen: XXXVIII (N. F. XXVIII), 2—12. 1895; XXXIX (N. F. XXIX), 1. 1896.
— Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: XXXV. 1895.
— D:r R. v. Wettstein, Professeur.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: XLV, 2—12. 1895.

Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik.

Belgique.

Bruxelles: Académie Royale des Sciences.
Bulletin, 3:me Sér.: XXVI (63:me Ann.). 1893; XXVII—XXVIII (64:me Ann.). 1894; XXIX (65:me Ann.). 1895.
Annuaire 1894; 1895. 16:o.
— Société Royale de Botanique.
Bulletin: XXXII. 1894; XXXIII. 1894.
— Société Entomologique de Belgique.
Annales: XXXVIII. 1894.
Table générale des Annales:
Mémoires: II. 1894.
— Société Royale Malacologique de Belgique.
Annales: XXVII. 1892.
Procès-Verbal: XXIII. 1894.
— Société Royal Linnéenne.
Bulletin: XX, 7—9. 1895; XXI, 1—6. 1896.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museu Nacional.
Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Natural Science.
Proceedings and Transactions. Sér. 2: Sess. of 1893—94. I, 4.

Chili.

Santiago: Société Scientifique du Chili.
Actes:

Costa Rica.

San José: Museo Nacional. Republica de Costa Rica.
Anales:
Manuel M. de Peralta y *Anastasio Alfaro*, Etnologia Centro-Americana. Madrid. 1893.

Danemark.

Kjöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoires). 6:te Række, naturvidenskap. og mathem. Afdeln.: VIII, 1. 1895.
Oversigt: 1894, 3; 1895, 1—4; 1896, 1—2
— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 1895.
— Botanisk Forening.
Botanisk Tidskrift: XIX, 3. 1895; XX, 1. 1895
Meddelelser:
Medlemsliste:
— Entomologisk Forening.

Espagne.

Madrid: R. Academia de Ciencias.
Memorias: XVI. 1895.
Revista:

États Unis.

Baltimore, Md.: Johns Hopkins University.
Circulars: XIV, 119. 1895. 4:o.
Boston, Mass.: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings, New Ser.: XXI (Wh. Ser. XXIX). 1894; XXII (Wh. Ser. XXX). 1895.

Boston, Mass.: Boston Society of Natural History.
Memoirs: III, 14. 1894. 4:o.
Proceedings: XXVI, 2—3. 1894.
Occasional Papers: IV, 2. 1894.

Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.
List of Birds:

Cambridge, Mass.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs: XVII, 3. 1894; XVIII. 1895; XIX, 1. 1895.
Bulletin: XVI, 15. 1895; XXV, 12. 1895; XXVI, 1—2. 1895; XXVII, 1—7, 1895—96; XXVIII, 1. 1895; XXIX, 1. 1896.
Annual Report: 1894—1895.

Champaign, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin:

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: XI, 2. 1894; XII, 1. 1895.

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.
Proceedings:

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres.
Transactions:

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Transactions:
Proceedings:
Annual Address:

New-Brighton, N. Y.: Natural Science Association of Staten Island.
Proceedings: IV, 15—20. 1895; V, 1—6. 1895—96.
Special: 19—20, 1895.

New-Haven, Conn.: Connecticut Academy of Arts and Sciences.
Transactions IX, 2. 1895.

New-York, N. Y.: New-York Academy of Sciences.
Annals: VII. Index. 1895; VIII, 5. 1895.
Transactions: XIV. 1894—95.
Index:

Philadelphia, Pa.: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: 1894, 3; 1895, 1—2.

— American Philosophical Society.
Proceedings: XXXII, 143. 1893; XXXIII, 146. 1894; XXXIV, 147. 1895.
Report:
Subject Register:
Supplement Register:

Philadelphia, Pa.: Wagner Free Institut of Science.
Transactions: III, 3. 1895.

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings: II, 3—4. 1894—95.

San Francisco, Cal.: California Academy of Sciences.
Memoirs: II, 4. 1895.
Proceedings, Sec. Ser.: IV, 1—2. 1894—95.
Occasional Papers:

Springfield, Ill.: The State Entomologist of the Illinois.
Report:

S:t Louis, Mo.: Academy of Science.
Transactions: VI, 18. 1895; VII, 1—3. 1895.

Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions:

Trenton, N. J.: The Trenton Natural History Society.
Journal:

Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies: IV. 1895.

Washington, D. C.: Departement of Interior (U. S. Geological Survey).
Monographs: XXIII. 1894; XXIV. 1894. 4:o.
Bulletin: 118—122. 1894.
Annual Report: XL, 1892—93. 1—2.
Mineral Resources:

— Departement of Agriculture.
Report: 1893.

— Division of Ornithology and Mammology.
North American Fauna: 8. 1895; 10. 1895.
Bulletin: 6. 1895; 8. 1896.

— Division of Economic Ornithology and Mammology.
Bulletin:

— Smithsonian Institution (U. S. National Museum).
Annual Report: 1893.
Report of the U. S. National Museum:
Bulletin of the U. S. National Museum:

— Anthropological Society.
The American Anthropologist: VIII, 1—4. 1895.
Special Papers:

— Entomological Society.
Proceedings: III, 4. 1895.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta: XX. 1895.
Bidrag:
Öfversigt: XXXVII. 1894--95.
Observations météorologiques:

— Geografiska Föreningen.
Vetenskapliga Meddelanden: II. 1894—95.
Tidskrift: VI. 1894; VII. 1—6. 1895.

— Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia:

— Universitets-Biblioteket (par Mr le Bibliothécaire, dr V. Vasenius).

— Finska Forstföreningen.
Meddelanden:
Ströskrifter:

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Memoires:
Bulletin: XII, 259—270. 1894.

Angers: Société d'Études Scientifiques.
Bulletin, Nouv. Sér.: XXIII. 1893.

Béziers: Société des Sciences Naturelles.
Bulletin: XVI. 1893; XVII. 1894.

Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes: XLVI (5. Sér. T. VI) 1893.

Caen: Société Linnéenne de Normandie.
Bulletin, 4:e Sèr.: VIII, 1894; IX, 1. 1895.

Cherbourg: Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques.
Memoires:

La Rochelle: Académie. Section des Sciences Naturelles.
Annales: 29. 1893; 30. 1894.

Lille: La Rédaction de »Revue Biologique» du Nord de la France.
Revue Biologique: VII, 5—12. 1895.

Lyon: Société Linnéenne.

Annales:

— Muséum d'Historie Naturelle.

Archives:

— Société Botanique de Lyon.

Annales:

Bulletin:

Marseille: Musée d'Histoire Naturelle.

Annales, Zoologie:

Montpellier: Académie des Sciences et Lettres.

Mèmoires de la section de médecine, 2:e Sér.:

Mémoires de la section des sciences, 2:e Sér.: I, 3—4. 1893 —94; II, 1. 1894.

Nancy: Société des Sciences. (Ci-devant Sociéte des Sciences Naturelles de Strasbourg.)

Bulletin, 2:e Sér.: XIII, 29 (27:e Ann.) 1894.

Bulletin des séances: VI. 1894. 1—3.

Catalogue de la Bibliothéque. Nancy. 1894.

Nantes: Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.

Bulletin: IV, 3—4. 1894; V, 1—2. 1895.

— Société Académique de Nantes.

Annales, 7:e Sér.: V, 2. 1894; VI, 1. 1895.

Nimes: Société d'Étude des Sciences Naturelles.

Bulletin: XXII, 3—4. 1894; XXIII, 1—2. 1895.

Supplement:

Paris: Société Botanique de France.

Bulletin:

— Société Entomologique de France.

Annales: LXIII, 1—4. 1894.

— Société Zoologique de France.

Mémoires: VII, 1—4. 1894.

Bulletin: XIX. 1894.

— Muséum d'Histoire Naturelle.

— Société de Géographie.

Bulletin, 7:e Sér.: XV, 4. 1894; XVI, 2—3. 1895.

Comptes rendus: 1895, 7—16; 1896, 1—7.

— Rédaction de »la Feuille des jeunes naturalistes».

Feuille, 3:e Sér.:

Reims: Société d'Étude des Sciences Naturelles.

Bulletin, 3:e Sér.

Comptes rendus:
Travaux: III, 1—2. 1894.
Procès verbaux: III, 1. 1894.

Rouen: Société des Amis des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.: XXX, 1. 1894.

Toulouse: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin: XXVII, 2--4. 1893; XXVIII, 1. 1894.

— Société des Sciences Physiques et Naturelles.
Bulletin:

— Société Française de Botanique.
Revue de Botanique: XII, 137—144. 1894; XIII, 145—146. 1895.

Iles Britanniques.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions:
Proceedings:

— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings:
Annual Report:

— La Rédaction de »The Annals of Scottish Natural History».
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions, N. S.: IV, 1. 1892—94.

London: Royal Society.
Proceedings: LVII, 344—346. 1895; LVIII, 347—352. 1895; LIX, 353—356. 1896.

— Linnean Society.
Journal, Botany: XXX, 209—210. 1894—95.
Journal, Zoology: XXV. 158—160. 1894.
List of the Society: 1894—95.
Proceedings: 1893—94.

— Royal Gardens, Kew.
Bulletin: 1895.

— Harting, J. E.
The Zoologist: XIX, 222—228. 1895; XX, 229—232. 1896.

Newcastle-upon Tyne: Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle-upon-Tyne.
Transactions:

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.: Special Number 1895; IV, 1—2. 1895—96.

Italie.

Bologna: R. Accademia delle Scienze.
Memorie, Ser. 5: III, 1—4. 1893. 4:o. Memorie della Sezione delle Scienze Naturali. 1893. 4:o.
Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 4: VII (Anno LXXI). 1894. 4:o.
Bullettino mensile, Nuovo Ser.: 36—38. 1894; 41. 1895; 42—43. 1896.

Firenze: Società Entomologica Italiana.
Bulletino: XXVII, 1—2. 1895.

Genova: Museo Civico di Storia Naturale.
Annali, Ser. 2:a, XIV (XXXIV). 1895; XV (XXXV). 1895.

— Direzione del Giornale »Malpighia».
Malpighia: IX, 4—8, 11—12. 1895; X, 1—4. 1896.

Milano: Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di Storia Naturale.
Atti: XXXV, 1—4. 1895—96.
Memorie, Nuova Ser.: V 1895. 4:o.

Modena: R. Accademia di Scienze Naturali.
Memorie, Ser. 2:

— Società dei Naturalisti.
Atti, Ser.:

Napoli: R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche.
Atti, Ser. 2: VII. 1895. 4:o.
Rendiconto, Ser. 3: I (An. 34), 4—12. 1895; II (An. 35), 1—3. 1896. 4:o.

— Società Africana d'Italia.
Bollettino: XII, 9—12. 1893; XIII, 1—8. 1894.

— Società di Naturalisti.
Bollettino, Ser. I: IV, 1—2. 1890; V, 1—2. 1891; VI, 1—2. 1892; VII, 1—3. 1893; VIII, 1. 1894; IX, 1. 1895.

Padova: Società Veneto-Trentina di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 2:a: II, 2. 1896.
Bulletino: VI, 1. 1895.
— Redattore della »La Nuova Notarisia».
L. N. Notarisia:

Palermo: Redazione della »Naturalista Siciliano».
Il Natur. Sicil.: XIV, 4—9. 1895. 4:o.

Pisa: Società Toscana di Scienze Naturali.
Memorie: XIV. 1895.
Processi verbali: IX, 3—9. 1894—95; X, 1—4. 1895—96.

Roma: R. Istituto Botanico.
Annuario: VI, 1. 1895.
— Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio-Emanuele.
Bollettino:
Indice:
— Società Romana per gli Studi Zoologici.
Bollettino: IV, 3—6. 1895.

Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:

Venezia: Redazione della »Notarisia».
Notarisia, Serie Notarisia-Neptunia: X, 2—4. 1895.
Sommario:

Japon.

Tōkyō: Science College, Imperial University.
Journal: VII, 4—5. 1895; VIII, 2. 1895; IX, 1. 1895.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal:
Jamaica in 1895. A Handbook of informations for intending settlers and others. Kingston, Jamaica. 1895.

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I: LXI, 1. Extra n:o. 1892; LXIII, 4. 1894; LXIV, 1—3. 1895.
Journal, P. II: LXIII, 4. 1894; LXIV, 1—3. 1895.

Journal. P. III:
Proceedings: 1894, 10; 1895, 1—8.
Index:
Annual Address:

Luxembourg.

Luxembourg: Société Botanique.
Recueil des Mémoires et des Travaux:
— »Fauna», Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois).
Mittheilungen (Comptes Rendus): V, 1—7. 1895.

Norwège.

Bergen: Bergens Museum,
Aarsbog: 1894—95.
Aarsberetning: 1894—95.
Christiania: Universitet.
Kjerulf, Th., Beskrivelse of en Raekke norske Bergarter. Kristiania. 1892. 4:o.
— Videnskabs Selskabet.
Forhandlinger:
Nyt Magazin for Naturvidenskaberne: XXXIII, 1—5. 1892—93; XXXIV, 1—2. 1893.
Stavanger: Stavanger Museum.
Aarsberetning: 1894.
Trondhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter:
Tromsö: Museum.
Aarshefter: 17. 1895.
Aarsberetning: 1893.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen, Afd. Natuurkunde, Tweede Sectie: III, 1—14. 1893—94; IV, 1—6. 1894—95.
Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurk., 3:e Reeks:
Register of de Verslagen and Mededeelingen:
Verslagen van de Zittingen: 1893—94; 1894—95.

Jaarboek: 1893; 1894.
Prodromus Floræ Batavæ:

Amsterdam: Genootschap ter Bevordering voor Natuur-, Genees- en Heelkunde. Sectie voor Natuurwetenschappen.
Maandblad: XX, 1—2, 5—7, 1895—96.

Groningen: Naturkundig Genootschap.
Verslag: 1894.

Harlem: La Société Hollandaise des Sciences.
Archives néerlandaises: XXIX, 2—5. 1895—96.

Leiden: Nederlandsche Dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.:
Catalogus d. Bibliothek:
Guide zoologique. Communications diverses sur les Pays-Bas publicés à l'occasion de 3:ème Congrès international de zoologie. Leyde. 1895.

Nijmegen: Nederlandsche Botanische Vereeniging.
N. Kruidkundig Archief, 2:de Sér.: VI, 4. 1895.

'sGravenhage: Nederlandsche Entomologische Vereeniging.
Tijdschrift: XXXVII, 1—4. 1893—94; XXXVIII, 1. 1894—95.

Utrecht: Société Provincial des Arts et Sciences.
Verslag: 1894.
Aanteekeningen: 1894.

Portugal.

Lisboa: Academia Real das Sciencias. Classe de science, mathem., physic. e. natur.
Memorias, Nova Ser.:
Jornal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad Cientifica Argentina.
Anales: XXXIX, 1—6. 1895; XL, 1—6. 1895; XLI; 1—3. 1896.

— La Rédaction de »Revista Argentina de Historia Natural».
Revista:

— Museo de Productos Argentinos.
Boletin:

Buenos Aires: Museo Nacional de Buenos Aires. (Ci-devant Museo Publico).

Anales:

Córdoba: Academia Nacional de Ciéncias.

Actas:

Boletin: XIV, 2. 1894.

La Plata: Museo de la Plata.

Revista: VI, 2. 1895; VII, 1. 1895.

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.

Schriften: VIII. 1895; IX. 1896.

Archiv, 2:te Sér.: XI, 1. 1895.

Sitzungsberichte: X, 3. 1894; XI, 1. 1895.

Kharkow: Société de Naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.

Travaux (Trudi):

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.

Mémoires: XIV, 1. 1895.

Procès-Verbal:

Minusinsk: Museum.

Moscou: Société Impériale des Naturalistes.

Nouvaux Mémoires:

Bulletin: 1895, 1—4.

Meteorologische Beobachtungen:

Матеріалы къ познанію фауны и флоры Россійской имперіи. Отдѣлъ зоологическій. II. 1896.

Odessa: Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie.

Mémoires: XIX, 2. 1895; XX, 1. 1895.

Riga: Naturforschender Verein.

Correspondenzblatt: XXXVIII. 1895.

Arbeiten, Neue Folge:

Festschrift. 1895.

Die Jubiläumsfeier am 27 März (8 April) 1895.

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des Sciences.

Mémoires, 7:e Sér.: XLII, 12. 1894. 4:o.

Mémoires, 8:e Sér.: II, 1. 1895.

Mélanges biologiques:

Bulletin, Nouv. Sér.:

Bulletin, V:e Sér.: II, 5. 1895; III, 1—5. 1895; IV, 1—4. 1896.

Faminitzin u. Korshinsky, Übersicht der Leistungen auf dem Gebiete der Botanik in Russland während des Jahres 1892.

— La même pour 1893 (en russie).

S:t Pétersbourg: Hortus Botanicus.

Acta: XIII, 2. 1894; XIV, 1. 1895.

— Societas Entomologica Rossica.

Horæ: XXIX. 1894—95.

— La Société Impériale des Naturalistes de S:t Pétersbourg.

Trudi (Travaux):

Section de Botanique.

Travaux: XXV. 1895.

Section de Zoologie et de Physiologie.

Travaux: XXV, 1—2. 1895.

Section de Géologie et Minéralogie.

Travaux: XXIII. 1895.

Comptes rendues: 1895, 3—8; 1896, 1—2.

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.

Handlingar: XXX. 1895; XXXI. 1896.

Lund: Universitetet.

Acta (Årsskrift). Afd. II. Fysiografiska Sällskapets Handlingar:

— La Rédaction de »Botaniska Notiser».

Botaniska Notiser: 1895, 3—6; 1896, 1—2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.

Handlingar, Ny följd; XXVI. 4:o.

Bihang, Afdeln. 3. Botanik: 20. 1895.

Bihang, Afdeln. 4. Zoologi: 20. 1895.

Öfversigt: 51. 1894; 52. 1895.

Lefnadsteckningar:

Théel, Hj. Om Sveriges zoologiska hafsstation Kristineberg. 1895.

— Entomologiska Föreningen.

Entomologisk Tidskrift: XVI. 1895.

— Bergianska Stiftelsen.

Acta Horti Bergiani:

Upsala: R. Societas Scientiarum.

Nova Acta, Ser. 3: XV, 2. 1895. 4:o.

Upsala: Kongl. Universitetet. (par Mr le Bibliothécaire, Prof. Annerstedt).

Redogörelse: 1894—95.

Fries, Th. M. Naturalhistorien i Sverige intill medlet af 1600-talet. Inbjudningsskrift. Upsala. 1894.

— Bidrag till en lefnadsteckning öfver Carl von Linné. II. Inbjudningsskrift. Upsala 1894.

Borge, O., Über die Rhizoidenbildung bei einigen fadenförmigen Chlorophyceen. In. Diss. Upsala. 1894.

Borgström, E., Über Echinorhynchus turbinella, brevicollis und porrigens. In. Diss. Stockholm. 1895.

Carlgren, O., Studien über nordische Actinien. I. In. Diss. Stockholm. 1894.

Elfstrand, M., Studier öfver alkaloidernas lokalisation, företrädesvis inom familjen Loganiaceæ. Ak. afh. Upsala. 1895.

Fredrikson, Th., Anatomiskt-systematiska studier öfver lökstammiga Oxalisarter. Ak. afh. Upsala. 1895.

Sernander, R., Studier öfver den Gotländska vegetationens utvecklingshistoria. Ak. afh. Upsala. 1894.

Bulletin of the Geological Institution: I, 1—3. 1893—95.

Suisse.

Basel: Naturforschende Cesellschaft.

Verhandlungen: X, 3. 1895; XI, 1. 1895.

Bern: Naturforschende Gesellschaft.

Mittheilungen: 1894, N:os 1335—1372.

— La Société Botanique Suisse (Schweizerische Botanische Gesellschaft).

Bulletin (Berichte): V. 1895.

Chambésy près Genève: L'Herbier Boissier.

Bulletin: I. 1893; II. 1894; III, 1—12. 1895; IV, 1—3. 1896.

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.

Jahresbericht, Neue Folge: XXVIII. 1894—95; Beilage. 1895. 4:o.

Genève: Société de Physique et d'Histoire Naturelle.

Mémoires: XXXII, 1. 1894—95. 4:o.

Lausanne: Société Vaudoise des Sciences Naturelles.

Bulletin, 4:me Sér.: XXX, 116. 1894; XXXI, 117—119. 1895.

Neuchâtel: Société des Sciences Naturelles.

Bulletin:

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: 1893—94.

Schaffhausen: Schweizerische Entomologische Gesellschaft (Société Entomologique Suisse).
Mittheilungen (Bulletin): IX, 5—7. 1895—96.

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales: III, 1895.

2. Dons.

Betza, Stanislaw., W Kraju tysiaca jezior (Z podróży i przechadzek po Finlandyi). Warszawa & Petersburg. 1896.

Buchenau, Fr., Flora von Bremen. Bremen 1885.

Facultad de Agronomía y Veterinaria (Buenos Ayres).
Revista: V—XV. 1895—96.

Finska Landtbruksstyrelsen (Suomalainen Maanviljelyshallitus).
Meddelanden (Tiedonantoja):

VII. *Reuter, Enzio*, Berättelse öfver med understöd af Landtbruksstyrelsen sommaren 1894 värkstälda undersökningar beträffande ängsmasken och andra skadeinsekter. Helsingfors. 1895.
Id. en finnois.

VIII. *Fabritius, L.*, Tilastollisia tauluja yleisistä kilpa-ajoista Suomessa vuosina 1862—1895. Turku. 1895.

IX. *Gripenberg, R.*, Om hvitbetsodlingen och sockerfabrikationen å Woipala gård i Sääksmäki åren 1837—40. Helsingfors. 1895.
Id. en finnois.

X. *Wright, A. von*, Berättelse öfver en till Sverige, Danmark och England för studium af särskilda smörhandeln, mejerihandteringen och ladugårdsskötseln rörande förhållanden år 1895 med statsunderstöd företagen resa. Helsingfors. 1895.
Id. en finnois.

XI. *Savela, H.*, Om tuberkulos hos nötboskap och kampen emot denna sjukdom. Helsingfors. 1895.
Id. en finnois.

XII. *Grotenfelt, Gösta,* Berättelse öfver Mustiala landtbruks- och mejeri-instituts verksamhet och tillstånd år 1894. Helsingfors. 1895.
Id. en finnois.

XIII. Redogörelser för landtbruksekonomiska försök å Mustiala landtbruks- och mejeriinstitut år 1893 utförda af institutets lärare. Helsingfors. 1895.
Id. en finnois.

XV. *Grotenfelt, Gösta,* Berättelse öfver en med statsunderstöd företagen resa i Tyskland, Danmark och Sverige under juni och juli månader 1894. Helsingfors. 1895.

XVI. *Savela, H.,* Om afvels- och tjurföreningar samt stamboksföring. Helsingfors. 1896.

Grill, Claes, Entomologisk ordbok. Stockholm. 1888.

— Svampbildningar hos insekter. Föredrag vid Entomologiska Föreningens sammankomst den 2 mars 1888. Sep. aftr. ur Entom. Tidskr. 1888.

— Oryctes nasicornis L. Sep. aftr. ur Entom. Tidskr. 1889.

— Några önskningsmål för entomologien i Sverige. Föredrag vid Entologiska Föreningens tioårsfest den 14 dec. 1889. Sep. aftr. ur Ent. Tidskr. 1889.

— Notes synonymiques our quelques coléoptères décrits par de Geer. Sep. aftr. ur Ent. Tidskr. 1893.

— Catalogus Coleopterorum Scandinaviæ, Daniæ et Fenniæ. Förteckning öfver Skandinaviens, Danmarks och Finlands Coleoptera jämte deras synonymi och geografiska utbredning. Förra delen. Stockholm. 1895.

Inspektören för fiskerierna i Finland.

Meddelanden: I. Åtgärder för fiskeriernas skyddande mot industrin. Helsingfors. 1890.
Id. en finnois.

II. Förslag till åtgärder för fiskeriernas höjande. Helsingfors. 1890.
Id. en finnois.

III. Fiskevården och fiskodlingen i Nord-Amerika. Helsingfors. 1895.
Id. en finnois.

Janet, Ch., Études sur les Fourmis, les Guèpes et les Abeilles. Neuvième Note, Sur *Vespa Crabro* L. Histoire d'un nid depuis son origine. Extr. Mém. Soc. Zool. France. 1895. Paris. 1895.

— — — — Dixème Note. Sur *Vespa media, V. silvestris* et *V. saxonica.* Extr. Mém. Soc. Acad. de l'Oise, XVI. 1895. Beauvais 1895.

Janet, Ch., — — — Onzième Note. Sur *Vespa germanica* et *V. vulgaris.* Limoges. 1895.

— Sur la *Vespa Crabro* L. Ponte, Conservation de la chaleur dans le nid. Extr. Compt. rend. hebd. séances de l'Acad. Sc. T. 120. 1895. 4:o.

— Observations sur les Frelons. Extr. Compt. rend. T. 120. 1895. 4:o.

Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut (L'Institut Royal Météorologique des Pays-Bas).

Meteorologisch Jaarboek voor 1893. XLV. Utrecht. 1895.

Kuntze, Otto, Geogenetische Beiträge. Leipzig. 1895.

— Bemerkungen zum künftigen botanischen Nomenclatur-Congress. Sep. Abdr. Oesterr. bot. Zeitschr. 1895.

P. A. Nordstedt & Söner, Skandinaviens Fiskar, målade af W. v. Wright, beskrifna af B. Fries, C. U. Ekström och C. Sundevall. 2:dra uppl., utg. af F. A. Smitt. II, 1—2. Stockholm. 1895. 4:o.

Nylander, Wm., Énumération des Lichens de l'île Annabon. Paris. 1896.

Stizenberger, E., Supplementa ad Lichenæam africanam. II. Addenda et corrigenda ex annis 1893—94. Sep. Abdr. Jahresb. St. Gall. Naturw. Ges. 1893—94.

— Die Grübchenflechten (Stictei) und ihre geographische Verbreitung. Sonder. Abdr. aus »Flora oder allg. Bot. Zeit.» 1895. Ergänzungsband.

Helsingfors le 13 mai 1896.

Enzio Reuter.
Remplaissant du Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen.

1895—1896.

I. Zoologie.

Mammalia.

Herr A. W. Granit hielt einen Vortrag über den sog. norwegischen Lemming (*Myodes lemmus* L.) und seine Wanderungen, z. T. laut eigenen Beobachtungen im nördlichsten Finland. Es wurde hervorgehoben, dass die Lemminge stets nach dem Meere wandern, daher z. B. in Schweden vorwiegend gen Osten, in Norwegen gen Westen. Auch wurde die Vermutung ausgesprochen, dass die Tiere *in jedem Jahre wandern*, obgleich die Züge nur nach einer Reihe von besonders günstigen Jahren einen grösseren Umfang erhalten. Der Redner war zu der Ansicht gekommen, dass der Zug in der Regel im Frühling und zwar in der Gebirgsgegend beginnt, während des Sommers längs den Flüssen und Seen sich fortzieht, im Winter dagegen auf ein verhältnissmässig kleines Gebiet eingeschränkt wird, um in dem folgenden Frühling wieder fortgesetzt zu werden. Es wurden mehrere interessante biologische Notizen sowie eine Übersicht der in Finland beobachteten Wanderungen geliefert. S. 45—51.

Herr M. Brenner teilte mit, dass das Skelett eines grösseren Zahnwales auf dem Meeresufer bei Wammelsuu (Regierungsbezirk Wiborg) von Herrn O. B. Brenner im Jahre 1875 angetroffen worden sei. S. 59.

Aves.

Herr I. O. Bergroth legte ein ausgestopftes Exemplar des in Finland seltenen *Larus ridibundus* L. vor und gab eine Mitteilung über sein Vorkommen in der Umgebung von Helsingfors im Sommer 1895. S. 15—16.

Neu für das Gebiet.

Recurvirostra avocetta L. Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson. S. 77—78.
Saxicola rubetra Bechst. Åland, Mariehamn: P. Hj. Olsson. S. 78.

Wichtigere neue Fundorte.

Buteo lagopus Brünn. Nyland, Kyrkslätt: O. Meriläinen. S. 59.
Circus æruginosus L. Åbo, Mietois: J. Reinberg. S. 80.
Corvus frugilegus L. Nyland, Kyrkslätt: O. Meriläinen. S. 59.
Podiceps minor Gmel. Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson. S. 80.
Sterna nigra L. Åland, Mariehamn: P. Hj. Olsson. S. 79—80.
Surnium aluco L. Åland, Wårdö; Åbo, Nagu: P. Hj. Olsson. S. 79.

Vorgelegt wurde:

Loxia leucoptera Gmel. Das Exemplar in Kittilä gefangen: H. Malmgren. S. 56.
Tetrao urogallides Nilss. ♀: D. A. Wikström. S. 77.
Tetrao urogallus L., zwei Farbenvarietäten: O. Meriläinen. S. 59.

Pisces.

Wichtigere neue Fundorte.

Ammodytes lancea Cuv. Nyland, Helsinge: O. B. Brenner. S. 59.
Anarrhicus lupus L. » » » »

Insecta.

Herr Prof. O. M. Reuter berichtete über **durch Mehlversendungen aus dem Auslande importirte Insekten**. Es waren dies: *Trogosita mauritanica* L., *Tribolium ferrugineum* L., *Gnathocerus cornutus* L., *Tenebrio obscurus* L., *Calandra oryzæ* L., *Calandra granaria* L. und *Ephestia Kühniella* Zell. S. 32—33.

Hymenoptera.

Herr A. Westerlund berichtete über die *Hymenoptera fossoria* Finlands, von denen gegenwärtig 173 Arten bekannt sind, und fügte ein Verzeichnis über 37 für das Gebiet, sowie über sechs für die Wissenschaft neue Arten bei. S. 27—29.

Coleoptera.

Vermischte Notizen.

Fräulein E. A. Elmgren berichtete, dass mehrere Individuen von *Cetonia metallica* als Schmarotzer auf Äpfeln und zwar fast gänzlich in das Obst eingekrochen angetroffen wurden; das Tier griff stets eine bestimmte Obstart an.

Im Anschluss hieran teilte Herr E. Reuter mit, dass auch *Melolontha vulgaris* und *Phyllopertha horticola* sich mitunter als ähnliche Schmarotzer erwiesen haben. — Nach Angabe von Herrn D. A. Wikström soll *Cetonia metallica* sich auch von dem aus den Birkenstämmen heraussickernden Saft ernähren. S. 14.

Wichtigere neue Fundorte.

Niptus hololeucus Falderm., seit 1892 in Speisekammern in Esbo massenhaft und schädigend auftretend: B. Poppius. S. 34.

Diptera.

Neu für das Gebit.

Camptotelus costalis H. Sch. Konevits (im Ladoga-See): B. Poppius. S. 10.

Lepidoptera.

Neu für das Gebiet.

Asopia glaucinalis L. Åland: A. Moberg. S. 27.

Conchylis sanguinana Tr. Nyland, Helsinge: J. A. Palmén. S. 51.

Penthina Schæfferana H. Sch. Halbinsel Kola, Voroninsk: J. A. Palmén. S. 51.

Teras abietanum Hb. Helsingfors: W. Nylander. S. 51.

Vanessa Xanthomelas Esp. Nyland, Mäntsälä: I. Lindroth. S. 54.

Wichtigere neue Fundorte.

Dasychira abietis Esp. Lojo, Gunnars: A. Luther. S. 35.

Rhynchota.

Vermischte Notizen.

Herr D. A. Wikström teilte mit, dass die seltene, bisher nur einmal in Finland und zwar im Kirchspiel Jokkis angetroffene *Melampsalta montana* Scop. im Sommer 1895 an zwei verschiedenen Orten, nämlich in den Kirchspielen Pojo und Lojo, wieder aufgefunden wurde. Zugleich wurden einige Notizen über ihre geographische Verbreitung und Biologie gegeben. S. 10—13.

Herr E. Reuter legte mit *Chionaspis salicis* L. dicht besetzte Heidelbeer- und Preiselbeerkräuter aus verschiedenen Orten vor und machte die Erwähnung, dass nach einer Mitteilung von Mr R. Newstead am Groswenor Museum in Chester (England), welchem Exemplare davon zur Ansicht eingesandt wurden, *Ch. salicis* und *Ch. vaccinii* wahrscheinlich als Synonymen zu betrachten seien; höchstens stellte diese eine Varietät jener dar. S. 21.

Neu für das Gebit.

Ranatra linearis. Nyland, Pojo: Hj. Schulman. S. 13—14.

Orthoptera.

Periplaneta americana L., ihr Vorkommen in Finland (in der Zuckerraffinerie Tölö bei Helsingfors) erwähnt: O. M. Reuter und J. A. Palmén. S. 33—34.

Collembola.

Vorgelegt wurde:

Isotoma hiemalis (Stammform) in der Mitte Januar bei Fagervik im Kirchspiel Ingå auf Schnee angetroffen: E. Hisinger. S. 32.

Crustacea.

Herr K. E. Stenroos berichtete über mehrere biologische

Eigentümlichkeiten der Cladoceren und zwar speciell der Gattung *Bosmina*. S. 54.

Wichtigere neue Fundorte.

Palæmon squilla. Nyland, Kyrkslätt: O. B. Brenner. S. 59.

Vermes.

Professor F. Elfving hatte auf ihm eingesandten Exemplaren von *Littorella lacustris* eigentümliche, von einer *Anguillula* verursachte Wurzelknollen beobachtet. S. 20.

II. Botanik.

Plantæ vasculares.

Vermischte Notizen.

Fagus silvatica. Von der rotblättrigen Varietät hatte ein Exemplar in Sommer 1894 reife Früchte bei Fagervik (Nyland) ausgebildet. Th. Sælan. S. 52.

Orchis. Herr M. Brenner machte einige vorläufige Mitteilungen über das Vorkommen einiger *Orchis*-Arten in Finland nach den noch unpublicirten Untersuchungen von J. Klinge. *O. latifolia* fehlt durchaus; möglicherweise wäre die Unterart *baltica* Klinge auf Åland aufzutreiben. *O. incarnata* kommt nie typisch vor, sondern ist immer durch Kreuzung beeinflusst. *O. cruenta* Muell. sowie mehrere andere Hybriden wurden für Finland notirt. Ausserdem wurde hervorgehoben, dass nicht nur *O. maculata* sondern auch *O. angustifolia* Reich. und ihre Varietät *curvifolia* als forma *lapponica* auftreten könnte, eine Ansicht, die der Vortr. schon 1886 geäussert hatte. S. 58.

Parnassia palustris var. *tenuis* Wahlenb. Sehr typische Exemplare dieser Varietät hatte Herr Th. Sælan so weit nach Süden als in Virolahti (Karelia australis) gefunden. Er war infolge dessen geneigt die betreffende Form nur als eine Lokalform, nicht als eine typische Varietät aufgefassen. S. 54.

Potamogeton sparganifolius Læst. Diese Art ist nach den Beobachtungen des Herrn Harald Lindberg auf Isthmus karelicus identisch mit *P. fluitans* var. *rivularis* Lange und ist nach Ansicht des Vortr. hervorgegangen aus *P. fluitans* im Wasser, welches sich durch grössere Tiefe, Durchsichtigkeit und Stromstärke und wohl auch grössere Kälte auszeichnet. *P. fluitans* hört im Upland auf und wird in nördlicheren Gewässern von *P. sparganifolius* ersetzt; ausnahmsweise kommt die letztere Art in Dänemark und Littauen vor. In Finland war der südlichste Fundort von *P. sparganifolius* bisher am Polarkreis gelegen. S. 74.

Primula officinalis. Die früher (Meddelanden, XIV) von Herrn M. Brenner als var. *unicolor* (Nolte) von dieser Art bezeichnete Pflanze aus Vårdö (Åland) wird jetzt *Pr. officinalis* var. *concolor* benannt, da es sich nämlich durch die Untersuchung von O. Gelert herausgestellt hat, dass unter dem Namen *unicolor* Nolte verschiedene Formen von früheren Verfassern zusammengeführt sind und dass die Form aus Åland nicht die echte *Pr. unicolor*, welche letztere übrigens ein Bastard *Pr. elatior* × *officinalis* ist, der schwerlich in Finland aufzutreiben wäre. Doch könnte vielleicht die *elatior*-ähnliche Form der Blumenkrone bei dieser Varietät *concolor* als eine letzte Spur einer vor Zeiten stattgefundenen Kreuzung mit *Pr. elatior*, die wohl in einer früheren, wärmeren Epoche bei uns vorkam, aufgefasst werden. S. 56.

Monstrositäten und Formen.

Bellis perennis. Eine monströse Form aus Helsingfors (Juni 1895) mit 15 kürzer oder länger gestielten Köpfchen aus einem verblüten Calathium entspringend; die Köpfchen enthielten vorwiegend weibliche Blüten: Th. Sælan. S. 34.

Capsella bursa pastoris f. *apetala* mit Kronenblättern zu Antheren umgewandelt aus Lojo (A. Luther), daselbst ziemlich reichlich vorkommend. S. 15.

Chrysanthemum leucanthemum. D:r Wainio demonstrirt ein eingepflanztes im September bei Helsingfors gefundenes Exem-

plar, das er als *autumnalis* bezeichnet. Der Stengel war ungewöhnlich dick, die Blätter sehr zahlreich; von den zwei Blütenköpfchen enthielt das eine keine Randblüten, das andere besass deren nur fünf. S. 3.

Linnæa borealis. Eine Form mit weissen Blüthen und vorwiegend dreiblütigen Blütenständen aus Lojo (A. Luther). S. 15.

Littorella lacustris. Wurzel-Cecidien durch eine *Anguillula* verursacht wurden von Herr Elfving beobachtet. S. 19.

Picea excelsa. Herr M. Brenner relatirt einen Fall aus Kyrkslätt (Nyland), wo an einer umgestürzten und zerbrochenen Fichte ein Seitenzweig sich zur Hauptachse entwickelt hat, andere Zweige dicht am Boden ausgebreitet weiter wuchsen. S. 8.

Neu für das Gebiet.

Euphrasia curta Fr. var. *glabrescens.* Nyland, Kyrkslätt: M. Brenner.
E. Murbeckii Wettst. » »
E. stricta Host. » »
E. Reuteri Wettst. » »
Holcus mollis. Isthmus karelicus: H. Lindberg. S. 4.
Juncus balticus × *filiformis* (= *J. inundatus* Drej). S. 5.
J. balticus var. *tenuis* H. Lindb. » » S. 5.
Leersia oryzoides » » S. 4.
Mulgedium sibiricum var. *runcinatum* Læst. » S. 6.
Polygonum Rayi Bab. Weit verbreitet am Meeresufer des Isthmus Karelicus: H. Lindberg. S. 5. Früher bei Hangö gefunden aber als eingeschleppt betrachtet.
Potentilla argentea var. *dissecta* Wallr. Isthmus karelicus: H. Lindberg. S. 76.
P. Goldbachii Rupr. Ein Exemplar von dieser Art, schon 1861 bei Petrosawodsk von Th. Simming gefunden, lag im Herbarium Musei Fennici als P. canescens var. composita Rupr.: H. Lindberg. S. 75.
Pulsatilla patens × *vernalis.* Isthmus karelicus: H. Lindberg. S. 20, 76.
P. vernalis var. *albescens* H. Lindb. Savonia australis, Kaipiais. S. 77.

Quercus pedunculata var. *laciniata*. Isthmus karelicus: H. Lindberg. S. 76.

Salix cinerea × *lapponum* » » S. 20.

S. rosmarinifolia × *vagans*. Tav. australis, Kalvola: V. Borg. S. 52.

Sonchus oleraceus var. *albiflorus* Rupr. Nyland, Kyrkslätt: M. Brenner. S. 51.

Veronica aquatica Bernh. Exemplare aus Villmanstrand (1856, Simming) und Viborg (1870, Berg) lagen im H. M. F. als *V. anagallis*, welche letztere Art indessen nur in Åland, Eckerö gefunden ist: H. Lindberg. S. 20.

Wichtigere neue Fundorte.

Ammodenia peploides. Isthmus karelicus: H. Lindberg.

Anemone nemorosa. Savonia borealis & Ostrob. Kajanensis. S. 3.

Artemisia bottnica. Ostrob. bor., Kemi: A. Rantaniemi.

Atriplex littoralis. Isthmus karelicus: H. Lindberg.

Bidens radiatus × *tripartitus* » » S. 7.

Botrychium lanceolatum » »

Cakile maritima » »

Calamagrostis arundinacea × *epigejos*. Karel. ladogensis: R. Vegelius. S. 30.

C. arundinacea × *phragmitoides* » »

C. lapponica » »

Campanula cervicaria. Alandia: A. Rantaniemi.

Carex arenaria. Isthmus karelicus: H. Lindberg. S. 7.

C. flava × *Oederi*. » »

C. lævirostris. Tavastia australis: V. Borg. S. 52.

Chrysoplenium alternifolium. Savonia borealis. S. 3.

Epilobium obscurum. Nystad: Cajander.

Epipactis palustris. Isthmus karelicus: H. Lindberg.

Epipogon aphyllus. Ostrob. boreal., Kemi: O. Vallenius.

Euphrasia tenuis Brenner. Nylandia, Kyrkslätt: M. Brenner.

Geum strictum. Isthmus karelicus: H. Lindberg. — Kar. olonets.: F. Elfving.

Impatiens noli tangere. Kuopio. S. 3.

Lactuca muralis. Tavastia austr., Längelmäki: V. Borg.
Littorella lacustris. Sav. austr., Taipalsaari: H. Zilliacus. — Regio aboënsis, Karislojo: O. Sundvik.
Myrtillus nigra var. *leucocarpa.* Borgå. S.
Nymphæa alba f. *erythrostigma.* Karel. austr., Virolahti: Th. Sælan. — F. *rosea* Viborg, Näätälä: H. Zilliacus.
N. candida. Karel. austr., Virolahti: Th. Sælan.
Orchis Traunsteineri. Istmus karelicus: H. Lindberg.
Potamogeton sparganifolius. » ». S. 74.
Pulsatilla patens. Tavastia australis, Kalvola: V. Borg.
Ranunculus cassubicus. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Rubus idæus var. *anomalus.* » »
Rumex domesticus × *obtusifolius.* Helsingfors: H. Lindberg.
R. aquaticus × *obtusifolius.* » »
R. maritimus. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Salix myrtilloides × *rosmarinifolia.* Isthmus karelicus: H. Lindberg. S. 7.
Sedum annuum. Tavastia borealis: I. Lindroth.
Veronica spicata. Regio aboënsis, Kisko.

Verwildert oder eingeschleppt.

Die Ballast-Flora von Vasa mit Berücksichtigung der sonst eingeschleppten Arten wird nach Beobachtungen in den Jahren 1882—92 geschildert von W. Laurén. S. 36.

Betonica officinalis hat sich in Karelia ladogensis, Kirjavalahti, vollständig eingebürgert: J. Lindén. S. 30.

Cuscuta Trifolii wurde in der Nähe von Sortavala auf einem Kleefelde gefunden und hat sich wahrscheinlich auf dem Platze erhalten während der sechs Jahre, die nach der Klee-Aussaat verflossen waren. Ihr Auftreten scheint ziemlich beschränkt zu sein. J. Lindén. S. 30.

Mimulus guttatus. In der Umgegend von Sortavala ist diese Art jetzt im Ausbreiten begriffen. J. Lindén. S. 30.

Potentilla Goldbachii Rupr. Je ein Exemplar in Valkjärvi (Isthmus karelicus) und Jorois (Savonia borealis) gefunden. H. Lindberg. S. 75.

Thlaspi alpestre scheint sich in der Flora von Helsingfors vollständig eingebürgert zu haben. A. J. Mela & Sælan. S. 34. Auf dem früher bekannten Fundorte in Vihti (Regio aboënsis) hat F. Elfving die Art aufgesucht um möglicherweise über ihr spontanes Vorkommen ins Reine zu kommen. Die Frage blieb unentschieden; hervorgehoben wurde aber, dass die Pflanze nicht, wie angegeben, in einem Haine wuchs, sondern auf einem trockenem Abhange in unmittelbarer Nähe eines allgemeinen Fahrweges.

Musci.

Neu für das Gebiet.

Bryum warneum Bland. Åland: H. Lindberg. S. 74.
Polytrichum ohioënse Ren. et Card. Isthmus Karelicus: H. Lindberg. S. 74.
Schistophyllum Julianum (Sav.) Lindb. Subfossil in Ikalis. S. 25.
Sphagnum molle Sull. Åland: H. Lindberg. S. 73.

Wichtigere neue Fundorte.

Amblystegium fluviatile (Sw.) Br. eur. Åland: P. Hj. Olsson.
A. ochraceum (Turn.) Lindb. » »
Arnellia fennica (Gottsche). Karelia pomorica: I. O. Bergroth.
Buxbaumia aphylla L. Tavastia borealis: I. Lindroth.
Dicranum brevifolium Lindb. Åland: P. Hj. Olsson.
Diplophyllum obtusifolium (Hook.). Karelia pomorica: I. O. Bergroth.
Fontinalis dalecarlica Br. eur. Åland: P. Hj. Olsson.
Hypnum pyrenaicum (Sprull). » »
Jungermannia barbata var. *gracilis* Schleich. Karelia pomorica: I. O. Bergroth.
Neckera pennata (L.) Hedw. Åland: P. Hj. Olsson.
Seligeria setacea (Wulf.) Karelia pomorica: I. O. Bergroth.
Stereodon fastigiatus Brid. Åland: P. Hj. Olsson; Karelia pomorica: I. O. Bergroth.

Lichenes.

Neu für das Gebiet.

Lecanora Bouteillei Desm. Evo: J. E. Furuhjelm.

Fungi.

Neu für das Gebiet.

Puccinia Valantiæ Pers. Helsingfors: I. Lindroth.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Mötet den 5 oktober 1895.

Sid.
A. J. Mela: Fanerogamer från norra Savolaks 3
E. A. Wainio: *Chrysanthemum leucanthemum* f. *autumnalis* . . . . .
H. Lindberg: Fanerogamer från Karelska näset 4
M. Brenner: Egendomliga fall af grenbildning hos gran 8
B. Poppius: *Camptotelus costalis* från Konevits 10
D. A. Wikström: *Melampsalta montana* återfunnen i Finland 11
K. M. Levander: *Ranatra linearis* från Skuru 13
E. A. Elmgren: *Cetonia metallica* förtärande äppel 14
P. Hj. Olsson: Nya mossor från Åland . . . .
A. Arrhenius: Former af *Linnæa* och *Capsella* 15
F. Elfving: *Littorella* och *Nymphæa alba* f. *rosea* . . . .
I. O. Bergroth: *Larus ridibundus* vid Helsingfors . . . .

Mötet den 2 november 1895.

Th. Sælan: *Littorella* från Karislojo 19
H. Lindberg: Tre nya fanerogamer 20
E. Reuter: *Chionaspis salicis* 21
I. Lindroth: *Puccinia Valantiæ* från Helsingfors 22

Mötet den 7 december 1895.

H. Lindberg: En utdöd mossa *Schistophyllum Julianum* 25
E. Reuter: *Asopia glaucinalis* från Åland 26
A. Westerlund: *Hymenoptera fossoria* 27
A. Moberg: Inhemskt silke af *Hyponomeuta padella* 29
H. Lojander: *Claviceps*-former . . . .
A. O. Kihlman: *Calamogrostis*-former från Kar. lad. . . . .
J. Lindén: *Cuscuta*, *Betonica* och *Mimulus* vid Sortavala 30

Mötet den 1 februari 1896.

E. Hisinger: *Isotoma hiemalis* vid Fagervik 32
O. M. Reuter: Insekter importerade med utländska mjölförsändelser .
» *Periplaneta americana* 33
B. Poppius: *Niptus hololeucus* från Esbo 34

Sid.
Th. Sælan: Monströs *Bellis perennis* 34
Th. Sælan, A. J. Mela, F. Elfving: *Thlaspi alpestre* . . . . »
A. Luther: *Dasychira abietis* från Lojo 35
M. Brenner: *Alca torda* vid Kemi . . . . »
W. Laurén: Barlastväxter observerade i Vasa åren 1882—92 36

Mötet den 7 mars 1896.

A. W. Granit: Om fjällemmeln och dess vandringar 45
M. Brenner: *Sonchus oleraceus* var. *albiflorus* från Kyrkslätt 51
E. Reuter: Tre nya vecklarefjärilar . . . .
V. Borg: Anmärkningsvärda fanerogamer från södra Tavastland . . . 52
Th. Sælan: Fruktbärande blodbok vid Fagervik . . . . »

Mötet den 11 april 1896.

Th. Sælan: *Parnassia palustris* var. *tenuis* 54
» *Nymphæa candida* i Virolahti . . . .
K. E. Stenroos: Cladocerernas biologi och preparering . . . . . .
I. Lindroth: *Vanessa xanthomelas* från Mäntsälä . . . .

Mötet den 2 maj 1896.

A. J. Mela: De inhemska *Nymphæa*-formerna 55
» *Loxia leucoptera* från Kittilä 56
A. O. Kihlman: Finska *Euphrasia*-arter . . . .
M. Brenner: *Euphrasiæ* från Kyrkslätt . . . .
» *Primula unicolor* Nolte och förvandta former . . . . .
» J. Klinges undersökningar af finska *Orchis*-former . . . 57
» Iktyologiska meddelanden 59
O. Meriläinen: Ornithologiska notiser . . . .
I. O. Bergroth: Mossfloran i Karelia pomorica . . . .

Årsmötet den 13 maj 1896.

K. M. Levander: Redogörelse för de zoologiska samlingarna 65
A. O. Kihlman: Redogörelse för de botaniska samlingarna 66
M. Brenner: *Euphrasia micrantha* och *E. Hjeltii* 72
A. J. Mela: Finska *Nymphæa*-arter 73
H. Lindberg: Tre nya mossor . . . . »
» *Potamogeton sparganifolis* från Karelska näset 74
» *Potentilla Goldbachii* 75
» Anmärkningsvärda fanerogamer från Ik och Ka 76
E. A. Wainio: *Lecanora Bouteillei* från Evois 77
D. A. Wikström: *Tetrao urogalloides* . . . . »
P. Hj. Olsson: Två nykomlingar till finska fågelfaunan . . . . . . »
» Sällsynta fåglar funna i sydvestra skärgården 79
A. Arrhenius: *Alchemilla vulgaris*, en kollektivart 80

Rättelse.

Sid. 32 rad. 16 nedifrån står: *Achorustes socialis* Usel, läs: *Achorutes socialis* Uzel.

Publications de la Societas pro Fauna et Flora fennica en vente chez M. G.-W. Edlund, libraire, à Helsingfors.

Notiser ur Sällsk:s pro Fauna et Flora fennica förhandlingar:

8:de häftet	(1864—69, 1882)	à	Fmk	2: 50
9:de »	(1868)	»	»	4: —
10:de »	(1869)	»	»	5: —
11:te »	(1871)	»	»	6: —
12:te »	(1874)	»	»	6: —
13:de	(1871—74)	»	»	6: —
14:de »	(1875)	»	»	4: —

Acta Societatis pro Fauna et Flora fennica:

Vol. I	(1875—77)	»	»	10: —
Vol. II	(1881—85)	»	»	8: 50
Vol. III	(1886—88)	»	»	10: —
Vol. IV	(1887)	»	»	10: —
Vol. V, 1, I—III	(1888—95)	»	»	6: 50
Vol. VI	(1889—90)	»	»	15: —
Vol. VII	(1890)	»	»	10: —
Vol. VIII	(1890—93)	»	»	10: —
Vol. IX	(1893—94)	»	»	12: —
Vol. X	(1894)	»	»	10: —

Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora fennica:

1:sta häftet	(1876)	à	Fmk	1: 50
2:dra »	(1878)	»	»	2: —
3:dje »	(1878)	»	»	2: —
4:de »	(1878)	»	»	2: —
5:te »	(1880)	»	»	2: 50
6:te »	(1881)	»	»	3: —
7:de »	(1881)	»	»	2: —
8:de »	(1881)	»	»	2: —
9:de »	(1883)	»	»	2: —
10:de »	(1883)	»	»	2: —
11:te »	(1885)	»	»	2: 50
12:te »	(1885)	»	»	3: —
13:de »	(1886)	»	»	3: —
14:de »	(1888)	»	»	3: —
15:de »	(1889)	»	»	3: —
16:de »	(1891)	»	»	3: —
17:de »	(1892)	»	»	3: —
18:de »	(1892)	»	»	3: 50
19:de »	(1893)	»	»	1: 50
20:de »	(1894)	»	»	1: 25
21:sta »	(1895)	»	»	1: 75

Herbarium Musei Fennici:

I. Plantæ vasculares (1889)	»	»	3: —
II. Musci, (1894)	»	»	1: 50

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDETREDJE HÄFTET.

MED EN TAFLA.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS, 1898.

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDETREDJE HÄFTET.

LIBRARY
NEW YORK

MED EN TAFLA.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS, 1898.

KUOPIO 1898.
O. W. Backmans boktryckeri.

Societas pro fauna et flora fennica.

1896—1897.

Hedersordförande:

Herr W. Nylander.

Ordförande:

Herr J. A. Palmén.

Vice-ordförande:

Herr F. Elfving.

Sekreterare:

Herr I. O. Bergroth, under 1897 herr A. Arrhenius.

Skattmästare:

Herr L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Herr E. Reuter.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Herr K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Herr A. O. Kihlman.

Bestyrelse:

Herrar J. A. Palmén, F. Elfving, J. P. Norrlin, J. Sahlberg, A. O. Kihlman, O. M. Reuter, Th. Sælán. — Suppleanter: V. F. Brotherus, K. M. Levander.

Mötet den 3 oktober 1896.

Till medlemmar invaldes genom acklamation de på senaste möte föreslagna studerandene P. A. Rantaniemi och K. V. Fontell samt herr Elis Nordling.

Chicago Academy of sciences hade insändt särskilda nummer af sina »Bulletins» och beslöt Sällskapet träda i skriftbyte med detta samfund.

Lektor A. J. Mela förevisade ett lefvande exemplar af en svanslös katt från Pieksämäki socken. Denna egendomliga form af vår vanliga huskatt, som af befolkningen på orten på många håll ansågs som en bastard mellan katt och hare eller kanin, utmärker sig genom ytterst kort, rudimentär svans. Den uppgafs vara tämligen vanlig i S:t Michel och trakten däromkring, där den af folket anses vara en bättre råttfångare än den långsvansade katten. Genom parning mellan vanliga och svanslösa exemplar erhålles en afkomma, som utgöres dels af svanslösa, dels af långsvansade individer.

Professor E. Sundvik förevisade exemplar af *Jasione montana* från ett berg vid vestra stranden af Puujärvi i Karislojo samt omnämnde att *Cuscuta trifolii* anträffats å en några år gammal ängsvall i samma socken. — Den samme framlade vidare talrika, blommande exemplar af *Littorella lacustris* från samma sjö, där den förekom submerst, utan att blomma, men med utlöpare (se dessa Meddelanden h. 22, s. 19). Föredragarens son, lyceisten Odo Sundvik, hade planterat en mängd exemplar vid vattenbrynet på ett för vågsvall skyddadt ställe, och där hade

växten blommat, medan däremot bildningen af stoloner uteblifvit. I Lojo sjö, som genom en ett par kilometer lång bäck står i förening med Puujärvi, förekommer *Littorella* ej, och antog föredragaren att orsaken härtill låg i beskaffenheten af dess vatten, som är brunt och grumligt, medan vattnet i Puujärvi är kristallklart.

Vidare gjorde herr Sundvik till protokollet ett meddelande angående förekomsten af ett vaxlikt ämne i humlornas (*Bombus muscorum* och *B. lapideus*) bon.

Lektor A. J. Mela förevisade ägg af *Ampelis garrulus* från Pieksämäki, där de anträffats senaste sommar nära Kukkarolampi af lyceisten J. E. Aro. Boet var bygdt i en stor tall på midten af en gren. Denna fyndort är den sydligaste hittills kända i landet.

Vidare föredrog lektor Mela om Finlands *Nymphæa*-arter. (En afhandling härom ingår i Acta XIV, n:o 3).

Studerande B. Poppius förevisade exemplar af en för finska faunan ny Elaterid, *Negastrius 4-pustulatus* Fabr., anträffad af honom senaste sommar i några exemplar vid Tolvoja på Saoneshje halfön i ryska Karelen den 7 juli, äfvensom i ett exemplar vid Kosmosero i samma provins den 13 juli. På hvartdera stället anträffades ifrågavarande art på torra åkrar. — Arten är för öfrigt utbredd öfver en stor del af Europa och är nordligast anträffad i Sverge och Östersjöprovinserna.

Rektor M. Brenner förevisade en stolonartad grenbildning hos granen, äfvensom genom afbetning af får förkrympta, täta busklika exemplar af tall och gran från Ingels i Kyrkslätt af samma slag som det granexemplar som för några år sedan förevisades för Sällskapet såsom en varietet eller »lusus» af gran.

Vidare förevisade herr Brenner en teckning af en gammal, kullfallen, med toppen mot en bergvägg liggande tall, från hvars mellersta del två stora yfviga tallar uppvuxit, medan den

ursprungliga, öfver berget skjutande toppen omformats till en nedböjd gren. Trädet i fråga förekommer i Qvarnby i Kyrkslätt socken i en bergsklyfta invid gården Sigurs och utmärker sig för öfrigt liksom flere andra i närheten befintliga tallar genom sina små släta kottar. I sammanhang härmed förevisades ett antal med afseende å fjällens beskaffenhet olika tallkottar från Kyrkslätt, varierande från alldeles släta, såsom de just nu nämnda, till i följd af hornlika utskott på fjällen starkt knöliga, något påminnande om kottarna hos den i mellersta Europa förekommande *P. uncinata.* Till åtskilnad från den typiska med släta kottar eller med en liten knöl på fjällen försedda formen benämndes denna form, hos hvilken kottarna — med undantag af ena sidan vid basen — af de behornade, något snedt pyramidformiga fjällspetsarna äro starkt knöliga, — f. *cornigera.*

Rektor Brenner förevisade ytterligare af honom senaste sommar i Kyrkslätt insamlade exemplar af *Eupatorium cannabinum.* Ifrån Nyland förut okänd, hade den nu i 40 à 50 omkring meterhöga exemplar anträffats vid en ur Meiko-träsk på Qvarnby mark utrinnande skogsbäck nära nämnda vid gränsen mot Sjundeå socken belägna skogssjö. Här växte den hopträngd i en tät grupp tillsammans med likaledes resliga exemplar af *Lysimachia vulgaris, Lythrum salicaria, Peucedanum palustre, Triodia decumbens* och steril *Carex acuta* jämte medelstor *Lycopus europæus, Mentha arvensis, Scutellaria galericulata,* storbladig *Viola palustris* och *Polypodium Phegopteris* samt en och annan rönn, björk, klibbal och *Rhamnus frangula,* bildande likasom en oas i den enformiga barrskogen med dess blåbärs- och lingonris samt ljung och *Pteris aqvilina.*

För öfrigt framhölls den rikliga förekomsten af ek och hassel, ställvis med grupper af lind, på Qvarnby, Vohls och Österby egor vid sjöarna Humaljärvi och Storträsk, bildande här och där med björk och barrträd samt en och annan rönn, sälg och asp uppblandade skogspartier, såsom emellan Mustjärvi och Storträsk i Qvarnby, vid foten af Smedjebärget i Vohls

samt i synnerhet på den i Humaljärvi långt utskjutande Brunksnäsudden i Österby. Marken i dessa skogar är nästan uteslutande betäckt af blåbärsris, vid foten af bärgväggarna med *Polystichum filix mas* och *P. spinulosum*, där den icke, såsom i tätare hasseldungar, är nästan utan all grönska, endast betäckt af ett lager förvissnade blad. På sådana ställen anträffades på Brunksnäsudden jämte *Ribes albinum* och *Lonicera xylosteum*, den i vestra Nyland förut ej funna *Epipactis latifolia* samt *Viola mirabilis* och *Clinopodium vulgare*.

Bland sällsyntare växter från Kyrkslätt omnämndes för öfrigt *Ononis hircina* på stranden af Skyttö vid Värström, *Allium oleraceum* på Rilaxholmen vid Tavastfjärden samt — enligt O. B. Brenner — *Dentaria bulbifera* på Hooxholmen vid Sperringssundet, denna — liksom Granholmen vid samma sund samt Rilaxholmen — äfven känd för sina ekar och lindar.

Slutligen uppläste rektor Brenner, med anledning af Bestyrelsens vägran att i Sällskapets skifter publicera en af honom inlemnad afhandling »Lichenologins utveckling i Finland», ett i protokollet intaget andragande, i hvilket han delgaf Sällskapet ordalydelsen af ett bref från professor Nylander, innehållande ett lofordande uttalande om arbetet och ogillande af Bestyrelsens förfarande.

Uti samma andragande uttalade herr Brenner vidare sin protest mot Bestyrelsens åtgärd beträffande en af honom för tryckning afsedd och nu till protokollet inlemnad förteckning öfver »Mossor insamlade i Kajana-Österbotten och angränsande dela af Norra Österbotten och Norra Karelen». Under den botaniska forskningsresa herr Brenner 1869 med understöd af Sällskapet företagit i nämnda trakter hade han äfven insamlat ett antal mossor, hvilka, efter att hafva blifvit bestämda samt sedermera af professor Lindberg genomsedda och granskade, öfverlemnats till Sällskapet. Att döma af den nyligen utkomna mossafdelningen af *Herbarium Musei Fennici* ed. II. tyckes denna kollektion icke hafva kommit samlingarna till godo, och obekant är hvad dess öde blifvit. En förteckning öfver

den hade lyckligtvis i tiden uppgjorts, och utvisade denna att den innehållit ett antal former, som enligt nämnda arbete ickc finnas från Kajana-Österbotten i universitetets samlingar representerade, nämligen 32 arter och 22 varieteter och bland dessa fyra, hvilka här hafva sin yttersta gräns mot norr, och två andra mot söder, förutom några som äro nya för Norra Österbotten och Norra Karelen.*

I anledning af detta andragande ville ordföranden, professor J. A. Palmén, till protokollet hafva antecknadt att Bestyrelsens beslut i fråga om de nämnda afhandlingarna varit enhälligt.

Magister Harald Lindberg förevisade och inlemnade till samlingarna exemplar af följande anmärkningsvärda växter, tagna under sistförflutna sommar på Karelska näset.

Scirpus radicans Schkuhr. Denna för finska floran nya art hade anträffats på tvenne ställen, nämligen ymnigt tillsammans med *Oryza clandestina*, *Glyceria spectabilis* etc. på en liten, slamrik, af vårvattnet öfversvämmad holme i mynningen af Systerbäck, samt i talrika exemplar på en likaledes vårtid öfversvämmad strand uti Puustinlahti vik vid Vuoksen ett par kilometer från Pasuri gästgifveri uti Valkjärvi socken. Afviker från *Scirpus silvaticus*, hvilken den habituelt mest liknar, hufvudsakligast genom följande karaktärer: bladen äro platta af gulgrön färg, axen dubbelt längre, sittande på mer eller mindre utdragna, glatta skaft, axfjällen rundtrubbiga med udd, samt i synnerhet genom sina långa, bågböjda, rotslående skott, hvilka i spetsen gifva upphof åt nya plantor. Enligt Meinshausens »Flora ingrica» förekommer *Scirpus radicans* allmänt i det litorala området af Ingermanland; för öfrigt är den funnen i Lothringen, Tyskland, Österrike, Ungern, Serbien och mellersta Ryssland, inom Skandinavien endast i Telemarken i Norge samt uti Vermland.

Schistophyllum Julianum (Sav.) Lindb. Denna mossart, hvilken inom landet endast anträffats subfossil uti Satakunta,

*) I sammandrag finnes denna förteckning publicerad i Botaniska Notiser, 1896.

hade af föredragaren observerats i mängd uppkastad på stranden mellan Kuokkala och Afanasi (Kivinebb) vid Finska viken, antagligen härstammande från Systerbäck.

Salix triandra L. Af denna art, hvilken inom Finland endast växer uti Ob. och Im., anträffades tvenne små buskar på en sandig strand i Puustinlahti viken vid Vuoksen. Enligt Meinshausen är den allmän i södra delarna af Ingermanland, men i norra delen endast tagen vid kusten vid Systerbäck.

Dessutom förevisades följande för Savonia borealis nya fanerogamer, funna uti Jorois socken.

Sagina nodosa, anträffad ymnig på en fuktig äng nära Pasala egendom (förut inne i landet endast funnen uti Kuusamo), växande tillsammans med *Cerastium triviale* f. *glandulosa*. Dessa tvenne jämte de förut anträffade *Potamogeton pectinatus* och *Batrachium confervoides* torde med skäl kunna betraktas såsom reliktformer från en saltvattens period.

Aspidium thelypteris, *Carex paradoxa* och *Carex heleonastes* från ett björkkärr ej långt från Pasalaegendom.

Föredrogs ett insändt meddelande

Zur Lepidopterenfauna von Esbo-Löfö [1])

von Guido Schneider.

Das Auftreten und Verschwinden gewisser Schmetterlingsarten hat bereits in verschiedenen Gegenden die Aufmerksamheit der Sammler auf sich gelenkt. So war z. B. *Vanessa cardui* vor 18 bis 20 Jahren ein recht häufiger Schmetterling in Estland, wurde aber seit jener Zeit sehr selten und verschwand aus einigen Gegenden vollständig. Erst in den letzten Jahren tritt diese *Vanessa* wieder in grossen Mengen auf, wie mir von den Herren Lehbert und Glanström aus dem östlichen Estland berichtet wird.

Leicht erklärlich ist das häufigere und seltenere Vorkommen von *Hadena amica* und das ganz sporadische Auftreten

[1]) Vergl. Meddel. af Soc. pro Fauna et Flora fennica. H. 19, 1893, pag. 101.

von *Agrotis arctica* in Estland. Die Südgrenze dieser Noctuen geht durch das baltische Gebiet und ist gewiss aus klimatischen Gründen Verschiebungen unterworfen.

Es wäre daher höchst interessant innerhalb eines leicht zu durchforschenden Gebietes die jährlichen Veränderungen im Bestande der Insektenfauna und ihre eventuellen Beziehungen zu klimatischen und meteorologischen Verhältnissen zu studieren. Besonders eignen sich, wie mir scheint, dazu die Rhopalocera, weil sie wegen ihrer Grösse leicht in die Augen fallen, und die Noctuen, weil sie sich bequem anködern lassen.

Als Beobachtungsstation ist das Sommerlaboratorium des Herrn Prof. J. A. Palmèn auf der Insel Esbo-Löfö vorzüglich geeignet. Wenn sich dieses nützliche Institut stetig mehr consolidiert, was von allen Freunden desselben lebhaft gewünscht wird, so werden sich künftighin alle Veränderungen im Bestande der Fauna und Flora dieser kleinen Insel und des zunächst liegenden Archipels unter den Augen von Biologen vollziehen. Hinsichtlich der Lepidopterenfauna von Esbo-Löfö lagen bisher noch keine Untersuchungen vor, und ich sehe mich dadurch veranlasst die Resultate meines diesjährigen Sammelns zu publicieren. Auf Vollständigkeit kann meine Sammlung jedoch keinen Anspruch erheben, weil ich nur eine relativ kurze Zeit dieses Sommers neben anderen Studien den Schmetterlingen widmen konnte. Sie giebt nur ein Bild von der mehr oder weniger grossen Häufigkeit gewisser Species in den Monaten Juli und August.

Besonders auffallend war in diesem Jahre das massenhafte Auftreten der Catocaliden, von denen ich vier Species, darunter auch die in den Katalogen von Tengström [1]) und E. Reuter [2]) noch nicht verzeichnete *Catocala sponsa* in vier Exemplaren, fing. *Catocala fraxini* flog in grossen Mengen, was mir auch von verschiedenen Stellen aus Estland gemeldet wird.

---

[1]) *Catalogus Lepidopterorum Faunæ Fennicæ.* Notiser ur Sällskapets pro Fauna et Flora Fennica förhandlingar. X. 1869.

[2]) Förteckning öfver Macrolepidoptera funna i Finland efter år 1869. Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica. IX. 1893.

Das folgende Verzeichnis soll einen ungefähren Ueberblick über die Häufigkeit der von mir gesammelten Arten geben:

Acronycta megacephala F. selten.
» *psi* L. häufig.
» *rumicis* L. nicht selten.
Agrotis augur F. sehr gemein.
» *pronuba* L. nicht selten.
» *rubi* View. selten.
» *dahlii* Hb. häufig.
» *festiva* Hb. gemein.
Charæas graminis L. sehr gemein.
Mamestra thalassina Rott. häufig.
Hadena lateritia Hufn. häufig.
» *didyma* Esp. häufig.
» *pabulatricula* Brahm. recht häufig.
Dypterygia pinastri L. sehr häufig.
Hydrœcia micacea Esp. selten.
» *nictitans* Bkh. selten.
Leucania pallens L. nicht selten.
Caradrina morpheus Hufn. selten.
Amphipyra tragopogonis L. sehr häufig.
Cosmia paleacea Esp. selten.
Dyschorista suspecta Hb. häufig.
Xanthia fulvago L. häufig.
Scoliopteryx libatrix L. selten.
Catocala fraxini L. sehr gemein.
» *adultera* Mén. 2 Exemplare.
» *sponsa* L. 4 Exemplare.
» *pacta* L. 2 Exemplare.

Catocala fraxini begann eine Stunde nach Sonnenuntergang zu fliegen und umschwärmte in grossen Mengen eine alte Birke, aus deren Stamm nahe der Wurzel stark duftender, gärender Saft entströmte. Am Tage war der Stamm dieser Birke von so zahllosen Exemplaren von *Vanessa antiopa* L. bedeckt, wie sie nicht in jedem Jahre vorkommen mögen. Mit aufgeklappten Flügeln ist *Vanessa antiopa* ebensogut der

Farbe der geborstenen Birkenrinde angepasst, wie die *Catocala*-arten mit ausgebreiteten Flügeln des Nachts. Zusammen mit *Vanessa antiopa,* aber in weit geringerer Zahl sah man *V. atalanta* L., *V. urticæ* L. und *V. c album* L.

Der Reichthum von Esbo-Löfö an grossen Schmetterlingen, zu denen ferner noch *Pieris brassicæ* L., *Papilio machaon* L. und *Parnassius apollo* L. zu zählen sind, erklärt sich leicht durch die reiche Vegetation der Insel, welche einerseits Verstecke und Windschutz, andererseits verschiedenartiges und reiches Futter darbietet, und durch die Nähe des Festlandes.

Zum Schluss kann ich mir nicht versagen darauf hinzuweisen wie wichtig die genauere Kenntnis der Insektenwelt zur Lösung verschiedener, speciell ethologischer [1]) Probleme ist, und das Studium derselben jüngeren Collegen zur Ausfüllung der Mussestunden zu empfehlen.

Studerande A. Luther förevisade en för landet ny nattfjäril, *Emmelia trabealis* Sc., af honom tagen likaledes å Esbo-Löfö senaste sommar.

Kandidat E. Nordenskiöld inlemnade till samlingarna och demonstrerade en samling finska Hydrachnider, omfattande 34 arter, af hvilka de flesta voro förut icke kända från Finland samt tvenne icke tagna i Skandinavien.

Magister D. A. Wikström förevisade larfskinn och imagines af cicadiden *Melampsalta montana,* af hvilken insekt exemplar från Fiskars-trakten redan tidigare blifvit för Sällskapet företedda. De nu förevisade exemplaren voro tagna af lyceisten K. Rein nära Sjöbacka torp vid Tötar hemman i Lojo; larvskinnen den 12 och 16 juni, de fullbildade insekterna åter den 12 juni och 1 juli.

---

[1]) Vergl. *Fr. Dahl.* Vergleichende Untersuchungen über die Lebensweise wirbelloser Aasfresser. Sitzungsber d. kngl. preuss. Akad. d. Wiss. Berlin 1896. II.

Till de botaniska samlingarna hade inlemnats:

12 fröväxter från Ladoga Karelen, däribland nya för provinsen: *Ceratophyllum demersum*, *Rumex obtusifolius*, *Actæa erythrocarpa* och *Draba hirta* af stud. R. Wegelius.

15 algprof från norra och mellersta Finland, af dr A. O. Kihlman.

15 arter kärlväxter i väl konserverade exemplar från norra och södra Savolaks, däraf nya för norra Savolaks: *Myriophyllum verticillatum* och „*Nymphæa candida*" var. *rosea* från Lapinlaks, samt nya för södra Savolaks: *Geranium pusillum*, *Epipogon aphyllus* (K. J. Lagus) och *Linaria vulgaris* var. *peloria*, af lektor E. J. Buddén.

Ceratophyllum demersum från Sordavala af doktor K. H. Hällström.

5 kärlväxter från Jorois (*Carex heleonastes*, *C. paradoxa*, *Sagina nodosa*, *Polystichum thelypteris*, *Cerastium triviale* var. *glandulosum*) alla nya för norra Savolaks, af mag. H. Lindberg.

Littorella lacustris från Karislojo, af prof. E. Sundvik.

De zoologiska samlingarna hade sedan årsmötet ökats med följande:

Vulpes lagopus, skjuten i Borgå socken den 18 september 1896, af agronomen Waldemar Åkerman.

Sylvia cinerea, unge från Helsingfors, af Karl Holmström.

2 exx. dunungar af *Charadrius hiaticula* från Esbo-Löfö, af dr K. M. Levander.

2 exx. *Pernis apivorus*, ungfåglar, samt *Falco subbuteo* och *Podiceps auritus*, ungfågel, från Tavastehus, af mag. O. Collin.

1 ex. *Anthus trivialis* från Helsinge, af preparator G. W. Forsell.

3 exx. *Corvus frugilegus*, ungfåglar, af med. kand. baron Alb. de la Chapelle.

Fötter af *Fulica atra*, skjuten den 16 juli 1887 i ett litet träsk (Punerilampi) vid Pohja gård i Tuulois af lyceisten Corander, af mag. O. Collin.

Bo af *Hippolais acterina* af mag. O. Collin. Boet, som innehöll fem friska ägg, var bygdt mellan grenarna af en syrenbuske vid den s. k. Pinellan invid Tavastehus och togs den 6 juli 1886. Fågeln hade redan tidigare, i juni samma år, bygt ett bo och däri lagt fem ägg, hvarefter den, då äggen borttagits, redde sig ett nytt bo.

Bo af *Ortygometra porzana,* funnet den 9 augusti 1886 i Karkku socken på en sank strand nära prestgården af kyrkoherden Emil Bergroth. Boet innehöll endast ett ägg, enär ungarna redan lemnat boet. Boet jämte ägget skänkta af mag. O. Collin.

Zoarces viviparus, albinos, från Esbo-Löfö, köpt af fiskaren Sundholm.

7 arter fiskar från Esbo-Löfö, konserverade i formol af doktor K. M. Levander.

19 arter i formol konserverade fiskar från Ladoga, Sordavala trakten, af stud. H. Stenberg.

75-års mötet den 1 november 1896.

Till inhemska hedersledamöter invaldes med acklamation enligt Bestyrelsens förslag å senaste möte statsrådet E. J. Bonsdorff och arkiater O. E. A. Hjelt.

Till utländska hedersledamöter invaldes enligt Bestyrelsens förslag Professor Fr. Brauer (Wien), Direktor Fr. Crépin (Bruxelles), Professor A. Engler (Berlin), Doktor F. V. A. Meinert (Kjöbenhavn), Professor K. Moebius (Berlin), Professor A. G. Nathorst (Stockholm), Professor E. Russow (Dorpat), Doktor O. Staudinger (Blasewitz), äfvensom till korresponderande ledamöter: Doktor G. Adlerz (Sundsvall), Doktor Gunnar Andersson (Stockholm), Amanuens H. Dahlstedt (Stockholm), Mr H. E. Dresser (London), Professor O. Drude (Dresden), Professor Chr. Gobi (St. Petersburg), Bibliotekarie Fr. Th. Köppen (St. Petersburg), Adjunkt S. Korshinsky

(St. Petersburg), Doktor F. F. Morawitz (St. Petersburg), Doktor E. Reitter (Paskau), Doktor David Sharp (Cambridge), Öfverlärare Ch. Warnstorf (Neu-Ruppin) och Professor R. v. Wettstein (Prag).

Till inhemska ledamöter invaldes studerandene S. Czarnecki, A. Cajander och J. af Hällström samt provisor A. Sten.

Sekreteraren, kandidat I. O. Bergroth, framlade enligt tidigare erhållet uppdrag en tryckt förteckning öfver Sällskapets under senaste kvartsekel, från den 1 november 1871 till samma dag 1896, invalda ledamöter.

Doktor R. Boldt inlemnade i manuskript ett digert register till protokollen för det sista kvartseklet, yttrande därvid följande:

»Redan innan Sällskapet nått 50 års ålder, gjorde sig behofvet af en systematiskt ordnad innehållsförteckning till Sällskapets protokoll gällande. Med anledning af ett förslag, som i sådant syfte väcktes år 1870, förklarade sig flere medlemmar villiga att gemensamt utarbeta ett dylikt register, hvilket också två år senare till Sällskapet inlemnades af herrar K. Collin, Fr. Elfving, Hj. Hjelt, A. J. Malmberg, J. A. Palmén, J. Sahlberg, A. R. Spoof och K. Unonius. Registret omfattade tidrymden 1821—1871.

Sedan dess ha ytterligare 25 år förflutit, hvarunder den vetenskapliga verksamheten inom Sällskapet varit stadd i oafbruten utveckling och mängden af vid mötena gjorda meddelanden ökats i proportion därtill. I den utomordentligt stora mängd fakta, protokollen redan innehålla, försvinner lätt mången detalj, och för den, som ej sedan gammalt är förtrogen med protokollen, kan det, trots de numera tryckta utdragen, vara svårt nog att finna reda på just den detalj han för ögonblicket behöfver.

I hopp om att kunna underlätta användandet af protokollen, påbörjade jag därför för några år sedan uppsättandet af

ett register, omfattande 25-årsperioden 1871—96, och beder att vid detta tillfälle få inlemna detsamma, ehuru det i vissa delar ännu ej befinner sig i fullt presentabelt skick. Genom att protokollens innehåll fördelas på särskilda rubriker blifva äfven detaljerna lättare tillgängliga. De uppstälda rubrikerna äro: kärlväxter, mossor, lafvar, svampar, alger, ryggradsdjurens klasser, insektordningarna, öfriga leddjursklasser samt de lägre djurprovinserna hvar för sig. Vidare: Funktionärer, medlemmar, minnesord öfver aflidna medlemmar, till arkivet eller till publikation inlemnade manuskript, resestipendier och andra understöd, penningedonationer och statsanslag, stadgarna, förslag och beslut samt diverse.

För den händelse Sällskapet framdeles önskar ega ett alfabetiskt uppstäldt register till sina protokoll, är konceptregistret så anordnadt, att dess innehåll med lätthet kan omställas efter alfabetiska grunder.

Med tacksamhet får jag nämna, att doktor Brotherus med afseende å mossorna och magister Stenroos med afseende å ryggradsdjuren genomgått registret och i detsamma angifvit den nu gällande nomenklaturen, och likaså må det vara mig tillåtet att ihågkomma den hjälp jag af min hustru erhållit vid arbetet».

Ordföranden uttalade Sällskapets tacksägelse för doktor Boldts synnerligen nyttiga och arbetsdryga verk.

Bibliotekarien, doktor Enzio Reuter, yttrade, i det han framlade manuskriptet till en katalog öfver de periodiska publikationerna i Sällskapets bibliotek: »För någon tid sedan beslöts på förslag af rektor A. Arrhenius att till Societas' pro Fauna et Flora Fennica sjuttiofemårs-jubileum den 1 november 1896 i tryck utgifva en katalog öfver Sällskapets bibliotek, och förklarade rektor Arrhenius och jag oss beredda att utföra arbetet. I anseende till tidens knapphet kunde endast den del medhinnas, som omfattar de periodiska publikationer, hvilka Sällskapet erhåller från de lärda samfund och institutioner m. m., med hvilka Sällskapet står i skriftutbyte. Afsikten är att låta denna del omedelbart efterföljas af en förteckning öfver i Sällska-

pets bibliotek befintliga själfständiga arbeten och separater. Till följd af rektor Arrhenius' sjukdom och däraf föranledda vistelse utomlands hafva vi emellertid ej kunnat få ens den förra delen färdig tryckt, utan äro endast i tillfälle att framlägga manuskriptet till densamma.»

Ordföranden tackade i Sällskapets namn utarbetarene af den omfångsrika katalogen.

Professor Fr. Elfving framlade ett fullständigt register öfver Sällskapets publikationer jämte ett botaniskt sakregister till desamma, uppgjordt af honom enligt tidigare af Sällskapet erhållet uppdrag. Vid det mekaniska arbetet härför hade han verksamt biträdts af tre yngre medlemmar, herrar Häyrén, Luther och Wahlberg. — Registret skulle en tid framåt hållas tillgängligt på Botaniska museum, så att intresserade medlemmar kunde framställa sina önskningsmål eller anmärkningar med afseende å detsamma.

Ordföranden framförde Sällkapets tack till professor Elfving och hans medarbetare.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, uppläste följande skrifvelse:

Till Societas pro Fauna et Flora Fennica.

För fyra månader sedan afsomnade min åldrige Fader, hvilken i sin ungdom varit en verksam medlem af Sällskapet; han fungerade nämligen åren 1829—30 såsom dess registrator samt åren 1834—36 i egenskap af sekreterare. Till en erinran om hans ungdomstid och naturhistoriska studier redan innan han blef student och medlem af Sällskapet, och som ett dokument utvisande huru studierna då bedrefvos, ber jag Sällskapet emottaga ett af honom år 1826 utskrifvet arbete: »Botanisk Terminologi af W. Rönnbäck», — antagligen hans lärare under skoltiden.

Vid sitt frånfälle den 30 juni 1896 var min Fader Sällskapets näståldste medlem. Såsom ett minne åter af hans ålderdomstid ber jag att i dag på Sällskapets 75-års dag få till

detsamma öfverlemna ett honom tillhörigt och därefter mig tillfallet depositionsbevis, utfärdadt af Föreningsbanken i Finland å tiotusen (10,000) finska mark, med full rätt att använda medlen för befordrande af Sällskapets vetenskapliga ändamål.

Helsinfors den 1 november 1896.

J. A. Palmén.

I anledning häraf frambar vice-ordföranden, professor Elfving, till professor Palmén försäkran om Sällskapets djupt kända tacksamhet för denna gåfva, den största Sällskapet under sin 75-åriga tillvaro fått emottaga.

Rektor M. Brenner öfverlemnade till Sällskapet 200 exemplar af sitt arbete »Bidrag till kännedom af lichenologin i Finland 1673—1896».

Doktor Osc. Nordqvist meddelade om ett fynd af relikta crustaceer i Kolimajärvi sjö i norra Tavastland. De arter, som af honom därstädes funnits och hvaraf spritlagda exemplar förevisades, voro: *Mysis relicta*, *Gammaracanthus loricatus* och *Pontoporeia affinis*. Den förstnämnda arten hade dessutom observerats i magen på en uppskuren abborre från Keitele sjö.

Meddelades att Sällskapets korresponderande ledamot, professor A. Batalin i S:t Petersburg aflidit.

På grund af en anhållan af lektor E. J. Buddén beslöt Sällskapet tillställa lyceet i Nyslott sina framtida publikationer äfvensom de band af dess skrifter, hvaraf exemplar ännu finnas i tillräckligt antal för utdelning.

Sedan det ordinarie månadsmötet slutats, samlades Sällskapets medlemmar, till ett antal af vidpass 45, i Societetshusets N:o 35, som för tillfället smakfullt dekorerats under öfverinseende af magister J. Alb. Sandman. Till festen hade inbjudits de begge nyss utsedda inhemska hedersledamöterna, statsråd Bonsdorff och arkiater Hjelt, samt Universitetets tjänstförrättande rektor, professor Forsman, af hvilka den förstnämde dock icke kunnat efterkomma inbjudningen.

Efter det té intagits och Sällskapets samlade publikationer tagits i ögnasikte, vidtog programmet för festen i det Sällskapets ordförande, professor J. A. Palmén, besteg talare-estraden och uppläste en redogörelse för Sällskapets verksamhet under det förflutna halfseklet, hvilken finnes tryckt längre fram i detta häfte.

Sedan bålar efter föredragets slut framställts, utbragte professor Palmén ytterligare en toast för Sällskapet och dess framtid, hvilken skål dracks under lifliga hurrarop. Vidare höllos tal för Sällskapets hedersordförande, professor W. Nylander (af professor Th. Sælán) och för de nyss utsedda hedersledamöterna (af professor F. Elfving), af hvilka arkiater O. Hjelt tackade för skålen. Följde så ett tal för fosterlandet af lektor A. J. Mela, hvari talaren tillika tackade Universitets-myndigheterna, ständerna och den inhemska styrelsen för hvad de gjort för Sällskapet. Talet besvarades af professor J. Forsman.

Härefter upplästes lyckönskningstelegram från Stockholm, Åbo, Tammerfors, Vasa, Kjöbenhavn, Mariehamn, Borgå, Nykarleby äfvensom en helsning från professor Nylander i Paris, till hvilken ett svarstelegram omedelbart afsändes.

Härefter sattes deltagarena i festen i tillfälle att betrakta en större samling fotografier af Sällskapets medlemmar, både döda och lefvande, äldre och yngre. Doktor R. Boldt, tack vare hvars initiativ och möda denna intressanta samling hopbragts, riktade därvid en uppmaning till alla att verka för fullständigandet af den.

Doktor A. O. Kihlman talade härpå till Sällskapets ordförande professor Palmén, som med några ord tackade.

Sedan sexan under den angenämaste stämning intagits, höllos tal ännu till professor Th. Sælán (af doktor V. F. Brotherus) och till professor J. P. Norrlin (af kandidat I. O. Bergroth). Sitt svarstal afslutade professor Sælán med ett lefve för minnet af Sällskapets stiftare.

Efter midnatt skingrade sig småningom deltagarena i festen, hvilken hos alla efterlemnade det angenämaste intryck.

Extra-mötet den 7 november 1896.

Ordföranden framlade tvenne till Sällskapets bibliotek insända arbeten, som egentligen varit afsedda att framkomma till 75-årsdagen den 1 november, men försenats och nu först kunde för Sällskapet företes. Det ena, *Les Lichens des environs de Paris*, var från Sällskapets hedersordförande, professor W. Nylander i Paris, det andra från Sällskapets korresponderande ledamot, kapten Claës Grill i Stockholm, som jämte en helsning till Sällskapet på dess 75-års dag insändt det nyss från trycket utkomna första exemplaret af sin *Catalogus Coleopterorum Scandinaviæ, Daniæ et Fenniæ,* senare delen.

Professor Sælán uppläste en tacksägelse från professor Nylander för det från Sällskapets 75-års fest till honom sända telegrammet.

Doktor E. Wainio inlemnade till tryckning tredje och sista delen af *Monographia Cladoniarum universalis.*

Till publikation inlemnades af kandidat E. Nordenskiöld »Notizen über Hydrachniden, im südlichen Finnland gesammelt».

Doktor R. Boldt förevisade och inlemnade till Sällskapet en fotografi af en i Kuopio å därvarande döfstumsskole-tomt växande ek. Trädet i fråga var planteradt af aflidne öfverstelöjtnant Lennart Forsten åren 1861 eller 62 på den honom då tillhöriga tomten. Det mäter på en meters höjd öfver marken 110 cm i omkrets samt delar sig vid brösthöjd i tvenne nästan lika tjocka stammar, hvilkas höjd är ungefär 12.5 à 13 m. Kronans diameter är circa 6 m. I norr och vester har eken varit omgifven af väldiga björkar, hvilka, på fotografin sedt, skulle stå framför och till höger, men numera äro nedhuggna. På södra sidan invid stå lägre träd och åt öster en byggnad, lemnande kronan fri åt dessa tvenne håll. Jordgrunden å platsen består af fin, lerblandad sand. Från den plats, där trädet

nu står, måste det bort för att lemna plats för en nybyggnad, och har fråga varit om att i vinter försöka få det flyttadt, med hvilken framgång återstår att se.

Enligt uppgift finnes på en gård i Kuopio en annan ek, som är lägre, men har en lummigare och vackrare krona.

Professor E. Sundvik förevisade exemplar af *Alyssum calycinum* från Karislojo, där arten förekommer massvis i trakten af professor Sahlbergs sommarvilla och enligt meddelarens åsigt torde komma att blifva stationär.

Professor O. M. Reuter förevisade lefvande insektlarver, funna i salt, som en hemmansegare i Kyrkslätt inköpt. Larverna kunde genom att hopböja kroppen och sedan åter hastigt räta ut den hoppa långa stycken. Utom dessa hade saltet ännu innehållit fragment af puppor och imagines, utan att dock arten på grund häraf kunnat bestämmas.

Magister A. Westerlund hade insändt ett skriftligt meddelande om att han den 13 sistlidne juni i Rantasalmi, Hietalahti anträffat larvskinn af *Melampsalta montana* äfvensom att eleven Anna Lempinen den 18 i samma månad i Jorois, Kerisalo, funnit en fullt utvecklad hanne af *Myrmeleon formicarius*. Vidare att han samma dag mellan Jorois kyrkby och Warkaus bruk hört och sett en fågel, hvilken han äfven tidigare tror sig hafva hört i Nyslotts-trakten, och den han förmodade vara antingen *Calamoherpe fluviatilis* eller *C. nævia*.

Vidare hade herr Westerlund insändt ett meddelande om en förmodad fiskbastard *Abramidopsis Leuckartii* (se längre fram i detta häfte).

Magister I. O. Bergroth föredrog om sina senaste sommar tillsamman med student J. I. Lindroth företagna

Botaniska exkursioner i Karelia pomorica.

Den 29 maj afreste vi med tåg till Joensuu, hvarifrån färden fortsattes med ångbåt till Lieksa by vid Pielisjärvis östra

strand och med häst till Pankakoski bruk. Här tager landsvägen slut, hvarför vi för färden längre fram voro hänvisade att gå de sträckor man icke kunde färdas båtledes. Vår kosa gick nu öfver Ruuna, Lusma, Koroppi och Kolvasjärvi byar till Repola by vid Lieksanjärvis vestra strand, dit en del af packningen redan tidigare på vårvintern sändts med släde. Här dröjde vi, ehuru ännu icke inne i vårt egentliga exkursionsområde, närmare fyra dygn, hvarunder exkursioner gjordes i omnejderna. Dels var nämligen växtverldens utveckling ännu föga framskriden, så att vi ej gjorde oss någon brådska, dels ville vi använda någon tid till att insamla så mycket mossor och lafvar som möjligt, medan vi ännu befunno oss i Karelia borealis. Åtminstone af den förstnämnda växtgruppen finnes nämligen så godt som intet från denna provins i Universitetets herbarium.

Den 8 juni bröto vi upp från Repola och framkommo på eftermiddagen till Omellie by på Torasjärvis östra strand. Härmed voro vi inne i Karelia pomorica. Följande dag fortsattes emellertid resan till Muujärvi, fyra mil öster om Omellie belägna by, hvarest vi uppslogo vårt första egentliga hufvudkvarter. Detta håll var det svåraste bland dem vi hade att tillryggalägga; vi passerade nämligen vattendelaren mellan Östersjön och Hvita hafvet och fingo gå till fots hela sträckan, medan våra saker forslades på s. k. »volakka». — Trakterna häromkring utgöras nästan uteslutande af vidsträckta tallmoar och oerhörda skogar, ställvis afbrutna af myrartade sumpmarker och mossar kring träsken, hvarför exkursionerna lemnade ganska ringa utbyte. Vi reste den 15 juni vidare mot nordost till Tiiksijärvi by vid sjön af samma namn och därifrån till Tiiksi. Det sistnämda hållet hade vi redan landsväg, men måste likväl tillryggalägga det ridande, af orsak att i hela byn fans endast *en* kärra, hvilken behöfdes för vår packning. I Tiiksi dröjde vi ett par dagar, hvarunder en längre utflykt företogs till Ontrosenvaara och ett stycke uppför Tschirkkakemijoki.

Den 22 juni kommo vi till Rukajärvi. Ursprungligen afsedd att räcka endast ett par dagar, blef vår vistelse här utsträckt öfver en vecka, alldenstund en större timmerflotta,

hvilken som bäst flötades ned utför den smala Onnanjoki, helt och hållet spärrade vår väg. Först den 1 juli skedde uppbrottet. Vägen gick först uppför Onnanjoki och sedan ett stycke öfver land till Hiisijärvi by, samt därifrån öfver Kompakka till Koivuniemi by. Här dröjde vi åter hela nio dygn, hvarunder en längre exkursion gjordes till det vidpass 25 km norrut belägna Kevättömärvi. — Så foro vi utför Tungunjoki förbi byn af samma namn till Maasjärvi, hvarifrån vi hade att passera en landväg på 25 km till Sjurgarvi by vid den stora sjön af samma namn. Efter ett par dagars exkursioner i trakten där omkring bröto vi den 19 juli upp med Soroka vid Hvita hafvet som mål. Efter tvenne mils vandring nåddes Vigfloden, 18 km från dess utflöde, och följande dag kommo vi till Soroka. — Härifrån afreste vi emellertid så godt som omedelbart till Solovetsk, hvarvid vi hade förmånen att få göra öfverresan på en af de två präktiga och komfortabla ångbåtar, hvarmed ett bolag i Archangel numera trafikerar dessa vatten, och hvilka göra en tur i veckan. På Solovetsk dröjde vi till nästa ångbåtstur, således en vecka, och för lika lång tid uppslogo vi vårt hufvudkvarter på Popovansaari utanför Kem, hvarest en stor ångsåg är belägen. Under denna vecka gjorde vi en tur ut till de högbergiga, intressanta Gås (Gusovoi)-öarna och en annan till Sjuja stora by, hvilken ligger tre mil söderut ett stycke uppför ån af samma namn.

Till Soroka återkommo vi den 4 augusti, och den 8 bröto vi upp därifrån samt foro utan några längre uppehåll uppför Wig och dess biflod Onda till Ondarvi by vid norra änden af Ondajärvi sjö, dit vi efter vidpass 16 mils båtfärd anlände den 15 augusti. Härifrån hade vi en bekväm landsvägsresa ned till Siesjärvi, där Suondali by på ön af samma namn blef vårt sista hufvudkvarter. Den 28 augusti anträddes återfärden öfver Povenetz och Petrosavodsk till Petersburg och Helsingfors.

Som det anmärkningsvärdaste resultatet af vår resa kan betecknas uppdagandet i det inre af provinsen af ett vidsträckt område, utmärkt genom den allmänna förekomsten af gungflyartade ståndorter med deras egendomliga, intressanta arter.

Medan under 1894 års resa dylika lokaler anträffades endast på ett par ställen vid Siesjärvi och Särkijärvi, sågos nu delvis ganska vidsträcktagun gflyn och våta — sanka gungfly-ängar utmed den cirka 25 km långa vägen Koivuniemi—Kevättömärvi flerstädes mellan Maasjärvi och Sjuigarvi byar äfvensom i trakten af sistnämda by. Gränserna för ofvansagda område kunde dock endast på ett par punkter noggrannare konstateras. Å ena sidan går nämligen sydvest-gränsen fram i trakten af Koivuniemi by, och å andra sidan kunde den östra gränsen spåras på sträckan Sjuigarvi—Vigjoki. Vidpass 7 à 8 km öster om den nämda sjön upphörde nämligen gungflyna, genom hvilka vägen dittils till stor del löpt, med ens och gåfvo rum för de vidsträckta myrar, hvilka omgifva nedre loppen af Vigjoki, Sjuja å och Kemijoki, och hvilka jämte löfskogskärr och fuktiga — sumpiga blandskogar utfylla största delen af kustområdet.

Hvad de gungflyartade ståndorterna för öfrigt beträffar, uppträda de här nästan aldrig »rena», utan hysa mer eller mindre tätt hopade *Sphagnum*-tufvor, de där stundom uppträda som långa strängar eller band, gående mer eller mindre utpräglado i ett bestämdt väderstreck och då förlänande hela lokalen ett rätt egendomligt utseende. De största tufvorna äfvensom de högsta partierna af *Sphagnum*-strängarna hysa typisk myrvegetation och bära här och där tviniga tallar. De mellan tufvorna uppstående lägre ställena äro mycket sanka och antingen helt och hållet betäckta af en *Amblystegium scorpioides*-matta eller ock fläckvis bara med de grå dyfläckarna nödtorftigt skylda af (någongång ymnig) *Eqvisetum limosum*, *Utricularia intermedia* (vanligen mycket ymnig), *Drosera longifolia*, spridda strån af *Carex livida* och steril *C. filiformis*, m. m. På de mera fasta ställena af *Amblystegium*-mattan äfvensom på mindre och lägre *Sphagnum*-tufvor eller kring kanterna af de större träffar man däremot de flesta af de sällsynta och intressanta arter — delvis af mera nordligt eller sydligt ursprung — som karaktärisera gungflynas vegetation. Här prunkar dessa ståndorters förnämsta prydnad, *Orchis incarnata*, framstående lika mycket genom form- som individ-rikedom, här ser man vidare *Bartsia*

alpina, Saussurea, Tofieldia, Gymnadenia, Listera ovata, Pinguicula vulgaris, m. fl., samt af gräs *Schœnus ferrugineus* (mycket ymnig på gungfly-ängar i Sjuigarvi trakten), *Scirpus cæspitosus, Carex chordorrhiza, C. dioica, C. heleonastes, C. flava, C. panicea, Molinia, Eriophorum latifolium*, m. fl. äfvensom på mera sanka ställen vanligen ymnig *Juncus stygius*, ofta tillsammans med *Rhynchospora alba*. — Af buskar bör åter nämnas *Salix myrsinites*.

Att närmare här redogöra för de olika typer hvarunder gungflyna uppträda i Karelia pomorica, skulle föra mig för långt.

Af de vidpass 50 för området nya arter, som under denna resa ytterligare uppdagats, förevisades följande:

Bartsia alpina L. (Förut funnen sydligast vid Kemi i norra Österbotten, nära 66° n. br.) Arten är allmän och ofta ymnig inom gungfly-området. Alla fyndorter äro belägna ungefär omkring 64° 30′. Sydligast funnen vid Maasjärvi. I Sverige däremot går *Bartsia* ned ända till Vestergötland, Östergötland och Gottland.

Schœnus ferrugineus L. Anträffad flerstädes i gungfly-området. Bildar en hufvuddel af vegetationen på några lokaler i Sjuigarvi-trakten, där den också anträffades nordligast (vidpass 64° 30′). Förut inom vårt naturhistoriska område funnen endast i Onega-Karelen vid Selki och Walkiamäki.

Loiseleuria procumbens L. Förekom ymnigt på Gusovoi-öarna utanför Kem (ej fullt 65°) på höga, kala berg. Förut är den funnen sydligast i Kuusamo på Iivaara (nära 66°).

Juncus trifidus L. Ymnig å Nemetski Gusovoi uppe på bergens toppar. Förut tagen sydligast i Kuusamo (vidpass 66°).

Carex rigida Good. Funnen tämligen sparsamt på samma holme som föregående art uppe på den högsta bergspetsens nordsluttning. De här växande exemplaren hade till en stor del felslagna honax. Arten är förut bekant endast från Lappmarken.

*C. ampullacea * rotundata* Whlnb. Väl utpräglade exemplar af denna form tagna på Gusovoi-öarna äfvensom på Kol-

gora. Arten är förut känd endast från Lappmarken. — Samma underart togs redan 1894 i en mosse vid Ondarvi by (63° 50).

Kœleria cristata Pers. Denna art, som är ny för vårt naturhistoriska område och förut icke funnen nordligare än i Petersburgstrakten, anträffades af oss växande rätt ymnigt på en vidpass kilometerlång sträcka utmed landsvägen 10 à 11 km norr om Särkijärvi by (ungefär 63° 35′). Lokalen var torr tallmo. *Kœleria cristata* är mer eller mindre allmän i södra och mellersta Europa samt angränsande delar af Asien på torra lokaler. Den är funnen i hela södra Sibirien samt i södra och mellersta Ryssland. Meinshausen uppger den från flera lokaler i Ingermanland. I Danmark är arten sällsynt; Lange uppgifver inalles nio lokaler, hvaraf tre på Sjælland. I Sverge är den enligt Hartmans flora 11:te uppl. förut tagen vid Oppmanna i Skåne samt uppgifven för Stockholms skärgård, men senare ej återfunnen. Sålunda skulle vår art nu på sätt och vis vara ny för hela det finsk-skandinaviska flora-området. Arten är lätt igenkänlig på den kortgreniga, hopdragna, nedtill afbrutna vippan, det upptill tätthåriga strået, m. m. De af oss tagna exemplaren synas så vidt man kan döma af beskrifningar, stämma väl öfverens med de ingermanländska, bland annat uti den af Meinshausen påpekade starka hårigheten hos slidorna, särdeles de nedre. Däremot passa de ej i allt väl in på diagnosen i Langes flora.

Till de zoologiska samlingarna hade inlemnats:

Strix bubo från St. André socken, af doktor Onni Ruuth.

Archibuteo lagopus från Janakkala socken, af mag. O. Collin.

Surnia nyctea.

6 fiskarter från Finska viken, Björkö socken, nämligen: *Cobitis tænia, C. barbatula, Gobio fluviatilis, Gobius minutus, Gasterosteus pungitius, Phoxinus aphya,* af stud. E. F. Qvarnström.

3 exx. *Abramis leuckartii* från Putkijärvi i Rantasalmi (tagna af Matti Taskinen), 1 ex. *Leuciscus rutilus* och 1 ex. *Abramis blicca* från samma sjö, af mag. A. Westerlund.

Bliccopsis abramo-rutilus från Esbo-Löfö (1895).
Abramis blicca från Esbo-Löfö.
Melampsalta montana, larvskinn från Rantasalmi, af mag. A. Westerlund.
Myrmeleon formicarius, ♂, från Kerisalo, Jorois, af mag. A. Westerlund.
En lumbricid med tudelad bakände (regenerationsfenomen) från Kjulo prestgård af V. Salminen.

De botaniska samlingarna hade sedan oktobermötet fått emottaga följande gåfvor:
En stamsektion af *Taxus* från Åland, af kamrer J. O. Bomansson.
4 kärlväxter från Åland af stud. A. Wahlberg.
2 kärlväxter från Kerimäki, af stud. O. A. Kosonen.
23 d:o från norra Savolaks, af mag. O. A. F. Lönnbohm.
147 d:o mest från Sb och Ok, af dr Kihlman.

Mötet den 5 december 1896.

Till korresponderande medlemmar invaldes doktorerna L. A. Jägerskiöld (Upsala) och G. Schneider (S:t Petersburg) samt till inhemska medlemmar guvernementssekreterare X. Nordling och magister O. Alcenius.

Till publikation anmäldes af magister K. E. Stenroos: Zur Kentniss der Crustaceen-Fauna von Russisch Karelien. *Cladocera, Calanidæ.*

Framlades det 22:dra häftet af Sällskapets Meddelanden, redigeradt af professor Elfving med biträde af d:r E. Reuter. Dess pris bestämdes till 1 mk. 50 p. — Rektor Brenner anmärkte ett tryckfel, som insmugit sig i ett referat af hans yttrande s. 72, där det å rad 13 nedifrån står *lapponica* i stället för *lapponum.*

Sekreteraren, magister I. O. Bergroth, öfverlemnade till Sällskapet en af honom uppgjord katalog öfver i Sällskapets arkiv förvarade manuskript.

Professor J. Sahlberg föredrog om

Anisotomider och Colonider på senhösten.

Enhvar som en längre tid sysselsatt sig med insamling af Coleoptera känner utan tvifvel att arterna af slägtet *Anisotoma* och några närstående genera äfvensom de af slägtena *Colon* och *Mylœchus* äro att finna under lugna och varma sommaraftnar i gräset på skogsängar, odlade kärr, svedjebackar o. s. v. Då vårt land är ganska rikt på intressanta och sällsynta hithörande former söker entomologen gerna tillfälle att vid solnedgångstiden håfva på någon lämplig »Anisotoma-lokal». Att man också kan träffa af dessa insekter på senhösten och detta midt på dagen torde deremot vara mindre bekant. I litteraturen har jag ej funnit någon uppgift därom.

På en exkursion i närheten af staden tillsammans med studeranden B. Poppius i oktober 1894 funno vi emellertid några exemplar af den sällsynta och föga kända *Anisotoma punctulata* Gyll. Sedan dess har jag icke försummat något tillfälle att under vackra höstdagar håfva efter dessa »aftoninsekter» och därvid haft ganska god framgång. Steniga och sandiga skogsbackar bevuxna med *Calamagrostis*, hafva särskildt visat sig inbringande, och då dylika ståndorter här i närheten af Helsingfors efter skogarnas starka ödeläggelse genom stormen sommarn 1891 fått en stor utbredning har också skörden härstädes blifvit synnerligen rik.

Jag ber att få redogöra för några af de intressantaste fynden från senaste höst.

1. **Anisotoma punctulata** Gyll. Först ber jag att få fästa uppmärksamheten vid denna redan nämnda ort, hvilken måhända är den mest utmärkta inom hela slägtet, men det oaktadt af nyare författare blifvit misstydd. Från sina samslägtingar skiljer den sig vid första ögonkastet genom elytras punktur, i

det hvarje mellanrum mellan punktstrimmorna har en rad tätt ställda punkter, hvarigenom elytra synas vara tätt punktstrimmade såsom hos några arter af slägtet *Hydnobius*. Gyllenhals beskrifning är mycket exakt och hade ej bordt kunna misstydas. Uttrycket *globoso-ovatum* tyder på en verklig *Anisotoma* och icke en *Hydnobius*, hvars arter af samma författare beskrifvas såsom *oblongo-ovatum*. Om teckningarna säges i diagnosen: *elytris profunde punctato-striatis, interstitiis regulariter seriato-punctatis*, och i den utförligare descriptionen: *ferruginea, nitida, sutura paullo obscuriori, regulariter et satis profunde punctato-striata, interstitio singulo etiam serie regulari continua e punctis paullo minoribus, unde elytra confertissime punctato-striata evadunt.* Emellertid har Reitter (*Best-Tab. eur. Col. Necrophaga p. 102*) och efter honom Seidlitz (*Faun. Balt. Ed. II, 304*) såsom *A. punctulata* Gyll. beskrifvit *A. liturata* Steph., som i elytras punktur öfverensstämmer med de vanliga arterna och hvilken art har en vidsträckt utbredning i mellersta Europa, i synnerhet i länderna kring Medelhafvet. Huruvida Thomson haft för sig den rätta Gyllenhalska arten, som är uppställd efter exemplar från Finland i den Schönherrska samlingen, synes något tvifvelaktigt, då beskrifningen på kroppsformen och prothoracis bakhörn ej öfverensstämmer med denna och då intet säges om bakbenens byggnad hos ♂. I detta afseende skiljer sig vår nordiska art från alla beskrifna europeiska i det femora i spetsen äro beväpnade med en hvass, bakåt hakformigt böjd tand.

Af denna art har jag tillsammans med studd. B. Poppius och A. Luther tagit ett par tiotal exemplar bland *Calamagrostis* på torra skogsbackar i trakten kring Mejlans och på Fölisön nära Helsingfors i september och oktober 1894 och 1896. Förut var den funnen i enstaka exemplar i Österbotten af Wasastjerna, i Yläne af C. Sahlberg och på Kola halfön af R. Envald.

2. **Anisotoma ruficollis** n. sp. Denna art igenkännes vid första påseendet genom sin färg, i det främre delen af kroppen

i synnerhet prothorax jemte antennernas basaldel och ben äro ljust gulröda, under det bakkroppen jemte elytra äro mörkröd-bruna eller beckfärgade. I afseende å mesosterni kamformigt upphöjda midtelköl öfverensstämmer den med *A. parvula* Sahlb., men är betydligt större och mindre hvälfd, samt kommer i afseende å kroppsformen och elytras skulptur närmare *A. calcarata* Er. Hanen utmärker sig genom bågböjda baktibier samt på yttre sidan flikigt utdragen spetsvinkel på baklåren.

Af denna art har jag hittills sett endast åtta exemplar, tagna af stud. B. Poppius och mig bland *Calamagrostis* på en stenig skogsbacke bakom sommarvillan Vainola nära Helsingfors i början af oktober 1896.

Bland öfriga anmärkningsvärda Anisotomider som jag funnit här invid Helsingfors senaste höst vill jag nämna **Anisotoma silesiaca** Kraatz samt **Hydnobius spinipes** Gyll. och **H. spinula** Zett., de tvenne sistnämnda funna temligen talrikt ända till slutet af oktober.

Af Coloniderna vill jag nämna en för Finland ny art.

Mylœchus armipes Thoms. Skand. Col. IV, 75, 4. Ett ♂ exemplar som fullkomligt öfverensstämmer med Thomsons beskrifning tog jag tillsammans med förenämnda *Anisotoma* arter vid Vainola villa nära Helsingfors i början af oktober innevarande år. Denna art som i afseende å punktur och baktibiernas form står nära *M. dentipes* Sahlb. bör ej förvexlas med den form af *M. appendiculatus* Sahlb., hvilken jag beskrifvit under namn af *var. subinermis*, till hvilken jag såsom en osäker synonym i Enum. Clavicorn. Fenn. 52 förde Thomsons art. Så vidt med säkerhet är kändt, är denna art förut funnen i nordvestra Skåne af Thomson. Den af Kraatz och Reitter under detta namn anförda arten synes vara väl skild.

För att fästa entomologernas uppmärksamhet vid de förstnämnda *Anisotoma*-arterna lemnar jag här nedan beskrifningar på dem. I sammanhang härmed lemnas äfven beskrifning på en för vår fauna ny, utmärkt art af samma slägte, hvaraf ett enda exemplar, taget af Docenten Levander vid Kuopio, förvaras i finska samlingen.

Anisotoma punctulata Gyll. Globoso-ovata, valde convexa, piceo-rufa, nitida; antennis, clava picea excepta, ore, pedibus, elytris, sutura et margine laterali exceptis, pallide testaceis; antennis breviusculis, clava crassa articulo ultimo penultimis angustiore; fronte æqvaliter punctato; prothorace apicem versus angustato, angulis posticis obtusiusculis, supra crebre et fortiter punctato, elytris fortiter punctato-striatis, interstitiis omnibus serie regulari, continua, e punctis dense e punctis dense impressis qvam striarum vix minoribus, unde elytra confertissime punctato-striata appareant; punctis versus humeros dispersis, interstitiis versus latera obsoletissime rugulosis; mesosterno carina subtili; tibiis anticis sublinearebus. Long. 2.2—3 mm.

Mas: tarsis anterioribus dilatatis, pedibus posticis tibiis curvatis, femoribus apice extus denticulo acuto, subhamato-recurvo armatis, angulo interiore lobato-producto, mesosterna medio deplanato, lævigato.

Gyll. Ins. Sv. II, 566, 9. (nec. *A. punctulata* Reitt. et Seidl.)

Species distinctissima, elytrorum interstitiis omnibus fortiter seriatim punctatis, punctis his densis ut striarum unde elytra confertim punctato-striata appareant ut in *Hydnobio punctato*, colore elytrorum determinato femorumqve posticorum structura in mare ab omnibus diversa.

Habitat per totam Fenniam, rarissime.

Anisotoma ruficollis n. sp. Oblongo-ovata, modice convexa, rufo-picea, nitida; capite, antennis, clava excepta, prothorace pedibusqve rufotestaceis; fronte punctis 4 impressis; antennis articulo ultimo penultimo angustiore; prothorace apicem versus angustato, angulis posticis rectiusculis, supra crebre subtiliter punctato, punctis basalibus obsoletis; elytris fortiter punctato-striatis, interstitiis lævibus, alternis punctis seriatis valde remotis; mesosterno carina alte elevata, cristæformi; tibiis anticis sublinearibus. Long. 2—2.5 mm.

Mas: tarsis anticis leviter dilatatis; pedibus posticis modice elongatis, tibiis curvatis, femoribus apice angulis exterioribus lobato-productis, interioribus obtusis; metasterno medio deplanato ibiqve annulatim flavo-pubescente.

Species parva, oblonga-ovata, carina mesosterni acute elevata ut in *A. parvula* Sahlb., colore prothoracis qvam in elytris multo pallidiore, lucide rufo pedumqve structura a congeneribus mox distinguenda. Caput rufum, nitidum, minus crebre subtiliter punctatum, fronte punctis 4 majoribus impressis, clypeo in mare subdepresso, apice leviter emarginato. Antennæ prothoracis medium superantes, pallide rufo testaceæ, clava magna picea, articulo secundo tertio obconico paullo longiore, 4—6 sensim paullo latioribus, 6:o parum transverso, 7:o 9:o distincte angustiore, 8:o 6:o latiore, 9:o et 10:o latis distincte transversis; ultimo breviter ovato penultimo angustiore. Prothorax apicem versus angustatus, angulis posticis rectiusculis, supra modice convexus, pallide rufus, nitidus, crebre subtiliter punctatus, punctis basalibus majoribus haud discretis. Scutellum subtiliter punctatum, obscure rufum. Elytra ovata, modice convexa, piceo-rufa, nitida qvam prothorace distincte obscuriora, satis regulariter punctato-striata, interstitia confertim distincte punctulata, alternis punctis majoribus remotis in serie positis. Corpus subtus piceo-rufum, prosterno pallidiore, subtiliter punctulatum, tenuissime pubescens; mesosterno carina alte elevata, cristæformi. Pedes rufo-testacei, fusco-spinulosi; tarsis posticis in mare articulo 1:o 2:o fere duplo longiore, in femina dimidio longiore.

Habitat in collibus lapidosis sylvaticis inter Calamagrostides ad Helsingfors.

Anisotoma inordinata n. sp. Ovalis, convexiuscula, pallide ferruginea, nitida, antennarum clava elytrorumqve sutura piceis; fronte punctis 4 majoribus impressis, antennis brevibus, articulo ejus primo et ultimo penultimis distincte angustioribus; prothorace dense satis fortiter punctato, angulis posticis subobtusis; elytris fortiter punctatis punctis in seriebus irregulariter gemellatis et ad latera confusis digestis, interstitiis omnium subtilis-

sime punctatis; tibiis anticis apicem versus dilatatis, mesosterno carina subtili. Long. 1 $^{1}/_{4}$ lin.

Mas: tarsis anterioribus distincte dilatatis, tibiis posticis fortiter arcuatis, femoribus crassiusculis, angulo apicali extus intusqve rotundato.

Species ab omnibus europæis sculptura elytrorum punctis gemellatis, ut in *A. multipunctata* Rye e Japonia discripta, mox distinguenda, structura antennarum, prothoracis et tibiarum anticarum *A. flavescenti* Schmidt affinis. Caput dense punctulatum, punctis 4 frontalibus satis distinctis, ferrugineum, nitidum, clypeo marginato et leviter marginato. Antennæ prothoracis medium attingentes, rufo-testaceæ, clava picea, articulo 2:o 3:o obconico $^{1}/_{4}$ longiore, 4:o—6:o sensim brevioribus, 6:o valde transverso, 7:o 9:o angustiore, 8:o 7:o paullo breviore et latiore, 9:o et 10:o latis transversis, ultimo penultimo distincte angustiore brevi, apice subacuminato. Prothorax elytris paullo angustior, apicem versus rotundato-angustatus, basi subtruncatus, angulis posticis angulo recto paullo obtusioribus, crebre, minus subtiliter punctatus, basi serie punctorum majorum medio late interrupta; pallide ferrugineus, nitidus, modice convexus. Scutellum sublæve, piceo-rufum. Elytra prothorace duplo et dimidio longiora, prope humeros leviter dilatata, postice ovato-rotundata, convexa, nitida, glabra, rufo-ferruginea, sutura angusta infuscata; punctis satis magnis et profundis in seriebus irregularibus gemellatis, postice fere simplicibus et prope humerum omnino confusis, interstitiis omnium subtilissime punctatis. Metasternum medio lævigatum, subimpressum. Mesosternum carina subtiliore. Pedes breviusculi, pallide rufo-testacei, tenuiter pubescentes. Tarsi postici maris articulo primo secundo plus qvam duplo longiore.

Prope oppidum Kuopio unicum specimen invenit Dom Dr. K. M. Levander.

Studeranden B. R. Poppius förevisade en för Finland ny insekt, *Aphodius Scropha* Fabr., hvaraf ett exemplar hade anträffats den 28 maj detta år vid Vaschein vid Svir-floden på

sandmark i spillning. Den är förut ej veterligen tagen inom vårt område. För öfrigt är den funnen i större delen af Europa, nordligast i sydligaste Sverge, i Skåne och på Öland samt i Östersjöprovinserna.

Doktor A. O. Kihlman föredrog om klibbalens och lindens nordgräns i Finland äfvensom om de ödeläggelser, för hvilka det senare trädslaget, liksom ädlare trädslag hos oss öfver hufvud, från landtbefolkningens sida är utsatt (publiceradt längre fram i detta häfte). Ett af föredragaren framstäldt förslag om att Sällskapet borde söka få till stånd åtgärder för att förekomma ädlare trädslags utrotande, hänsköts till Bestyrelsen.

Magister I. O. Bergroth föredrog om

Solovetska ögruppens förhållande till det finska flora-området.

Vid Sällskapets sammanträde den 7 december 1889 meddelade doktor Kihlman om ett besök som han föregående sommar gjort på ön Solovetsk och uttalade därvid som sin åsikt, att ön bör hänföras till det nordryska flora-området och sålunda afskiljas från det finska, till hvilket den hittils hos oss ansetts höra. — Till en del på grund af denna uppgift beslöt jag att besöka ön under min senaste resa för att möjligen bidraga till lösandet af frågan. Vi, min reskamrat och jag, vistades också där från den 21 till den 28 juli, hvarunder exkursioner gjordes såväl på hufvudön som på Anserski ostrov och den vester om hufvudön belägna Saitski ostrov. På grund af hvad jag under dessa utflykter inhemtat kan jag ej annat än till fullo biträda d:r Kihlmans åsikt i frågan.

Vid en ytlig granskning af blott de arter, som växa på Solovetsk, kunde man visserligen vara benägen att hänföra denna ö till vårt flora-område. Bland dem finnes nämligen ingen för landet främmande art. Ty uppgiften om lärkträdets förekomst på ön, härstammande ursprungligen från en rysk turist, torde

väl kunna betecknas som en myt. Oaktadt allt spejande kunde vi ej någonstädes i skogen upptäcka detta trädslag, och för d:r Kihlman hade flere af klostrets äldsta munkar enstämmigt uppgifvit, att lärkträdet endast som planteradt förefinnes på Solovetsk.

Med ett undantag afviker ej heller vegetationen å de på Solovetsk förekommande ståndorterna i högre grad från motsvarande på den karelska sidan. Endast en låg, tvinig och jämförelsevis torr björkskog, som sträcker sig norrut och söderut från klostret samt intager de högre belägna delarna af Saitski ostrov, är mera främmande. Träden äro här vanligen endast fyra à fem m höga med lutande stammar. För öfrigt intages större delen af ön af friska — fuktiga blandskogar, där gran och *Betula odorata* äro de ymnigast förekommande trädslagen, och hvilka vanligen intaga sluttningarna på den ytterst starkt kuperade ön. Påfallande och afvikande från förhållandet på motsvarande ståndorter på den karelska sidan är dock den ymniga förekomsten af *Milium effusum* i dessa blandskogar äfvensom på ängsbackarna kring de otaliga träsken. — Vidare förekommer *Myosotis silvatica* allmänt och talrikt samt *Cœloglossum viride* h. o. d. på lundartade sluttningar, ängsbackar och dylika lokaler. Den förra arten är af Malmgren tagen vid Kem, men hvarken denna eller den senare är för öfrigt observerad på karelska sidan. Främmande för Karelia pomorica är likaså den på Solovetsk tagna *Veratrum Lobelianum*, en art, som i Nord-Ryssland torde förekomma rätt allmänt. — I löfskogskärr och på dylika lokaler åter är den ofta ymniga förekomsten af *Salix glauca* anmärkningsvärd. Dock har jag på ett ställe på karelska sidan, nämligen på den låga fastlands-stranden midt emot Popovansaari, anträffat denna art i ymnighet.

Då det gäller att finna den riktigaste gränslinjen på någon viss sträcka mellan tvenne växtgeografiska områden, bör man emellertid också fästa sig vid de närmast intill denna linje stötande trakterna på ömse sidor och söka få linjen placerad så, att dessa trakter, utom att de bilda ett naturligt helt med bakom dem liggande landsträckor, äfven sig emellan visa så

stora olikheter som möjligt, och detta icke blott med afseende å vegetationen, utan äfven med afseende å de allmänna naturförhållandena i öfrigt. I detta sistnämnda hänseende torde vi icke på många ställen kunna få vårt område begränsadt genom en lämpligare linje, än den som tänkes dragen mellan Kem'ska skärgården i vester och Solovetsk i öster. Medan nämligen den förra uteslutande består af, delvis ganska höga, klippholmar, klobbar och klippor, där den nakna berggrunden, än skroflig och sönderklyftad, än blankslipad af vågorna, allt som oftast träder i dagen, är den Solovetsk'ska ögruppen bildad af ett antal gigantiska, ur hafvet uppstigande sand- och grusbankar, *där fast klyft på intet ställe träder i dagen.* Denna grundväsentliga åtskilnad, som första gången framhållits af Kihlman, tyckes märkvärdigt nog ha undgått alla föregående exkurrenter, förmodligen därför att de endast rört sig på Solovetsk och sett holmarna i den Kem'ska skärgården blott på afstånd.

Utan att ha besökt den östra Hvitahafs-stranden tror jag mig således kunna våga det påståendet, att Solovetsk just genom ofvan anmärkta egendomlighet närmare ansluter sig till den än till den karelska stranden. — Från begge fastlands-stränderna torde ön åter skilja sig däruti, att den är till ytterlighet kuperad (ehuru utan några mera betydande höjder) och gropig, med groparna utfyllda af träsk. Den östra stranden af Hvita hafvet torde nämligen vara mera slät, och i det karelska kustområdet saknas träsk totalt, medan i skärgården endast ett enda sådant af oss observerats.

Den nu nämnda olikheten i naturförhållandena åstadkommer en betydande afvikelse i en viss ståndorts vegetation, nämligen strändernas. Sålunda saknas t. ex. *Rhodiola rosea*, som är en verklig karaktärsväxt för Kem'ska skärgården, där den förekommer öfverallt på klippiga stränder och öfver hufvud i bergsspringor, totalt på Solovetsk. Det samma är fallet med *Saxifraga cæspitosa*, som på ett par ställen iakttagits utanför Kem.

Då stränderna på Solovetsk nästan öfverallt bestå af sand, är det naturligt att psammophila arter här skola ha en större utbredning än på karelska sidan. Sålunda är t. ex. *Ammodenia*

peploides öfverallt ytterst ymnig och *Mertensia maritima* likaså mycket allmän på Solovetsk. Den förra är på karelska sidan observerad på några få ställen och där mera sparsamt, *Mertensia* åter sparsamt på ett enda ställe. *Cœnolophium Fischeri* ser man öfverallt massvis utanför Solovetsk's stränder, medan den i skärgården midt emot blifvit tagen endast på en lokal, nämligen af Sahlberg utanför Sjuja. Vi eftersökte arten förgäfves på detta ställe, och ej heller tyckas de utanför Sjuja ås mynning öfverallt leriga stränderna erbjuda arten passande växtplatser, hvarför den antagligen här är sällsynt.

Ehuru jag icke kunnat ingå noggrannare på ämnet, torde af det redan framhållna nogsamt framgå, att vägande skäl förefinnas för ett afskiljande af ögruppen Solovetsk från vårt naturhistoriska område.

Magister I. O. Bergroth gjorde vidare ett meddelande angående

Några fågelarters förekomst i Ryska Karelen.

Då jag i somras i slutet af juni ankom till Rukajärvi, fästes min uppmärksamhet vid tvenne stora måsar, hvilka tillsammans med några fiskmåsar flögo öfver sjön. Mina misstankar föllo genast på *Larus argentatus*; några dagar senare fingo misstankarna ökad styrka, då jag såg fågeln häftigt ansätta knipungar, och slutligen bekräftades de, då jag den 29 juni lyckades fälla ett exemplar. Fågeln sågs under vistelsen i Rukajärvi by hvarje gång vi voro ute på sjön och vanligen två à tre individer tillsammans. Senare iakttogos i Kevättöjärvi sjö ytterligare tvenne exemplar äfvensom ett på Vigfloden, dock nära dess mynning, ett par km från Soroka. — Gråtruten, som egentligen är en typisk hafsfågel, lär, enligt hvad magister Stenroos sedermera upplyst mig om, anträffats äfven å Päijänne, Saima, m. fl. större sjöar. I Sverge torde den häcka på skär i Venern.

Som bekant förekommer gråtruten i oräkneligt antal som tamfågel vid klostret Solovetsk äfvensom vid filialklostret å Anserska ön. Under vår vistelse därstädes frapperade det mig att dessa fåglar, då de hvilade sig på vattnet, alltid sökte sig till det invid klostret belägna träsket, där man hvarje tid på dygnet kunde se dem skocktals. Endast då och då såg man en och annan simma i klostrets lilla hamn, men aldrig var jag åtminstone i tillfälle att se någon styra kosan ut till hafs. Man kunde möjligen tänka sig att de af oss inne i landet observerade exemplaren vore individer, som från klostret förirrat sig dit och, vana som de blifvit vid »insjölif», slagit sig ned där som häckfoglar.

Egendomligt nog uppgifves i Mela's »Suomen luurankoiset» att det är *Larus fuscus* som förekommer som tamfågel här på Solovetsk. Från hvilken källa denna uppgift härleder sig känner jag ej; säkert är åtminstone att det för närvarande är uteslutande *L. argentatus*, som där förekommer. Äfven Edgren anför denna sistnämnda art från ön och icke *L. fuscus*. Däremot häckar sillmåsen i massa på ett litet skär mellan hufvudön och Saitski ostrov. Måhända har den förut funnits vid klostret, men sedermera blifvit därifrån förjagad af den större och starkare gråtruten.

Af öfriga arter, som icke iakttogos under vår resa 1894, må nämnas *Machetes pugnax*, hvaraf en hona sköts jämte det två dunungar togos lefvande å en mosse vid Rukajärvis nordvestra strand. — *Strepsilas interpres* åter stötte jag på vid den östligaste udden af Anserski ostrov den 25 juli. Fågeln flög en lång stund omkrig mig under ängsligt pip, då och då sättande sig ned på marken nära intill mig, så att man påtagligen kunde märka, att den hade ungar i närheten. Ungefär en vecka senare hörde jag roskarlens karaktäristiska läte från en klippig strand utanför Sjuja, utan att dock denna gång få se den. *Strepsilas* är förut observerad vid Knjäscha i Karelia keretina af Enwald, men uppgifves icke af Mela från Hvitahafs skärgården.

De botaniska samlingarna hade sedan november-mötet fått emottaga följande gåfvor:

28 *Salix*-bastarder från Mynämäki, däribland flere för provinsen Ab nya af stud. A. K. Cajander.
65 kärlväxter från mellersta Österbotten, däribland nya för provinsen *Myriophyllum verticillatum, Juncus balticus* × *filiformis, Euphrasia Murbeckii,* af stud. K. V. Fontell.
27 kärlväxter från Inari lappmark, däribland *Alchemilla alpina* och *Scutellaria galericulata* nya för provinsen, samt två kärlväxter från Åland och 10 d:o från Korpo, af forstmästare A. W. Granit.
30 mossor från södra Finland, mest Åbo skärgård, däribland *Riccia natans* från Korpo och *Amblystegium scorpioides* från Nyland nya för resp. provinser samt *Philonotis seriata*, ny för södra Finland, af redaktör P. Hj. Olsson.

Sekreteraren, magister I. O. Bergroth, anmälde att han på grund af bortflyttning från orten icke kunde kvarstå i sin befattning, och utsågs till sekreterare för den återstående delen af arbetsåret rektor Axel Arrhenius.

Mötet den 6 februari 1897.

Tacksägelse-skrifvelser hade anländt från de utländska vetenskapsmän, som invalts till heders- och korresponderande ledamöter i Sällskapet med anledning af dess 75-årsjubileum.

Skriftbyte inleddes med redaktionen af tidskriften »Revista di Patologia vegetale e Zimologia».

Professor Th. Sælán förevisade exemplar af en *Drosera*- och en *Batrachium*-form samt anförde:

För omkring två år sedan hade jag äran förevisa för Sällskapet en *Drosera*-form, som jag år 1894 påträffat i ett litet kärr

invid Svartån i Karis socken, och hvilken form jag antog vara en hybrid *Dr. longifolia* × *rotundifolia*. Den förekom där tillsammans med dessa *Drosera*-arter och *Dr. intermedia*. Senaste sommar lyckades jag i början af augusti månad återigen påträffa samma hybrid i ett mindre Sphagnum-kärr på en holme, kallad Långholmen, i den yttre skärgården af Borgå socken. I kärret växte i mängd enbart *Dr. longifolia* och *Dr. rotundifolia*, och vid noggrannt eftersökande fann jag omkring 10 exemplar af denna mellanform växande tillsammans i en grupp, omgifven af föräldrarna.

Hos denna form är bladskifvan 8—15 mm lång och 5—9 mm bred, omvändt äggrundt spadlik, tämligen hastigt afsmalnande till ett 3—4 cm långt, ofvanpå glest ullhårigt eller nästan glatt skaft; blomskaft och foder fint rödt glandelprickiga eller nästan glatta. Växtens hybrida natur framgår af beskaffenheten af fruktkapslarna, som äro svagt utvecklade och innehålla endast felslagna frön, då däremot hos de samtidiga stamformerna kapslarna äro väl utvecklade, med mogna frön.

Det är högst troligt, att den i frororna omnämnda f. *obovata* af *Dr. longifolia* utgöres af denna samma hybrid och att den säkerligen kan ofta anträffas, om man ger sig mödan att noga genomforska sådana lokaler, där ofvannämnda *Drosera*-arter växa tillsammans.

Vidare är jag i tillfälle att förevisa för Sällskapet exemplar af en *Batrachium*-form, som jag för 40 år sedan anträffade i Strömfors skärgård vid Reimars och som i korthet beskrefs af mig i den första upplagan af *Herb. mus. fenn.* p. 35 under namn af *B. divaricatum* (Schrank) var. *oligandrum*. De här förevisade exemplaren fann jag senaste sommar i Borgå skärgård i den s. k. Fladan nära Korsnäs på Vässö-landet, där den växte i stor ymnighet i föga saltigt, svagt flytande eller stillastående, grundt vatten på dyig botten. Den är fullkomligt identisk med den i Strömfors tagna och tyckes vara en mycket konstant form, skiljande sig från *B. divaricatum* genom att dess stjälk och blad äro betydligt finare samt dess blommor mindre (15—17 mm breda med 7—9 mm långa kronblad) med endast 10—16 stån-

dare. Jag skall kanske framdeles lemna en närmare beskrifning af densamma.

Rektor M. Brenner tillkännagaf att, enligt benäget meddelande af f. d. statsarkivarien, d:r K. A. Bomansson, det exemplar i H. M. F. af *Trollius europæus*, hvilket enligt vidfästad etikett skulle år 1863 af honom från Saltviks socken på Åland till samlingarna inlemnats, i verkligheten icke härrörde från honom, utan tvifvelsutan genom något misstag blifvit honom och Åland tillskrifvet, hvarföre, då något annat åländskt exemplar ej förefinnes, och hvarken d:r Bomansson eller hans broder J. O. Bomansson, ej heller föredragaren eller andra därom tillfrågade, som exkurrerat på Åland, visste sig hafva därstädes funnit densamma, denna växt borde från Ålands flora utgå.

Den samme förevisade af honom på Ingels i Kyrkslätt socken samlade exemplar af *Alchemilla pubescens* Lam., hvilken hittills saknats i Universitetets finska herbarium och hvilken genom sin täta och långa, sammetslikt gråludna hårbeklädnad samt sina korta, fåtandade bladflikar lätt skiljes från öfriga till *A. vulgaris* L. förda *Alchemilla*-former. Bland dessa hade han funnit *A. pastoralis* Bus. vara såväl den i Helsingfors-trakten och Kyrkslätt allmännast förekommande formen, som en af dem som i vårt land hafva en vidsträcktare utbredning, nämligen ända till Kajana och Karelia pomorica i norr, hvarjämte han som sin åsigt uttalade, att den från *A. pastoralis* genom en mindre och styfvare växt samt ett mindre, men vexlande antal bladflikar utmärkta *A. vestita* Bus. endast vore en genom torrare eller sterilare jordmån framkallad form af denna, som för sin större och mjukare växt samt sitt större antal bladflikar hade att tacka en bördigare eller friskare jordmån. Af de öfriga formerna hade äfven *A. filicaulis* Bus. anträffats i hela den södra delen af landet ända till Sotkamo i Kajana härad, der den dock blir mer hårig än söderut, samt *A. subcrenata* Bus. ända till Kuusamo. Norrut härifrån och från Turtola norr om Torneå hade endast *A. obtusa* Bus. insamlats. Såsom en anmärkningsvärd egendomlighet, hvilken genom den uppvisade

specifika mångformigheten af Linnés *Alchemilla vulgaris* funne sin förklaring, framhöll föredragaren denna växtgrupps enligt hans erfarenhet olikformiga utbredning i Norra Österbotten, i det den mycket allmänt observerats i Kajana, Paltamo och Sotkamo, sällsynt i Hyrynsalmi, södra Puolanka, Utajärvi, Uleåborg och Karlö, men helt och hållet saknats i de nordligare trakterna ända till Alkkula, der den åter vidtog. De härifrån förvarade exemplaren hade, såsom redan nämndes, vid handen gifvit förekomsten af olika former i norr och söder om detta *Alchemilla* saknande område, beroende på att de sydligare och nordligare formerna uti sin utbredning icke nått hvarandra, ett förhållande, som redan förut beträffande en del *Hieracium*-formers förekomst i dessa trakter påvisats. Endast i den östligaste delen af Österbotten, i Kuusamo, syntes åtminstone en af de sydligare formerna, nämligen *A. subcrenata,* stöta ihop med den nordliga *A. obtusa,* hvilken dessutom äfven anträffats på Åland. Af denna sistnämnda underart hade rektor John Lindén från Lapponia tulomensis hemfört en form, utmärkt genom sin rikare hårighet på blad och stjälk samt till och med på blomskaften och blommorna, som hos *A. obtusa* äro glatta, hvarföre den af föredragaren benämndes var. *comosa.* Den hade tagits på stranden af Rahkujoki nära floden Nuotjoks mynning och beskrefs sålunda: *A. obtusa* Bus. var. *comosa.* Högväxt och slank, med något tunn, men fast rotstock och högböjda, upptill greniga stjälkar, liksom bladskaften öfverallt håriga af fina, löst utstående — nästan tilltryckta, uppåt riktade, glänsande hår; blad ljust grågröna, tunna, rotblad stora, långskaftade, ända till föga kortare än stjälkarna, veckade, rundadt njurlika, med en vid skaftats spets vid, men föga divergerande basöppning, 7—ofullständigt 9-flikade, med halfcirkelrunda — nästan paraboliska, längs hvardera kanten 6—8-tandade flikar, på båda sidor något glest, på kanterna och i synnerhet i tandspetsarna tätt finhåriga, stjälkblad små, kortskaftade, bredt njurlika, med vinkelrät basöppning — fullkomligt tvär bas, 5—3-flikade, med halfcirkelrunda eller bredare, mer fåtandade flikar; blomknippen något glesa, fåblommiga, med fina, glatta eller håriga skaft af de håriga blommor-

nas längd eller kortare. — Skild från öfriga former af *A. vulgaris* L. med håriga blommor genom sin föga utstående, nästan tilltryckta, tunna hårighet.

I anledning af herr Brenners andragande framhöll professor Sælán att museets samling af *Alchemilla* var alltför ofullständig, alltför tillfälligt och okritiskt hopkommen för att tillåta några bestämda slutledningar angående de särskilda formernas utbredning. Härtill önskade herr Brenner påpeka, att tillsvidare den omständigheten att *A. obtusa* endast från de nordligaste delarna af fasta Finland insamlats, och detta i nog talrika exemplar, utan att någon af de i den sydligare delen insamlade formerna där tillvaratagits, utvisade att denna åtminstone vore en öfvervägande nordlig form, de öfriga deremot förherrskande i sydligare trakter, och bland dessa enligt hans personliga erfarenhet *A. pastoralis* (resp. *vestita*) den allmännaste, hvartill sekreteraren bifogade, att också enligt hvad han kände *A. obtusa* vore en nordlig form.

Student J. I. Lindroth förevisade tvenne för den finska floren nya rostsvampar: *Uromyces Aconiti Lycoctoni* (DC), æcidium och teleutosporer, tagen år 1896 af student K. H. Stenberg i Kirjavalaks, där den torde vare tämligen allmän. *Uromyces Anthyllidis* (Grev.) Schröt. med uredo-sporer, tagen år 1894 af föredragaren vid Andersberg i Mäntsälä; *Anthyllis* iakttogs 1893 i ej ringa mängd, men året därpå funnos endast några exemplar kvar, behäftade med uredo-formen af sagde svamp.

Till de zoologiska samlingarna har sedan november-mötet förärats följande gåfvor:

Albinos af möss från Kokemäenjoki af mag. Nuupala.

Tetrao urogalloides, ♂ från Suojärvi, skjuten under hösten 1896. Gifven af herr G. E. R. Wasastjerna.

Podiceps cristatus, skjuten den 29 juli 1896, gifven af d:r E. Wasenius.

Archibuteo lagopus från Karis, den 27 oktober 1896, af baron E. Hisinger.

Tinca tinca fr. Ryska Karelen, Tiudie, Kelljärvi, af stud. B. Poppius.

Alburnus lucidus från Onega, Kischi, af den samme.

Bo af *Gasterosteus* från Sermaks, d:o.

Cobitis barbatula från Fredrikshamn, hösten 1896, af stud. J. V. Segercrantz.

Aspius rapax och *Pelicus cultratus* från Ladoga af stud. Raf. Wegelius.

41 nrr land- och sötvatten-konkylier från Ryska Karelen af stud. B. Poppius.

12 arter Myriopoder, samlade af fil. kand. C. A. Knabe och enligt dennes uppgift granskade af Latzel.

Mötet den 6 mars 1897.

Till medlemmar invaldes de på senaste möte föreslagna magister B. Ståhlberg och student J. V. Segercrantz.

Botanical Survey of Minnesota i Minneapolis hade anhållit om skriftbyte med Sällskapet, hvilket med nöje bifölls.

Professor F. Elfving anmälde till publikation »Anteckningar om kulturväxterna i Finland».

Prof. O. M. Reuter föredrag om

Collembola på snö.

I Entomologisk Tidskrift XVII, pp. 113—128 har d:r H. Schött publicerat en afhandling, hvari han sammanställer alla honom bekanta fynd af collembola på snö och is, därvid uppräknande nio sålunda under vintern uppträdande arter. Af dessa anföres äfven en art såsom funnen i Finland, nämligen den *Isotoma*-form, som af d:r Schött uppfattats såsom en varietet

af *I. hiemalis* Schött (= var. *fennica* Reut. Apterog. fenn. 27, 63 a) och som år 1880 i oerhörda massor vid en temperatur af + 4 till — 5° Cels. anträffades i Halikko af d:r U. Collan. Senare har äfven den typiska *I. hiemalis* Schött blifvit funnen om vintern hos oss på snö vid Fagervik af d:r friherre E. Hisinger. Denna art har hittills så vidt bekant ännu icke anträffats under andra årstider, förutom en gång i Lappland af prof. J. Sahlberg.

Hade d:r Schött tagit kännedom om en liten af mig i Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. IX, pp. 72—77 publicerad uppsats »Entomologiska exkursioner under januari 1882 i södra Finland», hade han ytterligare kunnat öka antalet af om vintern på snön funna arter med fem. Förutom *I. viridis* Bourl. (= *palustris* i min uppsats) fann jag nämligen den 15 januari på isen af en öfversvämmad äng i Kyrkslätt vid en temperatur af + 2° Cels. följande arter, de flesta i talrika exemplar: *Lepidocyrtus lanuginosus* Gmel., *Entomobrya muscorum* Tullb., *E. lanuginosa* Nic., *Orchesella cincta* L. och *O. rufescens* Lubb.

Genom några vid Kuopio under januari, februari och mars månader af magister A. Westerlund gjorda fynd har antalet på snö observerade arter ytterligare höjts med tvenne. Magister Westerlund har nämligen på Puijo backe mellan den 18 och 26 februari 1897 vid 2—5° anträffat talrika exemplar af den typiska *Isotoma hiemalis* Schött och några exemplar af *I. viridis* Bourl. samt dessutom den 25 februari vid — 6° ett exemplar af den hittills om vintern icke iaktagna *Entomobrya marginata* Tullb. och flera exemplar af en hittills obeskrifven *Isotoma*-art, äfven funna den 25 mars 1896, och hvilken jag kallat *I. Westerlundi.* Arten har på framtibierna två, på de bakre paren tre känselhår och utmärker sig genom sin korta springgaffel och bildningen af dennas ändsegment, hvarigenom den lätt skiljes från *I. sensibilis* Tullb., hvilken har samma antal känselhår på tibierna.

Följande utförligare diagnos må tjäna till att närmare karakterisera arten:

Isotoma Westerlundi n. sp. Fuscescenti-grisea, breviter pilosa, solum apice abdominis pilis longioribus instructo; anten-

nis capite paullo longioribus, articulo tertio secundo breviore, qvarto omnium longissimo; segmento tertio abdominis qvarto æqvelongo; furcula brevi, segmentis 4—6 abdominis vix æqve longa, dentibus subrectis manubrio distincte longioribus, mucronibus a dentibus obsolete discretis, margine ventrali subrectis,

qvadri-denticulatis, denticulo qvarto (vide figuram) interne juxta tertium inserto, primo (= apicali) secundo multo minore; tibiis anticis pilis clavatis duabus, posterioribus pilis clavatis tribus instructis; ungviculo superiore inferne infra medium denticulo valde obsoleto, ungviculo inferiore mutica. Long. $1^1/_3$—2 mm.

Slutligen må tilläggsvis omnämnas att magister Westerlund den 9. januari 1897 vid — 5° vid Kuopio i en murken stubbe anträffat några exemplar af en hittills hos oss icke med säkerhet funnen art, *Schöttella* (= *Achorutes* Tullb.) *uniungviculata* Tullb. Intagen i rum kvicknade de i dvala liggande exemplaren till lif, men dogo efter några dagar.

Af de på snö uppträdande arterna har den i Sverige funna *Achorutes socialis* Uzel ännu icke anträffats hos oss. För flere år sedan meddelade mig emellertid professor C. J. Arrhenius i Åbo att en på land uppdragen båt på Runsala ö en vinterdag varit så godt som betäckt med massor af en tjock blåsvart podurid, hvilken enligt beskrifning torde hafva tillhört någon af de båda äfven vintertid uppträdande, *Achorutes*-arterna, *A. viaticus* Tullb. (skall enligt Meinert vara Fabricii *P. humicola*) eller *socialis* Uzel. Då denna senare blifvit funnen i Sverige i stora hopar så högt upp som i Upland, skall den utan tvifvel en dag anträffas äfven hos oss.

Professor J. Sahlberg förevisade några till finska samlingarna inlemnade insekter, hvilka väl icke voro för vår fauna nya, men hvilkas återfinnande hos oss likväl var af stort intresse.

1. En skalbagge, *Licinus depressus* Payk., tagen af studerande A. J. Silfvenius efter all sannolikhet i närheten af Viborg, möjligen dock vid Helsingfors. Exemplaret hade förblandats med andra Carabicider så att fyndorten icke

kunde med säkerhet uppgifvas. Förut var denna art hos oss funnen en enda gång för tre fjärdedels sekel sedan af grefve Mannerheim på Kuustö nära Åbo.

2. Den intressanta mätarefjäriln *Malacodea regelaria* Tengstr., hvilken var fångad i flera ♂ exemplar i Kemi socken af magister K. Ehnberg, som träffat den två år efter hvarandra flygande tidigt om våren, då marken ännu var delvis täckt af snö. Denna fjäril upptäcktes i Kittilä i slutet af maj år 1856 af E. Nylander och M. Gadd under deras resa till Varanger samt beskrefs såsom ett nytt slägte af D:r Tengström i *Catalogus præcursorius Lepidopterorum Fenniæ* hufvudsakligast på grund af sin outvecklade tunga, hvarigenom den afviker från öfriga geometrider. Honan är ännu ej känd, men efter all sannolikhet har hon likasom den närstående *Chimatobia brumata* rudimentära, till flygt otjänliga vingar och är därför svår att finna.

3. *Semioscopus strigulana* Fabr., en art af Tineidernas familj, som äfvenledes var funnen af magister Ehnberg i Kemi och förut saknades i finska samlingen, ehuru den af Tengström uppföres såsom finsk, emedan den var anträffad i Ryska Karelen. Fjäriln var bestämd af docent E. Reuter.

Vidare förevisade herr Sahlberg på herr B. Poppius' vägnar en Coleopter af Dermestidernas familj *Attagenus pantherinus* Ahr., hvilken herr Poppius nyligen funnit å entomologiska museum härstädes, där den i likhet med sina samslägtingar lefde af gamla torkade insekter. Arten, som förut ej anträffats hos oss eller annorstädes i norra Europa, men väl på särskilda orter i mellersta Europa, kan ej räknas till vår fauna i egentlig mening.

Docent E. Wainio erinrade därom att han på oktobermötet 1895 förevisat ett i kruka inplanteradt exemplar af den vanliga *Chrysanthemum* utan eller så godt som utan strålblommor. Föredragaren framlade nu en från rotstocken af samma individ uppväxt, kraftig luftstam med fullkomligt normalt utvecklade korgar. Den s. k. forma *autumnalis* vore sålunda endast en rent tillfällig aberration, som vid kultur återgått till den typiska formen.

Vidare förevisade herr Wainio exemplar af *Succisa pratensis* f. *albiflora*, funnen förliden sommar vid Kervo.

Professor Sundvik meddelade i anslutning härtill några iakttagelser öfver fylda blommor af *Ranunculus repens*.

Student W. Borg meddelade iakttagelser om larven till den af honom vid Esbo-Löfö funna trichopteren *Agroylea argyricola*, i anslutning hvartill herrar Palmén, O. Reuter och Levander lemnade särskilda upplysningar angående trichopterernas lefnadssätt.

Docent A. O. Kihlman framlade blommande exemplar af *Lemna trisulca*, insamlade år 1895 af student Heikki Söderman vid Nystad, där växten blommade rikligt. Blommande hade denna art i vårt land icke förr anträffats. Äfven i de skandinaviska länderna voro fertila individ synnerligen sällsynta och icke iakttagna norr om Jönköping.

Student A. K. Cajander demonsterade ett exemplar af den sällsynta skalbaggen *Amara convexiuscula*, funnen vid Åbo slott.

Student J. I. Lindroth förevisade följande **rostsvampar** och yttrade därvid:

Cæoma Cassandræ Gobi, en hos oss föga känd art, synes vara en högst vanlig parasit på *Cassandra*, åtminstone i Kp, Kb och Tb. Arten, som helt visst förekommer allmänt öfverallt, där dess värdplanta uppträder, har hittills anträffats endast på några ställen i Viborgs län.

Puccinia obscura Schröt. Uredo-formen af denna art observerades i slutet af augusti i Suondali på *Luzula pilosa* och i Paadane på *L. multiflora*. Såväl uredo- som teleutospor-formen äro tidigare kända från Viborgstrakten.

Puccinia Junci (Strauss) Wint. Teleutospor-formen, på *J. Gerardi*, anträffades tämligen rikligt utmed hafskusten emellan Kem och Sjuija. Arten är en nykomling till Finlands och Rysslands flora.

Aecidium Trientalis Tranzschel. Arten som är ny för floran, anträffades vid Koivuniemi, Yläkuusenki i Kp å ett hundratal exemplar af *Trientalis*. Tranzschel har af denna svamp funnit endast några exemplar vid Levaschovo i guvernementet S:t Petersburg.

Rektor A. Arrhenius framlade pommerska exemplar af den under namnet *Vaccinium intermedium* Ruthe kända hybriden emellan blåbärs- och lingonriset samt uppmanade herrar botanister att aktgifva på denna intressanta växt, som redan var känd från Sverige och antagligen äfven förekom i Finland.

Preparator P. Meriläinen förevisade exemplar af följande fåglar: *brushane* skjuten i juli vid Porkkala, *fjälluggla*, skjuten i september vid Porkkala samt *hjärpe*, ljus färgvarietet, från Vichtis. Vidare omnämnde herr Meriläinen att han särskilda gånger på salutorget öfverkommit *svarta tjädrar* äfvensom *rackelhanar*, de sistnämnda vanligen af orrens storlek.

I sammanhang härmed meddelade rektor Brenner att han i augusti observerat *sidensvans-ungar* på Esbo-Löfö.

Till de zoologiska samlingarna har sedan december-mötet 1896 öfverlemnats följande gåfvor:

6 sällsynta fjärilar, däribland för samlingen ny *Semioscopis strigulana* F. och den sällsynta *Malacodea regelaria* Tengstr. från Kemi, af magister K. Ehnberg.

Omkring 80 Coleoptera, hufvudsakligast tomicider, från Kittilä och Kuusamo, af eleven vid Evois forstinstitut K. O. Elfving.

Licinus depressus, en sällsynt skalbagge, af stud. Silfvenius.

En sällsynt skalbagge från Pojo af lyceieleven Hans Sahlberg.

En för faunan ny skalbagge, *Attagenus pantherinus*, från Entomologiska museum i Helsingfors, af stud. B. Poppius.

Arctia purpurea från Kirjavalaks, *Hadena illyrica* från Helsingfors och *Eupithecia sinuosaria* från Helsingfors af stud. H. Federley.

De botaniska samlingarna hade sedan december-mötet fått emottaga följande gåfvor:

103 kärlväxter i 152 exx. samt 10 mossor, däribland nya för Karelia oneg.: *Oenanthe*, *Malva borealis*, *Draba nemorosa*, *Carex aristata*, *Lycopodium inundatum*, *Veronica spicata*, *Lathyrus maritimus*, *Convolvulus arvensis*, *Cirsium oleraceum* var. *amarantinum* Lang., *Sedum fabaria*, *Potentilla Goldbachii*, de flesta från halfön Saoneshije af stud. R. B. Poppius. — 102 kärlväxter, deribland *Eupatorium cannabinum*, ny för Nyland, 15 prof af tallkottar, 7 mossor och 4 svampar från Kyrkslätt af rektor M. Brenner. — 21 kärlväxter i 27 exx., däribland *Scirpus radicans*, ny för samlingen, samt *Spergularia canina*, *Alnus pubescens*, *Salix triandra*, *Cuscuta Trifolii* nya för Isthmus karelicus, de öfriga dels från Savolaks dels från Karelska näset, af mag. H. Lindberg. — 4 kärlväxter insamlade af elever vid Privata svenska flickskolan i Helsingfors af den samme. — 269 kärlväxter i 351 exx. från Karelia pomorica, 6 kärlväxter i 9 exx. från Karelia borealis, däribland en mängd för resp. provinser nya arter, alla i särdeles prydliga och väl konserverade exemplar af mag. I. O. Bergroth och stud. I. Lindroth. — *Pyrola umbellata* från Jyväskylä, ny för Norra Tavastland, af stud. Lindroth. — 36 kärlväxter från gränstrakterna mellan Egentliga Finland och Satakunta, deribland *Lemna trisulca* c. fl., förut okänd från Finland, *Euphrasia gracilis*, *Potentilla tormentilla* med femtaliga blomdelar, m. m. af stud. H. Söderman. — 51 kärlväxter från Åbo-trakten, däribland *Betula nana* × *odorata*, *Alnus glutinosa* × *incana*, *Salix cinerascens*, *Epilobium collinum*, *Camelina fœtida*, *Scolochloa arundinacea*, nya för provinsen, af stud. A. K. Cajander. — 30 arter mossor i 37 exx., däribland *Hylocomium calvescens* ny för Nyland, fr. Sibbo af stud. B. E. Ekman. — 108 kärlväxter från Kemi-trakten, däribland *Ceratophyllum demersum*, ny för Norra Österbotten, af stud. A. Rantaniemi.

— Hvitblommig *Succisa pratensis* från Kerava af doc. E. Wainio. — *Anthyllis vulneraria* från Säkylä af Baron E. Cedercreutz. — *Eupatorium cannabinum* fr. Rantasalmi samt en *Hieracium*-form från Helsingfors, insamlade af elever vid Nya Svenska Läroverket, genom rektor A. Arrhenius.

Mötet den 3 april 1897.

Till medlemmar invaldes med acklamation de på marsmötet föreslagna: studenterna K. O. Elfving, H. Federley och H. Söderman.

Föredrogs en från Sällskapets hedersledamot, arkiater O. Hjelt anländ skrifvelse, hvari arkiatern, med uttalande af sin tacksamhet för den utmärkelse Sällskapet visat honom i anledning af sitt 75-års jubileum, anhöll att få till Sällskapets bibliotek öfverlemna ett exemplar af sitt arbete »Naturalhistoriens studium vid Åbo universitet 1640—1827».

Till publikation anmäldes: K. M. Levander: »Materialien zur Kentniss der Wasserfauna in der Umgebung von Helsingfors, mit besonderer Berücksichtigung der Meeresfauna. III. Spongien, Cœlenteraten, Bryozoen und Mollusken des Finnischen Meerbusens bei Helsingfors» samt A. J. Mela: »*Nymphæa fennica*, eine neue europäische Seerose».

Till ompröfning och afgörande förelades följande af professor J. P. Norrlin inom Bestyrelsen väckta och af denna omfattade förslag, nämligen:

1:o) att den vid Sällskapets 75-års fest af dess ordförande donerade summan af 10.000 mk skulle under namn af »Senator J. Ph. Palméns fond» förvaltas såsom en särskild stående fond, hvars räntor skulle användes till understödande af planmässiga undersökningar, hvilka kräfde en längre tids arbete, och skulle till en början en utredning af våra vattendrags djur- och växtverld med ifrågavarande medel bekostas.

2:o) att Sällskapet, för åstadkommande af lämpliga exkursionshandböcker öfver vårt flora-områdes kryptogamer, skulle anslå härför nödiga medel samt i öfrigt uppdraga åt Bestyrelsen att med vederbörande författare träffa närmare aftal om planen för de afsedda handböckerna äfvensom med dem öfverenskomma om honorarets storlek och öfriga med frågan i samband stående angelägenheter;

3:o) att Sekreteraren skulle i en särskild bok föra konto öfver de under året utsända exkurrenterna, upptagande ändamålet och kostnaderna för hvarje resa m. m., hvarefter resultaten af densamma skulle införas, och att äfven öfver större inlemnade botaniska samlingar fullständiga förteckningar skulle upprättas af intendenten med angifvande af tid och ort för insamligen, exemplarens beskaffenhet o. d. samt att, för underlättande af detta arbete, de af Sällskapet bekostade exkurrenterna skulle åläggas att själfva upprätta specificerade listor öfver sina inlemnade samlingar.

Sedan lektor Mela och rektor Arrhenius påyrkat bifall till dessa förslag, antogos de enhälligt af Sällskapet.

Föredrogos de ansökningar om reseunderstöd för instundande sommar, som inom utsatt tid inlemnats, och beslöts, i enlighet med Bestyrelsens förslag och med erinran om herrar exkurrenters förpligtelse att beakta de eventuella anvisningar rörande exkursionernas anordnande och naturföremålens insamlande Sällskapet vid resestipendiernas ledig anslående förbehållit sig rätten genom Bestyrelsen meddela, att tilldela

kandidat I. O. Bergroth 600 mk för en resa i botaniskt syfte till Karelia pomorica;

magister H. Lindberg 300 mk för en resa i botaniskt syfte till Karelska näset;

student B. Poppius 500 mk för en resa i entomologiskt syfte till Inari Lappmark;

student J. I. Lindroth 120 mk för mykologiska undersökningar på Åland;

student A. Luther 200 mk för malakologiska och hydrofaunistiska undersökningar i Keitele-trakten;
student A. Cajander 100 mk för botaniska exkursioner i Virmo;
kandidat H. Krank 200 mk för undersökning af häckfågelfaunan vid kusten och i skärgården mellan Gamla Karleby och Jakobstad;
student A. Wahlberg 200 mk för botaniska undersökningar i trakten kring Pielavesi sjö;
student E. Häyrén 120 mk för växttopografiska undersökningar kring Ekenäs, i Snappertuna och Ingå samt
student J. E. Aro 150 mk för lepidopterologiska exkursioner i norra Savolaks.

Doktor A. O. Kihlman gjorde följande meddelande:

Minulle on herra F. A. Rautell lähettänyt alkohoolissa säilytettyjä *Sagittarian* kukkia, joitten joukossa oli paitsi tavallisia hede- ja emi-kukkia myöskin kaksineuvoisia. Ne olivat Kotolammesta lähellä Orismalan asemaa, missä pouta-kesinä kasvavat melkein kuivalla maalla, toisina taas aivan vedessä. Kaikki lähetetyt 11 kukintoa näyttävät emikukkia ainoastaan röyhyn alimmaisessa kiehkurassa; sen kukisto on näet ainakin yksi tyypillinen emikukka, kun taas muut ovat joko täydellisesti tahi osaksi kehittyneet hedekukiksi tai kaksineuvoisiksi, jotka sisältävät näennäisesti kunnollisia sekä heteitä että emiä.

Alimmaisen kiehkuran kokoonpano oli eri kukinnoissa seuraava:

♂ ♂ ♀ — kolmessa, ♂ ⚥ ♀ — kolmessa, ⚥ ♀ — kahdessa, ⚥ ⚥ ♀ — yhdessä, ⚥ ♀ ♀ — kahdessa.

Urospuolisten siitin-osien suhteellisesti runsaampi esiintyminen naaraspuolisiin verrattuna pidetään usein kehnomman tai riittämättömän ravinnon tuloksena. Olisiko tässäkin ulkonaiset olot jollakin tavalla olleet vaikuttamassa on vaikea sanoa; ohimennen viitataan vaan siihen että emikukkien lukumäärä Sagittarian röyhyssä ylimalkain näkyy olevan vähenemässä poh-

joiseen päin; niinpä löytyy Keski-Europassa usein neljä täydellistä emikiehkuraa, Suomesta tuskin lienee kahta enempää tunnettu.

Kandidat Erik Nordenskiöld inlemnade och demonstrerade en samling af elfva arter *Acarider*, de flesta samlade af honom själf under sensommaren och hösten 1896. De voro:

Bdella capillata Kramer.
Bdella longirostris (Herm.).
Bdella vulgaris (Herm.).
Actineda vitis (Schr.).
Smaris expalpis (Herm.).
Rhyncholophus phalangioides (De Geer).
Rh. nemorum Koch.
Rh. globiger Berl.
Rh. qvisqviliarum (Herm.).
Trombidium gymnopterorum (L.).
Tr. holosericeum (L.).

Forsmästare A. W. Granit föredrog om fjäll-lemmeln (*Myodes lemmus* L.) och dess uppträdande i Finska Lappmarken sommaren 1896 (se längre fram i detta häfte).

Herr Granit påpekade vidare förekomsten af ett fast *elgstånd i Sodankylä*, där äfven ovanligt *stora aspbestånd* anträffats, samt meddelade slutligen några anmärkningsvärda floristiska fynd, bland dem *Asplenium septentrionale* från Sodankylä.

Doktor E. Reuter förevisade exemplar af

En för Finland ny Psyllod Trioza dispar F. Lw.

jämte i sprit förvarade larver och af dem deformerade blad af *Taraxacum officinale* Wigg. De egendomliga, platta larverna hafva rundt omkring kroppen en krans af långa, snöhvita fjunlika utväxter, hvilka äro böjda uppåt och inåt. I följd häraf företer andra sidan af *Taraxacum*-bladen, hvarest larverna

kunna anträffas sittande tätt tillsammans i stundom mycket stort antal, en egendomlig hvit beläggning, som på håll gör intryck af att bladen äro öfverdragna med en svampartad väfnad.

Ur dessa larver utvecklade sig imagines i slutet af juli och förra hälften af augusti. Först efter öfvervintringen skall parningen ega rum, hvarefter honorna i slutet af april och i början af maj lägga sina ägg på den andra sidan af de unga, späda bladen af *Taraxacum officinale*. Alla de ställen af bladskifvan, å hvilka ett ägg blifvit afsatt, insänka sig i form af små gropar, hvarigenom på bladets öfversida uppstå små, flackt kägelformiga eller vårtlika upphöjningar, hvilkas antal motsvarar mängden af de lagda äggen. Dessa upphöjningar kunna å ett och samma blad vara mycket talrika och tätt sammanträngda, till följd hvaraf bladet, som ofta antager en brunaktig färg, böjer sig nedåt vid kanterna och blir starkt deformeradt samt vid stark infektion till och med ställvis blåsformigt kullrigt utbuktadt.

Larver till denna art hade af föredragaren anträffats i stort antal på *Taraxacum* blad på Lofsdal i Pargas sommaren 1896. Redan tidigare, eller år 1895, hade emellertid på alldeles enahanda sätt deformerade blad, hvilka voro besatta med ägg och helt små larver af ifrågavarande art å Sjundeå prästgård insamlats och i sprit förvarats af fröken Nenne Moberg. Antagligt är, att arten, som är spridd öfver hela Europa, ej är så alldeles sällsynt hos oss, ehuru den hittils blifvit förbisedd.

Professor O. M. Reuter framlade exemplar af en annan, äfvenledes i vårt område icke förr beaktad *Trioza*-art, *Tr. remota*, från Pargas samt förevisade vidare den fullbildade insekten till fluglarver, som anträffats lefvande i salt; arten visade sig vara *Piophila casei*, den samma, hvars larver lefva i ost.

Student G. Lång demonsterade exemplar af de i Nyland icke förr funna lafvarna *Cladonia Delesserti* och *Ramalina obtusata*, begge insamlade vid Helsingfors.

Till de botaniska samlingarna hade sedan mars-mötet inlemnats följande gåfvor:

En sektion af tall från Kuru af dr. A. O. Kihlman. — Ett stamstycke af en »paahkahonka» från Korpiselkä af forstm. F. G. Bergroth. — 3 alkoholpreparat och 6 kärlväxter från Inari och Kemi Lappmarker, deribland *Asplenium septentrionale*, ny för Lapp. Kemensis af forstm. A. W. Granit. — 23 kärlväxter från olika delar af landet af Botaniska bytesföreningen. — 8 mossor, 1 laf och 3 svampar från olika delar af landet af dr. A. O. Kihlman. — 3 kärlväxter från Lojo af stud. A. Luther. — 66 arter *Ustilagineæ* i 103 former och tagna på 93 olika värdplantor från Karelia pomorica, deribland 5 för floran nya arter af stud. J. I. Lindroth.

Årsmötet den 13 maj 1897.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, afgaf följande årsberättelse:

För vårt sällskap har det nu förgångna året varit ett bemärkelseår. Det vore oss alla särdeles angenämt om detta kunde sägas i rent vetenskapligt afseende, i det något gemensamt, synnerligen maktpåliggande arbete skulle under året blifvit afslutadt, eller om vi kunde hänvisa till något nytt program, som komme att beteckna en vändpunkt i Sällskapets utveckling och verksamhet. Emellertid har det förra icke skett, och det senare skulle i alla händelser först framtiden kunna afgöra. Årets betydelse ligger i stället så att säga på privatlifvets område, i det att Sällskapet derunder nått den stadgade åldern af trefjärdedels sekel.

I och för sig innebär detta ej någonting märkligt ens för den enskilde menniskan, ty det inträffar ju för alla varelser, för hvilka lifstråden hållit ut i 75 år. För den verksamme medborgaren, och

särskildt för en intresserad forskare, bör dock en så lång arbetstid skattas högt, om han därunder hunnit utföra mycket af hvad han planlagt; ty numera återstår honom blott en jämförelsevis ringa ålderdomsstund, innan tråden måste brista. Men frågan ter sig annorlunda för ett vetenskapligt samfund. För ett sådant skall någon ålderdom ej inträda med därpå följande naturlig afslutning, så länge i de utslitna arbetskrafternas ställe inträda unga, lifaktiga forskareämnen, hvilka fatta sin uppgift rätt. Också för ett samfund kunna visserligen uppstå inre motiv till orkeslöshet, nämligen om intresset för dess mål slappas, eller om det uti sin verksamhet stelnar i formalism, — och då är det sitt öde värdt. Upplösning kan hota också i fall inre tvedrägt får öfverhand, förorsakad af småsinne, personliga öfvergrepp, brist på aktning för andras öfvertygelse eller utaf ofördragsamhet öfver hufvud. Däremot blir en meningsolikhet, som grundas allenast på olikhet i verklig vetenskaplig öfvertygelse, aldrig ödesdiger, utan bringar tvärtom lif i spelet.

Att vårt samfund vid sina 75 år känner sig kryare än någonsin har varit oss anledning nog att den 1 november förlidet år fira en anspråkslös privatfest. Det förgångna kvartseklet egnades då en återblick i form af ett föredrag, som kom till stånd genom samverkan af särskilda utaf Sällskapets ledamöter. Däruti redogjordes i korthet för en del förändringar uti Sällskapets organisation, funktionärer och personal, samt dess ekonomi, de botaniska och zoologiska exkursionerna och samlingarna, Sällskapets möten, dess publikationer och skriftvexling. Vidare utdelades en intill festdagen räckande tryckt katalog öfver ledamöter, invalda under kvartseklet; och särskildt invaldes tvenne inhemska och 8 utländska hedersledamöter samt 13 korresponderande ledamöter. Ett register till samma periods protokoll hade upprättats, fördeladt på rubriker, af hvilka 5 beröra botaniska, 4 zoologiska och 9 löpande ärenden. Äfvenledes framlades fullständigt register öfver Sällskapets publikationer jämte ett botaniskt sakregister, en katalog öfver periodiska skrifter förvarade i Sällskapets bibliotek, och en förteckning öfver manuskript i dess arkiv. Sällskapet fick vidare emottaga en hels-

ning af sin hedersordförande samt gåfvor af böcker, äfvensom en minnespenning, att användas för dess vetenskapliga ändamål. Rörande förloppet af denna festlighet har sekreteraren uppsatt en redogörelse.

Öfvergå vi från detta det märkligaste af årets sammanträden till hvad i öfrigt inträffat, så må vi likasom tillförene i främsta rummet rikta tanken på dem, som därunder aflidit.

Den 15 sistlidne oktober bortgick den framstående ryske botanisten, statsrådet prof. Alexander Batalin, hvilken den 13 maj 1889 invaldes till utländsk ledamot af Sällskapet. Den aflidnes tidigare arbeten hänförde sig företrädesvis till biologiska och fysiologiska undersökningar, hvaremot han senare i allt större omfattning egnade sig äfven åt systematiska formutredningar, särskildt med hänsyn till den ostasiatiska floran. Han öfvertog nämligen efter Maximowicz' död bearbetningen af de stora växtsamlingar, som från dessa nejder hemförts af Potanin och Przewaldsky. Öfver detta ämne ingår i »Acta Horti Petropolitani» en serie meddelanden af Batalin med titel *Notæ de plantis Asiaticis.* Med förkärlek sysselsatte sig Batalin vidare med utredning af kulturvarieteter, likasom han i öfrigt varit verksam i särskilda föreningar för befrämjande af växtkultur. Äfven vårt florområde har han i sina skrifter berört. Efter Regels frånfälle utnämnd till direktor för botaniska trädgården i S:t Petersburg, har Batalin ifrigt bemödat sig att ställa denna stora inrättning på tidsenlig fot, och särskildt var hans uppmärksamhet fäst på dess rikhaltiga botaniska museum.

Här bör vidare nämnas den ryske botanisten Edmund Russow, som i sitt 57:de år afled den 11 april 1897, såsom professor i botanik vid Universitetet i Dorpat. I sitt förstlingsarbete »Beiträge zur Kenntniss der Torfmoose», som utkom 1865, behandlade han denna formrika grupp med särskildt fästadt afseende å det baltiska florområdet på ett så utmärkt sätt, att hans arbete en lång tid framåt var normgifvande i fråga om arternas begränsning. Under de två följande decennierna berörde hans forskningar andra områden, särskildt växthistologien, inom hvilken han utgifvit betydande arbeten, men under

senaste decennium upptog han åter med stor ifver studiet af *Sphagna* samt publicerade beträffande dessa flere afhandlingar, som mycket vidgade vår kännedom icke blott om arterna, utan äfven om de systematiska enheterna af lägre ordning. Att dessa hans arbeten särskildt för oss varit af stor betydelse behöfver väl knappast påpekas. De voro jämväl orsaken till att han invaldes till hedersledamot i vårt Sällskap vid minnesmötet den 1 november 1896.

Vid samma 75-års möte invaldes till hedersledamot jämväl vicepresidenten vid Ryska Entomologiska Sällskapet, medic. d:r Ferdinand Morawitz, hvilken emottog kallelsen svårt insjuknad och någon tid efteråt den 17 december 1896 afsomnade, 70 år gammal. Han har gjort sig känd genom särdeles grundliga arbeten om Rysslands *Hymenoptera aculeata*, särskildt bien och humlorna, och har uti dem bearbetat ett material, som delvis var insamladt uti sydöstra Finland, hvarföre han också angifvit sitt område såsom »Karelien». Med stort tillmötesgående medverkade han vid bestämmandet af finska museets honom intresserande insektgrupper. — Lika välvillig hjälp hafva inhemska forskare haft af en annan äfvenledes under året bortgången entomolog, medicine doktor Eduard Eppelsheim i Germersheim, Bayern, hvilken kallades till ledamot i vårt samfund år 1891 och afled senaste höst. Såsom en framstående specialist i Staphylinidernas svåra grupp har han nämligen deltagit i bestämmandet af finska och sibiriska former uti våra samlingar.

Bland inhemske män har Sällskapet förlorat sin näståldste ledamot, senator Johan Philip Palmén, som afled den 30 juni 1896. Hans verksamhet för Sällskapets ändamål egde rum under ungdomsåren, omedelbart efter dess reorganisation i Helsingfors, dels såsom registrator åren 1829—30 och 1831—34, dels som sekreterare 1834—36. Andra studier ledde honom därefter till nya pligter, hvilka under ett långt lif vexlade i hög grad; men ännu på ålderdomen erinrade han sig med nöje sin sysselsättning under unga dagar.

Sällskapet har vidare uti Anders Johan Malmgren, som afled den 12 april 1897, förlorat en äldre, specielt för naturalhistorien verksam ledamot. Född i Kajana den 21 november 1834, gjorde han såsom student resor uti vårt naturhistoriska område. Kort efter det han i maj 1856 inträdt i Sällskapet, besökte han Hvita hafvet, och 1857 vistades han i Kimito socken, sysslande med botaniska och zoologiska forskningar. Botaniken synes varit hans fack lika mycket som zoologin, ty ehuru han åren 1859—62 var Sällskapets zoologiske intendent, var han en af de tre botanister, som på prof. W. Nylanders initiativ å 1859 utsändes till Satakunta och södra Österbotten. Enhvar af dem hade inom kryptogamerna sin specialgrupp, Malmgren lafvarna; och ehuru alla egnade uppmärksamhet åt fanerogamerna var det dock närmast han, som höll ledningen. Att Malmgren fullgjorde sitt värf med synnerlig energi och sakkännedom, framgår ur resultaten som finnas publicerade i 6:te häftet af Sällskapets Notiser. Äfven år 1862 gjorde han en resa till norra och östra Finland, men därefter knappast någon inom landet uteslutande i vetenskapligt syfte.

Ehuru Malmgren under dessa resor haft botaniska forskningar till hufvudmål, lemnades dock zoologin ingalunda å sido. Uti samma häfte af Notiserna, hvarom nyss var fråga, infördes jämväl af honom gjorda »Anteckningar om de i trakten af Kajana förekommande fåglar», äfvensom »Iakttagelser om klofällningen hos dalripan». Och tvenne år senare, år 1863, utgaf Malmgren, såsom disputation för filosofie doktorsgrad, »Kritisk öfversigt af Finlands fiskfauna». I sammanhang med dessa arbeten om hemlandets fauna böra ännu nämnas ett par åren 1865 och 1869 utgifna smärre uppsatser af ornitologiskt innehåll, den ena berörande landets anserider.

Redan förr än Malmgren år 1860 med utmärkelse aflagt kandidatexamen, likasom ock genom sina publikationer året därefter, hade han således å dagalagt sig vara väl bevandrad uti naturalhistoriens begge syskonvetenskaper; och med synnerligt intresse hade han därjemte vinnlagt sig om studier i kemi och andra naturvetenskaper. På grund af dessa kunskaper erhöll han

sedermera under 1860-talet tillfälle att deltaga uti flere af de från Sverige utsända expeditionerna till höga norden. År 1861 följde han med O. Torell till Spetsbergen och Finmarken. Efter det han år 1863 besökt Bohuslän, deltog har år 1864 uti A. E. Nordenskiölds expedition till Spetsbergen, likasom äfven i den, som verkstäldes år 1868. Under dessa forskningsresor, hvilka kompletterades genom studier under vintrarne 1862—65 i Stockholm och år 1866 i Danmark, Tyskland och Schweiz, förvärfvade sig Malmgren synnerligen grundlig kännedom af den höga nordens då för tiden så föga utredda fauna och flora. Därom vittna hans åren 1862—67 utgifna många och högt uppskattade afhandlingar om Spetsbergens och delvis äfven Finmarkens däggdjur, foglar och fiskar äfvensom Spetsbergens fanerogamflora. Att han förutom på originalspråket offenliggjort alla dessa jämväl uti utländska journaler har väsentligen bidragit till att göra resultaten kända och till att denne vår landsman fått bland samtidens naturhistoriska forskare intaga ett aktadt rum. I detta afseende medverkade väsentligen äfven det arbete Malmgren såsom specialforskare på de nordiska hafs-annulaternas område åren 1865—67 nedlagt uti sina kända stora publikationer härom. Genom sina resor i Norden blef Malmgren jämväl förtrogen med det inflytande glacialperioden utöfvat på den skandinaviska naturen, och såsom ett uttryck häraf torde kunna anses ett par smärre uppsatser om »Spår af en högnordisk Flora i sydöstra Finland» (Botaniska Notiser, 1866) och om vilkoren för Mammutens forntida existens i Finland (1875).

En del af sitt arbete om hafsannulaterna offentliggjorde Malmgren 1867 såsom specimen för professionen i zoologi vid vårt universitet, dock utan att han vann målet. Han blef emellertid senare, år 1869, utnämnd till e. o. professor. Inom vårt Sällskap var han zoologisk intendent 1859—62 och vice-ordförande åren 1868—72.

Malmgrens intelligens, energi och vidsträckta kunskaper läto hoppas att han därefter både inom Universitetet och vårt Sällskap komme att utöfva en välgörande och pådrifvande verk-

samhet; och får man döma af en del symptom hade han äfven åren 1875—76 lust att ingripa vid utvecklingen af frågor huruvida och på hvad sätt finska naturhistoriker borde eller icke borde deltaga i forskningsfärder ända långt bort i Sibirien. Att förhoppningarna emellertid beträffande det egna landet och jämväl forskning öfver hufvud icke gingo i fullbordan hade väl sin grund delvis i den bitterhet mot Universitetet, som alstrats hos honom genom att han vid besättandet af professionen blef förbigången af sin medtäflare. Till en annan del åter låg orsaken däri, att Malmgren under den därpå följande perioden alltmer vände sig åt praktiskt håll, åt samhällets ekonomiska och sociala frågor, dels såsom kommunal- och landtdagsman, dels såsom embetsman i administrativa verk, hvarvid en stor mängd göromål tog hela hans energiska person i anspråk.

Redan 1865 begynte Malmgren verka för fiskerierna i landet såsom t. f. inspektör, och han fortfor därmed under hela den 5-års period han var anställd vid Universitetet såsom e. o. professor. Men år 1874 blef han utnämnd till ordinarie inspektör. Genom en mängd år 1869 utgifna småskrifter och en påbörjad fiskeritidskrift verkade han för fiskeriindustrin; och en af honom utgifven, genom medverkan af V. Granlund i Stockholm verkställd samling af »Handlingar och förordningar angående Finlands fiskerier» har lemnat den historiska grunden för en del vigtiga åtgärder från styrelsens sida. Såsom fiskeri-inspektör gjorde Malmgren vidsträckta resor i landet och samlade därunder tvifvelsutan mycken erfarenhet särskildt angående fiskarternas förekomst i våra talrika vattendrag samt vilkoren för deras trefnad. Hans största inlägg af praktisk art torde varit ordnandet af fiskeriförhållandena i våra nordliga elfvar, likasom ock stiftandet af lokala fiskeriföreningar, införandet af en del bestämmelser om fredande och plantering af värdefullare fiskslag, fiskeriernas skyddande emot inflytelser af stockflötning och industriella inrättningar, samt slutligen införandet af en del förbättrade fiskerimetoder. Däremot var Malmgren motståndare till artificiell fiskodling, förmenande den inhemska fiskstammens rationella skyddande under lektid och säkerstäl-

landet af ynglet genom bibehållande af de naturliga vilkoren för dess trefnad innebära den kraftigaste befordran af fisktillgången under de hos oss ännu rådande förhållandena. Sin befattning som fiskeri-inspektör lemnade Malmgren år 1889; därefter verkade han, ända till sitt frånfälle, såsom guvernör i Uleåborgs län.

Ännu återstår att bland de under året bortgångna nämna stadsläkaren i Helsingfors, med. d:r Karl Johan Qvist, hvilken inträdde i Sällskapet såsom student om våren 1849, och afled den 30 januari detta år. I yngre år var han verksam såsom botanist, och gjorde särskildt i trakten kring Fredrikshamn insamlingar, hvilka blefvo inlemnade till Sällskapet och tillgodogjordes af W. Nylander redan i Flora Karelica.

I stället för dem, som gått ur ledet, hafva nya inrädt. Förutom de många, som redan angåfvos såsom inkallade i anledning af 75-års dagen, hafva tvenne korresponderande ledamöter under året blifvit invalda, nämligen docenten d:r L. A. Jägerskiöld i Upsala och assistenten d:r G. Schneider i S:t Petersburg. Till inhemska medlemmar åter hafva invalts icke mindre än 17 personer, nemligen herrar: P. A. Rantaniemi, K. V. Fontell, E. Nordling, S. U. Czarnecki, A. K. Cajander, A. Sten, E. J. G. af Hällström, X. Nordling, O. Alcenius, B. Ståhlberg, J. V. Segercrantz, K. O. Elfving, H. Federley, H. Söderman, J. E. Aro, T. J. Järvi och A. J. Silfvenius.

I sammanhang härmed bör nämnas den förändring inom Sällskapets funktionärer, att sekreteraren magister I. O. Bergroth under året flyttat till annan ort, och att hans funktioner under vårterminen öfvertagits af rektor A. Arrhenius.

Årets sju månadsmöten hafva varit besökta ganska talrikt, i det 20—25, någon gång till och med öfver 30 personer varit närvarande. Några och femtio andraganden hafva blifvit gjorda,

zoologiska lika många som botaniska, bestående dels i förevisningar eller meddelanden af notiser, dels åter i form af mindre eller större afhandlingar. Bland de sistnämnda intages främsta rummet af d:r Wainios *Monographia Cladoniarum*, hvars 3:dje del nu afslutar verket; den ingår uti XIV bandet af *Acta*, och fem ark äro färdig tryckta. I samma band tryckes jämväl prof. Elfvings »Anteckningar om kulturväxterna i Finland», en bearbetning af det material, som för icke länge sedan insamlades genom Sällskapet, samt A. J. Melas afhandling om *Nymphæa fennica*.

Uteslutande af zoologiskt innehåll kommer att blifva det XV:de bandet, enär i detsamma skola införas följande under året inlemnade afhandlingar:

Nordenskiöld, Notizen über Hydrachniden aus Süd-Finnland.

Stenroos,, Zur Kenntniss der Crustaceen-Fauna von Russisch-Karelen; *Cladocera, Calanidæ.*

Nordling, Fågelfaunan i Enare-trakten, ett bidrag till kännedomen af Lappmarkens fågelfauna.

Levander, Materialien zur Kenntniss der Wasserfauna in den Umgebungen von Helsingfors, mit besonderer Berücksichtigung der Meeresfauna. III. Spongien, Cœlenteraten, Bryozoen und Mollusken.

Förutom dessa afhandlingar hafva, såsom nyss nämndes, vid Sällskapets möten företragits ett stort antal meddelanden, lemnande intressanta och delvis vigtiga inlägg till kännedomen af Finlands natur, nämligen af herrar A. Arrhenius, I. O. Bergroth, R. Boldt, V. Borg, M. Brenner, E. J. Buddén, A. K. Cajander, A. W. Granit, O. Kihlman, H. Lindberg, J. I. Lindroth, A. Luther, G. Lång, A. J. Mela, P. Meriläinen, E. Nordenskiöld, O. Nordqvist, B. R. Poppius, E. Reuter, O. M. Reuter, Th. Sælán, J. Sahlberg, G. Schneider, E. Sundvik, E. Wainio, A. Westerlund och D. A. Wikström.

Att under året ej utgifvits något häfte af Sällskapets *Acta* har sin orsak däruti, att bandet XIII — halftryckt redan för ett år sedan och upptagande de då angifna afhandlingarna af herrar Brenner, Laurén, Herlin, Keckman, Kihlman och Wai-

nio — blifvit kompletterad under vintern med d:r C. A. Westerlunds omfattande och senast jämväl anförda afhandling om sötvattensmollusker, hvars tryckning endast långsamt kunnat fortskrida.

Utaf sina *Meddelanden* har Sällskapet kunnat kringsända 22:dra häftet, innehållande Förhandlingarna under 1895—96 samt skriftbytet; professor Elfving har äfven denna gång ombesörjt redaktionen och utgifvandet.

Såsom bekant har vårt samfund, med få undantag, årligen kunnat utsända exkurrenter. Det nu förgångna bildar icke ett undantag, om icke i sådan mening, att därunder kunnat utgifvas flere stipendier än någonsin förr på en gång. Penningebeloppet 2490 mk har visserligen någon gång öfverskridits, men aldrig antalet exkurrenter. Af 14 ansökningar kunde nämligen tio bifallas, hvilket vittnar godt icke uteslutande om tillgångarna på medel utan ock på användbara krafter. Inom kort afresa sålunda sex botanister till sina områden, nämligen hrr Bergroth till Karelia pomorica, Lindberg till Karelska näset, Lindroth till Åland, Wahlberg till trakten omkring Pielavesi, Häyrén till Ekenäs, Snappertuna och Ingå samt Cajander till Wirmo. Och fyra exkurrenter begifva sig ut i zoologiskt syfte, nämligen hrr Poppius till Inari Lappmark, Luther till Keitele och Saarijärvi, Krank till trakten mellan Gamla Karleby och Jakobstad samt Aro till Norra Savolaks.

Det återstår att beröra en del af Sällskapets verksamhet, hvilken i yttre måtto ännu gjort sig blott föga märkbar.

I den mån Sällskapet under 1870- och 1880-talen allt oftare emottog vetenskapliga afhandlingar att offentliggöras, uppstod behof af en trycknings- eller redaktionskomité, som afgaf yttrande om nämnda skrifter. Efter hand fick komitén i uppdrag att förbereda äfven andra frågor, exempelvis fördelningen af reseunderstöd. Att en sådan förberedelse befordrat ärendenas behandling inom Sällskapet kan icke förnekas. I de nya stadgar, som vid årsmötet 1894 antogos och den 10 oktober samma år vunno stadfästelse, hade därför införts bestämmelser om en Bestyrelse med något vidsträcktare uppgift än den, som genom praxis

tillkommit redaktionskomitén. Någon tid fungerade Bestyrelsen ungefär såsom förut. Men under det nu gångna året har densamma ej blott förberedt alla vigtigare ärenden, som förekommit på Sällskapets möten, utan jämväl skridit till uppgörande af program för vetenskapliga undersökningar och andra för befordrande af Sällskapets verksamhet gagneliga åtgärder. En del af dessa program eller förslag har jämväl redan blifvit framstäld för Sällskapet och af detsamma godkänts; andra bero ännu på pröfning inom Bestyrelsen.

Dessa förslag hafva gällt följande frågor:

1) Att Bestyrelsen skulle sammanträda regelbundet på bestämd dag i månaden samt, i fall af behof, till extra-möte. Tillsvidare hållas mötena ännu efter omständigheterna.

2) Att protokoll vid dess möten föres, hvilket jämväl beslutits.

3) Beträffande användandet af de medel, som åt Sällskapet öfverlemnades vid 75-års mötet, har Bestyrelsen föreslagit att däraf skulle bildas en egen fond benämd *Senator J. Ph. Palméns fond*, hvaraf räntorna skulle anslås för sådana planmässiga undersökningar, zoologiska eller botaniska, hvilkas utförande tager en längre tid i anspråk, exempelvis för metodiskt utforskande af djur- och växtlifvet i våra vattendrag eller vid våra hafskuster samt vilkoren derför, hvilket förslag Sällskapet godkänt.

4) Vidare har professor Norrlin föreslagit, att genom sekreterarens försorg framdeles skulle föras en öfversigtlig journal öfver de naturalhistoriska exkursionerna, i korthet angifvande ändamål, ort, kostnader, resultat, reseberättelse, samlingar, undersökningar o. d. Då genom en dylik journal en synnerligen nyttig öfverblick erhålles öfver Sällskapets hithörande verksamhet, kommer en sådan jämväl att anordnas.

5) Den samme har föreslagit, att större och äfven mindre botaniska samlingar, inlemnade till Museet, borde vara fullständigt förtecknade, i hvilken mening Bestyrelsen och Sällskapet instämt.

7) Professor Norrlin har jämväl föreslagit, att Sällskapet skulle söka från glömska bevara de i folkspråket använda benäm-

ningarna på växt- och djur-arter och grupper, växtformationer, jordarter, ståndorter och terränger eller naturskiljaktigheter öfver hufvud, äfvensom det bruk allmogen gör af landets naturalster. Äfven detta förslag har Bestyrelsen funnit vara synnerligen beaktansvärdt.

8) Under diskussion har vidare förevarit den sammes förslag att befordra kännedomen af våra cellväxter genom lämpliga examinationskompendier, äfvensom genom anskaffande och distribuering af 10 à 12 st. smärre exsiccater af dylika växter till ledning för, bland andra, yngre exkurrenter. Det förra förslaget har förordats hos Sällskapet, som anmodat Bestyrelsen att vidtaga förberedande åtgärder; och äfven för realiserandet af det senare förslaget finnes utsigt.

9) D:r Kihlman har nedskrifvit en för Sällskapets yngre författare afsedd handledning innehållande »praktiska råd» vid affattandet af manuskript, och Bestyrelsen har beslutit befordra dem till trycket.

För öfrigt har vid Bestyrelsens möten afgjorts ett antal löpande ärenden af praktisk art.

Jag kan icke undertrycka den bestämda öfvertygelsen, att det måste lända Sällskapets verksamhet i dess helhet till synnerligt gagn om Bestyrelsen inom sin trängre krets upptager och diskuterar dylika frågor och antingen omedelbart vidtager lämpliga åtgärder eller hemställer därom till Sällskapet. Detta tillvägagående garanterar en sakenlig och mognare behandling, än om samma frågor diskuteras allenast på Sällskapets vanliga, af många andra frågor upptagna möten. Det förstås af sig själf att de ledamöter, som icke ingå i Bestyrelsen, härigenom ingalunda äro förhindrade att på Sällskapets möten väcka förslag, som de anse välbetänkta; och Bestyrelsen skall påtagligen gerna se att främst förslagsställarena, men också andra intresserade och sakkunniga, skola öfvervara dess möten och bidraga till ärendenas sakenliga behandling. Ty *viribus unitis* skall arbetet bedrifvas. Lika naturligt äro åter månadsmötena rätta tillfället att genom inlemnade vetenskapliga afhandlingar, genom föredrag, förevisningar och notiser samt diskussioner föröka allas vårt

vetande och stärka allas intresse. Och vid dessa möten böra de inom Bestyrelsen väckta och förberedda förslagen vinna sitt slutliga afgörande.

Må vi hoppas att dessa anordningar skola i sin mån bidraga till att såväl förekomma ålderdomskrämpor hos vårt 75-åriga Sällskap, som ock befrämja dess vetenskapliga lif.

Indendenten för de zoologiska samlingarna, d:r K. M. Levander, aflemnade följande redogörelse:

Till de zoologiska samlingarna hafva sedan senaste årsmöte inlemnats 2 däggdjur-arter, 24 fåglar, tillhörande 16 arter, 1 par fågelfötter och 2 fågelbon. För dessa föräringar står Sällskapet i förbindelse till baron Alb. de la Chapelle, rektor E. J. Budden, mag. O. Collin, preparator G. W. Forsell, baron E. Hisinger, herr K. Holmström, d:r K. M. Levander, mag. Nuupala, d:r Onni Ruuth, herr G. E. R. Wasastjerna, d:r E. Wasenius, agronom V. Åkerman.

Den inhemska fisksamlingen, som är i behof af att kompletteras, resp. förnyas med goda, väl konserverade exemplar af de flesta arter, har denna gång vunnit en jämförelsevis betydlig tillväxt i det att 33 arter och 2 bastarder (*Abramidopsis Leuckartii* och *Bliccopsis abramorutilus*) blifvit inlemnade. Många af dessa föreligga i flera exemplar och äro konserverade i formol. Föräringarna hafva gjorts af studd. B. Poppius, E. F. Qvarnström, V. Segercrantz, H. Stenberg, Raf. Wegelius, mag. A. Westerlund och intendenten.

De inhemska insektsamlingarna hafva tillvuxit med en kollektion af 80 Coleoptera, hufvudsakligen tomicider, af eleven vid Evois forstinstitut K. O. Elfving, samt med sex sällsynta arter, af hvilka tre för faunan nya, skänkta af studd. A. K. Cajander, A. J. Silvenius och B. Poppius, prof. J. Sahlberg samt skoleleven H. Sahlberg. Till fjärilsamlingarna hafva öfverlemnats 60 exx. lepidoptera från Nyland och Tavastland af herrar Bj. och H. Wasastjerna, 11 sällsynta arter, af hvilka tre nya för faunan, af stud. H. Federley, mag. K. Ehnberg, stud. A. Luther och d:r Guido Schneider. Smärre bidrag till insektsam-

lingarna hafva lemnats af d:r E. Reuter, mag. A. Westerlund och mag. D. A. Wikström.

En intressant, i sprit förvarad samling af under vintern vid Kuopio tagna insekter har öfverlemnats af mag. A. Westerlund. Bland dessa »vinterinsekter» funnos två för vår fauna nya podurid-arter.

Stud. B. Poppius, som med understöd af Sällskapet sistlidne sommar gjort en entomologisk forskningsresa i östra delen af Karelia onegensis, har medfört en stor mängd insekter af alla ordningar, företrädesvis Coleoptera, mellan två och tre tusen exemplar, men då granskningen och bestämningen af det insamlade materialet ännu ej blifvit slutförd, har intet däraf med samlingarna blifvit förenadt.

Af öfriga evertebrater har till samlingarna inlemnats följande:

Myriopoder: 12 arter från södra Tavastland af fil. kand. C. A. Knabe samt 18 profrör från Lojo af stud. A. Luther.

Hydrachnider: 34 arter af fil. kand. E. Nordenskiöld.

Acarider (Prostigmata): 14 arter, preparerade på objektglas, af den samme).

Spindlar: 13 st. profrör från Lojo af stud. A. Luther.

Isopoder: 5 st. profrör från Lojo af den samme.

Krustaceer, diverse: 3 st. profrör från Lojo samt *Astacus fluviatilis*, ett ex. med monströs gripklo från Lojo, af den samme.

Mollusker: 41 nrr land- och sötvatten-konkylier från Ryska Karelen af stud. B. Poppius.

Maskar: 4 profrör af stud. A. Luther och en lumbricid med tudelad bakkropp af herr V. Salminen.

Cœlenterater: 2 prof af *Spongilla* från Lojo sjö af stud. A. Luther.

Plankton-prof: 10 st. från S:t Michels-trakten tagna 1895 af stud. J. E. Therman.

Intendenten för de botaniska samlingarna, d:r A. O. Kihlman, afgaf följande berättelse:

De botaniska samlingarnas tillväxt har under året åtminstone i kvantitativt hänseende varit relativt ringa. Den utgöres af 1267 kärlväxter, 60 mossor, 15 alger, 7 lafvar och 138 svampar samt 24 nummer för den karpologiska samlingen, eller 1511 numror mot 3088 föregående år; härtill kommer ännu en af mag. Raf. Herlin hopbragt, ganska anmärkningsvärd preparatkollektion af subfossila växtdelar från Satakunta och Karelska näset, hvarigenom en första början erhållits till en inhemsk samling på detta hos oss försummade, men år för år allt vigtigare område. Bland öfriga gåfvor märkas främst en större samling kärväxter från Karelia pomorica af mag. I. O. Bergroth och stud. J. I. Lindroth samt en samling parasitsvampar från samma landskap, innehållande bland annat flere för floran nya arter, af stud. J. I. Lindroth. Af öfriga gåfvor äro de flesta tillkomna med särskild hänsyn till musei behof och innehålla i sjelfva verket många synnerligen beaktansvärda bidrag, synnerligen för utredandet af enskilda arters utbredning inom landet. För dessa bevis på den välvilja, hvarmed Sällskapets sträfvanden allt fortfarande omfattas både inom och utom dess egen krets, stannar museum i förbindelse hos följande personer: professor E. Sundvik, lektorerne E. J. Buddén, J. E. Furuhjelm, Hj. Hjelt, doktorerna K. H. Hällström och E. Wainio, rektor M. Brenner, kamrer J. O. Bomansson, folkskoleinspektor O. A. F. Lönnbohm, forstmästarne F. G. Bergroth och A. W. Granit, magister H. Lindberg, redaktör P. Hj. Olsson, studd. W. M. Axelson, A. K. Cajander, B. E. Ekman, K. V. Fontell, O. A. Kosonen, J. I. Lindroth, A. Luther, G. Lång, R. B. Poppius, A. Rantaniemi, H. Söderman, A. Wahlberg, R. Wegelius och E. Öhberg, läraren F. A. Rautell, eleven O. Sundvik och undertecknad, intendent, äfvensom Botaniska bytesföreningen, hvarjämte genom rektor A. Arrhenius' och mag. H. Lindbergs försorg inlemnats några växter, insamlade af elever vid Nya svenska läroverket och Privata svenska flickskolan i Helsingfors.

Bland det inlemnade materialet må efter vanligheten framhållas de för floran nya *Scirpus radicans* (Ik, H. Lindberg), *Koleria cristata* (Kp., adventitia?) I. O. Bergroth & J. I. Lindroth),

Alchemilla pubescens (M. Brenner), samt bland mossorna *Bryum warneum* (Al), *Polytrichum ohioënse* (Ik), *Sphagnum molle* (Ab) och *Octodiceras Julianum* (Ik), samtliga urskilda och så när som på *Sphagnum molle* äfven insamlade af mag. H. Lindberg. Af öfriga kryptogamer torde en laf och sex svampar vara för samlingarna nya.

Ordnandet och bestämningen af museets samlingar har fortgått såsom förut; i detta arbete hafva mag. H. Lindberg och stud. J. I. Lindroth med ej ringa uppoffring af tid och möda deltagit. Särskildt må äfven omnämnas att de finska formerna af subgenus *Batrachium* under året reviderats af herr O. Gelert i Kjöbenhavn.

Bibliotekarien, d:r E. Reuter, uppläste följande redogörelse:

Sällskapets bibliotek har under senaste verksamhetsår, från den 13 maj 1896 till den 13 maj 1897, erfarit en något ringare tillväxt än under närmast föregående motsvarande perioder. Antalet nytillkomma nummer utgör 646, fördelade med hänsyn till innehållet på följande sätt:

Naturvetenskaper i allmänhet	335
Botanik	94
Zoologi	117
Landt- och skogshushållning	9
Geografi	23
Geologi, paleontologi	22
Meteorologi, medicin, fysik, kemi	6
Antropologi, etnografi	14
Diverse skrifter af blandadt innehåll	26

Det vida vägnar största antalet publikationer har äfven detta år erhållits af de lärda samfund, institutioner och tidskriftsredaktioner, hvilka med Sällskapet underhålla regelbundet skriftutbyte. Dessa uppgå för närvarande till 248, och af dem hafva under det förflutna året tillkommit följande tre nya:

Chicago Academy of Sciences, Chicago,

Redaktionen af »Rivista di Patologia Vegetale e Zimologia», Portici,

Botanical Survey of Minnesota, Minneapolis,
hvarjämte redaktionen af »Rovartani Lapok» i Budapest, hvilken tidskrift efter en längre tids stillestånd ånyo trädt i verksamhet samt fortsatt det tidigare påbegynta skriftutbytet.

För välvilliga bokgåfvor står Sällskapet i tacksamhetsskuld till Finska Landtbruksstyrelsen, Redaktionen af »Luonnon Ystävä», Koninglijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut, L'université de Lausanne samt till herrar W. Nylander, J. G. Agardh, Fr. Benton, A. Berlese, A. Blytt, P. T. Cleve, C. Grill, O. E. A. Hjelt, J. A. Palmén, E. Reuter, O. M. Reuter, Saint-Lager, G. O. Sars, E. Wainio, C. Warnstorff och R. v. Wettstein.

Föredrogs följande af skattmästaren, bankdirektör Leon v. Pfaler inlemnade

Årsräkning för år 1896.

Debet.

Behållning från år 1895.

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl. Fmk. 10,000	Fmk. 10,141: 20	
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. af 1882 Fmk. 5,500 . . .	5,455: —	
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. af 1892 Fmk. 3,000 . . .	2,880: —	
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	9,523: 80	28,000: —

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till Hr John Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 %	2,000: —	
D:o d:o . . . . à 5 %	2,000: —	4,000: —
Transport		32,000: —

Transport		32,000: —	

Årskassan.

Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken . . Fmk	1,155: 50		
Å löpande räkning i d:o . . .	291: 86	1,447: 36	33,447: 36

Inkomster under året.

Statsanslag för år 1896		3,000: —	
Influtna räntor:			
å Hypoteksföreningens obl. à $4^1/_2$ %	630: —		
å Helsingfors stads $4^1/_2$ % lån af 1882	247: 50		
å d:o d:o $4^1/_2$ % lån af 1892	135: —		
å bankdepositioner à 4% .	425: 48		
å John Sahlbergs skuldsedlar à 5 %	200: —		
å löpande räkning à 2 % .	20: 63	1.658: 61	
Ledamotsafgifter:			
af Alex. Luther	15: —		
» A. W. Granit	15: —		
» K. Stockmann	15: —		
» E. F. Häyrén	15: —		
» P. A. Rantaniemi	15: —		
» Ossian Wichmann	12: —		
» Wilhelm Ramsay	12: —		
» Emil Bützow	12: —		
T. J. Forsström	12: —		
» K. H. Hynén	12: —		
» A. L. Wallgren	12: —		
» J. Roos	12: —		
» L. I. Ringbom	12: —		
» Ch. E. Keckman	12: —		
» E. Th. Nyholm	12: —	195: —	
Transport		4,853: 61	33,447: 36

Transport		4,853: 61	33,447: 36
» E. Keto	15: —		
» S. E. Frosterus	15: —		
» J. V. Siilänen	15: —		
» K. H. Stenberg	15: —		
» J. E. Ekström	15: —		
» A. Wahlberg	15: —		
» K. W. Fontell	15: —		
» Ivar Aminoff	12: —		
» Elis Nordling	15: —	132: —	
För försålda skrifter:			
genom G. W. Edlunds bokhandel . .		1,093: 57	
Donationer:			
af Friherre J. A. Palmén Fmk 10,000: —			
» onämnd genom D:r V. F. Brotherus Fmk 200: —		10,200: —	16,279: 18
		Summa Fmk	49,726: 54

Kredit.

Utgifter under året.

Arvode åt sekreteraren för $1^1/_2$ år . . .	300: —	
D:o åt bibliotekarien för $1^1/_2$ år . . .	450: —	
Reseunderstöd åt K. Hirn	100: —	
D:o åt P. A. Rantaniemi	100: —	
D:o åt B. R. Poppius	400: —	
D:o åt E. Nordling	125: —	
Ränta å Sanmarkska fonden till Enkefru S. Sanmark	200: —	
Vaktmästarearvode	55: —	
Tryckningskostnader	839: 65	
Annonser	172: 75	
Inbindning, porto, frakt m. m.	580: 85	3,323: 25
	Transport	3,323: 25

		Transport	3,323: 25

Afskrifning.

Å värdet af obligationer, som inköpts med löpande kupong eller till ett pris, öfverstigande parivärdet, afskrifves . .			505: 87

Behållning till år 1897.

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl. af 1884 Fmk	13,500: —		
Helsingfors $4^1/_2$ % obl. af 1882	5,500: —		
Helsingfors $4^1/_2$ % obl. af 1892	3,000: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	6,000: —	28,000: —	

Palménska fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl. af 1884 Fmk	7,500: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	2,500: —	10,000: —	

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till Hr John Sahlberg mot revers & proprieborgen à 5 % . .	2,000: —		
D:o d:o . . . à 5 % . .	2,000: —	4,000: —	

Årskassan.

Finska Brandstodsbolagets för landet 3,6 % obl. af 1896	1,400: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	929: 30		
Å löpande räkning i d:o d:o .	1,568: 12	3,897: 42	45,897: 42
		Summa Fmk	49,726: 54

På förslag af revisorerna beviljades skattmästaren full ansvarsfrihet.

Vid härpå förrättadt val af funktionärer återvaldes till ordförande professor J. A. Palmén, till vice-ordförande professor F. Elfving, till sekreterare rektor A. Arrhenius och till skattmästare bankdirektör L. v. Pfaler.

Vid val af en i tur afgående bestyrelsemedlem återvaldes professor J. P. Norrlin.

Till revisorer af innevarande års räkenskaper utsågos rektor Brenner och professor Sælán.

Till publikation anmäldes följande uppsatser: M. Brenner: Spridda bidrag till kännedom af Finlands *Hieracium*-former. V. Vestnyländska Hieracia; J. I. Lindroth: Lisätietoja Suomen sienistä; E. Reuter: Bidrag till kännedomen om Ålands och Åbo skärgårds microlepidopter-fauna. I. Pyralidina, Crambina och Tortricina.

Doktor A. O. Kihlman öfverlemnade till Bestyrelsens handläggning en uppsats af student V. Meinander: Växtfenologiska observationer anstälda år 1890 i Borgå och Perno.

En från R. Orto botanico di Palermo inkommen anhållan om skriftutbyte beslöt Sällskapet bifalla.

Upptogs till behandling ett af professor J. P. Norrlin inom Bestyrelsen väckt och af denna omfattadt förslag, gående ut på att Sällskapets exkurrenter och andra intresserade personer skulle söka insamla uppgifter om af allmogen begagnade namn på naturalster, ståndorter, jordarter o. d. Förslaget var af följande lydelse:

»På jubileum-mötet den 1 sistlidne november framhöll ordföranden nödvändigheten af en mer omfattande och intensiv verksamhet för att Sällskapet måtte kunna hålla sig å nivå med tidens alltmer stegrade fordringar. Något förslag i den vägen ärnar jag nu icke väcka, utan blott fästa uppmärksamheten på vissa frågor, hvilka för närvarande ega ett så att säga aktuelt intresse, och bland dem påpeka en särskild grupp, som af Sällskapet föga eller alls icke beaktats. Jag afser härmed tillvaratagandet

och insamling af benämningar i folkspråket på växt- och djurarter eller andra kategorier (genera etc.); vidare benämningar på växtformationer, jordarter, ståndorter och terränger eller naturskiljaktigheter öfver hufvud samt slutligen uppgifter öfver det bruk man hos oss gjort af de vårt naturhistoriska område beboende organiska naturalstren.

Uppmaning till exkurrenter och studerande ha under sednare år då och då af mig blifvit framstälda i antydt syfte, men utan nämnvärd påföljd tillsvidare. Numera gifves visserligen utsigt att saken skall gå i någon mån framåt, sedan ett särskildt samfund med syfte att åstadkomma en finsk naturalhistorisk terminologi trädt i verksamhet och bland annat vidtagit åtgärd om planmässig insamling af namn på växter och djur och i sammanhang härmed äfven upplysningar om den nytta allmogen drager af dem. Men utom att nämnda samfund blott afser de finska benämningarna och programmet eljest är taget i inskränktare omfång, hör detta försummade gebit otvifvelaktigt äfven Sällskapet till och hvarje motivering af sakens gagn torde vara öfverflödig.

Enklast och lättast kunna benämningar på arter insamlas, och hvarje med landets språk förtrogen exkurrent torde i den vägen kunna uträtta åtminstone något, om han förstår att med urskilning gå till väga.

Svårare ställer sig saken, då det gäller utredning af den användning växter och djur funnit hos allmogen; detta förutsätter nämligen mer ingående kännedom af folkets lif och sträfvanden. I talrika fall är ämnet dessutom af den art att dess utredande tillhör personer af annat fack, till exempel läkare, jordbrukare m. m. I många fall kan dock en praktiskt anlagd naturalhistorisk exkurrent nog insamla pålitliga hithörande upplysningar.

Af särskildt intresse vore kännedomen af benämningar pa ståndorter, jordarter m. m., då den vetenskapliga terminologin eger ett nog begränsadt antal dylika och sådana åter hos allmogen förekomma i stor rikedom, om ock ofta med vexlande betydelse. Redan för återgifvande af trakternas allmänna naturförhållanden

och utseende vore en fullständigare terminologi tacknämlig; man kunde då återgifva dem med större korthet, fullständighet och öfverskådlighet. I detta afseende må blott antydas de egna benämningarna i Lappland på olika slag af höjder, skogar, sumpmarker m. m. eller i skären på holmar, klippor o. a. Härigenom kunde äfven hvarjehanda fel och inkorrektheter, som hunnit innästla sig i litteraturen, åter utmönstras.

Genom ett arbete i denna riktning kunde möjligen äfven rent vetenskapliga fördelar vinnas. Allmogen eger traktvis ej blott talrika och ofta koncisa benämningar på olika terränger m. m., utan äfven en säker, på iakttagelse och erfarenhet grundad kännedom på många deras egenskaper och karaktärer, om hvilka forskaren ännu sväfvar i dunkel.

Emellertid är detta arbete förenadt med betydande svårigheter och kan i större omfattning utföras endast af någon växttopograf, som jämte nödig kunskap i geognosi och fysisk geografi är i viss mån förtrogen med jordbrukarens, fiskarens, jägarens eller annan yrkesidkares lif och verksamhet samt dessutom fullt beherrskar språket.

Det är antagligt att Sällskapets exkurrenter gerna skulle insamla uppgifter af nu berörda slag, och ett dylikt arbete skulle sedan följas af andra naturalhistorici. För mig synes det vidare önskvärdt att i särskilda fall äfven speciella, af annat arbete mindre beroende exkurrenter någon gång kunde af Sällskapet pa dess bekostnad utsändas för angifna ändamål.

I stort sedt är nämligen vår hithörande litteratur ytterligt torftig. Frånsedt ett antal i tiden insamlade artnamn och uppgifter öfver användning är i sednare tider så ringa material tillvarataget att därpå knapt något kan byggas. Men äfven oberoende af dessa brister är det hög tid att söka afplana följderna af föregående tiders försumlighet innan det blir för sent. Den brytningsperiod, i hvilken finska folkets utveckling nu inträdt, hotar att med oanad snabbhet kullstörta gamla former samt införa alldeles nya vanor, bruk och åskådningssätt. Allmänt bekanta äro de verkande orsakerna (kommunikationer etc.), och i förhandenvarande afseende torde litteraturen och folkskolorna

verksammast ingripa. För det tryckta ordet bär allmogen hög respekt, och då tidningar och folkskrifter i stor skala spridas till nästan alla bygder och folkskolorna börja vinna allt större popularitet och utbredning, måste spåren häraf bli alltmer märkbara. Redan hålla traktvis dialekterna i finska orter på att vika för det i vissa afseenden ännu underlägsna skriftspråket, och den på sätt och vis genuina kulturen, eller den genom lång erfarenhet förvärfvade kunskapen får småningom lemna plats för en ofta ytlig bokkunskap. Och sålunda är fara värdt att äfven nu framhållna benämningars användning m. m. och i sammanhang härmed stående insigter efter hand komma att gå förlorade, i hvilket afseende allaredan klagomål försports. Det torde därför ligga i alla fosterländska föreningars intresse att tillvarataga de skatter, som på detta område ännu stå att räddas, och kanske äfven söka inverka på vederbörande att möjligast skona den uråldriga kulturen eller åtminstone ej afsigtligen undergräfva eller förstöra densamma.

På ofvan anförda grunder ville jag föreslå att Bestyrelsen skulle hos Sällskapet utverka det ifrågavarande arbetsfält blefve uppodladt och befrämjadt och att för ändamålet till en början Sällskapets exkurrenter skulle uppdragas att i förening med sina öfriga arbeten äfven uppmärksamma nu berörda frågor och af allmogen inhemta och uppteckna alla de pålitliga upplysningar och benämningar, som i trakten stå till buds. I särskilda fall vore dessutom önskvärdt att utsända speciella forskare för ifrågavarande syftemål».

Sedan herrar Kihlman, Mela och Sælán tillstyrkt bifall, antogs förslaget enhälligt.

D:r E. Wainio förevisade exemplar af lafven *Bæomyces rufus*, tagna i maj månad med apothecier, som oskadade öfvervintrat. Denna art hade på en bergvägg i närheten af Helsingfors föregående höst iakttagits rikligt fruktbärande, och hade alla apothecierna bibehållit sig oskadade under vintern, hvarföre uppgiften att apothecierna hos slägtet *Bæomyces (Sphyridium)* ej skulle öfvervintra måste anses som ogrundad.

Vidare förevisade D:r Wainio afbildningar och exemplar af lafven *Porina schizospora* (n. sp.), tagen af H. Lojka på Krimska halfön. Hos denna art äro sporerna i början spolformiga och tvåcelliga, men lösgöra sig de tvenne cellerna slutligen från hvarandra och bilda äggformiga encelliga sporer, som jämte de tvåcelliga spolformiga anträffas i samma apothecier. En sådan sporernas förökning genom delning har hittills icke iakttagits hos någon annan lafart.

Magister A. Westerlund hade till samlingarna insändt en intressant kollektion »vinterinsekter» från Kuopio. Den förevisades af d:r K. M. Levander, och ingår en närmare, af figurer förtydligad redogörelse därför i »Luonnon Ystävä», 1897 n:o 2 och 3. Utom de där omnämnda arterna innehöll samlingen poduriden *Schöttella sangvinolenta* samt hemiptererna *Aradus corticalis* och *Aphalara exilis*. Nya för landet voro poduriderna *Entomobrya marginata* och *Isotoma Westerlundi*.

Doktor K. M. Levander förevisade ett exemplar i vinterdrägt af *Phalacrocorax carbo* från Nyslott, inlemnadt af rektor E. J. Buddén.

Magister R. Herlin inlemnade till samlingarna 22 arter mossor från Satakunta, samtliga för provinsen nya, samt förevisade exemplar af *Dianthus arenarius* från Kiikala äfvensom blad af *Onoclea struthiopteris*, utvisande öfvergångar mellan assimilationsblad och sporbärande blad.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, uppläste ett meddelande från magister Otto Collin i Tavastehus, enligt hvilket denne erhållit ett i en utmark i södra Tavastland öfverkommet bo med tvenne ägg, tillhörande *Aqvila clanga*, eller möjligen *A. nævia*.

Rektor A. Arrhenius meddelade att lyceisten Åke Laurén de 9 innevarande maj på Sillböle gårds egor i Helsinge

observerat tre storkar *(Ciconia alba)*; en af dessa sköts, de begge andra sträckte söderut.

Student J. I. Lindroth förevisade en monströs kvist af *Alnus incana* från Mäntsälä.

Doktor E. Reuter meddelade att han vid granskning af en sändning fjärilar, samlade af magister K. J. Ehnberg, i densamma funnit tvenne exemplar af den för finska faunan nya tineiden *Dasystoma salicella* Hb från Valkjärvi; ett tredje exemplar hade af herr J. Montell infångats på Åland. Arten är enligt Staudingers katalog utbredd öfver norra och mellersta Europa samt förekommer dessutom i sydöstra Ryssland äfvensom i Dalmatien samt i norra och mellersta Italien.

Till de zoologiska samlingarna hade inlemnats:

Picus canus, ♂ och ♀, från Hauho af mag. O. Collin. — *Phalcrocorax carbo*, ett exemplar från Nyslott af rektor E. J. Buddén, samt ett från Porkkala. — 60 exemplar fjärilar från Nyland och södra Tavastland af herrar Björn och Harald Wasastjerna. — 18 st. profrör med myriapoder, 13 d:o med spindlar, 3 d:o med podurider, 8 d:o med krustaceer, 4 d:o med maskar, prof af *Spongilla* samt en monströs kräfta från Lojo af student A. Luther. — 10 plankton-prof från S:t Michel, tagna sommaren 1895, af student J. E. Therman. — En samling vinterinsekter från Kuopio af magister A. Westerlund.

De botaniska samlingarna hade fått emottaga:

En kärlväxt från Vihti och två lafvar, nya för Helsingforstrakten, af stud. G. Lång. — 9 kärlväxter från norra Karelen, däribland nya för provinsen *Lamium purpureum*, *Galium triflorum*, *Carex capillaris*, *Eriophorum latifolium*, *Glyceria remota* och (adventitia!) *Glyceria spectabilis* af stud. Walter Axelson. — 4 kärlväxter från Nyland af stud. E. Öhberg. — Frön af *Barbarea vulgaris* af d:r Hj. Hjelt. — Hermafrodita blommor af *Sagittaria sagittifolia* af läraren F. A. Rautell.

Ueber die Nordgrenze der Schwarzerle und der Linde in Finnland.

VON

A. Osw. Kihlman.

Längs dem bothnischen Meerbusen geht die Schwarzerle, wie bekannt, wenigstens nach Kuiwaniemi (65° 28′ n. Br.); über ihre Verbreitung gegen Norden im Binnenlande ist jedoch, meines Wissens, sehr wenig bekannt. Wainio giebt sie an aus einigen Lokalitäten am Nordende des Sees Pielisjärvi (63° 32′ n. Br.) sowie aus einer Insel im See Lieksa (Russisch Karelien, 63° 42′ n. Br.). Im letzten Sommer wurde sie von Bergroth und Lindroth noch etwas nördlicher und weiter nach Osten gefunden.

Aus der weiten Strecke zwischen dem Meeresstrande und Pielisjärvi sind in der Literatur nur Standorte erwähnt, die zu weit nach Süden liegen um bei der Bestimmung der Nordgrenze noch in Betracht zu kommen. Folgende Aufzeichnungen dürften daher für eine genauere Kenntniss der Verbreitung nicht unwillkommen sein.

Im Kirchspiel Wiitasaari ist die Schwarzerle gar nicht selten; an Bach- und Seeufern findet man 16—20 cm dicke und 6—7 m hohe Stämme. Bei Löytöpuro südlich von Wuosijärvi sah ich einen Stamm von 28.5 cm, und in der Nähe der Kirche (63° 4′ n. Br., 25° 50′ ö. Gr.) wachsen viele Exemplare von etwa 25 cm Dicke. Östlich von hier sah ich beim Säviä-Strom

in Pielawesi (63° 11′ n. Br., 26° 40′ ö. Gr.) besonders schöne Stämme von *Alnus glutinosa* am steinigen Seeufer; einer der grössten hatte eine Höhe von etwa 8 m und einen Durchmesser von vollen 30 cm. Hochwüchsige Schwarzerlen sah ich auch überall längs den grösseren Gewässern in Nilsiä z. B. an den Ufern der Seen Sywäri und Köyrittyjärvi (63° 25′—30′).

In den Waldgegenden nördlich von Nurmes scheint unser Baum schon seltener zu werden; ich selber sah ihn dort nicht, aber der Forstwärter in Sywälammenmäki erzählte mir er habe bei Isosuo zwischen den Seen Halmijärvi und Werkkojärvi (63° 46′ n. Br., 28° 45′ ö. Gr.) einige besonders grosse (»erittäin suuria») Stämme beobachtet.

Ferner hat mir der Herr Förster N. J. Juselius Folgendes aus dem Kirchspiel Sotkamo gütigst mitgetheilt. Im südöstlichen Theile des Kirchspieles in der Nähe des Sees Rääläjärvi steht am Rande des Waldsees Kleiner Walkeaisjärvi eine Gruppe Schwarzerlen, unter welchen die grössten 4—5 m hoch und 16—20 cm im Durchmesser sind; auch am Südwest-Ufer des nahen Grossen Walkeaisjärvi finden sich vereinzelte Stämme ähnliches Wuchses (63° 59′ n. Br., 29° 10′ ö. Gr.). Weiter nach Süden in der Nähe von Tipasjärvi am Ufer eines Baches, der sich in den See Kolkonlampi ergiesst (63° 52′), stehen mehrere Schwarzerlen, deren Stammdurchmesser jedoch kaum 10 cm übersteigt; die Länge beträgt etwa 4 m.

Noch weiter nach Norden, etwa 14 km nordöstlich von der Kirche in Sotkamo, fand ich in einer entlegenen Waldgegend zwei Schwarzerlen. Dieselben standen am steinigen Ufer und dicht am Wasser des kleinen Sees Wuorijärvi (64° 12′ n. Br., 28° 43′ ö. Gr.); unmittelbar hinter ihnen lag die steil nach Südwesten geneigte, waldbewachsene Uferböschung. Die etwa 5 m hohen Exemplare trugen vorjährige Zapfen und zeigten ein überaus freudiges Gedeihen; beide hatten mehrere Stämme verschiedenen Alters, unter denen der älteste, schon vertrocknete, aber noch aufrechte, einen Durchmesser von 13 cm hatte. — Auch etwa 6 km südlich von hier am Flusse Tervajoki, sollen

nach Aussage zuverlässiger Landleute Schwarzerlen wachsen; leider hatte ich nicht Zeit dieselben zu besuchen.

Nicht viel südlicher, aber viel näher an der Küste liegt ein Schwarzerlen-Standort an der Grenze zwischen Haapajärvi und Kärsämäki. Hier stehen in einem dem Hofe Tulppo (64° 4′ n. Br., 25° 42′ ö. Gr.) gehörigen, sumpfigen Walde 4 alte Schwarzerlen von 8—11 m Höhe; zwei derselben hatten einen Durchmesser von 21,5 cm. Der reichlich durchrieselte Boden ist mit hochwüchsigen Birken und Fichten bestanden; auch die Grauerle und *Salix pentandra* wachsen dicht daneben. Der Landwirth, der mich selbst begleitete, erzählte, dass sich die Schwarzerle auch an einer anderen, ihm gehörigen Waldsumpfe vorfindet.

So viel sich aus den relativ gut gewachsenen Exemplaren bei Wuorijärvi und Tulppo ersehen lässt ist es kaum wahrscheinlich dass diese Standorte sich noch an der klimatischen Nordgrenze der Schwarzerle befinden. Ob, wie ich glaube, die Grenze faktisch weiter nach Norden liegt, müssen weitere Erfahrungen belehren.

Etwas besser als die Nordgrenze der Schwarzerle ist diejenige der Linde bekannt. Sælan[1] hat vor bald 20 Jahren die diesbezüglichen Aufzeichnungen zusammengestellt, und viel mehr wird man aus der jüngeren Literatur nicht entnehmen können. Die Sache scheint mir aus mehreren Gründen einer näheren Untersuchung werth, und als ersten Anfang einer solchen mögen hier folgende Notizen mitgetheilt werden; sie sind zum Theil längs der Nordgrenze des Baumes gemacht ohne dieselbe wesentlich zu verschieben, wurden aber hauptsächlich in der Absicht gesammelt durch sie einen Einblick in das Verhalten der Linde in solchen Gegenden zu gewinnen, wo eine angehende, relativ primitive Kultur die Verhältnisse der Wildniss entrückt und umgestaltet. Der oekonomische Zustand und die landwirthschaftlichen Kenntnisse der Bevölkerung liegen in den besuchten

[1]) Medd. Soc. F. & Fl. f. 5, S. 242.

Gegenden meistens so, dass der Anbau des Bodens ohne grössere Abweichungen von dem altherkömmlichen Verfahren zu geschehen hat; der Weg ist mit eiserner Nothwendigkeit dem Kleinbauer vorgezeichnet, und der Wald hat einen beträchtlichen, obwohl sehr ungleichmässigen Antheil in den Einnahmen der Haushaltung zu entrichten. Brandkultur ist dabei in den fraglichen Gegenden noch sehr verbreitet oder war wenigstens bis in die letzten Jahren noch üblich. Von einer wirklichen Pflege des Waldes ist keine Rede, auch in den hier sehr ausgedehnten Staatswäldern nicht; eine absichtliche Schonung gewisser Waldpartien oder gar einzelner Bäume dürfte gewiss, wenn überhaupt vorkommend, zu den grössten Seltenheiten gehören. Hierbei wird von der hin und wieder ausgeführten Verpflanzung seltener Waldbäume und Sträucher, von der unten einige Beispiele angeführt werden, abgesehen.

Die geographische Länge und Breite ist, da genauere Angaben meistens nicht zu haben sind, dem Kartenwerk des »Landtmäteristyrelsen» entnommen und dürften für das gegenwärtige Zweck vollends genügen.

1. *Niinimäki* in Kuru (62° 1′ n. Br., 23° 14′ ö. Gr.) Aus dem Namen war zu vermuthen, dass in der Nähe dieser Waldansiedelung Linden anzutreffen wären. Meine diesbezüglichen Anfragen wurden jedoch von den Nachbarn entschieden verneinend beantwortet. Bei einem Besuche erfur ich indessen von dem Weibe des jetzigen Pächters Folgendes.

Der Vater der Alte war Besitzer des etwa 2—3 km entfernten Hofes Kaartinaho und hatte seinerzeit von dort aus unter anderem auch den frischen, grasigen Boden, wo jetzt Niinimäki steht, mit Brandkultur belegt. Hier wurden damals Lindenstämme von der Dicke gewöhnliches Bauholzes gefällt und verbrannt. Als die Ansiedelung etwa um d. J. 1870 hier zuerst dauerhaft wurde, fanden sich noch einige Lindensprösslinge, die aus den Strünken der alten Baumgeneration emporgewachsen; leider wurde die Wohnung in ihrer nächster Nähe errichtet, so dass die jungen Sträucher im Gehen und Kommen der Menchen und Hausthiere bald gänzlich zerrüttet wurden; die letz-

ten suchte man sogar durch Verpflanzen auf einen geschützten Ort zu retten, jedoch vergeblich: die Linde ist hier *ausgestorben.*

2. In demselben Kirchspiel findet sich auch ein zweiter, gleichnahmiger Bauernhof

Niinimäki (62° n. Br., 23° 35′ ö. Gr.). Der jetzige Besitzer, ein aufgeklärter, etwa 40-jähriger Mann, erzählte mir, dass der Anbau hier mehr als 100 Jahre alt ist; in der Wand des Darrhauses sieht man die Jahreszahl 1778 eingeschnitten und die mündliche Tradition meldet, dass dieses Haus gleich in den ersten Jahren der Ansiedelung erbaut wurde. Der Vater des Bauers hatte noch nur sehr wenig Land urbar gemacht; die nahe Böschung, die jetzt von fruchtbarem Ackerboden bedeckt ist, wurde damals als Weide benutzt und war mit zahlreichen Linden bestanden. In der ganzen Umgegend war es üblich eine Unmenge von Ziegen zu halten, und Niinimäki machte hiervon keine Ausnahme; von dem Vieh wurden die Linden sehr übel zugerichtet und gingen, wie man vermuthete, hauptsächlich aus diesem Grunde allmählich vollständig ein. Nur ein einziger Baum, der eigens geschützt und umzäunt wurde und wohl auch wegen stärkerer Borke weniger empfindlich war, entging der Zerstörung. Mit zunehmendem Alter hatte dieser Baum besonders von Frostspalten zu leiden und vertrocknete schliesslich vollständig, wurde umgehauen und als Brennholz benutzt; eine aus dem Holze gemachte, riesige (37 cm breite) Getreide-Schaufel ist noch im Gebrauch. Der Strunk ist noch zu sehen und hat einen Durchmesser von 53 × 69 cm Länge; vor seinem Tode hatte sich in seiner Nähe eine Menge Wurzelsprosse erhoben; dieselben bilden jetzt (ob von Sämlingen vermehrt?) eine etwa 15 m lange, 9 m breite *Dickicht von seltener Schönheit und Regelmässigkeit,* in welcher ich mehr als 100 Stämme verschiedenen Alters zählte; die drei grössten Bäume waren etwa 14,5 m hoch und hatten einen Durchmesser von resp. 30, 31 und 32 cm. Der ganze Lindenhain steht in der jetzigen Einzäunung der Wohnhäuser und wird von dem Besitzer pietätvoll geschützt. Reife Früchte werden alljährlich reichlich erzeugt.

Zwei Reiser, wahrscheinlich Sämlinge der älteren Bäume,

die unweit am Ackerrande emporkamen, wurden in den Nachbarhof Pyydysmäki hingepflanzt und gedeihen hier vorzüglich. Eine alte, kränkelnde, 4—5 m hohe Linde ist dort spontan vorhanden.

3. In der Nähe des Sees *Aureejärvi* zwischen den beiden vorgenannten Standorten wachsen Linden an mehreren Orten, so auf der Insel Majasaari *zahlreiche* 2,5—3 m hohe *Sträucher*; der Boden steinig, eben.

Heinäaho: *ein alter*, 1,5 m hoher *Strauch* von kränklichem Aussehen und mit 5 cm dickem Stamm am Rande einer kleinen Waldwiese.

An der Strandböschung bei Jänisniemi wachsen *zahlreiche, junge Lindensträucher*, eine hübsche, schattige Dickicht darstellend; ausserdem noch zwei grössere, blühende Bäume, von denen der ältere mit 29 cm dickem Stamm; der Bauer erzählt es sei dieser Baum als er vor 23 Jahren hieher übersiedelte nur 7—8 cm dick gewesen. — Etwas weiter nördlich bei Uljas sollen ebenso an der Strandböschung einige Lindensprösslinge früher zu sehen gewesen sein, sind aber gegenwärtig *vom Vieh vollständig zerrüttet*; wahrscheinlich waren sie Ueberbleibsel einer älteren, durch Brandkultur vernichteten Lindengeneration.

4. Alavus, *Sydänmaa* (62° 41′ n. Br., 23° 12′ ö. Gr.). Der Kreisbeamte Herr M. E. Österman hat mir mitgetheilt, dass etwa 2 km nach NE von genannter Eisenbahnstation zwischen der Eisenbahn und dem See Kaarasjärvi im J. 1888 *eine* etwa 4—5 m hohe *Linde* aufgefunden wurde; sie stand im Walde bei einem alten Theergraben, hatte eine stattliche Krone und dicken Stamm.

5. Saarijärvi, *Pajumäki* (62° 36′ n. Br.; 24° 47′ ö. Gr.). Auf einer für Brandkultur öfters benutzten Halde (»aho») wuchs früher ein 3—4 m hoher Lindenstrauch, der jedoch nicht weiter zum Vorschein kam nachdem der Boden vor einigen Jahren wieder *gebrannt* wurde. — Andere Linden waren aus der Umgegend nicht bekannt.

6. Wiitasaari, *Lakomäki* (62° 55′ n. Br., 25° 30′ ö. Gr.)

In der Umgegend finden sich Linden an mehreren Orten, meistens jedoch merklich zurückgedrängt und in Abnehmen begriffen.

So sollen Sträucher dieser Baumart früher ziemlich zahlreich längs den Ufern des kleinen Flusses Lakojoki gewesen sein. Die erste und bis jetzt einzige bleibende Ansiedelung wurde hier vor etwa 30 Jahren gemacht und die Linden theils wegen des Bastes, theils als Geschirrgeräth fleissig ausgenutzt, ausserdem beim Aufräumen des Geländes mitsammt anderem Gebüsch umgehauen und zerrüttet. Auf der mehr als ein km langen Strecke, wo Linden früher gefunden wurden, steht jetzt nur noch ein einziger, grosser Strauch auf der Böschung und ein Wurzelsprössling zwischen den Ufersteinen einer Stromschnelle. Die Art ist hier also *fast ausgerottet.*

7. Als Gegensatz hierzu mögen zwei Fundorte aus der Umgegend genannt werden, die sich mehrere km weit von Menschenwohnungen in der Wildniss befinden. — In dem *Pilkkasuo* genanntem Moore sieht man eine langgestreckte, etwa 100 m lange Waldhügel; die Fläche der Versumpfung liegt auf der einen Seite der Hügel etwa 2 m höher als auf der anderen und der steinige Boden der Hügel hält sich daher von dem hindurchsickerndem Wasser immer relativ frisch. Zu bemerken ist, dass diese Stelle, wie es scheint, dem Schicksal ähnlicher Lokalitäten der Brandkultur anheimzufallen entgangen ist; sie hat hierfür ihre geschützte Lage hinter grossen Versumpfungen und weit von Menschenwohnungen zu verdanken; es lohnte sich offenbar nicht eigens in die Wildniss zu ziehen um ein so unbedeutendes und dabei ungünstig gelegenes Areal zu bereiten. Uralte Kieferstrünke zeigten auch keine Brandwunden und wir haben wahrscheinlich hier eine immerhin als Seltenheit zu zählende Vorkommniss eines Waldbodens, deren Pflanzenwuchs seit undenklichen Zeiten nicht durch Feuer entstellt, resp. vernichtet wurde. Im Schatten von Birken, Espen, Ebereschen und Sahlweiden wachsen *einige, etwa 2 m hohe Lindensträucher;* die Stämme sind schlank und öfters bogenformig herabgeneigt, mehrere aus derselben Wurzel, steril; der stärkste unter ihnen war

6,5 cm dick. Der Bestand ist früher wegen des Bastes ausgenutzt und wenigstens ein Stamm war neulich von der Axt gefällt worden.

8. Einige km weiter nördlich, in der Nähe des Sees *Pikku-Wuorijärvi* wachsen einige Lindensträucher in einer stark gegen E geneigten Rinne der aus grobem Geröll bestehenden Moräne. Der Boden ist von frischem Humus bedeckt und die Baumwurzeln reichlich in Mycorrhizen umgewandelt. Etwa 20 *junge und kräftig wachsende Lindenstämme* von 1—4 m Höhe stehen hier auf einem Platz von etwa 7—8 m Länge und derselben Breite gedrängt. In ihrer Mitte sieht man den Strunk einer Riesenfichte, und mein Begleiter, ein alter Bauer aus der Umgegend, erinnert sich deutlich, dass die Arbeiter bei der Fällung dieser Fichte vor etwa 15 Jahren in der herumstehenden Lindendickicht tüchtig aufgeräumt hatten; von den damals weggehauenen Linden war jetzt nichts mehr zu sehen.

9. Unweit des grossen Sees Wuosijärvi steht bei einem kleinen Arbeiterhaus des Hofes Hintikka eine zweistämmige, c. 8 m hohe Linde; die Stämme sind 71 und 58 cm dick. Leider ist dieser schöne Baum durch rücksichtslosen Asthieb übel zugerichtet; er ist schon mehr als zur Hälfte vertrocknet und scheint dem Tode geweiht.

10. Bei dem am Ufer des grossen Sees Keitele gelegenen Dorfe *Niinilaks* (etwa 25° 50′ ö. Gr.) scheint die Linde vollständig *ausgestorben* oder wenigstens stark decimirt zu sein. Wenigstens versicherten mir zwei Männer, die dort längere Zeit ansässig gewesen waren, dass diese Baumart in der Umgegend des Dorfes gänzlich unbekannt sei; auch auf dem mit dem Namen Niininiemi bezeichneten Vorgebirge seien keine Spuren davon zu finden.

11. Herr Advokat Jack hat mir gütigst mitgetheilt er hatte im Sommer 1895 bei *Keihärinkoski,* Sakarila (63° 6′ n. Br., 25° 32′ ö. Gr.) einen wenigstens 20 cm dicken, umgehauenen Lindenstamm gesehen. *Kleinere Exemplare* wachsen in der Nähe.

12. Von zuverlässigen Bauern erfuhr ich, dass im nörd-

lichsten Theile des Kirchspiels Wiitasaari bei *Purala* am Strande des Sees Kolimajärvi (63° 14′ n. Br., 25° 53′ ö. Gr.) mehrere Linden vorkommen; die Stelle trägt den für Lindenstandorten gewöhnlichen Namen Niinimäki. — Ein zweites Niinimäki giebt es etwa 20 km weiter gegen W; ob hier noch lebende Linden Vorkommen weiss ich nicht zu sagen. — Auch auf dem Vorgebirge *Aittoniemi* etwa 2,5 km von der Kirche in Wiitasaari sollen früher zahlreiche Linden gewachsen haben, die jedoch durch häufige Brandkulturen *stark gelitten* haben; mein Berichterstatter konnte nicht einmal sicher behaupten, dass lebende Linden hier noch zu finden sind.

13. Bei *Ilosjoki* in Pihtipudas (63° 18′ n. Br., 25° 36′ ö. Gr.) fand ich auf dem frischen, aber ausserordentlich steinigen Ufer eines kleinen Baches zwischen dichtgedrängten Erlen, Birken und Traubenkirschbäumen *3—4 Lindensträucher.* Der grösste unter ihnen, der zweifelsohne auch ziemlich alt war, hatte eine Höhe von 5 m und einen Stammdiameter von 8 cm; steril.

14. Bei *Leppämäki* an der Grenze zwischen Pihtipudas und Pyhäjärvi (63° 28′ n. Br., 25° 52′ ö. Gr.) wachsen in der Wildniss Linden, über deren Vorkommen ich nichts näheres erfahren konnte.

15. Herr Polizeibeamte B. Dyhr in *Pyhäjärvi* hat mir freundlichst über zwei Lindenvorkommnisse Auskunft gegeben, die wohl zu den nördlichsten rechnen, die noch in Finnland zu finden sind. Das erste ist bei Niinimäki an der Grenze zwischen Pyhäjärvi und Kiuruwesi (63° 34′ n. Br., 26° 12′ ö. Gr.) wo *mannshöhe* (junge?) *Sträucher* vorkommen. Das andere ist eine Insel im südlichen Theil des Sees Pyhäjärvi etwa 12 km W vom vorigen; hier giebt es *ein Baum von 7,5 m* Höhe; der Stamm hat nahe am Boden ein Durchmesser von 78 cm. Von diesem Standorte aus sollen auch erfolgreiche Verpflanzungen des Baumes in der Umgegend vorgenommen worden sein, z. B. bei »Paajala» am Seeufer.

16. Noch etwas weiter nördlich giebt es ein Fundort, von welchem ich durch Herrn Förster J. E. Wierimaa Kundschaft

erhalten habe; es liegt dieser in den Wildnissen des Dorfes Kangaspää in *Reisjärvi* (etwa 63° 40′ n. Br., 24° 40′ ö. Gr.); leider fehlen alle nähere Nachrichten von diesem Standorte. Es scheint übrigens als die Linde in den Grenzwäldern zwischen Reisjärvi und Haapajärvi eine weitere Verbreitung hätte, resp. gehabt hätte; darauf deuten die hier gebrauchten Namen »Niinikoskenaho» (etwa 63° 42′ n. Br.) und Niinijärvi (63° 45′ n. Br.).

17. Etwa 5 km nördlich von der Kirche in *Keitele* (63° 12′ n. Br., 26° 20′ ö. Gr.) wachsen auf den früher geschwendeten Böschungen *viele Lindensträucher*, die jetzt etwa 2 m hoch sind.

18. Vor einigen Jahren sah man bei *Sääskyniemi* in Pielavesi (63° 8′ n. Br., 26° 38′ ö. Gr.) einen grossen, etwa 4—5 m hohen Lindenstrauch; die definitive Urbarmachung des Bodens hat dieses, wohl als letztes Ueberbleibsel eines früheren Bestandes zu betrachtende Exemplar *zerstört*.

19. Im Dorfe *Katajamäki* desselben Kirchspieles besuchte ich bei Otramäki (63° 16′ n. Br., 27° 2′ ö. Gr.) zwei nahe bei einander liegende Fundorte der Linde. Am ersten fanden sich sieben, 4—5 m hohe Sträucher; der stärkste Stamm war 8.5 cm in Durchmesser. Am zweiten Fundorte waren nur zwei etwa 10 m hohe Sträucher, mit einem Stammdurchmesser von 14, resp. 17,5 cm; aus der einen war wegen Anfertigung einer Malerbürste ein breites Rindenstück herausgeschnitten. — Alle Sträucher hatten einen kräftigen Wuchs und hatten augenscheinlich bei Weitem nicht ihre definitive Höhe erreicht; sie standen zwischen Birken, Erlen und Sahlweiden auf sehr kräftigem und frischem Boden, der mit nur kurzen Intervallen für Brandkultur benutzt worden ist; die Vegetation ist hauptsächlich von typischen Hainkräutern gebildet (*Geranium silvat.*, *Convallaria*, *Viola mirabilis*, *Alchemilla*, *Asplen. filix-femina* etc.) Auch hier ist die Linde durch das öfters wiederholte Brennen im Laufe der Zeit wahrscheinlich *stark decimirt* worden. Dies wird von der kaum 30-jährigen Töchter des Hauses direkt bestätigt, indem sie ungefragt erzählt, dass sie sich gut erinnert als Kind viel zahlreichere und auch grössere Linden hier gesehen zu haben.

20. In der Stadt *Kuopio* (62° 54′ n. Br.) ist die kleinblätterige Linde in den Anlagen vielfach angepflanzt und Bäume von 16—18 cm Stammdurchmesser und 10 m Höhe sind hier ganz *gewöhnlich*, aber einzelne, kräftig wachsende Exemplare haben schon einen Diameter von 27—30 cm erreicht.

Aus dem Kirchspiel Nilsiä habe ich verschiedene Aufzeichnungen gemacht; neue Fundorte sind hier wahrscheinlich noch zu finden, da die Linde keine Seltenheit auf den frischen Höhenböschungen zu sein scheint.

21. Dicht an der Grenze im Dorfe *Kaareslaks* am Ruuskalanmäki (63° 9′ n. Br., 27° 35′ ö. Gr.) wachsen *mehrere Linden*, von denen ein meterhoher Spross bei einer Wohnung angepflanzt worden ist.

22. Etwa zwei km nördlich von *Pieksänkoski* fand ich dicht an der Landstrasse (c. 63° 8′ n. Br., 28° 5′ ö. Gr.) im Erlengebüsch eine $3^1/_2$ m hohe, kräftig wachsende Linde mit 3 cm dickem Stamm; möglicherweise wachsen hier noch mehrere Exemplare; der Boden ist offenbar vor nicht langer Zeit für Brandkultur benutzt. — Etwas weiter nordwärts auf der anderen Seite der Strasse sollen früher mehrere Linden die sanft geneigte Wiese geziert haben; mein Führer erzählt wie er vor etwa 3 Jahren einen armsdicken Stamm umgehauen hatte um die Eigenschaften des ihm unbekannten Holzes kennen zu lernen. Von diesen Bäumen konnten wir jetzt nur die meistens 10—12 cm dicken Strünke nach vielem Suchen auffindig machen; nur an einem unter diesen war noch ein halb vertrocknetes Zweiglein mit einigen kümmerlichen Blättern zu sehen. Die zur Förderung des Graswuchses ausgeführte *Abholzung* der Wiese war hier die Veranlassung *zum Tode der Linden* gewesen.

23. Nur ein Paar km weiter nördlich sieht man bei *Rissalanmäki* dicht an den Wohnhäusern des Hofes 2 grössere Lindensträucher. Unweit von hier bei einem Arrendatorshaus standen noch vor kurzer Zeit mehrere Linden, die jedoch bei einer Erweiterung des Ackers *der Kultur zum Opfer fielen.*

24. Auf der Insel *Lierisaari* im See Wuotjärvi sollen Linden massenhaft vorkommen.

25. Auch die Insel *Karttusensaari* im See Syväri (63° 14′ n. Br., 28° 10′ ö. Gr.) ist für ihren Lindenreichthum berühmt; auch hier hat jedoch die *Brandkultur* der letzten Decennien viel Unheil gethan und die Zahl der Linden, denen man keinen besonderen Werth beimisst, *stark vermindert.* — Einen vor 30 Jahren von hier aus geholten Wurzelsprössling sah ich in einem Bauergarten bei Palonurmi am nördlichen Ende des Sees als etwa 8 m hohen Baum; die Wurzel hatte 5 Stämme von resp. 11.5, 12.5, 14.5, 15 und 15.5 cm Durchmesser getrieben.

26. Im Hofe *Partala* (63° 24′ n. Br., 28° 5′ ö. Gr.) erzählte mir der 32-jährige Bauer, dass an dem Platze, wo jetzt die grosse Scheune des Hofes steht, wuchs früher *ein Lindenbaum.* An einer zweiten Wiese in der Nähe war ebenso eine »ziemlich grosse» etwa 3.5 m hohe Linde zu sehen gewesen, die jedoch bei der Ausbesserung der Wiese durch Feuer *vernichtet* wurde. — Dieser Bauer nannte mir auch folgende Fundorte aus der Umgegend: die Ufer des Flusses Älänteenjoki; am Bache Paljakonpuro etwa 10 km nach NE vom Hofe; auf einer Niiniharju genannten Höhe etwa 2.5 km nach W, wo die Linden wirkliche Dickichte bilden sollen und auch grössere Stämme vorkommen.

27. Auf der Anhöhe *Köyritynmäki* im Dorfe Suojärvi (63° 28′ n. Br., 28° 12′ ö. Gr.) wachsen auf einer ziemlich trockenen, aber fruchtbaren, gegen S geneigten Böschung zwischen jungen Erlen vier *Lindensträucher.* Unter diesen ist einer etwa 2 m hoch, die übrigen niedrig, fast kriechend und vom Vieh übel zugerichtet. Als der Boden zum letzten Mal vor 8 Jahren gebrannt wurde, sollen hier mehrere Linden gefällt worden sein, unter denen eine einen Stammdurchmesser von etwa 12 cm erreicht hatte. Die Böschung ist übrigens von Alters her mit kurzen Zeitintervallen geschwendet worden. — Ein zweiter Lindenstandort findet sich anderthalb km weiter nördlich; die Sträucher haben hier etwas grössere Dimensionen und sind auch zahlreicher.

28. Auf der anderen Seite des Sees Köyrittyjärvi in Rautawaara war die Linde der Bevölkerung nicht bekannt. Nur auf dem Ostufer des Sees *Waarajärvi*, etwa 14 km SW von der Kirche sollen einige Sträucher gesehen worden sein.

29. Eine der nördlichsten bekannten Standorten der Linde in Finnland ist oder vielmehr war derjenige bei *Niinimäki* in Iisalmi, zwischen Sälöväjärvi und Luomajärvi (etwa 63° 33′ n. Br., 27° 50′ ö. Gr.). Der Niinimäki-Bauer hat mir nähmlich brieflich mitgetheilt, dass auf seinem Boden früher mehrere Linden vorgekommen, jetzt aber gänzlich ausgestorben sind. Ihr Untergang wird von ihm einer anhaltenden, starken Kälteperiode zugeschrieben, welcher im J. 1848 die Sträucher austrocknete nachdem ein zeitiger Frühling die Winterknospen schon zum Anschwellen und Öffnen gebracht hatte. Allerdings schossen aus den Wurzeln bald neue Sprosse hervor, dieselben wurden aber binnen Kurzem *vom Vieh gefressen und zertreten* (wahrscheinlich waren sie im Schatten anderer Bäume emporgetrieben und dadurch von Anfang an schwächlich). Es ist dies der einzige mir bekannte Fall, wo die Kälte als Todesursache der Linden angegeben wird. — Etwa 5 km NW von Niinimäki auf einem dem Hofe *Näätämäki* gehörigen Neubruchland findet sich übrigens noch heute einige Lindensträucher, welche den nördlichsten, zur Zeit bekannten Lindenstandort in Sawo darstellen (etwa 63° 35′ n. Br.).

Ein Ueberblick der oben erwähnten Lindenvorkommnisse lehrt zu Genüge wie oft diese Baumart von einer fortschreitenden Kolonisation des Bodens zu leiden hat. Kleinere Sträucher und Wurzelsprösslinge werden von den weidenden Hausthieren, besonders von Ziegen und Rindern gern aufgesucht, gefressen und dabei auch zertreten. Der Bast ist hier wie überall ein in der Hauswirthschaft vielverwendetes Ding, dessen Gewinnung die Bestände öfters recht übel zurichtet. Am schlimmsten und sichersten wirkt jedoch offenbar die längs der Nordgrenze der Linde noch allgemein benutzte Brandkultur des Bodens; für diese Kulturmethode eignen sich in der That die Lindenstand-

orte meistens vortrefflich und werden in dieser Weise, wenn es auch Ausnahmen giebt, fast immer ausgenutzt. Der Boden wird also in ziemlich regelmässigen Zeitintervallen von 15—20, vielleicht 30 Jahren abgeholzt und geschwendet; da die Linde weder die zähe Ausdauer der Erlenwurzeln, noch weniger die enorme Samenproduktion der Birke besitzt, darf es kein Wunder nehmen, dass sie der rücksichtslosen Behandlung leicht unterliegen kann und auch unterliegt. Es ist zu bemerken, dass die Brandkulturfelder regelmässig nach der Getreideernte als Weide benutzt werden; was sich aus der Feuergefahr gerettet hat wird also unmittelbar dem Vieh preisgegeben, so dass das Weiden die lindenvernichtende Wirkung der Brandkultur kräftig unterstützt. — Selbstverständlich ist, dass das Schicksal der Linden, wenn dies nicht schon früher geschehen ist, endgültig besiegelt wird in dem Falle dass der Boden für regelmässigen Ackerbau zubereitet wird.

Es wurde schon oben bemerkt, dass die Bevölkerung, trotz des Bastertrages, der Linde keinen besonderen Nutzen beimisst. Ein absichtlicher Schutz einzelner Bäume, die in der Nähe der Wohnungen stehen, kommt dessenungeachtet bisweilen vor, trägt wohl aber immer den Charakter zweckloser Liebhaberei und dürfte selten von solchem Belang sein wie unter 2. berichtet wurde. Im Gegentheil sind Bäume, die bei den Wohnungen der Kleinbauern gepflegt und hin und wieder sogar dorthin verpflanzt werden, ständigen Gefahren ausgesetzt; vom Vieh, von anfahrenden Karren wird die Rinde verletzt, aus Bosheit oder Gedankenlosigkeit der Baum noch schlimmer beschädigt; die Feuerbrunst zerstört das Gehöft und seine Bäume; ein neuer Besitzer vertilgt erbarmungslos die »unnützen» Pfleglinge seines Vorgängers. Nur selten erreicht daher die Linde ein höheres Alter und in der That habe ich an den oben beschriebenen, von mir besuchten Fundorten nur einmal (2.) wirklich alte Exemplare angetroffen. Gewöhnlich findet man neben alten Strünken von meistens unansehnlichen Dimensionen nur Sprösslinge oder junge Sträucher, deren fröhlicher Wuchs deutlich

genug angibt, dass es nicht die Wetterungunst ist, welche einem besseren Gedeihen der Linden seinen Schranken setzt.

Ueberhaupt gestaltet sich jede neue Ansiedelung im Walde verhängnissvoll für die in der Nähe etwa vorhandenen Linden. Nur an besonders günstigen Stellen, z. B. wo der von ihnen eingenommene Platz etwas entlegen und dabei von zu geringem Areal ist um für Kulturzwecke in Betracht zu kommen, können sie sich noch für längere Zeit behaupten. Bezeichnend ist, dass so viele der vorerwähnten Standorten sich in schwer zugänglichen und von Menschenwohnungen entfernten Waldgegenden befinden; es ist fast als hätte sich der geplagte Baum vor der zudringlichen Kultur in die entlegensten Schlupfwinkeln der Wildniss scheu zurückgezogen; und doch konnte fast von vornherein vermuthet werden, dass der fruchtbare Boden der kultivirten Gegenden in höherem Maasse ihm zusagende Wohnplätze darbieten konnte.

Leider ist die Samenproduktion der Linde hier an der Nordgrenze ihrer Verbreitung nicht näher untersucht. Der Mangel an älteren, tragbaren Bäumen macht auch diese Aufgabe gegenwärtig schwer erfüllbar. Soviel scheint jedoch sicher, dass die Linde unter den zur Zeit obwaltenden Verhältnissen nur ausnahmsweise in der Lage ist ihr Gebiet zu vergrössern, resp. neue Standorte zu besiedeln; ihre Stellung und ihr ganz Verhalten ist eine entschieden defensive.

Die hier kurz erwähnten Verhältnisse sind der Art, dass sie zweifelsohne schon Jahrhunderte hindurch, und zwar in früheren Zeiten keineswegs weniger energisch als heutzutage, in die Haushaltung des Waldes umgestaltend eingriffen. Wir dürfen als sicher annehmen, dass die Vertilgung der Lindenbestände, welche man fast überall in Finnland, wo diese Baumart anzutreffen ist, konstatieren kann, nur ein Theil eines gleichartigen, unaufhaltsam fortschreitenden Processes ist, der an manchen Orten durch das Aussterben des Lindenbaumes schon zum Abschluss gelangte, an anderen dagegen, vor Allem wo die Kultur noch nicht sehr alt oder sehr vorgeschritten ist, besonders deutlich hervortritt. Es ist kaum zu bezweifeln, dass die Linde

noch in historischer Zeit allgemeiner verbreitet war und auch reichlicher auftrat als heutzutage; in wie hohem Grade dies der Fall war, darüber können wohl auch annähernde Aufschätzungen kaum gewagt werden. Dauernde Denkmäler sind der Linde nicht selten in den Ortsbenennungen errichtet worden, indem Namen wie Niinimäki, Niinijärvi, Niinisaari, Niinikoski, Niinilahti u. s. w. ziemlich häufig auch in solchen Gegenden angetroffen werden, wo man heutzutage von Linden nichts mehr sieht, nicht einmal zu sagen weiss.

Eine bemerkenswerthe Anomalie in der Nordgrenze der Linde dürfte in diesem Zusammenhange ungezwungen erklärt werden können. Es betrifft dies die Verhältnisse in Ostrobothnien; die Grenze liegt nähmlich, so weit bekannt, im westlichen Theile dieser Landschaft schon bei Jurwa (62° 40′ n. Br., 21° 57′ ö. Gr.) und Sydänmaa (62° 41′ n. Br., 23° 12′ ö. Gr. s. oben) um von hier aus nach NE nach den fast einen ganzen Breitengrad nördlicher gelegenen Fundorten in Lestijärvi (jetzt wohl ausgestorben) und Reisjärvi (s. oben) scharf umzubiegen; von hier aus folgt die Grenze ziemlich unverändert den Lauf der Parallele, indem die äussersten Fundorten zwischen 63° 25′ und 35′ n. Br. liegen. Allerdings ist die Verbreitung der Linde in Ostrobothnien noch nicht näher untersucht und die Grenzfundorten liegen entschieden zu weit von einander um die jetzige Lage der Grenzlinie als definitiv sichergestellt erscheinen zu lassen. Andererseits kann darüber kein Zweifel bestehen, dass, wenn die Linde in der ostrobothnischen Küstenebene ausserhalb der erwähnten Linie noch spontan vorkommt, sie dort zu den grössten Seltenheiten gehört. [1]) Im Grossen und Ganzen bleibt also die Linde hier von einer ausgeprochenen Nordwest-Grenze eingeschlossen. Dass diese Grenze keine durch klimatische Ursachen bedingte ist kann schon aus dem allgemeinen Verlauf der Isotheren mit ziemlicher Sicherheit vermuthet werden; noch evidenter wird die Sache bei der einfachen

---

[1]) Sie wird von Walter Laurén (Växtförh. i mellersta och södra Österbotten. Acta Soc. F. & Fl. fenn. XIII, 2) gar nicht erwähnt.

Ueberlegung, dass erstens hart an dieser Grenzlinie der Baum wenigstens stellenweise ein überaus gutes Gedeihen zeigen kann (s. oben 15), zweitens die Kultur desselben im Freien noch viel nördlicher (Uleåborg, Haaparanta) gelingt. Auch die Bodenverhältnisse dürften im Ostrobothnien wenigstens auf der Lehmerde der Flussthäler nicht ungünstig sein; gedeiht doch die Linde nach Willkomm (Forstliche Flora) »auf allerhand Boden, wenn derselbe tiefgründig ist».

Die Thatsachen scheinen mir vorläufig so zu liegen, dass man hier mit Recht eine hauptsächlich durch Cultivation des Bodens bedingte, starke Verschiebung der Lindengrenze vermuthen kann. Wahrscheinlich wird es hier weniger die Brandkultur, die in Ostrobothnien auf trockenem Boden nicht üblich ist, als die definitive Urbarmachung und die strenge Abgrasung der Uferböschungen die Ursache des Rückganges sein.

Volle Sicherheit in dieser Frage lässt sich erwarten einerseits durch eine genaue Erforschung der Ortsnamen, eventuell durch die Tradition aufbewahrter Aussagen, andererseits durch das Zeugniss der in pflanzenpalæontologischer Hinsicht noch nicht erschlossenen ostrobothnischen Torfmoore. Es wäre nähmlich für den Lindenmangel der Uferebene noch eine zweite Deutung denkbar. Es wäre möglich, dass, wenn gegen Ende der *Litorina*-Zeit mit der negativen Verschiebung der Strandlinie eine Verschlechterung des Klimas sich fühlbar machte, der Linde die nöthige Expansionskraft abging um nach und nach die trocken gelegten Gelände in Besitz zu nehmen. Da die Nordgrenze auch damals wohl kaum sehr entfernt liegen konnte hat der Gedanke an einer verminderten, resp. ungenügenden Fruchtbarkeit bei Verkürzung des Sommers nichts befremdendes. Die eventuelle Bestätigung dieses Gedankenganges wäre jedoch nur aus hauptsächlich negativen Resultaten weiterer Forschungen zu erwarten, kann somit jedenfalls nicht in kurzer Zeit erreicht werden.

Das oben gesagte gilt *mutatis mutandis* in südlicheren Gegenden auch für andere »edle» Baumarten, die Eiche, die Ulme, den Ahorn, die Hasel u. a. Alle gedeihen sie am Besten auf frischem, humusreichem oder sonst gutartigem Boden, an Uferböschungen der Seen und Flüsse, Plätze also, welche der Kolonist am Liebsten aufsucht, zuerst abholzt und in urbare Felder verwandelt. Öfters gelten diese Baumarten geradezu als Exponenten der Fruchtbarkeit des Bodens, als Wegweiser beim Aufsuchen des vortheilhaftesten Niederlassungsortes. Es sind auch keine positive Gründe vorhanden warum die edlen Baumarten mehr als der Wald überhaupt vor der Axt geschont werden würden; im Gegentheil wird der Wald vom Kolonisten in der Nähe seiner Wohnung durchaus feindlich behandelt, da er überhaupt bestrebt sein muss den Boden so schnell als möglich für seine Kulturzwecke frei zu legen. Auch wenn er hin und wieder die Lust hätte einzelne Bäume zu schützen so lebt er fast immer in so engen Verhältnissen, dass er nicht leicht die Gelegenheit findet etwas ordentliches in dieser Richtung zu thun oder beträchtlichere Abweichungen davon zu machen, was ihm am Beqvemsten und Vortheilhaftesten ist.

Als Regel kann daher betrachtet werden, dass die edlen Baumarten von den Fortschritten einer primitiven Kultur relativ mehr zu leiden haben als die massenhaft und überall auftretenden, gewöhnlichen Waldbäume, deren Regeneration ausserdem auch eine sicherere und reichlichere ist. Und mit ihrer Zurückdrängung wird auch eine ganze Schaar von Kräutern und Stauden, die in ihrem Schatten gediehen, dem Untergange geweiht oder doch stark decimirt. Die fortschreitende Kultur hat somit, meiner Meinung nach, im Laufe der Zeit sehr beträchtlich zur Einförmigkeit und Armuth unserer Flora beigetragen.

Nur in einer Richtung, die gegenwärtig nicht ohne actuelles Intresse sein dürfte, mögen die Konseqvenzen dieser Schlussfolgerungen noch hervorgehoben werden. Die in neuester Zeit besonders in Deutschland und Schweden erfolgreich betriebenen Untersuchungen der subfossilen Pflanzenreste der Torfmoore

haben bereits zu einer Reihe hochwichtiger Resultate geführt, welche die Klimat- und Vegetationsveränderungen in postglacialer Zeit beleuchten. Auf diese Resultate braucht hier nicht näher eingegangen werden; es sei nur bemerkt, dass die Resten der Hainvegetation und speciell diejenigen der edlen Baumarten (Hasel, Linde, Eiche, Ulme, Eibe) in den Artenlisten öfters eine hervorragende Stelle einnehmen und auch für die Beweisführung von eminenter Bedeutung sind. So weit ich die Sache überblicke, wurde ein subfossiler Fund ausserhalb der jetzigen Grenze der Art überhaupt als Zeichen einer entsprechenden Veränderung des Klima's und zwar für die Flora der *Litorina*-Zeit als Verschlechterung desselben gedeutet. Es scheint jedoch unumgänglich nothwendig in Betracht zu ziehen, dass die Flora auch durch andere als klimatische Ursachen umgestaltet werden kann und thatsächlich in grossem Maasstabe umgestaltet wird. Als solche ist z. B. die zunehmende Versumpfung des trockenen Bodens zu nennen, der ja unabhängig von klimatischen Veränderungen vor sich geht und speciell für die edlen Baumarten verhängnissvoll werden kann.

Eine andere ist die hier etwas näher ins Auge gefasste Verdrängung der Hainvegetation durch die Kolonisation der Wildnisse. Eben so sicher wie sie neue Standorte schafft und dadurch für neue, fremde Pflanzenarten die Mitbürgerschaft in der heimischen Flora ermöglicht, ebenso sicher ist, dass sie Altes zerstört oder zur Unkenntlichkeit verändert, dass somit ältere Florenelemente zu Gunsten der Eindringlinge in ihrer Verbreitung wesentlich beeinträchtigt werden. Dieser Umstand ist, meines Erachtens, bei der Behandlung der Vegetationsveränderungen seit der *Litorina*-Zeit nicht immer gehörig beachtet worden. Es wird sich aber aus oben erörteten Gründen wohl öfters herausstellen, dass ein subfossiler Pflanzenfund ausserhalb der gegenwärtigen Grenze der Art, aber innerhalb des Gebietes, wo dieselbe angepflanzt noch im Freien gut aushält, kein zuverlässiges Zeugniss von einer eventuellen Verschlechterung des Klima's abzulegen kann. Sichere Anhaltspunkte für die Beurtheilung des Befundes wird ein eingehendes Studium des

Verhaltens der verschiedenen Baumarten in Gegenden mit angehender Kultur gewähren. Und solche Gegenden gibt es heutzutage noch wohl in den meisten Landschaften unseres Landes.

Es soll zum Schlusse, vielleicht zum Ueberflusse, noch ausdrücklich bemerkt werden, dass ich mit dem oben Gesagten keineswegs Stellung gegen die jetzt wohl mit Recht angenommene, mässige Verschlechterung des Klima's seit der *Litorina*-Zeit nehmen wollte. Es ist ja kaum denkbar, dass eine erhebliche Verminderung der Meeresfläche, wie sie in dieser Zeit beweislich eintrat, ohne merkbaren Einfluss auf das Klima der umgebenden Länder vor sich gehen konnte; andere Factoren wirkten vielleicht auch mit. Wenn wir aber die Grösse der Gesammtveränderung abzuschätzen suchen, heisst es die Tragweite der hierfür benutzten Exponenten nach allen Richtungen genau zu prüfen und die Haltbarkeit ihrer Aussagen sicher festzustellen.

Abramidopsis Leuckartii Heck.

Kirjoittanut

A. Westerlund.

Viime kesänä kävellessäni Rantasalmen pitäjää, huomasin Hiltulan kylän Isossa Taskilassa suolattujen pasurien (*Abr. blicca* Bl., joita siellä kutsutaan nimellä »Lunteri») joukossa myös oudomman-näköisiä muotoja. Kysyessäni selitti talonväki niiden olevan »sulkavia» läheisestä Putkijärvestä. Huomasin kummminkin jo anaalievistä paikalla, ettei ne sulkavia (*Abr. ballerus* L.) voineet olla. Kerrottiin niitä saatavan säännöllisesti »lunterien» ja särkien kanssa pitkin kesää ja käytettävän näiden kanssa sekakalana suolassa.

Pyysin syyskuulla heidän lähettämään jättämässäni formooli-purkissa ($2^1/_2$ $^0/_0$) niitä minulle ja sainkin kohta isäntä Matti Taskiselta jun. pari »lunteria» ja yhden »sulkavan». Sen jälkeen vielä pari viimmemainittua. Enemmän eivät voineet muka paikalla saada, koska niitä syksyllä harvemmin tapaa.

Tarkemmin tutkiessani huomasin mainitun »sulkavan» olevan luultavimmin »särki lahnan» *Abr. Leuckartii* Heck. Koska se eroaa jonkun verran Sieboldin selityksestä (»Die Süsswasser-Fische von Mittel-Europa», Leipzig 1833, p. 133—137), lienee paikallaan lausua muutama sana siitä.

Koolleen ovat ne $18^1/_2$—$19^1/_2$ cm pitkät, $4^3/_4$—5 cm korkeat, siis noin *4 kertaa korkeutta pitemmät.* Turpa tylpähkö, yläleuka ei huomattavasti pullottava. Silmät jokseenkin yhtä suuret kuin yhdenkokosilla särillä, vähän pienemmät kuin yhdenkokosilla pasureilla. Rintaevät eivät ulotu aivan lähelle vatsa-

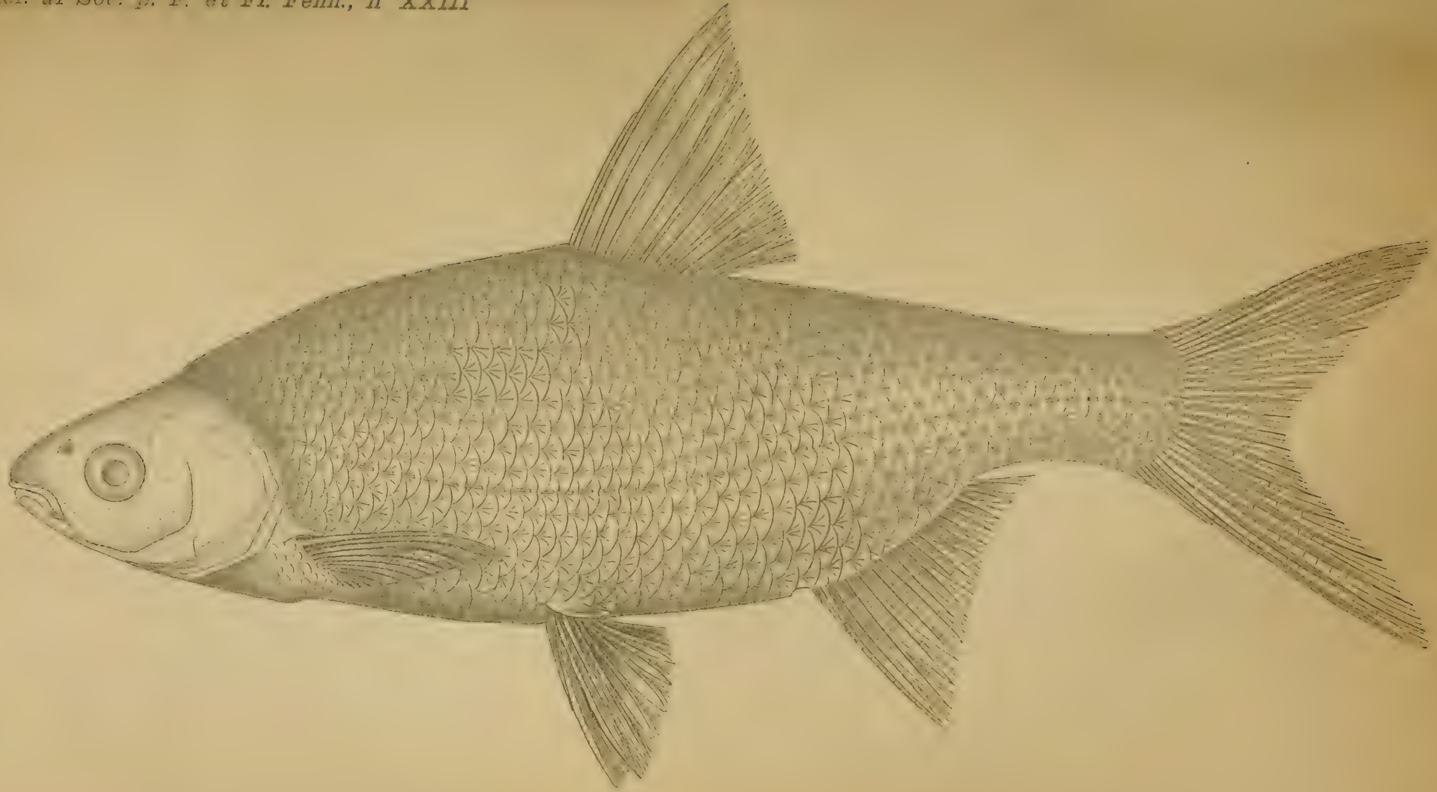

ABRAMIDOPSIS LEUCKARTII Heck. $\frac{1}{1}$.

Rantasalmi, Putkijärvi 7–18. IX. 1896.

evien tyveä, noin 3:n suomun etäisyydellä niistä; niissä on 15 pehmeää, jakopäistä ruotoa. Vatsaevissä 8 pehmeää ruotoa. Anaalievä *alkaa vähän matkaa selkäevän* tyven takaosan *takapuolelta* (!), ulkoreuna vähän sisäänkaareva, ensiruotojen käret evän supussa ollessa ulottuvat hiukan takapuolelle tyven takaosaa, niissä on 15—16 pehmeää ruotoa. Pyrstöevän alaliuska aivan vähän yläliuskaa pitempi, 19-ruotonen (lukuun ottamatta muutamaa tyven kahden puolen olevaa pikkuruotoa). Selkäevä jokseenkin korkea, ulkoreuna vähän kaareva. Kokoonlaskeutuneena näyttää taakse hyvin terävästi suipolta (jokseenkin kuin *Abr. bliccalla*), ensiruoto 3 kertaa pitempi viime ruotoa, ensimäisten käret evän supussa ollessa ulottuvat noin 6—8 suomua tyven takaosan taakse, 3:n suomun etäisyyteen takaruotojen kären taakse.

Syrjäviivassa 45—47 suomua, yläpuolella 9—10 suomuriviä, alapuolella 5 riviä. Suomut niskan ja selkäevän välillä jonkun verran epäjärjestyksessä, keskukseenpäin pieneneviä. Keskus kumminkin suomuinen, ei minkäänlaista suomutonta keskijuovaa. Vatsan keskus vatsaevien ja anaalievän välillä suippoharjuinen, kahden puolen (harjannetta peittäen) limisuomuinen.

Nieluluiden hampaita kahdella eksemplaarilla kummallakin puolen 6, yhdellä vasemmalla puolen 6, oikealla 5, yhdessä rivissä; vaan tällä muodolla kuten olen toisinaaan havainnut esim. *A. blicca*'llakin toisen rivin hampaiden rinnalla (ja kerran *A. ballerus*'ellakin [1]), paitse varsinaisia kiintohampaita, myös sisäpuolella yksi tai kaksi irtohammasta, jotka ihon mukana helposti erkanevat. Puremispinta sivuilta litistynyt, useimmissa pituusuurre, kärki hiukan ulkoneva, joissakuissa jokseenkin kuin nuorilla *Leuc. rutilus*'illa: pienillä hampailla varustetut.

$$\text{D. } {}^{3}/_{10};\ \text{P. } {}^{1}/_{15};\ \text{V. } {}^{2}/_{8};\ \text{A. } \frac{3}{15-16};\ \text{C. } 19.$$

$$\text{Sqv. } 45\frac{9-10}{5}47.$$

Väri: selkä tumman harmaa, keskus mustahko, alempaa

[1]) Sanotulla *Abr. ballerus*'ella (Maaningalta 6 X 96) ovat nieluluiden haarakkeet huomattavasti lyhemmät kuin esim. *Sieboldin* (ja *Melan*) kuvaamissa kuvissa.

sinihohtava, kupeet kirkkaasti hopeahohtoiset; evät tummanharmaat. Iriskalvo kellanvaalea.

Niinkuin jo yllä olevasta selityksestä voi päättää, ei tätä muotoa voi viedä mihinkään muuhun bastardi-lajiin, kuin *Abramidopsis Leuckartii*'hin Heck. Se eroaa kumminkin Sieboldin selityksistä muutamissa kohdin: on nähtävästi vähän matalampi pituuteen verraten (Siebold, Mela: 1: $3^1/_2$, tämä 1: 4), selkäevän eturuodot vähän pitemmät, anaalievä alkaa vähän takapuolella selkäevän tyven loppua (Siebold: alkaa selkäevän tyven lopun kohdalta), rintaevät ehkä hiukan etempänä vatsaevien tyvestä, nieluluissa tavataan hampaiden luvut 6—6, yhdessä rivissä (Siebold: usein 6—5), jotkut hampaat reunassaan pienihampaisia.

K. E. Stenroos on ottanut pari kappaletta *Abr. Leuckartii*'ta Heck. Nurmijärvestä Uudellamaalla, vaan näyttävät ne hänen selityksestään [1]) ja piirustamastaan kuvasta (jonka hän hyväntahtoisesti on nähtäväkseni lähettänyt) päättäen olevan kaikessa, minkä niistä voi huomata, Sieboldin esitysten kaltaiset.

Isäntä Matti Taskinen jun. ilmoittaa, että nämät kasvavat suuremmaksikin kuin säret (Siebold: aina 12 tuuman pituisiksi), asustavat mieluimmin sanotun Putkijärven (joka on noin $1—1^1/_2$ metr. syvä ja ruohoinen) kaislikoissa, joissa ne kutevatkin »joku viikkokausi särenkudun jälkeen».

Olisi erittäin suotavaa, että näitä muotoja ruvettaisiin maassamme tarkemmin huomiolle panemaan ja kokoelmiin lähettämään asiantuntijain tarkastettaviksi. Että niitä voi tavata monilla tienoin maatamme, on hyvin luultavaa, niin rikkaita kuin vetemme ovat särki- ja lahna-kaloista.

En voi tässä olla huomauttamatta sitä mahdollisuutta, että meillä myös voisi tavata *Bliccopsis abromo-rutilus*'en Holl. (= *Abr. Buggenhagii* Bl. Melan Vertebr. Fennica'ssa), joka luulta-

---

[1]) *K. E. Stenroos*: »Om Abr. Leuckartii Heck. och dess förekomst i Finland» (Medd. af Soc. Pro F. & Fl. Fenn., 1893, s. 54—55). Kirjoituksessa on tapahtunut eräs »*lapsus calami*»: *Abramis*'en ja *Leusiscus*'en hybriidit eroavat myös siinä *Abramis*-lajeista, että edellisillä on etuselkä limisuomuinen, jälkimäisillä paljaalla keskusviivalla varustettu (eikä päinvastoin, niinkuin kirjoituksessa on!).

vasti on bastardi sären ja pasurin välillä. Olen nimittäin kesällä 1895 Espoon-Löföltä ottamieni kalojen joukosta tutkinut pari pasurin-muotoista kalaa, jotka kumminkin eroavat Rantasalmelta ottamistani pasureista jo tylpemmän kuononsa ja jo huomattavasti turpeamman yläleukansa kautta. Huonosti säilyneet koska ovat, en voi tarkkaa selkoa niistä tehdä. Yhdellä on etuselkä keskeä selvästi suomuinen kuten *Abr. Leuckartii*'llakin, ruumis vaan vähän matalampi kuin *A. Blicca*'lla, syrjäviivassa ehkä (ei voi kuin suunnilleen lukea) 42 suomua, sen yläpuolella 9, alapuolella 5 suomuriviä, anaalievässä $^{2}/_{20}$ ruotoa, nieluluut ja niiden hampaat kuten *A. Blicca*'lla.

Nämä ominaisuudet sopivat jokseenkin hyvin yhteen Siebold'in selittämään *Bliccopsis abramo-rutilus*'een Holl., vaan koska en ole voinut aivan tarkkaan tuosta yhdestä huonosti säilyneestä eksemplaarista tutkia ja päättää, en voi varmempaa sanoa. — Ansaitsisi kumminkin tarkastaa esim. saaristolaistemme kalavenheistä särkien ja lahnojen joukosta tuotakin muotoa. Jo turpa, nieluluut y. m. eroittavat sen *Bliccopsis erythrophtalmoides*'esta Jeck., jonka Stenroos on tavannut Nurmijärvellä.

Taulu.

Abramidopsis Leuckartii Heck.? Luonnollinen koko.

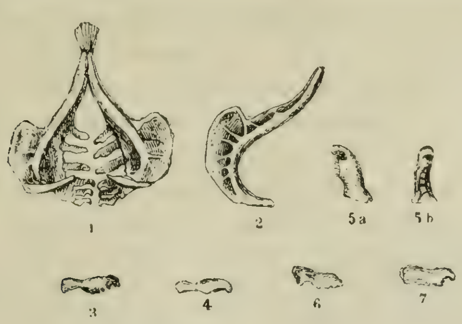

1. Nieluluut.
2. Nieluluu sivulta katsottuna.
3—7. Nieluluun hampaat.

Om fjällemmeln och dess vandringar

af

A. W. Granit.

Större lemmel-utvandringar hafva förliden sommar i Finland iakttagits endast i delar af Enare Lappmark, men väl flerstädes lemmel-återtåg. När jag i början af juni månad öfvergick nordfinska landsryggen mellan Vaulujoki och Kivioja syntes öfverallt på Vaulu moarna lemlar dragande i nordlig riktning emot Iivalo vattnen. De bildade blott eftertruppen; hufvudstyrkan lär, enligt hvad jag i Rovanen försporde, anländt söderifrån något tidigare eller omkring den 25 maj. I flockar om ända till 100 stycken hade de invid Rovanen satt öfver Kitinen elf och färdats till Enare området utmed Rovanen-Kultala gångstigen, som går i det närmaste parallelt med Vaulujoki.

Det måste hafva varit en ansenlig skara, ty kafvelvägen förbi Vaulu härberge var till den grad öfversållad med exkrementer att marken ställvis knapt kunde urskiljas. Ett betydande antal hade äfven öfvervintrat i dessa nejder, att döma af den förstörda moss- och risvegetationen. På Rovanen strandäng och på tomtplatsen invid ödestugan var gräset afbitet invid vallen, och de hackelseliknande resterna lågo utspridda öfver hela platsen. Föregående vår uppgåfvos lemlarna hafva utvandrat i sydlig riktning till Kittilä, men hade då icke simmat öfver vid Rovanen, utan antingen öfvergått floden vid Hyykäjä poststuga eller vid Korsajärvi öfverfartsställe. [1]) Det förstnämnda

[1]) Ehuruväl lemmeln är god simmare kastar den sig dock icke brådstört i vattnet, utan uppsöker hälst smalare pass. Jmfr *Söderhjelm, F.*:

antagandet är sannolikare, emedan djuren i så fall kunnat följa postvägen till Ounasjoki och Kemi vattendragen. Jag har nämligen trott mig förmärka, att lemmeln vid öfvergången af vattendelare och andra höjdsträckningar håller sig till gångstigar, när den blott är i tillfälle därtill. [1]) Att fjällmusen under vandringarna både hinner förr till östra Kittilä och därstädes uppträder talrikare än på motsvarande breddgrad i Sodankylä talar äfven för att djuren från mellersta delen af södra Enare taga sig öfver Maanselkä vester om Repojoki.

Enligt en tidningsnotis uppträdde i Kittilä Lappmark tidigt på våren en mängd lemlar, stadda på återtåg emot Ounasselkä, som det synes. De djur som öfvervintrat i låglandet hade mångenstädes förorsakats skador på ängsmarkerna. Under sommaren observerades icke fjällemlar i Kittilä (Forstmästare A. Tötterman). I Muonioniska är ingen lemmelvandring antecknad sedan år 1876 (Forstmästare K. Brander). Utom det nämnda återtåget i södra Enare iakttogs i Patjoki dalen en ovanligt stor lemmelvandring norrut. Då kring elfven på finskt område saknas fjäll, hade lemlarna föregående år kommit antingen söderifrån eller hvilket tyckes sannolikare, från de norska och ryska fjällen nordost om riksgränsen.

I literaturen finnas blott få uppgifter öfver större lemmelåtertåg. De yngre författarne antaga nästan utan undantag [2]), att sådana icke inträffa. Så yttrar Guyon [3]) »D'où résulte que le Lemming quitte ses montagnes pour ne plus les revoir, qu'il les quitte pour marcher à une mort certaine» och samma åsikt

---

Fjell-Lemmelns utvandringar. Tidskrift för Jägare och Naturforskare, Stockholm 1832, ss. 159—163.

[1]) Äfven Pleske antagar att lemlarna hafva vissa vandringsvägar: »Nach meiner Beobachtungen kann man jedoch annehmen, dass die Lemminge gewisse Wanderstrassen haben, die sie den anderen vorziehen». *Pleske, Theodor:* Übersicht der Säugethiere und Vögel der Kola-Halbinsel. Beiträge zur Kenntniss des Russischen Reiches. Bd. VII, 1884.

[2]) *Wheelwright:* A spring and summer in Lapland. London 1871, ss. 4, 230 (Enl. *Pleske*).

[3]) *Guyon, M.:* Note sur le Lemming de Norvège. Comptes rendus de l'académie des sciences. LVII, 1863, s. 488.

delas af den förnämste auktoriteten på detta område Collett [1]) att sluta af följande uttalanden. »The migration isbra ught to a close by the death of the swarms, which is generally caused by an epizootic [2]) disease, the necessary consequence of over-population.» — »No individual returns of its own will to the fells after it has once descended and moved any distance from the plateaux». Emellertid kan det ej förnekas, att lemlarna understundom återvända från låglandet — förutsatt att tåget ej hunnit allt för långt från fjällbygden — om ock massorna småningom smälta ihop så betydligt, att rörelsen sällan observeras. »Pauca tamen in montes redeunt» säger Linné i sin kända beskrifning öfver lemmeln, och ungefär på samma sätt uttalar sig äfven Söderhjelm [3]): »Dock händer det att några ångra sig och återvända till sin kära fosterbygd». Under den egendomliga rubriken »Anmärkningar öfver de djuren som säjas komma ned utur skyarne i Norrige [4])» gifver Högström [4]) en i hufvudsak riktig framställning om fjällemmeln och skrifver bland annat: »Det har till förene alltid varit deras vana, att de efter en viss tid, stundom längre, stundom kortare, pläga komma tillbaka på samma sätt som de foro: dock med den åtskilnad att näppeligen en hundrade del varit i behåld sedan de på denna äfventyrliga resa varit så många vidriga händelser och farligheter underkastade». Partiella återtåg antog äfven Middendorff [5]).

Ytterst talrikt uppträdde fjällemmeln på våren i området vester och sydvest om Enare sjö samt vid Nejden- och Munkelfvarnas källflöden. Invid Enare kyrka och i Kaamas hade lemmeln, berättade man, förekommit nästan lika ymnigt som våren 1895, men blott en kortare tid och därpå totalt försvun-

---

[1]) *Collet, Robert*: An *Myodes lemmes* in Norway. The Journal of the Linnean Society, vol XIII, 1878 s. 330.

[2]) Att lemlarna angripas af skabb har iakttagits äfven af *v. Middendorf, A. Th.* Reise in den äussersten Norden und Osten Sibiriens Bd. IV Th. 2 St. Petersburg 1875, s. 979.

[3]) Anf. st. s. 160.

[4]) *Högström Pehr*: Kgl. sv. vet. Ac. handl. vol X, 1749, s. 15.

[5]) Anf. st. s. 1137.

nit. Jag antog först, att lemlarna öfvervintrat i trakten, men fann under en exkursion till Muotkatunturit, att djuren samma vår nedvandrat från fjällen. Inom öfre delen af björkregionen kvarlåg snön ännu ställvis, och vid undersökning af drifvorna befunnos de i alla riktningar genomkorsade af lemmelgångar. Öfverallt, både på bara och snötäckta ställen var marken fullströdd med växtrester och exkrementer efter fjällemmeln. På Peldooaivi var undervegetationen på en areal om ett halft tiotal hektar så förstörd, att ytan redan på långt håll afstack genom sin rödbruna färg, förorsakad af torkade risrester. Här och där varsnades enskilda individer, alla med kurs mot låglandet. Enahanda var förhållandet på Vainogessim- och Semikuortagfjällen i norra Enare, hvarifrån lemlarna vandrat ned till Sevetjäur, Vainosjok, Pakkajok (Pakanajoki) och Munkelfven (Uutuajoki). Inom *Regio alpina* Whlnb förmärktes intet spår efter lemlar [1]).

Af det framhållna styrkes jag än vidare i min förut uttalade åsikt, att fjällemmeln hvarje vår företager vandringar eller med andra ord, *att den till sommaren ombyter vistelseort.* Ehrström [2]) är den förste som omtalar lokala eller mindre vandringar, hvilka han ansåg »inträffa ofta nog, såsom hvart 5:te, 6:tte eller hvart 10:de år, men detta endast i närheten af de mindre fjällarna». År 1878 framkom Collet med hypotesen att lemlarna årligen emigrera [3]) ehuru i massor blott periodiskt och beroende

---

[1]) I den utländska literaturen uppgifves ofta att lemmeln bebor den öfversta fjällregionen (»the highest par ot the mountains»). Jmfr *Guyon, M.*: Note on the Lemming. Annals and Magazin of Natural History. Third series, Vol XII, London 1863, s. 407.

[2]) Djurvandringar i Lappmarken och norra Finland åren 1839 och 1840. Not. ur Sällsk. p. Fauna et Flora fennica Förhandlinlingar, h. 2, Helsingfors 1852, ss. 1—8.

[3]) »During some years more families are produced than in others, without a migration consequently arising. Should the circumstances be favourable and the families still more numerous the increase in number causes smaller migrations, which every year take place here and there and is shown in the sporadic appearance of individuals down into the nearest valleys; and between these smaller and the true migrations every gradation is to be found». Collet, anf. st. ss. 328—329.

af naturförhållandena. Någon större vikt tyckes han icke fästa härvid och försöker ej ens att noggrannare motivera sitt påstående.

Lemmeln är ej bland de högnordiska djurslagen det enda som företager årliga vandringar. Äfven renen lemnar till den torra tiden de högre platåerna och söker sig till låglandet. Att lemmeln årligen stiger ned från fjällen tyckas äfven lapparna veta. På min fråga af hvilken anledning fjällmusen på lappska benämnes *kodj säplikä* [1]) d. ä. den brokiga (vild-) renen, genmäldes att den troligen hade detta namn emedan den »elää ja kulkee kuin poro».

Många naturforskare hafva som den förnämsta orsaken till lemmelns vandringar framhållit bristen på födoämnen i fjällbygden. Men andra, främst Pleske [2]), hafva påvisat att detta icke kan vara förhållandet, då lemmelns föda hufvudsakligen utgöres af mossor (*Sphagna*), blad af *Betula nana* och äfven gramineer, hvaraf allt finnes mer än tillräckligt i den subalpina regionen. För att förvissa mig om hvilka växter utgjorde dess hufvudföda, gjorde jag i Enare noggranna anteckningar både vid snögränsen på Peldooaivi och på lågländtare lokaler. Äfven spritlade jag ett antal lemmelmagar och insamlade flere exkrementprof. Den mikroskopiska undersökningen af dessa ledde till rätt intressanta resultat. Vinterprofven från Peldooaivi [3]) (björkregionen) visade sig till öfvervägande delen bestå af *Hylocomium parietinum* och *Polytricha*, spridda lefvermoss-rester (*Jungermannia spp.*) äfvensom delar af gramineer, bland hvilka med säkerhet urskiljdes *Aira flexuosa*. Vidare anträffades epidermis-stycken efter högre fanerogamer, måhända risväxter, och äfven någon svampspor (*Uromyces*). I ett preparat syntes en *Hylocomium*-stjälkdel med vidsittande blad. I sommarprofven, magar och exkrementer tagna i juni månad vid Vaulu (granre-

[1]) På fjällapparnas dialekt benämnes lemmeln *kodj sápan* och på rysk lapska *kontj säplug*. Enare fiskarelappar uttala det *kodj säplika*. *Pleskes* öfversättning (anf. st. s. 50) *Rennthier-Maus* är så till vida oriktig, som den endast motsvarar det finska *peurahiiri*.

[2]) Anf. st. ss. 47—103.

[3]) Tagna den 20 juni under snön.

gionen) bildade äfven *Hylocomium*-rester, *Polytrichum*-blad- och lamelldelar hufvudmassan. Strödda funnos fanerogamdelar, däraf efter flere gramineer, spridda *Cladina*-hyfer (i ett prof rikligt) och spår af *Sphagna.* Tre vinterprof från Vainogessim gebitet (blandskog med riklig *Hylocomium*) visade endast *Hylocomium* rester, och två från samma ställe öfvervägande epidermis-stycken efter fanerogamer.

De makroskopiska höst- och vinterrelikterna utgjordes af rikligt: *Hylocomium parietinum* [1]) och *proliferum, Polytrichum commune* och *juniperinum, Cladina rangiferina* och *silvatica, Empetrum nigrum, Vaccinium vitis idæa, Myrtillus nigra, Aira flexuosa* och *Festuca ovina;* strödda: *Dicranum spp., Jungermannia lycopodioides, Cetraria islandica, Peltidea aphtosa, Lycopodium complanatum* (ställvis rikligt), *Luzula pilosa, Juncus* och *Carex spp., Stellaria graminea* samt andra finare örter; spridda: sällsyntare blad- och lefvermossor, *Cladonia spp., Lycopodium alpinum,* några cyperaceer och gramineer såsom *Nardus stricta.* Samtliga växter voro afbitna invid jordytan och förtärda till en höjd af 1—6 cm, allt efter deras storlek och gångarnas diameter.

Då Pallas [2]), Söderhjelm [3]), Brehm [4]) m. fl. uppgifva, att lemmeln lefver af fjällörter, gräs, mossor och lafvar, men tillika som en hufvudorsak till dess utvandringar anföra bristen på föda inom artens egentliga utbredningsområde, förbise de en ingalunda obetydande omständighet nämligen att just de anförda växterna där förekomma i största ymnighet. Ty om ock lemmelns matsmältnings- och fortplantningsorgan äro, som Brehm [5])

---

[1]) Växterna äro ordnade efter proportionerna af rester i profven.

[2]) Novæ Species Quadrupedum e Glirium Ordine cum Illustrationibus variis complurium ex hoc ordine animalium. Erlangæ 1778 s. 186.

[3]) Denne författare anser därjämte, att lemmeln afstänges från sina födoämnen genom att en isskorpa längre tid betäcker jordytan. Anf. st. s. 160.

[4]) Illustriertes Thierleben. Bd II. Hildburghausen 1865, s. 167.

[5]) Från Nordpolen till Eqvatorn, populära föredrag. Stockholm 1890, s. 36.

säger, »oerhördt utvecklade» har det likväl aldrig iakttagits någon allmän ödeläggning af ris-, moss- och renlafsfälten i nordliga Lappland. Där jag varit i tillfälle att göra iakttagelser, hafva de afbetade ytorna alltid utgjort en försvinnande del af det oangripna växttäcket, och liknande rön hafva i Sverige och Norge gjorts af Martins [1]), Guyon [2]), Crotch [3]) och andra forskare.

Ehuruväl man kan antaga, att ej näringsbrist tvingar lemmeln att emigrera till aflägsna orter, är det däremot högst sannolikt att den i fjällen sommartid rådande torkan förorsakar de ständigt återkommande vandringarna till närbelägna lägre trakter med friskare vegetation, särskildt i Finland, där fjällen äro sterilare än i grannländerna. Så t. ex. äro i norra Enare bärgssträckningarna väl rika på sjöar med steniga och ofruktbara stränder, men sumpmarksbildningar anträffas sällan. Den sandiga marken ser högsommartid ut som hade den brunnit, och mossor och lafvar stå torra som fnöske. Lika litet som renen kan lemmeln lefva på sådan kost. Därtill kommer ännu att djuren i den glesa, förkrympta björkskogen i högre grad äro blottstälda för sina talrika fiender än mellan rismyrarnas tufvor och i backarnas busksnår.

I en nyligen af K. B. Forssell publicerad afhandling »Om Skogslemmelns (*Myodes schisticolor* Lilljeb.) uppträdande i Sverige 1895» säges om denna art: »Hans älsklingsspis i skogen syntes hafva varit lingonris och enbuskar, på hvilkas under snön varande stammar barken totalt afgnagts. På många ängar var marken som en ströbädd af mossa och dylikt». Att fjällemmeln skulle förtära enbark har jag ej hört, men väl påstå lapparna att den i nödfall håller till godo med tallbark [4]). Samme

[1]) Sur les migrations et les meurs des Lemmings. Revue zoologique par la Société Cuvierienne. 1840 ss. 193—206.

[2]) Comptes rendus, anf. st. s. 487.

[3]) Further Remarks on the Lemming. The Journal of the Linnean Society. Vol. XIII, 1878, ss. 157—158. Se äfven uppsatsen »On the Migration and Habits of the Norwegian Lemming» af samma författare i nämnda arbete, ss. 27—34.

[4]) Enligt Collett, skall fjällemmeln vintertid ej heller försmå videoch björkbark — i Norge ville jag tillägga, ty i Finland har det, mig

författare anför ett uttalande af E. Weinberg, att »skogslemlarna allmännast förekomma i större granskogar, där riklig skugga finnes och marken är fuktig samt tätt beväxt med mossa». Detta tyder på att äfven skogslemmelns föda utgöres af mossor, företrädesvis de mera fuktfordrande arterna. Också tyckes dess mörka färgteckning anpassad efter en något saftig vegetation, i motsats till fjällemmelns, som fullkomligt harmonierar med fjällens och myrarnas gula ton [1]).

Talrikast förekommer fjällemmeln utbredd inom björkregionen enligt Collett [2]), Pleske [3]) och Nehring [4]), men är ej häller, enligt hvad jag i Finland iakttagit, sällsynt på vissa lokaler inom den öfre barrskogsregionen. Den flyr öppna marker och håller sig helst till löfskogar, där snön är mindre sammanpackad och undervegetationen frodigare. Gångarna gräfver den företrädelsevis nära träden eller i allmänhet på skyddade ställen, där snön kvarligger orubbad vintern om. Inom *Regio subsilvatica* Whlnb föredrager den blandade bestånd, särskildt de s. k. *Hylocomium*-moarna, framför rena tall- och björkskogar.

När lemmeln vid de större periodiska vandringarna öfverraskas af vintern i låglandet uppsöker den björkdungar, ängar

---

veterligen, icke observerats. Den norska lemmeln liknar måhända häri den norska renen, som i de nordliga amten af omständigheternas tvång blifvit barkätare, anf. st. s. 328.

[1]) Den närstående cirkumboreala ob-lemmeln *(Myodes obensis* Brandt) är i öfverenstämmelse med den öppna tundrans färgskiftning monotont gulaktig, endast den öfra delen af hufvudet är svart. Den hyperboreala cirkumpolära halsbandslemmeln *(Myodes torqvatus* Pallas) anlägger vinterdräkt, om sommaren är den vackert brokig. Angående deras utbredning jmfr. *v. Middendorff* anf. st. ss. 977—988 och 947—948.

[2]) Anf. st. s. 328.

[3]) »Der Lemming ist so streng an diese Region *(Regio subalpina)* gebunden, dass in den Zeiträumen zwischen zwei Wanderungen seine horizontale und verticale Verbreitung mit der Ausdehung dieser Pflanzenzone übereinstimmt». Anf. st. s. 54.

[4]) Die geographische Verbreitung der Lemminge in Europa, jetzt und ehemals. Gæa. Jahrg. XV 1879 samt Ueber Tundren und Steppen der Jetzt- und Vorzeit. Berlin 1890.

och ängsbackar och äfven åkrar, där den då förstör brådden. Är marken icke tillfrusen händer det väl någon gång att den fördärfvar gräsrötterna, men öfver hufvud taget skadar den föga ängarna. Komma skarorna däremot öfver hö- och renlafsstackar blifva de landtmannen dyra vintergäster.

Ehuru nästan ett arktiskt djur är lemmeln i långt högre grad, än man kunde tro, beroende af temperaturen. Detta påvisades och bevisades redan 1840 af Martins [1]) och något senare, eller år 1851, af Schmidt i hans arbete »Bilder aus dem Norden» men deras åsikt har icke vunnit understöd. Emellertid påstå lappar och andra renskötare att man allmänt anträffar döda exemplar af fjällmusen, där snöstormarna blottat jordytan och djuren råkat utom det skyddande snötäcket. Ungefär samma uppfattning synes Fellman hyst då han säger att de »ofta dö under snön» [2]). »Sin vinterboning», yttrar han vidare, »taga de helst där djup snö är, där gräfva de under gräsvallen kanaler, förmodligen för att skydda sig för köld». Ofvanpå snötäcket uppehåller lemmeln sig icke, om ej på våren, och ombyter därför ej heller till vintern dräkt.

Hvad jag sett uppgifvas endast hos Brehm är, att fjällmössen i likhet med flere *Arvicola*-arter om vintern på marken göra sig reden af hö och mjuka örter. Sådana »heinälakkia» som finnarna kallade dem, förekommo i stor myckenhet där lemmeln öfvervintrat. Pleske [3]) säger att den tillbringar vintern och lägger sina ungar i samma bo, men långt ifrån att vara regel synes detta endast vara ett undantagsfall. Sommarbona äro vanligen belägna under jordytan och alltid i närheten af vattendrag eller sumpmarker [4]). Den omständighet, att lemlarna inreda åt sig »vinterboningar» talar för att de ej emotstå större köld. Måhända förklaras ock häraf i någon mån, hvarför de

---

[1]) Anf. st.

[2]) *Fellman, J.* Bidrag till Lappmarkens fauna. Suomi 1847, s. 258.

[3]) Anf. st. s. 59.

[4]) Däraf förhända uppgifterna att lemmeln sommartid »dricker ofta och mycket».

vid snösmältningen tåga ned från fjällen. Höboen blottas och lemna dem ej mera skydd under de kalla vårnätterna, och i närmaste närhet har födan under vintern tagit slut. Ej heller riskera de att till fortplantningstiden kvarstanna där uppe. Ty ehuru Pleske håller för att »die Lemminge nur in ihrer eigentlichen Heimath, nämlich in der *Regio alpina*, Baue anlegen, während der Wanderung aber sich keine solchen bereiten, weil sie nur kurze Zeit an den einzelnen Orten verweilen» [1]) står det numera utom allt tvifvel, att de ej under normala förhållanden framföda ungarna där de öfvervintra, utan lägre ned. I literaturen möter man jämt uppgiften, att lemmelns egentliga vistelseort är de fuktiga markerna. Så säger Wright »de uppehålla sig isynnerhet på sanka ställen» [2]) och Fellman »man anser dem bo och bygga förnämligast i tufviga fjällmossor och myrar» [3]). Iakttagelserna äro riktiga, men de äro gjorda sommartid efter det djuren öfvergifvit sitt vintertillhåll. På försommaren anträffas de mest i och invid lägre fjällmyrar, under högsommaren åter, som framhållits, i floddalarna, såväl på torra som sumpiga marker [4]).

Att lemlarna midsommartiden eller strax efter nedvandringen plötsligt försvinna beror just däraf, att de då reda sig bon. Något senare, måhända efter de första ungarnas framfödande, lemnar hanen boet och drager sig längre bort samt parar sig åter med en annan hona. När ungarna kunna försörja sig själfva, sluta de sig till förbivandrande hanar. Honorna följa antingen med eller para sig på samma ställe och framföda då i det gamla boet andra, och då väderleken är gynnsam, ännu tredje kullen. Ej långt från Nejden i Norge fann jag i en moss-

---

[1]) Anf. st. s. 59.

[2]) *v. Wright, W.* Anteckningar i Zoologi och Jagt, gjorde under en resa till den högre Norden. Tidskrift för Jägare och Naturforskare, Stockholm 1832, s. 293.

[3]) Anf. st. s. 259.

[4]) *Guyon, M.* »Selon toutes probabilités, la direction qu'il suit dans ses émigrations lui est donnée par la déclivité ou pente du terrain; il descendrait donc toujours, dans sa marche, comme l'eau de ses montagnes» Comptes rendus, anf. st. s. 748.

tufva ett gammalt lemmelbo som, att döma af exkrementlagrets skiktning, varit rede för minst åtta kullar.

Som redan nämnts visar lemmeln öfverensstämmelser med renen i flere hänseenden. Hvardera ombyter uppehållsort till fortplantningstiden, hvardera nöjer sig med den anspråkslösaste föda, hvardera uppträder om sommarn i spridda grupper, och om hösten draga de hvardera i skaror till fjällen. En sak är ännu outredd, nämligen huruvida lemmeln i likhet med renen under högsommaren plågas af mygg och andra insekter. Ett antagande i denna riktning kan förekomma vågadt, men den som sett hvilket plågoris myggen i Lappland under »sträcktiden» är för renen, hunden och andra djur skall nogsamt medgifva att det ej vore otänkbart, att äfven lemmeln besväras af samma onda. Måhända hafva vi häri förklaringen till hvarför lemmeln företrädesvis är i rörelse om natten, ehuru natt och dag i högan nord äro nästan lika ljusa. Att renen för myggens skull undviker björkskogarna samt äter endast under den myggfria delen af dygnet är allmänt känd. Om vintern göra såväl lemlar som renar, enligt hvad lapparna påstå, ingen skillnad mellan dag och natt.

Hvad åter beträffar lemlarnas periodiska massutvandringar till låglandet delar jag fullkomligt Pleskes uppfattning. »Vor allen Dingen», säger han »ist also ein günstiges Jahr oder, noch besser, eine Anzahl auf einander folgender günstiger Jahre, eine Nothwendigkeit für die Entstehung einer Wanderung» [1]). Under fördelaktiga temperaturförhållanden förökar sig lemmeln fast otroligt och utbreder sig i samma mån, men förblir marken länge kälbunden och inträffa frostnätter tidigt, tager parningen inga större dimensioner [2]). Enligt Collett [3]) äro vårungarna

[1]) Anf. st. s. 98.

[2]) Sommaren 1897 iakttogos icke i Finska Lappmarken lemmelvandringar af någon betydelse. Våren var ovanligt vacker, men midsommartiden och hela försommaren rådde en kylig väderlek, som utöfvade en hämmande inverkan både på djur- och växtverldens utveckling.

[3]) »In the years of the great migrations the first families reared in the spring reproduce in the autumn of the same year, causing an overpopulation. This drives the individuals to wander down to the plains, often

redan samma år fortplantningsdugliga, och Brehm uppgifver att alla ungar af honkön af första kullen efter högst sex veckors förlopp själfva föröka sitt släkte» [1]. Håller detta streck kan man lätt förklara, hvarför ej alla lemlar på hösten återvända — de öfverraskas af vintern medan ungarna ännu äro oförmögna att företaga längre färder. Och på våren draga de yngre vidare, medan de äldre honorna söka sig till sin födelsebygd.

Såsom ett ej obetydligt skäl för den periodiska emigrationen anför Pleske [2]) vidare fjällmössens ilskna lynne. De skulle öfvergifva sin hemort på den grund att deras ilskna och ofördragsamma natur icke tillåter dem lefva på samma ställe i större antal. Äfven håller han för troligt, att de äldre lemlarna fördrifva de yngre hanarna från trakten. Mig synes detta antagande sakna hvarje stöd. Jag har sett hundradetal lemlar i största enighet bygga och bo i närheten af hvarandra, och jag har sett stora skaror tåga öfver vidsträckta myrmarker utan att råka i strid. På Muotkatunturit, där förliden vinter enorma lemmelmassor uppehållit sig, där snön i alla riktningar var genomgräfd af lemmelgångar och marken full med »höbon» varsnades väl här och där döda djur, men att de dukat under i »slagsmål» kunde jag aldrig finna. Äfven Fellman säger om lemlarna att »de eljes sinsemellan äro fredliga, utom i sjönöd» [3]) och det samma bestyrkes af flere författare. Pleske anför som bevis för sin hypotes att de i fångenskap ofta bita ihjäl hvarandra. Men detta inträffar ofta med djur som hållas inspärrade. Så är det ej ovanligt att roffåglar döda och uppäta sina svagare medfångar. Äfven de fredligaste djur, som t. ex. flyttdufvan (*Columba migratoria*) företaga ju vandringar af vida större omfattning än lemlarna.

---

before they are full-grown. The next year the masses may increase in number to such an extent, that myriads continually move from the central plateaux and overrun the lowlands, where they join those that have previously arrived». Collett, anf. st. s. 329.

[1]) *Brehm, A. E.* Från Nordpolen till Eqvatorn. Anf. st. s. 37.

[2]) Anf. st. ss. 99—100.

[3]) Anf. st. s. 257.

Om man ock kan säga, att orsakerna till fjällemmelns vandringar, såväl de lokala som de periodiska, äro tillfredsställande förklarade, bör dock anmärkas, att vi om denna egendomliga arts lefnadsvanor i fjällbygden hafva oss blott föga bekant. Huru gångarna utgräfvas och dragas vid isflensbildning, samt beroende af temperaturen under snön, om djuren bo skildt eller parvis i »höboen» — dessa och liknande spörjsmål måste ännu göras till föremål för noggranna undersökningar.

Societas pro Fauna et Flora Fennica

1871—1896.

En kort återblick

af

J. P. Norrlin och **J. A. Palmén.**

När Societas pro Fauna et Flora Fennica den 1:sta november 1871 firade sin halfsekelfest, skedde detta med glada känslor, såsom många bland oss då närvarande säkerligen ännu minnas. Ifrån en ringa början hade Sällskapet efter hand hunnit den utveckling, att varaktiga spår af dess verksamhet för utforskandet af vårt lands lefvande natur tydligen kunde skönjas. Brydsamma tider hade gått till ända, och under det lugna skede, som derpå följt, hade Sällskapet klart fattat sin uppgift och småningom vunnit en visserligen anspråkslös, men dock fast ställning, samt kunde med förtröstan se framtiden an. Vi hade då äfven glädjen att i vår krets ännu se trenne af Sällskapets stiftare och flere andra, som varit med under de tidigare åren i Helsingfors. Bland de äldre deltagarene i festen fanns äfven mannen som, nära förtrogen med Sällskapet och varmt tillgifven dess sträfvanden, var i stånd att fullt objektivt för oss skildra de förflutna 50 årens växlande skiften och äfven åtagit sig detta värf.

Sällskapets mångårige vän, professor Adolf Moberg redogjorde då för dess öden, på ett sätt som de allra flesta af oss känna. Men i dag står i Sällskapets krets också en yngre generation, som kanske är mindre bekant med vårt samfunds tidigare utveckling. Det synes derföre icke olämpligt att i görligaste korthet först antyda dessa öden, innan vi gå att se tillbaka på det qvartsekel, som nu senast förflutit.

I dag för 75 år sedan samlades i Åbo hos professor Carl Reinhold Sahlberg en liten skara för det mesta unge män och beslöto inrätta ett »*Sällskap för Finsk Zoologi och Botanik*». Alla tio togo allvarligt itu med arbetet för kännedomen af Finlands naturalhistoria, och samlingar anlades samt förökades under sex år. Men i september 1827 ödelades allt under Åbo brand. En naturlig dvala inträdde nu, dock endast för kort tid, ty på våren 1829, i landets nya hufvudstad, vaknade arbetslusten på nytt. Nya samlingar anordnades under samma ledning och under välvillig medverkan af Universitetet. Numera qvarlefver från Åbo-perioden allenast en, E. J. Bonsdorff, som utvecklat så mycken verksamhet; och från den allra första tiden i Helsingfors finnes ingen qvar i lifvet.

Sällskapets stiftare, professor C. R. Sahlberg, afträdde från sin post år 1841 och var icke lätt att ersätta. Några år förgingo under gammal häfd och medförde jemväl en del positiva resultat i form af samlingar, vunna under exkursioner. Nya krafter växte emellertid upp samt deltogo med ifver i Sällskapets sträfvanden. Af denna då unga generation se vi i dag i vår krets den näståldste stipendiaten (1840) O. E. A. Hjelt. Ännu qvarlefver från denna tid Zachris Topelius, som fungerade såsom sekreterare under en följd af år (1842—47). Och i vetenskapens tjenst qvarstår ännu William Nylander, som med ungdomlig hängifvenhet så framgångsfullt då började sin verksamhet.

År 1846 yrkade W. Nylander på att Sällskapet skulle begynna också litterär verksamhet, och hans röst förklingade ej ohörd; redan år 1848 kunde utsändas afhandlingar, om de ock trycktes inom Finska Vetenskaps-Societetens skriftserie. Men i slutet af detta decennium inträdde en synnerligen kritisk tid för Sällskapet. Stora meningsskiljaktigheter yppade sig bland dess medlemmar, och brytningen blef så skarp, att följden lätt kunnat blifva ödesdiger. Ty samarbetet bröts, och hela Sällskapet lopp fara att upplösas.

Det var professor Adolf Mobergs besinningsfulla uppträdande år 1850, då han öfvertog ordförandeskapet, som räddade situationen i yttre måtto; och det var W. Nylanders energi, som åter bragte vetenskapligt lif i spelet, när en domning redan hotade inställa sig.

Efter hand medförde de sig hopande samlingarna allt större olägenheter för Sällskapet, ty kostnaderna för rum och vård hotade att medtaga de små tillgångarna. Omsider lyckades det dock år 1858 att få till stånd den uppgörelse mellan Sällskapet och Universitetet, hvarpå sedermera en lugn verksamhet kunde grunda sig. Och professor Moberg drog sig då tillbaka.

W. Nylander öfvertog 1859 ledningen af Sällskapet med den rätt, som hans öfverlägsna förtjenster och vetenskapliga ståndpunkt betingade. Men han dröjde ej länge hos oss, ty redan sommaren 1863 slog han ned sina bopålar vid en större vetenskaplig härd, i Paris. Nu stod professor Moberg åter Sällskapet till tjenst ända till år 1866, då han önskade afgå, och professor S. O. Lindberg valdes till ordförande.

Under 1850- och 1860-talen lemnade väl, såsom vi skola omtala längre fram, samarbetet på det zoologiska området åtskilligt öfrigt att önska; men på det botaniska fortgick verksamheten utan störingar, tidtals visserligen helt sakta, men periodvis med så mycket större raskhet och framgång. Allt klarare framträdde Sällskapets betydelsefulla uppgift, och i samma mån antog dess organisation och verksamhet en form, som i hufvudsak blifvit beståndande ända till våra dagar.

Befriadt från omsorgen om samlingarnas yttre vård och från dermed förenade kostnader kunde Sällskapet ostördt rikta sin uppmärksamhet på landets vetenskapliga utforskande; och genom ökade tillgångar sattes det jemväl i stånd att sjelft i tryck offentliggöra resultaten af sina forskningar. Vid uppnådda 50 år kände derföre Sällskapet fast mark under sina fötter.

I dag har åter ett qvartsekel förflutit. Sällskapet har under lugnt arbete fortgått på den förut angifna vägen, följande i hufvudsak samma program. De, som då voro äldre, hafva till stor del gått bort, — endast några vördnadsvärda hafva trotsat tiden. Vi andra åter, som då voro unga, hafva försökt göra hvad vi förmått och hvad de yttre omständigheterna tillåtit. Också af oss upplefva blott få hundrade årsdagen, men en hel skara yngre står nu beredd att i sin tur arbeta, och de skola få draga försorg om sekulardagen år 1921.

Då nu 75-årsdagen i och för sig eller i Sällskapets hittills utvecklade verksamhet icke innebär något i högre grad märkligt, ej heller plägar jemnställas med half- eller helsekeldagen, så har Sällskapet trott sig böra blott genom en anspråkslös sammanvaro fira denna dag. De förgångna 25 åren stå för öfrigt oss ännu alltför nära, för att fullt objektivt kunna bedömas.

Men en kort orienterande återblick må vi i alla fall kasta på det senaste qvartseklet Det tillkommer alltid den för ögonblicket verksamma generationen att känna sig stå i organiskt samband med det förgångna, för att i känslan häraf kunna säkrare gå framtiden till möte.

Under nu ifrågavarande period har Sällskapet öfver hufvud bibehållit samma yttre gestaltning som tillförene. *Stadgarna* af den 2:dra november 1858 hade genomfört en verklig metamorfos af Sällskapet, och efter denna har icke yppat sig någon orsak till väsentligare formförändringar. Men tiden förkofrar allt; och helt omärkligt hafva en del mindre förändringar visat sig önskvärda. I och för publikationerna tillsattes år 1869 ett redaktionsutskott, hvilket dock till en början var af jemförelsevis ringa betydelse men senare erhöll jemväl andra uppdrag. Vidare blef det öfligt att för inträde i Sällskapet räkna på en viss vetenskaplig eller annan kompetens; bibliotekets vård kräfde år 1878 att en särskild bibliotekarie utsågs, och beträffande fonderna befunnos vissa nya bestämmelser nyttiga.

För att tillgodose dessa och dylika behof enades Sällskapet på årsmötet 1894 om en ny lydelse af stadgarna, och blefvo

dessa vederbörligen stadfästa den 10:de oktober samma år. Den vigtigaste ändringen hänför sig till inrättandet af en *Bestyrelse* med vissa förpligtelser och befogenheter. Ännu har alltför kort tid förlupit för att medgifva ett omdöme i hvad mån Sällskapets sträfvanden skola befrämjas genom de nya stadgarna; måtte framtiden gifva ett godt utslag.

Icke heller har omsättningen af Sällskapets *funktionärer* medfört väsentliga ändringar i dess arbetsriktning. Såsom ordförande fungerade professor S. O. Lindberg från år 1866 till sitt frånfälle år 1889; sedermera fyllde professor Th. Saelan platsen intill år 1892, då han afböjde omval, hvarefter uppgiften varit ombetrodd professor J. A. Palmén. Begge de sistnämda hade derförinnan varit viceordförande, hvilken befattning förut, åren 1868—72, innehades af professor A. J. Malmgren och för närvarande, sedan år 1892, beklädes af professor F. E. W. Elfving.

I egenskap af sekreterare hafva fungerat:

M. M. W. Brenner	1866—76.	J. Lindén . . .	1892—(93).
F. E. W. Elfving .	1876—78.	R. Boldt	1892—94.
J. R. Sahlberg . .	1878—87.	I. O. Bergroth . .	1894—.
R. Hult	1887—92.		

Såsom Sällskapets tjenstemän i öfrigt hafva under denna period verkat:

Skattmästare:		*Bibliotekarie:*	
S. G. Elmgren . .	1871—87.	E. E. Bergroth . .	1878—84.
N. I. Fellman . .	1887—90.	A. O. Kihlman . .	1885—89.
L. v. Pfaler . . .	1890—.	J. I. A. Arrhenius .	1889—95.
		E. Reuter	1895—.

Botaniska Intendenter:		*Zoologiska Intendenter:*	
J. P. Norrlin . .	1867—80.	J. A. Palmén . .	1867—84.
F. E. W. Elfving .	1880—92.	A. J. Mela . . .	1884—89.
A. O. Kihlman . .	1892—.	K. M. Levander . .	1889—.

Redaktionsutskottets medlemmar (*suppleanter* inom parentes):

S. O. Lindberg 1869—89.
Th. Sælan 1869—81; (88), 89—94.
J. P. Norrlin 1869—(81), 82—91; 93—94.
J. A. Palmén 1869—94.
A. J. Malmgren 1869—71.
J. R. Sahlberg 1869—81; (82, 83), 84—94.
F. W. Woldstedt 1872.
O. M. Reuter 1873—79; (81) 82, 83; (91—94).
A. J. Mela (1873, 74; 81—83) 84—89.
F. E. W. Elfving (1875—77); 80—92 (92—94).
E. E. Bergroth 1880—83 (84—86).
A. O. Kihlman (1884—89); 92—94.
K. M. Levander 1889—94.
J. I. A. Arrhenius 1892.
M. M. W. Brenner (1873—76; 84—87; 90—94).
K. J. W. Unonius (1873, 74; 77).
N. K. Nordenskiöld (1875—76).
R. Sievers (1877; 80).
F. V. Brotherus (1880).
E. A. Wainio (1882, 83).
R. Envald (1887).
O. Nordqvist (1888—90).
R. Hult (1889).
R. Boldt (1890, 91).

Sedan år 1894 har *Bestyrelsen* bestått af herrar J. A. Palmén, F. E. W. Elfving, Th. Saelan, J. P. Norrlin, J. R. Sahlberg, A. O. Kihlman och O. M. Reuter; suppleanter hafva varit hrr V. F. Brotherus och K. M. Levander.

Såsom *Revisorer* hafva fungerat hrr A. Moberg, F. G. Sanmark, F. J. Rabbe, O. E. A. Hjelt, N. K. Nordenskiöld, M. M. W. Brenner och Th. Saelan.

Utom alla kategorier af Sällskapets funktionärer, nemligen såsom dess *Hedersordförande*, står professor William Nylander från den 3 januari 1892, då han fyllde 70 år.

Sällskapets *personal* har undergått betydliga förändringar; under ett qvartsekel härjar ju liemannen starkt i de äldres led, men skonar ej heller de yngres. Egnande allenast en vördnadsfull hågkomst åt alla de utländske forskare, som varit en

prydnad också för vårt samfund, vilja vi uppräkna ett antal af inhemske män, som personligen stått Sällskapet närmare och med döden afgått sedan år 1871. Främst böra nämnas de tre åldrige stiftarene-hedersledamöterne F. J. Rabbe (†1879), F. G. Sanmark (†1886) och A. W. Wegelius (†1888), samt af äldre ledamöter: Fredr. Nylander, Fr. W. Mäklin, Elias Lönnrot, Wilh. v. Wright, Fr. Hellström, Jul. v. Wright, A. E. Nylander, J. J. Chydenius, J. M. J. af Tengström, Adolf Moberg, J. Ph. Palmén, äfvensom bland de yngre F. W. Woldstedt, E. F. Lackström, H. Hollmén, R. Envald och H. S. Zidbäck. Särskildt har förlusten för Sällskapet varit stor genom bortgången af dess mångårige och högtuppburne ordförande, professor Sextus Otto Lindberg, hvars betydelsefulla verksamhet blifvit närmare skildrad i en år 1891 offentligjord minnesruna. Hvad de alla gjort för Sällskapets väl skall behållas i tacksamt minne.

I stället för de bortgångna hafva inträdt nya medlemmar för att i sin tur fullgöra värnepligt; deras antal stiger till 208 inhemska, de flesta från den studerande ungdomens krets. År 1879 invaldes den första qvinliga medlemmen, doktorinnan Mimmi Sahlberg, efter hvilken följt ännu fyra andra. Antalet af de invalda nya medlemmarna har årligen växlat omkring 8 och var störst under de första fem åren. De flesta, som nu inväljas, hafva någon tid ådagalagt sitt intresse för naturalhistorien och sin förmåga att medverka för Sällskapets ändamål.

Under samma tid hafva 54 utländske män valts till ledamöter. Sällskapet har derigenom velat uttrycka sin erkänsla för de forskare, som genom omedelbart deltagande vid finska samlingarnas bearbetande eller i öfrigt genom sin vetenskapliga verksamhet befordrat kännedomen om landets eller öfver hufvud de nordiska ländernas fauna eller flora. En förteckning öfver alla under qvartseklet invalda medlemmar är enligt Sällskapets beslut i dessa dagar tryckt genom sekreterarens försorg.

För att särskildt celebrera denna 75-års dag har Sällskapet vid i dag hållet möte utsett till sina Hedersledamöter tvenne om den inhemska naturalhistorien högt förtjente män, statsrådet

Evert Julius Bonsdorff och arkiatern Otto Edvard August Hjelt. Dessutom hafva bland utländske forskare invalts åtta hedersledamöter och tretton korresponderande ledamöter.

I sammanhang med frågan om Sällskapets personal kan ännu nämnas att en samling af fotografier utaf Sällskapets medlemmar föranstaltats; förtjensten häraf tillkommer d:r R. Boldt.

Näst vetenskapliga arbetskrafter har vårt samfund, likasom alla andra, behöft *ekonomiska tillgångar*. Från näst föregående qvartsekel ärfdes ett stående kapital af 12,000 fm. och ett årligt statsanslag af 800 fm., om hvars höjning ansökan just hade blifvit inlemnad; men dessa medel visade sig redan då vara knappt tillmätta. Statsanslaget har en upplyst Styrelse redan år 1872 höjt till 1,500 fm. årligen, och summan har åren 1880—84 utgått i förhöjdt belopp med 2,500 fm., samt derefter med 3,000 fm. om året. Landets Ständer hafva jemväl sedan år 1882 ur Längmanska medlen anslagit vexlande belopp, som varit för Sällskapet synnerligen välkomna. Och Kejserliga Senaten samt Universitetet hafva ytterligare i enskilda fall lemnat understöd, antingen till någon vetenskaplig undersökning eller till betäckande af tryckningskostnader. För större gåfvor står Sällskapet dessutom i tacksamhetsskuld hos dess ledamöter hrr F. J. Rabbe, F. G. Sanmark och Edv. Hisinger (flere gånger) och andra, och på subskriptionslistor 1871—84 ha smärre belopp tecknats af flere personer.

Dessa sina inkomster har Sällskapet användt främst till föranstaltande af exkursioner och för tryckning af sina skrifter. Under den nu ifrågavarande perioden har nemligen Sällskapet användt i rundt tal

för vetenskapliga forskningsändamål	34,700	fm.
» tryckning	58,400	».
summan	93,100	fm.

Härtill kommer att ännu bör ökas med icke obetydliga belopp, som utgifvits för porto, samt något för allehanda nödvändiga löpande utgifter.

Trots dessa utgifter har den ursprungliga stående fonden, 12,000 fm., kunnat ökas, dels genom redan antydda gåfvor af

tvenne utaf hedersledamöterna, dels genom tillfälliga inkomster eller diverse öfverskott. Detta har försiggått helt småningom, så att kontanta behållningen uppgått

år 1876	till	omkring	18,000	fm.
» 1881	»	nära	22,000	»
» 1886	»	»	28,000	»
» 1891	»		30,000	» och
» 1896	»		33,447	fm.

Enligt de nya stadgarna utgör stående fonden nu 28,000 fm., och den Sanmarkska, som genom testamente tillfallit Sällskapet, innehåller 4,000 fm.

Hafva utgifterna varit för Sällskapets förhållanden nog så stora, så finnes dock anledning att med temlig tillfredsställelse blicka tillbaka på bokslutet. Tillgångarna hafva visserligen tidtals varit knappa och någon gång så medtagna, att en viss klagan försports. Men någon verklig brist, som i större grad skulle hämmat arbetet, hafva vi icke lidit, tack vare Styrelsens välvilliga anslag. Och vi hysa förhoppning att medel icke heller framdeles skola tryta, när det gäller vetenskapliga undersökningar och offentliggörandet af resultat deraf.

Den förnämsta häfstången för Sällskapet vid utredandet af landets fauna och flora är utsändandet af *exkurrenter*; och lyckligtvis hafva tillgångarna medgifvit exkursioners utrustande alla år, utom 1879. Sålunda hafva under perioden 1871—96 anslagits för

57 botan. och 44 zool. exkurrenter 27,300 fm.; eller för
2,3 » 1,7 » » årligen 1092 » i medeltal.

Medelkostnaden för hvarje exkurrent stiger till 270 fm. De årliga beloppen hafva varit temligen vexlande, allt efter Sällskapets disponibla tillgångar, resornas beskaffenhet, m. m. På 1870-talet, då för det mesta blott botaniska exkurrenter utskickades, disponerades årligen 4—500 fm., sedermera 1—2,000 fm.; men under senaste år har summan åter nedgått.

Det för hvarje exkurrent anslagna beloppet har sjelffallet växlat ansenligt, allt efter de beräknade kostnaderna äfvensom

kassans tillstånd för tillfället. Billigast hafva utfallit de i sydliga och mellersta Finland, särskildt de som utförts i exkurrenternas hemtrakter, dit man äfven hälst sändt yngre medlemmar. År 1872 utdelades flere stipendier på 50 fm. (ett t. o. m. 40 fm.), men sedermera har minimitalet utgjort 100—150 fm. Till mer aflägsna delar af landet har beloppet vexlat från 200 till 400 fm. Ännu drygare kostnader hafva sjelffallet kräfts för resorna till nordligaste Finland samt i synnerhet Lappland och de utom landets gräns i öster belägna nordliga nejderna, till hvilka sistnämnda orter tidt och ofta utrustats expeditioner, eller ej mindre än 10 gånger i botaniskt och lika många gånger i zoologiskt syfte. Särskildt kan nämnas att Sällskapet med 3,000 fm. deltog i Kola-expeditionen, som år 1887 under dess egid anordnades.

Alla dessa kostsamma resor har dock Sällskapet ej ensamt mäktat åstadkomma, utan väsentliga bidrag hafva tillflutit från Universitetets Henningska fond.

Inalles hafva 32 personer i botaniskt och 29 i zoologiskt syfte åtnjutit resestipendier; af dem hafva 13 botanister och 9 zoologer innehaft stipendier två eller flere gånger. Flertalet af exkursionerna hafva blifvit utförda inom mindre områden af södra och mellersta Finland. I främsta rummet hafva de botaniska resorna afsett kärlväxterna, men i talrika fall derjemte någon eller några grupper af kryptogamerna. Åtskilliga resor hafva gällt specielt mossorna, och en algerna samt en utförts i paleontologiskt syfte. De zoologiska exkursionerna åter hafva hufvudsakligen haft entomologiska syftemål, men en del derjemte gällt fåglar, mollusker eller andra lägre djur.

För bättre öfversigts skull må vi i det följande särskildt för sig redogöra för hvartdera slaget af exkursioner, samlingar och de därmed förknippade frågorna.

Under perioden 1871—96 ha på Sällskapets bekostnad eller med understöd från Universitetets Henningska fond följande resor *i botaniskt syfte* blifvit utförda: nemligen af

V. F. Brotherus till Lr: 1872, 85 och 87 (Kola-exped.), Kf: 75, Kuus: 83. — Förnäml. i bryolog. syfte.

† A. H. Brotherus » Sa: 74. — Kärlv., flora.

A. J. Mela	till	Sb: 73. — Flora; kärlv.
J. P. Norrlin	»	Ta: 73. — Topogr.
† E. Fr. Lackström	»	Ok: 72, 73, Sa: 74. — Mossor, kärlv.
E. A. Wainio	»	ö. Tav.: 73, 74, östra delarne af mellersta och norra Finland och angräns. delar af Kr: 75, 76, Kuus. och finska Lappland: 78. — Flora, vegetat.; kärlv., mossor, lafvar.
F. E. W. Elfving	»	Ab: 72, Svirtrakten: 75. — Flora, vegetat.; kärlv., mossor, lafvar, alger.
A. Hj. Hjelt		Kf med Brotherus: 75, Ob och Lk tills. med Hult: 77. — Flora; kärlväxter.
R. Hult	»	Sa (s. o.): 76, Ob och Lk tills. med Hjelt: 77, Li tills. med Arrhenius och Kihlman: 80, Lk: 90. — Flora, veget.; kärlv. mossor.
A. O. Kihlman		Al tills. med Arrhenius: 78, Li med Hult & Arrhenius: 80, Lr: 87 (Kola-exp.), 89, 92. — Flora, veget. och biol.; kärlv., kryptogamer.
J. I. A. Arrhenius	»	Al: 78, Li: 80. — Flora; kärlv.
M. Europaeus och K. A. Hällström till Kb: 72. — Flora; kärlv.		
J. E. Juslin	till	Kl: 74. — Flora; kärlv., mossor.
† C. Leopold	»	Ta: 76. — Flora, veget.; kärlv. förnäml.
† H. B. Hollmén	»	Ab: 78, Al: 80, Lr: 83 (t. m. Envald). — Flora; kärlv.
V. Blom	»	Ka: 78, Ob (Brahestad): 88. — Flora; kärlväxter.
E. Eriksson	»	Al: 83. — Kärlv.
W. Laurén	»	Oa: 85, 86. — Flora; kärlv.
T. Hannikainen	»	Kl: 89. — Flora; kärlv.
E. Blomroos	»	Al: 89.
J. Lindén		Ka: 88, Le: 89, Lr: 91, Oa: 92. — Flora; kärlv.
I. O. Bergroth	»	Ab skärgård: 91, Kp: 94, 96. — Flora, topogr.; kärlv., mossor.
A. Thesleff	»	Ka: 92. — Flora; kärlv.
Ch. E. Keckman	»	Ob: 92. — Flora; kärlv.
H. Lindberg	»	Al: 92, Ik: 94, 95. — Flora, topogr.; kärlv., mossor.
H. Tennander	»	Om: 93. — Mossor.
K. E. Hirn	»	Kuus: 93, Al: 95. — Kärlv., alger.
P. Hj. Olsson		Ab: 92, 93. — Flora; kärlv., mossor.
Ch. E. Boldt	»	Ik tills. m. H. Lindberg: 94.
V. G. Borg	»	Ta: 94, 95. — Flora, topogr.; kärlv.
P. A. Rantaniemi	»	Ob (Kemi): 96. — Flora; kärlv.

Medelst anslag donerade af frih. E. Hisinger undersökte grefve Strömfelt från Sverige 1882 sydvestra skärgårdens algvetation hvarjemte särskilda personer (Th. Saelan, A. O. Kihlman,

J. P. Norrlin, o. a.) på egen bekostnad gjort resor till olika delar af landet.

De *botaniska samlingarna* hafva under hela qvartseklet förvarats uti samma lokal i Universitetets öfversta våning, hvari de stodo under nästföregående period. I främsta rummet hafva de tillvuxit genom de af Sällskapets exkurrenter inlemnade skördarna. Men derjemte hafva en mängd anmärkningsvärda och ofta äfven större kollektioner såsom gåfvor kommit finska museum till godo.

På nästan hvarje möte ha till de botaniska samlingarna anmälts bidrag; gifvarenes antal har växlat från omkring 15 till 30 årligen. Antalet personer, som lemnat de mest omfattande bidragen, uppgår till inalles 32. Af dem hafva i sådant afseende

12	varit verksamma	redan före	1872,
9	tillkommit	under	1870-talet
5	»	»	1880- »
6	»	»	1890- » ,

hvartill komma de talrika bidragen från Kola-expeditionen 1887. Hela antalet sålunda erhållna bidrag torde uppgå till omkring 47,000 växter eller preparat.

Såvidt man kan sluta af totalbeloppen hafva bidragen periodvis växlat. Under 1880-talet, och ännu par år under 1890-talet, voro de ofta jemförelsevis obetydliga och understiga dem på 1870-talet samt äfven åren derförinnan, uppgående i medeltal knapt till hälften af beloppet under sistnämnda årtionde. Detta nedåtgående sträcker sig till alla de vigtigaste grupperna, som då plägade insamlas (kärlväxter, mossor, lafvar). Såsom redan anfördes utdelades år 1879 ej något reseunderstöd, hvilket i sin mån inverkar på nyssnämnda sakförhållande. Stor kan denna verkan dock ej varit, enär resemedel sedermera utdelades så mycket rundligare. Sålunda synes under en icke obetydlig tidrymd på detta område en afmattning gjort sig gällande, hvilken dock lyckligtvis varit af öfvergående art, i det de senaste åren åter hafva att uppvisa särdeles gynsamma resultat.

Vidkommande de olika grupperna räkna kärlväxterna det största antalet gifvare och exemplar (c. 25,500 exx.). I framstående grad har mossamlingen förökats (omkr. 12,000 exx.) nästan hela tiden, men isynnerhet under de nio första åren. Omfattande och värdefulla kollektioner hafva tillfallit lafvarne åren 1871—76, men sedermera hafva blott sporadiskt större samlingar inlemnats (inalles omkr. 4,900 exx.). Svampsamlingen har tillvuxit nästan alla år, men i regeln blott med ett ringa antal arter ända till sistlidna år, då med densamma förenades en synnerligen rik kollektion, omfattande inemot 700 arter uti 924 exemplar, donerad af A. Thesleff. Vår algsamling har tillförene mer än någon annan del varit försummad och ägt att uppvisa högst obetydligt. Det första större bidraget af sötvattensformer inlemnades år 1872, men det egentliga bemärkelseåret infaller 1891, då densamma, tack vare initiativ af R. Boldt, förökades med ej mindre än omkr. 1,300 kollektioner sötvattensalger, bland dem en af prof. P. T. Cleve bestämd och preparerad samling diatomaceer.

I öfrigt har botaniska museum riktats med samlingar af ny art. Åren 1880—1881 påbörjades nemligen af A. O. Kihlman uppställandet af en karpologisk samling, till hvilken sedermera de flesta år ej obetydliga bidrag erhållits. År 1889 skänkte vidare brukspatron v. Julin en kollektion stamsektioner, och innevarande år har hr R. Herlin inlemnat en samling preparat af subfossila växtdelar från norra Satakunta.

För vinnande af närmare kännedom om de botaniska samlingarnas tillväxt meddelas här en summarisk förteckning på de omfångsrikaste bidragen.

P. A. Karsten, svampar.

Th. Saelan, kärlväxter från spridda delar af landet (71—91).

† S. O. Lindberg, mossor från olika delar af södra Finland (72—79).

F. J. F. Silén, kärlv., mossor och lafvar från Inari och Kuusamo (72—83).

J. O. Bomansson, mossor fr. Al.

M. M. W. Brenner, kärlv. och mossor fr. N och Österb., lafvar fr. N (Hogland) (72—96).

J. P. Norrlin, kärlv. fr. On, mossor och lafvar fr. On och Lappl., lafvar fr. Kl, Tav. och N (72—83).

V. F. Brotherus, kärlv. och mossor fr. Kuus. och Lr, mossor fr. Kl, Ok etc. (73—91).
† E. F. Lackström, mossor (och kärlväxter) fr. Ok och Sa (72—74).
F. Hellström, kärlv. fr. Om (73—79).
J. R. och Mimmi Sahlberg, kärlv. fr. Savolaks, Karelen, Kuus. m. m.
A. Hj. Hjelt, kärlv. fr. Kl (med Brotherus) och St, samt i förening med Hult fr. Ob och Lk (77—81).
E. A. Wainio, kärlv. och lafvar från Tav., finska och ryska Karel., Kuus. och finska Lappl., mossor fr. Tav. (72—84).
F. E. W. Elfving, kärlv., mossor, lafvar, alger mest fr. Ab och Ol (72—95).
M. Europaeus och K. A. Hällström, kärlv. fr. Kb.
J. E. Juslin, kärlv. och mossor, mest fr. Kl (75—80).
R. Hult, kärlv. och mossor fr. Sa och s. v. Finl., mossor från Ob, Lk, Li (76—80).
A. O. Kihlman, kärlv. fr. Al och Li i förening med A. Arrhenius, samt fr. On m. m., mossor fr. Li, kärlv., mossor, lafvar m. m. fr. Lr (79—94).
J. I. A. Arrhenius, kärlv. från Ab, Al och Li (79—83).
† H. B. Hollmén, kärlv. fr. Ab och Lr.
E. V. Blom, kärlv. fr. Ka och Sodankylä.
R. Boldt, algkollektioner (88—91).
W. Laurén, kärlv. fr. Oa och Al (86—93).
J. Lindén, kärlv. fr. Ka, Le, Lr, m. m., mossor fr. Ka (89—95).
I. O. Bergroth, kärlv. fr. s. v. skärgården och Kp, mossor och lafvar fr. Kp (93—96).
H. Lindberg, kärlv. och mossor från Al och Ik (93—96).
K. E. Hirn, kärlv. och algkollektioner fr. Kuus. och andra trakter i landet (93—96).
P. Hj. Olsson, kärlv. och mossor fr. Ab (94—96).
A. Thesleff, svampar fr. Ka.
V. G. Borg, kärlv. fr. Ta.
Dessutom af deltagarne i Kolaexpeditionen, hrr V. F. Brotherus, A. O. Kihlman och J. A. Palmén omfattande samlingar af olika slag.

Oberoende af tillväxten har värdet af samlingarna ökats ansenligt derigenom, att man i senare tider alltmer börjat vinlägga sig om inlemnande af fullständigare och väl preparerade exemplar. I ännu högre grad hafva de vunnit i värde derigenom, att de ej allenast undergått förnyad granskning af sakkännare, utan äfven att betydliga partier af dem blifvit genomsedda och bearbetade af specialister. I följd häraf har jemväl formantalet betydligt vuxit; och i ögonen fallande är särskildt det stora

antal hybrider, hvilka efter år 1880 blifvit urskilda eller insamlade inom vårt floromräde.

En förteckning öfver botaniska museets samling bekantgjordes 1852, en annan af större betydelse 1859 af W. Nylander och Th. Saelan, upptagande samtliga grupper. Genom de rikliga bidrag, som inflöto omedelbart derpå, blef behofvet af en ny upplaga snart kännbar, och redan 1870 uppdrog Sällskapet åt en komité att vidtaga förberedande åtgärder i saken. Det dröjde emellertid ända till 1889, då första häftet af denna nya upplaga, omfattande kärlväxterna och utarbetad af hrr Saelan, Kihlman och Hjelt, kunde i tryck utgifvas. Utom genom sin noggrannhet och fullständighet utmärker sig detta arbete genom synnerligt öfverskådlig uppställning, så att från densamma hvarje forms utbredning omedelbarligen framträder. Detta gagneliga arbete måste räknas till de förnämsta, som genom Sällskapet utgifvits, och länder dess författare till synnerlig förtjenst och heder.

Andra häftet af samma arbete, omfattande mossorna, utkom 1894. Äfven detta är utarbetadt med samma noggrannhet och efter enahanda öfversigtliga plan, som det förstnämnda, af hrr J. O. Bomansson och V. F. Brotherus.

Då ett arbete af denna art är särdeles egnadt att klarställa växternas utbredning i landet och tillika mäktigt sporra intresset för insamling af ytterligare material, är det högst önskvärdt att utgifvandet af de återstående grupperna icke måtte låta vänta på sig alltför länge. Det kan här framhållas att ej så alldeles obetydliga förarbeten för ändamålet redan blifvit utförda. Så blef svampsamlingen år 1883 fullständigt granskad af d:r P. A. Karsten och följande år ordnad (1,301 arter); också en mindre del utaf lafsamlingen har för ändamålet blifvit genomsedd.

Som ett synnerligen betydelsefullt moment också för Sällskapets sträfvanden bör ännu omförmälas den anmärkningsvärda förkofran Universitetets botaniska museum under detta qvartsekel vunnit. År 1891 förvärfvades nemliga genom inlösen aflidne prof. S. O. Lindbergs ovanligt rikhaltiga mossherbarium, hvars skandinaviska och finska mossor omfattande afdelning

i sitt slag är allenastående. Genom en år 1877 träffad öfverenskommelse är vidare Universitetet tillförsäkradt att framdeles bli innehafvare äfven af prof. W. Nylanders storartade växtsamlingar, innehållande bl. a. typer af tusental arter lafvar och svampar.

Af det nu anförda framgår otvetydigt, att redan från första början af senaste qvartsekel de botaniska intressena lifligt upprätthöllos och samlingarna raskt förkofrades. Orsaken härtill låg uppenbarligen deruti, att under nästföregående period arbetet omfattades med största ifver och en säker grund lades för dess jemna fortgång. Såsom Sällskapets historiograf uttryckt sig rådde det nemligen sedan år 1857, då W. Nylander utnämndes till professor i botanik, »fullständig harmoni» emellan Sällskapet och föreståndaren för Universitetets botaniska samling. Men detta var »fallet endast med den botaniska delen, och ju mera verksamheten drogs åt detta håll desto större svårigheter uppstodo på de andra».

En blick på de *zoologiska samlingarnas* öden under samma tidsperiod röjer nemligen icke en liknande lugn och allsidig utveckling, enär den nödvändiga förutsättningen, »harmonin», här ännu saknades. För att rätt förstå dessa samlingars tillstånd år 1871, måste vi derföre gå tillbaka inom nästföregående period ända till år 1858, då öfverenskommelsen uppgjordes om att förena Sällskapets och Universitetets samlingar. Vi tillåta oss så mycket hellre att göra en längre utflygt[1]) bortom vårt qvartsekel, som professor Mobergs historik i denna del, af lätt insedda orsaker, är mindre fullständig, endast antydande, och ej behöfde för samtiden skildras mera ingående.

Uti Rektors trienniiredogörelse för åren 1857—60 finnes intagen den år 1858 uppgjorda öfverenskommelsen, och bland

[1]) Den knappt tillmätta beredelsetiden före den 1 november 1896 medgaf icke tillräcklig utarbetning af den zoologiska delen, som derföre blifvit efter uppläsandet något utvidgad; detta gäller särskildt perioden före år 1871.

Universitetets samlingar nämnes jemväl rubriken »*Finska Naturalhistoriska Museum*». Men tillika anmärkes, att ehuru sålunda genom denna »öfverenskommelse och den af arkiater Bonsdorff för universitetets räkning föranstaltade samling af finska djur och växter grunden blifvit lagd till ett finskt naturalhistoriskt museum, hafva de dithörande naturalstren tillfölje af bristande utrymme och andra omständigheter icke kunnat tillsammans uppställas, utan äro de fortfarande splittrade i olika lokaler och till en del ännu med den allmänna samlingen införlifvade — —».

Då det således vid denna tid var outförbart att i en enda lokal sammanställa alla finska specialsamlingar, skulle man väntat att arbetet tillsvidare gått ut på att anordna och förkofra inhemska samlingar af så många djurgrupper som möjligt. Detta skedde också på en del håll.

Främst var detta fallet uti de tre samlingar — foglar, fogelägg och tvåvingade insekter — som uti anatomiska museet anordnats och vårdades af arkiater E. J. Bonsdorff, hvilken städse uppfattade dem såsom delar af Universitetets Finska Museum. Då han emellertid, såsom protokollet vid Sällskapets årsmöte 1859 angifver, »förklarade sig nu icke vara i tillfälle att för sin del föreslå någon till intendent» för dessa samlingar, erhöll Sällskapet ej heller särskildt några meddelanden om deras förkofran. Men till Universitetets Rektor aflemnades regelbundna årsredogörelser, och trienniiberättelserna utvisa, att dessa delar af Finska Museum voro stadda i stark tillväxt.

Zoologiska Museets föreståndare, statsrådet Al. v. Nordmann hade — såsom professor Moberg säger — »med förgätande af det förflutna närmat sig Sällskapet, föreslog intendent för den del af de zoologiska samlingarna, som stod under hans inseende och deltog i dess sammanträden med hållande af föredrag samt erbjudande af bidrag till Sällskapets Notiser». Ett anbud att trycka hans »Erstes Verzeichniss» öfver 136 i Finland funna spindlar kunde visserligen af ekonomiska skäl icke antagas, men utvisar i alla fall att på detta håll samdrägt eftersträfvades. Och ett verkligt arbete för Finlands fauna lade v. Nordmann i dagen derigenom, att han under 1860-talet för-

medels välvillig medverkan af d:r T. Thorell i Upsala (delvis äfven d:r K. E. Inberg) uti zoologiska museet sammanbragte en god början till en finsk spindelsamling (170 arter, 1873). Ehuru han jemväl åsyftade en bearbetning af en del finska fjärilar, kom en sådan aldrig till stånd, ej heller gaf hans intresse för krustaceerna anledning till att någon finsk samling af dylika, lika litet som af andra djurgrupper, åstadkoms. Man kan i sjelfva verket ej med fog säga, att han skulle ådagalagt någon allvarlig önskan att realisera tanken på ett enhetligt Finskt Naturalhistoriskt Museum, om ock öfverenskommelsen derom uppgjordes under hans medverkan; ty efter år 1860 förekommer denna rubrik icke mera i trienniiberättelserna. Och att han särskildt icke uppskattade högt insatsen, som lemnades utaf Sällskapet, hvilket han sjelf varit med om att stifta, framgår tydligen af Consistorii academici protokoll af den 17 februari 1858, då öfverläggning pågick om den föreslagna föreningen af Sällskapets och Universitetets samlingar. Statsrådet v. Nordmann upplyste nemligen då, att vid jemförelse mellan begge samlingarna »det befunnits, att med undantag af 2 exemplar däggdjur, 6 st. foglar och 32 st. örter samt ett obestämdt, likväl troligen obetydligt antal insekter, Universitetet redan förut ägde allt som ingår uti den af Sällskapet erbjudna samlingen, hvars hufvudsakliga användbarhet och nytta för Universitetet således komme att bestå uti de fördelar, som kunde vinnas genom de öfverflödiga exemplarens utbyte emot andra för Universitetet behöfliga naturalier».

En sådan uppskattning af de inhemska samlingarnas betydelse kunde tydligen icke entusiasmera samtiden, huru mycket än v. Nordmann bjöd till att uppmana till samlande och bearbetande, och hurudana expeditioner än påtänktes. Samlingarna gingo icke framåt, och orsaken dertill låg ej uti »bristande utrymme» såsom af trienniiberättelsen 1860 kunde slutas. Ty samma lokal, som då disponerades, hyste ännu i början af 1870-talet hela zoologiska museum, och hyser ännu i dag, med utvidgning af tre vanliga rum, både den allmänna systematiska och de många sedan dess tillkomna speciella finska samlingarna,

och detta ehuru museets alla delar sedan dess tillvuxit i synnerligt hög grad. Bristen på initiativ till fullgörande af kontraktet af år 1858 måste derföre, såsom redan år 1860 sades, hafva berott på — »andra omständigheter».

Det är numera svårt att bilda sig ett tillförlitligt omdöme hvilken andel i dessa omständigheter möjligen Sällskapet sjelft hade, exempelvis hvarföre intendenten återvaldes åren 1862 och 1863, ehuru han, stadd på långvarig utrikesresa, icke kunde bevaka finska samlingens intressen. Obehörig åter vore begäran att Sällskapets i zoologiskt afseende förut verksamma äldre ledamöter (W. Nylander, J. M. J. af Tengström), fullt upptagna af andra göromål, skulle numera bära dagens tunga. Och om de yngre åter uttalade Sällskapets ordförande, W. Nylander, uti sin allra sista årsberättelse år 1863, sitt bekymmer i följande allvarsamma ord:

»Det är den botaniska delen af samlingarna, som nu egentligen varit föremål för Sällskapets uppmärksamhet, och dess sammanträden hafva till följd deraf vanligen haft utseende af ett endast botaniskt Sällskaps sammankomster, och sålunda varit Flora-möten i stället för Fauna-möten, såsom de förr plägat kallas. Att så skett är beklagligt i så måtto, att högst önskligt varit om tillika zoologin blifvit bland oss vederbörligen representerad; men detta beror på förhållanden, hvilka vi hoppas skola ej mera komma att länge fortfara, och beror af brist på zoologer med lust och kraft och skicklighet bland våra yngre och verksammare ledamöter. Denna fattigdom är beklaglig, i synnerhet då man tänker tillbaka på den ganska luxurierande och hedrande ställning här varit rådande i zoologiskt afseende. Hvarföre skall det gå baklänges på det hållet? Nej, det är väl blott ett temporärt stillastående, som skall upphöra så snart orsaken dertill blifvit aflägsnad».

Sjelf trodde Nylander orsaken ligga främst uti splittringen af de zoologiska samlingarna uti olika lokaler, och han önskade lifligt att Universitetet genom nybyggnad vunne utvidgning. Dislokationen kan i sjelfva verket hafva något medverkat; men den egentliga orsaken låg nog mera hos de ledande personerna. Att Sällskapet

hade god råd på unga botanister »med lust och kraft och skicklighet» berodde tydligen deraf, att på detta område fanns en ledare med samma egenskaper. Men en dylik ledning kom tyvärr ej zoologin till del. Statsrådet v. Nordmann var ej heller numera i sina kraftigaste år. Professor Fr. W. Mäklin åter, som hade sig ombetrodt zoologiska musei insektsamlingar och tidtals äfven förestod professionen i zoologi, syntes — såsom Moberg uttryckt sig — »så mycket som möjligt, med undantag af polemiska fall, undvika beröring med Sällskapet»; till denna fråga skola vi längre fram återkomma. Då härtill kom att »den utsedde intendenten [A. J. Malmgren, 1859—62] snart nog och förrän han begynte göra zoologin till specielt föremål för sina studier, genom utrikesresor från orten aflägsnade sig, var det ganska naturligt att Sällskapets intellektuella och pekuniära tillgångar nästan uteslutande användes på botaniska forskningar, — — —».

Sålunda kom det sig, att Universitetet ännu vid utgången af år 1867 uti zoologiska museet alls icke ägde några specialsamlingar (förutom spindelsamlingen), hvilka skulle kunnat företes såsom delar af det redan år 1858 kontraherade Finska Naturalhistoriska Museum. Hvad uti trienniiredogörelserna 1857—1866 benämdes »Samlingar af finska djurarter» existerade ej i form af för sig uppstälda samlingar, utan endast på pappret. Ty Sällskapets öfverlåtna stomme af finska insektsamlingar (4 skåp) och af finska mollusker stod fortfarande qvar uti samma lokal som förut, dåvarande (= nuvarande) Botaniska Museum. De förra öfverflyttades till den zoologiska lokalen i början af 1868 och de senare i oktober samma år.

Vid denna tid voro Sällskapets arbetskrafter åt det zoologiska hållet fåtaliga, unga och utan ledning; och mycket var ogjordt, som hade kunnat utföras tidigare. Det första som måste göras var att utreda och säkerställa fyndorten för en del obestämdt material af insekter, innan de enda kännarene glömde bort saken eller förskingrades eller afledo. Likaledes sammanställdes material gruppvis. Först efter hand kunde en del redan undersökta grupper omställas och nya upptagas till bearbetning och uppställas i ordnade samlingar.

I detta sammanhang kan nämnas några ord om de finska zoologiska samlingarnas förflyttning i olika lokaler under förgångna qvartsekel. Redan före 1871 anordnades en skild samling af mindre däggdjur, medan de större af beqvämlighets skäl fortfarande lemnades bland de andra samslägtade. Likaså funnos redan då sammanstälda de i sprit förvarade skandinaviska och finska fiskarne, äfvensom de finska reptilerna och groddjuren. Långt senare sammanstäldes motsvarande samling af uppstoppade fiskar. Alla dessa kollektioner stodo tidigare uppstälda uti Zoologiska Musei norra sal, tills år 1889 spritsamlingarna förflyttades till den nyss inredda korridoren. Finska fogelsamlingen förvarades uti anatomiska auditorium och tamburen ända till 1890, då nämnda lokal togs i anspråk af fysiologiska laboratorium. Den förflyttades då, jemte äggsamlingen till en upphyrd, mycket trång lokal om tre rum uti gården n:o 6 vid Vilhelmsgatan, der den både presenterar sig ofördelaktigt och är svår att vårda. De finska insektsamlingarna slutligen stodo från 1868 uti Zoologiska Musei södra sal, hvarest de år 1871 erhöllo bättre utrymme, när allmänna entomologiska samlingen transporterades till särskildt rum uti Universitetets norra flygel. Dit förflyttades, efter professor Mäklins frånfälle, om våren 1883 också de finska insektsamlingarna; och hela entomologiska museum fick år 1887 tvenne rum uti Universitetets norra flygels nedersta våning, der de ännu stå. Sedan år 1883 har prof. J. R. Sahlberg haft hela denna afdelning under sin speciella vård; och finska diptersamlingen blef kort efter senast nämnda flyttning införlifvad med de öfriga finska insektsamlingarna.

År 1879 blef en genomgående reparation af hela öfversta våningen utaf Universitetet nödvändig, och de finska samlingarna derstädes voro, likasom alla andra, under sommaren öfverförda till andra lokaler.

Att ännu i denna stund olika delar af Universitetets Finska Musei zoologiska afdelning äro uppbevarade på olika håll, har sålunda verkligen sin grund i bristande utrymme. Ett fullt genomförande af 1858 års kontrakt mellan Universitetet och Säll-

skapet blir möjligt först när en ny ändamålsenlig museibyggnad erhålles.

Såsom redan angifvits var det under 1858—65 års »omständigheter» ganska naturligt att Sällskapet riktade sina intellektuella och pekuniära krafter åt botaniskt håll. Under denna långa tid finnes antecknad blott en enda zoologisk exkursion (Selin och Inberg, 1861 till ryska Lappmarken; omkr. 500 arter insekter). Men år 1865 utsände universitetet, på förslag af E. J. Bonsdorff, fyra unga samlare till norra Savolaks och Karelen, hvilka hemförde omkring 11,000 exx. insekter, förutom annat. Och år 1866 begynte J. R. Sahlberg, utsänd af Sällskapet, sina resor i Finland. Med dessa år vidtager den tidsperiod då äfven zoologiska exkurrenter funnits att tillgå.

Uti professor Mobergs skildring äro allaredan de resor uppräknade, som med understöd af Sällskapet eller på bekostnad af Universitetets Henningska fond utförts före år 1871. Inom qvartseklet 1871—96 åter falla följande *exkursioner i zoologiskt syfte* inom vårt naturalhistoriska område, nemligen af

H. Ingelius	till	Åbo, Uskela: 1872. Insekter.
R. Sievers	»	Åland: 72. Foglar, insekter. — Hogland: 1813. Fiskar, insekter. — Svirtrakten: 75. Foglar, insekter.
J. R. Sahlberg	»	n. ö. Österbottens fjälltrakter: 73. Insekter.
W. Snellman	»	Lojo, Karislojo: 73. Insekter.
R. Alcenius	»	Wasa skärgård: 73. Foglar.
E. J. Warén	»	Wiitasaari: 75. Vertebrater.
E. E. Bergroth	»	Kyrösjärvitrakten: 76. Insekter.
A. Helenius	»	Ruokolaks: 76. Insekter.
A. H. Petander	»	N. Savolaks: 78. Mollusker.
† R. Envald	»	Kola-halfön: 80. — Höytiäinen: 81. — Ö. finska lappm.: 82. — Nuotjavr i Lr: 83. Insekter. — (R. Karelen och Hvita hafvet: 84, hvilken resa dock ej blef utförd).
Hj. Schulman	»	Ö. Karelen: 80. Foglar.
F. E. Hellström	»	Torneå och Kemi elfdalar: 80. — S. Österbotten: 81. Fjärilar.
A. v. Bonsdorff	»	Lad.-Karelen: 81. Foglar, insekter.
B. Wasastjerna	»	Hausjärvi: 81. Insekter.
K. J. Ehnberg	»	Kuhmois, Padasjoki: 82. — Trakten öster om Ladoga: 84. — Karelska näset: 89. Fjärilar.

N. Sundman	till	Sodankylä: 82. Insekter.
D. A. Wikström	»	Nådendals trakten: 83. Insekter.
O. Nordqvist	»	till sjöar i mellersta Finland: 83. — Ladoga: 85. — Kuusamo, Kantalaks: 86. Krustaceer.
R. Hammarström	»	Karelen: 84. — Storkyro: 85. Insekter.
K. Edgren	»	Kola-halföns norra del: 85; — sydkust (med Levander): 87. Insekter.
M. Walleen	»	Karelska näset: 86. Foglar.
E. Reuter	»	Åland: 86. Fjärilar.
A. Boman	»	Karelska näset: 86 och 95. Insekter.
K. M. Levander	»	Kola-halföns sydkust (m. Edgren): 87. Fiskar, insekter.
A. J. Sandman	»	Kittilä: 88. Foglar.
A. Westerlund	»	Ladoga-Karelen: 90. Insekter.
J. E. Montell	»	Åland: 92. Fjärilar. — Lad. Kar.: 93. Insekter.
L. Ringbom	»	Korpo: 92. Fjärilar.
R. B. Poppius	»	Onega-Karelen: 96. Insekter.
E. Nordling	»	Inari: 96. Foglar.

Härtill kommer ännu att i Kola-expeditionen 1887 deltogo R. Envald och G. Nyberg längs norra kusten och J. A. Palmén genom det inre af halfön. Dessutom hafva särskilda personer (J. R. Sahlberg, A. J. Mela, O. M. Reuter, E. Reuter, m. fl.) företagit resor på egen bekostnad till olika delar af landet; och på Esbo-Löfö hafva sedan år 1889 pågått undersökningar och insamlingar, hvari deltagit främst K. M. Levander, K. E. Stenroos, A. Westerlund, m. fl.

I betraktande af vanskligheten att på grund af antalet arter eller exemplar anställa en jemförelse mellan samlingarnas totala tillväxt inom olika grupper eller under olika år, lemnas en sådan taxering ogjord. Det förefaller emellertid som skulle tillväxten ännu i början, nemligen under 1870-talet (isynnerhet 1874 och 1877) varit jemförelsevis ringa, men från och med 1880 ymnigare, och ännu mera under 1890-talet. Inom hvarje grupp åter visa sig olikheter under olika år, men dessa bero delvis af den uppgift bearbetarene för tillfället valt sig, eller deraf, att desse varit för få i förhållande till de talrika och artrika grupperna.

Af *däggdjur* har någon för faunan ny art tillkommit allenast ungefär hvart 5—6:te år, och öfver hufvud hafva relativt få

exemplar erhållits; detta är att beklaga, då ju särskildt mikromammaliernas utbredning i landet är långt ifrån väl utredd. Deremot har nästan hvarje år medfört någon ny *fogel*-art (1868: 228 arter, omkr. 1,000 uppstoppade ex.; — 1878: 241 arter, 1,150 ex.); och från exkursionerna (Aschan 1870, Sievers, Walleen, Sandman) samt på grund af utfärdade uppmaningar erhöllos, mest under 1880-talet, årligen ett stort antal skinn, hvarföre en särskild afdelning af allenast konserverade exemplar anlades. Deremot har under 1870-talet och början af 1880-talet högst litet kunnat uppstoppas. För närvarande består hela samlingen af omkr. 2,700 numror, oberäknadt 1887 års Kola-expeditions flere hundrade exemplar. Samlingen af fogelägg har erhållit en viss tillökning, bl. a. genom gåfvor af E. Hougberg. De *kallblodiga vertebraterna* åter hafva ökats blott i ringa mån, fisksamlingen dock med någon enda art ungefär hvart femte år; bland inkomna tillskott märkes särskildt en samling fiskar från Hvita Hafvet af Levander.

Vida gynsammare utfalla beräkningarna angående *insektsamlingarnas* förkofran i qvantitativt afseende; men i stället hafva deras öden i öfrigt varit något vexlande. Äfven i denna del måste vi göra en utflygt bortom år 1871.

Såsom redan nämndes öfverflyttades Sällskapets insektsamlingar år 1868 till zoologiska museets lokal, och den första afdelning, som måste omställas, var fjärilsamlingen. Men härvid uppstodo oväntade förvecklingar. Museets prefekt, professor Fr. W. Mäklin, lade öfver hufvud ringa värde på särskildt uppstälda finska samlingar i bredd med de allmänna systematiska, om icke för enskilda sällsyntheters skull eller såsom bytesmaterial. Denna hans uppfattning ledde likvisst ej tidigare till någon särskild åtgärd i riktning emot samlingarnas förökande eller vård, emedan han alls icke befattade sig med desamma. Men såsom bekant hyste han tillika den mening, att någon naturalhistorisk gräns för vårt område emot öster icke med fog kunde uppdragas, och ansåg i enlighet härmed, att uti finska samlingarna ej heller borde införas exemplar eller arter från orter öster om landets politiska gräns. Frågan blef

aktuel redan på hösten 1869, då uti finska samlingen skulle inställas insekter samlade i ryska Karelen dels af Günther dels af Sahlberg, hvilket kategoriskt förbjöds af professor Mäklin. Den 8 december samma år skildrade Sahlberg inför Sällskapet sin på Henningska fondens bekostnad utförda resa och uttalade dervid sin önskan att få samlingarna införlifvade med finska museum, samt utbad sig Sällskapets förmedling; men också härigenom erhölls ingen framgång. Tvärtom tillspetsade sig konflikten vid mötet den 3 mars och den 9 april 1870 derhän, att ledsamma förvecklingar kunde befaras. En komité anmodades att utreda Sällskapets juridiska ställning till samlingarna och lämpligheten af en vädjan till Consistorium academicum. Omsider föredrog dock Sällskapet att låta frågan afveckla sig i stillhet, hellre än att utsätta sig för fortsatta svårigheter. Prefekten hade nemligen medgifvit, att i ett extra bihang till finska samlingarna finge sammanställas de genom Sällskapet inkomna gåfvorna från orter bortom landets politiska gräns; deremot skulle med allmänna systematiska samlingarna förenas de insekter, som från samma trakter insamlats på Henningska fondens konto eller eljes erhållits. Och i enlighet härmed äro jemväl de närmast följande trienniiredogörelserna affattade.

Hela resultatet af denna disharmoni inskränkte sig sålunda dertill, att vid det fortsatta uppställandet af de finska insektsamlingarna alltid för de ostliga exemplaren och arterna lemnades »reserverade platser», hvilka dessa i sinom tid intogo efter år 1883. Ehuru episoden alltså blef betydelselös, har den dock här blifvit anförd af orsak att den lemnar en blick på de »omständigheter», som tidigare betingat finska insektsamlingarnas stagnation under ett decennium. Och tager man tillika i betraktande nästföregående prefekts redan ofvan omtalade uppskattning af Sällskapets insektsamling såsom bytesmaterial, så låter samma episod oss förmoda hvilket öde skulle nått de af Sällskapet sammanbragta insektsamlingarna, i händelse de genast år 1858 skulle blifvit omhändertagna af Zoologiska Museum. Verklighetens »in rebus dubiis nihil» innebar otvifvelaktigt det mindre ofördelaktiga sättet att vårda samlingen, ehuru detta i början ingalunda tycktes vara fallet.

Innan vi gå att redogöra för de speciella insektsamlingarna må ännu framhållas, att professor W. Nylanders värdefulla enskilda samlingar af finska insekter utaf alla ordningar (värdefullast Hymenoptera), till en stor del bestämda af honom sjelf, år 1877 införlifvades med Finska Museum, och jemväl tagits tillgodo vid de publikationer, som kommit till stånd rörande dessa grupper. Smärre partier af obearbetadt material, samlade af enskilda personer (W. Woldstedt, H. Ingelius m. fl.), hafva jemväl tid efter annan till museet öfverlemnats.

Samlingen af finska *Lepidoptera* (1859: 553 arter i 1,669 exx.) blef genom J. M. J. af Tengströms bearbetning af inkommet material småningom ökad, och en omställning påbörjades år 1868 i anledning af densammes under året utkommande »*Catalogus*» (1,233 sp. och ett antal varr. i Finland; uti finska samlingen dock endast 896 arter). Macrolepidoptera voro ordnade 1871, men microlepidoptera blefvo uppstälda först år 1884 genom K. J. Ehnberg, hvilken jemväl efteråt lemnat biträde vid vården af samlingen. Årligen hafva under qvartseklet några arter tillkommit, och år 1893 inköpte Universitetet Tengströms efterlemnade samling, hvarur för den finska erhölls 41 nya arter; samma år erhöllos dessutom från andra håll omkring tre tiotal arter. J. Sahlberg och (under 1890-talet) E. Reuter hafva reviderat hela samlingen, och genom detta arbete har antalet arter ytterligare ökats. Den senare meddelar att för närvarande i Finland äro anträffade omkring 1,500 arter samt nära 250 varieteter, och att i finska samlingen förvaras något öfver 1,100 arter i omkr. 11,000 exx.

Under qvartseklet, likasom under Sällskapets tidigaste år har dock gruppen *Coleoptera* varit den mest omhuldade. Samlingen beräknades 1858 hafva innehållit 1,836 arter (4,896 exx.), hvaraf likväl ett antal måtte befunnits vara bestämda oriktigt eller enligt icke hållbar artbegränsning. År 1868 inlemnade J. Sahlberg icke mindre än 1,000 arter, af hvilka 200 för samlingen nya, och åter följande år 80 nya. Under perioden 1871—96 har den tillökats hvarje år, sällan med mindre är tio arter, men vanligen med 20—30—50, ja år 1883 med 95, och år 1875

med icke mindre än 179 arter; antalet exemplar steg jemväl hastigt. En ny uppställning blef derför nödvändig och påbörjades år 1882 af J. Sahlberg, som äfven bragte det omfattande arbetet till afslutning år 1891. Samlingen innehöll då 2,796 arter, hvilken summa sedermera ännu ökats med åtminstone halftannat tiotal, hvadan totalantalet enligt d:r E. Reuter nu stiger till något öfver 2,800 arter i omkring 38,000 exx. Vid samlingens ordnande har en öfverskådlig geografisk följd blifvit iakttagen.

Äfven ordningen *Hemiptera* har hos oss haft gammal häfd för sig. Samlingen (1858: 194 sp.; 1868 omkr. 400 sp.) har temligen jemnt ökats med inemot tio arter årligen, ända till senare hälften af 1880-talet, särskildt dock år 1880 (34 arter). Äfven denna samling blef af Sahlberg å nyo uppställd i geografisk följd år 1881 (643 sp.) och omfattar nu omkring 680 arter i 6,700 exx.

Likaledes har af gruppen *Hymenoptera* (1858: 167 sp.), som tidigare med så stor framgång odlats af W. Nylander (myror, bin), en del nya grupper blifvit bearbetade och uppstälda under qvartseklets tidigare år, nemligen intill år 1871 tryphonider (omkr. 200 sp.) och ichneumonider (omkr. 270 sp.) af F. W. Woldstedt, som derjemte år 1872 uppställt Sphægidæ (81 sp.), Vespariæ (23 sp.) och Chrysidæ (16 sp.), likasom Palmén tenthrediniderna (omkr. 200 sp.). De sista åren af 1880-talet uppstäldes Hymenoptera anthophila och senare Hym. raptatoria genom J. Sahlberg, och samma grupper hafva senare blifvit reviderade af A. Westerlund (resp. 157 sp., 2,000 exx., samt 128 sp., 1,400 exx.), hvarförutom Sahlberg år 1895 uppstält samlingen af Vespidæ (22 sp., 320 exx.) och Crysidæ (39 sp., 764 exx.).

Den engelska forskaren R. Mc Lachlan bestämde under åren 1874—80 allt då förefintligt material af finska Trichoptera (146 sp., omkr. 1,000 exx.), och samlingen blef omedelbart derefter uppstäld. Men snart nog tillväxte den derhän, att en omställning blef nödvändig, hvilken verkstäldes år 1892 genom J. Sahlberg; för närvarande förefinnas 168 sp. och 22

varr., i nära 3,000 exx. *Neuroptera*, hvaraf gruppen Planipennia delvis bearbetats af Kiljander år 1881, uppstäldes af Sahlberg samt blef år 1893 reviderad af O. M. Reuter (nu 36 sp., öfver 700 exx.); likaledes ordnade först Sahlberg *Psocidæ*, som sedermera bearbetades af O. M. Reuter åren 1879 och 1893 (nu 39 sp., 250 exx.). Utaf *Orthoptera*, hvilka E. Hisinger tidigare beskrifvit, uppstäldes libelluliderna (32 sp.) redan 1868 af Palmén; och sedan perliderna nyligen bearbetats af mr Morton i Skotland har Sahlberg uppstält dem. Hela ordningen omfattar för närvarande 35 arter och 27 varr. (omkr. 350 exx.).

Professor O. M. Reuter har slutligen bearbetat *Collembola* och *Thysanura* åren 1875 och 1878 samt ytterligare år 1895, då antalet i Finland funna arter uppgick till 92 (och 20 varr.). Den samme har jemväl år 1879 undersökt landets *Thysanoptera.*

Utaf *insektlarver* har under perioden samlingar anlagts, förnämligast af Coleoptera (80 sp., Sahlberg) och något fjärilar (af A. Poppius).

Deremot har den tidigare af E. J. Bonsdorff framgångsrikt förökade samlingen af *diptera* (1868: 1936 sp. och rikt material) under qvartseklet ökats blott med inlemnadt obearbetadt material; allenast slägtet *Cheilosia* har blifvit bestämdt af herr Th. Becker i Liegnitz (Schlesien) och en annan grupp har blifvit delvis bearbetad (Tipulidæ, E. E. Bergroth). — Likaledes har *myriopod*-samlingen ökats endast obetydligt; af *spindlar* åter har tillkommit spritmaterial, äfvensom en samling af torkade exemplar (P. Thuneberg, m. fl.).

Efter det A. E. Nordenskiöld och A. E. Nylander år 1856 publicerat sitt arbete »Finlands Mollusker», och den senare redan året förut skänkt Sällskapet sin samling, erhöll denna under 1870-talet en viss tillökning (Sahlberg 1873, E. J. Juslin 1875, Sievers), likasom ock i början af 1880-talet (E. Hougberg). Sedan år 1889 har Levander betydligt bidragit till och ordnat samlingen; och framför allt bör nämnas, att densamma år 1893 varit sänd till d:r C. A. Westerlund i Ronneby, hvilken deruti upptäckt icke så få nya former.

Samlingen af *maskar*, tillförene hufvudsakligen bestående af parasiterande arter, tillvaratagna af professor af Tengström och d:r C. Lundahl, samt något förökad 1869, erhöll en viss tillökning 1873 bestående af oligochæter och iglar samlade af d:r A. Spoof o. a. År 1888 inlemnades ett icke obetydligt antal parasitmaskar af Sällskapets ledamöter fröknarna K. S. Eskelin och A. J. Rosqvist. Derförutom hafva endast spridda bidrag lemnats. Professor R. Blanchard i Paris har 1894 underkastat iglarne granskning.

Våra vattendrags fauna af *lägre evertebrater* har under tidigare förgångna perioder blifvit allenast föga beaktad; A. H. Cajanders samlingar af entomostraca var så godt som det enda förefintliga, och äfven detta har till allra största delen gått förloradt. Under 1870-talet äro att anteckna spridda märkligare former (2 phyllopoder, Sahlberg; Spongilla, bryozoer, A. H. Brotherus; två opistobranchiater och en nemertid, Palmén). Deremot har under 1880-talet egnats mera intresse åt lägre djur genom O. Nordqvists exkursioner; men af de inhöstade skördarna har Universitetets museum ännu icke erhållit någon del. Samlingar af mikrofaunistisk art — förutom spridda exemplar — funnos sålunda icke förr än år 1890, då lägre vattendjur öfver hufvud begynte studeras på Esbo-Löfö af K. M. Levander och efter honom också af andra. Det är uppenbart, att detta studium och hithörande samlingar hädanefter skola beaktas uti vårt vattenrika land, i den mån exkurrenter utbildas. Redan nu föreligga resultat angående landets kräftdjur-fauna (83 arter Daphnider) utarbetade af Levander, A. Westerlund och K. E. Stenroos, hvilken sistnämnde till museet år 1896 öfverlemnat en samling af 250 mikroskopiska preparat af krustaceer. Utaf *rotatorer,* af hvilka Koenike år 1889 bestämt 14 arter tagna af Nordqvist, har Levander i Helsingfors-trakten anträffat öfver 100 arter. Den samme har slutligen redogjort för ej mindre än 184 arter *protozoer*, hvilken grupp förut blifvit så godt som alldeles obeaktad.

Visserligen är en del af dessa grupper af den art, att de föga lämpa sig som samlingsobjekt i ett museum; men i stället

förefinnas af dylika grupper talrika teckningar, äfvensom planmässigt förda diarier öfver förekomsten af arterna på Esbo-Löfö. Samlingen af »*plankton*-»prof, innehållande blandade mikro-organismer från vatten, äro jemväl icke obetydliga; den har under 1890-talet uppstått och årligen ökats med hundratals förtecknade prof, samt uppgår nu till omkring 1,000 glas. Man kan öfver hufvud beteckna de mikrofaunistiska studierna och samlingarna såsom den väsentligaste af alla de zoologiska nyodlingar, som det senaste qvartseklet medfört.

Måhända är det skäl att här till sist påpeka, att vissa samlingar *ännu icke* vunnit mera ingående beaktande och att några grupper ej ens blifvit insamlade. I detta afseende må nämnas att myriopoderna och oligochæterna äfvensom de små parasitsteklarne och ektoparasitiska insekter hafva blifvit mer än tillbörligt försummade, och i ännu högre grad gäller detta en stor del acarider, vatten-oligochæterna, fritt lefvande nematoder och turbellarierna. Måtte nästa qvartsekel hafva insamlandet och bearbetandet af dessa grupper på sin daglista. Likaså må man hoppas, att också vårt naturhistoriska områdes ishafsfauna under nästkommande tidsperiod måtte varda i våra samlingar bättre representerad. Ty från detta område har under nu i frågavarande period för Finska Museum förvärfvats allenast det, som 1887 års Kola-expeditioner tillfälligtvis insamlade samt det som Stenroos år 1894 hemförde från Hvita hafvet.

Taga vi i betraktande Sällskapets månatliga *möten* och *förhandlingarna* vid desamma, så har enhvar, som följt med en längre tid, kunnat märka en jemnt stigande lifaktighet. För 30 år sedan togo Sällskapets få tjenstemän plats vid bordet i möteslokalen, medan längs väggen vanligen satt blott ett fåtal medlemmar. Numera åter är bordet ofta trångt besatt af intresserade, som önska taga del af de förevisade objekten, och mången gång är antalet större än utrymmet tillåter. Förevisningarna och föredragen hafva ökats till antal, isynnerhet sedan medlet af 1880-talet, och de hafva jemväl vunnit i vetenskapligt värde. Det bästa yttre tecknet på den tilltagande lifaktighe

ten utgöra de tryckta meddelandena. Från 1869 ingå deruti årsberättelserna och från slutet af 1870 jemväl öfriga förhandlingar, och år efter år hafva de blifvit rikare till omfång och innehåll.

Meddelandena hafva berört företrädesvis för faunan och floran nya, sällsyntare eller eljes anmärkningsvärdare arter, ofta med angifvande af förut icke urskilda kännetecken. I detta afseende hafva särskildt professorerne S. O. Lindberg, J. R. Sahlberg och O. M. Reuter delgifvit synnerligen talrika uppgifter, enhvar uti sitt eller sina fack. Många hafva jemväl förebragts af hrr Saelan, Norrlin, Brenner, Wainio, Elfving, Kihlman, Arrhenius, H. Lindberg, Thesleff m. fl. på det botaniska hållet, samt på det zoologiska af hrr Mela, Sievers, Hougberg och Palmén tidigare, samt sedermera af hrr E. Reuter, Levander, Stenroos, Westerlund, m. fl.

Om också de allra flesta andragandena gått ut på anmälningar och förevisningar af något för floran eller faunan anmärkningsvärdt, eller ock berört arternas geografiska utbredning, statistik m. m., så hafva dock ingalunda saknats meddelanden, som angå gruppernas systematiska fördelning, arternas biologiska förhållanden, såsom deras lefnadssätt, byggnad och utveckling, deras beroende af hvarandra, skadlighet, o. s. v. Detta gäller särskildt de föredragare, som gjort de talrikaste andragandena. Att man öfver hufvud blott sällan kan få framlägga reflexioner af allmänt vetenskaplig art eller egna resultat, beträffande mera omfattande naturhistoriska problem, särskildt om de modernaste frågorna, ligger ju i sjelfva sakens natur, och beror af den specifika uppgift Sällskapet ställt sig beträffande det egna landet.

De talrika till samlingarna lemnade bidragen samt vid mötena lemnade upplysningarna och iakttagelserna af olika slag äro emellertid svårt öfverskådliga uti Sällskapets protokoll eller tryckta förhandlingar. Denna olägenhet — undanröjd för tiden för 1871 genom ett då upprättadt register till protokollen — har äfven för perioden 1871—96 blifvit afhulpen derigenom, att d:r Rob. Boldt uppgjordt ett ordnadt *sakregister öfver för-*

handlingarna ända till denna dag; detta register kommer att till begagnande förvaras i Sällskapets arkiv.

Såsom redan blef anfördt begynte Sällskapet år 1848 utgifva en serie *vetenskapliga publikationer*. Af »*Notiserna*» utkommo under det första decenniet tre häften. Att å nyo tre häften äfvensom *Herbarium Musei Fennici* utgåfvos mellan åren 1859 och 1861 antyder en betydligt stegrad verksamhet, hvilken dock för en tid blef afbruten, för att under senare hälften af decenniet åter i stigande grad utvecklas. Och då tiden för 50-års jubileet nalkades kunde Sällskapet redan med tillfredsställelse blicka på de omfångs- och innehållsrika häften Notiser, som då blifvit bekantgjorda. Denna lifliga och förtjenstfulla litterära verksamhet fortsattes sedan temligen oförändradt länge in på följande årtionde. Fastän derefter en minskning i produktionen tidtals är skönjbar, framträda de vetenskapliga publikationerna under fortgången af perioden dock i småningom stegrad skala. Flertalet af de författare, hvilka uppträdde med afhandlingar före jubileet, hafva nemligen fortfarit med samma verksamhet långt in i nuvarande period, många ända till nutiden, medan den yngre generationen alstrat efter hand allt flere författare. På detta område är isynnerhet året 1890 anmärkningsvärdt genom antalet och värdet af utgifna skrifter.

Serien *Notiser* fortgick till år 1874 (det 8:de häftet utdelades dock först 1882), då en fördelning af publikationerna på tvenne serier, *Acta* och *Meddelanden*, blef införd. Af de förra är för närvarande 13:de volymen under tryckning, af »Meddelandena» åter den 22:dra. Den vidtagna anordningen afsåg att de omfattande eller mera strängt vetenskapliga afhandlingarna skulle ingå i Acta, öfriga smärre uppsatser, förhandlingar m. m. uti Meddelandena; men faktiskt ställde sig saken annorlunda, och i Meddelandena påträffas ett antal både omfångsrika och förtjenstfulla arbeten. Först under detta årtionde har en återgång till den ursprungliga planen ägt rum; men man har i den vägen kanske gått för långt, då Meddelandena nu för tiden blott innehålla förhandlingarna från sammanträdena, medan i Acta instuckits notiser på en eller annan sida.

En betydande del af skrifterna äro affattade på latin eller under senare tider ofta äfven på något af de moderna kulturspråken; i öfrigt äro publikationerna skrifna på svenska, till en mindre del äfven på finska, som tidigast användes (på 1870-talet) i några afhandlingar af Wainio; sistnämnda språk har under senaste år äfven stundom begagnats vid förhandlingarna.

Tages volymen och antalet författare till måttstock så tillfalla de *botaniska skrifterna* ett tydligt företräde, i det hithörande litteratur innefattar något mer än dubbelt så stort omfång som den zoologiska.

Vid den redogörelse, som nu i korthet skall lemnas för innehållet af dessa skrifter har det synts lämpligt att bihangsvis äfven omförmäla de vigtigaste arbeten, belysande landets flora eller fauna, hvilka på annat håll under denna period offentliggjorts.

Såsom ofvan redan angifvits intog inom Sällskapet botaniken under slutet af föregående tidrymd en dominerande ställning. Jemte floristiska undersökningar rörde sig forskningen då väsentligen på en närmare utredning af våra kryptogamer, och inom detta omfångsrika gebit hade landet att uppvisa tre framstående och produktiva forskare, en på hvar sitt område: W. Nylander inom lichenologin, P. A. Karsten inom mykologin och S. O. Lindberg inom muskologin.

Som författare har Nylander varit verksam ända till allra senaste tider, men hans arbeten hafva numera hänfört sig till fremmande nejder, och från hans hand ingå tyvärr icke omedelbarligen några afhandlingar i Sällskapets skrifter under denna period, ehuru hans inflytande på vår lichenologiska litteratur fortfarande varit af största betydelse. En af våra yngre vetenskapsidkare, d:r E. A. Wainio, har emellertid inom denna branche uppträdt som en synnerligen produktiv författare, och hans omfattande och förtjenstfulla arbeten, monografin öfver *Cladoniæ*, samt *Étude sur la classification des lichens du Brésil* och *Adjumenta* intaga ett af de förnämsta rummen i Sällskapets skrifter. Utom Sällskapet åter har utkommit *Herbarium Lichenum Fenniæ, I—IX*, af Norrlin och Nylander 1875—82.

D:r Karsten har fortsatt att inom mykologin offentliggöra talrika arbeten, af hvilka några monografier jemte flere tiotal smärre uppsatser (*Symbolæ*) ingå i Sällskapets skrifter. I vetenskaps-Societetens »Bidrag» har samme författare dessutom publicerat *Mycologia fennica, Finlands basidsvampar, Finlands rost- och brandsvampar* och *Finlands mögelsvampar.*

Inom muskologin fortfor S. O. Lindberg att utgifva talrika arbeten; de mera omfattande af dem hafva utkommit som egna verk (program, m. m.), bl. a. den för kännedomen om mossornas utbredning i landet viktiga förteckningen öfver Skandinaviens mossor (*Musci scandinavici in systemate novo dispositi,* Upsala 1879). Dock ingå äfven i Sällskapets skrifter åtskilliga uppsatser och smärre monografier af värde, förutom de ovanligt talrika meddelandena vid Sällskapets sammanträden. En utländsk forskare, d:r C. Sanio, har i Acta redogjort för norra Finlands och Lapplands *Harpidium* och *Scorpidium* former. Utom Sällskapet har V. F. Brotherus utgifvit ett större exsiccatverk af finska *Bryaceæ.* År 1874 utkom *Hepaticæ scandinavicæ exsiccatæ,* fasc. *I,* af S. O. Lindberg och E. Fr. Lackström.

Någon egentlig och mer omfattande *systematisk* behandlig af *kärlväxter* har ej blifvit utförd, utan har arbetet åt detta håll i hufvudsak inskränkts till utredning af arter och former. I Sällskapets skrifter ingå ett antal hithörande mindre uppsatser och meddelanden öfver enskilda former eller smärre grupper (*Euphrasia, Potamogeton, Juncus* etc.) af hrr Th. Saelan, M. M. W. Brenner, A. O. Kihlman, A. Arrhenius, o. a. En jemförelsevis större uppmärksamhet i denna riktning har egnats *Hieracia.* Öfver dessa växter offentliggjorde J. P. Norrlin 1884 en uppsats med titel *Adnotationes de Pilosellis fennicis,* och af samme författare ha äfven sedermera utgifvits några afhandlingar öfver finska och andra nordiska *Hieracia,* illustrerade af exsiccatverk. På samma område har vidare M. M. W. Brenner bekantgjort ett antal undersökningar.

I alla dessa skrifter ingå tillika uppgifter öfver förekomst och utbredning. Likasom under föregående skeden intager *floristiken* fortsättningsvis en framskjuten plats och representeras

af ett större antal uppsatser och afhandlingar än någon annan branche. Af dem omfatta en del kärlväxterna allena, andra derjemte lägre kryptogamer, andra slutligen blott någon kryptogam-grupp.

Bland de mer anmärkningsvärda *lokalflororna* innefatta Norrlins öfver Onega-karelen, Wainios öfver östra Tavastland och Elfvings öfver Svir-dalen kärlväxterna jemte mossorna och lafvarna. Kärlväxterna afhandlas bl. a. uti följande floror: Brotherus öfver norra Tavastland, Wainio öfver de ostliga delarne i norra och mellersta Finland, Hult öfver s. ö. Savolaks, Kihlman öfver Inari Lappmark, Hjelt och Hult öfver n. Österbotten och Kemi Lappmark, Stenroos öfver Nurmijärvi, Olsson öfver Kimito (upptagande jemväl sällsyntare mossor), Lindén öfver södra Karelen, Laurén öfver södra Österbotten, I. O. Bergroth öfver sydvestra skärgården. Öfver Muonio och delar af Kemi Lappmarkers mossor och lafvar har utgifvits en flora af Norrlin, öfver mossorna i ryska Lappmarken af Brotherus och Saelan, öfver mossorna i vestra delarna af Kemi lappmark och nordligaste Österbotten af R. Hult, öfver Wiborgstraktens lafvar af Wainio och öfver Hoglands lafvar af M. M. W. Brenner.

Kännedomen om vårt lands sötvattens *algflora* har tillförene varit högst ringa, och till belysande af densamma hafva först under senare tider särskilda arbeten utgifvits. År 1881 bekantgjorde Elfving en förteckning öfver våra *Desmidiaceer* och nyligen äfven uppgifter öfver *blåalgerna*. Ett värdefullt arbete öfver *Diatomaceerna* har utgifvits af P. T. Cleve i Upsala, och en annan svensk forskare, H. F. G. Strömfelt, har i Finska Vetenskaps-Societetens »Bidrag» skrifvit om algvegetationen i Finlands sydvestra skärgård. Förlidet år slutligen ha ett par grupper (*Oedogoniaceæ* och *Zygnemaceæ*) blifvit bekantgjorda af K. E. Hirn.

Förutom dessa och öfriga i tryck utgifna floristiska arbeten och uppsatser har till Sällskapets arkiv inlemnats *handskrifna växtförteckningar* af J. Sahlberg, Europaeus, m. fl. Öfver tallens och granens förekomst och utbredning har A. G. Blomqvist utförligt redogjort i Finska Forstföreningens skrifter.

Slutligen återstår att nämna det alla uppgifter, som ingå i nämnda och andra källor öfver kärlväxterna jemte upplysningar hemtade från samlingar blifvit af A. Hj. Hjelt samlade och offentliggjorda i ett omfattande arbete med titel *Conspectus floræ fennicæ;* i de hittills utkomna häftena äro kärlkryptogamerna, gymnospermerna och monokotyledonerna afhandlade. Detta förtjenstfulla arbete åtföljes dessutom af en historik öfver floristikens utveckling jemte en tabellarisk sammanställning öfver utbredningen i områdets särskilda provinser.

I sammanhang med traktbeskrifningen pläga i lokalflororna äfven hvarjehanda uppgifter om *vegetationen* ingå. En något mer utförlig och planmässig framställning i denna branche framträdde under förra periodens sista år i Norrlins »Bidrag till sydöstra Tavastlands Flora». Samme författare afhandlade vidare ämnet i en framställning om Onega-Karelens vegetation, liksom tidigare med ståndorterna till utgångspunkt. Omfattande och förtjenstfulla arbeten i denna riktning hafva sedermera utarbetats af E. A. Wainio, A. O. Kihlman och i flere specialafhandlingar af R. Hult; i mindre omfattning har vidare den topografiska växtfysiognomiken behandlats af åtskilliga andra. Ifrån växttopografisk synpunkt har V. F. Brotherus lemnat upplysningar om ryska Lappmarkens mossor.

I förening med dessa floristiska och topografiska utredningar hafva tidtals äfven mera specielt vetenskapliga *växtgeografiska* spörsmål afhandlats. Dessa hafva företrädesvis gällt förhållandena i Lappland och der förekommande regioner. Hithörande undersökningar från innevarande tidsskede ingå i Norrlins, Hults och Kihlmans arbeten. I öfrigt har Wainio från växtgeografisk synpunkt granskat floran i mellersta och norra Finland och Norrlin i en specialundersökning sökt utreda Finlands och Skandinaviens naturhistoriska gräns i öster.

För en djupare uppfattning och lösning af växtgeografiska problem är forskaren städse hänvisad till *växtbiologin.* Hvarjehanda smärre biologiska iakttagelser hafva äfven hos oss blifvit gjorda och meddelade, men i allmänhet utan någon större betydelse. Först år 1890 riktades vår litteratur med ett större hit-

hörande specialarbete af framstående värde: *Pflanzenbiologische Studien aus Russisch Lappland* af A. O. Kihlman.

De vilda växterna hafva väsentligen utgjort föremål för Sällskapets verksamhet. Under tidernas lopp ha derjemte åtskilliga notiser öfver mer tillfälliga arter, isynnerhet öfver *ballastväxter* blifvit meddelade, särskildt af Th. Saelan.

Af sistnämde forskare jemte några andra hafva på Sällskapets sammanträden lemnats spridda uppgifter äfven beträffande de *kultiverade växterna*, specielt trädslagen. En större omfattning och betydelse erhöll omsider också denna fråga inom Sällskapet då F. E. W. Elfving på ett möte i november 1893 väckte förslag om införskaffande af möjligast fullständiga uppgifter öfver landets kulturväxter. För ändamålet utsändes frågeblanketter till alla delar af landet och har dymedels ett ganska godt material insamlats, som af Elfving för närvarande sammanställes, jemte det särskilda arters utbredning med ledning af detta material allaredan bekantgjorts. Som en frukt af åtgärden kan äfven framhållas den skildring K. A. Cajander i Sällskapets Meddelanden sistlidet år lemnat öfver »*Trädgårdsodlingen i Nystad*». Öfver våra vigtigare kulturväxters utbredning i landet ingår för öfrigt uti Ignatii Geografi (1885) en kortfattad sammanställning af J. E. Furuhjelm.

Återstår slutligen att nämna, det en *växtpaleontologisk* uppsats af R. Herlin innevarande år blifvit tryckt.

Den af Sällskapet, förutom förhandlingarna, utgifna botaniska litteraturen under innevarande tidrymd räknar inalles 28 författare, bland dem 2 utländingar. De större arbetena kunna uppskattas till omkring 25, och de öfriga till omkring 70; dessutom finnas omkring 30 smärre meddelanden och notiser.

De förnämsta bidragen till publikationerna ha meddelats af personer, som redan föregående period voro verksamma eller utbildade sig på 1870-talet.

Inom *zoologin* intager den systematiska och beskrifvande literaturen hos oss ett synnerligen framstående rum. En del deraf hänför sig emellertid till djurgrupper, som äro alldeles

fremmande för vår fauna, och ingår till största delen uti Finska Vetenskaps-Societetens skrifter. Af betydelse deremot också för den inhemska forskningen är O. M. Reuters omfattande verk *Hemiptera Gymnocerata Europæ* (1884—), äfvensom hans utredning af palæarktiska heteropterers synonymi.

De allra flesta arbeten åter, som hänföra sig särskildt till Finlands fauna, beröra antingen foglar eller insekter; och af dem hänför sig en del till hela vårt naturhistoriska område, andra till någon mindre del deraf.

Hvad till en början beträffar *Vertebraterna* har hela landets fauna behandlats uti arbeten, hvilka antingen utgifvits som fristående publikationer (A. J. Mela, Fauna fennica, 1872; Suomen Luurankoiset, 1882) eller ingått i nyss nämnda Societets skrifter (M. v. Wright-Palmén, Finlands foglar, II, 1873); i sammanhang härmed kan äfven nämnas tvenne planchverk af G. Sundman öfver finska fogelägg (1880—, med text af Palmén och Sandman) samt fiskar (1883—93 med text af O. M. Reuter och Mela). Äfven utländske forskare hafva offentligjort antingen någon lokalförteckning (R. Sundström, Åland, foglar) eller spridda notiser (R. Collett, ishafskusten); af större omfattning är den sorgfälliga sammanställning öfver Kola-halföns däggdjur och foglar, hvilken Th. Pleske lemnat (1884, 1886). Genom Sällskapets förmedling åter och uti dess skrifter har publicerats ett icke obetydligt antal redogörelser öfver fogelfaunan uti mindre områden, nemligen tidigare af R. Sievers uti Svir-trakten (1878), af E. Warén i Suonenjoki, Wiitasaari och Walkeala (1881) och af Hj. Schulman i östra Karelen (1883). Efter det ett upprop i liknande syfte år 1885 offentliggjorts af Palmén, insändes en stor mängd ornitologiska notiser, från hvilka år 1888 offentliggjordes lokala iakttagelser af R. Envald från olika trakter af norra Finland, delvis äfven från Kola halfön, vidare af A. v. Bonsdorff och H. Backman från Salmis och af C. Brander från Parkano. M. Walleen offentliggjorde kort derefter iakttagelser från Karelska näset (1889), Sandman från Karlö och kringliggande skär (1892) och Stenroos från ryska Karelen (1895). — Bidrag till kännedomen af

fiskfaunan i landet hafva lemnats bland andra af Sievers (1876, Hogland), K. M. Levander (1888, Hvita hafvet) och E. J. Rosberg (1892, ryska Karelen). Utom Sällskapet åter hafva meddelats iakttagelser uti Nordqvists afhandlingar rörande fiskeriväsendet, samt i tidskrifter för jagt, fiske och sport.

Det är emellertid särskildt landets *insektfauna* som våra exkurrenter med förkärlek beaktat, och deras inhöstade samlingar hafva gett anledning till största delen af Sällskapets zoologiska publikationer rörande landets evertebrater. Med förbigående af smärre uppsatser kunna vi här anföra endast dem, som beröra omfattande grupper eller lemna en mera ingående behandling af ämnet. Sålunda hafva publicerats faunor med deskriptioner och uppgifter om arternas utbredning i Skandinavien och uti vårt naturalhistoriska område af Sahlberg om *Cicadariæ* (1871), samt *Amphibicorisæ* och *Hydrocorisæ* (1875), äfvensom af O. M. Reuter om gruppen *Capsina* af *Hemiptera gymnocerata* (1875); likaså om vårt områdes *Thysanoptera* (1873, 78—79), *Psocidæ* (1893) och *Neuroptera* (1894) af O. M. Reuter, samt om dess *Dendrometridæ* (1887) och *Phytometridæ* (1891) af A. Poppius. Vidare äro att anföra ett antal kataloger, hvari uppräknas alla finska arter med detaljerade uppgifter rörande deras geografiska utbredning i vårt område samt med beskrifningar af nya arter och nödiga hänvisningar till deskriptiva arbeten. En hel del af dessa kataloger representerar, såsom hvarje sakkunnig skall erkänna, i koncentrerad form ett synnerligen värdefullt kapital af vetande, mödosamt förvärfvadt under mångårigt arbete med det material, som de talrika exkurrenterna hemfört och som förvaras uti Finska Museum. Vi uppräkna här de vigtigaste sådana arbeten, de flesta ingående uti Sällskapets skrifter; titlarna tala för sig sjelfva:

J. Sahlberg, *Enumeratio coleopterorum — — — — Fenniæ: Carnivora;* 1873. — *Palpic., Amphib.;* 1875. — *Staphylinidæ;* 1876. — *Pselaphidæ et Clavigeridæ;* 1889. — *Clavicornes;* 1889.

» *Catalogus præcurs. hymenopt. anthophil. Fenn.;* 1889.

» » *Trichopterorum præcursorius;* 1893.

J. Sahlberg, *Enumeratio hemipterorum gymnoc. Fenniæ;* 1880.
O. M. Reuter, *Catalogus Psyllodearum in Fennia lect.;* 1876.
» » *præcurs. Poduridarum Fenniæ;* 1876.
» *Apterygogenea fennica;* 1895.
R. Mc Lachlan, *Finlands Trichoptera;* 1881.
F. W. Woldstedt, *Bidr. t. känned. om Finl. Tryphonider;* 1872.
» *Mater. till en Ichneumonologia fennica;* 1873.
E. Reuter, *Fört. öfver macrolopidoptera funna i Finland efter år 1869;* 1893.

Tilläggas bör ännu att i ett antal afhandlingar beröras vissa gruppers förekomst särskildt i någon bestämd del utaf landet; så t. ex. hemiptera i s. v. Finland af O. M. Reuter, fjärilar i s. v. Finland af E. Reuter, i s. ö. Finland af K. J. Ehnberg, uti Inari lappmark af Sahlberg, hymenoptera i Ladoga-trakten af A. Westerlund; eller ock behandlas någon fåtalig grupps utbredning i hela landet, exempelvis *Ptychoptera* och *Dixidæ* af E. Bergroth.

Om landets *mollusker* hafva endast smärre notiser offentliggjorts af Sahlberg, Palmén, Nordqvist och andra; först under allra senaste tid har en omfattande faunistisk afhandling öfver alla i Skandinavien och Finland funna former blifvit till publikation i Sällskapets Acta inlemnad af d:r C. A Westerlund.

Såsom redan blifvit angifvet har den lägre evertebratfaunan först nyligen upptagits till mer ingående undersökning. Qvartseklets tidigare år alstrade endast tillfälliga bidrag (*Spongilla* 1876, A. H. Brotherus) eller notiser, som något senare blifvit tryckta (*Turbellaria, Discophora et Oligochæta fennica*, 1889, A. R. Spoof). Tillsvidare är också endast öfver någon mindre omfattande grupp offentliggjord en redogörelse med artbeskrifningar (*Calanidæ*, 1888, O. Nordqvist). Deremot äro de faunistiska förteckningarna icke så fåtaliga. Dels uti Sällskapets skrifter (från 1886) dels annorstädes (Zool. Anzeiger 1887) har Nordqvist redogjort för kräftdjur funna i flere medelfinska insjöar, i Kuusamo, Kantalaks och Ladoga, dervid dock närmast beaktande pelagiska arter och marina relikter; den samme har

jemväl redogjort för evertebrater anträffade i Bottniska viken och norra Östersjön (1890). Ett mera ingående meddelande åter har Stenroos gjort (1895) öfver Helsingfors-traktens *Cladocera.* Mikrofaunistiska anteckningar slutligen (1890), samt värdefulla materialier till kännedom af vattenfaunan i Helsingfors-trakten hafva publicerats af Levander, som dervid redogjort för *rotatorer* och *protozoer* (1894).

Beträffande det finska *naturalhistoriska områdets utsräckning* och begränsning österut hafva alla landets zoologer (utom prof. Mäklin) omfattat samma åsigt som botanisterna. Någon afvikelse har icke heller gjorts beträffande områdets *indelning* i provinser; dock har i sistnämnda afseende Herb. Mus. Fenn. (1859) härintill varit normgifvande mera af beqvämlighets skäl, än på grund af verkstälda faunistiska undersökningar. Allenast för fiskarne har Mela, af lätt insedda skäl, föredragit en indelning enligt vattensystemen.

I anslutning till frågan om djurarternas nuvarande utbredning i landet hafva flere författare berört frågan om deras immigration, hvarjemte Sahlberg påpekat sjelfständigheten af ett utbredningscentrum uti Lappland (1870). Och härmed sammanhänger intimt frågan om vikarierande former längre bort ända uti Sibirien, med hvars fauna enskilda författare (Sahlberg, 1878, *Hemipt.;* Mäklin, 1881, *Col.*; O. M. Reuter, 1879) jemfört Finlands, likvisst dock uti skrifter offentliggjorda utom Sällskapet. På samma sätt är publicerad en undersökning om foglarnes flyttningsvägar (Palmén, 1874, 1876), föranledd af arternas utbredningsförhållanden uti vårt naturalhistoriska område.

De flesta bearbetningar af speciellare systematiska grupper erbjuda tillika *statistiska* uppgifter rörande artantalet, vanligen jemfördt med grannländernas. I en del fall lemnas tillika mera detaljerade uppgifter om en del biologiska gruppers till- eller aftagande emot norden (Sahlberg, *Col. carniv.* och *phytophaga*) eller en analys ur andra synpunkter (Mela-Palmén, Vertebr., särskildt foglar); men dessa uppgifter, åskådliggjorda kartografiskt och framlagda vid internationella utställningar, hafva ännu icke blifvit i tryck offentliggjorda. Och förutom att de enskilda

arternas ståndort angifves, karakteriseras i en del afhandlingar jemväl lokalernas fauna (foglar). Beträffande vatten-evertebraterna urskiljer Nordqvist särskilda regioner med olika fauna.

Ehuru uti de flesta afhandlingar ingå talrika notiser om djurarternas lefnadsförhållanden uti landet, kan man dock icke påstå att något *zoo-biologiskt* problem skulle inom Sällskapets skrifter blifvit ingående behandladt. Dylika allmännare spörsmål ligga måhända ännu för aflägset för att specielt med hänsyn till Finlands fauna tagas under ompröfning. Likvisst må här erinras, att frågor af denna art dock i vårt land upptagits, om ock uti skrifter, som utkommit utan medverkan af vårt Sällskap; så t. ex. om insekters mimicry och om morfologiskt-fylogenetiska spörsmål.

Det återstår ännu att omnämna en branche, som i landet äger gamla anor: *fenologin.* Äfven i Sällskapets tidigaste skrifter ingår en af Ad. Moberg gjord sammanställning af ett omfattande material från äldre tid. Det regelbundna fenologiska arbetet i landet har sedermera, såsom bekant, fortgått under Finska Vetenskaps-Societetens inseende; men det förtjenar dock framhållas att äfven i Sällskapets skrifter offentliggjorts en mängd fenologiska anteckningar af mera extensiv natur, vanligen i samband med floristiska och faunistiska arbeten, samt att inom Sällskapet en komité nedsattes år 1877 för att medverka vid omredaktionen af frågeblanketterna som kringsändas i landet. År 1883 hade J. P. Norrlin utarbetat ett program för mera ingående botaniska observationer; detta tillämpades under nämnda år på fyra, genom Sällskapets försorg upprättade fenologiska stationer, hvilkas observationer sedermera publicerats af A. O. Kihlman. Och ett icke obetydligt ornitologiskt material, förutom det som årligen offentliggjorts af Moberg, erhölls i följd af det redan ofvan omnämnda uppropet till Finlands fogelkännare, i enlighet med den internationelt antagna planen. Af detta material har dock endast en mindre del blifvit publicerad.

Redan i slutet af föregående period stod Sällskapet i *skriftbyte* med vetenskapliga samfund i utlandet; antalet förökades sedermera årligen med några få till år 1877. Då ansåg sig Sällskapet vuxet att i större skala vidga sina litterära förbindelser och vände sig till ett stort antal samfund med anhållan om byte. Redan följande år erhölls jakande svar af 42 sällskap, och de nästföljande fyra åren ännu af 10—14 årligen. Under 1880-talet visade sig fluktuationer i antalet nyingångna förbindelser, och i början af innevarande decennium gjorde sig en ökning märkbar; sedan nemligen ånyo en framställning riktats till ett stort antal samfund, biföllo år 1893 ej mindre än 26, och derefter ännu några.

Hela antalet af skriftbytande samfund och institutioner stiger sålunda nu till 244, och dessutom finnas skrifter af 12, som upphört med sin verksamhet. Sällskapets vexelverkan med andra samfund har sålunda under qvartseklet nått en rätt aktningsvärd siffra i bredd med det ringa talet 32 i dess början. Dessutom har Sällskapet fått emottaga gåfvor af privata personer, hvaribland särskildt må nämnas af arkiater O. E. A. Hjelt 60 volymer.

Sällskapets bibliotek har derföre hastigt tillvuxit. Fyllande för närvarande 8 stora skåp, förvaras boksamlingen uti Universitetets musei lokaler, der det kommer till omedelbar nytta. En naturlig följd af dess starka förökning är dock, att utrymmet blir allt mera trångt, och att bristande beqvämlighet inskränker dess begagnande.

Sällskapets skrifter distribueras inom landet jemväl till talrika läroverk och enskilda personer, och utom landet icke blott till de skriftbytande samfunden utan ock till ett antal enskilda forskare.

Af denna korta öfversigt torde framgå, att Sällskapets verksamhet under detta skede gått framåt och vunnit i betydelse. Äfven om en viss afmattning tidtals på något håll instält sig, så har denna dock varit så att säga blott temporär. Och å andra sidan hafva andra gebit blifvit utforskade noggrannare, jemte det nya stigar banats eller nya områden upp-

rödjats. Helt visst är vår kännedom af både fauna och flora nu långt mer omfattande och grundlig än för 25 år sedan, och våra förbindelser med utlandets vetenskapliga institutioner ojemförligt mycket större.

Men ännu återstå många luckor att fylla, och med den framåtskridande tiden stegras äfven anspråken i öfrigt på Sällskapets prestationer. Flere sedan gammalt kultiverade tegar måste derför ånyo plöjas upp, och på andra områden, som ligga orörda, måste mark brytas. Allaredan i följd häraf måste en arbetsfördelning införas i allt större omfattning; ty ett stort antal ämnen äro af den beskaffenhet, att de kunna utforskas i enlighet med tidens fordringar allenast om de behandlas af specialister. Arbetets stigande intensitet och omfattning äfvensom den ansenliga geografiska vidden af vårt forskningsområde förutsätta med nödvändighet att antalet arbetare ständigt skall tillväxa.

Och härvid framställer sig sjelfmant en fråga af allvarlig art: skall Sällskapet äfven framdeles mäkta samla och utbilda samt föröka det förråd af krafter, som tiden ovillkorligen kommer att begära af detsamma? Att utan vidare besvara frågan jakande kunde förefalla vågadt; fastmer kräfver frågan betänksam öfverläggning. Det har redan gifvits tider, då bland den yngre generationen varit brist på fullt qvalificerade exkurrenter. Delvis är väl detta en följd af den ytterst undanskjutna ställning, som naturalhistorien beklagligtvis numera intager i skolan, och af den ringa insigt i ämnet de nya akademiska medborgarena derföre äga. Och uppenbarligen ligger en annan orsak deri, att vid Universitetet krafterna nu för tiden måste riktas jemväl åt andra naturhistoriska håll, än faunan och floran, nemligen åt anatomi, fysiologi m. m. Visserligen har Sällskapet årligen rekryterat sig med omkring 8 nya medlemmar, och hela antalet uppgår till flere hundra. Men de mera aktiva medlemmarna äro fåtaliga. Och ledsamt nog hafva de flesta, sedan de lemnat Universitetet, ej längre egnat stor uppmärksamhet åt saken. I sjelfva verket äro nemligen de personer helt få, hvilka utom Universitetet hålla på med hithörande arbeten.

Dessa omständigheter innebära förvisso en kraftig maning för enhvar till allt större ansträngningar och hängifvenhet för

vårt arbete, men behöfva å andra sidan ingalunda gifva anledning att på något sätt misströsta, än mindre att fälla modet. Ty redan de krafter, hvilka vid Universitetet såsom ungdomens lärare nu egna sig åt naturalhistorien äro ansenligt talrikare än för något decennium tillbaka. Man har vidare allt skäl att förvänta, det hädanefter bland denna ungdom nitiske och fullt qvalificerade lärare skola i tillräckligt antal utbildas för omhändertagande af ifrågavarande undervisning i skolan. Är ock möjligheten för naturalhistorikerna att såsom skollärare vinna sin bergning nu kanske ringare än förr, så bör man dock hoppas att bättre tider skola randas. Sällskapet skall då uti kunniga och intresserade lärare i alla delar af landet vinna en ersättning för den äldre tidens läkare, som uti landsorten tillförene representerade naturalhistoriskt vetande och medverkade uti Sällskapets sträfvanden. Alltför länge kan det också ej dröja innan denna vetenskapsgren kommer att återtaga sin tillbörliga plats som läroämne i landets skolor. — Och då vi ännu taga i betraktande, att gängse partistrider icke vunnit insteg inom vår krets och att knappast förebud till andra samarbetet störande misshälligheter yppat sig, att vidare den sednaste tiden visar ett tydligt uppåtgående i Sällskapets verksamhet, samt att slutligen äfven Sällskapets ekonomiska ställning gestaltat sig allt gynsammare, så lofvar allt detta godt för framtiden, hvilken vi därför med full tillförsigt kunna gå till möte.

Vi vilja afsluta dessa betraktelser med en välgångsönskan till Societas pro Fauna et Flora fennica för det nästa qvartseklet. Men vi kunna icke göra det bättre, än genom att återupprepa de ord, hvarmed Sällskapets historiograf, professor Moberg, år 1871 afslutade sin 50-årsberättelse:

»Måtte Sällskapet icke förtröttas i sina ädla fosterländska sträfvanden, måtte det allt framgent med allvarlig och samvetsgrann forskning, med sjelfförsakande och kärleksfull endrägtighet ständigt, kraftigt och välsignelserikt verka för befrämjandet, fullkomnandet och spridandet af kunskapen om *Fauna et Flora Fennica!*»

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1896 au 13 mai 1897

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indication contraire.

1. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des Sciences Physiques, Naturelles et Climatologiques.

Bulletin:

Bône: Académie d'Hippone.

Bulletin: 27. 1894.

Comptes rendüs: 1895.

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben und Neuburg (a. V.).

Bericht: XXXII. 1896.

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.

Sitzungsberichte: 1896.

— Gesellschaft Naturforschender Freunde.

Sitzungsberichte:

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.

Verhandlungen: XXXVII. 1895; XXXVIII. 1896.

Bonn: Naturhistorischer Verein der Preussischen Rheinlande, Westfalens und des Regierungs-Bezirks Osnabrück.

Verhandlungen: 52, 2. 1895; 53, 1. 1896.

— Niederrheinische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.

Sitzungsberichte: 1895, 2, 1896, 1.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.

Jahresbericht:

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XIV, 2. 1897.

Breslau: Schlesische Gesellschaft für Vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 73. 1895.
Partsch, Litteratur d. Landes- u. Volkskunde d. Provinz Schlesien. IV. 1896.

— Verein für Schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge: XXI. 1896.
Festschrift zur Feier des fünfzigjährigen Bestehens des Vereins für schlesische Insectenkunde in Breslau. 1847—1897. Breslau 1897.

Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: XIII. 1892—95.

Colmar: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin (Mittheilungen) Nouv. Sér.: III. 1895—96.

Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge:

Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft: »Isis«.
Sitzungsberichte: 1895, 2; 1896, 1.

Erlangen: Physikalisch-Medicinische Societät.
Sitzungsberichte:

Frankfurt a. M.: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XXII, nebst Anhang. 1896; XXIII, 1—2. 1896—97. 4:o.
Bericht: 1896.

Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: XIII, 7—12. 1895—96.
Ernst Huth.
Societatum Litteræ: IX, 10—12. 1895; X, 1—6. 1896.

Freiburg i B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht:

Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht: XXXI. 1896.

Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen:

Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten: 1896, 1—4.
Geschäftliche Mittheilungen: 1896, 1—2.

Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht:
— Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: XXVIII. 1896.

Guben: Internationeller Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archiv:

Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta: LXI—LXVII. 1894—1896. 4:o.
Katalog der Bibliothek: II, 2—4. 1894—96.

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen:
Verhandlungen, 3:e Folge:
— Die Hamburgischen Wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch: XIII. 1895, mit Beiheft.
— Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen: IX. 1894—95.

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die Gesammte Naturkunde.
Bericht:

Helgoland: K. Biologische Anstalt.
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Neue Folge: I, 2. 1896; II. H. I. Abt. 1. 1896. 4:o.

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen: XI. 1888—95.

Kassel: Verein für Naturkunde.
Bericht: XLI. 1895—96.

Kiel: Kommission zur Wissenschaftlichen Untersuchungen der Deutschen Meere (voy. Helgoland).
— Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
Schriften:

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften: XXXVI. 1895; XXXVII. 1896. 4:o.

Landshut: Botanischer Verein.
Bericht: XIV. 1894—95.

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.
Mittheilungen: II, 9—11. 1896.

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht und Abhandlungen: 1894, 2.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der Gesammten Naturvissenschaften.
Sitzungsberichte: 1895.

Metz: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-physikalische (II:e) Classe.
Abhandlungen: XIX, 1. 1896. 4:o.
Sitzungsberichte: 1896, 1—4.
Inhaltsverzeichniss:
Almanach:

— Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte: IV. 1896.

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht: XXI. 1892—93.

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen: X, 4. 1896.
Jahresbericht:

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: XI. 1895—96.

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Bericht: V. 1894—95.
Correspondenz-Blatt:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung: 56. 1895; 57. 1896.

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes Bibliothek.
Thèses:

Stuttgart: Verein für Vaterländische Naturkunde in Württemberg.
Jahreshefte: 52. 1896.

Wiesbaden: Nassauischer Verein für Naturkunde.
Jahrbücher:

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: 1895.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals:
Annual Report:

Melbourne: National Gallery of Victoria.

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2:e Ser.: X, 4 (Nr. 80). 1895; 1896, 1 (Nr. 81) with Supplement, 2 (Nr. 82), 3 (Nr. 83).

— The Australian Museum.
Records: III, 1. 1897.
Report: 1895. 4:o.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht: XX. 1894—95; XXI. 1895—96.

Brünn: Naturforschender Verein.
Verhandlungen: XXXIV. 1895.
Bericht der Meteorologischen Commission: XIV. 1894.

Buda-Pest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Akademie der Wissenschaften).
Mathematikai és természettudományi közlemények: XXVI, 3—5. 1895.
Értekezések a természettudom. köreből:
Értekezések a mathemat. tudomàn. köreből:
Mathemat. és természettudom. ertesitö: XIII, 3—5. 1895; XIV, 1—2. 1896.
Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn: X—XIII, 1. 1893—95.
Almanach: 1896.
Rapport: 1895.
Daday, E. v. Cypridicola parasitica nov. gen. nov. sp. Ein neues Räderthier. Budapest. 1893.
Filarszky, Nándor. Die Characeen (Characeae L. Cl. Richard) mit besonderer Rücksicht auf die in Ungarn beobachteten Arten. Budapest 1893. 4:o.
Hegyfoky, Jakob. Über die Windrichtung in den Ländern der Ungarischen Krone nebst einem Anhang über Barometerstand und Regen. Budapest 1894 4:o.
Schafarzik, Franz. Die Pyroxen-Andesite des Cserhát. Eine petrographische und geologische Studie. Budapest. 1895.

Buda-Pest: Magyar Nemzeti Múzeum (Ungarisches National-Museum).
Természetrajzi Füzetek: XIX, 2—4. 1896; XX, 1—2. 1897.
Aquila. Journal pour l'Ornithologie: I. 1896.

— La Rédaction de »Rovartani Lapok».
Rovartani Lapok: IV, 1—5. 1897.

Cracovie: Académie des Sciences. (Akademija Umiejetnossci).
Sprawozdanie komisyi fizyograficznej: XXX. 1895.
Rozpravy wydzial matem. przyrod, 2:e Ser.: VII—IX. 1895.
Bulletin international: 1896, 4—10; 1897, 1—2.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.
Mittheilungen: 1894; 1895.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.
Verhandlungen und Mittheilungen: XLIV. 1895; XLV. 1896.
Der siebenbürgische Verein für Naturwissenschaften in Hermannstadt nach seiner Entstehung, seiner Entwicklung und seinem Bestande. Hermannstadt. 1896.

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).
Jahrbuch:

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-Medicinischer Verein.
Berichte: XXII. 1893—96.

Kolozsvárt (Klausenburg): Rédaction de »Magyar Növenytani Lapok».
Evlolyam:

— Erdélyi Múzeum-Egylet. Orvos Természettudományi Szakosztályából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-Naturwissenschaftliche Section).
II. Természettudományi szak (Naturwissensch. Abth.).
Értesitö (Sitzungsberichte): XXI, 1—3. 1896.
III. Népszerü szak.
Értesitö (Sitzungsberichte): XXI, 1. 1896.

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Abhandlungen, VII Folge:
Sitzungsberichte: 1895, 1—2.
Jahresbericht:
Verzeichniss d. Mitglieder:

— Naturhistorischer Verein »Lotos».
Lotos, Neue Folge:

Trencsén, Ung.: Trencsén Wármegyei Természettudományi Egylet. (Naturwissenschaftlicher Verein d. Trencséner Comitates).
Évkönyre (Jahresheft):

Triest: Museo Civico di Storia Naturale.
Atti:

Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth. I: CIV, 1—10. 1895.
Anzeiger: XXXIII, 11—27. 1896; XXXIV, 1—11. 1897.

— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen:

— K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: XLVI, 4—10. 1896.

— K. k. Geographische Gesellschaft.
Mittheilungen: XXXIX, 4—9. 1896.

— Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: XXXVI. 1895—96. 16:o.

— D:r R. v. Wettstein, Professeur.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: XLVI. 1896.

Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik:

Belgique.

Bruxelles: Académie Royale des Sciences.
Bulletin, 3:me Sér.:
Annuaire:

— Société Royale de Botanique.
Bulletin: XXXIV. 1895.

— Société Entomologique de Belgique.
Annales: XXXIX. 1895.
Table générale des Annales:
Mémoires: III—V. 1895—96.

— Société Royale Malacologique de Belgique.
Annales:
Procès-Verbal:

— Société Royal Linnéenne.
Bulletin: XXI, 7—9. 1896; XXII, 1—6. 1896—97.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museum Nacional.

Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Natural Science.

Proceedins and Transactions, Sér. 2: Sess. of 1894—95. II, 1; 1895—96. II, 2.

Chili.

Santiago: Société Scientifique du Chili.

Actes:

Costa Rica.

San José: Museo Nacional. Republica de Costa Rica.

Anales:

Alfaro, A. Informe presentado al señor Secretario de Estado en el despacho de fomento. San José. 1896. 4:o.

Antigüedades de Costa Rica. I. 1896.

Mamíferos de Costa Rica. San José. 1897.

Biolley, P. Moluscos terrestres y fluviatiles de la meseta central de Costa Rica. San José. 1897.

Tristan, J. Fid. Insectos de Costa Rica. San José. 1897.

Danemarc.

Kjöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.

Skrifter (Mémoires). 6:te Række, naturvidenskap. og mathem. Afdeln.:

Oversigt: 1896, 3—6; 1897, 1.

— Naturhistorisk Forening.

Videnskabelige Meddelelser: 1896.

— Botanisk Forening.

Botanisk Tidskrift: XX, 2—3. 1896.

Meddelelser:

Medlemsliste:

— Entomologisk Forening.

Espagne.

Madrid: R. Academia de Ciencias.

Memorias:

Revista:

États-Unis.

Baltimore, Md.: Johns Hopkins University.
Circulars: XV, 125—126. 1896; XVI, 128. 1897. 4:o.
Memoirs from the Biological Laboratory. II. 4:o.

Boston, Mass.: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings: XXXI. 1896; XXXII, 1. 1896.

— Boston Society of Natural History.
Memoirs: V. 1—2. 1895. 4:o.
Proceedings: XXVI, 4. 1895; XXVII. p. 1—74, 201—241. 1896.
Occasional Papers:

Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.
List of Birds:

Cambridge, Mass.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs: XXII. 1896. 4:o.
Bulletin: XXVIII, 2—3. 1896; XXIX, 2—6. 1896; XXX, 2—5. 1896—97; XXXI, 1. 1896.
Annual Report: 1895—96.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: XII, 2. 1895.

Chicago, Ill.: Academy of Sciences.
Bulletin: II, 2. 1895.
Annual Report: 1895.

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.
Proceedings:

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres.
Transactions: X, 1894—95.

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Transactions: VII. 1894—95.
Proceedings:
Annual Address:

Minneapolis, Minn.: Geological and Natural History Survey of Minnesota.

New-Brighton, N. Y.: Natural Science Association of Staten Island.
Proceedings: V, 7—10. 1896; VI, 1—6. 1896—97.
Special: 21. 1896.

New-Haven, Conn.: Connecticut Academy of Arts and Sciences.
Transactions:

New-York, N. Y.: New-York Academy of Sciences.
Memoirs: I, 1. 1895. 4:o.
Annals: VIII. 6—12. 1895. Index. 1896; IX, 1—3. 1896.
Transactions:
Index:

Philadelphia, Pa.: Acadamy of Natural Sciences.
Proceedings: 1895, 3; 1896, 1—2.

— American Philosophical Society.
Proceedings: XXXIV, 148—149. 1895: XXXV, 151—152. 1896.
Report:
Subject Register:
Supplement Register:

— Wagner Free Institut of Science.
Transactions: IV. 1896.

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings: III, 1. 1896.

San Francisco, Cal.: California Academy of Sciences.
Memoirs: II, 5. 1896. 4:o.
Proceedings, Sec. Ser.: V, 1—2. 1895—96.
Occasional Papers:

Springfield, Ill.: The State Entomologist of the Illinois.
Report: XIX. 1896.

S:t Louis, Mo.: Academy of Science.
Transactions:

Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions:

Trenton, N. J.: New Jersey Natural History Society (formerly The Trenton Natural History Society).
Journal:

Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies:

Urbana, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: III, Index. 1896; IV. 1896; V, 1. 1896.
Article: VI—IX.1895—96; XV. 1896.
University of Illinois: Bienniel Report of the Biological Experiment Station 1895—96. Chicago 1897.

Washington, D. C.: Department of Interior (U. S. Geological Survey).
Monographs:
Bulletin: 123—126, 128—129, 131—134.

Annual Report: XV. 1893—94; XVI. 1894—95.
Mineral Resources:

Washington, D. C.: Department of Agriculture.
Report:

— Division of Ornithology and Mammology.
North American Fauna: 11—12. 1896.
Bulletin:

— Division of Economic Ornithology and Mammology.
Bulletin:

— Smithsonian Institution (U. S. National Museum).
Annual Report: 1894.
Report of the U. S. National Museum:
Bulletin of the U. S. National Museum:

— Anthropological Society.
The American Anthropologist: IX, 1—5, 7—10, 12. 1896; X, 1. 1897.
Special Papers:

— Entomological Society.
Proceedings: III, 5. 1896; IV, 1. 1896.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta: XXI. 1896. 4:o.
Bidrag:
Öfversigt: XXXVIII. 1895—96.
Observations météorologiques:

— Geografiska Föreningen.
Vetenskapliga Meddelanden:
Tidskrift: VIII. 1896.

— Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia: XII. 1896; XIII. 1896.

— Universitets-Biblioteket (par Mr le Bibliothécaire, dr V. Vasenius).

— Finska Forstföreningen.
Meddelanden: XII. 1896.
Ströskrifter:

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Memoires:
Bulletin: XII, 271—282. 1894—95.

Angers: Société d'Études Scientifiques.
Bulletin, Nouv. Sér.: XXIV. 1894.

Béziers: Socété d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin: XVIII. 1895.

Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes: XLVII (5:e Sér. T. VII) 1894; XLVIII (5:e Sér. T. VIII) 1895; XLIX (5:e Sér. T. IX) 1896.

Caen: Société Linnéenne de Normandie.
Bulletin, 4:e Sér.: IX, 2—3. 1895.

Cherbourg: Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques.
Memoires: XXIX (3:e Sér. T. IX) 1892—95.

La Rochelle: Académie. Société des Sciences Naturelles.
Annales: 31. 1895; 32. 1896.

Lille: La Rédaction de »Revue Biologique» du Nord de la France.
Revue Biologique:

Lyon: Société Linnéenne.
Annales, N. Sér.: XLI. 1894; XLII. 1895.

— Muséum d'Histoire Naturelle.
Archives:

— Société Botanique de Lyon.
Annales: XIX. 1893—94; XX. 1895.
Bulletin:

Marseille: Musée d'Histoire Naturelle.
Annales, Zoologie:

Montpellier: Academie des Sciences et Lettres.
Mémoires de la section de médecine, 2:e Sér.:
Mémoires de la section des sciences, 2:e Sér.:

Nancy: Société des Sciences. (Ci-devant Sociéte des Sciences Naturelles de Strasbourg).
Bulletin, 2:e Sér.: XVI, 30 (28:e Ann.) 1895.
Bulletin des séances: VII, 1—5. 1895.

Nantes: Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin: V, 3—4. 1895; VI. 1—3. 1896.

Nantes: Sociétè Académique de Nantes.
Annales, 7:e Sér.: VI. 1895.

Nimes: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin: XXIII, 3—4. 1895; XXIV, 1—3. 1896.
Supplement:

Paris: Société Botanique de France.
Bulletin:

— Société Entomologique de France.
Annales: LXIV. 1895.

— Société Zoologique de France.
Mémoires: VIII. 1895.
Bülletin: XX. 1895.

— Muséum d'Histoire Naturelle.

— Société de Géographie.
Bulletin, 7:e Sér.: XVI, 4. 1895; XVII, 1—3. 1896.
Comptes rendus: 1896, 8—19; 1897, 1—7.

— Rédaction de »la Feuille des jeunes naturalistes».
Feuille, 3:e Sér.:

Reims: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.: V, 1—3. 1896.
Comptes rendus:
Travaux: IV, 2. 1896; V, 3. 1896.
Procès verbaux: V, 3. 1896.

Rouen: Société des Amis des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.: XXX, 2. 1894.

Toulouse: Société d,Histoire Naturelle.
Bulletin:

— Société des Sciences Physiques et Naturelles.
Bulletin:

— Société Française de Botanique.
Revue de Botanique:

Grande-Bretagne et Irlande.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions: XXXVII, 3—4. 1893- 95; XXXVIII, 1—2. 1894 —95. 4:o.
Proceedings: XX. 1893—94.

— Botanical Society.
Transactions:

Proceedings:
Transactions and Proceedings: XX, 2—3. 1895—96.
Annual Report:

Edinburgh: La Rédaction de »The Annals of Scottish Natural History».
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions, N. S.: IV, 2. 1894—95.

London: Royal Society.
Proceedings: LIX, 357—359. 1896; LX, 360—367. 1896—97; LXI, 369—370. 1897.

— Linnean Society.
Journal, Botany: XXX, 211. 1895; XXXI, 212—217. 1895—96.
Journal, Zoology: XXV, 161—162. 1895—96.
List of the Society: 1895—96.
Proceedings: 1894—95.
General Index to the first twenty Volumes of the Journal (Zoology), and the Zoological portion of the proceedings, November 1838 to 1890, of the Linnean Society. London 1896.

— Royal Gardens, Kew.
Bulletin:

— Harting, J. E. and Distant, W. L.
The Zoologist: XX, 233—240, 1896; 4 Ser.: I, 1—4 (N:o 667—670). 1897.

Newcastle-upon Tyne: Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle-upon-Tyne.
Transactions: XIII, 1. 1896.

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.: IV, 3—4. 1896—97.

Italie.

Bologna: R. Accademia delle Scienze.
Memorie, Ser. 5: IV, 1894. 4:o.
Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 4: VIII (Anno LXXII). 1895. 4:o.
Bullettino mensile, Nuovo Ser.: 39—40. 1895; 44—45. 1896.

Firenze: Società Entomologica Italiana.
Bulletino: XXVII, 3—4. 1895; XXVIII, 1—2. 1896.

Genova: Museo Civico di Storia Naturale.
Annali, Ser. 2:a: XVI (XXXVI). 1896.
— Direzione del Giornale »Malpighia».
Malpighia: X, 5—12. 1896.

Milano: Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di Storia Naturale.
Atti: XXXVI. 1896—97.
Memorie, Nuova Ser.:

Modena: R. Accademia di Scienze Naturali.
Memorie, Ser. 2: X. 1894; XI. 1895. 4:o.
— Società dei Naturalisti.
Atti, Ser. 3: XIII (Anno 28), 2. 1895; XIV (Anno 29), 1. 1896.

Napoli: R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche.
Atti, Ser. 2:
Rendiconto, Ser. 3: II (Anno XXXV), 4—12. 1896; III (Anno XXXVI), 1—3. 1897.
— Società Africana d'Italia.
Bollettino:
— Società di Naturalisti.
Bolletino, Ser. I:

Padova: Società Veneto-Trentina di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 2:a:
Bulletino: VI, 2. 1896.
— Redattore della »La Nuova Notarisia».
L. N. Notarisia: II, 3. 1891; III—VII. 1892—1896; VIII, 1—2. 1897.

Palermo: Redazione della »Naturalista Siciliano».
Il Natur. Sicil., N. Ser.: I. 1896.
— R. Orto Botanico di Palermo.
Bollettino: I, 1. 1897.

Pisa: Società Toscana di Scienze Naturali.
Memorie:
Processi verbali: X, p. 121—200. 1895—97.

Portici: Redazione delle »Rivista di Patologia vegetale».
Rivista:

Roma: R. Istituto Botanico.
Annuario: VI, 2. 1896. 4:o.
— Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio- Emanuele.
Bollettino:
Indice:

Roma: Società Romana per gli Studi Zoologici.
Bollettino: V, 1—2. 1896.

Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:

Venezia: Redazione della »Notarisia«.
Notarisia, Serie Notarisia-Neptunia: XI, 1—3. 1896.
Sommario:

Japon.

Tōkyō: College of Science, Imperial University.
Journal: IX, 2. 1897; X, 1. 1896.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal: II, 3. 1896.
Annual Report: 1895—96.

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I: LXIV, 4. Title page a. Index, 1895; LXV, 1—2. 1896.
Journal, P. II: LXV, 1—2. 1896.
Journal, P. III: Title page and Index for 1893.
Proceedings: 1895, 9—10; 1896, 1—5.
Index: 1895.
Annual Address: 1896.

Luxembourg.

Luxembourg: Société Botanique.
Recueil des Mémoires et des Travaux:
— »Fauna«, Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois).
Mittheilungen (Comptes Rendus):

Norvège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarsbog: 1896.

Aarsberetning:
Sars, G. O. An account of the Crustacea of Norway. I. 1895; II. 1—2. 1896. 4:o.

Christiania: Universitet.
— Videnskabs Selskabet.
Forhandlinger:
Nyt Magazin for Naturvidenskaberne:

Stavanger: Stavanger Museum.
Aarsberetning: 1895.

Trondhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter: 1894; 1895.

Tromsö: Museum.
Aarshefter:
Aarsberetning.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen, Afd. Natuurkunde, Tweede Sectie: IV, 7—9. 1895; V, 1—3. 1896.
Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurk., 3:e Reeks:
Register of de Verslagen and Mededeelingen:
Verslagen van de Zittingen: IV. 1895—96.
Jaarboek: 1895.
Prodromus Floræ Batavæ:
— Genootschap ter Bevordering van Natuur-, Genees- en Heelkunde. Sectie voor Natuurwetenschappen.
Maandblad: XX, 8. 1896; XXI, 1—2. 1897.
Werken, Tweede Serie: III, 1. 1896.

Groningen: Naturkundig Genootschap.
Verslag: 1895.

Harlem: La Société Hollandaise des Sciences.
Archives néerlandaises: XXX. 1896—97.

Leiden: Nederlandsche Dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.: V, 1. 1896.
Catalogus d. Bibliothek:
Compte-rendu des séances du troisième congres international de Zoologie. Leyde — 16—21 Septembre — 1895. Leyde 1896.

Nijmegen: Nederlandsche Botanische Vereeniging.
N. Kruidkundig Archief, 3:de Sér.: I, 1. 1896.

Naamlijst der Nederlandsche Phanerogamen en Vaatkryptogamen voorkomende in het Nederlandsch kruidkundig Archief. Serie I. Dl. I—V en Serie II. Dl. I—VI. Nijmegen 1896.

'sGravenhage: Nederlandsche Entomologische Vereeniging.

Tijdschrift: XXXVIII, 2—4. 1894—95; XXXIX, 1—4. 1896.

Utrecht: Société Provincial des Arts et Sciences.

Verslag: 1895.

Aanteekeningen: 1895.

Portugal.

Lisboa: Academia Real das Sciencias. Classe de science, mathem., physic. e. natur.

Memorias, Nova Ser.:

Jornal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad Cientifica Argentina.

Anales: XLI, 4—6. 1896; XLII, 1—6. 1896; XLIII, 1—3. 1897.

— La Rédaction de »Revista Argentina de Historia Natural».

Revista:

— Museo de Productos Argentinos.

Boletin:

— Museo Nacional de Buenos Aires. (Ci-devant Museo Publico).

Anales: IV (Ser. 2. T. I). 1895.

Córdoba: Academia Nacional de Ciéncias.

Actas:

Boletin: XIV, 3—4. 1895; XV, 1. 1896.

La Plata: Museo de la Plata.

Revista:

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.

Schriften:

Archiv, 2:te Ser.: XI, 2. 1897.

Sitzungsberichte: XI, 2. 1896.

Kharkow: Société des Naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.

Travaux (Trudi): XXVI—XXIX. 1891—95.

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.

Mémoires: XIV, 2. 1897; XV, 1. 1896.

Procès- Verbal: 1894.

Minusinsk: Museum: 1895.

Moscou: Société Imperiale des Naturalistes.

Nouvaux Mémoires:

Bulletin: 1896, 1—3.

Meteorologische Beobachtungen:

Матеріалы къ познанію Фауны и Флоры Россійской имперіи. Отдѣль зоологическій. II. 1896.

Odessa: Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie.

Mémoires: XX, 2. 1896; XXI, 1. 1897.

Riga: Naturforschender Verein.

Correspondenzblatt: XXXIX. 1896.

Arbeiten, Neue Folge:

Lorenz, Th. Verzeichniss zur Sammlung abnormer und hybrider Wildhühner. Riga 1895.

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des Sciences.

Mémoires, 7:e Sér.: XLII, 13. 1895. 4:o.

Mémoires, 8:e Sér.: II, 2. 1895; III, 2. 1895; IV, 1. 1896.

Mélanges biologiques:

Bulletin, Nouv. Sér.:

Bulletin, V:e Sér.: IV, 5. 1896; V. 1896; VI. 1—3. 1897.

Annuaire du Musée zoologique: 1896, 1—4.

— Hortus Botanicus.

Acta: XV, 1. 1896.

— Societas Entomologica Rossica.

Horæ: XXX. 1895—96.

— La Société Impériale des Naturalistes de S:t Pétersbourg.

Trudi (Travaux):

Section de Botanique.

Travaux: XXVI. 1896.

Section de Zoologie et de Physiologie.

Travaux: XXVI, 2. 1896.

Section de Géologie et Minéralogie.

Travaux: XXI, 2. 1896; XXIV. 1896.

Comptes rendus: XXVII, I, 1—5. 1896.

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.
Handlingar: XXXII. 1897.

Lund: Universitetet.
Acta (Årsskrift). Afd. II. K. Fysiografiska Sällskapets Handlingar: XXXII. 1896. 4:o.

— La Rédaction de »Botaniska Notiser».
Botaniska Notiser: 1896, 3—6; 1897, 1—2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.
Handlingar, Ny följd; XXIII, 1—2. 1888—89; XXIV, 1—2. 1890—91; XXVII. 1895—96; XXVIII. 1895—96. 4:o.
Bihang, Afdeln. 3. Botanik: 21. 1895—96.
Bihang, Afdeln. 4. Zoologi: 21. 1895—96.
Öfversigt: 53. 1896.
Lefnadsteckningar:

— Entomologiska Föreningen.
Entomologisk Tidskrift: XVII. 1896.

— Bergianska Stiftelsen.
Acta Horti Bergiani:

Upsala: R. Societas Scientiarum.
Nova Acta, Ser. 3:

— Kongl. Universitetet. (par Mr le Bibliothécaire, Prof. Annerstedt).
Redogörelse: 1895—96.
Fries, Th. M. Bidrag till en lefnadsteckning öfver Carl von Linné. III—IV. Inbjudningsskrifter. Upsala 1895.
Floderus, M. Über die Bildung der Follikelhüllen bei den Ascidien. Inaug. diss. Upsala 1896.
Johansson, L. Bidrag till kännedomen om Sveriges Ichthyobdellider. Ak. afh. Upsala 1896.
Nyman, E. Om byggnaden och utvecklingen of Oedipodium Griffithianum (Dicks.) Schwaegr. Ak. afh. Upsala 1896.
Sjöstedt, Y. Zur Ornithologie Kameruns nebst einigen Angaben über die Sängetiere des Landes. Inaug. diss. Stockholm 1896. 4:o.
Strömman, P. Leptocephalids in the University zoological Museum at Upsala. Upsala 1896.
Bulletin of the Geological Institution: II, P. 2. Nr. 4. 1895. Upsala 1896.
Zoologiska studier. Festskrift Wilhelm Lilljeborg tillegnad på hans åttionde förelsedag af svenska zoologer. Upsala 1896. 4:o.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen: XI, 2. 1896.

Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen:

— La Société Botanique Suisse (Schweizerische Botanische Gesellschaft).
Bulletin (Berichte): VI. 1896.

Chambésy près Genève: L'Herbier Boissier.
Bulletin: IV, 4—12. 1896; V, 1—4. 1897.
Hortus Boissieranus. Genève et Bale. 1896.

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge: XXXIX. 1895—96. 4:o.

Genève: Société de Physique et d'Histoire Naturelle.
Mémoires:

Lausanne: Société Vaudoise des Sciences Naturelles.
Bulletin, 4:me Sér.: XXXII, 120—122. 1896.

Neuchâtel: Société des Sciences Naturelles.
Bulletin:

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: 1894—95.

Schaffhausen: Schweizerische Entomologische Gesellschaft (Société Entomologique Suisse).
Mittheilungen (Bulletin): IX, 8—9. 1896.

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales: IV. 1896; V. 1896; VII, 1. 1896.

2. Dons.

Agardh, J. G., Analecta algologica. Observationes de speciebus algarum minus cognitis earumque dispositione. Continuatio III. Lundae MDCCCXCVI. 4:o.

Aurivillius, C. W. S., Das Plankton des Baltischen Meeres. Bih. K. Sv. Vet.-Akad. Hand. 21. Afd. IV. N:o 8. Stockholm 1896 (par M. le Prof. P. T. Cleve).

Benton, Fr., The Honey bee. A manual of Instruction in apiculture. Washington. 1896.

Berlese, A., Le Cocciniglie Italiane viventi sugli Agrumi. P. I—III. Avellino 1893—96.

Blytt, A., Bidrag til kundskaben om Norges soparter. IV. Peronosporaceae, Chytridiaceae, Protomycetaceae, Ustilagineae, Uredineae. Christ. Vidensk.-Selsk. Forh. 1896. N:o 6. Christiania 1896.

Brenner, M., Bidrag till kännedomen af Lichenologin i Finland 1673—1896. Helsingfors 1896.

Cleve, P. T., Synopsis of the naviculoid Diatoms. P. I—II. Sep. aftr. K. Sv. Vet.-Akad. Handl. XXVI. N:o 2, XXVII, N:o 3. Stockholm 1894—95. 4:o.

— Redogörelse för de svenska hydrografiska undersökningarna åren 1893—94 under ledning af G. Ekman, O. Pettersson och A. Wijkander. II. Planktonundersökningar. Cilioflagellater och Diatomacéer. Bih. K. Sv. Vet.-Akad. Handl. 20. Afd. III. N:o 2. Stocholm 1894.

— und *Grunow, A.*, Beiträge zur Kenntniss der arctischen Diatomeen. Sep. aftr. K. Sv. Vet.-Ak. Handl. XVII. N:o 2. Stocholm 1880. 4:o.

— und *Jentzsch, A.*, Ueber einige diluviale und alluviale Diatomeenschichten Norddeutschlands. Sep. Abdr. Schrift. physik.-ökon. Ges. Königsb. Bd. XXII. Königsberg i. Pr. 1882. 4:o.

Facultad de Agronomía y Veterinaria (Buenos Ayres).
Revista: XVI—XIX. 1896.

Finska Landtbruksstyrelsen (Suom. Maanviljelyshallitus).
Meddelanden (Tiedonantoja):

XIV. Landtbruksstyrelsens Berättelse för åren 1892, 1893 och 1894. Helsingfors 1896.

XVII. *Mannerheim, J.*, Berättelse till Landtbruksstyrelsen öfver en år 1893—94 med statsunderstöd företagen resa i utlandet för studier i husdjursafvel. Helsingfors 1896.

XVIII. *Grotenfelt, G.*, Landtbruksstyrelsens klöfver- och gräsfröenquête år 1894. Helsingfors 1896.
Id en finnois.

Grill, Claes, Catalogus coleopterorum Scandinaviae, Daniae et Fenniae adjectis synonymis gravioribus, observationibus et indigata singulorum distributione geographica. Holmiae MDCCCXCVI.

Grilli, C., Algae nonnullae in regione Picena lectae. Estr. Bull. Soc. Bot. Ital. 1897 (par M. M. Brenner).

Hjelt, Otto E. A., Naturhistoriens studium vid Åbo universitet. Åbo Univ. Lärdomshistoria 6. Naturalhistorien. Skr. utg. af Sv. Lit. Sällsk. i Finland XXXII. Helsingfors 1896.

Koninglijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut. (L'Institut Royal Météorologique des Pays.Bas).
Meteorologisch Jaerboek voor 1894. XLVI. Utrecht 1896.

Nylander, W., Les Lichens des environs de Paris. Paris 1896.

Reuter, E., Über die Palpen der Rhopaloceren. Ein Beitrag zur Erkenntnis der verwandtschaftlichen Beziehungen unter den Tagfaltern. Helsingfors 1896. 4:o.

Reuter, O. M., Species palaearcticae generis Acanthia Fabr., Latr. Helsingforsiae MDCCCXCV. 4:o.

— Hemiptera Gymnocerata Europae. T. V. Helsingforsiae MDCCCXCVI. 4:o.

Rönnbäck, W., Botanisk Terminologi. Manuskript af Senator J. Ph. Palmén. Åbo 1826 (par M. le Prof. J. A. Palmén).

Saint-Lager, Les nouvelles Flores de France. Étude bibliographique. Paris 1894.

— La vigne du mont Ida et le Vaccinium. Paris 1896.

Université de Lausanne. Index bibliographique de la Faculté des sciences. Lausanne 1896.

Wainio, E., Lichenes Antillarum a W. R. Elliott collecti. Journ. of Bot. 1895—96.

Warnstorf, C., Bemerkungen über einige im Harz vorkommende Lebermoose. Abdr. Schr. natural. Ver. Harz. VI. Wernigerode 1891.

— Beiträge zur Ruppiner Flora mit besonderer Berücksichtigung der Pteridophyten. Wernigerode 1892.

— Beiträge zur Flora von Pommern. Sep. Abdr. Abh. Bot. Ver. Brandenb. XXXIV. 1892.

— Einige neue exotische Sphagna. Sep.-Abdr. Hedwigia. 1892 H. 4.

— Beiträge zur Kenntniss exotischer Sphagna. Ibid. 1893. H. 1.

— Beobachtungen in der Ruppiner Flora im Jahre 1893. Sep.-Abdr. Abh. Bot. Ver. Brandenb. XXXV. 1893.

— Botanische Beobachtungen aus der Provinz Brandenburg im Jahre 1894. Ibid. XXXVII. 1894.

— Weitere Beiträge zur Moosflora des Oberharzes. Sonderabdr. Zeitschr. Naturw. Ver. Harzes. IX. Wernigerode 1894.

— Cryptogamae Centrali-americanae in Guatemala, Costa-Rica, Columbia & Ecuador a cl. F. Lehmann lectae. Extr. du Bull. de l'Herb. Boiss. II. N:o 6. 1894.

— Einige Beiträge zur Kenntniss und Verbreitung der Laub- und Torfmoose in den baltischen Provinzen Russlands. Sep.-Abdr. Sitzb. Dorp. Naturf. Ges. X. 1894.

— Neuheiten aus der Ruppiner Flora 1895. Sep.-Abdr. Verh. Bot. Ver. Brandenb. XXXVII. 1895.

— Weitere Beiträge zur Flora von Pommern. Ibid. 1895.

Warnsdorf, C., Beiträge zur Kenntnis der Bryophyten Ungarns. Sep.-Abdr. Oest. bot. Zeitschr. 1895. Nr. 3—4.

— Bidens connatus Mühlenberg, ein neuer Bürger der europäischen Flora. Ibid. 1895 Nr. 12.

— Weitere Beiträge zur Moosflora des Harzes. Sonderabdr. Zeitschr. Naturw. Ver. Harzes. X. Wernigerode 1895.

— Blütenbiologische Beobachtungen aus der Ruppiner Flora im Jahre 1895. Sep.-Abdr. Bot. Ver. Brandenb. XXXVIII. 1896.

— Neue Beiträge zur kryptogamenflora der Mark Brandenburg. Ibid. XXXIX. 1897.

— Über die deutschen Thuidium-Arten aus der Section Euthuidium. Sonderabdr. Zeitschr. Naturw. Ver. Harzes. XI. Wernigerode 1896.

— Blütenbiologische Beobachtungen bei Neuruppin im Jahre 1896. Ibid.

Wettstein, R. von, Die europäischen Arten der Gattung Gentiana aus der Section Endotricha Froel. und ihr entwicklungsgeschichtlicher Zusammenhang. Sep.-Abdr. Denkschr. Math.-Naturw. Cl. K. Ak. Wiss. Wien. Bd. LXIV. 4:o.

Helsingfors le 13 mai 1897.

Enzio Reuter.
Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen.

1896—1897.

I. Zoologie.

Mammalia.

Herr A. J. Mela legte ein lebendes Exemplar einer schwanzlosen Katze aus Pieksämäki vor und teilte mit, dass die durch Paarung zwischen dieser und der gewöhnlichen lang geschwänzten Form entstandene Nachkommenschaft teils aus schwanzlosen, teils aus langgeschwänzten Individuen besteht. S. 4.

Herr A. W. Granit berichtete über das Vorkommen eines dauernden Elenstandes in Sodankylä in Lappland. S. 54.

Über den sog. norwegischen Lemming (*Myodes lemmus* L.) und seine Wanderungen hielt herr A. W. Granit einen längeren Vortrag, in welchem er die Ansicht geltend machte, dass der Lemming in jedem Frühling wanderte, m. a. W., dass er *zum Sommer seinen Aufenthaltsort wechselte.* Die Ursache der Wanderungen soll nicht im Mangel an Nahrung, sondern wahrscheinlich in der während des Sommers in den Gebirgsgegenden herrschenden Dürre bestehen. Der Redner hatte die Beobachtung gemacht, dass auch Rückzüge nach der Heimat stattfinden. S. 106—118.

Aves.

Vermischte Notizen.

Herr A. J. Mela legte Eier von *Ampelis garrulus* L. aus Pieksämäki vor. Das Nest dieser Art wurde in Finland früher nicht so südlich angetroffen. S. 5.

Herr A. Westerlund teilte brieflich mit, dass er im Kirchspiel Jorois wahrscheinlich *Calamoherpe fluviatilis* oder *C. nævia* gesehen hatte. S. 21.

Herr O. I. Bergroth berichtete über das Vorkommen einiger Vogelarten in Russisch-Karelien: *Larus argentatus*, *Machetes pugnax, Strepsilas interpres*. S. 37—38.

Herr Prof. J. A. Palmén teilte mit, dass nach brieflicher Angabe von Herrn O. Collin in Tavastehus ein Nest mit zwei Eiern von *Aqvila clanga* oder vielleicht von *A. nævia* im südlichen Tawastland angetroffen wurde. S. 80.

Herr A. Arrhenius machte die Erwähnung, dass der Schüler Å. Laurén am 9 Mai drei Exemplare von *Ciconia alba* im Kirchspiel Helsinge (Nyland) beobachtet hatte. S. 81.

Vorgelegt wurde:

Machetes pugnax L. Nyland, Porkkala: P. Meriläinen. S. 49.
Surnia nyctea L. Nyland, Porkkala: P. Meriläinen. S. 49.
Tetrastes bonasia L. lichte Farbenvarietät, Nyland, Vichtis: P. Meriläinen. S. 49.
Phalacrocorax carbo L. Nyslott: E. J. Buddén. S. 80.

Pisces.

Herr A. Westerlund gab eine Mitteilung über einen Fund von *Abramidopsis Leuckartii* Heck. im See Putkijärvi im Kirchspiel Rantasalmi (Savolaks) sowie eine Beschreibung dieses interessanten Mischlinges, nach welcher die fragliche Form sich einigermassen von der von Siebold (»Die Süsswasserfische von Mittel-Europa», Leipzig 1833, p. 133—137) beschriebenen unterscheidet. S. 102—105.

Insecta.

Von Herrn A. Westerlund in Kuopio wurde eine interessante Sammlung von »Winterinsekten» eingesandt, unter denen *Schöttella sangvinolenta*, *Entomobrya marginata*, *Isotoma Westerlundi*, *Aradus corticalis* und *Aphalara exilis* zu erwähnen waren S. 80.

Coleoptera.

Vermischte Notizen.

Herr Prof. J. Sahlberg gab eine Mitteilung über im Spätherbst in der Umgebung von Helsingfors gefundene **Anisotomiden und Coloniden.** Diese Insekten sind bekanntlich im allgemeinen in stillen und warmen Sommerabenden anzutreffen, der Redner hatte sie aber zu seiner Überraschung auch im Spätherbst und zwar vormittags auf mit *Calamagrostis* bewachsenen steinigen und sandigen waldigen Abhängen gefunden. Unter den erbeuteten Arten waren hervorzuheben: *Anisotoma punctulata* Gyll., *A. ruficollis* n. sp., *A. silesiaca* Kraatz, *Hydnobius spinipes* Gyll., *H. spinula* Zett., *Myloechus armipes* Thoms. sowie *A. inordinata* n. sp. aus Kuopio. S. 28—33.

Herr Prof. J. Sahlberg legte ein Exemplar von *Attagenus pantherinus* Ahr. vor, welches von Herrn B. Poppius im entomologischen Museum in Helsingfors angetroffen wurde. Diese för Insektensammlungen schädliche Art wurde früher nicht im nördlichen Europa gefunden, sie kann auch nicht der finländischen Fauna eigentlich zugezählt werden. S. 47.

Neu für das Gebiet.

Negastrius 4-pustulatus Fabr. Halbinsel Saoneshje und Kosmosero in Russisch Karelien: B. Poppius. S. 5.

Anisotoma ruficollis n. sp. In der Nähe von Helsingfors: J. Sahlberg. S. 29—30, 31—32.

A. inordinata n. sp. In der Nähe von Kuopio: J. Sahlberg. S. 32—33.

Mylœchus armipes Thoms. Bei Helsingfors: J. Sahlberg. S. 30.

Aphodius scropha Fabr. Vaschein (bei dem Fluss Swir): B. Poppius. S. 33—34.

Vorgelegt wurde:

Licinus depressus Payk. In der Nähe von Viborg (oder Helsingfors?): A. J. Silfvenius. S. 46.

Amara convexiuscula Åbo: A. K. Cajander. S. 48.

Diptera.

Prof. O. M. Reuter legte mehrere durch lebhaftes Springvermögen ausgezeichnete, in Salz lebende Fliegenlarven vor. S. 21. Später ergab sich, nachdem einige Imagines sich entwickelt hatten, dess die Larven der bekannten, in Käse lebenden *Piophila casei* angehörten. S. 55.

Lepidoptera.

Es wurde eine von Herrn Guido Schneider in S:t Petersburg eingesandte Mitteilung: »Zur Lepidopterenfauna von Esbo-Löfö» vorgetragen. S. 9—12.

Neu für das Gebiet.

Catocala sponsa L. Nyland, Esbo-Löfö: G. Schneider. S. 11.
Emmelia trabealis Sc. Nyland, Esbo-Löfö: A. Luther. S. 12.
Dasystoma salicella Hb. Karelien, Valkjärvi: K. J. Ehnberg; Åland: J. E. Montell. S. 81.

Wichtigere neue Fundorte.

Malacodea regelaria Tengstr. Kemi: K. J. Ehnberg. S. 47.
Semioscopis strigulana Fabr. Kemi: K. J. Ehnberg. S. 47.

Rhynchota.

Herr Dr E. Reuter demonstrierte die för Finland neue Psyllode *Trioza dispar* F. Lw. nebst in Spiritus aufbewahrten Larven und von ihnen deformierten Blättern von *Taraxacum officinale.* S. 54—55.

Neu für das Gebiet.

Trioza remota Åbo, Pargas: O. M. Reuter. S. 55.

Wichtigere neue Fundorte.

Melampsalta montana Scop. Savolaks, Rantasalmi: A. Westerlund. S. 21.

Vorgelegt wurde:

Melampsalta montana Scop. Nyland, Lojo: K. Rein. S. 12.

Trichoptera.

Herr W. Borg gab einige Mitteilungen über die Larve von *Agroylea argyricola,* welche von ihm bei Esbo-Löfö (Nyland) beobachtet wurde. S. 48.

Neuroptera.

Wichtigere neue Fundorte.

Myrmeleon formicarius L. Savolaks, Jorois: Anna Lempinen. S. 21.

Collembola.

Herr Prof. O. M. Reuter gab eine Mitteilung über **auf Schnee gefundene Collembola.** Zu den von Herrn Dr. H. Schött in Entomologisk Tidskrift XVII, p. 113—128 erwähnten neun auf Schnee und Eis angetroffenen Arten sind nach einem vom Redner in Medd. Soc. F. et Fl. Fennica IX, p. 72—77 publicierten Aufsatz noch fünf hinzuzufügen, und zwar *Lepidocyrtus lanuginosus* Gmel., *Entomobrya muscorum* Tullb., *E. lanuginosa* Nic., *Orchesella cincta* L. und *O. rufescens* Lubb. Von Herrn A. Westerlund in Kuopio sind noch zwei Arten auf Schnee gefunden, nämlich *Entomobrya marginata* Tullb., sowie eine den 25 Febr. und wieder den 25 März entdeckte neue Art, die vom Redner unter dem Namen *Isotoma Westerlundi* beschrieben wird. Von Herrn Westerlund wurde ausserdem noch die für Finland früher nicht sicher bekannte *Schöttella* (= *Achorutes*) *uniungviculata* Tullb. den 9 Jan. bei —5° C. in einem morschen Baumstrunke bei Kuopio gefunden. S. 44—46.

Neu für das Gebiet.

Entomobrya marginata Tullb. Kuopio: A. Westerlund. S. 45, 80.
Isotoma Westerlundi Reut. Kuopio: A. Westerlund. S. 45, 80.

Acarida.

Herr E. Nordenskiöld demonstrierte eine aus 34 Arten bestehende Sammlung finländischer Hydrachniden. S. 12.

Eine kleine Acaridensammlung wurde von Herrn E. Nordenskiöld vorgelegt. Bezüglich der Arten siehe S. 54.

Crustacea.

Herr Dr O. Nordqvist berichtete über einen Fund von relikten Crustaceen im See Kolimajärvi in Tawastland, und zwar wurden Exemplare von *Mysis relicta*, *Gammaracanthus loricatus* und *Pontoporeia affinis* vorgelegt. S. 18.

II. Botanik.

Plantæ vasculares.

Vermischte Notizen.

Kand. O. Bergroth berichtete über seine mit Stud. I. Lindroth im Sommer 1896 ausgeführte botanische Durchforschung der schon früher von ihm bereisten Provinz Karelia pomorica (Siehe Meddelanden H. 21, S. 15 und 137). Als ein Hauptergebniss der Reise bezeichnete Vortr. das Auffinden eines Gebietes im Innern der Provinz, welches durch das häufige Vorkommen von *Amblystegium*-Sümpfen mit ihren interessanten Arten (*Orchis incarnata*, *Bartsia*, *Saussurea*, *Tofieldia*, *Gymnadenia*, *Listera ovata*, *Pingvicula vulgaris*, *Schœnus ferrugineus*, *Scirpus cæspitosus*, *Juncus stygius*, *Rhynchospora alba*, *Carex heleonastes*, *C. flava* etc.) charachterisirt war. Die bemerkenswerthesten Pflanzenfunde während der Reise wurden kurz relatirt. S. 21—26.

Kand. O. Bergroth gab einen kurzen Bericht über die Flora und Vegetation der Inselgruppe Solovetsk im Weissen Meer und schloss sich der von Dr Kihlman schon früher geäusserten Meinung dass die Inseln nicht dem finländischen Flora-Gebiet, sondern dem Nordrussischen anhören, an. S. 34—37.

Alchemilla. Notizen über das Vorkommen von einigen der neulich unterschiedenen Arten wurde von Rektor M. Brenner gemacht. *A. pastoralis* Bus. ist die bei Helsingfors gewöhnlichste Form, die gegen Norden bis Kajana und Karel. pomorica verbreitet ist; von dieser Art wäre nach Ansicht des Vortr. *A. vestita* Bus. nur eine Standortsmodifikation, durch trocknen und

sterilen Boden bedingt. *A. filicaulis* Bus. und *A. subcrenata* Bus. kommen durch ganz Süd-Finland bis Sotkamo resp. Kuusamo vor. Nördlicher scheint nur *A. obtusa* Bus. zu wachsen, welche Art übrigens auch auf den Ålands-Inseln gefunden ist. Von dieser Art hat Vortr. eine durch reiche Haarbekleidung ausgezeichnete var. *comosa* aus Lappon. tulomensis (J. Lindén) unterschieden. S. 42 u. f.

Chrysanthemum leucanthemum f. *autumnalis* Wainio (Siehe diese Meddel. h. 22) hatte bei Weitercultur zur normalen Form zurückgekehrt und musste somit einfach als »Lusus» aufgefasst werden. S. 47.

Drosera longifolia × *rotundifolia.* Etwa zehn Exemplare, zwischen der Eltern wachsend, wurden in den Scheeren von Borgå von Prof. Th. Sælan gefunden; sie stimmten mit dem früher von Vortr. vorgelegten Hybride aus Karis in Nyland überein und wird voraussichtlich öfters angetroffen werden an Lokalitäten wo die Hauptarten zusammen vorkommen. Vortr. äusserte die Vermuthung dass die in den Floren erwähnte f. *obovata* von *Dr. longifolia* gerade eine solche hybride Form wäre.

Quercus pedunculata. Eine Photographie wurde durch D:r R. Boldt vorgelegt von einem in Kuopio wachsenden im Anfang der sechziger Jahren gepflanzen Exemplare, das indessen umgehaut geworden ist; die Dimensionen des Baumes waren: Umkreis ein Meter über de Boden 110 ^{cm}, Höhe etwa 13 ^{m}, Diameter der Krone c. 6 ^{m}. S. 21.

Sagittaria sagittifolia. D:r Kihlman legte hermaphrodite Blüthen dieser Art aus Orismala in Ostrobothnien vor. Die Blüthen des untersten, normal weiblichen Wirtels sind z. Th. als rein männliche, z. Th. als zwitterige Blüthen ausgebildet. Überhaupt scheint die relative Zahl der weiblichen Blüthen in der *Sagittaria*-Inflorescenz gegen Norden abzunehmen, was vielleicht von ungünstigeren Nährungsverhältnissen abhängt.

Trollius europæus ist irrthümlich aus Åland angegeben: M. Brenner. S. 41.

Monstrositäten und Formen.

Onoclea struthiopteris. Uebergänge zwischen fertilen und sterilen Blättern von Herr R. Herlin beobachtet.

Picea excelsa. Stolonartige Zweigbildung wurde von Rektor M. Brenner vorgezeigt.

Pinus silvestris. Rektor Brenner zeigte eine Zeichnung eines alten umgefallenen Kiefers, an der zwei Seitenzweige sich geotropisch aufgerichtet hätten und typischen Baumwuchs zeigten. S. 5. — Von derselben Art unterscheidet Vortr. eine f. *cornigera*, an welcher die Zapfenschuppen — mit Ausnahme der basalen an der einen Seite — an ihren Spitzen wulstig aufgetrieben sind (Nyland, Kyrkslätt). S. 6.

Succisa pratensis fl. alb. Nyland: E. Wainio.

Verwildert oder eingeschleppt.

Alyssum calycinum. Regio aboënsis, Karislojo: E. Sundvik. S. 21.
Glyceria spectabilis. Karel. borealis: W. Axelson.

Neu für das Gebiet.

Alchemilla pubescens Lam. Nylandia, Kyrkslätt: M. Brenner. S. 41.
Kœleria cristata. Kp (c. 63° 55): Bergroth & Lindroth.
Lemna trisulca. Blüthende Exemplare zum ersten Mal in Finland bei Nystad (stud. H. Söderman) gefunden.
Scirpus radicans Schkuhr. Istmus Karelicus: H. Lindberg. S. 8.

Wichtigere neue Fundorte.

Actæa erythrocarpa. Karelia ladog.: R. Wegelius.
Alchemilla alpina. Lapponia inarensis: A. W. Granit.
Allium oleraceum Nylandia: M. Brenner.
Alnus pubescens. Isthmus Karelicus: H. Lindberg.
Anthyllis vulneraria. Satakunta: E. Cedercreutz.
Aspidium thelypteris. Savonia borealis, Jorois: H. Lindberg.
Asplenium septentrionale. Lapp., Sodankylä: A. W. Granit.
Bartsia alpina. Kp (64° 30′): Bergroth & Lindroth.

Batrachium divaricatum (Schrank) var. *oligandrum* Sæl. Nyland, Borgå Scheeren, mit den Original-Exemplaren vollständig übereinstimmend, Th. Sælan. S. 40.
Betula nana × *odorata*. Regio aboënsis: A. K. Cajander.
Camelina fœtida. Regis aboënsis: A. K. Cajander.
Carex aristata. Karel. oneg.: B. Poppius.
C. ampullacea **rotundata Wahlenb.* Karelia pomorica (63° 50): Bergroth & Lindroth.
C. capillaris. Karel. borealis: W. Axelson.
C. heleonastes. Savonia borealis, Jorois: H. Lindberg.
C. paradoxa. » » » »
C. rigida. Karelia pomorica: Bergroth & Lindroth.
Cerastium triviale f. *glandulosa*. Savonia borealis, Jorois: H. Lindberg. S. 9.
Ceratophyllum demersum. Karel. ladog.: K. H. Hällström & R. Wegelius; Ostrob. borealis: A. Rantaniemi.
Cirsium oleraceum var. amarantinum Lang. Karel. oneg.: B. Poppius.
Convolvulus arvensis. Karel. oneg.: B. Poppius.
Cuscuta Trifolii. Isthmus Karelicus: H. Lindberg.
Dentaria bulbifera. Nylandia: O. B. Brenner.
Dianthus arenarius. Regio aboënsis, Kiikala: R. Herlin.
Draba hirta. Karelia ladog.: R. Wegelius.
Dr. nemorosa. Karel. oneg.: B. Poppius.
Epilobium collinum. Regio aboënsis: A. K. Cajander.
Epipogon aphyllus. Savonia australis: K. J. Lagus.
Eriophorum latifolium. Karel. borealis: W. Axelson.
Eupatorium cannabinum. Nylandia, Kyrkslätt: M. Brenner; S. 6. Savonia australis, Rantasalmi.
Euphrasia gracilis. Finlandia occidentalis: H. Söderman.
Euphrasia Murbeckii. Ostrob. media: K. V. Fontell.
Galium triflorum. Karel. borealis: W. Axelson.
Geranium pusillum. Savonia australis: E. J. Buddén.
Glyceria remota. Karel. borealis: W. Axelson.
Juncus balticus × *filiformis*. Ostrob. media: K. V. Fontell.
J. trifidus. Karelia pomorica: Bergroth & Lindroth.

Lamium purpureum. Karel. borealis: W. Axelson.
Lathyrus maritimus. Karel. oneg.: B. Poppius.
Linaria vulgaris var. *peloria.* Savonia australis: E. J. Buddén.
Littorella lacustris. Regio aboënsis, Karislojo: E. Sundvik.
Loiseleuria procumbens. Karelia pomorica (beinahe 65°): Bergroth & Lindroth.
Lycopodium inundatum. Karel. oneg.: B. Poppius.
Malva borealis. Karel. oneg.: B. Poppius.
Myriophyllum verticillatum. Savonia australis: E. J. Buddén. Ostrobottnia media: K. V. Fontell.
Nymphæa „candida“ var. *rosea.* Savonia australis: E. J. Buddén.
Oenanthe phellandrium. Karel. oneg.: B. Poppius.
Ononis hircina. Nylandia, Kyrkslätt: M. Brenner.
Populus tremula. Ungewöhnlich grosse Bestände in Sodankylä (Lapponia kemensis): A. W. Granit.
Potentilla Goldbachii. Karel. oneg.: B. Poppius.
Pyrola umbellata. Tavastia borealis: I. Lindroth.
Rumex obtusifolius. Karel. ladog.: R. Wegelius.
Sagina nodosa. Savonia borealis, Jorois: H. Lindberg. S. 6.
Salix cinerascens. Regio aboënsis: A. K. Cajander.
S. triandra. Isthmus Karel.: H. Lindberg. S. 9.
Schœnus ferrugineus. Karelia pomorica (64° 30′): Bergroth & Lindroth.
Scolochloa arundinacea. Regio aboënsis: A. K. Cajander.
Scutellaria galericulata. Lapponia inarensis: A. W. Granit.
Sedum fabaria. Karel. oneg.: B. Poppius.
Spergularia canina. Isthmus Karelicus: H. Lindberg.
Veronica spicata. Karel. oneg.: B. Poppius.

Musci.

Neu für das Gebiet.

Bryum warneum. Alandia.
Polytrichum ohioënse. Isthmus karelicus: H. Lindberg.
Schistophyllum julianum. » »
Sphagnum molle. Regio aboënsis (Die Bestimmung hat sich später als unrichtig erwiesen).

Neue Fundorte.

Amblystegium scorpioides. Nylandia: P. Hj. Olsson.
Hylocomium calvescens. Nylandia: B. E. Ekman.
Philonotis seriata. P. Hj. Olsson.
Riccia natans. Regio aboënsis: P. Hj. Olsson.

Lichenes.

Bæomyces rufus. Die Apothecien dieser Art erwiesen sich nach Beobachtungen im Frühjahr 1897 als den Winter ausdauernd: Wainio. S. 79.
Cladonia Delesserti. Neu für Nyland: G. Lång.
Porina schizospora Wainio n. sp. aus Krim (H. Lojka) ausgezeichnet durch Spaltung der ursprünglich zweizelligen Sporen, so dass in demselben Apothecium sowohl zweizellige spindelförmige, als durch deren Theilung entstandene einzellige eiförmige Sporen vorkommen.
Ramalina obtusata. Neu für Nyland: G. Lång.

Fungi.

Neue oder seltene Arten.

Aecidium Trientalis. Karel. pomorica: I. Lindroth.
Cæoma Cassandræ häufig in Karelia borealis und pomorica sowie Tavastia borealis: I. Lindroth.
Puccinia Junci III. Karel. pomorica: I. Lindroth.
P. obscura. II. » »
Uromyces Anthyllidis II. Nylandia: »
U. Aconiti lycoctoni I, III. Karel. ladog.: K. H. Stenberg.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Mötet den 3 oktober 1896.

Sid.

A. J. Mela: Svanslös katt från Pieksämäki 4
E. Sundvik: Floristiska notiser från Karislojo . . . . »
A. J. Mela: *Ampelis garrulus* från Pieksämäki 5
B. Poppius: *Negastrius 4-pustulatus* från Onega Karelen . . . . . . »
M. Brenner: Dendrologiska curiosa . . . . »
» *Eupatorium* etc. från Kyrkslätt 6
H. Lindberg: Växtfynd i Ik och Sb 8
G. Schneider: Zur Lepidopterenfauna von Esbo-Löfö 9
A. Luther: *Emmelia trabealis* från Esbo-Löfö 12
E. Nordenskiöld: Finska Hydrachnider . . . . »
D. A. Wikström: *Melampsalta montana* från Lojo . . . . »

75-års mötet den 1 november 1896.

O. Nordqvist: Relikta krustaceer i norra Tavastland 18

Extra-mötet den 7 november 1896.

R. Boldt: Ek i Kuopio 20
E. Sundvik: *Alyssum incanum* i Karislojo 21
O. Reuter: Insektlarver i salt . . . . »
A. Westerlund: Faunistiska notiser . . . . »
I. O. Bergroth: Botaniska exkursioner i Karelia pomorica . . . . . »

Mötet den 5 december 1896.

J. Sahlberg: Anisotomider och Calanider på senhösten 28
B. Poppius: *Aphodius scropha* från Kol 33
I. O. Bergroth: Solovetska ögruppens förhållande till finska flora-området 34
» Några fågelarters förekomst i Ryska Karelen 37

Mötet den 6 februari 1897.

Th. Sælan: *Drosera* och *Batrachium* 39
M. Brenner: *Trollius* och *Alchemilla*-arter 41
J. I. Lindroth: Nya rostsvampar 43

Mötet den 6 mars 1897.

	Sid.
O. M. Reuter: Collembola på snön	44
J. Sahlberg: Nya insekter	46
E. Wainio: *Chrysanthemum leucanthemum* f. *autumnalis*	47
Succisa pratensis fl. alb. från Kervo	48
V. Borg: *Agroylea argyricola*	»
A. O. Kihlman: *Lemna trisulca* c. fl. från Nystad	»
A. K. Cajander: *Amara convexiuscula* från Åbo	»
J. I. Lindroth: Rostsvampar	»
A. Arrhenius: *Vaccinium intermedium*	49
P. Meriläinen: Ornitologiska notiser	»
M. Brenner: Sidensvans-ungar på Esbo-Löfö	»

Mötet den 3 april 1897.

A. O. Kihlman: *Sagittaria sagittifolia*	53
E. Nordenskiöld: Acarider	54
A. W. Granit: Smånotiser från Sodankylä	»
E. Reuter: En för Finland ny psyllod *Trioza dispar* F. Lw.	»
O. M. Reuter: *Trioza remota* och *Piophila casei*	55
G. Lång: *Cladonia Delesserti* och *Ramalina obtusata* från H:fors	»

Årsmötet den 13 maj 1897.

E. Wainio: Öfvervintrande *Bæomyces rufus*	79
» *Porina schizospora* n. sp.	80
A. Westerlund: Vinterinsekter från Kuopio	»
K. M. Levander: *Phalacrocorax carbo* från Nyslott	»
R. Herlin: *Dianthus arenarius* och *Onoclea*	»
O. Collin: *Aqvila* art i Ta	»
A. Arrhenius: *Ciconia alba* i Helsinge	»
J. I. Lindroth: *Alnus incana* f. *monstrosa*	81
E. Reuter: *Dasystoma salicella*	»

A. O. Kihlman: Ueber die Nordgrenze der Schwarzerle und der Linde in Finnland	82
A. Westerlund: Abramidopsis Leuckartii Heck	102
A. W. Granit: Om fjällemmeln och dess vandringar	106
J. P. Norrlin & J. A. Palmén: Societas pro Fauna et Flora Fennica 1871—1896	119

Russia

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDEFJÄRDE HÄFTET,
1897—1898.

MED EN KARTA.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS 1901.

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGONDEFJÄRDE HÄFTET,
1897—1898.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS 1900.

KUOPIO 1900.
K. Malmströms Boktryckeri.

Societas pro Fauna et Flora Fennica

1897—1898.

Hedersordförande:

Professor W. Nylander.

Ordförande:

Professor J. A. Palmén.

Vice-ordförande:

Professor Fr. Elfving.

Sekreterare:

Rektor A. Arrhenius.

Skattmästare:

Bankdirektör L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Docent E. Reuter.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Docent K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Professor A. O. Kihlman.

Bestyrelse:

Proff. J. A. Palmén, F. Elfving, J. P. Norrlin, J. Sahlberg, A. O. Kihlman, O. M. Reuter och Th. Sælán. — Suppleanter: d:r V. F. Brotherus och doc. K. M. Levander.

Mötet den 2 oktober 1897.

Till inhemska medlemmar valdes med acklamation de på årsmötet föreslagna, studenterna Walter Mikael Axelson och Olavi Albin Kosonen.

Prof. Fr. Elfving erinrade om att Kejs. Finska Hushållningssällskapet i Åbo den 1 november firade hundrade årsdagen af sin stiftelse och föreslog att Societas pro Fauna et Flora Fennica i anledning däraf skulle genom en adress betyga Hushållningssällskapet sitt aktningsfulla erkännande af dess långa fruktbringande arbete i den fosterländska odlingens tjänst. Detta förslag bifölls enhälligt och uppdrogs åt Bestyrelsen att redigera adressen samt ombesörja dess framlämnande på sekulardagen.

En från Portland Society of Natural History inkommen anhållan om skriftutbyte beslöt Sällskapet bifalla.

Till publikation i »Acta» anmäldes följande uppsatser:

O. M. Reuter, Thysanoptera Fennica. Förteckning och beskrifning öfver finska Thysanoptera. Med 1 plansch.

R. Hult, Växtgeografiska anteckningar från finska lappmarkens skogsregioner.

V. F. Brotherus, Contributions á la flore lichénologique de l'Asie Centrale.

Docent K. M. Levander refererade en af honom författad uppsats

Om några möiligen relikta djurformer i Finska och Bottniska viken.

Se detta häfte: Smärre uppsatser N:o 2.

Fil. mag. K. E. Stenroos förevisade ett exemplar af

Sylvia nisoria jämte bo och ägg

från Drumsö, där det sällsynta fyndet gjorts af lyceist R. Palmgren. Fågeln, skjuten af lyceist K. Ahlstedt, förärades af den förre till universitetets museum.

Vidare förevisade herr Stenroos ett exemplar af **turturdufva,** skjutet i Wiborgstrakten.

Student W. Segercrantz meddelade följande

Ornitologiska notiser.

1. Sothönan, *Fulica atra,* förekom rätt talrikt vid Bamböle träsk nära Fredrikshamn, där fågeln fredades. — Bo med ägg förevisades.

2. *Tringa islandica* förekom vid samma träsk.

3. En sannolikt från något dufslag förrymd *turturdufva* hade skjutits af föredragaren vid Fredrikshamn.

Fil. mag. Harald Lindberg framlade en synnerligen vacker samling

Sällsynta växter, insamlade på Karelska näset

sommaren 1897. Af dessa voro följande fyra icke förr anträffade inom det finska floraområdet: *Erythræa Centaurium, Glyceria plicata, Amblystegium Sendtneri* och *Catharinea Haussknechtii.* — Se vidare Smärre uppsatser N:o 3.

Professor J. A. Palmén förevisade ett genom ansenliga dimensioner anmärkningsvärdt

Bo af Vespa vulgaris

insändt af seminariidirektor Z. Schalin i Nykarleby.

»Böllan» — ordet är besläktadt med det gamla »böle», gård, bo — anträffades den 19 juni 1897 under pågående reparationsarbeten i rådman J. A. Lybecks arfvingars gård, mellan vatten- och mellantaket på farstugan. Boet, som var halfklotformigt och i genomskärning mätte 39 cm, hade med sin plana yta varit fäst vid väggen. Dess ålder uppskattade herr

Schalin med ledning af tidpunkten för pärttakets anläggning till minst ett, kanske två decennier. — Getingböllan, som vid löstagandet erhållit några smärre skador, förärades till samlingarna.

Rektor Axel Arrhenius förevisade prässade kvistar jämte fullmogna, friska frukter af

Sorbus Aucuparia × S. fennica

från Degerbylandet i Föglö på Åland.

Professor E. Sundvik omnämde att hans son, student Odo Sundvik, förliden sommar anträffat blommande

Acorus Calamus vid Pukkila i Karislojo.

Lokalen, ett halfsumpigt ställe, var belägen en dryg kilometer från vatten, men utgjorde synbarligen gammal sjöbotten.

Vidare redogjorde herr Sundvik för förekomsten af

Littorella lacustris i Karislojo.

Se Smärre uppsatser N:o 4.

Rektor M. Brenner lämnade följande uppgifter

Om några Alchemilla-arters utbredning i Finland.

1. *A. obtusa.* Denna art, som inom vårt floraområde hittils vore känd endast från norra Finland, hvarest dess egentliga utbredningscentrum syntes ligga, samt från Åland, hade af föredragaren iakttagits äfven i Botaniska trädgården i Helsingfors.

2. *A. pastoralis* och 3. *A. vestita.* Föredragarens förliden sommar i södra Tavastland gjorda iakttagelser hade ytterligare bekräftat den af honom förut uttalade åsikten, att dessa arter samt mellanformer mellan dem vore de i Nyland och södra Tavastland allmännast förekommande Alchemillæ.

Herr Brenner lämnade därefter ett meddelande

Om förekomsten af vattenpesten, Elodea canadensis.

Senaste sommar hade föredragaren anträffat *Elodea* i Vanda å, vid Riihimäki i Hausjärvi socken, hvarest arten växte i sådana massor, att den hotade förkväfva den öfriga vattenvegetationen.

I anslutning härtill påpekade proff. Elfving, Norrlin och Sundvik att vattenpesten sedan ett decennium uppträdde i Vesijärvi i så oerhörda mängder att den på många ställen var rent af hinderlig för trafiken.

Prof. Kihlman upplyste att *Elodea* i början af 1890-talet blifvit utplanterad i närheten af Nyslott, där den sedermera utbredt sig och förökat sig mycket starkt. Äfven i Kymmene älf hade denna växt under senaste år begynt visa sig i större massor, så att såg- och skogsegare med anledning häraf uttalat allvarsamma farhågor för stockflötningens obehindrade fortgång, på samma gång anhållande om anvisning till ett eventuelt afvändande af en sådan kalamitet.

Till de zoologiska samlingarna hade följande gåfvor förärats:

1 ex. Tumlare, *Phocæna communis*, från Uleåborg;

1 ex. *Larus fuscus*, ungdräkt, från Sääksmäki socken, d. 1. VIII. 97,

2 exx. *Falco æsalon* från Tavastehus d. 5. och 19. VIII. 97 och

1 ex. *Podiceps auritus* från Rengo kapell d. 5. VIII. 97, af mag. O. Collin;

1 ex. *Fuligula ferina*, ungfågel, från Jääskis. d. 12. VIII. 97 af herr Herman Fabritius;

1 ex. *Corvus cornix* med 2 hvita handpennor, från Sibbo den 13. VIII. 97 af mag. K. Lindholm;

1 ex. *Corvus cornix*, albinos, ungfågel, från Helsingfors d. 30. VIII. 97, af häradshöfding Bruno Lagus;

1 ex. *Turdus viscivorus*, ungfågel, från Parkano d. 27. IX. 97, af student R. Brander;

1 ex. *Fulica atra*, från Björneborg, d. 16. IX. 97, af d:r Toivo Forsström;

1 ex. *Sylvia nisoria* jämte bo med 6 ägg, från Drumsö, af eleven Rolf Palmgren;

1 ex. obestämd art dufva från Viborg, 1896 i sept.,

bo af *Fulica atra* från Bamböle träsk vid Fredrikshamn, d. 17 V. 97 och

1 ex. *Tringa islandica* från Fredrikshamn, d. 13. IX. 97 af student V. Segercrantz;

1 ex. svartfärgad gädda *(Esox lucius)* från Helsingfors skärgård, sept. 1897, af prof. J. A. Palmén;

2 exx. *Limax maximus*, från Helsingfors, Degerö, Juni 1897, af student Leinberg;

1 ex. plattmask (cestod) från tarmkanalen af en löja, från Tavastehus, d. 15. V. 97, af magister O. Collin.

Mötet den 6 november 1897.

Till inhemska medlemmar valdes med acklamation studenterna Odo Sundvik (föreslagen af rektor A. Arrhenius) och Hjalmar Granfelt (föreslagen af student J. E. Aro).

Ordföranden egnade några varma minnesord åt den nyligen aflidne professor emeritus Sven Gabriel Elmgren, som under en lång följd af år fungerat såsom Sällskapets skattmästare.

Ordföranden meddelade, att prof. Fr. Elfving på Finska Hushållningssällskapets i Åbo sekularfest öfverräkt den adress, som Sällskapet på sitt oktobermöte beslöt tillställa nämda Hushållningssällskap.

Adressen var af följande lydelse:

»Till Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet.

Societas pro Fauna et Flora Fennica anhåller att till Finska Hushållnings-Sällskapet på dess hundrade årsdag få frambära sin varma och vördsamma helsning. Vi känna oss härtill så mycket mera manade, då Finska Hushållnings-Sällskapet är det

första samfund, som i vårt land stiftades för ett allmänt fosterländskt syfte och i sig förenade landets intelligenta krafter till ett samarbete, för hvilket ingen del af den fosterländska odlingen tycktes främmande.

Under den nu förgångna tiden har vårt land genomgått en hastigare kulturutveckling än någonsin förr. Många af de uppgifter, som tidigare föresväfvade Finska Hushållnings-Sällskapet, hafva tagits om hand af andra samfund, många lokala föreningar verka nu i samma syfte som detta. Ett af dessa samfund, och det älsta, är Societas pro Fauna et Flora Fennica, och vi betrakta därför Finska Hushållnings-Sällskapet såsom vår ärevördiga föregångare i sträfvandet att utreda fosterlandets lefvande natur.

Till den tacksamhet hvarje fosterlandsvän känner för de betydelsefulla inlägg Finska Hushållnings-Sällskapet gjort i vårt lands ekonomiska utveckling, sällar sig också hos Societas pro Fauna et Flora Fennica erkänslan för de vetenskapliga sträfvanden, som inom Finska Hushållnings-Sällskapet gjort sig gällande.

Societas pro Fauna et Flora Fennica är öfvertygadt om att äfven framdeles beröringspunkter mellan de båda samfunden skola yppa sig och ber att få tillönska Finska Hushållnings-Sällskapet en fortsatt välsignelserik verksamhet till fosterlandets fromma.

På Societas pro Fauna et Flora Fennica vägnar.

J. A. Palmén. — A. Arrhenius.
Ordförande. — Sekreterare.»

Sällskapet beslöt med nöje bifalla en af La Direction du Conservatoire et du Jardin botaniques de Genève framställd anhållan om skriftutbyte.

Professor J. Sahlberg föredrog

Om en hylsvältrande fjärillarv.

Föredraget illustrerades af den omtalade larven, som inför Sällskapet utförde sina lika muntrande som intressanta evolutioner. — Se Smärre uppsatser N:o 5.

Herr Sahlberg föredrog vidare om:

Anmärkningsvärda insektfynd gjorda under senhösten vid Helsingfors.

»Härmed ber jag att få meddela om några intressanta insektfynd, som blifvit gjorda här vid Helsingfors under den långa och varma hösten, som varit ovanligt gynnsam för entomologiska exkursioner. Härunder hafva icke få för Helsingforstrakten nya arter anträffats och andra, som en längre tid förgäfves eftersökts, blifvit åter funna, hvarigenom de finska samlingarna vunnit några arter, som de förut saknat.

Under barken af torra, upprätt stående granar i trakten af Hoplax-träsk hafva bl. a. följande sällsynta Coleoptera anträffats.

1. *Lado Jelskii* Wank., en af Europas sällsyntaste och intressantaste skalbaggar, hörande till serien *Xylophagi*, hvilken hittils var funnen endast i Lithauen samt i 3 exemplar i Finland och af mig i sällskapets Notiser XI (1871) under namn af *Othismopteryx carinatus* blifvit beskrifven och afbildad. Af denna insekt hafva i höst 4 exemplar anträffats mellan den 16 oktober och den 2 november.

2. *Laemophlœus abietis* Wank., äfvenledes känd endast från Lithauen och Finland, funnen samma tid i ett par dussin exemplar.

3. *Anchomenus Mannerheimi* Dej., tagen i ett enda exemplar den 13 oktober.

4. *Xylechinus pilosus* Ratz., en trägnagare, hvilken förut ej var iakttagen inom Finlands politiska område, men väl i några exemplar i Ryska Lappmarken. Min son Unio observerade det första exemplaret, och jag anträffade den 29 oktober talrika exemplar af denna art i den mycket hårda barken på en nyss torkad gran.

Af öfriga fynd förtjäna nämnas:

5. *Encephalus complicans* Westw. Denna lilla Staphylinid, hvilken jag haft äran för Sällskapet förevisa då den första gången observerades i Finland, togs i ett exemplar genom sållning

vid Hoplax träsk den 2 november. Arten eger förmågan att vika sig dubbel bakåt och gömma sig under sin hvälfda bakkropp; i denna ställning liknar djuret ett frö.

6. *Euryusa castanoptera* Kraatz, en af de sällsyntaste Staphyliniderna, togs äfvenledes under sållning vid Hoplax-träsk den 2 november. Arten, af hvilken tidigare anträffats en individ i Finland samt några få exemplar i mellersta Europa, är ny för finska samlingen.

7. *Calodera riparia* Er., några gånger infångad med vattenhåf i ett med tätt gräs bevuxet dike å det utfälda träsket i medlet af oktober. Saknas äfvenledes i finska samlingen, men är dock funnen af mig äfven vid Ladoga och i Muonioniska.

8. *Coryphium angusticolle* Steph. Af denna synnerligen sällsynta, ehuru ganska utbredda Staphylinid, erhölls den 30 oktober ett exemplar medels håfning å granar nära Mejlans af studeranden V. Pylkkänen.

9. *Lathrobium longulum* Grav. forma *macroptera (= L. longipenne Fairm).* En ljus varietet af denna form anträffades den 16 oktober vid Hoplax-träsk.

Såsom bevis på att köderfångst kan löna sig äfven under senhösten kan nämnas, att min son Unio, då han en afton i medlet af oktober hängde ut några köder i Djurgården, lyckades fånga ett exemplar af *Orthosia rubiginea* Fabr., hvilken förut saknades i finska samlingen, men var funnen för ett halft sekel sedan vid Helsingfors af d:r Tengström, i hvars kollektion exemplaret förvaras.»

Alla dessa insekter förevisades och inlämnades till finska samlingarna.

Professor Ernst Sundvik lämnade följande meddelande:

Om förekomsten af en vildt växande Cratægus-art, (Cr. monogyna?), i Karislojo.

»I anledning af ett meddelande af husbonden på Passi gård i Karislojo besökte jag en fordom antagligen odlad, men numera (sannolikt sedan 15 à 20 år) med småskog (gråal, björk)

bevuxen lokal, i hvars midt befanns en halft buskartad, halft trädlik *Cratægus*. Växten delade sig omkring 0,8 meter från marken i tre grenar af ungefär lika storlek och höjd. Hela höjden omkring 2 à 2,30 m., diametern vid roten 6 à 7 cm.

Växten hade observerats blott under de senaste två åren af husbonden, en ovanligt vaken bonde och bekant som skicklig trädgårdsmästare och intresserad för alt hvad trädgårdsodling vidkommer. Hans påstående, att han på sina egor icke någonsin sett ett sådant träd, kan därföre tillegnas fullt förtroende.

Hvad som i detta fall är påfallande, är sättet för denna växts öfverförande hit. De närmaste lokalerna för odlade *Cratægus*-arter kunna blott vara Lojo kyrkoby med Solhem samt Svartå bruk m. fl. egendomar på södra eller östra stranden af Lojo sjö. Till dessa lokaler är emellertid afståndet minst omkring 2 mil (20 kilom.). Jag antager att frön utplanterats af fåglar, ty all sannolikhet utesluter plantering af växten genom människohand. Jag har ock trott mig böra meddela detta fall såsom exempel på växters tillfälliga förekomst utan medvärkan af människor.»

Docent K. M. Levander förevisade å fil. mag. Aulis Vesterlund's vägnar ett i Rantasalmi skjutet exemplar af

Locustella nævia

samt uppläste därvid följande, af herr Vesterlund insända skrifvelse:

»Jo aikaisemmin (Medd. af Soc. pro F. et Fl. F. 1896 p. 21) olen kertonut tavanneeni tämäntapaisen linnun Jorosissa kesäkuun puolivälissä v. 1896, päättäen äänestä ja hämärässä näkemäni linnun muodosta ja tavoista. Että sanottu lintu oli todella *Locustella nævia* eikä *fluviatilis,* osoittaa esillä oleva lintu, ammuttu Rantasalmella kesäkuussa 1897.

Kun nimittäin kuljin eräänä iltana Vaahersalon tilalta Rantasalmen kirkolle kl. 10 j. p. kuulin taas tiepuolesta olevan niityn laidosta saman omituisen, hepokatin ääntä muistuttavan sirityksen. Samoin kuin silloinkin, pääsin nytkin varovaisesti

hiipien aivan linnun viereen, noin parin metrin matkalle siitä. Innoissaan kuin lauloi, ei näyttänyt minua huomaavankaan. Laulaessaan hyppi se matalamman pensaan juurelta ylemmäksi ja jatkoi hyvästikin kymmenen minuutin ajan tuota sirinätään siinä ollenkaan minusta välittämättä. Vasta kun sen laulamasta tauottua varsin liikahdin huomattavammin, lensi se tiheään heinikkoon vierellä.

Koska läksin matkalle seuraavana aamuna, pyysin tilanomistaja O. Ekman'in jonakin iltana ampumaan linnun. Jo neljän viiden vuorokauden perästä sainkin häneltä sen ammuttuna. Hän oli eräänä iltana ensin samalla paikalla käynyt sitä tarkastamassa ja aivan samalta paikalta sen myös sitten ampunut.

En voi uskoa muuta, kun että lintua voidaan ainakin niillä tienoilla useamminkin tavata, kun vaan otetaan huomioon tuo eksyttävä ääni ja linnun omituiset tavat. Mahdollisesti se pesiikin useammissakin paikoin maatamme ja olisi siis suotavaa, että lintuimme tuntevat kesäisillä iltakävelyillään pitäsivät korvansa auki.»

Docent E. Reuter förevisade den för finska faunan nya

Orthotælia sparganella Thnbg.

Vid granskning af i Universitetets entomologiska museum befintliga äldre fjärilsamlingar hade föredragaren funnit ett exemplar af denna förut i Finland okända art, anträffadt år 1872 i Pargas af numera redaktör H. Ingelius. Enligt Staudingers katalog var arten utbredd öfver England, Tyskland, Piemont, s. ö. Ryssland samt Liffland och Sverige.

Student B. Poppius förevisade

Fyra för finska faunan nya Coleoptera

samt afgaf härvid följande meddelande:

»1. *Polystoma grisea* Kr. Under en den 24 oktober d. å. företagen exkursion till Mjölön utanför Helsingfors anträffade jag fyra exemplar af denna skalbagge under på stranden upp-

kastade tångbäddar. Arten ifråga är en typisk hafsstrandsinsekt; utom Finland är den anträffad nordligast vid svenska västkusten och i Norge, enligt Thomson, upp till Finmarken.

2. *Homalium riparium* Thoms. Af denna art, som likaledes är en hafsstrandsform, anträffade jag flera exemplar tillsamman med föregående. Den är för öfrigt funnen vid de mellaneuropeiska kusterna, samt dessutom i södra och nordliga Norge, nordligast vid Lyngen, Bodö och Tromsö, samt i Sverige i Skåne, på Öland, Gotland och i Lappland.

3. *Melandrya rufibarbis* Schall. (= *flavicornis* Duft.). Af denna, såväl för Finland som Skandinavien nya art, anträffade jag den 15 juni 1896 ett enda exemplar på en rutten rönnstubbe vid Kischi i Onega-Karelen. Arten har i Europa en jämförelsevis sydlig utbredning; de nordligaste fyndorterna äro belägna i Ost-Preussen och Danmark.

4. *Arœocerus fasciculatus* De Geer. (= *Coffeœ* Fabr.) Ifrågavarande intressanta insekt har numera funnit vägen äfven till vårt land. Denna höst tillvaratogos nämligen tvänne exemplar af professor A. O. Kihlman, som observerade dem på Litschi-frukter, anlända från Hamburg. *A. fasciculatus* har en tämligen vidsträkt utbredning. Dess egentliga hemland, om man får tala om något sådant, är tropikerna. Arten har nämligen, liksom så många andra skalbaggar, med handelsvaror blifvit kringförd till vidt skilda trakter. Sålunda är den funnen i Amerika, såväl norra och mellersta, som södra, vidare i Indien, på Goda Hoppsudden, i Japan, i Kina m. fl. länder, samt har med kaffelaster invandrat till Europa, där den anträffats på olika punkter, vanligast i Schlesien, Ost-Preussen och sydligaste Sverige.»

Professor A. O. Kihlman föredrog om

Några finska Euphrasia-arter

och egnade därvid speciell uppmärksamhet åt en *Euphr. hirtella* närstående art, som erhållit namnet *Euphr. fennica*. Exemplar af den sist nämda förevisades. — Se Smärre uppsatser N:o 6.

Artist J. E. Montell framlade exemplar af

Torilis Anthriscus från Åland.

Denna för Finlands flora nya umbellat hade af föredragarn senaste sommar anträffats på en torr backe på Dånö i Geta kapell.

Rektor Axel Arrhenius lämnade följande meddelande

Om Geum strictum och dess utbredning i Finland.

»I ett elevherbarium påträffade jag nyligen ett invid Nyslott insamladt exemplar af *Geum strictum*, som där förde namnet *G. urbanum*. Lokaluppgiftens riktighet kan icke betviflas, så mycket mindre som artens förekomst utanför nämda stad bekräftats af mag. Harald Lindberg, som välvilligt meddelat mig upplysningar härom.

Fyndet föranledde mig emellertid att underkasta den finska samlingens *G. urbanum*-kollektion en närmare granskning. Därvid framgick att under detta namn sedan decennier dolt sig *G. strictum* från fyra särskilda provinser:

Tb., Laukkas, vid Apala, 1863. A. L. Borenius;
Sb., Kuopio. A. J. Malmberg;
Sb., Kuopio, Hiltulanlahti, 1852. E. Nylander;
Kb., Libelitz, Kuusjärvi, 1872. Europæus och Hällström.
Kar. On. W. Nylander.

Till dessa komma Sa med fyndorten (fyndorterna?) vid Nyslott samt Ik (Rautus och Kuru älf), därifrån H. Lindberg sommaren 1894 hemförde arten såsom en nykomling till den finska floran. (Se Meddelanden af Soc. pro F. & Fl. Fenn. 21, p. 4).

Geum strictum har sålunda en visserligen utpräugladt ostlig, men likväl långt vidsträktare utbredning inom Finlands floraområde, än man hittils förmodat. Och osannolikt är ju icke att arten, sedan uppmärksamheten numera länkats på densamma, skall anträffas på ännu flere lokaler. Af intresse vore härvid att utröna, huruvida *G. strictum* i sitt uppträdande på resp. växtplatser är stabil, eller om dess förekomst är af tillfällig natur.

Därefter öfverlämnade rektor Arrhenius till Herbarium Fennicum

Tvänne kollektioner kärlväxter.

1. En af aflidne fil. mag. J. A. Flinck hopbragt kollektion, bestående af 40 arter från Vichtis och Hangö. — Bland dessa anfördes såsom anmärkningsvärda:

Cardamine hirsuta från Hangö; *Allium arenarium* från Ekenäs; *Sparganium affine* från Nyland och *Carex Buxbaumii* från Vichtis, samtliga nya för sina resp. provinser;

Vaccinium Myrtillus var. *leucocarpum* från Vichtis;

Verbascum nigrum × *Thapsus,* en synnerligen vacker form, från Vichtis samt

Carex arenaria från Hangö, det älsta från Finland kända exemplar af denna art.

2. En af lyceisten Alvar Palmgren sammanställd, synnerligen vacker samling kärlväxter, de flesta (16 arter) från Åland, några (3 arter) från Esbo i Nyland. Af dessa förevisades: *Cypripedium* från Kungshamn i Jomala, *Malaxis Monophyllos* från Finström, Godby, *Sorbus Aucuparia* × *fennica,* tvänne former, från Sund, *Carex fulva* jämte flere former af *Carex flava* × *Oederi* från Ekerö samt *Carex remota* från Jomala.

Professor J. A. Palmén förevisade ett praktfullt exemplar af

Ormörnen, Circaëtus gallicus Gm.

Fågeln, som för något år sedan skjutits af banmästare Närvinen invid Perkjärvi station, hade af sin nuvarande ägare, kapten I. Bæckman, välvilligt erbjudits Universitetets zoologiska museum till utbyte.

Fil. mag. K. E. Stenroos meddelade

Tvänne ornitologiska notiser.

1. *Limosa lapponica* hade af eleven Rolf Palmgren skjutits på Drumsö i Helsingfors västra skärgård. Exemplaret förevisades.

2. *Sylvia nisoria*. Denna sällsynta fågel, som af eleverna R. Palmgren och K. Ahlstedt anträffats på Drumsö, hade jämte bo och ägg af desse öfverlämnats till samlingarna.

Till de zoologiska samlingarna hade förärats följande gåfvor:

1 ex. *Sciurus volans* från Tavastehus af fil. mag. Otto Collin;

1 ex. *Loxia pityopsittacus* ♂ och

1 ex. *Parus ater*, bägge från Mejlans, samt

1 ex. *Fuligula marila*, ung ♂, från Kyrkslätt, af Karl Holmström;

1 ex. *Pernis apivorus* af baron C. Munck;

1 ex. *Tetrao tetrix*, ster. ♀, från Lahtis, af lyceist Alv. Palmgren;

1 ex. *Limosa lapponica* från Drumsö af lyceist Rolf Palmgren.

Till de botaniska samlingarna hade följande gåfvor öfverlämnats:

2 kärlväxter och 22 mossor fr. Satakunta af forstm., mag. R. Herlin;

1 fascierad gren af *Alnus incana* fr. Mäntsälä af stud. J. I. Lindroth;

3 kärlväxter i 34 ex. fr. Savolaks, bland dem *Ophioglossum* från Sääminki och *Neottia* från Rantasalmi, af rektor E. J. Buddén;

2 kärlväxter fr. Karislojo af stud. O. Sundvik;

10 exx. *Euphrasiæ* fr. Karelia onegensis af stud. R. B. Poppius;

10 exx. *Euphrasiæ* fr. Ostrob. media af stud. C. W. Fontell;

12 exx. *Euphrasiæ* från Ostrob. borealis af stud. A. Rantaniemi;

5 kärlväxter från Sordavala af stud. R. Wegelius;

8 » » Norra Tavastland af stud. A. Luther;

Peloria-former af *Linaria vulgaris* fr. Helsinge, Degerö.

1 kärlväxt från Nyland af d:r W. Laurèn;

1 ex. *Lithoderma* från Varanger och 84 *spritpreparat* af nordiska fanerogamer från Inari af forstm. A. W. Granit och stud. R. B. Poppius;

4 kärlväxter från olika delar af landet, insamlade af elever vid Nya Svenska Läroverket, genom rektor A. Arrhenius.

Mötet den 4 december 1897.

Till inhemsk medlem valdes med acklamation student Arthur Leinberg (föreslagen af prof. Sahlberg).

Ordföranden uppläste skattmästarens månadsrapport, som utvisade en behållning à dato Fmk. 2,990: 89.

Ordföranden framlade Volumen tredecimum (XIII) af Sällskapets Acta, omfattande 482 pagina och innehållande uppsatser af hrr Brenner, Herlin, Keckman, Laurén, Kihlman, Wainio och C. A. Westerlund (i Ronneby, Sverige). Såsom försäljningspris för volymen faststäldes 8 mk.

Sekreteraren yttrade:

»Under åren 1842—47 handhades sekreterarebefattningen i Societas pro Fauna et Flora fennica af Zachris Topelius, då en ung filosofie magister. Den åldrige folkskalden, författaren till Naturens bok och Boken om Vårt Land, fyller den 14 januari 1898 80 år. Jag tillåter mig därföre föreslå att Sällskapet ville på denna dag genom en adress bringa sin sekreterare för femtio år sedan en enkel, vördnadsfull hälsning och hyllning.»

Med enstämningt bifall till detta förslag beslöt Sällskapet uppdraga åt Bestyrelsen att redigera adressen samt ombesörja dess framlämnande till statsrådet Topelius.

Till publikation anmäldes följande uppsats, som tillika utgör författarens reseberättelse:

H. Krank, Fågelfaunan i Gamla Karleby, Larsmo och en del af Kronoby socknar.

Rektor M. Brenner lämnade följande meddelande

Om några i Finland funna Euphrasia—former

samt förevisade i anslutning härtill exemplar af tvänne hittils ej anmärkta former af *Euphr. tenuis.* — Se Smärre uppsatser N:o 7.

Amanuens Harald Lindberg framlade exemplar af

Dichelyma capillaceum (Dicks.) Hartm.,

som förliden sommar anträffats i Wirmo af stud. A. K. Cajander, samt lämnade om denna för Finlands flora nya mossa följande meddelande:

»För någon tid sedan granskade jag en samling mossor från Wirmo socken, belägen c:a 3 mil NNW om Åbo. Mossorna voro insamlade sistlidne sommar af student A. K. Cajander, och bland dem påträffade jag en art, hvilken förut ej varit känd från det finska floraområdet, nämligen *Dichelyma capillaceum* (Dicks.) Hartm. Den låg i ett paket bland *D. falcatum* (Hedw.) Myr. och hade enligt uppgift af Herr Cajander den 15 maj 1897 anträffats på stenar i en liten bäck, omgifven af ett mindre alkärr, söder om Härmässuo. — *Dichelyma capillaceum* påminner habituelt rätt mycket om den hos oss på stenar i bäckar ganska allmänt förekommande *D. falcatum,* men afviker från denna genom mycket smalare blad med utlöpande nerv samt genom de öfver kapslarna nående perichætialbladen. De af herr Cajander insamlade exemplaren äro sterila.

Dichelyma capillaceum är en sällsynt mossa och endast känd från några lokaler i Sverige, Danmark och Tyskland samt från Nord-Amerika. De skandinaviska lokalerna äro följande:

Sverige: Skåne, Vittseröd (S. Berggren); Vestergötland, på stenar och trärötter på stranden af Långvattnet (S. O. Lindberg); Småland, Vexiö (Scheutz); Nerike, Villingsbärg (C. Hartman); Västmanland, Odensvi, vid Wahlsta-å på alrötter (C. Dybeck) samt vid Högfors bruk i Norbergs bärgslag (Sillén); Stockholm, Orhemsviken, på stammar af *Salix caprea*, med frukt (S. O. Lindberg); Gästrikland, Oslättfors (R. Hartman).

Danmark: Sjælland, Helsingör, Teglstruphegn, på sten (C. Jensen).

I Tyskland är arten anträffad på endast trenne lokaler på det nordtyska låglandet, nämligen i Sagan i vestra Schlesien, vid Wittstocksee och i Neustadt i Västpreussen. Enligt Cardot (Monogr. des Fontinalacées) skulle *D. capillaceum* äfven vara funnen i Elsass.

I Nordamerikas nordöstra stater samt i östra Canada synes ifrågavarande art ha sitt hufvudsakliga utbredningsområde; den är nämligen här känd från Massachusetts, Rhode-Island, New-York, New-Jersey, Pennsylvania, New-Brunswick och Ontario.

I Europa är *D. capillaceum* funnen fruktbärande endast vid Orhemsviken nära Stockholm.»

Herr Lindberg föredrog vidare:

Om förekomsten i Kivinebb af subfossila växter i glaciala aflagringar.

Härvid framlades prof af den fossilförande leran äfvensom mikroskopiska preparat af i densamma befintliga anmärkningsvärda växtdelar. — Se Smärre uppsatser N:o 8.

Professor Th. Saelan inlämnade följande af lektor I. D. Iverus meddelade

Förteckning öfver några i Lovisa-trakten iakttagna anmärkningsvärda växter:

Isoëtes lacustris, Päronbotten,
Polystichum thelypteris, Nyvik,
Abies excelsa var. *viminalis*, Gröna slätten,

Allium Schœnoprasum v. *sibiricum*, Lökholmen,
Typha latifolia, Lovisa- å,
T. angustifolia, Lovisa- å,
Stipa pennata, Dunkahäll,
Glyceria spectabilis, Stadsvikens västra strand,
Salix acutifolia, Folkskoleudden,
Silene inflata v. *littoralis*, Lökholmen,
Sagina nodosa v. *glandulosa*, Lökholmen,
Sempervivum tectorum, Dunkahäll,
Sorbus hybrida, Lökholmen,
Sanguisorba officinalis, Gamla kyrkotomten,
Geranium pratense v. *parviflorum*, Nyvik,
Acer pseudoplatanus, Östra Hästhagen,
Monotropa Hypopitys v. *glabra*, Köpbacka,
Convolvulus sepium, flerstädes,
Thymus serpyllum f. *latifolia*, i skogen vid fattiggården.

Amanuens Arthur Thesleff förevisade

Tvänne egendomliga hönsägg.

Äggen, värpta af samma höna på Liimatta egendom invid Wiborg, afveko till storlek, form och färg i hög grad icke endast från vanliga hönsägg, utan äfven från hvarandra.

Fil. mag. A. Westerlund höll följande föredrag:

Kuinka Bombus alkaa pesärakenteensa.

I detta föredrag lämnade han ett meddelande om sina observationer af tvänne humlearters, *Bombus pratorum* och *B. agrorum*, tillvägagående vid anläggandet af sina bon, samt skildrade i sammanhang härmed särskilda andra biologiska företeelser rörande dessa insekter. — Se Smärre uppsatser N:o 9.

Student J. I. Lindroth föredrog om särskilda

Anmärkningsvärda rost- och brandsvampar från Åland och Tavastland,

hvarvid dessa demonstrerades inför Sällskapet. — Se Smärre uppsatser N:o 10.

Till de botaniska samlingarna hade inlämnats:

40 kärlväxter från Vichtis och Hangö, insamlade af aflidne mag. J. A. Flinck, samt

3 kärlväxter från södra Nyland och 17 d:o från Åland, insamlade af eleven A. Palmgren, genom rektor A. Arrhenius;

34 kärlväxter i 42 rikliga och omsorgsfullt prässade exemplar, insamlade af stud. E. Häyrén.

Mötet den 12 februari 1898.

Till inhemsk medlem valdes med acklamation student Hugo Krank (föreslagen af prof. J. A. Palmén).

Ordföranden meddelade att Bestyrelsen, i enlighet med Sällskapets tidigare fattade beslut, redigerat och till statsrådet Zachris Topelius på hans 81:sta födelsedag afsändt en så lydande adress:

»Herr Statsråd!

Societas pro Fauna et Flora Fennica, i hvars krets Ni, Herr Statsråd, redan för ett halft sekel tillbaka tog värksam del, anhåller att i dag få frambära till sin forne sekreterare en vördsam hälsning och en hjärtlig lyckönskan.

Under årens lopp har Ni, upptagen af andra värf, hindrats att omedelbart taga del i våra sträfvanden. Men under alt detta fortlefde likafullt detta Edert ungdomsintresse och sprang i dagen uti fruktbringande arbeten, som togo sitt upphof ur den fosterländska naturens eget sköte. Ni lyssnade till denna naturs inre stämma och tydde dess dunkla gåtor. Ni gaf den en högre innebörd och mångsidigare belysning samt ökade antalet af dess vänner.

Ty Eder var unnad skaldens siaregåfva. Ni skådade och fattade tingen från Er egen ståndpunkt. I sång och dikt lät Ni oss andra klarare och fullare förnimma alt det härliga och underbara, som Flora och Fauna alstrat i Finland. Ni blef en tolk för Ljungblommornas språk och för Sylvias toner.

För hela vårt folk slog Ni upp Naturens Bok och tecknade för detsamma grunddragen af Vårt Land. Hos ung och gammal vidgade Ni synkretsen och lät sambandet emellan den lefvande naturen och det hela tydligare framträda.

Eder varma kärlek till hela skapelsen skärpte Eder blick och styrde Eder penna. Och Eder förunnades att väcka ungdomens bästa känslor för alt lefvande, äfven det ringaste, samt värma hjärtat hos redan mognade släkten.

Haf tack för denna Eder insats i den fosterländska naturforskningens tjänst. Och emottag en varm tillönskan om fridsäll aftonlycka från det samfund, i hvilket Ni en gång värkade i ungdomsåren!

På Sällskapets vägnar:

J. A. Palmén.

Axel Arrhenius.»

På därom gjord anhållan beslöt Sällskapet träda i skriftutbyte med:

University of Pennsylvania i Philadelphia och Botanical Society of America.

Till publikation anmäldes:

K. E. Stenroos, Faunistisch-biologische Studien über das Thierleben im Nurmijärvi-See. Mit 3 Tafeln und einer Karte.

Professor A. O. Kihlman föredrog om

Det finska floraområdets Cotoneaster-arter

och egnade därvid särskild uppmärksamhet åt den för Europas flora nya *C. uniflora* från Ryska Lappmarken. — Under föredraget framlades talrika teckningar och herbarii-exemplar. — Se Smärre uppsatser N:o 11.

Docent E. Wainio förevisade

Tvänne djurfynd från Kervå-å.

1. *Gobio fluviatilis*, fångad i augusti 1896 vid Tuusula. 2. En *kräfta*, bärande ägg, men tillika försedd med kopulationsfötter. Exemplaret infångades förliden sommar.

Senatskammarförvandt Gust. Sucksdorff framlade exemplar af

Lathræa squmaria från Bromarf.

Arten hade förliden sommar af föredragaren anträffats i hasselskog på Broholmen, hvarest densamma förekom i riklig mängd. Då *Lathræa* icke tidigare var med säkerhet känd från Finlands fastland, ägde fyndet stort intresse.

Student J. E. Aro förevisade några

För Finland nya eller sällsynta fjärilar,

om hvilka han afgaf följande meddelande:

»1. *Vanessa L album* Esp., jonka esittäjä sai Kuopion Piispanpuistossa viime elokuulla; tavattu tähän asti ainoastaan Schlesiassa, Itävallassa, Unkarissa ja Schweitsissä.

2. *V. xanthomelas* Esp., jonka lyseolainen Lauri Forssell sai viime kesänä Vihdin Ojakkalankylässä, on tätä ennen nähty Valkjärvellä (Ehnberg) ja saatu Mäntsälässä (J. I. Lindroth).

3. *Notodonta torva* Hübn., tavattu tähän asti ainoastaan Petroskoissa (Günther) ja Saarijärvellä (Ehnberg) sekä viime kesänä Kuopiossa, Kortejoen kylässä.

4. *Eupithecia sinuosaria* Ev., jota vielä muutama vuosi sitten tunnettiin ainoastaan Itä-Siperiasta, tavattiin ensi kerran Suomessa Valkjärven kruununpuistossa (Ehnberg) 1892, kesällä 1896 saatiin se Kirjavalahdessa ja Ahvenanmaalla Föglö, Sonbodassa (polyt. K. A. Nurmi), sekä viime kesänä useita kappaleita Kuopiossa.»

I anslutning till detta meddelande omnämde d:r Levander att, enligt en notis i »Luonnon Ystävä» för 1897, *Vanessa L album* sistlidna sommar hade uppträdt flerstädes i Estland, äfvensom att en ovanlig *Vanessa*-art af meddelaren sågs flygande på Esbo-Löfö, hvilken art sannolikt äfven vore identisk med den ofvan nämda.

Professor J. A. Palmén lämnade följande meddelande

Om en intressant hajart, Chlamydoselachus anguineus Garman.

»Ett exemplar af denna i många afseenden högeligen intressanta hajart har den 4 augusti 1896 med nät fångats i Varangerfjord från ett djup af 100—150 famnar och öfverlämnats till Christiania universitets museum samt beskrifvits af prof. R. Collett.[1] *Chl. anguineus* har till först blifvit beskrifven af Garman år 1884. Enligt Collet hafva af nämda art ända till år 1890 endast några exemplar iakttagits, alla vid Japan; ett litet exemplar anträffades senare i furstens af Monaco åren 1889—90 från Madeira sammanbragta fisksamling. Dessa olika fynd utvisa en ovanlig utbredning hos nämda djupvattenfisk.

Denna egendomliga fisk äger en långsträkt, ållik kroppsform och ett ormlikt hufvud; dess gällock fortsätta sig, i motsats till förhållandet hos alla andra kända hajarter, kontinuerligt från den ena kroppsidan öfver buksidan till den andra, sålunda kragformigt omfattande hufvudet. Det mest anmärkningsvärda är emellertid att denna art, enligt hvad beskaffenheten af tänderna och andra anatomiska förhållanden gifva vid handen, icke är nära besläktad med någon nu lefvande eller från senare geologiska tider känd hajform, utan närmast ansluter sig till de i de älsta palæozoiska (devoniska) formationer funna hajformerna. Enligt Cope skulle *Chlamydoselachus* rent af representera den älsta nu lefvande typen af ryggradsdjur, och sålunda

[1]) R. Collet, Om *Chlamydoselachus anguineus* Garman (Univ:s Festskrift i anl. af Regeringsjubilæet 1897).

vara tillochmed af ännu primitivare slag än *Ceratodus*. Af nu lefvande hajformer närmar sig enligt Collett *Notidanus*-gruppen mest *Chlamydoselachus*, i det att det därtill hörande släktet *Hexanchus* uppvisar samma antal — sex — gälöppningar som ifrågavarande form.

Slutligen må nämnas att, enligt Collett, en uppgift om en vid Amerikas kust iakttagen »sjöorm» möjligen torde kunna hänföra sig till ett större exemplar af *Chlamydoselachus anguineus*. Det vid ishafskusten anträffade exemplaret, det största hittils kända, är omkring 2 m långt.»

Amanuens Harald Lindberg lämnade, i anslutning till af d:r Hans Siegfried i Winterthur gjorda bestämningar, följande redogörelse för

De finska Potentilla-formerna.

Se Smärre uppsatser N:o 12.

Herr Lindberg afgaf härpå följande

Beriktigande rörande Sphagnum molle Sulliv.

»På årsmötet den 13 maj 1896 (Medd. H. 22. p. 73) förevisade jag såsom ny för landets mossflora en *Sphagnum*-form från Ekerö, som då i enlighet med Warnstorfs bestämning betecknades såsom *Sph. molle* Sulliv. Vid nyligen företagen revision af denna bestämning har Ekerö-formen visat sig vara icke *Sph. molle*, utan en isophyll form af *Sph. acutifolium*, i hög grad erinrande om en af d:r V. F. Brotherus nära Srednij vid Kolaviken tagen Sphagnum, som Warnstorf bestämt till *Sph. acutifolium* var. *Schimperi* f. *compacta*. Att Ekerö- exemplaren uppenbarligen äro identiska med denna sist nämda framgår, utom af andra karaktärer, äfven däraf, att bladen upptill sakna såväl de för *S. molle* så karaktäristiska små randtänderna, som äfven den för nämda art så utmärkande längsfåran.»

Student J. I. Lindroth förevisade den för floran nya ascomyceten

Sclerotinia scirpicola Behm,

hvilken sommaren 1897 ($^3/_7$) af föredragaren och herr A. Kajava insamlats på Åland, i Hammarland vid Vestanträsk. Svampen uppträdde såväl i sterila *sclerotium*-former, som äfven med utbildade *ascus*-frukter. — *Sclerotinia scirpicola* (ascus-frukt) var förut känd endast från Tyskland, där prof. Winter engång funnit densamma.

De botaniska samlingarna hafva sedan senaste möte fått emottaga följande gåfvor:

35 kärlväxter från Norra Österbotten af stud. A. Rantaniemi;

5 *Euphrasia*-former i 13 exx. fr. ryska Karelen af mag. O. Bergroth och stud. Lindroth;

2 kärlväxter fr. södra Finland af H·fors botan. bytesförening;

Calypso borealis fr. Tavastehus af eleven P. Seppälä genom prof. A. O. Kihlman;

3 ruderatväxter fr. Sordavala af stud. V. Borg;

138 kärlväxter fr. Kyrkslätt och Hausjärvi, mest *Alchemilla* och *Euphrasia*, af rektor M. Brenner;

1 nr frön fr. Lappland af rektor M. Brenner;

Gentiana baltica fr. Åland, ny för floran, af redaktör P. Hj. Olsson;

67 kärlväxter i 88 exx., däribland de för floran nya *Erythræa centaurium*, *Glyceria plicata* och *Potentilla argentata*, samt en mängd för Ik. nya arter eller eljes anmärkningsvärda former, i rikliga och väl konserverade exemplar, af mag. H. Lindberg;

5 kärlväxter fr. olika delar af landet af mag. H. Lindberg;

Cotoneaster nigra fr. Suursaari af d:r E. Wainio;

14 nris frön och frukter fr. södra och mellersta Finland af prof. A. O. Kihlman.

Mötet den 5 mars 1898.

Till inhemsk medlem valdes med acklamation student Pehr Gadd (föreslagen af rektor Arrhenius).

En af Direktionen för K. Museum für Naturkunde, Zoologische Sammlung, i Berlin, gjord anhållan om skriftutbyte beslöt Sällskapet enhälligt bifalla.

Till publikation anmäldes:

A. K. Cajander, Kasvihavaintoja Mynämäen kihlakunnan mannerosassa.

Amanuens Harald Lindberg förevisade

Trenne för den finska floran nya mossor,

anträffade på Karelska näset, och lämnade om dem följande meddelande:

1. »*Polytrichum fragilifolium* Lindb. fil. n. sp. in sched. 25. 6. 1897. Denna för vetenskapen nya, utmärkta art anträffades sistlidne sommar på fem särskilda ställen vid Vuoksen och Suvanto, där den förekom mycket rikligt och vackert fruktbärande, bildande stora tufvor eller sammanhängande mattor på fuktiga sandstränder; alla fem lokalerna befinna sig på ställen, belägna under Suvantos och Vuoksens tidigare högre vattenstånd. *P. fragilifolium* påminner något om *P. commune*, i hvars sällskap den växte, men afviker genom helbräddade, raka, styfva, blågröna blad, hvilka vid vidröring brista på gränsen mellan bladytan och slidan, hvarest tvänne för arten karaktäristiska mörka fläckar finnas; bladkanten är något inviken, lamellerna högre, än hos *P. commune*, den tvåspetsade, förtjockade ändcellen försedd med täta, fina papiller. — En utförligare beskrifning af denna, liksom af följande art, skall senare lämnas.

2. *Oncophorus riparius* Lindb. fil. n. sp. Denna af mig nyurskilda art anträffades fruktbärande redan sommaren 1894 på en fuktig sandstrand af Vuoksen, vid Puustinlahti nära Pasuri gästgifveri i Valkjärvi socken, och återfans senaste sommar. Den förekom i riklig mängd tillsammans med *Oncophorus Wahlenbergii* Brid., från hvilken den är lätt skild genom de styfva, uppåt-utåt riktade smala bladen och den med ring försedda kapseln.

3. *Philonotis cæspitosa* Wils. anträffades äfvenledes förliden sommar på en fuktig sandstrand nära Vuoksens mynning, ej långt från Kexholm. Arten, som växte ymnigt i stora, vackert blågröna tufvor, afviker från den närstående *Ph. fontana* (L.) Brid. genom oveckade, ensidigt böjda blad med plan kant och lösare cellväfnad, samt isynnerhet genom tillspetsade ♂-perichætialblad. Formen från Kexholm öfverenstämmer fullständigt med originalexemplaren från Cheshire i England. — *Ph. cæspitosa* är känd från åtskilliga ställen på kontinenten och är äfven funnen i Norge.»

Student B. R. Poppius föredrog om

Några för Finland nya eller anmärkningsvärda insekter.

»1. *Plastenis subtusa* Fabr., af hvilken ett exemplar anträffats af provisor J. Sucksdorff i Jyväskylä stad den 29 juli 1897 och ett annat exemplar vid Nådendal af herr S. Sorthan, är ny för Finlands naturalhistoriska område. Denna art äger i mellersta Europa en ganska vidsträkt utbredning och är i Skandinavien funnen ända upp till Stockholm.

2. *Asteroscopus nubeculosus* Esp. är funnen af provisor Sucksdorff i Jyväskylä våren 1897; tidigare hos oss anträffad i Helsingfors.

3. *Biston pomonarius* Hb. har enligt meddelande af herr Sucksdorff våren 1897 uppträdt i stor mängd i Jyväskylä; förut inom vårt faunaområde känd från Petrosawodsk.

4. *Thinobius brevipennis* v. Kiesw. Släktet *Thinobius* är hos oss förut representeradt af tvänne arter, hvilka blifvit funna

på Kola-halfön. Vår fauna har numera ökats med en tredje art, *Th. brevipennis*, af hvilken jag den 15 augusti 1896 vid Tiudie i ryska Karelen anträffade tvänne exemplar på en sved vid stubbrötter. Nämda art har öfverhufvud en relativt sydlig utbredning; dess hittils kända nordligaste fyndort är belägen i Ost-Preussen.»

Doktor W. Laurén förevisade en rikhaltig och vacker samling af

Carex salina-former

samt yttrade härvid följande:

»Sommaren 1893 blef jag i tillfälle att i sällskap med Fiskeriinspektörsadjointen J. Alb. Sandman besöka holmarne och skären i hafsbandet mellan Uleåborg och Torneå och egnade under denna exkursion min uppmärksamhet hufvudsakligast åt de därstädes talrikt och mångenstädes, såsom t. ex. på Karlö, i ymnighet förekommande formerna af *Carex salina* ∗ *cuspidata* Wbg, med hvilken art jag redan föregående sommar i Nykarlebytrakten gjort bekantskap. Nämda art var, innan jag fann densamma å sistnämda ort, icke känd från sydligare punkt vid Bottniska viken än Brahestad. Jag öfverraskades mycket af att finna arten här i Bottniska vikens norra del uppträda under så många olika former, hvilka jag icke sett i Finska Museets herbarium, ehuru dessa trakter varit föremål för flere botanisters uppmärksamhet. De ganska rika samlingar jag gjorde under denna kortvariga exkursion sände jag till specialisten på detta område i Skandinavien, rektor S. Almquist i Stockholm, hvilken emellertid icke med bestämdhet ville uttala sig om flere af dem, då han aldrig sett dem i naturen. Han uppmanade mig att själf gripa värket an med utredningen af dessa former, och det har äfven varit min afsikt att med dem stifta en litet intimare bekantskap än denna första, halfannan veckas utflykt medgaf. Mellankommande hinder hafva emellertid vållat, att denna min plan ännu icke blifvit realiserad; och då jag äfven framdeles knappast torde blifva

i tillfälle att längre tid uppehålla mig i dessa näjder, så återstår för mig blott att till Finska Museets herbarium öfverlämna dessa samlingar med de af Almquist och mig å de resp. formerna gjorda anteckningarna. Tillika ville jag uppmana någon af Sällskapets medlemmar, som är i tillfälle att besöka dessa trakter, att egna sig åt studiet af dem; jag är öfvertygad om att här föreligger ett rikt och tacksamt arbetsfält. Ett godt stycke förarbete är redan undanstökadt.

Jag anhåller att jämte dessa herbarie-exemplar få till Museets samlingar öfverlämna en kollektion mikroskopiska präparat af en hel del af dessa former och närstående arter, omfattande af hvarje undersökt form tvärsnitt af rot, rotstock, stam (upptill och nedtill), skärm- och skottblad; å herbarieexemplaren är antecknadt under hvilket namn de stå att finna bland de mikroskopiska präparaten. För att ge en bild af artens form-rikedom i dessa trakter ber jag att för Sällskapet få framlägga samlingen.

I sammanhang härmed ber jag få omnämna, att jag sommaren 1894 fann denna art på flere ställen jämväl i Jakobstads skärgård; studeranden C. W. Fontell har senare i samma trakt gjort rika samlingar af *C. salina*-former. Flere af de af honom funna formerna återfinnas icke i mina kollektioner.

Till sist ville jag fästa uppmärksamheten vid den fullständiga öfverensstämmelsen mellan utbredningen af dessa *C. salina*-former och *C. maritima*, hvilken öfverensstämmelse icke inskränker sig till den finska kuststräckan af Bottniska viken. Då jag i Nykarleby för första gången gjorde bekantskap med former af denna art, kunde jag icke frigöra mig från den tanken att *C. maritima* haft del i tillkomsten af desamma, och senare observationer och fynd hafva blott styrkt mig i denna min förmodan. Några säkra bevis för riktigheten af denna åsikt kan jag icke framlägga, utan lämnar jag afgörandet åt den, som blir i tillfälle att mer än jag egna tid åt studiet af denna vackra och högst intressanta formkomplex.»

Forstmästare A. W. Granit lämnade följande meddelande

Om förekomsten af barrträd i Syd-Varanger.

»Förliden sommar anträffade jag invid Nejden by i Syd-Varanger på några ställen enskilda *tallar* och *tallgrupper*, af hvilka de nordligaste på en half kilometers afstånd från fjordbottnen vid en breddgrad af 69° 42′ 10″. Den största gruppen bestod af cirka 200 träd, de flesta mycket kortväxta. Ett uppnådde dock en höjd af 5,20 meter och innehade vid stubbhöjd en diameter af 23 cm. Föryngring iakttogs flerstädes.

Invid Elvenæs vid Pasvigälfs mynning går tallen till 69° 41′ 40″ n. br. Beståndsgränsen torde kunna dragas något söder om Harefossen (Njoammilguoikka) i samma flod. Sydväst om Vagatimjaur (c. 69° 10′) bildar furan vidsträkta skogar af sällsynt täthet.

Granar iakttogos på ett tiotal skilda lokaler i nordöstra Enare och i Pasvigdalen. Det största exemplaret, hvilket uppnått timmerdimension, anträffades af forstmästare K. Moring nära Čuanojaur. En förut okänd fyndort för gran är belägen i närheten af Boris-Gleb på norska sidan af Klistervandet, ungefär två km från Kumpuniemi nybygge vid 69° 32′ 30″ n. br.

I detta sammanhang ber jag ännu få tillägga att Björnsund på norska sidan af Čoalmejaur (Salvijärvi), hvarest, såsom bekant, en grangrupp växer, enligt den nya norska topografkartan ligger vid 69° 27′ 40 n. br. och icke vid 69° 25′, såsom förut uppgifvits. Svanevigens breddgrad åter bör efter samma källa vara 69° 27′ n. br.»

I anslutning till sitt föredrag framlade herr Granit trenne fotografier, tvänne visande grangruppen vid Björnsund, den tredje återgifvande en större gran från Klistervandet.

Herr Granit meddelade vidare beträffande

Förekomsten af Betula verrucosa Ehrh. i Pasvigdalen

att denna art uppträder allmänt i hela denna dal intill 69° 15′ n. br. Enligt befolkningens utsaga skola enstaka individer af densamma hafva iakttagits till och med vid Klistervandet.

Student C. W. Fontell förevisade följande

Anmärkningsvärda växter:

1. *Carex salina,* flere former, från Brahestad;
2. *Potamogeton filiformis* × *pectinatus,* funnen 1895 i Mariehamns-viken på Åland;
3. *Juncus balticus* × *filiformis,* anträffad sommaren 1896 i Larsmo i mellersta Österbotten.

Professor J. A. Palmén omnämde ett fynd af

Cygnus olor i Finland.

Enligt uppgift af dr Lindh i Borgå hade sju, sannolikt förflugna individer af denna förut i Finland icke observerade svanart iakttagits i trakten af Hofvarböle i Askola kapell i Nyland. En af dessa fåglar hade nedskjutits, men icke tillvaratagits för konservering.

Reseberättelser afgåfvos af följande Sällskapets stipendiater:

1. Student Wäinö Borg föredrog om en af honom sommaren 1895 företagen

Botanisk exkursions-resa i Längelmäki, Kuorehvesi och Orihvesi socknar.

För intagning i protokollet har herr Borg härom affattat nedan stående uttalande:

»Kesällä 1895 tein Seuran kustannuksella kasvistollisia ja kasvitopografisia tutkimuksia Längelmäen, Kuorehveden ja Orihveden pitäjissä. Aioin ensin seikkaperäisempää esitystä seudun kasvitopografiasta, mutta kun sen valmistuminen muiden hommain takia lykkääntyi ja tehdyt muistiinpanotkin osoittautuivat sellaiseen riittämättömiksi, jäi se yritys. Sen sijaan pyydän nyt jättää Seuralle enemmän yleispiirteisen esityksen seudun luonnosta ynnä luettelon seudulla tapaamistani kasveista. Kun kumminkaan viimemainittu ei vielä ole ehtinyt tulla puhtaaksi kirjoitetuksi, pyydän vasta jonkun päivän kuluttua saada jättää kertomuksen puheenjohtajalle.»

2. Student A. K. Cajander skildrade i korthet en af honom förliden sommar företagen

Botanisk exkursionsresa i Wirmo och Mietois socknar samt Karjala kapell.

Angående det floristiska utbytet från densamma har herr Cajander till protokollet lämnat följande meddelande:

»Viime kesänä tein, Seuran stipendiatina, kasvitutkimuksia Varsinais-Suomen pohjoisemmassa osassa, Mynämäen ja Mietoisten pitäjissä ynnä Karjalan kappelissa, ja jätän täten kirjallisen kertomuksen niistä Seuran arkistoon.

Tutkimallani alueella olen tavannut 531 putkilokasvia, lukuunottamatta noin 45 Hieraciumia ja 32 sekalajia. Niistä ovat *Calamagrostis gracilescens* Blytt., *Scolochloa arundinacea* (Liljebl.), *Orchis incarnata* L., *Salix cinerascens* Whlnb. ja *Pedicularis sceptrum carolinum* L. sekä kaksi kolmannesta hybriideistä maakunnalle uusia. Viime mainituista eivät *Salix caprea* × *rosmarinifolia*, *S Lapponum* × *rosmarinifolia* ja *S. myrtilloides* × *repens* ennestään ole löytyneet yliopiston suomalaisessa kokoelmassa, ja useat muut (*Salix cinerea* × *rosmarinifolia*, *S. rosmarinifolia* × *vagans*, *Calamagrostis arundinacea* × *phragmitoides* y. m.) ovat vain harvoja kertoja Suomessa ennen tavattuja. — Keräämistäni sammaleista on kymmenkunta maakunnalle uutta ja *Dichelyma capillaceum* Suomesta ennen tuntematon.»

I anslutning till sitt föredrag framlade herr Cajander följande

Sällsynta eller anmärkningsvärda växter:

Rubus arcticus, flore pleno,
R. idaeus, fructibus luteis,
Betula nana × *verrucosa*,
Salix aurita × *Lapponum*,
S. aurita × *rosmarinifolia*,
S. caprea × *rosmarinifolia*,
S. cinerea × *rosmarinifolia*,
S. Lapponum × *rosmarinifolia*,
S. myrtilloides × *repens*.
S. rosmarinifolia × *vagans*,

3. Student J. E. Aro afgaf följande redogörelse öfver en af honom förliden sommar företagen

Entomologisk exkursionsresa i Norra Savolaks.

»Tulin viime keväännä katselleeksi Tengströmin luetteloa Suomen perhosista vuodelta 1869 ja huomasin silloin ihmeekseni, että Savosta tunnettiin ainoastaan 93 macro- ja 42 microlepidopteraa eli siis yhteensä 135 perhosta. Jokainen, joka kerrankaan on nähnyt Savon vaihtelevia seutuja, arvaa, ettei noin pieni luku mitenkään voi olla todellisuuden kanssa yhtäpitävä. Sentähden heräsi minussa halu lähemmin tutkia Savon ja varsinkin pohjois-Savon perhosmaailmaa ja pyysin arvoisalta Seuralta matka-apurahaa sanottua tarkoitusta varten, johon pyyntöön arv. Seura myöntyikin.

Kiitollisena siitä luottamuksesta, jota Seura minulle, aivan nuorelle ylioppilaalle osoitti, tahdon lyhykäisyydessä tehdä selkoa viime kesäisestä matkastani, vaikk'en olekaan vielä tilaisuudessa antamaan lopullisia tietoja sikäläisistä löydöistäni, koska en ole vielä ehtinyt saada määrätyiksi lähellekään kaikkeja lajeja.

Lähdin liikkeelle Helsingistä toukokuun 26 päivänä, saavuin Tuovilanlahteen 28 p:nä. Koska edellisenä kesänä olin tullut huomaamaan, että Tuovilanlahti monessa suhteessa olisi edullisin paikka ainakin alkukesäksi pysähtyä, päätin ottaa siellä itselleni vakituisen olinsijan, tehdäkseni sieltä lähellä oleviin seutuihin ekskursiooneja. Tulopäivästäni aina kesäkuun 4:een päivään olivat säät ihmeen suotuisat, joten saaliini oli jotenkin runsas, mutta sitten tuli kylmiä ja sateisia ilmoja, jotka kestivät 16:sta päivään asti. Sateesta huolimatta ulotin kesäkuun 6—7 päivinä retkeni Pielaveden toistakymmentä penikulmaa laajalle Kiukoon suolle, josta sain *Ledum palustre*'lla ja *Comarum palustre*'lla istuvia, kohmettuneita Argynniksia, kuten *A. Frigga* ja *A. Aphirape* var. *Ossianus*'ta sekä suuret joukot pikkuperhosia y. m.

Varsinkin yöt olivat tähän aikaan niin kylmät, ettei muutamina öinä näkynyt yöperhosia nimeksikään. Ikävä kyllä meni siis paras perhosaika täten melkein hukkaan. 16:sta päivänä kesäkuuta muutin Kortejoen kylään Kuopion pitäjätä, jossa vii-

vyin 3:teen päivään heinäkuuta. Tärkeimmät löytöni olivat täällä *Notodonta torva*, jota ennen tunnettiin ainoastaan yksi kappale alueeltamme ja *Argynnis Selene* ab. *Thalia*, joka niinikään on hyvin harvinainen.

Kortejoelta suuntasin uudestaan matkani Tuovilanlahteen. Mutta tälläkin kertaa kohtasi minua kova onni, sillä sadetta kesti lakkaamatta koko siellä oloaikani. Siitä huolimatta onnistuin silloinkin saamaan jokseenkin runsaan saaliin m. m. erään harvinaisen omituisen *Macaria*-lajin, jota täydellä syyllä täytynee pitää uutena lajina.

6:na päivänä heinäkuuta muutin Kuopion pitäjän Kehvon kylään, jossa asetuin asumaan Haapalahden, erinomaisen vaihtelevan luonnon ympäröimään kartanoon. Pitäen kiinni siitä kokemuksesta, ettei entomoloogin sovi, kuten esim. botanistin liikkua niin monessa paikassa kuin mahdollista, vaan mieluummin olla yhdessä kohdin pitemmän aikaa ja siitä tehdä lyhempiä retkiä eri tahoille, päätin viettää täällä koko keskikesän. Sateisia ilmoja jatkui yhä edelleen, mutta niinä lyhyinä hetkinä, jolloin sää oli kaunis, oli hyönteismaailma kerrassaan monipuolinen. Mainitsen tässä muutamia harvinaisempia perhosia, joita ennen on tavattu ainoastaan eteläisimmässä Suomessa, mutta jotka siellä olivat aivan tavallisia: *Hesperia lineola*, *Anthrocera scabiosæ*, *Rivula sericealis*, *Nudaria senex* ja *N. mundana*, *Emydia cribrum*, *Tapinostola fluxa*, *Agrotis recussa*, *Mamestra trifolii* ja *Leucania impura*.

11:sta päivänä heinäkuuta alkoi vihdoin viimeinkin varsinainen kesä, sillä siitä lähtien jatkui mitä herttaisimpia ilmoja yli koko kesän. — 27 p:nä heinäkuuta lähdin Lapinlahden pitäjääsen, joka on pari penikulmaa Iisalmen eteläpuolella ja palasin sieltä jo saman kuun 30 p:nä jälleen Haapalahteen.

18:sta päivänä elokuuta muutin Kuopion eteläpuolella olevaan Rauhalahteen. Täällä ollessani sain joka päivä erittäin runsaasti hyönteisiä. Mainitsen niistä ainoastaan muutamia harvinaisempia: *Pieris rapæ*, *Orrhodia vaccinii* var. *spadicea*, *Dasypolia templi*, *Catocala fraxini* ja *Vanessa L album*, jota ennen on tavattu ainoastaan etelä Euroopassa.

Syyskuun 9 p:nä palasin sitten Helsinkiin oltuani matkalla pohjois-Savossa 3 $^1/_2$ kuukautta.

Kuten jo mainitsin, en vielä ole saanut kaikkia lajeja määrätyiksi, joten esim. kaikki noetuat, mittarit ja pikkuperhoset ovat vielä tutkimatta. Aikomukseni on lähimmässä tulevaisuudessa tehdä tarkempi luettelo kaikista tähän asti pohjois-Savossa tavatuista perhosista, joten olen supistanut tiedonantoni ainoastaan tärkeimpiin.

Osoittaakseni kuitenkin, ettei retkeni mennyt aivan hukkaan, voin mainita, että tätä ennen esim. tunnettiin pohjois-Savosta päiväperhosia, kiitäjiä ja kehrääjiä yhteensä ainoastaan 27, jota vastoin nyt tunnetaan 103, siis jokseenkin suuri eroitus katsoen siihen, että on kysymyksessä ainoastaan kolme, vähimmän lajeja käsittävää perhosryhmää. Mainitsen vielä, että esim. mittari-sukua *Cidaria* tunnettiin ainoastaan 12, mutta, sen mukaan kuin tähän asti olen ennättänyt keräämiäni määrätä, nykyjään jo 32».

Sedan februari-mötet hade inlämnats följande gåfvor till botaniska museum:

Lathræa squamaria från Bromarf, ny för fasta Finland, af senatskammarförvandt G. Sucksdorff;

19 *Hieracia* i 32 exx. från Wiborgs-trakten af stud. A. J. Silfvenius;

151 kärlväxter i 315 exx., däribland en mängd *Salix*-hybrider, af hvilka 9 för provinsen nya, samt åtskilliga andra för provinsen nya eller eljes anmärkningsvärda växter från Wirmo, Karjala och Mietois, af stud. A. K. Cajander;

3 mossor från Karelska näset, af hvilka tvänne: *Polytrichum fragilifolium* n. sp. och *Oncophorus riparius* n. sp. förut obeskrifna samt *Philonotis cæspitosa* Wils. ny för floran, af amanuens Harald Lindberg;

32 exemplar *Carex salina*-former från norra- och mellersta Österbotten samt 85 mikroskopiska preparat af de inlämnade formerna af d:r W. Laurén.

Mötet den 2 april 1898.

Till inhemsk medlem invaldes med acklamation provisor J. Sucksdorff (föreslagen af rektor Arrhenius).

Upplästes skattmästarens kassarapport, som utvisade en behållning à dato Fmk 5,728: 57.

Ordföranden framlade vol. XIV af Sällskapets Acta, som innehöll följande afhandlingar:

1. E. Wainio, Monographia Cladoniarum universalis III;

2. Fr. Elfving, Anteckningar om kulturväxterna i Finland;

3. A. J. Mela, Nymphæa fennica, eine neue europäische Seerose.

Volymens pris bestämdes till 8 mk.

Till publikation inlämnades följande uppsatser:

1. Wäinö Borg, Tietoja kasvistosta ja kasvullisuudesta Längelmäen, Orihveden ja Kuorehveden pitäjissä,

samt genom prof. Fr. Elfving

2. Otto Collin, Några floristiska småbidrag. — Se Smärre uppsatser N:o 13.

En från Naturwissenschaftliche Gesellschaft »Isis» i Bautzen ingången anhållan om skriftutbyte beslöt Sällskapet bifalla.

På förslag af prof. Osv. Kihlman beslöt Sällskapet att till föreningen »Luonnon ystäväin yhdistys» i Kuopio öfversända sina skrifter i det omfång bibliotekarien pröfvade lämpligt.

Ordföranden uppläste de ansökningar om reseunderstöd, som inkommit från stud. Walter M. Axelson, stud. J. E. Aro, studd. Wäinö Borg och A. Rantaniemi (gemensamt), studd. A. K. Cajander och J. I. Lindroth (gemensamt), stud. Pekka

Jantunen, studd. T. H. Järvi och A. J. Silfvenius (gemensamt) samt fil. kand. Ewald Odenvall. Och beslöts, i enlighet med Bestyrelsens förslag och med erinran om herrar exkurrenters förpliktelse att beakta de eventuella anvisningar rörande arbetsplanen, exkursionernas anordnande och naturföremålens insamlande och konservering, som Sällskapet vid resestipendiernas ledig anslående förbehållit sig rätten genom Bestyrelsen meddela,

att tilldela herrar Cajander och Lindroth 850 fmk för en resa i botaniskt syfte till Olonetz-Karelen, företrädesvis till den del däraf, som omfattar Onegas strandområde emellan Svirs floddal och Petrosawodsk;

att Sällskapet, då det med sina begränsade tillgångar icke såge sig i stånd att samtidigt tillmötesgå samtliga öfriga sökande, skulle uppmana herrar Borg och Rantaniemi att hos Consistorium Academicum anhålla om att det af dem ansökta resebidraget à 1,200 mk måtte af Universitetet bestridas, samt därjämte på lämpligt sätt gifva sitt förord till en sådan ansökan, och

att till ompröfning upptaga återstående ansökningar först efter det Consistorium Academicum fattat beslut angående herrar Borgs och Rantaniemis ofvan berörda anhållan.

Professor Fr. Elfving förevisade följande af mag. Otto Collin insamlade

Anmärkningsvärda växter från södra Tavastland:

1. *Cirsium heterophyllum* × *palustre*, funnen invid Tavastehus,

2. *Sedum oppositifolium*, insamlad vid Heinola och

3. *Anemone nemorosa* × *ranunculoides*, anträffad nära Tavastehus. — Se angående dessa: Smärre uppsatser N:o 13.

4. *Galium mollugo* × *verum*, 5. *Veronica opaca*, 6. *Bidens platycephala* och 7. *Viola rupestris albiflora*, samtliga från Tavastehus' omnäjd.

Student B. R. Poppius föredrog om

Förekomsten af Acanthobdella i våra lappmarker.

»Under min vistelse i Enare senaste sommar hörde jag talas om en tämligen stor mask, som därstädes ofta i mängd skulle förekomma på fenorna af laxfiskar. Då jag tidigare genom en artikel i tidsskriften Luonnon Ystävä, n:o 2, 1897, blifvit uppmärksamgjord på möjligheten af borstiglars (*Acanthobdella*) förekomst i våra vattendrag, var jag nyfiken att få taga den omtalade parasiten i närmare betraktande. Detta lyckades ej, så länge jag vistades vid Enare sjö.

Det var först vid Patsjoki, som jag ändtligen hade turen få se ifrågavarande djurform, hvilken efter min återkomst till Helsingfors vid af doc. K. M. Levander värkstäld mikroskopisk undersökning värkligen befans tillhöra släktet *Acanthobdella*.

Acanthobdellan förekom allmänt på vissa ställen i Patsjoki, isynnerhet i närheten af större forsar. Jag fann den endast på trenne här förekommande fiskar, nämligen taimen, forell och harr. Den uppehöll sig företrädesvis vid dessas bröst- och bukfenor, mindre ofta vid anal-, stjärt- och ryggfenorna. Att parasiten förorsakar sin värd svåra smärtor, därpå tyda de stora, kring fenorna belägna sår, med hvilka denna senare ofta är behäftad. Uppträder Acanthobdellan i större antal, ser fisken ganska mager och eländig ut. Självfallet är att parasiten måste vara utrustad med kraftiga vidhäftningsorgan, då den lefver i starkt rinnande vatten, och då laxfiskarna därtill äro kända för sin enorma styrka och sina snabba rörelser. I själfva värket torde det vara hart när omöjligt för värdfisken att befria sig från sin plågoande; denna hänger med ett så stadigt grepp fast vid sitt offer, att han icke sällan brister, om man försöker lösrycka honom från detsamma.

I lefvande tillstånd är Acanthobdellan ganska vackert tecknad. Grundfärgen är grågrön; mot densamma afteckna sig ljusare och mörkare tvärband. Då fisken ligger stilla, är parasitens kroppsform långsträkt. Vid starkare rörelser hos

värddjuret, eller då den plötsligt oroas, sammandrager masken hastigt sin kropp.

I Lappland tyckes artens förekomst vara inskränkt till vissa älfvar. Trots ifrigt eftersökande på i Enare sjö fångade fiskar lyckades jag å dessa ej finna ett enda exemplar af *Acanthobdella*. Detsamma var förhållandet i Vaskojoki, Tana-älf, Utsjoki och Kaamasjoki. Det ser därför ut, som om masken i Enare skulle förekomma endast i Patsjoki. Äfven här är utbredningen emellertid på långt när ej likformig.

I denna älf, såväl vid dess utflöde ur Enare sjö, som äfven längre norrut, utom Finlands gränser, iakttogos nämligen jämförelsevis få Acanthobdellor. Talrikast påträffades parasiten vid Jäniskoski och de närmaste forsarna norr och söder om denna. Enligt utsaga af personer från Sodankylä, som jag senaste sommar träffade, finnes Acanthobdellan äfven i denna socken. I hvilka vattendrag den af dem blifvit sedd, kunde ej konstateras. Troligen skall en närmare undersökning kunna påvisa en betydligt vidsträktare utbredning i Lapplands älfvar af denna intressanta mask.»

Student A. Luther afgaf följande meddelande om

Tre för den finska faunan nya land- och söttvattenmollusker.

»1) *Helix aculeata* Müll. har anträffats af mig mycket sparsamt på Jalassaari i Lojo, under hasselbuskar på affallna, multnande kvistar. Den förekommer för öfrigt uti hela mellersta Europa och ända upp till Kurland och Stockholm.

2) *Clausilia cana* Held har insamlats af mag. Harald Lindberg i Pyhäjärvi socken på Isthmus karelicus. Djuren funnos krypande på granstammar. Arten är vidt utbredd uti Tyskland, Österrike och Ryssland. Dess hittils kända nordligaste fyndorter ligga på en linje, som från norra Tyskland (Rügen) höjer sig till Livland och Estland (vid Reval är arten allmän) och österut åter sänker sig till Moskva.

3) *Bythinia ventricosa* Gray (= *B. Leachii* Shepp.) har af stud. A. J. Silfvenius blifvit tagen i Saunalahti vid Viborg.

Arten är vidt utbredd; dess nordligaste fyndorter hafva hittils varit Upsala och Petersburg.

För nämda tre arter äro sålunda de finska fyndorterna af alla nu kända de nordligaste.»

Docent K. M. Levander uppläste ett skriftligt meddelande af student J. Brüning om

Råkor, häckande på en holme i Kjulo träsk.

»Under ett af mina ströftåg i Kumotrakten våren 1896 erhöll jag meddelande om att en råkkoloni skulle finnas på en ö i Kjuloträsk. För att öfvertyga mig om att det värkligen var råkor, som uppehöllo sig där, begaf jag mig genast efter erhållen underrättelse härom till ort och ställe. Det var dock redan sent lidet på kvällen, då jag kom fram, hvarför jag beslöt att först påföljande morgon begifva mig till deras häckplatser.

Inspektorn på den gård, där jag tillbragte natten, berättade mig att kolonin, som värkligen bestod af råkor, uppehållit sig i trakten i många år, men att den därunder ej märkbart tillväxt. Han kunde ej förklara orsaken härtill. På hösten, då ungfåglarna just flugit ut, var svärmen nog större än vanligt, men då kolonin följande vår kom tillbaka, var den ungefär lika stor som föregående vår. Äfven bonas antal, som för öfrigt är lätträknadt, tyckes ej ökas. Bona äro nämligen, såsom jag sedermera erfor, alla belägna i en liten talldunge på ett mycket begränsadt område och upptaga endast ett 20-tal träd, med ett eller flere bon i hvarje.

Tidigt på morgonen begaf jag mig öfver till ön för att närmare taga reda på fåglarnas häckplats och om möjligt komma åt några ägg. Detta var dock ej så alldeles lätt, då råkorna för sina bon tyktes hafva valt de smalaste, mest kvistfria träden. Tvänne ägg, till färgen mycket olika hvarandra, funnos i det bo, till hvilket jag uppklättrat. På det ena ägget var den mörkbruna, på det andra den ljusgröna färgen förhärskande. Fåglarna uppgåfvo förfärliga skrän, då jag borttog äggen.

Att färgen på olika ägg är mycket växlande, kunde jag iakttaga vid granskningen af några råkkullar, dem jag genom en bekant senare erhöll därifrån.»

Vidare demonstrerade herr Levander

Tvänne monströst utvecklade djurformer:

1. En ödla med regenererad, tudelad stjärt och
2. En kräfta med egendomlig klobildning.

Slutligen föredrog herr Levander om

Förekomsten af en Myxosporidium-art i muskulaturen hos sikar, fångade i Finska viken.

Prof. J. A. Palmén omnämde i anslutning härtill att han ofta påträffat myxosporidier i sik, hållen till salu i Helsingfors fiskhamn, och stud. A. Luther meddelade att sik, infångad i Kiminjoki i Wiitasaari, ofta var så starkt infekterad af denna parasit, att fisken var oanvändbar till föda.

Reseberättelser föredrogos af följande Sällskapets stipendiater:

1. Student E. F. Häyrén afgaf en kortfattad redogörelse för en af honom sommaren 1897 företagen

Botanisk exkursionsresa i Ekenäs skärgård.

»I egenskap af Sällskapets stipendiat gjorde jag sommaren 1897 floristiska och växttopografiska anteckningar i Ekenäs skärgård. Utgångspunkt för den resa, som jag för ändamålet företog, blef Ekenäs stad. Härifrån begaf jag mig längs kusten till Lappvik lastageplats och öfver Ekö ut till Koö, hvarifrån jag fortsatte resan längs hafsbandet, med afsikt att särskildt observera de förändringar, som vegetationen och floran där undergå till följd af saltvattnets och vindens invärkan. Därför gjordes äfven flere besök på mindre, ofta trädlösa klippor. Från Koön begaf jag mig till Hästö-Busö och Koholmen. Härifrån företogs en utfärd till de två mil ut till hafs belägna klippholmarna Se-

gelskär och Myggan, en annan till det för sin yppiga vegetation anmärkningsvärda Hästö, flere till närbelägna smärre holmar. Den 23 juni flyttade jag till Skedö, och den 28 blef det ännu längre österut belägna Pattskär mitt hufvudkvarter. Härifrån gjordes exkursioner till Getskär, Tofö, Julö och flere mindre holmar. Den 5 juli anlände jag till Alglo, hvarifrån vägen togs till det isolerade, tämligen stora Jusarö. Under vistelsen därstädes gjordes en utflykt till Jusarögaddar, som förete en anmärkningsvärd vegetation. Den 14 juli genomströfvades Busö och den 16 Träskö, den ostligaste större holmen inom Ekenäs skärgård. Meningen var att fortsätta färden genom Snappertuna och Ingå, fortfarande i hafsbandet; tyvärr insjuknade jag och blef sålunda förhindrad att fullfölja mitt intressanta arbete.

Emellertid har denna korta resa dock haft något resultat. Öbeskrifningar och floristiska anteckningar gjordes; äfven upprättades några växttopografiska beskrifningar och upptecknades af skärgårdsbefolkningen begagnade svenska växtnamn. Af de insamlade växterna äro följande för provinsen nya: *Cardamine hirsuta* och *Convolvulus sepium*, *Oncophorus Wahlenbergi*, *Plagiothecium undulatum* och *Pottia Heimii*.

Till arkivet ber jag att härmed få öfverlämna särskilda anteckningar, upptagande ståndortsbeskrifningar, ortsbeskrifningar och floristiska anteckningar, äfvensom en »Förteckning öfver svenska växtnamn, uppsamlade i Ekenäs skärgård.»

Härefter förevisade herr Häyrén följande

Anmärkningsvärda växter från Ekenäs skärgård:

1. *Convolvulus sepium,* funnen på Getskär och Espskär samt synbarligen i tiden öfverförd till dessa holmar med barlast;

2. *Plagiothecium undulatum*, anträffad i en skuggig granskog på Jusarö;

3. *Pottia Heimii,* funnen i bärgspringor på Segelskär;

4. *Ramalina polymorpha* och 5. *Physcia aquila* från Segelskär;

6. *Ramalina scopulorum* från klippor på Jusarö;

7. *Cladonia rangiformis *pungens* från Tvärminne, växande på bärg invid hafvet;

8. *Erysiphe communis*, snyltande på *Heracleum*-blad, från Ekenäs stad;

9. *Uncinula Salicis*, på blad af *Salix caprea*, från Ekenäs stad samt

10. *Fumago vagans* på ekblad, insamlade i Ekenäs stad.

2. Student A. Rantaniemi redogjorde för en af honom förliden sommar företagen

Botanisk exkursionsresa i Kemi socken.

Om det floristiska utbytet från sin resa har herr Rantaniemi till protokollet lämnat följande meddelande:

»Viime kesänä tein Seuran matkaavulla kasvitutkimuksia Kemin pitäjässä. Kasviluettelon mukaan olen merkinnyt 491 putkilokasvia pitäjän alueella ja lisäksi useampia painolastikasvia. Edellisistä oli 14 uutta Pohjois-pohjanmaalle (Ob:lle), lukuun ottamatta uusia *Euphrasia*- ja *Hieracium*-muotoja.»

I anslutning till sitt föredrag förevisade herr Rantaniemi följande

Anmärkningsvärda växter från Kemi:

Drosera obovata, *Salix glauca* × *phylicæfolia*, *Salix livida* × *myrtilloides*, *Potamogeton*-arter, bland dem *P. Wolfgangi*.

I anslutning till herr Häyréns förevisning meddelade amanuens Harald Lindberg beträffande

Förekomsten af Convolvulus sepium på Karelska näset,

att han funnit denna art vildt växande i S:t Johannis sockens skärgård på holmar, där densamma för trettio år sedan anträffast af lektor A. J. Mela.

Sedan senaste möte hade de botaniska samlingarna ökats genom följande gåfvor:

11 kärlväxter från mellersta Österbotten af stud. C. W. Fontell;

10 d:o från norra Österbotten af stud. A. Rantaniemi;

11 d:o från norra Karelen af stud. W. Axelson;

186 kärlväxter från Inari Lappmark, däribland flere för provinsen nya arter (*Carex holostoma*, *Galium triflorum*, *Cystopteris montana*, *Alchemilla alpina*, *Carum carvi*, *Betula verrucosa* m. fl.), samt 52 lafvar och 24 mossor af forstmästare A. W. Granit och stud. B. R. Poppius;

15 mossor, 6 lafvar, 16 svampar samt 11 alger i 39 exx. från Ekenäs-trakten af stud. E. Häyrén;

9 kärlväxter i 16 exx. från södra Tavastland af mag. O. Collin.

Till de zoologiska samlingarna hade sedan februarimötet inlämnats följande gåfvor:

Lacerta vivipara med regenererad och tudelad stjärt, tagen i Kuopio-trakten 1895, af stud. J. Brüning;

5 arter mollusker, bland dem en för Finland ny *Clausilia*-art från Karelska näset, af mag. Harald Lindberg;

16 arter mollusker från Nurmijärvi socken af mag. K. E. Stenroos;

3 d:o från Kiikala socken af d:r K. M. Levander;

5 d:o från Ekenäs trakten af stud. E. Häyrén;

146 flaskor och 71 profrör plankton och annat hydrofaunistiskt material, äfvensom 15 prof spongillider, insamlade i Keitele-trakten 1897, af stud. A. Luther;

20 flaskor planktonprof, tagna från sjöar i Kiikala socken 1897, af d:r K. M. Levander;

Myrmeleo-larver från flygsandsfält i Sakkola af mag. Harald Lindberg;

c:a 28 arter Diptera i 105 exx. och 7 arter Coleoptera i 25 exx. från Nystad, af stud. H. Söderman;

2 arter d:o från Helsingfors-trakten af stud. G. Lindell;

2 arter Lepidoptera från Helsingfors och Åland af stud. P. Gadd;

en sällsynt fjäril från Nådendal af hr S. Sorthan;

Acanthobdella, flere exx. från Patsjoki, af stud. B. R. Poppius;

en egendomligt bildad kräftklo från Lojo af stud. A. Luther.

Mötet den 7 maj 1898.

Till inhemsk medlem invaldes med acklamation student Jalmari Ludvig Lydecken (föreslagen af doc. Levander).

Ordföranden meddelade att Industristyrelsen, som fått sig anförtrodt vidtagandet af nödiga åtgärder för Finlands deltagande i världsutställningen i Paris år 1900, i en skrifvelse af den 19 april d. å. uttalat den förhoppning, att Sällskapet måtte skänka företaget sitt understöd och deltaga uti nämda utställning. Sällskapet beslöt hänskjuta ärendet till Bestyrelsens handläggning.

Till publikation anmäldes följande uppsatser:

1. A. W. Granit, Forstgeografiska studier i nordliga Lappmarken;

2. A. W. Granit och B. R. Poppius, Ornitologiska undersökningar i Enare, Utsjoki och Syd-Varanger socknar. — Utgör bihang till E. Nordlings uppsats om »Fågelfaunan i Enare socken».

Till arkivet öfverlämnades följande manuskript:

Genom ordföranden:

1. Af student Alexander Luther i Keitele gjorda anteckningar om växt- och djurnamn, om folkseder, skrock o. d., anteckningar, hvilka enligt af prof. K. Krohn gifvet utlåtande vore synnerligen värdefulla.

Genom prof. A. O. Kihlman:

2. Heikki Söderman, Luettelo Uudenkaupungin ja sen ympäristön kasveista.

Ordföranden omnämde att ornitologen, forstmästare C. H. Goebel i Kola, hvilken nästinstundande sommar å fartyget »Phoenix» ärnade idka fiske utanför Murmanska kusten, inbjudit äfven finska forskare att ombord å nämda fartyg anställa undersökningar af hafsorganismerna i detta område, äfvensom att doc. Levander sannolikt blefve genom Universitetets försorg satt i tillfälle att begagna sig af det gjorda anbudet.

Sedan ordföranden med hänvisning till förhandlingarna å april-mötet upplyst, att Consistorium Academicum sannolikt komme att försträcka student Wäinö Borg sökt bidrag till en botanisk resa i Kemi lappmark, återupptogos till slutlig behandling de ansökningar om reseunderstöd, som vid nämda möte icke kommo under ompröfning. Och beslöt Sällskapet i enlighet med bestyrelsens förslag tilldela

stud. A. Rantaniemi 400 mark för floristiska undersökningar i Kemi lappmark;

studd. T. H. Järvi och A. J. Silfvenius 350 mark för insamlande af såväl land- som sötvattendjur på Karelska näset;

stud. Walter M. Axelson 100 mk för botaniska forskningar mellan Pielinen och Höytiäinen;

stud. J. Eemil Aro 250 mark för entomologiska undersökningar i trakterna kring Uleåträsk samt

fil. kand. Ewald Odenvall 100 mark för insamling af spindlar i Lappajärvi, i Lempälä eller på Åland.

Professor John Sahlberg afgaf följande meddelande

Om Plastenis retusa L. och dess förekomst i Finland.

»I anledning däraf, att nattfjäriln *Plastenis subtusa* F. på senaste möte anmäldes såsom ny för vår fauna, erinrade jag mig, att min son Unio senaste sommar fångat några exemplar af samma släkte i Karislojo. En undersökning, företagen i syfte att utröna, om äfven dessa tillhörde ifrågavarande art, utvisade emellertid, såsom jag redan förut antagit, att här förelåg den andra europeiska arten, *Plastenis retusa* L. Dock förtjänar äfven

detta fynd omnämnas, emedan sagda art, som saknas i finska samlingen, icke med full visshet kunnat räknas till vår fauna. Den upptages nämligen af d:r Tengström endast på grund af skriftligt meddelande från professor Nordmann, att arten vore funnen vid Helsingfors. Det är således af stort intresse att nu få dess förekomst i Finland konstaterad. Exemplaren, 5 till antalet, fångades på köder, på en med *Salix*-buskar bevuxen fuktig äng invid Lojo sjö i augusti månad.»

Lektor A. J. Mela lämnade följande utredning om

Nymphæa tetragona's synonomi och utbredning.

»Prof. Kihlmanin suosiollisella välityksellä sain nähdä Pietarin Bot. Kasvitarhan herbaariossa säilytetyt Nymphæat. Näitten joukossa olen, niinkuin odotin, tavannut *Nymphæa fennica*nkin, kuitenkin ei Wenäjältä, vaan sen sijaan Siperiasta, Irkutskin ympäristöstä, josta löytyy Turczaninow'in ottamia kappaleita.

Näistä käy selville, että Georgi jo vuonna 1772 oli tavannut tämän kasvin Ylä-Angaran varsilla ja vuonna 1775 selittänyt sen uutena lajina nimellä *Nymphæa tetragona*, vaikka hänen selityksensä on niin virheellinen, että siitä päättäen pikemmin luulisi hänen tarkoittavan pientä *N. candida*a. Myöhemmin selitti sen Aiton Kew'n kasvitarhassa kukkivan kappaleen mukaan (Hortus Kew'ensis, ed. II), nimittäen sen nimellä *Nymphæa pygmæa*. Tämä oli saatu Kiinasta. *N. tetragona* ja *N. pygmæa* näyttävät olevan synonymeja, ja vaikka huonosti säilytetyt herbaariokappaleet eivät voikaan antaa täysin ratkaisevaa päätöstä, näyttää minusta kuitenkin aivan luultavalta, että *N. fennica*akaan ei voi pitää muuna kuin *N. tetragona*n suomalaisena muotona, jos se siitä eroaa ollenkaan.

Jos siihen saa luottaa, mitä kirjallisuudesta tunnetaan *N. tetragona*n (alias *N. pygmæa*n) levenemisestä, olisi se löydetty Siperiassa Angaran ylävarsilla, Lenajoen varsilla, Jarkin luona Irtysch-joen varsilla sekä Mandschuriassa ja Kiinassa. Uusimpien tietojen mukaan on myös käynyt selville, että se pieni

lumme, joka tätä ennen Kanadassa on käynyt nimellä *N. odorata* v. *minor*, on sekin *N. tetragona*.

Niinkuin näyttää olisi siis *N. tetragona* Georgi hyvin laajalle levinnyt. Kuitenkin täytyy saada nähtäviksi sekä Amerikkalaisia että tuoreampia Siperialaisia kappaleita, ennenkun voi olla aivan varma siitä, onko *N. fennica* täydellisesti identtinen *N. tetragona*'n kanssa.»

Docent Enzio Reuter uppläste följande af professor O. M. Reuter insända uppsats:

En för Finland ny snöpodurid.

(Se Smärre uppsatser N:o 14).

I anslutning till detta meddelande omnämde forstmästare A. W. Granit, att han förliden vinter i Sibbo iakttagit små svarta insekter, hvilka lifligt rörde sig omkring på snön. Efter tre dagar voro de försvunna.

Professor J. P. Norrlin höll följande andragande:

Om förändringar i vegetationen eller ståndorterna, framkallade af kulturen, och om några häraf betingade åtgärder.

(Se Smärre uppsatser N:o 15).

Sällskapet beslöt enhälligt, i enlighet med herr Norrlins i nämda andragande gjorda förslag, hänskjuta frågan till Bestyrelsens ompröfning och vidare åtgärd.

I anslutning till föregående anförande uppläste prof. Norrlin ett uttalande

Om utvägar att i vårt land åstadkomma naturparker.

(Se Smärre uppsatser N:o 16).

Efter en liflig diskussion beslöt Sällskapet enhälligt uppdraga åt Bestyrelsen att vidtaga alla sådana åtgärder, som kunde lända till frågans befrämjande och lösning.

Professor Norrlin föredrog vidare

Om åtgärder för skyddande af sällsyntare och lätt utrotade växtarter.

(Se Smärre uppsatser N:o 17).

Sällskapet beslöt i anledning häraf hänskjuta frågan till Bestyrelsen, som ägde att vidtaga nödiga åtgärder i af föredragaren antydt syfte, samt uppdrog därjämte åt densamma att, i enlighet med ett af prof. Kihlman väkt förslag, snarast möjligt till skolorna öfversända ett cirkulär vidkommande det i prof. Norrlins uttalande berörda förhållandet.

Professor J. A. Palmén uppläste följande af honom och prof. Norrlin affattade

Förslag till närmare samarbete mellan Sällskapets medlemmar.

(Se Smärre uppsatser N:o 18).

Beslöts utan meningsskiljaktighet öfverlämna ärendet till Bestyrelsens ompröfning och vidare åtgärd.

Till de botaniska samlingarna hade öfverlämnats följande gåfvor:

Potentilla argentata Jord. från Lojo och *Pot. argentea* var. *perdivisa* Borb. från Karelska näset, nya för samlingen, af mag. H. Lindberg;

Carex livida från Åbo-trakten, ny för provinsen, af stud. A. K. Cajander;

Betula nana × *verrucosa* från Ylivieska samt 5 arter ruderat- och ballastväxter från norra Österbotten af apotek. A. Sten;

11 algprof från norra Karelen af mag. I. O. Bergroth och stud. J. I. Lindroth;

43 d:o från Karelia pomorica af mag. I. O. Bergroth och stud. C. W. Fontell;

17 algprof och 7 preparerade alger från norra Tavastland samt 2 algprof från Lojo af stud. A. Luther;

en vacker samling hafsalger i talrika exemplar från Esbo Löfö af mag. K. H. Stenberg;

6 algprof från södra Finland och en samling hafsalger från Lappviks skärgård nära Hangö af prof. Fr. Elfving.

Bestämdes att årsmötet, på grund af infallande påskhögtid, skulle hållas den 15 maj.

Årsmötet den 15 maj 1898.

Ordföranden professor J. A. Palmén uppläste sin så lydande

Årsberättelse rörande Sällskapets värksamhet 1897—98.

»Den nydaning, som i midten af vårt sekel gjorde sig gällande i alla land och på alla områden, och hvaraf en gnista för jämt ett halfsekel tillbaka så minnesrikt tände sinnena äfven hos oss, gaf sig tillkänna också på det område vårt Sällskap gjort till sitt. Äfven här bildade 1840- och 1850-talen brytningsperioden; striden medförde kraftförlust, men också lif. När krisen gått öfver fortfor lifvet att glöda under askan. Glöden tilltog småningom, och nu, i slutet af seklet, se vi lågan fladdra nog så lifligt och bränsle icke häller saknas. Men leden af dem, som voro vittnen till de kritiska tiderna, glesna alt mer, och äfven detta år ha några af dem bäddats i fosterjorden.

Vi hade glädjen att ännu den 14 januari bringa en enkel, vördnadsfull hälsning och hyllning åt 80-åringen Zachris Topelius samt vårt hjärtliga tack för den vida blick på vårt land och dess natur han öppnat för oss alla, för den varma kärlek till alt lefvande, hvilken lät honom skörda allas genkärlek, äfvensom för den värksamhet han utvecklat i vårt samfund (sedan 1834), särskildt åren 1842—47, då han var dess sekreterare. Men helt få veckor efter hyllningen fick landet sorg. Den gamles varma hjärta hade upphört att slå, och den blida blicken hade slocknat. Vårt folk har dock kvar hvad Sylvias och

Ljungblommornas skald sjungit, hvad siaren och fosterlandsvännen väkt till lif. Och detta lif skall ej upphöra så länge finska hjärtan klappa.

Tvänne andra åttioåringar, hvilka Sällkapet är skyldigt tack för sin ekonomiska ställning, hafva jämväl gått bort. Professor Sven Gabriel Elmgren, som inträdde i samfundet år 1844, vårdade under 16 års tid (1871—87) dess räkenskaper, och bivistade därunder ofta dess möten. Och senator Klas Herman Molander, som invaldes redan 1836, har såsom långvarig vårdare af hela landets finanser ej blott indirekt, utan ock direkt medvärkat till Sällskapets gynnsamma utveckling i ekonomiskt hänseende.

Vidare har Sällskapet den 9 mars 1898 förlorat en inhemsk medarbetare, forstmästare Casimir Evald Wilhelm Brander, hvilken i dess skrifter offentliggjort tvänne afhandlingar om fågelfaunan i Pudasjärvi och i Parkano; den aflidne har dessutom tidt och ofta insändt spridda notiser af ornitologiskt innehåll. Bland yngre medlemmar har aflidit fil. mag. Johan August Flinck, invald 1878, hvilken utvecklat värksamhet på botanikens område, hvarom en växtanatomisk undersökning äfvensom inlämnade samlingar och anteckningar bära vittne. Herr Otto Brusiin åter, som inträdde i Sällkapet 1873 och nyligen afled i Helsingfors, intresserade sig för ornitologisk samlarevärksamhet, hvaraf resultaten hamnat i Tavastehus lärovärk. Och apotekare d:r Hugo Lojander, invald 1884 och afliden för kort tid sedan, har egnat uppmärksamhet åt botaniskt-farmaceutiska frågor.

Bland Sällskapets utländska ledamöter har inträffat ett anmärkningsvärdt dödsfall, i det den celebre danske forskaren J. J. S. Steenstrup, vidt berömd som en mångsidig lärd och såsom den, hvilken till först fullständigare och klarare än andra uppfattat betydelsen af generationsväxlingens idé, aflidit den 20 juni 1897. Han är äfven känd för sin tolkning af de lämningar från förhistoriska tider, hvilka i form af »Kjökkenmöddingar» ådragit sig så stor uppmärksamhet.

Genom inval af nya medlemmar hafva de ungas led under året ökats med 9 personer.

Sällskapets 7 månadsmöten hafva varit besökta talrikare än någonsin, i det att vanligen 30—40 personer varit närvarande. Sammanlagdt hafva hållits omkring 70 andraganden, af hvilka något mera än hälften af botaniskt innehåll; dessa andraganden hafva hållits af hrr Aro, Arrhenius, Borg, Brenner, Cajander, Elfving, Fontell, Granit, Hult, Häyrén, Kihlman, Laurén, Levander, H. Lindberg, — hvars meddelande om fynd af glaciala växtrester i sydöstra Finland förtjänar särskild uppmärksamhet, — Lindroth, Luther, Mela, Montell, Olsson, Poppius, E. Reuter, O. M. Reuter, Sælan, Sahlberg, Segercrantz, Stenroos, Sucksdorff, Sundvik, Thesleff, Wainio, Westerlund.

Af Sällskapets publikationer har 23:dje häftet af *Meddelandena* till detta möte blifvit färdigt, innehållande nästföregående års förhandlingar, redigerade af professor Elfving. Af *Acta* hafva utkommit band XIII, 482 pag., med afhandlingar af hrr Brenner, Herlin, Keckman, Laurén, Kihlman, Wainio och C. A. Westerlund, samt band XIV, innehållande uppsatser af hrr Wainio, Elfving och Mela.

Till publikation hafva anmälts följande afhandlingar:

O. M. Reuter, *Thysanoptera fennica.* Förteckning och beskrifning öfver Finska Thysanoptera;

R. Hult, Växtgeografiska anteckningar från finska Lappmarkens skogsregion;

K. M. Levander, Om några möjligen relikta djurformer i Finska och Bottniska viken;

H. Krank, Fågelfaunan i Gamla Karleby, Larsmo och en del af Kronoby socknar;

K. E. Stenroos, Das Thierleben im Nurmijärvi See. Eine faunistisch-biologische Studie;

V. Borg, Tietoja kasvistosta ja kasvullisuudesta Längelmäen, Orihveden ja Kuorehveden pitäjissä;

B. R. Poppius och A. W. Granit, Ornitologiska iakttagelser i Enare, Utsjoki och Syd-Varanger sommaren 1899;

O. Collin, Tre botaniska meddelanden.

Dessutom hafva till arkivet inlämnats:

A. K. Cajander, Kasvihavaintoja Mynämäen kihlakunnan mannerosissa;

E. Häyrén, Botaniska anteckningar från Ekenäs skärgård;

H. Söderman, Luettelo Uudenkaupungin ja sen ympäristön kasveista;

A. Luther, Annotationer om växt- och djurnamn i Keitele samt uppgifter om folkets användande af växt- och djurarterna, ordspråk, skrock m. m.

För närvarande befinna sig under tryckning icke färre än tre band af *Acta*. Det XV:de är ett zoologiskt häfte, innehållande redan färdigtrykta afhandlingar af E. Nordenskiöld, Stenroos och Nordling; dessa uppsatser skola efterföljas af andra förut inlämnade. I band XVI är en afhandling af Brenner trykt och en annan mera omfattande af Hult påbörjad. I band XVII ingår en redan färdigtrykt längre afhandling af Stenroos.

Reseberättelser hafva föredragits af hrr Borg (1895), Cajander, Aro, Rantaniemi och Häyrén, alla från sommaren 1897. För nästkommande sommar har Sällskapet tilldelat reseunderstöd till olika belopp åt följande personer:

J. I. Lindroth och A. K. Cajander 850 mark för floristiska och mykologiska forskningar i Olonets;

P. A. Rantaniemi 400 mark för floristiska undersökningar i Kemi lappmark (tillsammans med V. Borg, för hvilkens räkning nödiga resemedel torde försträckas af Universitetet);

T. H. Järvi och A. J. Silfvenius 350 mark för insamlande af såväl vatten- som landdjur på Karelska näset;

W. M. Axelson 100 mark för botaniska forskningar mellan Pielinen och Höytiäinen;

J. E. Aro 250 mark för entomologiska samlingar i trakterna af Uleåträsk;

E. Odenvall 100 mark för insamling af spindlar i Lappajärvi, Lempälä eller Åland.

I likhet med hvad föregående år varit fallet har Bestyrelsen hållit ett antal sammanträden, under hvilka särskilda frågor blifvit förberedda. Några af dem hafva föredragits för Sällskapet och af detsamma blifvit antagna. Det har gält uppslag, som för Sällkapet framtida program kunna hafva mycken bärvidd. På förslag af prof. Norrlin har beslutits skrida till åtgärder att förekomma de förödelser, för hvilka sällsynta eller eljes anmärkningsvärda växtarter utsättas, i det de sköflas antingen för botaniska behof eller såsom medicinala eller prydnadsväxter; i syfte att stäfja ofoget skall ett cirkulär till skollärare och allmänheten utfärdas. Densamme har därjämte föreslagit, och Sällskapet har jämväl uppdragit detta åt sina exkurrenter, att närmare studera de förändringar vegetationen lokalt undergår i följd af kulturella orsaker. Likaledes har Sällskapet, på grund af samma initiativ, beslutit återupptaga den af andra tidigare väkta frågan om nödvändigheten af att reservera s. k. naturparker, i hvilka naturen finge kvarblifva i så vidt möjligt ostördt skick, för att vittna om det ursprungliga Finland, som eljes förr eller senare i följd af den fortskridande odlingen alldeles skall försvinna. Förslaget har denna gång antagit en form, som borde möjliggöra dess realiserande, den nämligen, att lämpliga partier af kronojord tilsvidare för en längre tid blefve fredade, hvarefter i framtiden närmare afgörande kunde träffas om parkernas fortfarande fredande, genom hvilken åtgärd dock något blefve gjordt, innan det är alldeles för sent. Slutligen har genom ett beslut af Sällskapet ett mera intensivt personligt samarbete mellan särskilda dess medlemmar i och för speciella uppgifter stälts i utsikt, en åtgärd, som ej blott kan leda till positiva vetenskapliga resultat och tillgodogörande af de krafter, som finnas inom Sällskapet, utan ock utgöra en garanti för att arbetet skall fortgå mera oberoende af tillfälliga hinder för de enskilda medarbetarne. Enligt min personliga öfvertygelse skulle anordningen i all synnerhet gagna därigenom att inom vårt samfund en kraftigare samkänsla utbildades och i följd däraf ett än mer pulserande vetenskapligt lif komme till stånd.

Ännu bör annoteras en omständighet, som — ehuru ej af naturvetenskaplig art — dock framdeles skall indirekt underlätta Sällskapets värksamhet. En upplyst Styrelse har nämligen tilldelat Sällskapet utvidgad portofrihet, hvarigenom Sällskapet medels utsända frågecirkulär kan ställa sig i kontakt med den stora allmänheten och dymedels vinna en mängd värdefulla upplysningar.

Slutligen bör nämnas, att Sällskapet under året sändt en vördsam lyckönskan till K. Finska Hushållningssällskapet i anledning af dess 100-års jubileum samt att Industristyrelsen uppfordrat Sällskapet att medvärka vid Finlands deltagande i världsutställningen i Paris år 1900.

En kort återblick på det gångna året ger vid handen att detta, likasom de nästföregående, karaktäriseras af framsteg på det vetenskapliga området; och i betraktande däraf, att Sällskapets yngre krafter, att döma af de alt mer talrikt besökta mötena och de alt talrikare exkurrenterna, synas intresserade för Sällskapets program, vågar jag hoppas, att samfundets framtid fortfarande skall gestalta sig gynsamt.»

Ordföranden föredrog vidare följande af skattmästaren, bankdirektör L. von Pfaler sammanstälda

Årsräkning för år 1897.

Debet.

Behållning från år 1896.

Stående fonden.

Hypoteksföreningens 4 ½ % obl. af 1884 . . . . Fmk	13,500: —
Helsingfors stads 4 ½ % obl. af 1882 . . . . . Fmk	5,500: —
Helsingfors stads 4 ½ % obl. af 1892 . . . . . Fmk	3,000: —

Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	Fmk 6,000: —	28,000: —	

Senator J. Ph. Palméns fond.

Hypoteksföreningens 4 1/2 % obl. af 1884	Fmk 7,500: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken . . .	Fmk 2,500: —	10,000: —	

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till hr John Sahlberg mot revers och proprieborgen à 5 %	Fmk 2,000: —		
D:o d:o d:o à 5 %	» 2,000: —	4,000: —	

Årskassan.

Finska brandstodsbolagets för landet 3,6 % obl. af år 1896 .	Fmk 1,400: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	929: 30		
Å löpande räkning i d:o . .	1,568: 12	3,897: 42	45,897: 42

Inkomster under året.

Anslag från Längmanska fonden . . .		4,000: —
Statsbidrag för år 1897		3,000: —
Influtna räntor:		
å Hypoteksföreningens 4 1/2 % obl. af 1884	Fmk 945: —	
å Helsingfors stads 4 1/2 % obl. af 1882 . . .	Fmk 247: 50	
å Helsingfors stads 4 1/2 % obl. af 1892 . . .	Fmk 135: —	
å hr John Sahlbergs skuldsedlar à 5 % . . .	Fmk 200: —	
å bankdepositioner à 4 %	» 353: 64	
å löpande räkning à 2 %	» 31: 30	1,912: 44

Ledamotsafgifter:

af A. K. Cajander . . . Fmk	15: —		
» Axel Sten . . . . . . »	15: —		
» H. Federley . . . . »	15: —		
» H. Söderman . . . . »	15: —		
» W. Segercrantz . . . »	15: —		
» K. O. Elfving . . . . »	15: —		
» W. M. Axelson . . . »	15: —		
» O. A. Kosonen . . . »	15: —		
» J. E. Aro . . . . . . »	15: —		
» T. H. Järvi . . . . . »	15: —		
» A. J. Silfvenius . . . »	15: —		
» B. Ståhlberg . . . . »	15: —	180: —	9,092: 44
			Fmk 54,989: 86

Kredit.

Utgifter under året.

Arvoden:		
åt sekreteraren . . . Fmk	200: —	
åt bibliotekarien . . . »	300: —	
Reseunderstöd åt J. E. Aro . .	150: —	
D:o » I. O. Bergroth	600: —	
D:o » A. K. Cajander	100: —	
D:o » E. F. Häyrén	120: —	
D:o » H. Krank . .	200: —	
D:o » H. Lindberg .	300: —	
D:o » J. I. Lindroth	120: —	
D:o » A. Luther . .	200: —	
D:o » B. R. Poppius	500: —	
D:o » E. A. Wahlberg	200: —	
Ränta å Sanmarkska fonden till enkefru S. Sanmark . . .	200: —	
Vaktmästarearvode	100: —	
Tryckningskostnader	3,517: 23	
Annonser	258: 21	
Porto, frakt m. m.	517: 64	7,583: 08

Behållning till år 1898.

Stående fonden:

Hypoteksföreningens 4 ½ % obl. af 1884	Fmk. 13,500: —		
Helsingfors stads 4 ½ % obl. af 1882	Fmk. 5,500: —		
Helsingfors stads 4 ½ % obl. af 1892	Fmk. 3,000: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	6,000: —	28,000: —	

Senator J. Ph. Palméns fond:

Helsingfors stads 4 ½ % obl. af 1884	Fmk. 7,500: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	2,500: —	10,000: —	

Sanmarkska fonden:

Utlånadt till hr John Sahlberg mot revers och proprieborgen à 5 %	Fmk. 2,000: —		
D:o d:o d:o à 5 %	» 2,000: —	4,000: —	

Årskassan.

Finska Brandstodsbolagets för landet 3,6 % obl. af 1896 . . .	Fmk. 1,400: —		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken	Fmk. 2,000: —		
Å löpande räkning i d:o d:o	2,006: 78	5,406: 78	47,406: 78
			Fmk. 54,989: 86

Härpå beviljades skattmästaren, på förslag af revisorerna, prof. Sælan och rektor Brenner, full ansvarsfrihet för hans förvaltning af Sällskapets medel.

Intendenten, professor A. O. Kihlman uppläste nedanstående

Årsredogörelse öfver de botaniska samlingarnas tillväxt.

»Tillväxten af de botaniska samlingarna har, jämförd med den under närmast föregående år, varit relativt ringa, nämligen inalles endast 1456 nummer, af hvilka 1090 kärlväxter, 61 mossor, 61 lafvar, 17 svampar, 126 alger och algpreparat samt 101 nummer frön, spritpreparat m. m. Man torde dock icke häraf hafva anledning att befara någon afmattning af Sällskapets värksamhet i afseende å de finska samlingarnas förkofran, utan minskningen bör tvifvelsutan uppfattas som en yttring af tillfälligheter, hvilka störa hvarje statistik.

Bland gåfvorna märkas främst trenne större samlingar af kärlväxter, nämligen af mag. H. Lindberg från Karelska näset, af stud. A. K. Cajander från Åbo-trakten och af forstmäst. A. W. Granit och stud. B. R. Poppius från Inari-Lappmark, den sistnämda omfattande jämväl talrika spritpeparat. För öfriga, delvis värdefulla, alltid välkomna gåfvor har Sällskapet att tacka följande personer: proff. Fr. Elfving och E. Sundvik, doktorerne W. Laurén och Edv. Wainio, rektorerne M. M. W. Brenner och E. J. Buddén, senatskammarförvandt G. Sucksdorff, magg. I. O. Bergroth, J. A. Flinck (genom A. Arrhenius), R. Herlin, O. Collin och H. Stenberg, apothekaren A. Sten, redaktör P. Hj. Olsson, studerandene W. Axelson, W. Borg, C. W. Fontell, E. Häyrén, A. Leinberg, J. I. Lindroth, A. Luther, A. Rantaniemi, A. J. Silfvenius, O. Sundvik, H. Söderman, R. Wegelius, äfvensom af undertecknad, intendent, hvarjämte ett antal växter förvärfvats genom Helsingfors botaniska bytesförening, och slutligen rektor A. Arrhenius inlämnat samlingar af elever vid Nya Svenska Lärovärket.

Äfven detta år har den inhemska floran riktats med några nya arter, näml. bland kärlväxter: *Erythræa centaurium* och *Glyceria plicata* (Karelska näset, H. Lindberg), *Potentilla argentata* (Lojo-trakten, H. Lindberg, det. H. Siegfried), *Co-*

toneaster uniflora (A. O. Kihlman), *Torilis anthriscus* (Åland, J. E. Montell). Bland mossorna märkas likaså de nya arterna *Dichelyma capillaceum* (Åbo-trakten, A. K. Cajander, det. H. Lindberg), *Philonotis cæspitosa, Polytrichum fragilifolium* n. sp. och *Oncophorus riparius* n. sp. (alla från Karelska näset, H. Lindberg).

Beträffande samlingarnas bearbetning torde särskildt förtjäna framhållas, att de finska *Potentilla*-formerna under året reviderats af den kände specialisten H. Siegfried i Winterthur.»

Intendenten, docent K. M. Levander uppläste följande

Årsredogörelse öfver de zoologiska samlingarnas tillväxt.

»De zoologiska vertebratsamlingarna hafva sedan senaste årsmöte tillväxt med 1 däggdjur och 10 fågelarter, af hvilka senare böra nämnas: *Sylvia nisoria* från Drumsö, förärad af lyceist R. Palmgren, *Locustella nævia* från Rantasalmi, af mag. A. Westerlund, samt den hos oss förut icke anträffade *Circaëtus gallicus* från Perkjärvi, erhållen till samlingarna af kapten J. Baeckman. För de öfriga gåfvorna står Sällskapet i förbindelse till följande personer: mag. O. Collin, herr Karl Holmström, baron C. Munck och lyceist R. Palmgren. — Till äggsamlingen hafva skänkts: bo och ägg af *Sylvia nisoria* af lyc. R. Palmgren, bo och ägg af *Fulica atra* af stud. V. Segercrantz samt 2 ovanliga hönsägg af stud. A. Thesleff.

Af öfriga vertebrater hafva till samlingarna förärats: en ödla med tudelad stjärtspets af stud. J. Brüning samt två fiskarter, skänkta af prof. J. A. Palmén och d:r E. Wainio.

En rikare tillväxt är att anteckna för evertebratafdelningarna. Sålunda hafva till den finska molluskSamlingen, på hvars ordnande och noggranna katalogisering stud. A. Luther under senaste vinter nedlagt icke ringa arbete, inlämnats af stud. E. Häyrén 5 arter, stud. A. Leinberg 1 art, d:r K. M. Levander 3 arter, mag. H. Lindberg 5 arter, fil. kand. K. E. Stenroos 16 arter, stud. A. J. Silfvenius 35 arter i c:a 90 prof,

stud. A. P. Rantaniemi 6 arter. Bland dessa gåfvor finnas tre för faunan nya arter, nämligen *Helix aculeata* (Lojo, A. Luther), *Clausilia cana* (Karelska näset, H. Lindberg), *Bythinia ventricosa* (Viborg, A. J. Silfvenius).

Den redan ganska rikhaltiga samlingen af planktonprof och annat hydrofaunistiskt material från våra hafskuster, sjöar och andra vattensamlingar har erhållit en betydande tillökning genom det af Sällskapets exkurrent, stud. A. Luther, under hans resa till Keitele-trakten hopbragta materialet, förvaradt i 146 flaskor och 71 profrör. Dessutom hafva inlämnats 20 dylika prof från Kiikala-trakten af d:r K. M. Levander. Ur aflidne guvernör A. J. Malmgrens samling hafva erhållits 31 planktonprof, till största delen från Kajana-trakten, samt 4 dylika utan lokaluppgift.

Af *Crustaceer* hafva inlämnats: en androgyn flodkräfta af d:r E. Wainio, en monströs kräftklo af stud. A. Luther; 12 prof djupvattencrustaceer och en parasitisk crustacé hafva erhållits ur Malmgrenska samlingen.

Insektsamlingarna hafva riktats genom följande gåfvor: *Lepidoptera*: 2 arter af stud. P. Gadd, 1 art af herr S. Sorthan, 1 art af stud. K. O. Elfving; *Coleoptera:* 4 arter af stud. A. Leinberg, 2 arter af stud. G. Lindell, 7 arter i 26 exx. af stud. H. Söderman; *Diptera:* 28 arter i 105 exx. af stud. H. Söderman.

Af öfriga lägre djur hafva förärats: en plattmask från löja af mag. O. Collin, *Acanthobdella peledina* af stud. B. R. Poppius; ur Malmgrenska samlingen hafva erhållits några fiskiglar och intestinalmaskar från *Phoca barbata*; af stud. A. Luther hafva till samlingarna inlämnats 15 prof Spongillider.»

Bibliotekariens, docent Enzio Reuter's

Årsberättelse öfver bibliotekets tillväxt

var af följande lydelse:

»Sällskapets bibliotek har under det nu tilländalupna värksamhetsåret (från den 13 maj 1897 till den 13 maj 1898) tillväxt med ett volymantal, som öfverstiger antalet af de under

närmast föregående motsvarande perioder erhållna publikationerna. Antalet nytillkomna nummer utgör 741, fördelade med hänsyn till innehållet på följande sätt:

Naturvetenskaper i allmänhet . . .	360
Botanik	105
Zoologi	121
Landt- och skogshushållning . . .	9
Geografi	21
Geologi, paleontologi	44
Fysik, kemi, medicin	23
Matematik, astronomi, meteorologi .	6
Antropologi, etnografi	3
Diverse skrifter	49.

Likasom förut har det vida vägnar största antalet publikationer erhållits af lärda samfund, vetenskapliga institutioner och tidskriftsredaktioner, hvilka med Sällskapet stå i regelbundet skriftutbyte. Dessa uppgå för närvarande till 253, af hvilka under det förflutna året tillkommit följande fem:

Museum für Naturkunde, Berlin,
Naturwissenschaftliche Gesellschaft »Isis», Bautzen,
The University of Nebraska, Lincoln,
Portland Society of Natural History, Portland, samt
University of Pensylvania, Philadelphia.

För välvilliga, delvis värdefulla bokgåfvor står Sällskapet dessutom i tacksamhetsskuld till K. Nederlandsch Meteorologisch Instituut i Utrecht, Société ouralienne d'amateurs des sciences naturelles i Jekaterinenburg, Finska Landtbruksstyrelsen, Kejs. Finska Hushållningssällskapet, Inspektören för fiskerierna i Finland, Redaktionen af »Luonnon Ystävä» samt till herrar H. Arçtowski, A. Blytt, M. Brenner, P. T. Cleve, H. Conwentz, Fr. Elfving, Ch. Janet, F. R. Kjellman, J. Lange, A. Lorenzi, S. Murbeck, E. Reuter, Th. Schube, E. Warming och R. v. Wettstein.»

De statutenligt härpå försiggående valen af Sällskapets tjänstemän och öfriga funktionärer utföll sålunda, att med öfvervägande röstpluralitet utsågos till

ordförande professor J. A. Palmén,

vice ordförande professor Fr. Elfving,

sekreterare rektor Axel Arrhenius,

skattmästare bankdirektör Leon. von Pfaler,

intendent för de botaniska samlingarna professor A. O. Kihlman,

intendent för de zoologiska samlingarna docent K. M. Levander,

medlem i Bestyrelsen den i tur afgående, professor J. Sahlberg,

suppleanter i Bestyrelsen d:r V. F. Brotherus och doc. K. M. Levander,

revisorer af pågående kalenderårs räkenskaper professor Th. Sælan och rektor M. Brenner.

Ordföranden uppläste skattmästarens kassarapport, som utvisade en behållning per dato Fmk. 7,254: 23.

Framlades 23:dje häftet af Sällskapets Meddelanden, redigeradt af prof. Elfving. Dess pris faststäldes till 2 mk 50 p.

Till publikation inlämnades följande afhandling, hvars innehåll i korthet refererades af författaren:

M. Brenner, Observationer rörande den Nordfinska floran under 18:nde och 19:nde seklen, särskildt med afseende å kärlväxterna i Öster-Norrbotten, Nord-Österbotten och Kajanien.

Doktor E. Nordenskiöld förevisade

En preparatsamling af Acarider

samt meddelade därvid råd och anvisningar angående dessa djurs insamling och konservering.

Professor J. A. Palmén förevisade å prof. O. M. Reuter's vägnar ett i dvaltillstånd sig befinnande exemplar af den i Afrika lefvande egendomliga

Lungfisken, Protopterus annectens,

uttaget ur sitt slemhölje i leran, hvarest djuret vid den torra årstidens annalkande döljer sig.

Amanuens Harald Lindberg redogjorde för sina hufvudsakligen på Murbeck's monografiska utredning grundade undersökningar öfver

Det finska floraområdets Agrostis-former

samt beskref därvid särskildt *Agr. perennans* Walt. (Tuckerm.), som föredragaren ansåg vara identisk med *Agr. bottnica* Murb., en synnerligen märkelig art, hvilken nyligen anträffats i Sverige och af föredragaren befunnits vara företrädd äfven i Herbarium Fennicum genom särskilda exemplar från olika lokaler och under växlande namn. — Föredraget belystes genom talrika herbarii-exemplar.

Se utförligare Smärre uppsatser N:o 19.

Herr Lindberg lämnade vidare följande meddelande

Om Sphagnum annulatum Lindb. fil.,

en förut obeskrifven art, som han förliden sommar funnit i Sakkola socken på Karelska näset:

»Den 1 juli 1897 anträffade jag i en sank mosse invid Jortikanlampiträsk i Voloska by, Sakkola socken, en *Sphagnum*-form, hvilken vid mikroskopisk undersökning visade sig icke kunna identifieras med någon af de i Europa och Nord-Amerika förekommande arterna. Jag har därföre urskilt den såsom ny art och gifvit den namnet *S. annulatum*, emedan den utmärkes genom talrika ringporer längs kommissurerna på utsidan af bladen; på dessas insida saknas porer fullständigt. Genom detta sitt porförhållande och de på insidan mycket tydligt inneslutna klorofyllcellerna afviker denna art från den närstående *S. Dusenii*

(C. Jens.); dessutom äro bladen ej ensidigt böjda, såsom vanligen är fallet hos den sistnämda. Jag har sändt exemplar af *S. annulatum* till C. Warnstorf i Neuruppin, som i bref af den 25 april 1898 i anledning häraf yttrar följande: »Zu meiner Freude kann ich Ihre Ansicht, dass das *S. annulatum* einen neuen Typus repräsentirt, voll und ganz bestätigen. Die neue Art schiebt sich zwischen *S. Dusenii*, dem sie habituell sehr ähnlich sieht, und *S. mendocinum* Sull. und bildet offenbar ein Mittelglied von beiden.»

Under föredraget framlade herr Lindberg talrika exemplar af ifrågavarande art.

Slutligen förevisade herr Lindberg följande af possessionaten J. O. Bomansson

Nybeskrifna Bryum-arter från Åland.

1. *Bryum alandicum* Bom. från Emkarby i Finström, i åkerdike 1893;
2. *Br. litorum* Bom. från Norrholmen i Saltvik, strand 1897;
3. *Br. lutescens* Bom. från Saltvik, Fremmanby, dike 1897;
4. *Br. versiporum* Bom. från Mariehamn, dike 1896;
5. *Br. maritimum* Bom. från Ekerö, Torp, sjöstrand;

Rektor Axel Arrhenius förevisade

Tvänne för Finlands flora nya Rubus-hybrider,

bägge af honom anträffade i Föglö socken på Åland under en exkursion sommaren 1897.

1. *Rubus cæsius* × *idæus*, flere former från Juddö äfvensom från Harkläppen invid Gripö. Till denna hybrid, som bland annat utmärker sig genom gleshåriga fruktämnen och höggradig sterilitet, hade äfven några former, som föredragaren insamlat på Juddö sommaren 1879, vid närmare granskning af botaniska museets *cæsius*-kollektion visat sig höra.

2. *Rubus cæsius* × *saxatilis* (möjligen *R. idæus* × *saxatilis)*. Af denna högeligen sällsynta form, som hittils endast varit känd från Skåne och Christiania-trakten, hade föredragaren

funnit några individer, växande jämte stamarterna och ofvannämda hybrid, på en stenig strandsluttning på Juddö.

Föredragaren meddelade att den kända danske batologen, apotekare Friderichsen i Slesvig, granskat och godkänt hans bestämningar. Dock syntes herr Friderichsen benägen att tyda den senare hybriden som en *R. idæus* × *saxatilis*.

I anslutning till detta meddelande afgaf hr Arrhenius ett

Beriktigande angående Rubus nemoralis Arrh.

Föredragaren erinrade om att han för flere år sedan (se Medd. H. 9 p. 123) på Juddö funnit en till *corylifolius*-gruppen hörande *Rubus*-form, som han med stöd af F. W. C. Areschoug's auktoritet inlämnat till samlingarna under namn af *R. nemoralis* Arrh. Enligt Friderichsen's bestämning borde ifrågavarande form bära namnet *R. pruinosus*, hvadan altså denna bör vinna medborgarrätt i vår flora, från hvilken däremot *R. nemoralis* bör utgå.

Student A. Luther demonstrerade exemplar af

Den i Finland förut icke iakttagna Litorina obtusata L.

»Denna art har jag funnit i universitetets finska mollusksamling. Exemplaren äro tagna af d:r K. M. Levander vid Esbo-Furuholm, där de tomma skalen funnos uppkastade på stranden tillsamman med skal af *Neritina fluviatilis*. Så vidt jag har mig bekant, har arten i Östersjön hittils blifvit funnen endast i dennas sydligaste del (t. ex. vid Kiel, Travemünde, etc.), hvarför dess förekomst hos oss vore mycket anmärkningsvärd. Förmodandet att skalen skulle inkommit med ballast, ligger nära till hands, men enligt de uppgifter jag erhållit har ballastafstjälpning ej ägt rum i närheten. Skalens färska utseende synes utesluta möjligheten att de skulle vara subfossila. Man kunde därför antaga, att arten lefvat på platsen, hvilket icke synes så alldeles otroligt, då *Litorina obtusata* hälst uppehåller sig på *Fucus*, hvilken ju hos oss äfven utgör *Neritina*'s älsklingsplats, och då båda dessa arter vid Furuholmen förekommo tillsamman.

Såsom medlem af vår fauna kan arten dock ej med full säkerhet betraktas, förrän lefvande exemplar blifvit funna hos oss.»

Lektor A. J. Mela föreslog i betraktande af de naturvetenskapliga disciplinernas tillbakaskjutna plats i våra statsskolors läroplan att Sällskapet skulle hos vederbörande myndigheter söka utvärka en förbättring i berörda afseende. Frågan hänsköts till Bestyrelsens ompröfning.

SMÄRRE UPPSATSER.

N:o 1.

Tietoja erään Trichoptera-lajin, Agraylea argyricolan, kehityksestä.

Esitti

Väinö Borg.*)

Viime kesänä kesäkuulla oleskellessani Esbo-Löfö-saarella, huomautti tohtori Levander minua muutamista Trichoptera-toukista, joita tapasimme kivien alla suurissa määrin eräässä suojatussa lahdessa. Kokosin niitä useita kymmeniä, ja annoin niiden kehittyä huoneessa. Täten sain useampia kappaleita erästä Trichoptera-lajia, *Agraylea argyricola* Kolenati, jota Yliopiston kokoelmain mukaan ennen on tavattu Suomessa Paraisilla ja Helsingin seudulla. Professori Sahlberg, jolle ne määrättäväksi annoin, ei tosin ruvennut varmasti päättämään olivatko kysymyksessä olevat ja Yliopiston kokoelmissa nimellä *Agraylea argyricola* säilytetyt kappaleet samaan lajiin kuuluvia tai ei, mutta kun, kuten sittemmin tulin huomaamaan, molemmilla anali-lisäkkeet ovat aivan täydellisesti samanlaisia, ei sitä tarvinne epäillä. Koska Trichoptera-ryhmän kehitys on hyvin vähän tunnettu, olen arvellut maksavan vaivan julaista seuraavan selityksen lajista ja sen kehityksestä.

Toukka on noin 5 mm pitkä, etupuolelta kapea, takaruumiiltaan pullea, etupuolta paljon leveämpi, paksuimmalta

---

*) Detta meddelande föredrogs på mötet den 6 mars 1897, men inlämnandet af manuskriptet blef försenadt, till följd hvaraf det icke kunde tryckas i häftet 23 af »Meddelandena».

kohdalta noin 1,4 mm läpimitaten. Pää on pieni, sivulta katsottuna vinopuikea, kellertävän vihreä, selkäpuolella varustettu pitkillä, kankeilla karvoilla. Suuosat ovat jotenkin vahvat. Ylähuulen etureuna on suora, kulmat vähän pyöristyneet. Kitiini-levyn reunassa on kuusi sukasta, joista yksi kummallakin puolella on toisia ainakin 2—3 kertaa pitempi, sekä karvatupsu kummallakin puolella. Mandibulat ovat vahvoja, kolmikkomaisia, asymmetrisiä, s. o. kumpikin vähän eri muotoa Molempain ulkoreunassa on kaksi pitkää karvaa. Maxillain leukaa vastaava keilamainen osa on jotenkin vahva, sekä karvainen, Maxillari-palpat ovat nelinivelisét, keilamaiset, ensi nivelellä on pari suurempaa karvaa, muuten jotenkin kaljut. Viimeisen nivelen päässä on pieniä (tunto-?) lisäkkeitä. Kehruunystyräksi muuttunut alahuuli eli labium on puoliympyrän muotoinen, varustettu nelinivelisillä palpoilla, joiden ensi nivel on paksu, lyhyt, toinen pitkä ja hoikempi.

Thorax kapea, joskin sentään päätä leveämpi. Nivelten yläpuolella on kitiinilevyjä. Etenkin on ensi nivelen levy hyvin kehittynyt, tummanruunisilla reunoilla varustettu, ulottuu sivuillekin ja peittää jalkojen coxaliosan. Muiden nivelien kitiinilevyt ovat paljon pienemmät, vaaleammat, usein vaan nivelen takareunassa kehittyneet. Väriltään ovat levyt vaalean kellertäviä. Jalat ovat lyhyenpuoleiset, sukasilla varustetut, vaalean vihreänkeltaiset, lonkka (coxa) ja reisi (femur) tummemmat. Etujalat ovat muita lyhemmät ja tanakammat, kehittyneet tartuntajaloiksi.

Takaruumiin nivelet selvillä ja syvillä nivelväleillä varustetut, jokaisella nivelellä muutamia lyhempiä karvoja säännöllisissä riveissä. Viimeiset nivelet ovat lyhyitä, viimeinen on varustettu koukkumaisella lisäkkeellä.

Kotelo (nympha) on koiraksella lyhempi, noin 3,5 mm pitkä, 0,75—1 mm leveä, naaraksella noin 4,8 mm pitkä, 1 mm leveä. Tuntosarvet ovat verrattain lyhyet, nauhamaiset, valmiin hyönteisen helminauhamaiset tuntosarvet näkyvät enimmiten selvästi läpi, uroksella 26-niveliset, naaraksella 24-niveliset, ensimmäiset pari niveltä vähän suuremmat.

Siivet ovat kapeat, vinosti suippenevat, molemmilla sukupuolilla yhtäpitkät, ulottuvat takaruumiin seitsemänteen niveleeseen asti.

Jalat ovat kaljut, paitsi toisen jalkaparin nilkka (tarsus), jossa on pitkiä karvoja. Kannukset säärillä 0, 2, 3. Ne sijaitsevat sisäpuolella, paitsi kolmannen parin ylin kannus, joka sijaitsee ulkopuolella.

Suuosat. Ylähuuli on melkein suunnikkaan muotoinen, vähän ulospäin kaareva, ulkokulmat pyöreitä. Mandibulat ovat hyvin vahvat, ruskeat, juurelta leveät, mutta äkkiä kapenevat, käyrät, melkein sirpinmuotoiset. Ylähuuli ja mandibulat sijaitsevat jotenkin korkealla otsalla. Maxillat ovat lyhyitä, vähän käyriä, maxillaripalpat 5-niveliset, jotenkin isot. Alahuuli on päästään pyöreä, sen palpat 4-niveliset, maxillaripalppoja noin puolta lyhemmät. Suuosat ovat ylipäänsä kaljut, mandibulain juurella, ulkoreunassa, on pari sukasta, ja palpat ovat hienokarvaisia. Molempain palppain kaksi ensi niveltä ovat lyhyitä, seuraavat pitempiä ja hoikempia.

Takaruumiin yläpuolella on sekä koiraksella että naaraksella toisella, kolmannella ja neljännellä nivelellä sekä etuettä takareunassa pari taaspäistä keilanmuotoista kitiininyppylää ja niiden päissä lyhyitä, tukevia piikkiä. Viidennellä ja kuudennella nivelellä on ainoastaan yksi pari nivelen etureunassa. Molemmilla sukupuolilla on takaruumiin pää pyöreä, tylpähkö, yläpuolella viimeistä niveltä on keskellä melkein vastapuikea lisäke, sen molemmilla sivuilla pieni kuoppa, ja niissä melkein puolipallon muotoinen lisäke. Alapuolella on koiraksella kuudennella nivelellä sauvan muotoinen lisäke taajojen sukakarvojen ympäröimänä. Viidennellä, osittain neljännellä ja myös vähässä määrässä kolmannella nivelellä löytyy samanlaisia sukakarvoja, samaten kuin seitsemännellä nivelellä ja ruumiin päässä. Naaraksella on ainoastaan muutamia sukakarvoja kullakin nivelellä.

Sekä toukka että kotelo ovat väriltään kauniin smaragdinvehreät.

Imago. Koiraksen alaparin analilisäkkeet ylöspäin käyrät, sivulta katsoen kannaltaan leveät, pian sentään kapenevat, tylpät, vatsapuolelta katsoen kapeammat, verrattain tasapaksut, reunoistaan lyhytkarvaiset. Toisen, keskimmäisen parin lisäkkeet leveän kolmiomaiset, päästään nystyräiset. Yläparin lisäkkeet ylöspäin kaarevat, vatsapuolelta katsoen leveät, melkein kolmiomaiset, karvareunaiset, sivulta katsoen kapeat, melkein tasapaksut, tylpät. *Agraylea multipunctata*lla ovat ne Mac Lachlan'in mukaan liereät vatsapuoleltakin katsoen ja suhteellisesti kapeammat. Viimeisen nivelen yläreunassa on alaspäin kaareva, kannaltaan leveämpi, päästään vähän nuijamaisesti paisunut hieman vino lisäke. Väriltään on imago ruskea, jalat vaaleanruskeat, kannukset ovat 0, 3, 4.

Toukat elävät meressä ja kutovat ympärilleen kotelon, joka on toukkaa hieman pitempi eli noin 6—8 mm pitkä ja noin 2,2 mm leveä, litteähkö ja molemmista päistään avonainen. Väriltään on se punertavan ruskea, joskus vähän vihreä, selvästi pitkinpäin juovainen. Se on molemmista päistään kiinnitetty kivien alapuolelle, ja sitä paitsi kuuluu niitä myöhemmin kesällä tavattavan runsaasti levillä ja *Potamogeton*-lajeilla tohtori Levander'in ilmoituksen mukaan. Minun Esbo-Löfö'llä ollessani emme tavanneet muuta kuin yhden ainoan kappaleen levien joukosta. En myöskään voinut löytää niitä muualta kuin tuosta jo mainitusta suojaisesta lahdesta Lill-Löfö'n saarella, vaikka kyllä hain niitä muiltakin saarilta. Täällä niitä sitävastoin oli runsaasti.

Miten kauan koteloaste kestää siitä en tehnyt tarkempia huomioita. Wallengren'in ilmoitus, 15—20 päivää, tuntuu sentään minusta aivan liian pitkältä. Myöskin toukan elintavoista olisi syytä tarkempia huomioita tehdä.

N:o 2.

Om några möjligen relikta organismer i Finska och Bottniska viken.

Meddelande

af

K. M. Levander.

(Föredraget den 2 oktober 1897).

En analys af Östersjöfaunans sammansättning ger vid handen, att denna fauna består af till sin härkomst mycket heterogena element. Man finner där: 1:o marina invandrare från Nordsjön och Atlanten, af hvilka flertalet torde immigrerat under *Litorina*-tiden; 2:o marina kvarlefvor från ett arktiskt haf; 3:o invandrare från sötvatten; 4:o invandrade brakvattenformer; 5:o endemiska Östersjöformer, d. v. s. brakvattenformer, som sannolikt uppstått inom Östersjöområdet.

Genom en i nyare tid ökad kännedom om de i Östersjön lefvande formernas geografiska utbredning synes en tillväxt af artantalet inom kategorin 2 komma att äga rum, delvis på bekostnad af kategorin 5.

Först må antecknas, att O. Nordqvist's tydning af *Limnocalanus macrurus* såsom varande en ishafsrelikt[1]) bestyrkes genom de iakttagelser öfver denna calanid-arts utbredning i Östersjöområdet, som nyligen gjorts af C. W. S. Aurivillius [2]).

I min afhandling om Helsingfors-traktens rotatorier har under namnet *Anuræa Eichwaldi* af mig beskrifvits [3]) och af-

---

[1]) Nordqvist, Die Calaniden Finlands. 1888.

[2]) Aurivillius, Das Plankton des baltischen Meeres. 1896.

[3]) Materialien zur Kenntniss der Wasserfauna etc. II. Rotatoria. 1894. p. 62. Taf. III, fig. 41.

bildats en pelagisk pansar-rotatorie, som tillhör de i Finska vikens plankton allmännast förekommande rotatorieformerna och däri uppträder från senare hälften af juni till september och oktober. Samma form är tidigare funnen i Bottniska viken af dr Nordqvist och är af Plate med orätt identifierad med *A. tecta* Gosse. Hvilken utbredning ifrågavarande art äger söderut, är icke bekant, ty inom Östersjöområdet är densamma icke funnen annanstädes än i Finska och Bottniska viken. Den omnämnes icke häller af Aurivillius i hans nya, ofvan citerade afhandling öfver Östersjöns plankton. I min nämda afhandling betecknade jag därför *A. Eichwaldi* såsom en brakvattenform. Sedan jag dock genom herr Ch. Rousselet i London blifvit uppmärksamgjord på likheten mellan ifrågavarande form och en af Thompson, i en för mig otillgänglig publikation [1]), år 1892 beskrifven art, funnen vid norska kusten och benämd *A. cruciformis* Th., synes den möjligheten icke vara utesluten, att här kanske snarare föreligger en relikt. Rousselet, med hvilken jag haft nöjet att utbyta material, har icke tvekat att förklara [2]) båda formerna för identiska; dock märkes vid jämförelse mellan formerna från bägge fyndorterna en viss skiljaktighet i pansarets struktur. Riktigast är väl att tilsvidare betrakta *A. Eichwaldi* Levander såsom en baltisk varietet af den ett par år tidigare beskrifna *A. cruciformis* Thompson.

En annan af mig beskrifven icke-pelagisk hafsrotatorie, *Pleurotrocha littoralis*, synes vara mycket nära besläktad med en af Bergendal [3]) från Grönlands kust beskrifven *P. marina,* men då litorala, i ringa individantal uppträdande rotatorier lätt undgå uppmärksamhet och kunna uppträda sporadiskt, kan vid denna omständighet icke fästas mycket afseende.

Däremot erbjuda några för Ishafvets och Finska vikens plankton gemensamma protozoer stort intresse. I sin 1896 offentliggjorda redogörelse för vid Grönland funna Tintinner (en

[1]) Thompson, Trans. Liverpool Biol. Soc. 1892.

[2]) Rousselet, Journ. R. micr. Soc. 1897, p. 13.

[3]) Bergendal, Rotat. fauna Grönlands, p. 50.

ciliat-familj, bestående af skalbärande arter) anmärker prof. K. Brandt,[1]) att i dr. Vanhöffens planktonprof från Dawis-sundet funnos tvänne arter, som hittils anträffats endast i Östersjöns östligaste del, d. v. s. i Bottniska viken och Finska viken, där de äro allmänna. Den ena är den af Nordqvist beskrifna *Tintinnus bottnicus* (*Codonella bottnica*), som enligt mina undersökningar uppträder synnerligen allmänt under juli—oktober i Finska viken vid Helsingfors, och af dr Vanhöffen anträffats i Karajak-fjord (okt.—maj) och i Davis-sund (juni). Den andra, äfvenledes genom sitt skal kännspaka formen kallas af prof. Brandt *Tintinnopsis karajacensis* och är, såsom samme forskare framhåller, nära förvandt med en kortskalig form af en af mig under namnet *C. tubulosa* beskrifven art. Orsaken, hvarför jag betraktade ifrågavarande form endast såsom en formförändring af *tubulosa*, var den, att af mig anträffats öfvergångsformer mellan den typiskt långskaliga *tubulosa* Lev. och den mer kortskaliga formen (*karajacensis* Brandt). Denna s. k. *Tintinnopsis karajacensis* förekom i Karajak-fjorden (i maj) och i Davis-sund i närheten af grönländska kusten (6, 7 sept.). Hos oss har jag anträffat den äfven om vintern under is i Helsingfors hamn. Prof. Brandt säger i anledning häraf uttryckligen, att dessa två arter kunna betraktas såsom kvarlefvor af en tidigare arktisk-baltisk fauna. I min afhandling har jag anfört dessa såsom brakvattenarter, men de böra, såsom af ofvan stående framgår, betraktas såsom värkligen marina, euryhalina djur, hvilka altså icke uppstått i Östersjön.

Äfven en tredje art, *Tintinnopsis beroidea,* som i Kielerbukten är mycket allmän och af mig anträffats äfven vid Helsingfors, är representerad i Karajak-fjordens och Dawis-sundets planktonprof, men då tilsvidare altför litet är kändt om dess förekomst vid andra kustplatser, torde ett tolkningsförsök nu redan vara förhastadt.

Undersökningarna af det af dr. Vanhöffen från de Grönländska farvattnena hembragta djurmaterialet synas, i den mån

---

[1] Brandt, Zoologische Ergebnisse. IV. Die Tintinnen. 1896.

resultaten offentliggöras, vara egnade att förklara förekomsten af ännu andra egendomliga organismer, hvilka hittils blifvit uppfattade såsom inom Östersjön uppkomna brakvattenformer. I en mig för några dagar sedan af dr. Vanhöffen vänligen tillsänd uppsats öfver grönländska *Peridineer* och *Dinobryoner* omnämner nämligen densamme, att han ett år efter det jag (1892) i Helsingfors skärgård upptäkt en mycket karakteristisk kedjebildande peridiné, *P. catenatum* Levander, anträffat samma art i lilla Karajak-fjorden och i trakten af Holsteinborg i Dawis-sundet, i närheten af kusten. Vanhöffen framhåller därjämte, att några andra fyndorter för denna egendomliga form icke äro bekanta. *P. catenatum,* som uppträder hos oss genast efter islossningen, är altså att betrakta som en arktisk-marin form, och dess förekomst i Finska viken torde väl få sin naturligaste förklaring genom relikt-teorin. Vidare anträffade Vanhöffen vid Grönland en af mig från Finska viken beskrifven ny *Dinobryon* art, *D. pellucidum;* första gången insamlade han denna art d. 27 aug. i Umanakfjorden, icke långt från kusten af Nugsuak, samt därefter, d. 2 och 3 sept., i betydlig mängd väster om Disco och 5—7 sept. mellan Egedesminde och Suckertoppen, flere mil från land.

I anledning af dessa upptäkter ber jag till slut få framhålla vikten af att den lägre organismvärlden i faunistiskt o. a. hänseenden noggrant och på olika punkter vid våra kuster göres till föremål för undersökning. Synnerligen önskvärdt vore äfvenså, att en eller flere forskare utsändes för att insamla och undersöka plankton från Hvita hafvet och Ishafskusten.

N:o 3.

Anmärkningsvärda växtfynd på Karelska näset.

Meddelande

af

Harald Lindberg.

(Föredraget den 2 oktober 1897).

Under mina exkursioner på Karelska näset (Ik.) våren och sommaren 1897 gjorde jag särskilda intressanta växtfynd, som jag här ber att få i korthet meddela.

För floran nya äro följande:

1. *Erythræa Centaurium* (L.) Pers. Denna art anträffades ännu ej fullt utslagen den 6 juli tämligen ymnigt på en torr sandbacke nedanför en hasselbrant mellan Räihäranta och Kottila byar uti Sakkola socken. Utbredd öfver hela södra och mellersta Europa ända till mellersta Sverge (Södermanland) förekommer den flerstädes uti Ingermanland enligt Meinshausen's Flora Ingrica. Arten uppnår således sin nordgräns uti norra delen af Sakkola.

2. *Glyceria plicata* Fr., som observerades inom flere socknar på inalles 14 ställen och med skäl torde kunna betraktas såsom en af det Karelska näsets mest karakteristiska växter, förekommer dels på fuktiga sandstränder alldeles invid vattnet och oftast tillsammans med *Glyceria fluitans,* dels på källrika ängssluttningar eller i diken vid vägar. Arten påminner rätt mycket om *Gl. fluitans,* men kan dock alltid med lätthet skiljas från denna genom sin yfvigare vippa, sina mycket kortare och med trubbiga blomfjäll försedda småax, sina blågröna blad med nästan trinda slidor och sina hälften mindre, gula ståndarknappar (hos *Gl. fluitans* violetta). Jag har genomgått museets samlingar för att utröna, om *Glyceria plicata* möjligen kunde

finnas bland de finska exemplaren af *Gl. fluitans.* Resultatet blef negativt. — *Gl. plicata* är utbredd öfver hela Europa till Öster- och Vestergötland; i Norge saknas densamma. Enligt Meinshausen är arten allmän uti kalkstensområdet (söder om St. Petersburg) i Ingermanland, men finnes ej uppgifven för det norra området. Dess nordgräns har således genom fyndorterna på Karelska näset blifvit betydligt framskjuten.

3. *Amblystegium Sendtneri* (Schimp.) Lindb. Hufvudformen, särdeles typisk, anträffades steril på sanka ängar vid Vaalima by i Valkjärvi och nära Lohijoki i Pyhäjärvi.

4. *Catharinea Haussknechtii* (Jur. & Milde) Broth. förekom i stor mängd och rikligt försedd med gamla frukter bland sparsam *Cath. undulata* på bara branter och på undre sidan af kullfallna träds rötter i granblandskog strax väster om Polvananniemi udde i Pyhäjärvi socken.

På Karelska näset ej förut funna arter äro följande:

5. *Botrychium simplex* Hitchc., anträffad den 24 juni ymnigt förekommande på en fuktig strandäng invid Puustinlahti vik (vid Vuoksen) i Valkjärvi socken samt några dagar senare på en liknande lokal vid Viksanlahti invid Suvanto. Arten uppträdde på bägge ställena under alla fyra utvecklingsformer: f. *simplicissima,* f. *incisa* (talrikast), f. *subcomposita* och f. *composita* (sparsammast).

6. *Campanula latifolia L.* Denna förut endast från norra Ladoga-stranden bekanta växt anträffades i talrika, högvuxna exemplar, dels blå-, dels hvitblommiga, på en hasselbevuxen sluttning nära Ladoga, ej långt från Rantakylä by i Pyhäjärvi.

7. *Conioselinum Fischeri* Wimm. & Grab. växte ymnigt i ett busksnår nedanför Mönkö by invid Suvantos södra strand tillsammans med bl. a. *Festuca gigantea*, *Aconitum* och *Rumex obtusifolius.* Förut ej iakttagen inom Finlands politiska område.

8. *Rumex crispus* × *domesticus* förekom bland föräldrarna på en öde lämnad åker i Riiska by (Pyhäjärvi) i talrika, vackert intermediära exemplar.

9. *Corydalis fabacea* (Retz.) anträffades med unga frukter den 17 maj uti en granskog mellan Sortanlaks och Riiska i Pyhäjärvi tillsammans med *Anemone ranunculoides, Ficaria* etc. Af Meinshausen ej uppgifven för Ingermanland; inom landet förut bekant endast från Åland och Satakunta.

10. *Anemone ranunculoides* × *nemorosa*. På fuktig hasselbrant på Pähkinämäki i Valkjärvi iakttog jag talrika, storväxta exemplar af denna hybrid, som genast ådrogo sig min uppmärksamhet genom sin gulhvita, om *Anemone nemorosa* till formen påminnande blommor; den växte bland de ymnigt förekomnande föräldrarna.

Bland från Karelska näset förut bekanta, sällsynta arter må nämnas:

11. *Pulsatilla patens* × *vernalis*: Af denna vackra, ljust blåblommiga hybrid, hvilken vid tidigare besök endast anträffats utblommad, fann jag blommande exemplar i Rautus och Valkjärvi socknar. Hybriden uppträder under tvänne former: *a)* med hvit- och *b)* med gulhårigt svepe, och är genast lätt igenkänd på bladformen samt därpå att såväl vissnade som öfvervintrande blad finnas vid blomningstiden, medan hos *Pulsatilla vernalis* alla blad öfvervintra och hos *Pulsatilla patens* alla blad då äro vissnade.

12. *Festuca gigantea* L., hvilken af professor J. Sahlberg blifvit tagen vid Toubila i Pyhäjärvi, anträffades därstädes rätt sparsamt senaste sommar samt dessutom mycket ymnigt i ett busksnår vid stranden af Kiimajärvi i Pyhäjärvi och nedanför Mönkö by i Sakkola, på alla tre ställena växande på alldeles likartad lokal.

13. *Scirpus radicans Schkuhr* förekommer mångenstädes och ofta bildande massvegetation på stränderna af Vuoksen; dessutom anträffades arten vid Suvanto och på Ladogastranden väster om Kexholm. Äfven nedanför järnvägsbron vid S:t Andrée station växer den i stora massor.

14. *Oenanthe Phellandrium* Lam. återfans på den af Ruprecht uppgifna lokalen, Sumbula i Rautus, växande tämligen sparsamt invid en vattensamling i gårdens omedelbara närhet.

15. *Salix triandra L.* Förekommer i mängd längs Wiisjoki i närheten af Metsäpirtti kyrka samt vid Suvanto nära Riiska by; sparsamt anträffades den dessutom på stranden af Ladoga söder om Taipale och på kusten mellan Afanasi och Kuokkala.

N:o 4.

Littorella lacustris i Karislojo.

Meddelande

af

E. Sundvik.

(Föredraget den 2 oktober 1897).

Förlidet år hade jag äran meddela Sällskapet en notis angående förekomsten af *Littorella lacustris* i Puujärvi sjö i Karislojo. Nu kan jag meddela, att samma växt under samma förhållanden af mig påträffats i Enäjärvi sjö, belägen NNW från Puujärvi och skild från denna genom höjder, hvarigenom dessa båda sjöar komma att tillhöra fullkomligt afskilda vattensystem. Den påträffades under rodd genom det långa och smala Salmisundet, dels på bottnen på 0,5 à 1 meters djup, dels flytande i vattnet, sannolikt upprifven af sjöfågel. Omkring tvättbryggan vid Salmi Ylhäistalo befans den kringflytande växten ansamlad i väldiga klungor i tusental exemplar.

Jag har förut uttalat den förmodan, att växtens lifsvilkor icke kunna fyllas, så framt icke vattnets relativa klarhet tillåter ljusets nedträngande till densamma. Lojo-sjös grumliga och bruna vatten tillåter sålunda sannolikt icke växten att där trifvas, ehuru Puujärvis vatten direkt till denna sjö afledes. Också äger Puujärvi i motsats till Lojo-sjö ett utomordentligt klart och genomskinligt vatten. Enäjärvis vatten är visserligen icke jämförligt med Puujärvis, men i det s. k. Salmi, den kilometer

långa och smala led, som sammanbinder de båda armarna af Enäjärvi med hvarandra, flyter ett tämligen klart vatten, sedan därförinnan utfällningen af grumlande substanser hunnit ske i de utvidgade delarna af sjön. I Salmi befinner sig vattnet dessutom under samma förhållanden som i en rinnande flodbädd, i det att sjöns aflopp är beläget nedanom denna långsmala förträngning af den annars vidsträkta sjön. — Vattnets genomskinlighet tillät bottnen att synas så godt som öfveralt, där belysningen var något så när förmånlig.

I följd af sin natur lösryckes plantan lätt från sjöns botten, hvarefter den, flytande på ytan och under gynnsamma förhållanden uppkastad på land, fortfar att lefva. Under sådant förhållande är det antagligt, att *Littorella* står att finna i flere af de många sjöar, hvilka vattnet möter under sitt lopp mot hafvet.

Sommaren 1895 var det omöjligt att finna ett blommande exemplar omkring stränderna af Puujärvi. Det var i anledning däraf som min son upptog en mängd exemplar från sjöns botten och planterade desamma i dyjord på ett skyddadt ställe i nivå med vattenytan; tid efter annan öfverspolade han dem med sjövatten. Detta skedde i juni månad. I augusti hade en mängd blommande exemplar, väl 50 stycken, utvecklat sig. Undervattenbladen bibehöllo sig, men därjämte bildade sig en mängd öfvervattenblad (blad egendomliga för landformen), hvilka voro helt olika de andra, såsom de till Sällskapet inlämnade exemplaren nogsamt utvisa. Dessutom insattes i samma jordkomplex ett antal exemplar af *Lobelia Dortmanna*, *Ranunculus reptans* m. fl. växter. Påföljande år, 1896, voro alla exemplar af *Littorella* totalt försvunna, under det de andra växterna funnos kvar och voro helt frodiga. Häraf torde inses, att icke ismuddring, utan kölden, varit orsak till deras utdöende.

Under 1896 och 1897 hafva enstaka exemplar af den blommande växten påträffats på olika ställen af sjöns stränder. Alla hade visat omisskänneliga tecken på att de blifvit uppkastade af vattnet, hvarefter de rotfäst sig. De flesta hafva bibehållit en del af sina undervattenblad och spirat upp i det

lösa mudder af organisk substans, som vågen affför nära vattenbrynet. Också deras ställning visar detta, i det de ofta legat snedt lutande eller likasom omkullstjälpta med blott en del af sina rötter fästa vid marken, en del vissnade utbredda i luften. Bland de blommande exemplaren finner man ofta ett antal andra, som blifvit för högt uppkastade, eller som stannat i sanden och därföre icke kunnat lifnära sig, utan dött.

Det är därföre till följande öfvertygelse jag kommit angående *Littorella:*

1) att *Littorella lacustris* är en växt, som fortfar att nybilda sig hufvudsakligen blott i den submersa formen, under det dess fortplantning genom frön endast undantagsvis eller icke alls kan komma i fråga;

2) att dess lif på bottnen af våra sjöar möjliggöres blott då, när vattnet är relativt klart och därigenom tillåter ljuset nedtränga i tillräcklig mängd;

3) att denna växt i den submersa formen alls icke torde vara sällsynt. Den har sålunda blifvit anträffad äfven i den klara Roine-sjön, där magister Harald Dalström för länge sedan funnit den, jämte de under tämligen liknande förhållanden lefvande *Elatine*-arterna och *Subularia*, växande längs stränderna vid ovanligt lågt vattenstånd, utan att han dock förr än nyligen igenkänt densamma.

4) att orsaken till det af mig förut nämda sakförhållandet, att växten ej står att finna i vattnet invid stränderna intill ett djup af omkr. 50 à 60 cm, beror därpå, att ismuddringen, resp. den årliga bottenfrysningen, vid detta djup hindrar växtens trefnad, resp. helt och hållet upprifver plantan.

Däremot finnes för växten en annan möjlighet, än den ofvan nämda, att lefva öfver vattenståndsnivån, nämligen på sådana ställen, där en ovanlig sänkning af vattenståndet af tillfälliga orsaker (sjöfällning, ringa sommarnederbörd) kommer till stånd. Så exempelvis i Roine, där vid ofvan nämda fyndtillfälle vattnet med mer än 60 cm understeg den vanliga nivån, och där stranden dessutom var skyddad för ismuddring genom den *Scirpus*- och *Phragmites*-växtlighet, som befann sig

ett stycke utom strandlinjen. Här erbjöd dessutom den leriga bottnen sannolikt en särskildt gynsam plats för växtens utveckling, under det i Puujärvi i allmänhet blott sandiga stränder stå att finna. Det organiska slammet måste här ersätta leran.

5) Jag har därtill trott mig finna ännu en gynnande omständighet för växtens trefnad på bottnen af sjöar med sandstränder däri, att här blott högst sällan en värklig sandbotten förefinnes. Vattnets förmåga att vid stränderna utslamma lättare lerpartiklar gör det naturligt, att de af själfva vågsvallet berörda strandpartierna bestå af värklig sand. Ett litet stycke därifrån består emellertid, såsom i Puujärvi, Roine m. fl. sjöar, bottnen af lera, blandad med fin sand. Sannolikt har växten lättare att med sina rötter fästa sig vid en sådan botten än i den rörliga sanden närmast vattenlinjen vid stranden, likasom den vid Puujärvis stränder ofvan vattnet städse fäster sig i det svarta, organiska slam, hvilket af vågsvallet afsatt sig några centimeter ofvanom vattenlinjen. — Jag har redan förut nämt, att den ej fortfar att utveckla sig i sjelfva sanden, åtminstone torde sådant vara mycket sällsynt.

Sedan sålunda *Littorella* befunnits växa under ofvan nämda förhållanden i flere af landets sjöar, vänder jag mig till Sällskapets ärade medlemmar med anhållan om benäget beaktande af dessa och om aktgifvande på växtens möjliga förekomst nedanför eller ofvanom vattenbrynet af landets öfriga sjöar. Detta borde vara så mycket lättare, som växten, äfven om den finnes blott under vattnet, likväl röjer sig genom här och där längs stränderna uppkastade exemplar med blad, lätt igenkänliga genom sitt köttiga utseende, sin från midten uppåt och nedåt afsmalnande gestalt samt sin runda eller elliptiska genomskärningsyta; vidare genom den korta rotstocken samt genom utlöparena, som i sin tur få rot och åter gifva upphof åt en individ med rosettställda blad. Det är nämligen min åsikt, att växten skall påträffas i större delen af landet, åtminstone den mellersta och södra delen, ehuru den hittils delvis undgått uppmärksamheten,

delvis förväxlats med andra, kanske *Scirpus*-arter eller *Subularia*, från hvilken den dock lättare skiljes genom sin betydligare storlek.

N:o 5.

Om en hylsvältrande fjärillarv.

Meddelande

af

J. Sahlberg.

(Föredraget den 6 november 1897).

Såsom bekant förfärdiga flere fjäril-larver åt sig bon eller omhöljen af diverse främmande ämnen, såsom delar af växters blad, stjälkar eller fruktskal o. d., hvilka medels spinntrådar fästas samman, så att de bilda ett hölje, som säcklikt omgifver kroppen och släpas omkring, då larven rör sig från ett ställe till ett annat. Icke sällan träffar man också i vårt land, såväl på lefvande växter som på torra trästammar, väggar och plank eller ock på marken sådana »säckdragarlarver», tillhörande arter af familjerna *Psychidæ* och *Coleophoridæ*. Många af den senare familjens larver minera såsom unga särskilda växters blad, äta sig in i dessas parenchymmassa och förfärdiga sedan på hösten sin säck af fragmenter af samma blad, eller ock lifnära de sig af frön och begagna de delvis förstörda fruktskalen till sitt hölje, som släpas omkring en längre tid och slutligen i de flesta fall tjänar till kokong vid förpuppningen. Under senhösten träffar man ock, särskildt då man bland löf och mossa, gammal bark eller i myrstackar sållar efter skalbaggar, sådana Coleophora-larver krypande och klättrande omkring, dragande efter sig sina stundom mycket besynnerligt formade säckar.

Vid undersökning af diverse affall, som jag sållat på en

exkursion i trakten af Hoplax-träsk senaste tisdag, den 2 november, observerade jag en säckdragare, som dock genom sitt besynnerliga utseende samt framför alt genom sitt beteende öfvergår allt hvad jag i denna väg förr sett i naturen eller hört omtalas. Då jag i den entomologiska literaturen ej läst om något dylikt fall, ber jag att få förevisa denna säckdragare samt i samband därmed i korthet redogöra för mina observationer rörande densamma, i hopp om att någon af Sällskapets medlemmar möjligen kunde lämna upplysning om till hvilken fjärilart denna larv hör.

Nu ifrågavarande larvbo är starkt tillplattadt, omkring 6 mm långt och 4 mm bredt, och har en oregelbunden, något päronlik omkrets; det består till väsentlig del af fragmenter af torkade blad, måhända tillhörande *Vaccinium myrtillus,* samt har en bred öppning i hvardera ändan. Själfva larven är knapt 1 mm bred och, utsträkt, ungefär af säckens längd och till färgen hvit. Kroppen är något tillplattad och framtill afsmalnande. Hufvudet är starkt glänsande, svart, hornartadt, något plattadt och framtill beväpnadt med långa utstående hår; hjässan med en djup långsgående fåra, som framtill bildar en klyka af finare, intrykta linjer, hvilka sträcka sig mot clypei ytterhörn. Prothorax med en hornartad halfcirkelformig, svart, starkt glänsande, nästan plan ryggplåt. De följande tvänne segmenten likaledes med glatta, hornartade plåtar, som dock äro något ljusare och kortare, framtill trubbigt rundade, baktill tvära, med spetsvinkliga sidor, hvilka endast ofullständigt betäcka segmentet.*)

Särskildt anmärkningsvärdt är larvens sätt att röra sig. Medan andra säckdragare sträcka främre delen af kroppen ut från hylsan, så att thoracalfötterna nå marken, och sedan helt enkelt krypa framåt, dragande sin säck efter sig, utför denna larv en ganska komplicerad rörelse för att komma fram. Han kryper nämligen först med ungefär halfva sin kroppslängd ut från den smalare ändan af säcken, griper med fötter och käkar fast i underlaget, kröker sedan bakkroppen kraftigt uppåt,

*) En. noggrannare beskrifning kunde ej utan fara för djurets lif uppgöras.

så att denna med hela säcken eller boet lyftes upp i luften och slänges med den breda ändan framåt, stundom så att den sida, som förr var vänd nedåt, nu vätter uppåt. Larven gör sålunda en fullständig kullerbytta. Men om underlaget är glatt, rör den sig genom att vrida den bredare ändan framåt; i detsamma drager sig larven in i boet, vänder sig där helt om och ses efter en kort stund åter sträcka sig ut genom den breda ändan, hvarpå samma manöver ånyo utföres. Man ser sålunda larven sträcka sig ut omväxlande från säckens smala och breda ända, vältrande sig fram steg för steg. Orsaken till detta besynnerliga beteende synes vara den, att boet med sin hvassa kant och skrofliga yta lätt skulle fastna vid underlaget, om det släpades långsmed detsamma; denna olägenhet afhjälpes genom att boet lyftas upp.

En fjärillarv, som rör sig på detta sätt, kan icke gärna kallas säckdragare och hylsan kan egentligen ej håller benämnas säck; vi kunde kanske snarare kalla en sådan larv hylsvältrande.

N:o 6.

Über einige finnische Euphrasien.

Von

A. Osw. Kihlman.

(Vorgetragen am 6 November 1897).

Seitdem ich meine Beobachtungen über finnische Euphrasien zusammenstellte (s. Acta Soc. F. & Fl. fenn. XIII, 5), hatte ich Gelegenheit meine Kenntnisse in einigen wichtigen Details zu erweitern, resp. zu verbessern, und möchte an diesem Orte einige diesbezügliche Bemerkungen eintragen, obwohl die Verbreitung der Euphrasien innerhalb unseres Gebietes noch keineswegs als endgültig festgestellt betrachtet werden darf.

Ausser eigenen Notizen konnte ich verschiedene Sammlungen durchsehen, die mir gütigst zur Verfügung gestellt wurden und fast ausschliesslich aus Gegenden stammen, die bisher entweder gar nicht oder doch sehr mangelhaft in unserem Museum vertreten waren. Die wichtigsten Collektionen sind aus

Isthmus karelicus,	gesammelt	von	Herrn	H. Lindberg,
Onega Karelien,	»	»	»	B. R. Poppius,
Russisch-Karelien,	»	»	»	I. O. Bergroth und
(*Karelia pomorica*)			»	J. I. Lindroth,
Ostrobothnien	»	»	»	C. W. Fontell und
			»	A. Rantaniemi,
Sawo (*Savonia*)	»	»	»	E. J. Buddén,
Gegend von Åbo	»	»	»	A. K. Cajander,
Åland und Süd-Tawastland		»	»	A. Arrhenius.

Vor allem aber ist zu erwähnen, dass Herr Prof. R. v. Wettstein die Liebenswürdigkeit hatte, verschiedene kritische Formen eine Nachprüfung zu unterziehen und dadurch den Bestimmungen eine erhöhte Sicherheit zu ertheilen.

Wie ich in meinem vorerwähnten Aufsatze hervorhob, hatte ich damals die nach Wettstein's Vorgange zu *E. Rostkowiana* gezogene Form nicht lebendig untersuchen können. Seitdem habe ich diese hübsche *Euphrasia* nicht nur aus zahlreichen neuen Lokalitäten zugesandt bekommen, sondern ich konnte dieselbe auch verschiedentlich in der Natur studiren; die von mir schon früher gehegten Zweifel über die Zusammengehörigkeit dieser finnischen Form mit der mitteleuropäischen *E. Rostkowiana* wurden dabei von Neuem wachgerufen, und es stellte sich schliesslich heraus, dass wir es hier mit einer von *E. Rostkowiana* weit verschiedenen, aber mit *E. hirtella* Jord. sehr nahe verwandten Art zu thun haben.

Ich möchte für diese Art den schon früher in meinen Notizen benutzten Namen *E. fennica* vorschlagen und nur betonen, dass ich mich dabei in völliger Übereinstimmung mit dem Monographen der Gattung, Prof. R. v. Wettstein, sehe.

Euphrasia fennica n. sp.

Caulis erectus, gracilis, plerumque 10—20 cm, rarius usque ad 40 cm altus, simplex vel ramis nonnullis tenuibus in parte inferiore vel medio instructus, pilis crispis, pro parte glandulosis albido pubescens; rami rarissime ramosi. Folia omnia viridia, subopposita, sæpius longe distantia; superiora ovata, dentibus utrinque 4—6 acutis, æqvalibus; bracteæ late ovatæ—fere orbiculares, dentibus utrinque 5—8 breve acuminatis. Folia omnia setis brevibus et pilis glanduliferis, articulatis, præsertim ad basin foliorum elongatis, micantibus instructa. Spica fere semper valde elongata, apice tantum florente densa. Calyx non accretus, capsulam maturam plerumque paullo superans, indumenta ei foliorum conformi. Corolla plerumque 7—8 (5.5—9) mm longa, albida, labium inferius striis violaceis et macula lutea in fauce picta. Capsula emarginata, ovata — lineari-ovata.

E. fennica zeigt nicht die für *E. Rostkowiana* charakteristische Verlängerung der Corollenröhre während der Blüthe. Auch ist die Verzweigung eine viel spärlichere und die Corolle erheblich kleiner, als bei der letztgenannten Art.

Dagegen steht *E. fennica* der *E. hirtella* ausserordentlich nahe, und es wird keineswegs ein Leichtes sein an Herbar-Exemplaren die beiden Arten streng zu unterscheiden; trotzdem habe ich an die specifische Sonderstellung der *E. fennica* festgehalten, da unter Tausenden von Exemplaren, die zu Untersuchung kamen, keine ganz typische *E. hirtella*, wie sie in Südosten Europas vorkommt, aufzufinden war. Ich unterscheide die *E. fennica* hauptsächlich an ihrem viel schlankeren Wuchs, etwas reichlicherer Verzweigung und grösseren Blüthen; ausserdem scheint ihre geografische Verbreitung, so wie unsere Kenntnisse jetzt liegen, eine ganz andere als diejenige von *E. hirtella* zu sein, deren nördlichster bis jetzt bekannter Standort nach Wettstein bei Kasan liegt. Diese Grenze ist, wie auch diejenige von *E. fennica*, jedoch nur als eine provisorische zu betrachten, und so bleibt die Möglichkeit noch offen, dass durch weitere Befunde die beiden Pflanzen auch in geografischer Hinsicht sich eng an einander schliessen werden. Die Artrecht

der *E. fennica* möchte ich also noch nicht als endgültig festgestellt ansehen, glaube aber, dass bis auf Weiteres ihre Vereinigung mit *E. hirtella* nicht ohne Zwang vorgenommen werden kann.

Zu den früher bekannten Standorten von *E. fennica* sind folgende hinzugekommen, die die Grenzen ihres Gebietes erweitern:

Regio aboënsis: Mynämäki Ihalaisten kylä und Hyntlä (A. K. Cajander); Nord-Tawastland: Wiitasaari Lakomäki (an mehreren Orten) und Nord-Sawo: Nilsiä Köyrittymäki (A. O. K.); Onega-Karelien: Tolvoja, Dianovagora, Tiudie (B. R. Poppius); Karelia pomorica: am Ausfluss des Ondajoki in Wyg etwa bei 64° n. Br. (Bergroth & Lindroth); aus dem Karelischen Isthmus hat H. Lindberg die Pflanze aus zahlreichen Lokalitäten (Kivennapa, Rautu, Sakkula etc.) mitgebracht. — Auch anderswo scheint diese Art ziemlich verbreitet zu sein. So schreibt mir Rektor Buddén, dass sie in der Gegend von Kuopio sehr gewöhnlich ist; an den frischen Geländen der Gebirgshöhen im Nord-Tawastland und Nord-Sawo ist sie, aus den Befunden bei Kuopio, Wiitasaari und Nilsiä zu schliessen, sehr verbreitet. — Auch bei Sulkawa in Süd-Sawo (Buddén) und Heinola in Süd-Tawastland (A. Arrhenius) ist sie gefunden. Ob sie auch in der ostrobothnischen Ebene wächst, bleibt noch fraglich.

Bezüglich einer zweiten *Euphrasia*-Form hatte ich ebenfalls Gelegenheit meine frühere Auffassung zu berichtigen. Es ist dies die von Brenner zuerst beschriebene und als *E. micrantha* bezeichnete, kleinblüthige Strand-*Euphrasia*, für welche ich aus früher angegebenen Gründen den Namen *E. bottnica* vorgeschlagen habe und hier noch beibehalten möchte. Obwohl *E. micrantha* Rchb. wohl mit Recht von Wettstein als Synonyme zu *E. gracilis* Fr. gezogen wird, so ist eine fernere Diskussion dieses Namens damit keineswegs ausgeschlossen und seine Freihaltung schon deshalb wünschenswerth.

E. bottnica wurde von mir auf dem Original-Fundorte bei Uleåborg aufgesucht; sie wächst hier in ungeheuren Massen

an den niedrigen, theilweise versumpften Uferwiesen nördlich von der Stadt und zwar, so viel ich sehen konnte, nicht weiter landeinwärts als dass sie dem allerdings sehr schwachen Salzgehalt des Meerwassers ausgesetzt ist. Dies Vorkommen scheint dieser Art typisch zu sein und es ist wohl kaum zweifelhaft, dass sie eine charakteristische und weit verbreitete Uferpflanze des bothnischen Meerbusens nördlich von Kwarken ist; sie wurde von Herrn Fontell aus Larsmo-Scheeren (Orrskär) von Herrn Rantaniemi aus mehreren Fundorten in der Nähe der Stadt Kemi mitgebracht; bei Kemi wurde sie auch etwas weiter landeinwärts am Rande eines Sumpfes gefunden. Früher ist die Pflanze aus Brahestad (Blom) und Gamla Karleby (Hällström) bekannt; ausserdem bekam ich durch Prof. Wettstein auch schwedische Exemplare aus Luleå (O. B. Santesson).

Meine frühere Vermuthung dass *E. bottnica* sich in ihrer Verbreitung den bothnischen salinen Carices (*C. salina* u. *maritima*) eng anschliesse, hat sich bis auf Weiteres bewährt. An mehreren Fundorten wächst sie mit Formen der vielgestaltigen und wohl auch nahe verwandten *E. latifolia* gesellschaftlich, bleibt aber, wie ich nach Durchsicht eines ziemlich umfangreichen Materiales gefunden habe, von dieser streng gesondert und auffallend gleichförmig. Ihre specifische Eigenthümlichkeiten *E. latifolia* gegenüber finde ich in den kürzeren, sehr regelmässig geformten und gezahnten Blättern mit ganz kurzen, fast stumpfen Blattzähnen, in der viel spärlicheren, fast verschwindenden Behaarung, den merkbar kleineren, kleistogamen Blüthen und sehr kurzen, stumpflichen Kelchzipfeln.

Auch *E. latifolia* ist übrigens eine längs der bothnischen Küste weit verbreitete Pflanze. Sie wurde südwärts noch bei Kristinestad (M. Sundman) gefunden; weitere Fundorte sind: Larsmo: Orrskär, Gräggö, Euran (Fontell); Brahestad (Blom); Kemi Ajossaari, Kallinkangas (Rautaniemi). Meistens findet sich hier eine kleinwüchsige, etwas entferntblättrige und relativ zottige Form; jedoch hat Rantaniemi auch die hochwüchsige, dichtblättrige und spärlich behaarte Form eingesammelt, wie sie von nördlicheren Standorten vielfach bekannt ist.

Im Binnenlande fand ich bei Sydänmäki unweit Soijinsuo in Nurmes (Nord-Karelien) eine kleinwüchsige *Euphrasia*, die zweifelsohne zu *E. latifolia* zu ziehen ist; es fanden sich hier nur einige vereinzelte Individuen und merkwürdig genug konnte ich auch keine andere *Euphrasia* in der Nähe auffinden. Im Universitäts-Herbar liegt je ein Individuum aus Jyväskylä (Wainio) und Toholampi (A. Gebhard), die wohl ebenfalls zu *E. latifolia* gehören. Zahlreiche Exemplare wurden aus Kem und Solowetsk am Weissen Meere von Bergroth und Lindroth mitgebracht. Auch aus Inari Lappland sah ich zahlreiche, im letzten Sommer von Granit und Poppius eingesammelte Exemplare von *E. latifolia.* Unter diesen befindet sich eine schwach glandulöse Form aus Tsitsanjarga und Paatsjoen luusua, beide Standorte in der Nähe des Ausflusses von Paatsjoki aus Inari See; diese Form ist besonders erwähnenswerth, da die glandulöse *E. latifolia* meines Wissens bisher nicht aus unserem Gebiete bekannt ist.

E. gracilis Fr. ist nach Herrn A. K. Cajander vielverbreitet und oft massenhaft in den westlichen Theilen des Kirchspiels Mynämäki. Ihr Verbreitungsbezirk erstreckt sich von hier nach Nordwesten bis Nystad, wo Herr H. Söderman sie sammelte; östlich von der grossen Landstrasse zwischen Mynämäki und Åbo wurde sie bisher nicht gefunden.

E. curta Fr. Kemi (Rantaniemi); Oulais Lehtola und Uurais bei der Kirche (A. O. K.); nach Buddén bei Tiittala in Sulkawa (Süd-Sawo), aber sonst nicht aus der Umgegend bekannt; bisher aus Russisch-Karelien mir nicht bekannt.

Hybride (?) Zwischenformen zwischen *E. curta* und *E. brevipila* (oder *E. tenuis*) dürften bei uns nicht gerade selten sein. Ich sah Exemplare aus Walkjärvi Weikkola und Uusikirkko (Wib.) Witikkala, sowie am Südende des Sees Kirkkojärvi (H. Lindberg); Ullawa an der Kirche und Jakobstad (C. W. Fontell): Oulais Lehtola und Wiitasaari an der Kirche (A. O. K.).

Als eine bürstige Form der *E. stricta* (var. *pilifera* m.) möchte ich Exemplare aus Walkjärvi Pasuri (H. Lindberg)

und Paadane in Russisch Karelien (Bergroth und Lindroth) betrachten.

E. tenuis (Brenn.) ist in Ruovesi und Kuru häufig; auch in Wiitasaari häufig; Nurmes: mehrere Fundorten (A. O. K.); ist auf feuchten Wiesen des Meeresufers in Föglö sehr gemein (A. Arrhenius). Bemerkenswerth ist, dass *E. tenuis* in einer grossen und mit Umsicht gemachten Collektion aus den Gegenden nordwestlich von Åbo (Mynämäki und Mietoinen: A. K. Cajander) nur aus zwei Fundorten repräsentirt war, somit, aus diesen Befunden zu schliessen, hier relativ selten sein dürfte.

N:o 7.

Om några i Finland funna Euphrasia-former.

Meddelande

af

M. Brenner.

(Föredraget den 4 december 1897).

I medlet af juli 1896 insamlade jag på Ingels i Kyrkslätt talrika exemplar af denna nu förevisade, i största ymnighet därstädes förekommande *Euphrasia*-form, hvilken jag på grund af dess närmare basen greniga stam och dess robusta växt då ansåg tillhöra *E. brevipila.* Nämda form har emellertid af släktets monograf, prof. Wettstein i Prag, numera betecknats som en ovanligt kraftig form af den i grannskapet äfven ymnigt förekommande *E. tenuis.* Formen är anmärkningsvärd såsom kompletterande den hittils rådande uppfattningen af *E. tenuis* såsom späd och enkel eller endast upptill grenig.

På samma ställe anträffade jag den andra här framlagda, mycket rikligt förekommande *Euphrasia*-formen, hvilken af prof. Wettstein förmodats utgöra en hybrid emellan *E. tenuis* och

E. curta, men enligt min åsikt, på grund af dess rikliga förekomst och bristen på *E. curta* på fyndorten, en holme i sjön Humaljärvi, snarare är en genom rikligare hårighet utmärkt forma *vestita* af *E. tenuis*, analog med en dylik förut känd form af *E. brevipila*.

Den i Finland förekommande, men i Nyland hittils veterligen icke funna *E. Rostkowiana*-formen har jag sistlidne sommar i stor mängd anträffat på flere olika slags lokaler i Hausjärvi, i sydligaste delen af Tavastland. Denna form torde tillhöra den i Wettstein's monografi omnämda var. *minoriflora* Borbas, skild från hufvudformen genom mindre blommor, från den sydeuropeiska *E. hirtella* åter genom glesare eller lösare blomsamling och spädare växt. Det af herr A. O. Kihlman föreslagna namnet *fennica* för denna form synes altså ej vara af behofvet påkalladt.

Vidare anhåller jag — under beklagande af att mina ringa insikter i det språk hr Kihlman valt för meddelandet af resultaten af sina *Euphrasia*-studier ej tillåtit mig att annorlunda än genom befintliga svenska eller tyska referat taga kännedom däraf — att beträffande dennes på senaste möte ytterligare framhållna namn *E. bottnica*, i stället för *E. micrantha*, ännu få framhålla det af mig tidigare i Botaniska Notiser och Sällskapets Meddelanden H. 22 påpekade faktum, att detta namn, *bottnica*, såsom af tillägget i Wettstein's monografi och den i Universitetets finska växtsamling tidigare förefintliga etiketten (l. c. p. 72) till *Euphrasia*-formen från Voroninsk framgår, ursprungligen omfattade två skilda former och sålunda, om ock hr Kihlman, om förhållandet upplyst, numera hvad dessa två former beträffar ändrat åsikt, icke kunde för någondera af dessa användas. Herr Kihlman, som tidigare (jfr. p. 154 af Botaniska Notiser 1893) »med förkastande af alla på endast s. k. historisk rättvisa grundade prioritetsanspråk» önskat som norm för auktorsnamnens begagnande »framhålla deras karaktär af förkortade literaturcitat», borde dock vara den siste att tillerkänna ett namn någon betydelse, hvilket i likhet med hans *bottnica* i Wettstein's monografi som ett *nomen nudum* utan något som hälst kännetecken tillagts två skilda former. Citatet af hans namn hänvisar altså

i detta fall endast till en förväxling af två af mig särskilda former, utan att man vet, hvilkendera därmed menas, då i själfva värket båda där hafva detta namn. Hr Kihlman har visserligen, såsom af Sällskapets protokoll för den 13 maj 1896 framgår, härtill anfört, att han redan i en af honom tidigare anmäld uppsats bemött ofvan nämda påstående, hvilket han dock, icke medveten som han då var om det påpekade misstaget, själffallet ej kunnat göra, såsom det också af Bot. Not. 1896, p. 236, där hans uppsats refererats, framgår. En bekräftelse på ofullständigheten af den kännedom herr Kihlman om dessa former ägt, framgår dessutom af det nämda referatet, enligt hvilket han sammanfört *E. micrantha* med *E. latifolia*, men för deras räkning, som »i motsats till honom vilja gifva dessa former ett namn och ej vilja låta dem helt och hållet uppgå i *E. latifolia*», rekommenderat »namnet »*bottnica*» vare sig som namn på art eller form» för »de tidigt blommande icke glandulösa Euphrasierna längs den bottniska viken», hvilka icke alla passa in på »Brenner's beskrifning af *E. micrantha*», altså äfven här, ehuru annorlunda sammansatt än i Wettstein's monografi, en kollektiv, heterogen *bottnica*, hvaraf en del motsvarande *E. micrantha*. Detta vore altså det andra literaturcitatet, till hvilket hr Kihlman's namn skulle hänvisa, och nu slutligen torde citerandet af detta namn, om jag förstått honom rätt, ådagalägga, att äfven han kommit till insikt om att den i fråga varande formen i själfva värket är en art och altså skild från såväl den lappska som den österbottniska formen af *E. latifolia*, hvarmed han förut sammanblandat den. Emellertid har jag å min sida, kort efter det herr Kihlman's *bottnica* i tillägget till Wettstein's monografi blifvit synlig, för att rädda min *Euphrasia* från den konfusion, hvarmed den därigenom hotades, jämte konstaterandet af den ofvan omnämda Voroninsk-*bottnica*-etikettens tidigare befintlighet i finska samlingen (Meddel. H. 22, p. 72) samt förväxlingen af de två olika formerna, för den händelse namnet *micrantha* kunde ändras, i Bot. Not. 1896, p. 200, likasom förut på Sällskapets möte den 13 maj 1896, infört namnet *hebecalyx* och tillika anfört hvarigenom arten karaktäriseras samt

hvarför den ej bör förväxlas med den i Voroninsk funna formen af *E. latifolia*. Detta namn, *E. hebecalyx*, är altså det namn, under hvilket den från Woroninsk-formen frigjorda arten nu för första gången efter den genom hr Kihlman's missuppfattning framkallade förväxlingen kännetecknats samt följaktligen det namn, hvarmed densamma bör betecknas, ifall nämligen det omtvistade namnet *micrantha* genom tillkomsten af ett nytt, arten preciserande namn, skulle anses onödigt. Kihlman's namn *bottnica* däremot kan på grund af sin ofvan påvisade mångtydighet och osäkerhet icke godkännas och bör sålunda i ingen händelse komma till användning.

Euphr. hebecalyx har enligt mina reseanteckningar för 1870, utom på förut angifna lokaler, anträffats äfven i Simo kusttrakt på två ställen emellan Simo älf och kyrkan.

N:o 8.

Om förekomsten i Kivinebb af subfossila växter i glaciala aflagringar.

Meddelande

af

Harald Lindberg.

(Föredraget den 4 december 1897).

Under mina exkursioner på Isthmus karelicus sistlidne sommar egnade jag äfven någon tid till insamling af torf och andra växtförande aflagringar, för att om möjligt genom undersökning af dessa kunna erhålla kännedom om hufvuddragen af vegetationens utveckling därstädes. En stor del af södra Isthmus karelicus är som bekant supramarint och det var således här, om någonstädes i södra Finland, som rester af en forntida arktisk flora var att söka. Naturligt är att det särskildt skulle

vara af stort intresse att finna aflagringar, innehållande rester af en dylik flora, då sådana tils vidare ej någonstädes inom Finland anträffats, och var det också därför i främsta rummet efter fossila glaciala växter jag på särskilda ställen sökte. Jag hade utvalt åt mig Raasuli i Rautus, trakten kring Pähkinämäki-dalen i Valkjärvi och Linnanmäki (prostgården) i Kivinebb; på de tvänne förstnämda ställena sökte jag förgäfves, men på det sistnämda hade jag turen att finna en sötvattenaflagring, som innehöll rester af en arktisk flora, och är det prof af denna och i densamma bevarade växtlämningar jag ber att för Sällskapet få förevisa. Det meddelande jag i dag lämnar är dock alldeles kort och förelöpande, då jag ej varit i tillfälle att slamma och undersöka alla de prof jag från Linnanmäki hemfört.

Linnanmäki prostgård ligger på en hög backe (124 m ö. h.), hvarifrån man har en vidsträkt utsikt öfver den kuperade trakten. Nedanför sluttningen på SV-sidan om prostgården finnes en äng, på hvilken prosten W. Relander låtit företaga gräfningar i och för inrättandet af en dam. I den från grafven uppkastade fina, lerblandade sanden påträffade jag efter något sökande blad af *Dryas,* hvilken växt genast röjde sig i de små, svarta, med inböjd, naggad kant försedda bladen. Under ett par timmars sökande fann jag ett par tiotal dylika blad. Af den *Dryas*-förande sanden hemförde jag sedan en större mängd äfvensom prof af det obetydliga torflager, som täkte densamma. Det är dock endast en del af den *Dryas*-förande sanden jag hunnit slamma, hvarför jag ej kan lämna någon upplysning om de ofvan denna förekommande lagren. Alla de vid slamningen tillvaratagna växtresterna har jag ej häller ännu undersökt, hvarför det är endast några af de mest karaktäristiska fossilen jag är i tillfälle att förevisa. I ett prof, fyllande ett vanligt tvättfat, har jag funnit c:a 75 blad och bladrester af *Dryas*, några bladdelar af *Salix polaris* samt några hängefjäll, frukter och blad af *Betula nana;* af mossor förekom bl. annat rikligt en till arten ännu ej närmare bestämd *Polytrichum* samt *Sphærocephalus turgidus*, hvilken sistnämda art är af skildt intresse, emedan den är

en utpräglad nordlig art och i de arktiska länderna utgör en af hufvudbeståndsdelarna af mossmattan.

Enligt meddelande af dr Berghell ligger den marina gränsen i trakten kring Kivinebb kyrka vid 65 m ö. h. Bottnen af ängen, där *Dryas*-lagret påträffades, ligger vid c:a 80 m, således c:a 15 m öfver marina gränsen. Att döma däraf att alla funna blad af ofvannämda arter äro mycket små (de längsta *Dryas*-bladen äro endast 4 mm långa), betydligt mindre än hvad någon af arterna i regeln har inom sitt nuvarande utbredningsområde inom Finland, torde man kunna draga den slutsatsen, att den *Dryas* innehållande fina sanden afsatts i ett vattenbäcken, ej långt aflägset från evig snö och is, under en tid, då rätt stränga arktiska förhållanden varit rådande.

De nutida sydligaste fyndorterna inom Finland för *Dryas*, *Salix polaris* och *Sphærocephalus turgidus* äro följande:

Dryas är funnen såsom relikt vid Juuma gård i Kuusamo; de närmast nordliga fyndställena äro långt aflägsna, Pallastunturi i Lapponia kemensis och Hibinä i Lapponia Imandræ.

Salix polaris är sällsynt och funnen endast i Lapp. enontekiensis, Lapp. Imandræ och Lapp. inarensis.

Sphærocephalus turgidus är funnen som relikt så pass sydligt som på Suovalahdenkallio invid Kajana. Närmast nordliga fyndställen äro Kitkajoki i Kuusamo och Rovaniemi i Ostrob. borealis.

De första fossila glacialväxter anträffades, som bekant, af Prof. A. G. Nathorst vid Alnarp i Skåne år 1870. Genom senare undersökningar af honom och andra forskare blefvo under de följande åren talrika fyndorter i Skåne bekanta, och torde deras antal därstädes nu uppgå till omkr. 30. De glaciala sötvattenaflagringarna i Skåne intaga små bäcken uti moränlandskap och varierar lagerföljden något; den vanliga är dock

torf,
sötvattenlera och sand samt underst
morän.

I de fall, då de glaciala sötvattenaflagringarna äro mäktiga, kan man skilja en undre horisont med rikliga lämningar af *Sa-*

lix polaris, blandade med *Dryas*, från en öfre, där *Salix reticulata* och *Betula nana* tillkomma, medan *S. polaris* försvinner. Därofvan följa torflager med

1) asp
2) tall
3) ek
4) klibbal.

Äfven i Östergötland ha arktiska växtrester anträffats, nämligen i närheten af Vadstena, på en höjd af c:a 100 m, blad af *Dryas*, *Betula nana* jämte lämningar af tall, hvilket visar, att *Dryas* då var stadd i återtåg. På Öland äro också glaciala sötvattenaflagringar kända. Under sommaren 1890 anträffade R. Sernander på Gotland blad af *Dryas* och *Betula nana* jämte *Betula odorata* och asp. Äfven denna aflagring härstammar således från en tid, då *Dryas*-floran höll på att vika för björk-asp-floran. I Jämtland äro rester af *Dryas*, *Betula nana*, *Salix reticulata* o. a. anträffade jämte tall samt på ett ställe tillsamman med *Hippophaë*, hvilket fynd visar, att denna buske ursprungligen varit alpin och senare längs älfdalarna vandrat ned till hafvet.

I Sverige ha förutom *Dryas*, *Salix polaris*, *S. reticulata* och *Betula nana* i glaciala sötvattenaflagringar äfven anträffats *Salix herbacea*, *Diapensia*, *Oxyria*, *Andromeda polifolia*, *Myriophyllum spicatum* och *Potamogeton* spp. samt ett trettiotal till arten bestämda mossor.

Aflagringar med *Dryas*-flora äro äfven funna på ett ställe i Norge, Gudbrandsdalen, samt i Danmark på talrika ställen på Sjælland, äfvensom på Möen, Bornholm och i norra Jylland. I Danmark har anträffats, förutom en del af de i Sverige funna växtarterna, äfven *Saxifraga oppositifolia*.

Den lokalen i Kivinebb närmaste fyndorten för fossila arktiska växter är Kunda i Estland, nära Finska vikens södra kust. Under en resa sommaren 1891 anträffade Nathorst lämningar af dylika växter på ett djup af omkring 5 m. De af honom från detta ställe omnämda växterna äro: *Dryas, Salix polaris, S. herbacea, S. reticulata, Polygonum viviparum, Betula*

nana, Saxifraga cæspitosa och *S. oppositifolia* samt c:a 20 mossor, bland hvilka dock endast *Amblystegium badium* är en företrädesvis nordlig art; i Finland är dock denna af mig anträffad så sydligt som på Eckerö på Åland 1892, hvarest den likväl är att anse som en relikt, då dess närmaste fyndorter ligga långt nordligare. I det närmaste samma arter ha anträffats på 6 andra lokaler i nordvästra Ryssland.

Från Preussen, Pommern, Mecklenburg och Schleswig-Holstein äro sötvattenaflagringar på morän med arktiska växter kända från flere ställen.

I England äro 8 lokaler bekanta, de flesta med *Betula nana* och fjäll-*Salices* samt *Azalea procumbens; Dryas* är fossil funnen endast vid Edinburgh.

Äfven från trakter, hvilka ej varit täkta af den stora sammanhängande nordiska inlandsisen, äro fynd af glaciala sötvattenaflagringar med de för desamma vanliga växtfossilen kända; sålunda äro dylika anträffade i Württemberg, Bayern, Ungern och på flere ställen i Schweiz.

N:o 9.

Kuinka Bombus alkaa pesärakenteensa.

Kirj.

A. Westerlund.

(Luettu 4:nä p:nä Joulukuuta 1897).

Koska lienee vähemmän tunnettua, miten *Bombus*-lajit alottavat pesärakenteensa, lienee paikallaan esittää pari pientä havaintoani tämmöisen pesän alotteesta. Schmiedeknecht mainitsee [1]) Hofferin mukaan tästä, että »— — — wie die erste

[1]) O. Schmiedeknecht, Apidæ Europeæ. Gumperdæ et Berolini 1882—1884, p. 6 (256).

Zelle gemacht wird, habe ich noch nie gesehen und warscheinlich auch kein anderer Beobachter», enkä voi minäkään siitä tavasta, millä pesän rakennetta alotetaan mitään erityistä kertoa.

Lajit, joiden pesän alkua olen tarkastanut, ovat *B. agrorum* ja *B. pratorum*, edellistä 11. VI. 96, jälkimäistä 18. V. 95, kumpasiakin täällä sisä-Suomessa.

Molemmat pesän alut olivat vahvan *Hypnum*-maton sisässä, sekametsää kasvavan kallion kupeella. Kun kepillä löi sammaleen, kuului sisästä kimalaisen surinaa, vaan ulos ei surisia tullut, vaikka kuin olisi ahdistanut. Kun sammalta poisti syrjemmälle, oli noin 8—9 cm syvältä sen keskessä palleromainen ontelo n. 6—8 cm läpimitaten. Sen seinämät olivat, kuten Schenck'kin huomauttaa [1]) tehdyt hienoista, revityistä sammalaineista, juuririhmasten palasista, lehdenkappaleista y. m. s. aineksista, joita kyllin on *Hypnum*-peitteen sisällä saatavissa. Pesän yläpuolella oleva sammalpeite on tiheä ja näyttää hyvin suojelevan sitä kosteudelta. Noin 18 cm pitkä käytävä (*B. agrorum*illa) tähän palleromaiseen huoneeseen kulki syrjältä päin ja oli huolellisesti tukittu pehmoisella sammalpehkulla

Käytävän sisimmässä osassa, huoneen ovella surisi herkeämättä ainoa pesän siivekäs asukas, talvehtinut *Bombus*-emo selällään paikaltaan liikahtamatta, keskijaloillaan tavotellen lähenevää sormea ja tuon tuostaankin pistäen ylöspäin myrkkypistimellään. Se oli niin itsepintanen ovenvartiana ettei työntämälläkään tahtonut asemastaan luopua.

Pesän pohjapuolella olivat sammalpalaset, rihmaset, lehden kappaleet y. m. vaksisekasella tahtaalla kiinnitetyt yhtäjaksoseksi pohjaksi. Keskellä kohosi pohja n. 8—9 cm pitkäksi, 5 cm paksuksi, liereäksi toukkahuoneeksi, jonka sisässä yhdellä kupeella kulki avonainen, kapea käytävä ja toisella kupeella päissä suljettu pitkittäinen kammio. Tämän kammion sisässä oli 4 noin 3 cm pituista *Bombus*en toukkaa. Lähemmin mikroskoopilla tarkastaen huomasi, että kammion ulkoseinät olivat puhtaampaa vaksia, vaan seinämä käytävän puolella hedepöly- ja mesisekai-

---

[1]) A. Schenck, Die Bienen des Herzogthums Nassau, p. 108.

sempaa vaksia. Nähtävästi emo käytävän puolelta pisti toukille ruokaa. Aivan erillään irtonaisena syrjemmällä palleromaista sammalhuonetta oli kupeellaan toinen isompi kammio (n. 4 cm pitkä ja 11 cm paksu) sormenpään muotoinen, pehmosesta vaksista tehty ja hienoseinäinen. Kumpastenkin lajien pesässä huomasin samanlaisen ja kumpasissakin tapauksissa tarkastaessani tyhjänä. Arvelin ensin sitä erityiseksi ruokakammioksi, jonne emo aikasemmin lennellessään ja pesää alottaessaan oli mahdollisesti kerännyt ruokavaroja ensimmäisiä toukkiaan varten, vaan sitä ajatusta vastaan soti se että siinä kumminkaan ei enää näkynyt merkkiäkään ruuasta. Mahdotonta ei ole sekään että tämä solu olisi kammion muotoinen joukko enemmän eritettyä vaksia, josta emo sitten lisä vaksia tarvitessaan käyttää rakennusainetta toukkakammioon, sitä myöten kuin hän uusia munia munii. Tuosta pienemmästä vaksi-kammiosta varsinainen kaakku (=»Wabe») sittemmin syntynee, tuollaista erillään olevaa isompaa kammiota en ole sen sijaan vahän kehittyneemmissä pesän aluissa enää havainnut.

Huomattavana havaintona pitäisin myös sitä, että sanotun *B. agrorum*in pesäontelossa sammalpalasten joukossa tapasin myös jätteitä kuolleista, samaan lajiin kuuluvista kimalaisista, n. k. jalkoja, siipiä, tuntosarven kappaleita y. m. Koska en huomannut muiden hyönteisten jätteitä, ei juuri voi olettaa paikkaa vanhaksi päästäisen tai hiirenkoloksi, vaan enemminkin vanhaksi, mahdollisesti edellisen kesän, pesäpaikaksi. — Voi olla useissa tapauksissa että siitetty naaras talvehtii vanhassa pesäpaikassa ja sitten siihen uuden pesänsä rakentaa tai mielistyy paikkaa keväällä valitessaan tarjona olevaan vanhaan pesään. Edellinen tapaus on hyvin uskottavaa, sllä useimmiten näkee solitääri mehiläistenkin (k. esim. *Andrena*, *Halictus*, *Colletes* etc.) pääasiallisesti pysyttäytyvän samoilla pesimispaikoilla, jopa käyttävän pesäkäytäväkseen samaa käytävää, josta vähää ennen oli ensikerran ryöminyt maailmaa ihailemaan.

N:o 10.

Anmärkningsvärda rost- och brandsvampar från Åland och Tavastland.

Meddelande

af

J. I. Lindroth.

(Föredraget den 4 december 1897).

Tack vare ett reseunderstöd, som välvilligt tilldelats mig af Societas pro Fauna et Flora Fennica, var jag i tillfälle att sistlidne sommar under en tid af sex veckor vistas på Åland i och för mykologiska undersökningar. Exkursioner gjordes härunder i Hammarland, Finström, Jomala och Sund på fasta Åland samt på Eckerö. På resan beledsagades undertecknad af sin broder, skoleleven Altti Kajava.

Vid genomgående af det svampmaterial, som af oss båda insamlats på ofvannämda orter, hafva hittils uppdagats följande för floran nya brand- och rostsvampar:

Urocystis sorosporioides Körn. på *Thalictrum flavum* från Lillbolstad i Hammarland;

U. Agropyri (Preuss) på *Triticum repens* från Hulta i Sund;

U. occulta (Wallr.) på *Secale cereale* från Bovik, Lillbolstad och Storbolstad i Hammarland, hvarest parasiten uppträdde starkt härjande, samt från Torp på Eckerö;

U. Kmetiana Magn. i frukterna af *Viola tricolor β arvensis* från Frebbenby i Hammarland;

U. Filipendulæ Fuck. på bladskaft af *Ulmaria filipendula* från Frebbenby i Hammarland;

Tolyposporium Junci (Schroet.) i frukter af *Juncus bufonius* från Domarböle i Sund;

Schroeteria Delastrina (Tul.) i frukter af *Veroni caarvensis* från Frebbenby i Hammarland, Domarböle i Sund och Torp på Eckerö;

Tuburcinia primulicola (Magn.) i frukter af *Primula farinosa* från Torp på Eckerö;

Ustilago hypodytes (Schlecht.) på *Triticum repens* från Västanträsk i Hammarland;

Puccinia Magnusiana Körn. på *Phragmites communis* från Kastelholm. Såväl Uredo- som Teleuto-formen af parasiten funna;

P. Anthoxanthi Fuck. på *Anthoxanthum odoratum* från Södersunda i Jomala och Björby i Sund;

Uromyces minor Schroet. på *Trifolium montanum* från Kastelholm och Björby i Sund;

Triphragmium filipendulæ (Lasch.) på *Ulmaria filipendula* från flere orter och i alla sporformer;

Æcidium Hepaticæ Beck. på *Hepatica triloba* fr. Strömma i Hammarland.

Af de ofvan upptagna brandsvamparna representera *Tolyposporium Junci* och *Schroeteria Delastrina* tvänne för floran nya släkten.

Som nya sporformer från Åland böra framhållas æcidieformen af *Puccinia dispersa* Eriks. & Hen. på *Anchusa arvensis* från Hulta i Sund, och teleuto-formen af *Uromyces Anthyllidis* (Grev.) från skilda orter inom området.

Före och efter exkursionstiden på Åland vistades jag i Tavastland (Mustiala), hvarest bland andra den på *Goodyera repens* förekommande *Uredo Goodyeræ* Tranzsch. togs i en djup granskog vid Saloisjärvi, samt æcidie-formen till *Puccinia Lampsanæ* (Schultz) och teleuto-formen till *Puccinia Limosæ* Magn., hvilka fynd voro nya för området.

Af hos oss förut kända rost- och brandsvampar hafva under senaste sommar 14 arter blifvit tagna på för området nya värdväxter; härom skall dock vid ett annat tillfälle redogöras. I detta sammanhang må ännu omnämnas *Ustilago hypo-*

dytes tagen senaste sommar på *Elymus arenarius* vid Hangö af Dr E. Reuter och *Urocystis Agropyri* på *Triticum repens* vid Mustiala af mig.

N:o 11.

Einige Bemerkungen über die Cotoneaster-Arten der finnischen Flora.

Von

A. Osw. Kihlman.

(Vorgetragen am 12 Februar 1898).

Cotoneaster nigra Whlnb. ist finnischen Botanikern bisher nur sehr ungenügend bekannt gewesen und, wenn berücksichtigt, als Varietät von *C. integerrima* aufgeführt. Dass eine so distinkte und, wie unten gezeigt wird, in den östlichen Provinzen unseres Gebietes ziemlich verbreitete Species so lange verkannt bleiben konnte, erklärt sich wohl zum Theil aus dem Umstande, dass die charakteristische schwarze Farbe und reichliche Bereifung der Früchte öfters erst so spät im Jahre hervortritt, dass die Exkursionen in entfernteren Gegenden derzeit meistens schon abgeschlossen sind. Zwar ist die rothbraune Färbung der unreifen Früchte eine von der korallenrothen Farbe der *C. integerrima*-Früchte grundverschiedene, aber eine oberflächliche Ähnlichkeit ist im Sommer hierdurch immerhin vorhanden und dieser Umstand dürfte schon mehrfach die Verwechslung der beiden Arten veranlasst haben.

Bei genauerer Durchsicht des Herbarien-Materiales unseres Museums erkannte ich weiter, dass die aus Russisch Lappland schon öfters angegebene *Cot. vulgaris* (*C. integerrima* Med.) in diesen Landestheilen gar nicht vorkommt. Die Exemplare gehören z. Th. zu *Cot. nigra*, z. Th. der aus Central-Asien be-

kannten *Cot. uniflora* Bge, die also **für die Flora Europa's** als **neu** zu registriren ist.

Eine kurze Besprechung der drei vielfach verwechselten Arten scheint aus diesen Gründen hier am Platze zu sein.

Cotoneaster nigra Whlnb.

Bis 2 m hoher Strauch von sparrigem Wuchs. Rinde zottig von anliegenden, steifen Haaren, vorjährige Aeste graulich von der abgelösten Oberhaut. Blätter gewöhnlich deutlich dimorph; diejenigen der Kurztriebe sowie die untersten Blätter der Langtriebe oval — fast kreisrund, Vorderrand abgerundet oder deutlich eingedrückt, mit oder ohne kurze Stachelspitze, Oberseite schwach behaart oder nur längs der Mittelrippe mit einzelnen Haaren; obere Blätter der Langtriebe eiförmig, kurz- und scharfspitzig, Oberseite bleibend und meistens ziemlich reichlich behaart. Alle Blätter, besonders die letzteren, unten anfangs weissfilzig, später graugrün, wollhaarig, oben glanzlos, meistens 25—30 mm lang und 15—25 mm breit, die grössten etwa 50 mm lang und 35 mm breit.

Doldentrauben von 2—3 grossen Bractealblättern gestützt, unter günstigen Verhältnissen 5—8- oder sogar 10—12-blüthig und dann etwa eben so hoch als die Blätter; an weniger bevorzugten Standorten (so meistens in Lappland) wenig- bis nur 1-blüthig und dann viel kürzer als die Blätter. Blüthenstiele aufrecht, langhaarig, mit $1^1/_2$—3 mm langen, kahnförmigen, dunkelpurpurfarbenen und zeitig hinfälligen Bractéeschuppen, welche an den Seitenblüthen meistens dicht unter den Kelchbecher hinaufrücken. Blüthenbecher kahl. Kelchzipfel breit dreieckig, stumpflich, am Vorderrande wollhaarig, sonst kahl. Kronenblätter rosa, fast kreisförmig, c. 3.5 mm lang, vorn oft schwach gezähnelt. Griffel 2—3, sehr selten 4.

Frucht bereift und blauschwarz, etwa 10 (9—11.5) mm lang und fast ebenso breit, sehr schwach länglich. Kelchzipfel fleischig, zugedrückt, aber einander nicht berührend und die Spalte zwischen ihnen dadurch sehr eng. Fruchtfleisch mehlig, hell orangefarbig. Steine 2—3, sehr selten 4, 4.2—5.5 mm

lang und 2.6—3.5 mm breit, ihre zottige Scheitelfläche rückwärts $^1/_4$ bis fast $^1/_2$ der Steinlänge herablaufend. Rückfläche eben oder flach gehöckert, (meistens nicht gefurcht). Griffel etwa bei $^2/_5$ der Steinlänge (von oben gerechnet) eingefügt.

Die nahestehende *C. laxiflora* Jacq., die bei uns nur in Kultur vorkommt, ist verschieden ausser durch lockerere Blüthenstände, durch dünnere Zweige, offenere Blüthen, fast unbereifte, aber kaum glänzende Früchte und regelmässig nur 2 (3.5—4.2 mm breite) Steine, an denen der Griffel nahe unter dem Gipfel inserirt ist.

Cot. nigra ist eine sehr weit verbreitete Art. Im Petersburger Herbarium, das mit grosser Zuvorkommenheit zu meiner Disposition gestellt wurde, sowie im Helsingforser Herbarium habe ich Exemplare aus folgenden Fundorten gesehen; mehrere Etiketten, die ich nicht entziffern vermochte, mussten leider unberücksichtigt werden.

Kamtschatka (Herb. Fischer). — Daurien, Nertschinsk (F. Kaw). — Baikalien: Irkutsk, »ad Baicalem», Bargusinsk (Turczaninow), Kultuk (Herb. Fischer). — Am Jenissej-Flusse bei der Mündung der Podkamennaja Tunguska (J. R. Sahlberg; Blätter sehr stark haarig). — Altai: Riddersk; Loatj (Gebler), Tschuja (Politow), Schangin (H. Fischer). — Am Flusse Narym bei Malonarymski redut (Karelin & Kirilow). — Tarbagatai (Schrenck). — Alatau: Wernoje ad flum. Almaty mir, 5000′ (A. Regel); Kokdschon in valle flum. Kebin (V. F. Brotherus); Karakol (A. Regel); im Ili-Gebiete bei Lagoty (Krassnow). — Omsk (G. Weckman). — Tjumen (Ehnberg & Hammarström). — Ural (H. Stewen). — Orenburg (H. Fischer). — Turkestan (Larionow). — Kaukasus: Imeretien (Tschelaburij (H. Stewen). — In alpe Kasbek (A. H.& V. F. Brotherus). — Dagestan; Tschetschnia (N. Kusnezow). — »Semiosero» (Herb. Hassar). — Ad ripas flum. Narowæ cop. (C. Meinshausen n. 220). — Reval auf dem Laaksberge (Weber).

Finland: Aboa (J. M. af Tengström, ob kultivirt?; später dort nicht gefunden). — Insel Suursaari (Hochland; Edw. Ny-

lander, E. Wainio). — Ladoga Karelien: Haukkajärvi ad Kirjavalaks (J. J. Chydenius); Walamo (W. Nylander, Mela); Impilaks, Pullinvuori (Brotherus & Hjelt). — Onega Karelien: Perttiniemi (Kullhem); Kendjärvi (Norrlin, Inflorescenzen sehr reichblüthig; die von Norrlin bei Mundjärvi gesehenen bis 8 Fuss hohen *Cotoneaster*-Sträucher gehören zweifellos hieher). Auch von Simming in Onega Karelien gesammelt. — Pomorisch und Keretinisch Karelien: Insel bei der Stadt Kem (Bergroth u. Lindroth); Koutajärvi (N. I. Fellman). — Russisch Lappland: Turij (M. Brenner); Voroninsk (Kihlm.); Ponoj (N. I. Fellman, u. A.), Rusiniha, Orlow auf Felsenabhängen reichlich (Kihlm.); ausserdem von mir gesehen auf Felsen bei Katschkowka und Triostrowa, an den Strandböschungen beim Dorfe Ponoj und stromaufwärts bis Bykow ziemlich allgemein sowie bei Tschapoma auf Sandboden zwischen Birken unweit Usi.

Schweden: Oelandia in collibus calcareis ad Videby (J. Lange); Småland, Grenna (J. E. Lundeqvist); Blekinge, Karlshamn (T. Söderlund).

In Herb. Stewen liegt ein altes Exemplar »e Carpato». Sagorski und Schneider kennen jedoch aus den Karpathen nur die rothfrüchtige Art.

Aus Skandinavien ist ja *C. nigra* aus zahlreichen Fundorten von Schonen und Bornholm nördlich bis Norrköping und westlich bis Ringerike in Norwegen bekannt. Wie weit sich die Art in Mitteleuropa nach Westen geht, scheint zur Zeit noch nicht genau festgestellt zu sein; ihr spontanes Auftreten bei Morsk, Kr. Schwetz, in Westpreussen wird von Abromeit angezweifelt. Somit wären die bekannten Fundorte bei Lyck in Ostpreussen und an der unteren Düna die am meisten vorgeschobenen Posten im baltischen Flachlande. Aus Schlesien war die Art weder v. Uechtritz, noch Fieck bekannt.

Das vorhandene Herbarmaterial hat uns in Bezug auf Russland belehrt, dass *Cot. nigra* dort eine viel grössere Verbreitung hat als bisher angenommen wurde. Wie viele von den bei Köppen (Verbreitung d. Holzgewächse I, S. 374 ff.) unter *Cot.*

vulgaris zusammengestellten Angaben wirklich dieser Art (resp. *C. uniflora*, s. unten) gehören, kann nur durch eingehende Nachprüfung festgestellt werden. Ich zweifle nicht daran, dass sich das endgültige Resultat für die erstgenannte Art sehr günstig gestalten wird.

Jedenfalls können wir schon jetzt mit Sicherheit sagen, dass *C. nigra* die weit verbreiteste und in grossen Gebieten auch die häufigste der altweltlichen *Cotoneaster*-Arten ist. Ihr Verbreitungs-Gebiet erstreckt sich fast vom Meer zum Meer durch die nordasiatische und osteuropäische Waldzone. *Cot. nigra* gedeiht ebenso gut in den Thälern der centralasiatischen und kaukasischen Hochgebirge wie in den sibirischen und russischen Niederungen und sie reift ihre Früchte in den Steppen (Orenburg, Turkestan) ebenso wie an den Felsengehängen der lappländischen Küstentundra.

Cotoneaster integerrima Med.

Bei uns kaum über 9 cm hoher Strauch mit bogig geneigten Zweigen; diese dicht wollhaarig, im zweiten Jahre stellenweise kahl. Blätter weniger ungleichförmig als bei voriger Art, länglich oval, wohl immer mit kurzer, bisweilen fast verschwindender Stachelspitze, oben kahl, nicht glänzend, unten graugrün, dicht wollhaarig, meistens c. 20 (15—25) mm lang und c. 15 (12—18) mm breit, selten bis 45 mm lang und 35 mm breit.

Doldentrauben meistens 2- (1—3-, seltener 4-) blüthig, immer kürzer als die Blätter. Blüthenstiele unten schwach behaart, länger als die Blüthen, herabgebogen, mit Bractéeschuppen etwa wie bei der vorigen Art. Blüthenbecher kahl. Kelchzipfel wenigstens ebenso breit als lang, breit dreieckig oder stumpf, längs dem Rande besonders an der Spitze wollhaarig. Kronenblätter rosa, etwas unregelmässig rundlich, c. 2.4 mm lang, geschweift. Griffel 3—4.

Frucht korallenroth, meistens c. 9 (8—11) mm lang und c. 8 (7—9) mm breit, länglich — eiförmig — verkehrt eiförmig, bisweilen fast rund. Kelchzipfel fleischig, aufrecht und die

Spalte zwischen ihnen dadurch weit geöffnet. Steine 3—4, 4—4.8 mm lang, 2.7—3.5 mm breit; ihre zottige Scheitelfläche rückwärts höchstens etwa $^1/_4$ der Steinlänge herablaufend. Rückfläche mit deutlicher Längsfurche. Griffel in der oberen Hälfte des Steines eingefügt.

Ich habe Exemplare aus folgenden Standorten gesehen: In Pyrenæis orientalibus ad Prades (Herb. Stewen). — In rupibus vallis Münster in Vallesia Helvetiæ (H. Petropol.). — In alpis et apenninis Italiæ super. (H. Stewen). — Felsen bei Dresden (G. Rchb. Fl. germ. 2253). — Austria infer. Geisberg in ditione Vindobonense (Pernhoffer, Fl. exs. austr. hung. 2029). — Podbaba bei Prag (Dittrutz). — Striegau, Breitenberg in Schlesien (I. Zimmermann). — Caucasus orient., Dagestan austr. versus fontes fluv. Samür (Herb. Stewen). — Schweden, Småland, Grenna (J. E. Lundeqvist).

Finland: Alandia: »Jomala, Langneskär—Ekerö—Äpplö—Bastö (af Tengström fil.); Jomala ö (W. Laurén); Saltvik, Kuggböle (H. Lindberg). — Regio aboënsis: Merimasku (Karsten); Aboa (I. Hellström); Karjalohja, Karkkali; Lohja, Pitkäniemi (H. Lindberg). — Nylandia: Ekenäs, Busö (Häyrén); Esbo, Löfö (Kihlm.); Helsingfors, Degerö (Kihlm.); Helsingfors; Borgå (Sælan); Suursaari (E. Nylander, Brenner); Strömfors (Strömborg & Sælan).

Ausserdem ein Schulexemplar aus Satakunta: Luvia, das ich jedoch als nicht zuverlässlich betrachte.

Cot. integerrima ist also in Finland nur längs dem südlichen Küstensaume gefunden und ausserdem an den Ufern des Sees Lohjanjärvi, wo sie wohl als Relikt aus der Litorina-Zeit anzusehen ist. Die Art hat übrigens eine entschieden westliche Verbreitung und erstreckt sich wenigstens über die nördlichen Theile der drei südeuropäischen Halbinseln und über die kontinentale West- und Mitteleuropa. In neuerer Zeit soll sie auch in Wales angetroffen sein. In Skandinavien geht sie etwa in die Gegend von Gefle. Ihre Ostgrenze soll hier nicht weiter besprochen werden, denn ohne eine genaue Revision der einschlägigen Angaben in Literatur und Herbarien, wie sie mit den

hiesigen Hülfsmitteln nicht ausführbar ist, wird man über die heutige Unsicherheit nicht hinauskommen.

Cotoneaster uniflora Bge.

Eine vorläufig noch ziemlich unvollständig bekannte Art, in der Frucht *C. integerrima* sehr ähnlich und als ihre vikariirende, östliche Schwester-Art anzusehen. Die Behaarung in allen Pflanzentheilen viel spärlicher als bei dieser. Aeste kürzer, oft rauh von den etwas erhabenen Blattnarben. Die Maximalgrösse der Blätter fand ich bisher etwas kleiner als bei *C. integerrima* (Länge 38 mm, Breite 30 mm), die Behaarung der Blattunterseite relativ schwach. Blüthen einzeln, deren Stiele kahl, kürzer als die Blüthe. Kelchzipfel zungenförmig, an der Spitze gerundet und öfters kahl, sonst längs dem Rande spärlich gewimpert. Kronenblätter etwa 2.2—2.4 mm lang, verkehrt eiförmig mit verjüngter Basis und geschweiftem Rand. Griffel 3—4. — Frucht korallenroth. Steine 3—4, etwa 5 mm lang und 3.2 mm breit; Scheitelfläche fast kahl; Griffel in der unteren Hälfte des Steines inserirt, sonst wie *C. integerrima.*

In Herb. Petropolitanum habe ich *Cot. uniflora* aus folgenden altaischen Fundorten gesehen: »Altai» (Ledebour); Schangin; Tschuja und Riddersk (Politow); Tarbagatai (Schrenck); Tarbagatai in rupestribus subalpinis Tscheherak, Assu (Karelin & Kirilow). — Ausserdem liegt aus »Caucasus, Kuban ad Chursuka superiorem» ein Exemplar mit einzelnen, kurzgestielten Blüthen, das vielleicht hieher zu ziehen ist.

Selbst habe ich diese Art in nördl. Russland an der Petschorskaja Pishma auf Felsen bei Novoshilowa und Svjätlaja, sowie in Fichtenwalde bei Lobatskij gefunden. — In Russisch Lappland wurde sie schon von G. Selin bei Porjeguba am Weissen Meere angetroffen, später von Enwald und Hollmén aus Maanselkä, nördlich von Imandra, und von Brotherus aus dem Umptek-Gebirge mitgebracht. — Auf den Hochgebirgen Umptek und Lujaur-urt scheint *Cot. uniflora* eine Charakter-Pflanze zu sein, besonders in der Nähe der Waldgrenze; sie ist von mir dort

aus folgenden Lokalitäten verzeichnet: Umptek: am Flusse Majvaltajok an der oberen Strauchgrenze auf Schutt; bei Tulj-lucht in der alpinen Region kriechend; in Birkenwälder des Wunum-wum spärlich; an dem Westabhange des Ljawo-tschorr in der obersten Waldregion. — Lujaur-urt: Tschuidi-wun in feuchten Wäldern; Tavajok (Sengisuaj) an der Waldgrenze.

Auch bei Ponoj ist diese Art neulich von Herrn J. Montell aufgefunden, und es ist wohl kaum zu bezweifeln, dass ihre Verbreitung eine grössere ist, nicht nur um das Weisse Meer, sondern, wie aus obigen Angaben zu schliessen ist, auch in den Höhenzügen der russisch-sibirischen Niederung. Es ist auffallend dass ein grosser Theil der bisherigen Fundstätten in der subalpinen Region oder doch in den höheren Theilen der Waldregion liegt.

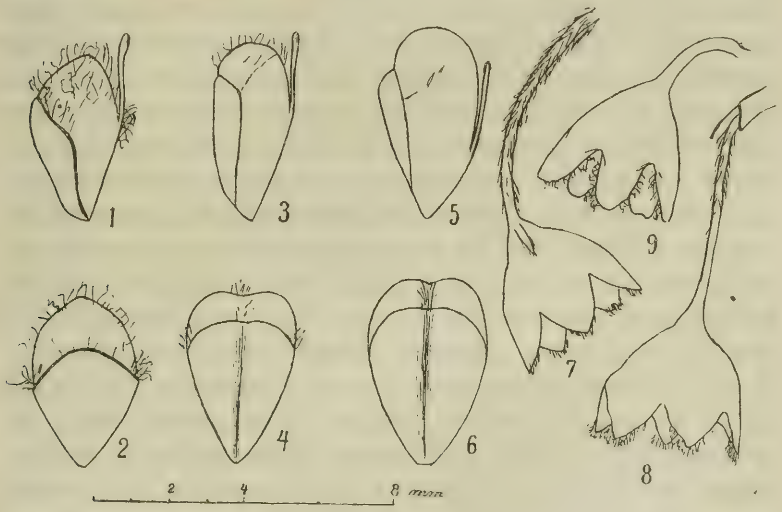

Fig. 1, 2, 7 *Cotoneaster nigra.*
Fig. 3, 4, 8 *C. integerrima.*
Fig. 5, 6, 9 *C. uniflora.*
Fig. 1—6 Fruchtsteine, 7—9 Blüthenbecher.

N:o 12.

De finska Potentilla-formerna.

Meddelande

af

Harald Lindberg.

(Föredraget den 12 februari 1898).

De *Potentilla*-former, som hos oss kallats *P. maculata*, *verna* och *salisburgensis* tillhöra tvänne arter, en hufvudsakligen sydvästlig, *P. villosa* Crantz (= *P. maculata* Pourret, *P. alpestris* Haller fil., *P. salisburgensis* Hänke), och en uteslutande nordisk, *P. verna* L. non auct., hvilka äro mycket närstående och skilja sig från hvarandra mera genom växtsättet, än genom goda karaktärer. *P. verna* L. non auct. afviker från *P. villosa* Crantz, under hvilken art den hos de flesta tyska författare upptages såsom en var. *sabauda* DC, hufvudsakligen genom upprätt växtsätt, styfvare och tjockare stjälkar, rundadt-omvändt-äggrunda småblad, hvilka med kanterna täcka hvarandra, samt mindre, guldgula kronblad, endast något längre än foderbladen. *P. verna* L., som högst sannolikt endast är en högfjällsform af *P. villosa* Crantz, förekommer på några ställen på Kola halfön (Li, Lt, Im och Lp), medan åter *P. villosa*, såsom nämdt, har en utprägladt sydvästlig utbredning (saknas alldeles i de östra delarna af landet), men äfven är tagen på spridda punkter långt norrut (Ok, Le, In och Lt).

Potentilla intermedia L., hvilken i H. M. F. med orätt kallas *P. canescens* Besser, uppträder under tvänne former: *α typica* Rupr. och *β canescens* Rupr. Dessa tvänne former äga en rent sydostlig utbredning, hvilken sammanfaller för dem båda, — nordligast är *α typica* funnen (Kp) —; tillfälligt äro de observerade i N (*α*) samt Ab och Oa (*β*).

Ruprecht lämnar i sin Flora Ingrica (1860, p. 322) följande beskrifning på dessa former:

α typica = *P. virescens* Fries: foliis tenuioribus, subtus concoloribus, glabrescentibus vel sparse pubescentibus; corymbo largo, ramosissimo.

β canescens. Habitus magis *P. argenteæ*, sed nusquam albo-tomentosa; caulis purpurascens; corymbus modice ramosus, interdum depauperatus; folia firmiora, foliolis profundius incisa margine revoluta, serraturis apice fere semper sphacelatis, supra sericeo pubescentia, subtus discoloria, tenuiter cano-pubescenti-tomentosa et ad nervos prominentes subsericeo-pilosa.

En annan ännu mera utpräglad ostlig art är den af mig på ett tidigare möte såsom för floran ny anmälda *P. Goldbachii* Rupr., hvilken uti finska samlingen finnes från sju olika orter. Vild synes den dock endast förekomma uti Olonets (Petrosavodsk, 26. VI. 63, Th. Simming och Vosnessenje, 4. VII. 75, Fr. Elfving) samt på några af de ostligaste holmarna uti Onega (Saoneshje, 20. 6. 96, B. R. Poppius). Tydligen inkommen med gräsfrö har den anträffats på följande ställen: Ik: Valkjärvi, Veikkola, ett ex. på dikeskant å odlad äng, 28. VI. 95, H. Lindberg; Sa: S:t Michel, kyrkotorget, 23. VI. 83, S. W. Hasselblatt; Kl: Sordavala, 17. VI. 95 och VII. 95, O. A. F. Lönnbohm samt Sb: Jorois, 12. VII. 93, N. K. Grotenfelt. Från alla våra öfriga arter af detta släkte igenkännes *P. Goldbachii* lättast på de 7-fingrade rotbladen och den rika beklädnaden på bladskaften af styfva, vågrätt utstående hår, hvilka vid basen hafva en liten knöllik ansvällning.

P. ruthenica Willd., hvilken synes vara en i *P. norvegica* öfvergående obetydlig form, afviker från denna genom 2-pariga nedre blad och de öfre 3-fingrade bladens midtflik, som är inskuret treflikig. Exemplar af *P. ruthenica* finnas i samlingarna från Ab, Ik, St, Ta, Sa, Tb, Kb, och Ob. *P. norvegica* är en af de mest utbredda arterna hos oss och är funnen ända uppe i Le och Lkem.

Ännu allmännare är *P. erecta* (L.) Dalla Torre (= *P. tormentilla* Crantz), hvilken är spridd öfver hela landet. Af de

talrika exemplaren af denna art finnes endast ett (Ab, par. Lojo, SOLhem, 20. VIII. 88, H. Lindberg), som något afviker från den vanliga formen och af Siegfried fått följande påteckning »*Potentilla erecta* (L.) Dalla Torre, forma *macrophylla* Paiche, *P. strictissima* Zimm. p. p.»

Af kollektivarten *P. argentea* L. äga vi enligt Siegfried's bestämningar 6 olika former, 4 arter och 2 varieteter, nämligen *P. argentea* L. med varieteterna *perincisa* Borbas och *perdivisa* Borbas, *P. incanescens* Opiz, *P. tephrodes* Reichenb. och *P. argentata* Jordan, öfver hvilka, delvis med ledning af Prof. Alb. Zimmeter's »Schlüssel zur Bestimmung der deutschen, österreichisch-ungarischen und schweizer Arten der Gattung *Potentilla*» (Botaniker-Kalender 1887 von P. Sydow und C. Mylius, Berlin 1887, Theil II, p. 66), följande öfversikt lämnas.

I. Storbladiga, mer än kvartershöga former:

A. De flesta blad 6—7 fingrade; stjälkbladen rikt inskurna, bladen på öfre sidan gröna, tämligen svagt håriga; stiplerna stora, groft tandade-flikade.

P. argentea v. *perdivisa* Borbas

B. Bladen i regel 5-taliga.

a. Småbladen fasta, omvändt-äggrundt-aflånga — aflånga, från hvarandra utspärrade, med hel bas, framtill med några djupa inskärningar, på öfre sidan nästan glatta, mörkgröna, på undre sidan grönaktigt hvita, rik- och småblommig.

P. argentea v. *perincisa* Borbas

b. Småbladen omvändt-äggrunda, framåt starkt vidgade, beröra hvarandra med kanterna:

α. Hela växten gråfiltad, äfven öfre sidan af bladen; sällan blad med glatt öfre sida jämte de med grå. Småbladen med 2—3 djupa inskärningar, småflikarna hela.

P. incanescens Opiz

β. Växten medelstor; bladens öfre sida ej gråfiltad, mest grön, bladkanten tydligt tillbakarullad; småbladen från midten vanligen med 2 tämligen breda, trubbiga flikar.
P. argentea L. *α*

II. Småbladiga, knapt kvartershöga former:

A. Stjälk styft upprät; bladen på båda sidor grå, nästan hvitfiltade. Fruktskaft styft uppräta. Småblad djupt tandade.
P. tephrodes Rchb.

B. Stjälk nedliggande; blad under grågröna, filtade, öfre sidan mörkgrön, glatt med smala småblad; foderflikarna gröna, tämligen glest håriga.
P. argentata Jord.

Af alla dessa till gruppen Argenteæ hörande formerna är *P. argentea* L. *α* allmännast utbredd och nordligast tagen i Ob. En något så när lika vidsträkt utbredning har *P. argentea* v. *perincisa* Borbas, medan åter den andra varieteten, v. *perdivisa* Borbas, endast är funnen på ett ställe (Ik, par. Valkjärvi, Veikkola, in colle arido arenoso una cum *P. intermedia*, 28. VI. 95, H. Lindberg). Af *P. incanescens* Opiz finnas exemplar i samlingen från N, Ta, Sa, Kl och Ol, af *P. tephrodes* Rchb. åter från Ab, Ik, Ta och Sa. *P. argentata* Jordan är tilsvidare bekant endast från Ab, Lojo, Lindkulla (in colle arido 6. VII. 84, H. Lindberg).

De återstående fyra inom flora området förekommande arterna, *P. multifida* L., *P. anserina* L., *P. reptans* L. och *P. nivea* L. blefvo ej sända till bestämning. *P. multifida* v. *lapponica* F. Nyl. anses af Siegfried synonym med *P. multifida* L., non auct. Exemplar af *P. reptans* L. från Åland i föredragarens herbarium hade af Siegfried erkänts tillhöra denna art.

Inalles förekomma således inom Finland af släktet *Potentilla* 15 arter, 3 varieteter och en form. Härtill komma tvänne i Karelia ladogensis senare upptäkta arter, *P. sericea* L. (*P. dasyphylla* Bunge) och *P. Opaca* L. (*P. minor* Gilib.).

N:o 13.

Några floristiska småbidrag.

Meddelande

af

Otto Collin.

(Föredraget den 2 april 1898).

1. Beskrifning öfver hybriden Cirsium heterophyllum × palustre.

Sommaren 1897 anträffade jag den 8 juli på en äng vid Tavastehus mellan gamla begrafningsplatsen och själfva staden två exemplar af en *Cirsium*, hvilka ej allenast genom sitt yttre utseende, utan äfven genom sina karaktärer stå midt emellan *Cirsium heterophyllum* och *C. palustre* och tydligen förråda sitt hybrida ursprung.

Den äng, på hvilken de båda ofvannämda exemplaren anträffades, är delvis sluttande, delvis något sank. På den jämnare och något sankare eller lågländtare delen af ängen förekom *C. heterophyllum* växande i stora massor äfvensom *C. palustre* i talrika exemplar tillsamman med den förra arten. Här fann jag de båda hybrida exemplaren, hvilka jag har äran öfverlämna till Sällskapet och hvilka exemplar jag nu går att beskrifva:

Stjälken hos det ena exemplaret 113, hos det andra 99 cm hög, hos båda tämligen rikligt bladbärande, med ganska tättsittande blad. Till färgen är stjälken hos båda exemplaren, såsom hos *C. palustre*, starkt violett rödaktig samt nedtill glest, upptill mera spindelväfs-hårig samt isynnerhet på de öfre blomkorgsskaften tätare hvitluden. Spindelväfshårigheten på öfversta delen af stjälken är dock ej på långt när så ymnig som hos *C. heterophyllum*, hvilken upptill är nästan helt och hållet tätt

luden eller filtad af dylik hårighet. Dessutom förekommer äfven ej allenast på stjälken utan äfven på bladens ryggnerv sådana ledade hår, som äro utmärkande för *C. palustre*, ehuru i mindre mängd än hos denna sistnämda art. Som bekant saknar *C. heterophyllum* dylika ledade hår.

Bladen (de flesta) äro enkelt, men tämligen djupt parflikiga eller pinndelade med lancettlik omkrets. Parflikigheten sträcker sig ända till bladets bas och bladflikarna äro nästan horizontelt utstående. De öfversta bladen äro dock nästan hela med fliktandad bas samt till formen smalare, nästan jämbreda med något bredare, halftomfattande bas. Alla bladen äro ofvantill, d. v. s. på öfre ytan gröna, undertill däremot tämligen starkt hvitludna, nästan såsom hos *C. heterophyllum*, de allra nedersta dock i mindre grad hvitludna eller endast gråaktiga. Såsom kändt äro bladen hos *C. heterophyllum* alls icke eller föga nedlöpande på stjälken, hos *C. palustre* däremot långt nedlöpande och bildande därigenom likasom vingkanter på stjälken.

Hos de förenämda tvänne hybrida exemplaren äro bladen, med undantag af de öfversta, tydligt och tämligen långt nedlöpande, om ock ej i så hög grad som hos *C. palustre*, men den nedlöpande bladdelen hos de hybrida exemplaren är till och med bredare och starkare framträdande än hos *C. palustre*. Bladflikarna hos de hybrida exemplaren äro i allmänhet stora och tämligen långt utdragna, jämbredt lancettlika och påminna något om bladflikarna hos den flikbladiga formen af *C. heterophyllum*, men äro mera horizontelt utstående än hos denna. I spetsen äro bladflikarna stundom tvåklufna, såsom hos *C. palustre* vanligen är fallet. Till formen äro bladen i omkretsen lancettlika, men ej på långt när så smalt lancettlika som hos *C. palustre*, ej häller mot basen så utprägladt äggrunda som hos *C. heterophyllum*. De nedre bladen hos de hybrida exemplaren äro 220—250 mm långa och 60—70 mm breda, mot basen utdragna eller likasom afsmalnande till ett skaft. De mellersta bladen 140—220 mm långa och 50—60 mm breda, nedlöpande nästan till internodiets halfva längd. De öfre och helare bladen småningom aftagande i storlek, nästan jämbreda,

halftomfattande, föga nedlöpande. — Då man tager i betraktande huru smala, magra och parenkymfattiga bladen hos *C. palustre* i allmänhet äro, så kunde det tyckas, då man granskar de ofvannämda dimensionerna på bladen hos de hybrida exemplaren, som om dessa exemplar med afseende å bladens utveckling öfverskridit sin intermediära ståndpunkt. Härvid är dock att märka, att de vegetativa organen hos hybrider ofta äro starkt utvecklade.

Hvad beväpningen beträffar, så äro bladen sträfbräddade, men därjämte äfven, isynnerhet i spetsen af bladflikarna och bladtänderna, försedda med fina nålar eller bladtornar, som uppträda rikligare och starkare utvecklade isynnerhet på bladens nedre del och på de nedlöpande bladdelarna på stjälken. Anmärkas bör, att dessa småtornar eller nålar uppträda vida sparsammare än hos *C. palustre*, medan *C. heterophyllum* så godt som alldeles saknar dylika småtornar.

Blomkorgarna, som till antalet äro hos det ena exemplaret 10, hos det andra 13, äro till storleken mindre än hos *C. heterophyllum*, men dock större än hos *C. palustre* samt tämligen tätt stälda, dock ej så tätt hopträngda eller hopgyttrade som hos *C. palustre*, men ej heller så fåtaliga och långskaftade som hos *C. heterophyllum*. Några af de nedre blomkorgarna äro dock något aflägsnade från de öfriga och sitta på längre utdragna, späda skaft, såsom fallet icke sällan är hos *C. palustre*. Hålkarna hos exemplaren i lefvande tillstånd voro bredt äggformiga, omkring 20 mm höga och 12—20 mm breda med något intrykt bas. De yttre hålkfjällen äro äggrunda, mot spetsen mörkt brungröna och utåtböjda och i yttersta spetsen försedda med en kort nåludd samt på den yttre sidan med en tydligt upphöjd eller ansväld köl. Denna köl å hålkfjällen var hos exemplaren i lefvande tillstånd mörkt violett och starkt klibbig, till följd hvaraf hålkarna vid beröring kändes starkt klibbiga. De inre hålkfjällen äro utdraget lancettlika, hinnaktiga och rödaktigt violetta isynnerhet mot spetsen. Blommorna voro till färgen obetydligt mörkare röda än hos *C. heterophyllum*, dock

ej så matt och mörkt purpurröda som hos *C. palustre.* Kronans bräm i det närmaste af kronrörets längd. Fruktämnena voro — att döma af de några få blommor, som på må få utdrogos ur korgarna före exemplarens prässning — skäligen väl utvecklade. Pappus, såsom hos båda föräldrarna, kortare än kronan.

Omnämnas torde förtjäna att *Cirsium heterophyllum*, som växte på nämda lokal, där de hybrida exemplaren påträffades, var tämligen lågväxt, i medeltal af 40—60 cm:s höjd, samt tillhörde den form af nämda art, som har de öfre bladen hela, de nedre flikiga. Den *C. palustre* däremot, som förekom här, var, såsom den oftast plägar vara, högväxt och växte i $1^1/_3$—$1^1/_2$ meter höga exemplar och därutöfver.

Ehuru nämda hybrid, *Cirsium heterophyllum* × *palustre*, redan härförinnan är funnen i vårt land på åtskilliga ställen, såsom vid Nygård i Hollola, i Wiitasaari och Saarijärvi i norra Tavastland, i Suonenjoki i norra Savolaks samt i Satakunta äfvensom på Åland och i södra Karelen samt på Karelska näset, har jag dock genom ofvanstående beskrifning velat lämna ett litet bidrag till karaktäristiken af denna vårt lands utan tvifvel oftast förekommande *Cirsium*-hybrid.

2. Beskrifning öfver hybriden Anemone nemorosa × ranunculoides.

Våren 1897 den 30 maj öfverkom jag på en ängssluttning nedanför Sairio skogsås invid Tavastehus några exemplar af en *Anemone*, hvilka såväl genom blommans färg som äfven i öfrigt känneteckna sig såsom hörande till hybriden *Anemone nemorosa* × *ranunculoides.* På den ofvannämda ängssluttningen växte *Anemone ranunculoides* ganska rikligt tillsamman med *Anemone nemorosa.* Här fästes min uppmärksamhet vid några exemplar, som genom blommans ljusgula färg afstucko från de i närheten växande, senast omnämda *Anemone*-arternas. Blomman hos dessa exemplar var nämligen ljust svafvelgul och således ej på långt när så starkt höggul som hos

Anemone ranunculoides, utan betydligt ljusare, dock ingalunda rent hvit. Dessa exemplar, som genom sin ringare pollenbildning samt äfven i öfrigt visa sig tillhöra hybriden, har jag äran öfverlämna till Sällskapet och går nu att i korthet beskrifva desamma:

Alla de af mig anträffade fyra exemplaren voro enblommiga. Kalkbladen voro till antalet 5, hos ett exemplar 6, till färgen ljust svafvelgula, utvändigt med en svag violettröd anstrykning, som genom prässningen synes hafva gått förlorad. Blommorna, till storleken något större än hos den på platsen växande *A. ranunculoides*, utbredda 20—26 mm i diameter. Kalkbladen till formen nästan som hos *A. ranunculoides*, dock ej fullt så bredt elliptiska som hos denna, utan mera aflångt elliptiska, men ej i så hög grad utdragna som hos *A. nemorosa*. Utvändigt äro kalkbladen fint småludna, ehuru ej så långt och tydligt håriga som hos *A. ranunculoides*. Hos *A. nemorosa* äro kalkbladen däremot alldeles glatta. Pollenbildningen på långt när ej så riklig som hos föräldraarterna. Fruktämnena äro starkt håriga och ludna. — Blomskaftet, räknadt från svepebladens fästpunkt uppåt till blommans bas $3^{1}/_{2}$—5 cm i längd samt tydligen hårigt af utstående, tämligen mjuka hår, nästan såsom hos *A. nemorosa*. Blomstängeln i sin helhet, från rotstocken till blommans bas räknadt, 17—20 cm hög. Den del af blomstängeln, som ligger nedanom svepebladen, är fullkomligt glatt, såsom hos *A. ranunculoides* alltid är fallet. Svepebladen äro tydligt skaftade med 1 cm långa skaft eller något därutöfver. Hos *A. ranunculoides* äro de, såsom kändt, oskaftade eller så godt som alldeles oskaftade, hos *A. nemorosa* däremot relativt långskaftade med skaft af 2 cm:s längd eller därutöfver. Dessa svepeblad äro, såsom hos båda föräldraarterna, 3-fingrade eller kanske rättast 3-fingradt-delade. Hufvudflikarna hafva vigglik eller äggrund bas och äro nedtill mycket djupt och olikformigt flikiga eller nästan delade, upptill endast inskurna och groft fliktandade och påminna genom sin form rätt mycket om svepebladen hos *A. nemorosa*. Bladflikarnas tänder äro dock något trubbigare med båglikt böjd ytterkant, såsom ofta är fallet hos

A. ranunculoides, åtminstone sådan den förekom på den nämda lokalen. I kanten äro dessa bladflikar och tänder kort och tätt sträfbräddade af korta, tämligen styfva, rakt utstående hår, alldeles såsom hos *A. ranunculoides*, men svepebladen äro därjämte undertill småhåriga och af en blekt gråaktig färg, såsom hos *A. nemorosa*, ehuru ej i så hög grad som hos denna. Rotbladet är ensamt, långskaftadt med glatt skaft och sträfbräddade flikar och tänder, såsom hos *A. ranunculoides*, samt nästan 5-fingradt-deladt med djupt inskurna, klufna hufvudflikar och tandade slutflikar, samt är undertill hårigt, nästan som hos *A. nemorosa*.

Omnämnas må ännu att den *A. nemorosa*, som växte på den ofvannämda lokalen, där de hybrida exemplaren togos, var jämförelsevis lågväxt, af 18—28 cm:s höjd. *A. ranunculoides* växte här i endast 10—15 cm höga stånd.

3. **Några ord om Sedum oppositifolium Sims.**

Sommaren 1894 hämtades till mig ifrån Heinola af studeranden Väinö Toppelius ett par lefvande exemplar af en hvitblommig *Sedum*-art af gruppen *Planifolia*, hvilka jag fann tillhöra *Sedum oppositifolium* Sims. Herr Toppelius, som är hemma från Heinola, uppgaf, att arten förekommit i många års tid, ögonskenligen vildt växande, invid nämda stad på en stenig kulle ej långt från Jyränkö ström, visserligen ej långt från människoboningar, men utan att någon där i trakten veterligen känner huru den ditkommit, samt att den ej förekommer annanstädes på orten, vare sig odlad eller planterad. Måhända förhåller det sig med denna art på samma sätt som med *Sedum Aizoon* L., *S. hybridum* L. och några andra *Sedum*-arter, att de, ehuru ursprungligen planterade eller på ett eller annat sätt inkomna, då de en gång fått rotfäste, bibehålla sig i långa tider på grund af gynsam rotbildning och fördelaktiga naturförhållanden i öfrigt, lifskraftiga och sega som de flesta *Sedum*-arter äro i kampen för tillvaron, och sålunda förr eller senare på visst sätt blifva medlemmar af landets flora.

Nämda art är hemma från Kaukasus och finnes beskrif-

ven i Ledebour's Flora Rossica, Vol. II, pag. 184, äfvensom i Boissier's Flora Orientalis. Arten är försedd med ungefär dylika uppsvälda rotknölar som *Sedum maximum* Sut. (= *S. telephium* L. pro parte) och flere andra *Sedum*-arter af gruppen *Planifolia*. Stjälken är nedtill krypande och rotslående vid stjälklederna eller de nedre bladens fästpunkter, därefter bågformigt uppstigande och jämte de likaledes bågformigt uppstigande grenarna endast lågt (10—14 cm) höjande sig öfver jordbrynet. Stjälk och grenar äro finhåriga (puberulerade). Från *S. maximum* Sut., som arten genom blommornas färg något liknar, skiljer den sig betydligt i flere afseenden, såsom t. ex. genom betydligt större blommor, genom en vida mera fåblommig och starkare utprägladt knippelik blomställning, genom sina typiskt motsatta, starkt konkava blad, som dessutom hafva en helt annan form och utmärka sig genom en högst egendomlig beklädnad eller öfverhudsbildning. Bladen hos *S. oppositifolium* äro nämligen till formen omvändt-äggrunda eller något spadlika, 17—22 mm långa och 12—16 mm breda. Från *S. hybridum* L., som arten i vissa afseenden något liknar, skiljer den sig genom hvita blommor, bredare, spadlika och motsatta blad. Den art, som *S. oppositifolium* mest liknar, är utan tvifvel *S. spurium* M. B., som likaledes är hemma från Kaukasus. Likasom hos *S. spurium* äro bladen motsatta samt omvändt-äggrundt-spadlika, ofvan midten groft trubb-naggade, på ytan belagda med korta hår af högst egendomliga utskott eller protuberanser i öfverhuden, samt i hela bladkanten försedda med små cilielika utskott. Från *S. spurium* skiljer sig däremot *S. oppositifolium* enligt Boissier genom trubbigare blad, genom hvita blommor (hos *S. spurium* äro blommorna röda) samt genom bredare, mot spetsen mindre tillspetsade kronblad.

Enligt C. A. Meyer's åsikt är *S. oppositifolium* till arten föga eller knapt skild från *S. spurium*. Ledebour citerar denna Meyer's åsikt i sin Flora Rossica, men upptager dem likväl såsom skilda arter. Äfven Boissier upptager dem som skilda arter, men antyder dock att skilnaden dem emellan är tämligen ringa och anför bland annat äfven blommornas färg såsom skilj-

aktig hos dessa arter. Ledebour säger likväl, att *S. spurium* äfven kan förekomma med hvita blommor [:»flores plerumque rosei variantes albi»]. Hos de ofvannämda exemplaren från Heinola voro kronbladen hvita med en svag grönaktig anstrykning, men utan ringaste skiftning i rödt. Ståndarknapparna voro däremot vackert röda. Blommorna tydligt skaftade. Fruktämnena eller pistillerna upprätt-utstående.

År 1894 utplanterades exemplar af *S. oppositifolium*, hämtade från Heinola af ofvannämde stud. V. Toppelius, på kanten af en bärgsklack vid Janakkala prästgård, 16 kilometer från Tavastehus, och har nämda *Sedum*-art därstädes bibehållit sig väl samt genom sina på ett förundransvärdt sätt vida omkring krypande, skottalstrande stjälkar och nya rotskott utbredt sig öfver en relativt stor areal. Huruvida arten här frambragt mogna frön, är mig ännu ej bekant. Den blommar mycket sent. Blomningstiden begynner först närmare medlet af augusti och fortgår under september och in i oktober, nästan så länge marken är bar.

Enär nämda *Sedum*-art hör till de växter, som utbreda sig lätt och inom en jämförelsevis kort tid inkräkta större arealer, har jag ansett det ej vara ur vägen att genom ofvannämda beskrifning fästa uppmärksamhet vid densamma.

N:o 14.

En för Finland ny snö-podurid.

Meddelande

af

O. M. Reuter.

(Föredraget den 7 maj 1898).

Den entomologiska literaturen innehåller rätt talrika uppgifter om uppträdandet i stora massor af vissa *Collembola*-arter

på snön under vintermånaderna vid inträffande blidare väderlek. Fenomenet har på en del orter fått namnet »svart snö.» De sålunda förekommande arterna utgöra föremål för en afhandling af d:r H. Schött, »Collembola på snö och is», införd i Entomologisk Tidskrift, XVII (1896). Också hos oss hafva dylika företeelser någon gång observerats och redogörelser för dem gifvits vid Sällskapets månadsmöten. Då jag senast berörde denna fråga (vid mötet den 6 mars 1897) framhöll jag särskildt, att i Sverige blifvit funnen en sådan vinterart, *Achorutes socialis* Uzel, hvilken ännu icke tillvaratagits hos oss, men som enligt all sannolikhet förekom äfven i vårt land. Denna art beskrefs år 1890 af d:r Uzel i hans arbete Thysanura Bohemiae, p. 69, och dess egentliga hemvist uppgifves i Böhmen vara fuktig mossa, löfhögar och gamla svampar, men den säges ofta visa sig i större eller mindre individantal på snö. Hittils har den, utom i Böhmen, blifvit iakttagen endast i Sverige och detta uteslutande om vintern, nämligen i Uppland 1883 och 1888, då den förekom i Veckholms socken i stora hopar vid töväder på ytan af snön, omkring trärötterna i en barrskog, och i S:t Annae socken i Östergötland, där den uppträdde på snön på de mest olika lokaler den 9—13 mars vid en temperatur af från — 1° till + 3°.

Redan för många år sedan berättade mig prof. C. J. Arrhenius om uppträdandet af en liten podurid på Runsala ö utanför Åbo, hvilken insekt en vinterdag betunnits nästan fullständigt betäcka en på land uppstjälpt båt. Enligt den meddelade beskrifningen kunde djuret icke gärna höra till annat släkte än *Achorutes*, af hvilket tvänne arter, den ofvan nämnda *socialis* samt *A. viaticus* Tullb., äro kända såsom vinter-podurider. Stud. Arthur Thesleff har numera till Sällskapets samlingar inlämnat ett antal exemplar af *Achorutes socialis* Uzel, en art, lätt skild från alla öfriga genom hoppgaffelns dentalsegment, hvilka på insidan äro försedda med fyra framskjutande kitintuberkler; dess ändsegment är nyckelformigt; analtaggarna föga längre än de koniska papiller, på hvilka de sitta fästa; längden är 1 —1,5 mm. Exemplaren härstamma från Liimatta egendom i

Viborgs socken, hvarest arten den 17 januari 1898 enligt hr Thesleffs uppgift »uppträdde i sådan mängd, att snön i en skogsmark på en sträcka af ett par kilometer på sina ställen var svart.» Herr Thesleff meddelar vidare, att »vädret vid tillfället var klart; solen sken ännu på eftermiddagen, då exemplaren infångades. Ett svagt yrväder förjagade sedan hvarje exemplar, som drog sig in i snödrifvorna. Då en människa nalkades, hoppade tusental af dessa insekter såsom loppor fram längs snön.»

Fordom trodde man att dessa djur regnade ned från himlen, förda af skydrag från en ort till en annan. Antagligen förekomma de i stora massor på de lokaler, där de uppträda, och äga en speciell förmåga att arbeta sig upp genom snön, då solen under blida vinterdagar lockar dem fram. Åtminstone har man beträffande dylika vinter-podurider (Schött, l. c. p. 127) gjort den iakttagelsen, att de »med en öfverraskande lätthet borrade sig ned i snön så djupt, att ingen enda individ medföljde, om man ögonblicket efter sedan djuren sålunda försvunnit på samma ställe upptog en handfull snö.»

Till de hittils kända fyndområdena för *Achorutes socialis* Uzel, Böhmen och Sverige, kan således numera läggas äfven Finland.

Enligt uppgifter i den finskspråkiga tidningspressen, till hvilka jag dock tyvärr icke för närvarande har tillgång, har äfven annanstädes i östra Finland samma fenomen iakttagits under förflutna vinter, men då exemplar af de observerade insekterna icke tillvaratagits, är det omöjligt att afgöra, till hvilken art de hänföra sig. [1])

Det kan möjligen förefalla egendomligt, att *Achorutes socialis* ännu icke observerats i mellanliggande länder, utan blott uppe i Norden och i Böhmen. Såsom upplysande för å ena sidan, huru ringa kännedom man ännu har om Collembolas geo-

[1]) Enligt hvad jag senare observerat, finnes *A. socialis* omnämd i en uppsats af mag. A. Westerlund (Luonnon Ystävä, 1897, N:o 3—4, p. 43), såsom funnen äfven vid Alphyddan invid Helsingfors samt i Kuopio.

grafiska utbredning, och å den andra, huru vidsträkt denna ofta är för respektiva arter, må slutligen några uppgifter meddelas, hvilka jag sammanstält ur senast utkomna arbeten:

Achorutes longispinis Tullb.: Novaja Semlja, Spetsbärgen, Buenos Ayres; *Anurida Tullbergi* Schött: Sverige, södra Finland, Kiew, Florida; *Tullbergia antarctica* Lubb.: Kerguelens land, Kiew (?); *Isotoma grandiceps* Reut.: Lawrence-ön i Behrings haf, Jenisej, Kiew; *Isotoma palustris* var. *balteata* Reut.: Finland, Californien; *I. Schöttei* Dalla Torre 1895 (= *I. litoralis* Schött nec Moniez = *I. lacustris* Schött 1896): Sverige, södra Finland, Californien; *Sminthurus pruinosus* Tullb.: norra och mellersta Europa, Eldslandet; *Sm. minimus* Schött: Kamerun, Kiew.

Tilläggsvis må anföras, att man numera tyckes hafva ernått kännedom om det egentliga hemlandet för tvänne i våra orangerier funna arter, i det *Sminthurus multifasciatus* Reut. af Corrado Parona uppgifves vara funnen i La Plata och *Sinella curviseta* Brooke af Schött i Californien.

N:o 15.

Om förändringar i vegetationen eller ståndorterna, framkallade af kulturen, och om några häraf betingade åtgärder.

Andragande

af

J. P. Norrlin.

(Den 7 maj 1898).

De förändringar vegetationen eller standorterna öfverhufvud, i Finland likasom annanstädes, år för år undergå, föranleder mig att med några ord beröra ämnet samt att till Bestyrelsens ompröfning föreslå några i samband härmed stående åtgärder.

I detta afseende ville jag i främsta rummet framhålla önskvärdheten af en närmare undersökning af sådana trakter, där naturen och vegetationen ännu befinna sig i möjligast orubbadt tillstånd. Dylika näjder måste ju för våra arbeten i allmänhet tillmätas stor betydelse och särskildt vara egnade att lemna en säker grund eller utgångspunkt för uppfattningen af landets växtlighet, sådan den ter sig för närvarande, som ock dess beskaffenhet under länge sedan förgångna skiften.

Inom vårt naturhistoriska område anträffas sådana mer eller mindre ursprungliga natur- och vegetationsförhållanden i stor skala, om också ej alldeles fullständigt bevarade, inom guvernementen Olonets och Archangelsk ända ned till sydgränsen för coniferzonen; endast i vissa mer bördiga och befolkade trakter träda de här mer tillbaka, såsom fallet är särskildt i Onega-Karelen. Tilsvidare äga vi blott från vissa delar af denna landsträcka skildringar öfver den primära vegetationen och äfven dessa jämförelsevis fåtaliga och föga ingående. Vi ha dock att snart nog emotse utförliga och omfattande redogörelser från större här belägna områden, eller från ryska Lappmarken, hvarest A. O. Kihlman anstält fleråriga forskningar, och från det s. k. Karelia pomorica, där I. O. Bergroth under trenne somrar exkurrerat. Ifall den af mig nyligen föreslagna undersökningen af de norr om Onega belägna ödetrakterna komme att utföras, skulle vidare en betydande förstärkning af bidragen till kännedomen om den primära vegetationen i dessa landsdelar kunna förväntas.

Inom eget land åter ha, om Lappland möjligen undantages, vegetationsförhållandena och betingelserna för dem i vissa betydelsefulla fall gestaltat sig annorlunda. Visserligen är odlingen mångenstädes, särskildt i de nordliga och ostliga delarna, ännu ringa och ödemarken vidsträkt och utmärkt af en på stora rymder sig utbredande ursprunglig natur, men de stora skogsmarkerna ha, trots sin aflägsenhet, lidit eller påvärkats mer af människan än hvad fallet är längre österut, och de sträckor skog, som icke blifvit grundligare förödda af fareldar eller åtgångna af yxen, torde numera äfven i vildmarken vara tämligen inskränkta eller sparsamma. Genom den sig småningom utbre-

dande kolonisationen torde odlingen här mer än i grannlandet hunnit uppsöka de i ekonomiskt afseende fördelaktigare fläckarne och sålunda infört en regelbunden bärgning af höväxten på de växtligaste sumpmarkerna och stränderna eller på de primitiva ängsstrimmorna vid vattendragen samt annat mer. I hvarje fall erbjuda dock våra ödebygder ännu mycket af intresse för forskningen och borde mer än hittils skett uppmärksammas.

I de mer bebodda delarna af landet har förändringen självfallet skridit mycket längre. Alt större arealer af den bördigare jorden hafva lagts under plogen, de växtligare skogarne afsvedjats, stora vidder sumpmarker uttorkats eller rödjats till ängar, större och mindre sjöar blifvit fälda, m. m. Särskildt torde böra beaktas, att de i landet ännu allmänt förekommande grankärren, där vegetationen ofta bevarat sin ursprunglighet, äro stadda i stark förminskning eller omgestaltning, sedan de stadigt sig förökande träsliperierna i alt mer stigande skala begynt tillgodogöra skogen härifrån. I öfrigt begynner här omdaningen sträcka sig ut äfven till de sekundära eller mindre primitiva bildningarna, hvilka under historisk tid starkt påvärkat spridningen och fördelningen af våra växter samt sålunda trykt en viss prägel på vår nuvarande flora och vegetation. Ifrån de privata skogarne är det gröfsta virket väl för det mesta redan borthugget, och då de ekonomiska eller tekniska behofven visat sig kunna tillgodoses med virke af klena dimensioner, synes följden bli de åldriga skogsbeståndens småningom skeende försvinnande och ersättande med yngre. Nästan öfveralt har den moderna jordkulturen börjat vinna fotfäste eller snabbare utveckling och härigenom har turen äfven kommit till de i Finland ännu så allmänna naturliga ängarna att omgestaltas eller förminskas, hvilket traktvis (Nyland, södra delen af Åbo län) äfven hunnit ske i betydande utsträckning. Måhända är tidpunkten, då våra kala ljung- och lafhedar varda skogbärande, ej heller synnerligen aflägsen.

Af de ursprungliga lokaliteterna torde slutligen våra äldsta kulturbygder i nämnvärd skala kunna uppvisa knappast annat

än vatten jämte stränder, bärg och vissa slag af magra sumpmarker.

Dessa allmänt kända sakförhållanden gifva omedelbarligen vid handen, att vi jemväl på detta område ha att bevaka viktiga intressen, för hvilkas tillgodogörande tillfället lätt, i vissa fall snart nog, kan gå oss ur händerna. Att försöka närmare angifva sättet och ordningen för de undersökningar, som bero af den efterhand sig förändrande växtligheten eller betingelserna för densamma, låter sig dock knappast ännu göra. Vi känna icke noggrannare hvarest och i hvilken utsträckning de snarast försvinnande bildningarne förekomma, och hvad som i en trakt finnes i öfverflöd förhanden, kan i en annan trakt redan hålla på att utdö. Främst borde väl, såsom redan framhållits, uppmärksamheten riktas på de större eller mindre ödemarkskomplexer, där naturen något så när bibehållit sin ursprungliga prägel och där ännu rester af våra urskogar, kanske äfven fragment af primitiva ängs- eller gräsmarker, stå att påträffas. Länge kan det icke dröja innan dessa qvarlefvor från en gången tid äro helt och hållet försvunna eller modifierade. Men en större betydelse i förhandenvarande afseende tillkomma äfven vissa slag af ståndorter eller formationer, hvar de än förekomma i landet, såsom åldriga skogar, löfskogskärr och i allmänhet alla fertila sumpmarker.

Hvar dylika lokaler eller områden ännu stå att anträffa, torde blott genom speciella undersökningar kunna närmare utrönas. Från literaturen kunde antagligen uppletas hvarjehanda hithörande upplysningar och sannolikt skulle forskningar i landtmäteri- och forststyrelsernas arkiv bringa mycket ljus i dagen. Huruvida någon nu vore hågad att underkasta sig ett dylikt tidsödande arbete är emellertid föga troligt. En orienterande och för anordnandet af exkursioner tillräcklig öfversikt kunde väl enklast vinnas genom vädjan till allmänheten. På detta sätt ha vi nyligen fått emottaga delvis värdefulla uppgifter om våra kulturväxters utbredning, och det vore därför alt skäl att äfven på andra områden söka draga fördel från detta håll. I samband med nu angifna vildmarker och ståndorter kunde exempelvis

försök göras att erhålla uppgifter om våra skogars och trädslags förekomst och utbredning och kanske annat mer.

Jag vill fördenskull hemställa till Bestyrelsen att taga saken under närmare ompröfning och att, om förslaget synes ändamålsenligt, i sinom tid vidtaga åtgärd om frågebrefs affattande och kringsändande till landets forstmän, landtmätare och andra intresserade sakkunnige personer.

N:o 16.

Om utvägar att i Finland åstadkomma naturparker.

Andragande

af

J. P. Norrlin.

(Den 7 maj 1898).

I anslutning till nyss framstälda förslag anhåller jag att med några ord få beröra en åtgärd, som står i nära samband med studiet af våra urmarker och primitiva ödebygder. I hvad mån deras utforskande skall lyckas, innan de sista spåren af dem försvunnit, kommer framtiden väl snart nog att utvisa. Men i hvarje fall blir det ej möjligt att enligt det där antydda förfarandet närmare rekonstruera bilden af den ursprungliga vegetationen för hela landet, emedan, förutom annat, de bördigaste markerna i de af klimatet mest gynnade landsdelarne sedan länge förlorat sin egenskap af ursprunglighet. Det ligger vidare i sakens natur, att vi på detta ännu föga upparbetade forskningsområde ej förmå, äfven om de mest gynsamma yttre betingelser skulle erbjudas, göra undersökningarna så fullständiga, att de skulle motsvara ens närmast kommande generationers anspråk, för hvilkas fyllande sålunda andra åtgärder bli af nöden. Omsorgen för framtiden är väl i allmänhet ett vanskligt

problem, men i förevarande fall ligger den oss så nära, att redan en ringa förtänksamhet tydligt angifver vår skyldighet att i någon mån beakta äfven våra efterkommandes behof.

Frågan är ju eljes icke häller ny och äger dessutom en betydelse långt utöfver tillgodoseendet af här antydda kraf. Redan 1880 framträdde Nordenskiöld's bekanta, klart och kraftigt motiverade förslag om inrättande af »Riksparker» i de nordiska länderna, d. ä. afskilda områden, där naturen, tryggad mot människans ingrepp, ostördt finge sköta sig själf. På sitt årsmöte den 9 sept. 1881 diskuterade Finska Forstföreningen utförligt frågans förvärkligande i Finland, och omfattades förslaget med stort intresse af flertalet mötesdeltagare. Uti ett sakrikt föredrag redogjorde d:r Hult på Geografiska Föreningens årsmöte den 2 maj 1891 vidare för frågan, hvars stora betydelse af honom ingående motiveras jämte det en detaljerad plan för »nationalparkens» placering och anordning framställes. Äfven i tidningar och tidskrifter ha uttalanden till förmån för förslaget varit synliga.

För åstadkommande af ifrågavarande parker synas blickarna uteslutande varit riktade på kronomarkerna. I sin artikel yttrar Nordenskiöld: »Nordens länder äga vidsträckta områden kronojord. Mångenstädes lemnar denna föga eller ingen afkastning och utan nämnvärd uppoffring kunde därför en lämplig sträcka utväljas och förklaras för Rikspark» ... Likaså har Forstföreningen och d:r Hult baserat sina planer på våra kronoskogar.

Vidkommande vidden och läget anser direktor Blomqvist, som i Forstföreningen refererade frågan, arean för dylik park böra tagas stor, minst 6,000 tunnland, samt att för ändamålet tvänne parker vore nödiga, en för norra Finland (kanske i trakten af Aavasaksa) och en annan för södra delen af landet (i närheten af någon järnvägssträckning). Såsom lämpliga platser anvisades på mötet af andra talare särskilda orter i Vasa och Uleåborgs län.

D:r Hult ville åter på grund af flere vägande skäl strängt hålla på att för närvarande blott en »nationalpark» skulle af-

hysas, men denna tillräckligt stor. Den minsta arealen borde uppgå till omkring $^3/_4$ □ mil; den lämpligaste trakten för parken vore att finna å det område, som begränsas »af en linie genom Waala—Kajana—Pielis—Kuopio—Pihtipudas—Piippola—Waala.»

Finska Forstföreningen och Geografiska föreningen ha hvardera anhållit hos Styrelsen om naturparkers inrättande, men torde deras hemställan härom icke vunnit vidare påföljd.

Frågan är dock af den vikt, att den icke får lämnas åt sitt öde, utan måste fortfarande hållas vid lif. Ifrågavarande parkers vidtgående betydelse för den rent naturhistoriska forskningen, som ock deras inflytande för klarställandet af kulturhistoriska eller ekonomiska spörsmål, är allaredan så mångsidigt belyst och i öfrigt grundad på så öfvertygande skäl, att vidare motivering är öfverflödig. Med här ofvan berörda växtgeografiska synpunkter närmast i ögonsikte skall jag blott framhålla några omständigheter, som stå i samband med planens realiserande, på samma gång beklagande att frågans upptagande inom Sällskapet altför länge blifvit åsidosatt.

I följd af de mångfaldiga förändringar våra primitiva marker allaredan hunnit undergå, kunna vi numera knappast erbjuda kommande släkten omedelbart värkliga urmarker, åtminstone icke uti mer omfattande eller fullständig skala, utan måste vi inskränka oss till anskaffande af mer eller mindre tillfyllesgörande surrogat. Ej heller tillåta omständigheterna att, såsom önskvärdt vore, tänka på mycket vidsträckta komplexer, innefattande näjdens alla växlande naturskiljaktigheter och fördelade på alla viktiga, af klimat och terränger betingade regioner i landet. Men ställas fordringarna möjligast anspråkslösa, och om vi åtnöja oss äfven med mindre områden, hvilka i hvarje fall äro bättre än intet, så torde väl utsikter till sakens förvärkligande också med små resurser icke saknas; åtminstone förtjänar planen att diskuteras.

Ännu är tillgången på oodlad jord i de flesta landsdelar riklig, och om gröfre virke saknas på platsen, säljes sådan till lågt pris; smärre arealer kunna därför genom köp lätt åtkommas. De tider äro ej heller synnerligen aflägsna, då äfven betydande vidder af fördelaktig beskaffenhet kunde för jämförelsevis obetydliga summor upphandlas i de mer aflägsna bygderna. Vidsträckta jordbesittningar innehafvas vidare af flere naturvänner i landet, och antagligt är, att en eller annan af dem vore beredvillig att t. o. m. utan all ersättning afstå, för alltid eller temporärt, någon knut af sina stora länderier. Om saken skulle ådraga sig allmännare intresse gåfves det sålunda en viss utsikt att erhålla mark för ändamålet. Antagligen kunde äfven de stora svårigheterna att utan större kostnader tillförsäkra dessa marker nödigt skydd mot åvärkan, fareldar och andra skador, på ett eller annat sätt öfvervinnas. Sannolikt är, att i framtiden några naturhistoriska stationer komma att i landet inrättas, och kunde dessa kanhända ställas i samband med förhandenvarande områden, hvilka då äfven komme i åtnjutande af skydd. Möjligt är vidare, att någon intresserad granne åtoge sig uppsikten öfver stället. Lättast skulle målet vinnas, om med dessa marker vissa ekonomiska syften kunde förenas. Prof. J. A. Palmén har i sitt utlåtande i jaktlagsfrågan framhållit nödvändigheten af fullkomligt fredade platser, där stammarne af vildfågel kunde bevaras och förökas, samt stält i utsigt, att kommunerna med tiden funne det fördelaktigt att anskaffa och öfvervaka dylika ställen. Osäkert är visserligen, om jaktlagens bestämmelser, exempelvis angående skadedjuren, låta närmare förena sig med dessa fridlysta markers nu framhållna syfte, men äfven med vissa ingrepp från menniskans sida skulle dylika ställen dock bevara en väsentlig del af sin naturliga karaktär.

Jag vill ej längre upptaga tiden med hvarjehanda andra sannolikheter och möjligheter, då det knappast kan betviflas, att vi med enskildas tillhjälp med tiden skulle kunna åtkomma någon holme, udde eller annat lättare skyddadt område, ifall allvarsamma ansträngningar i saken göras. Det kan ej häller ifrågasättas, att icke

dylika parceller blefve gagneliga för framtida biologiska studier. Men då det gäller åstadkommande af värkliga »riksparker», bli utsikterna på denna väg minimala och äfven förvärfvandet af smärre naturparker mer eller mindre obestämd, likasom vården af dem för privata föreningar alltid svårlöst. Om också den enskilda uppoffringen därför icke bör underskattas, är det dock tydligt, att förhoppningarna väsentligen böra ställas på kronan, ifrån hvilken allena det värksammaste biståndet kan förväntas.

De enorma, kronan tillhörande skogsmarkerna äro, som bekant, till stor del belägna aflägset från flötningsleder eller i annars svårtillgängliga trakter och lämna mångenstädes föga eller ingen revenu; deras penningevärde är fördenskull tilsvidare ringa, men de öfvervakas dock af forstpersonalen. Det torde också kunna förutsättas, att kronan gärna skulle reservera någon del af dessa tilsvidare ekonomiskt värdelösa marker, kanske smärre arealer äfven annanstädes, till dylika parker, ifall garantier kunde lämnas, det planerna ifråga komme att tillgodose värkliga, om ock framtida, behof och icke åsyftade befrämjandet af sportintressen, tillfälliga infall o. a. d. Och att öfvertygande skäl åtminstone från naturalhistorisk synpunkt kunde presteras, synes ingalunda falla sig svårt. Dessutom blefve i hvarje händelse risken obetydlig och uppoffringen knappast märkbar, om saken ännu icke anordnades definitivt, utan blott temporärt eller försöksvis, hvilket kanske äfven annars vore lämpligast. För ändamålet vore det nämligen alldeles tillfyllesgörande, om kronan kunde förmås att på de afskilda markerna blott inställa afvärkningen för en tid framåt, kanske 30—50 år, och under tiden ej häller tillstadde deras exploitering (till fiske, jakt, bete o. d.) på annat sätt. Denna tid är tillfylles att med säkerhet klarställa, huruvida åtgärden kan befinnas ändamålsenlig eller icke. Från naturalhistorisk synpunkt kan förutsättas, att redan en nära framtid skall ådagalägga gagnet af dylika områden för rent vetenskapliga arbeten, och man kan likaledes hoppas, att åtminstone vissa grenar af vårt forskningsfält då hunnit den utbildning, att resultaten däraf kunna tillgodogöras också för mer ekonomiska syften. Det kan föga heller betvillas att icke

dylika bevarade marker framdeles skola visa sig instruktiva jämväl för personer, hvilka utbilda sig för praktiska syften, närmast för landets forstmän. I betraktande häraf synes det ingalunda vara alltför djärft att förvänta, det afståendet af dylika marker i en framtid skall resultera i ekonomisk fördel för kronan.

Enligt det ofvan anförda borde sålunda eftersträfvas att i olika landsdelar åstadkomma naturparker, dels genom förvärfvande af privat jord, dels och i hufvudsak medels anlitande af landets kronomarker. Deras antal, areal m. m. blefve beroende af omständigheterna. Om också parker af stort omfång vore att föredraga, äro från naturalhistorisk synpunkt ej häller smärre arealer att ringakta. Deras gagnelighet framträder redan däraf, att de vore egnade att komplettera de defekter, som måste vidlåda de få stora parkerna, hvilka möjligen kunde fås till stånd; dessa kunna icke, äfven om vidden af dem blefve tilltagen i långt större skala än hvad som föreslagits, i tillräcklig utsträckning innefatta alla betydelsefullare naturskiljaktigheter i landet. Ifall nämligen läget är fördelaktigt, kan nog äfven på smärre områden naturens spontana gång mer eller mindre göra sig gällande.

Anmärkas kunde möjligen, att genom tillvaron af många dylika parker intrång skulle göras på odlingsintressena. Arealen af ifrågavarande marker kan dock näppeligen uppbringas till högre än några få qvadratmil; men äfven om vidden blefve mångfaldt större, intoge den blott en försvinnande liten del af Finlands vidsträckta område och utgjordes därtill väl för det mesta af sterila, till odling föga tjänliga marker, hvilka genom mångenstädes ännu rådande brukningssätt endast blefve utplundrade i närmaste framtid.

Hvad i öfrigt arealen, dislokationen och anordningen af naturparkerna vidkomma, synes mig saken ännu alt för litet förberedd för att motivera ett detaljeradt och praktiskt förslag. Det anförda åsyftar därför blott att nu få en diskussion öfver ämnet inledd och innebär på samma gång en önskan att Bestyrelsen ville hålla frågan uppe äfven i vårt samfund, på det

att sig möjligen yppande gynsamma tillfällen i rättan tid blefve uppmärksammade och tillgodogjorda. I sådant afseende förtjänar ännu tilläggas, att med hvarje dag som går frågans lösning försvåras. Positiva mått och steg måste fördenskull möjligast snart tagas, och främst vore det af behofvet påkalladt att vinna utredning öfver de kronomarker, som för ändamålet vore lämpliga och möjliga att åtkomma; hvilket åter förutsätter en samvärkan med landets forstkår. Antagligt är vidare, att äfven andra samfund, exempelvis Sällskapet för Finlands Geografi, vore intresserade af förslaget och benägna att medvärka till dess fromma. I anledning häraf vore det önskligt, att Sällskapet skulle uppdraga åt Bestyrelsen eller ock åt en komité att taga dessa angelägenheter om hand och i öfrigt vidtaga alla de åtgärder, som kunde lända till sakens utredning och planens realiserande.

N:o 17.

Om åtgärder för skyddande af sällsyntare och lätt utrotade växtarter.

Andragande

af

J. P. Norrlin.

(Den 7 maj 1898).

Från de äldre kulturländerna ha sedan långa tider tillbaka klagomål försports öfver de förödelser, för hvilka sällsyntare växtarter varit utsatta från altför ifriga eller hänsynslösa botanisters sida, och mången art uppgifves sålunda hafva blifvit lokalt utrotad. Liknande uttalanden af senare datum saknas ej häller från andra näjder. För vår flora torde faran, i stort sedt, från

detta håll ännu vara aflägsen, men antagligen i sinom tid förestående, och därför kanske förtjänt att redan nu beaktas.

I brist på nödiga uppgifter är det tilsvidare ej görligt att uppskatta de skador, som floran i landet möjligen redan lidit genom växtsamlare. Att de i många fall i följd af rikligare skattning kunna bli kännbara nog, åtminstone för en tid, därom synas bland annat *Hieracia* lämna vittnesbörd. För att erhålla nödigt antal exemplar till de af mig utgifna exsiccaterna, har jag nämligen stundom varit nödsakad att inbärga största delen af de på en fläck växande individerna; och då platsen sedan efter något års förlopp besökts, har återväxten i vissa fall visat sig knapt märkbar, t. o. m. då det gällt stolonbärande Piloselloider, såsom *H. concolor*. Huru förhållandet sedermera efter längre tids förlopp gestaltat sig, har emellertid ej blifvit beaktadt.

I början af 1860-talet växte på en sandig åkerbacke vid Kirilä boställe i Urajärvi by af Asikkala socken en liten samling låga träd af *Alnus incana* (*argentata*) lus. *pinnatipartita*, som redan ett decennium tidigare därstädes uppmärksammats af prof. J. E. Strömborg och numera aflidne E. V. Niklander. Såvidt jag ännu kan minnas, voro exemplaren delvis klena och något tvinande, men likväl en och annan individ frodigare, kanske 4 aln höga med några finger tjocka stammar. I slutet af 1880-talet, då stället af mig åter besöktes, återstod blott en afbruten, alnshög, fingertjock stam med några svagt utbildade blad, på alla sidor omsluten af den vanliga gråalen. För att möjligen kunna rädda denna sista kvarlefva blefvo nu de påträngande alstånden borttrödjade, dock utan åsyftad framgång, enligt hvad mig sedermera uppgifvits; och lefver sålunda af denna säregna form endast minnet kvar. Det är nog möjligt, att denna föga motståndskraftiga och fåtaligt representerade växt med tiden skulle förqväfts af den omgifvande vanliga gråalen, men antagligt är äfven, att växtsamlare väsentligen bidragit till dess utslocknande i förtid, ity att de fåtaliga träden under en lång följd af år i hög grad blifvit skattade dels af botanister, dels af skolelever.

Önskvärdt vore att vinna någon upplysning, huru förhållandet med sällsynta växter gestaltat sig på andra, af växtsamlare ofta besökta speciallokaler, exempelvis på flere allmänt kända fyndorter på Åland eller på Kallinkangas i Kemi, där *Norna borealis* under ett sekel insamlats. Det torde knapt behöfva särskildt framhållas, att skador af ifrågavarande slag ofta äro ytterst svåra att med full säkerhet utreda, isynnerhet då växten är liten eller örtartad, emedan dess rikliga eller sparsammare uppträdande ofta står i samband med för tiden rådande väderleksförhållanden. Till och med artens definitiva försvinnande från platsen är ingalunda lätt att konstatera, enär grodder under en eller annan form länge kunna fortlefva i det fördolda och vid gynsamma tillfällen åter framspira.

Med den ringa utveckling växtsamlandet i landet vunnit, torde någon nämvärd förödelse af vår flora hittils ej åstadkommits, allraminst genom sådana personer, som göra insamlingar för vetenskapligt syftemål; måhända ej häller genom deltagare i bytesföreningar, om ock för dem frestelsen att vid insamlandet gå för långt, ligger nära till hands. I hvarje händelse torde dock vara påkalladt, att för nybegynnare då och då framhålla vådan af alltför grundlig inbärgning af sparsamt och sällsynt förekommande arter, och särskildt önskvärdt vore att skolelever, hvilka, såsom erfarenheten visat, af obetänksamhet lätt kunna anställa sköflingar, af vederbörande lärare blefve uppmanade till nödig skonsamhet i förekommande ömtåliga fall. För sakens befrämjande vore det sannolikt af stor nytta, om bytesföreningarne kunde förmås att ej åsätta altför höga värden på lätt utrotade växter eller, ännu bättre, föredroge att alldeles utesluta dylika från sina kataloger. I vissa undantagsfall, d. ä. då en för samlare begärlig art sparsamt uppträder på platser, där den är lätt åtkomlig för turister, nybegynnare o. d., synes det nödigt att ej närmare angifva fyndstället i tryck eller för allmänheten. De olägenheter, som härigenom kunde uppkomma i vetenskapligt hänseende, skulle lätt undvikas, ifall närmare upplysning om fyndorten skulle deponeras på Universitetets botaniska museum för att vid behof tillhandahållas for-

skare. Enligt meddelande af d:r V. F. Brotherus skall den kände norske botanisten I. M. Norrman i liknande fall hafva betjänat sig af detta förfaringssätt.

Det torde knappast vara nödigt att framhålla önskvärdheten af att plantor, frön eller sticklingar af lätt utrotbara växter, sådana som redan nämde alform, skulle i och för kultivering tillställas botaniska trädgården eller annan lämplig trädgårdsanläggning i landet.

Någon s. k. naturaliehandel med sällsynta växter torde ännu icke bedrifvas i landet. Beträffande vår fauna däremot har en ej obetydlig kommers med fågelägg i tiden (på 1860-talet) idkats i Lappland och fortgår kanske ännu. Enär flere sällsynta äggslag betinga sig mycket höga pris, ligger den slutsatsen nära till hands, att en altför stark minskning af resp. fågelarter kunde befaras. Närmare besked härom torde herrar zoologer kunna lämna, likasom äfven angående lämpligheten eller befogenheten af att för befrämjande af fiskens förökning medels premier bidraga till utrotandet af ett så sällsynt och anmärkningsvärdt djurslag som Saima-sälen.

Att en intensiv eller hänsynslös insamling af prydnadsväxter kan medföra kännbara skador är allmänt bekant, likasom äfven, att man i något fall sett sig tvungen till skyddsåtgärder (Edelweiss, *Gnaphalium leontopodium*, i Schweiz). Hos oss torde i detta afseende mosippan, *Pulsatilla vernalis,* förtjäna en viss uppmärksamhet. Ifrån södra Tavastland har man begynt under senare år till vänner och bekanta i hufvudstaden på vårarna öfversända massor af denna växt, och för att kunna längre tid bevara blommorna friska, ha exemplaren blifvit med rotstocken fullständigt uppgräfda ur marken. Farhågan, att traktens torftiga moar sålunda med tiden blefve beröfvade sin förnämsta prydnad, har närmast föranledt mig att nu upptaga hela frågan. I hvad mån moarna i södra Tavastland genom denna stora skattning allaredan lidit, är mig tilsvidare obekant. Mosippan är här visserligen allmän, men uppträder ej med synnerligen stor individrikedom och kan därför lätt decimeras, isynnerhet om äfven menige man skulle finna det fördelaktigt att till för-

säljning på enahanda sätt insamla växten. En viss hofsamhet vore fördenskull önskvärd gentemot mosippan; en vänlig påminnelse i tidningarna skulle kanhända leda till åsyftadt resultat. — Måhända kunde äfven trädgårdsmästare förmås att odla densamma till afsalu.

För medicinska, tekniska eller hvarjehanda andra ekonomiska behof har allmogen sedan länge tillgodogjort sig ett antal växter, bland dem äfven några sällsynta trädslag (lönn, lind, ask), hvilka i följd häraf decimerats eller lokalt utrotats; till enahanda resultat har exploiteringen för andra syftemål (export, skeppsbyggeri) kunnat leda (ek), och genom rent okynne har jämväl skada skett. Den mesta förstörelsen har självfallet dock jordens odlande och bebyggande åstadkommit. Från de bördiga lokalerna, där just de flesta af våra sällsynta högre växter finna nödig trefnad, har odlingen af marken undanträngt dem i storartad skala, och exempel saknas ej heller på att genom byggnaders uppförande sällsynta arter gått förlorade. Sålunda har kring Helsingfors den omfattande bortsprängningen eller planeringen af bärg och klippor samt stadens utvidgande under loppet af mindre än ett par decennier åstadkommit, att flere sällsynta kryptogamer blifvit tillspillogifna. I Hollola socken växte i tiden vid en landsvägsbro (den enda fyndorten) *Mulgedium sibiricum* på en mindre fläck tämligen rikligt och höll här ut i många decennier, troligen ännu mycket längre, ehuru stället tidtals var utsatt för kreaturens tramp och betande. Men för omkring ett par årtionden tillbaka uppfördes här åbyggnader till ett litet torp, och jag har sedan dess några gånger förgäfves sökt återfinna växten. — Ifrån vår literatur kunna åtskilliga spridda upplysningar i ämnet hämtas, och nyligen har prof. A. O. Kihlman uti en sakrik uppsats, införd i »Luonnon Ystävä», meddelat värdefulla uppgifter särskildt om linden. Men helt säkert äro talrika andra dylika fakta bekanta för många enskilda personer, som ej offentliggjort sina hithörande iakttagelser. I likhet med Kihlman ville jag uttala såsom synnerligen önskvärdt, att alla dylika fakta angående enskilda arters försvinnande skulle allmännare bekantgöras, och det skulle ännu

mer gagna saken om äfven undersökningarna i denna riktning på samma gång skulle utvidgas. Endast genom mer detaljerade arbeten eller rikliga uppgifter kan man hoppas kunna klarställa frågan om kulturens (menniskans) inflytande på minskningen af vår floras alster samt vinna nödigt underlag för möjliga åtgärder, åsyftande att i någon mån skydda våra sällsyntare arter från en förtidig undergång.

På grund af det anförda anhåller jag, att Bestyrelsen ville hos Sällskapet utvärka, det möjligast talrika uppgifter från alla delar af vårt floraområde skulle genom Sällskapets exkurrenter eller andra intresserade införskaffas öfver enskilda växters lokala eller traktvisa försvinnande eller påtagliga minskning till individantal, äfvensom att söka med lämpligaste medel hos Sällskapets medlemmar och allmänheten väcka känslor af skonsamhet gentemot vår floras sällsyntare eller svagare alster.

Men utom de skador, som tillskyndats enskilda arter, har i vårt land, likasom annanstädes, en sköfling af naturen, såväl af växter som djur, fortgått alla tider och mångenstädes ledt till en fullständig ödeläggelse samt ej sällan också till oersättlig skada för efterföljande generationer. Det låge antagligen icke utom området för Sällskapets värksamhet att försöka motvärka en dylik obefogad naturplundring, men denna omfattande fråga ville jag nu blott i förbigående hafva antydd. Det vore nämligen för sakens utredning af vikt, om våra exkurrenter skulle, förutom sina iakttagelser öfver kulturens inflytande i allmänhet på traktens flora och vegetation, särskildt närmare uppmärksamma de moment, hvilka, såsom svedje- och katningsbruket, öfverdrifven skogsafvärkning, i vissa fall äfven kärr- och mossodlingar m. m., till sina följder varit mest ödesdigra, men från naturhistorisk synpunkt hittils blifvit altför litet beaktade.

N:o 18.

Förslag till närmare samarbete mellan Sällskapets medlemmar.

Andragande

af

J. P. Norrlin och J. A. Palmén.

(Den 7 maj 1898).

För den, som med större uppmärksamhet följt utvecklinggen af Sällskapets program och dess arbeten alt från dess ungdomstid till den dag som är, visar det sig, att under olika tidsskeden uppgifterna gestaltat sig olika, och att arbetssättet i mån häraf rönt inflytande. I begynnelsen var anläggandet af samtingar så godt som det enda hufvudmålet, och i arbetet med dessas uppställande deltogo då alla medlemmar. Från år 1829 voro särskildt de talrika tjänstemännen förpliktade till detta arbete samt att på sammanträdena redogöra för resultaten häraf. År 1858, då Universitetet öfvertog vården af samlingarna, kvarblef för Sällskapet såsom hufvuduppgift exkursionsvärksamheten samt den vetenskapliga bearbetningen i och för publikation. Härigenom manades fram en ny arbetsfördelning inom Sällskapet, i det att företrädesvis de äldre medlemmarna värkade såsom funktionärer eller författare, de yngre åter i främsta rummet såsom exkurrenter. För Sällskapets äldre medlemmar är det väl bekant, huru stor eggelse i bägge afseendena utöfvades af W. Nylander, och huru just det personliga samarbetet med honom framkallade den lifaktighet, som då och efteråt utvecklats inom samfundet.

På samlingarna hafva ställts ganska olikartade fordringar. Tidigast voro själfva exemplaren hufvudsak, och katalogen öfver dem var en namnlista. Men efter hand fordrades speciella och alt mer ingående uppgifter om fyndort, datum ståndort m. m.,

i syfte att lämna material till utredande af arternas geografiska utbredning inom området och dettas fördelning i provinser, vidare för fenologiska och topografiska frågor. Därjämte har man insett nödvändigheten af att i samlingarna förvara alt talrikare och fullständigare exemplar i syfte att utreda kritiska former. Redan nu göras sporadiska anteckningar till belysning af också andra frågor, som klarnat för enstaka forskare, men som för flertalet medlemmar äro ganska främmande och för de yngre nästan alldeles okända.

Skall Sällskapet mäkta realisera de nya fordringar, som redan en nära framtid skall ställa på detsamma, så måste arbetarenas antal ökas och värksamheten bli lifligare, mera mångsidig och framför alt mera planlagd. Det är på detta kraf vi fäste uppmärksamheten vid afslutandet af den öfversikt, som den 1 november 1896 lämnades öfver det senast förgångna kvartseklet; och det är härpå vi åter ville länka särskildt Bestyrelsens uppmärksamhet, på hvilken det, enligt Sällskapets nya stadgar, ankommer att vårda sig om hela samfundets väl och dess fortsatta utveckling.

Arbetarenes antal är visserligen nu större än tillförene; men de frågor, som vänta på bearbetning, hafva tilltagit i ännu större proportion och kräfva därjämte alt större specialkännedom, för att bearbetningen må gå i rätt spår och utredningen af en fråga må stödjande ansluta sig till andra samtidiga eller kommande nya.

Det är därför de mera erfarne inom Sällskapet, som böra diskutera och uppgöra arbetsplanerna; men de kunna icke allena bringa dem i värkställighet, ty därtill behöfvas flere medarbetare. Här skulle de yngre medlemmarne åter finna arbetsfält bredvid exkursionsvärksamheten, åt hvilka de allaredan egnat sig. Under arbetet med nya frågor skulle de tillegna sig de äldres erfarenhet och nya synpunkter samt därigenom i sin tur bli mogna att framdeles än vidare utveckla Sällskapets program.

För befordrandet af bearbetningen af ett antal frågor inom Sällskapets program erfordras således, enligt vår mening, personligt samarbete af äldre och yngre. Samma metod som i

Sällskapets ungdomstid kan ännu användas. Det gäller icke nu att ordna själfva naturalierna, utan det gäller att samla och ordna iakttagelserna om dem för att därur draga slutsatser. Först måste själfva problemen och frågorna om dem fattas rätt, och därnäst iakttagelserna ordnas öfversiktligt, för att svaren må själfmant framgå. Om detta arbete genom Bestyrelsens försorg och under fackmans medvärkan sättes i gång, skola säkerligen de unga krafterna med nöje samvärka, sig själfva till förkofran och tillfredsställelse och forskningen till gagn.

Det är icke vår afsikt att nu gå i detalj beträffande hvad alt bör undersökas, ty programmet bör utveckla sig successivt. Men för att klargöra i hvilken riktning vi tänkt oss arbetet, må här framställas ett par exempel, belysande bägge sidorna af Sällskapets värksamhet.

På det botaniska gebitet föreligga för närvarande lämpliga arbeten främst på botaniska museum, men äfven på annat håll saknas dylika ingalunda. I detta afseende må nu endast fenologin framhållas såsom förtjänt af särskild uppmärksamhet. På detta hos oss länge odlade område har, såsom bekant, allaredan ett betydande material hunnit inbärgas, och regelbundna observationer utföras fortsättningsvis, hufvudsakligen på föranstaltande af Finska Vetenskapssocieteten. Det hittils hopbragta materialet är visserligen ej blott omfångsrikt utan äfven värdefullt, men äger dock i vissa afseenden icke den fullständighet, att det skulle motsvara de fordringar eller önskningsmål, som på dem med fog från botanisk synpunkt kunde ställas. Utan att nu närmare ingå på hithörande spörsmål, må blott antydningsvis framhållas några omständigheter. Gäller det att för vårt floraområde utgifva en floristisk handbok med öfliga fenologiska uppgifter, så kunna vi för flertalet växter icke angifva tiden ens för de märkbaraste fasernas inträde och förlopp i olika hufvuddelar af området; härtill och ännu mer för strängare vetenskapliga syften äro de observerade arterna, delvis äfven observationerna, alldeles för fåtaliga. Vidare må nämnas, att den tidigaste utvecklingen på våren är ringa beaktad och höstfenomenen nästan alldeles försummade. Förbisedda äro fa-

serna till deras intensitet under skilda år, såsom riklig eller svag utbildning af blom och frukt, och annat mer, hvarjämte fenomenens belysande genom odling knappast ifrågakommit med hänsyn till de vildt växande arterna.

Redan dessa data angifva, att långt mer detaljerade och omfattande observationer måste fås till stånd. Enär ett intensivare arbete i denna riktning endast kan af botanister utföras, måste Sällskapet vara betänkt på att taga saken om hand och i mån af arbetskrafter och penningeresurser försöka realisera densamma. Dylika omfattande observationer torde erfordra särskilda stationer, på hvilka äfven andra maktpåliggande arbeten, såsom iakttagelser öfver florans växlingar under olika år och förändringar under tidernas förlopp, samtidigt kunna värkställas.

Ännu är Sällskapet ej rustadt att i större skala införa dylika arbeten och därförinnan äro äfven särskilda förberedande göromål af behofvet påkallade. Främst bearbetningen af det stora material, som redan finnes sammanstäldt och i tryck offentliggjordt, för hvilket arbete måhända dock Vetenskapssocieteten drager försorg.

Spridda fenologiska uppgifter, och äfven talrikare för enstaka år, ingå till ett tämligen betydande antal uti Sällskapets publikationer och arkiv. Äfvenså i sockenbeskrifningar o. d. samt en del fenomen äfven i tidningsprässen. Det vore önskligt, att alla dessa data skulle tillvaratagas och art för art sammanställas. Ett vidlyftigt fenologiskt material står äfven att hämtas från växtsamlingar, främst från finska museum; lämpligast kunde detta material åtkommas såsom biprodukt vid denna samlings förtecknande.

Såsom resultat af dylika arbeten synes en tämligen fullständig kännedom med hänsyn till enstaka arter eller fenomen antagligen kunna ernås, åtminstone för vissa landsdelar; i andra fall kunde uppgifterna komplettera det material, som allaredan finnes sammanstäldt. I öfrigt skulle arbetet resultera i fragmenter, hvilkas värde i och för sig är problematiskt, men hvilka därför af oss ej böra ringaktas. I betraktande af vår bristfäl-

liga kunskap om flertalet arter från fenologisk synpunkt, måste äfven det obetydligaste tillvaratagas, och de spridda stråna icke lämnas åt förgängelse, utan i tid hopräfsas. Frågan vunne i hvarje fall härigenom någon belysning, och äfven anordnandet af kommande, mer ingående arbeten skulle häraf åtminstone i någon mån befrämjas.

Och på det arbetet möjligast snart kunde vidtaga, vore det högeligen önskvärdt att Sällskapets exkurrenter och andra medlemmar under nu redan påbörjade vegetationsperiod ville i naturen uppmärksamma och anteckna de inträdande fenologiska företeelserna.

Beträffande åter de zoologiska arbetena måste det medgifvas, att för den öfliga samlarevärksamheten ännu återstår betydliga luckor att fylla. Men äfven i fråga om de djurgrupper, angående hvilka det rikligaste material föreligger, måste detta samlas och ordnas. Sålunda böra beträffande landets vertebrater öfverhufvud alla uppgifter, både trykta och otrykta, sammanställas i ett ordnadt arkiv. Af det senare slaget förefinnes särskildt om fåglarne ett betydande material, för det mesta insändt i anledning af ett år 1885 kringsändt upprop. Blefve alt detta ordnadt, så låge däri en förnyad impuls till insändande af ytterligare material. Och ur detta arkiv kunde sedermera speciella bearbetare uttaga alla notiser beträffande enskilda frågor, vare sig om arternas utbredning, frekvens, statistik, fenologi, topografi, flyttningar m. m., hvarigenom en värklig analys af denna del af landets fauna och i bredd därmed af dess sammansättning af olika geografiska element, kunde fås till stånd. Alldeles detsamma gäller öfriga vertebratgrupper. Tilläggas må allenast att våra numera ordnade insektgrupper kunde lämna stoff icke blott till studium af den geografiska utbredningen, utan ock, i likhet med hvad ofvan nämdes beträffande växterna, till utredande af hithörande fenologiska frågor.

På grund af det anförda anhålla vi, att Bestyrelsen måtte hos Sällskapet förorda den framstälda planen om samarbete inom vår krets, äfvensom utförandet af de i sådant afseende nu proponerade specialfrågorna. Tillika få vi föreslå, att det hop-

samlade materialet skulle förvaras i Sällskapets arkiv och tillhandahållas intresserade forskare efter Bestyrelsens pröfning och bifall.

Innan vi öfverlemna förslaget till Sällskapets handläggning och afgörande, må här ännu tilläggas, att enligt vår öfvertygelse genom ändamålsenligt samarbete ej blott gagneliga förarbeten kunde åstadkommas, utan äfven hos deltagarena den egna utbildningen skulle befrämjas, lusten och hågen för utredandet af fauna och flora stärkas, och som värdefull behållning förvärfvas den känsla af tillfredsställelse, som alltid åtföljer det oegennyttiga arbetet. Det kan ej häller betviflas, att genom detsamma samhörighetskänslan mellan Sällskapets medlemmar skulle väsentligen upplifvas och befästas.

N:o 19.

De i Finland förekommande Agrostis-formerna.

Meddelande

af

Harald Lindberg.

(Föredraget den 15 maj 1898).

I första häftet af Botaniska Notiser år 1898 ingår en utförlig redogörelse af d:r Sv. Murbeck i Lund om »De nordeuropeiska formerna af släktet *Agrostis*». D:r Murbeck upptager, förutom de väl kända *A. stolonifera* L., *A. vulgaris* With., *A. canina* L. och *A. borealis* Hartm., äfven en nybeskrifven art, *A. bottnica* Murb., samt ej färre än fyra hybrider mellan de fyra förstnämda, nämligen *A. stolonifera* × *vulgaris*, *A. canina* × *stolonifera*, *A. canina* × *vulgaris* och *A. borealis* × *stolonifera*. Alla dessa bastarder igenkännas på sin alltid felslående frukt och sitt till 80 à 90 % förkrympta pollen; dessutom finnas

särskilda egendomligheter för hvar och en af dessa, hvarigenom det blir möjligt att igenkänna de olika hybriderna, om det också ofta erbjuder ej så ringa svårigheter. Förutom för de ofvan anförda formerna redogör d:r Murbeck för de särskilda arternas formkrets. Af *A. stolonifera* äro sålunda tvänne varieteter omnämda: var. *gigantea* (Roth.), utmärkt genom förekomst af borst i en större eller mindre mängd småax, och var. *maritima* (Lam.), kännetecknad genom sin smala och mycket täta vippa. Denna sistnämda form är af Murbeck efter Hjelt's Conspectus uppgifven för Ab: Pargas; exemplar härifrån, såsom ock från vårt land öfverhufvudtaget, saknas dock i samlingarna. Äfven af *A. vulgaris* finnes en borstbärande form, var. *aristata* Schrad., samt dessutom en var. *setulosa* Murb., funnen på ett ställe i Bohuslän samt på Jylland och utmärkt därigenom, att det nedre blomfjället öfver hela ytan är försedt med tilltrykta borstlika hår (»palea inferior per totam superficiem pilis setaceis erectis adpressis sparse vestita.») En med *A. stolonifera* v. *maritima* analog form af *A. canina* är var. *montana* Hartm.; var. *elatior* Hartm. har större småax än den vanliga formen och var. *mutica* Gaud. saknar den karaktäristiska långa, krökta borsten eller har i några blommor en helt kort, nedanom fjällets midt fäst ryggborst.

Med ledning af denna af Murbeck lämnade utredning af de nordeuropeiska *Agrostis*-formerna har jag granskat de i finska samlingen förvarade exemplaren af hithörande former. Af de 16 af Murbeck upptagna formerna har jag funnit endast 9 representerade i finska samlingen. Till detta antal komma dock ännu tvänne af Murbeck från finskt område omnämda, af hvilka exemplar saknas i härvarande finska herbarium, så att sammanlagda antalet af finska *Agrostides* sålunda stiger till 11. Dessa 11 äro följande:

Agrostis stolonifera L. Allmänt utbredd öfver hela floraområdet; exemplar saknas endast från Tb, Kb, Lkem och Le.

var. *gigantea* (Roth.) finnes från följande lokaler:

N: Hogland, Hirskallionhälli, 4. 8. 1868, M. Brenner.

Ka: St. Johannes, strand mellan Vaahtola och Tyvisaari, 11. 9. 1895, H. Lindberg.
On: Gorskij, 22. 7. 1863, A. Kullhem.
Om: Gamla Karleby, Palma strand, 1869, Fr. Hellström.
Kp: Kellovaara, 26. 7. 1894, I. O. Bergroth.
Ks: Kirkonkylä, 1877, E. Wainio.
Im: Kantalaks, F. Nylander.
Li: Paavali, 24. 8. 1880, A. Arrhenius & A. O. Kihlman.
Lt: Nuotjok, 7. 8. 1891, J. Lindén.
Kola, 13. 7. 1861, N. I. Fellman.

A. stolonifera × *vulgaris* Murb. Exemplar finnas från:

St: Karkku, 29. 7. 1872, Hj. Hjelt (»A. vulgaris f»).
Ta: Sysmä, Maatiais ström, 17. 7. 1872, K. J. W. Unonius (»A. vulgaris»).
On: Suopohja, 15. 8. 1863, Th. Simming (utan namn).
Ob: Rovaniemi, Karvo, 6. 8. 1864, M. Brenner (»A. vulgaris f. aristata»). Är en f. *aristata*.
Le: Karesuando, 1840, Læstadius (»A. stolonifera»).
Lkem: Kittilä, Kaukkonen, 31. 8. 1877, Hj. Hjelt & R. Hult (»A. stolonifera f»). Är en f. *aristata*.
Sodankylä, 4. 7. 1882, E. W. Blom.
Öfvertorneå, Koskenniemi, 31. 8. 1877, Hj. Hjelt & R. Hult (»A. stolonifera f.»).
Li: Utsjoki, Paksujalka, 18. 8. 1880, Arrhenius & Kihlman (»A. alba»).
Lt: Nuortijärvi, 1883, H. Hollmén (»A. alba»).

A. vulgaris With. Allmänt utbredd; exemplar saknas dock från Oa och On samt från Lappmarken med undantag för Lkem och Im.

var. *aristata* Schrad. finnes från:

N: Tytärsaari, 24. 7. 1868, M. Brenner.
Ka: Säkkijärvi, 26. 7. 1878, E. W. Blom.
St: Räfsö, 4. 7. 1872, J. Sahlberg.
Oa: Qvarken, 15. 7. 1859, A. J. Malmgren.
Ks: Kuusamo, 28. 7. 1864, B. A. Nyberg.

A. canina L. Allmän till norra Österbotten, nordligare än från Kemi finnes ej något exemplar. I H. M. F. är arten angifven för Lt; exemplar från denna provins kunde jag dock ej påträffa i den finska samlingen. Då *A. canina* i Sverige går ända upp till Karesuando i Torne Lappmark, är det troligt, att den äfven på finska sidan går längre mot norr.

var. *elatior* Hartm. Uppgifves af Murbeck från Le, ofvanför Gunnarin Korva.

var. *mutica* Gaud. Af denna såsom det synes sällsynta varietet finnas i samlingen exemplar endast från

Al: Hammarland, 6. 1865 (skolexemplar).
On: Suuma, pr. Kivatscho, 1850, W. Nylander.
Le: midt emot Karesuando kyrka (enl. Murbeck).

A. canina × *stolonifera* Murb. Enligt Murbeck tagen i Le, ofvanför Gunnarin Korva (enl. ex. å Upsala botaniska museum, leg. L. L. Læstadius, 1844, nom. »A. hyperborea»).

A. borealis Hartm. Inskränkt till flora-områdets nordligaste provinser och har den utbredning, som finnes angifven i H. M. F.

A. bottnica Murb. Med svenska exemplar och med den af Murbeck lämnade beskrifningen öfverenstämmande former har jag sett från följande fyndorter:

Sb: Pielavesi, Korkeakoski, på sand vid bäck i skuggig granskog, 9. 7. 1896, A. O. Kihlman (i samlingen bestämd till »Cinna pendula»). Exemplaren härifrån afvika från de svenska endast genom något längre och slakare blad samt genom blekgrön vippa. Dessa olikheter äro dock uppenbarligen beroende endast af den skuggiga växtplatsen. Vippans smågrenar utgå dels från midten, dels något ofvanom eller ofta betydligt nedanför midten af vippgrenarna; bladen äro ända till 15 cm långa, 2.5—3 mm breda samt alldeles platta, stråna vid basen hos en del stånd knäböjda. [1])

---

[1]) Den 3. 8. 1898 insamlade A. J. Mela vid Korkeakoski ett större antal exemplar af denna form. Bland dem finnas individer med 2 mm

Kk: Soukelo (vid polcirkeln), N. I. Fellman. Denna form har af Fellman bestämts till *A. canina*. På en vidfogad lapp har Kihlman gjort följande anteckning: »*Agrostis borealis* Hn. var. *mutica*. Torde väl närmast vara att anse som en skuggform af nämda art; blommans byggnad öfverensstämmer med beskrifningen för *A. borealis*, endast borsten saknas.» [1])

Vid genomgåendet af *Agrostis*-formerna i Herbarium generale å härvarande botaniska museum fann jag exemplar af med de finska fullt öfverensstämmande former från Sibirien. Från Baikaltrakten förelågo ett par individer, tagna af Turczaninow »in alpe Buchat» och af honom bestämda till *Agrostis Michauxii* Trin.»; de ha tillhört Herb. Steven och på etiketten är med annan handstil skrifvet: »*A. laxiflora* R. Br. Led. fl.» De af M. Brenner den 18. 9. 1876 vid Kuretka, Jenisej, tagna och af A. Juel till »*Agrostis scabra* Willd. (*A. laxiflora* (Michx.)-Led. Fl. ross.») bestämda exemplaren visa också en mycket stor likhet med de finska.

I Sverige är *A. bottnica* Murb. tagen af R. Fristedt 1857 uti södra Ångermanland vid Långsele gästgifvaregård vid Björnmyran samt den 22 juli 1896 af prof. E. Almqvist å en mot norr sluttande brant sandstrand af Indalsälfven nära Svedjebommen, midt för Vifsta i östra Medelpad.

Då de finska exemplaren äro alldeles öfverensstämmande med de från Jenisej och Baikal, hvilka blifvit förda till den amerikanska *Agrostis laxiflora* R. Br. (*A. scabra* Willd.), föreföll det mig antagligast, att äfven de finska och således också de svenska tillhörde någon circumpolär art, hvilken hade sitt huf-

breda blad och något violett anlupen vippa samt sådana med märkbart större, obetydligt violett anlupen eller alldeles grön vippa samt ända till 4 mm breda blad. Således från samma lokal tvänne ståndortsformer.

[1]) Den 14. 8. 1898 insamlade J. Montell i en bäckdal nära Mäntyniemi gård vid Paanajärvi i Kuusamo några individer af den form, som af Murbeck kallats *A. bottnica*. Dessa ha starkt violett anlupen vippa, flere smågrenar utgå betydligt nedanom midten, i regeln dock något ofvanom denna; bladen äro platta, utstående, 5—9 cm långa och 2 mm breda. Alldeles lik formen från Svedjebommen i Medelpad.

vudsakliga utbredningsområde i Nord-Amerika. Vid jämförelse med de beskrifningar, hvilka finnas i de amerikanska flororna, föreföll mig endast *A. scabra* Willd. och *A. perennans* (Walt.) Tuckerm. kunna komma i åtanke.

A. perennans (Walt.) Tuckerm. och *A. scabra* Willd. beskrifvas af John M. Coulter i »Manual of the Phanerogams and Pteridophytes of Western Texas», p. 525 (Contributions from the U. S. National Herbarium, Vol. II, N:o 3, Washington 1894) i öfversättning på följande sätt:

Agrostis perennans (Walt.) Tuckerm. »Strå 3 till 6 dm högt, rakt eller vid basen nedliggande; blad omkr. 3 mm breda, 1 till 2 dm långa, sträfva; vippan aflång, lös, med utbredda hårfina grenar, 1 till 3 dm lång; grenarna delade vid eller nedanom midten; småaxen 2 till 2.5 mm långa; skärmfjällen nästan lika långa, 1/4 längre än blomfjällen; blomfjäll borstlöst; inre blomfjäll saknas. — Sällsynt i norra Texas, allmän norrut.»

Agrostis scabra Willd. »Strå 3 till 6 dm högt, upprätt; blad omkr. 2 mm breda, 1 dm långa eller kortare, sträfva, ofta inrullade; vippan lös, med utbredda hårfina grenar, 2 till 3 dm lång, bred; grenarna delade nära spetsarna, mycket sträfva; småaxen omkr. 2 mm långa; skärmfjällen smalt spetsade, knapt olika långa, 1/3 längre än blomfjällen; blomfjäll utan borst eller sällan med ett kort ryggborst; inre blomfjäll saknas. — Sällsynt i norra Texas, allmän norrut.»

Dr. Geo. Vasey, Nordamerikas förnämsta gräs-kännare, lämnar i sin »Monograph of the grasses of the United States and British America», p. 75 o. 76 (Contributions from the U. S. National Herbarium, Vol. III, N:o 1, Washington 1892) utförliga beskrifningar på dessa tvänne gräs. Om *A. perennans* säges bl. a.: »blad platta, 1—3 linier (1.8—5 mm) breda, 2—6 tum (5—15 cm) långa», medan om bladen hos *A. scabra* framhålles, att de äro korta och smala, vanligen med inrullade kanter eller emellanåt plana, de öfre 1—3 tum (2.5—7.5 cm) långa.

Då hos de finska exemplaren bladen äro ända till 4 mm breda och 15 cm långa samt skärmfjällen 1/4 längre än blomfjällen och vippans smågrenar utgå strax ofvanom, från eller

nedanom midten af grenarna, tror jag mig ha skäl att hänföra denna form till *A. perennans* och ej till *A. scabra*, af hvilken senare jag sett flere exemplar, hvilka genom sina korta, styfva och smala blad samt sina ytterst långa, starkt sträfva och endast i spetsen grenade vippgrenar har ett från vår form alldeles afvikande utseende. Möjligt är, att dessa tvänne arter egentligen borde sammanslås till en, då de, såsom Gray framhåller (Manual of the Botany of the Northern United States, New York, 1889, p. 648), synas öfvergå i hvarandra. Kanske de äro af olika slags ståndort frambragta former; de talrika namn, som gifvits dessa arter, och den stora osäkerhet, som varit rådande vid den tidigare begränsningen af dem, tyda möjligen härpå.

Enligt Vasey äro *A. perennans* och *A. scabra* allmänt utbredda i Nordamerika. Enligt John Macoun, »Catalogue of Canadian Plants», P. IV, p. 199, förekommer *A. perennans* i gräsbevuxna skogar och på sandiga stränder. Om den i Canada allmännare *A. scabra* anföres: »ett allmänt gräs på uttorkade ställen på klippor och bärg samt längs floder och sjöar, allmänt utbredd och varierande.» Asa Gray l. c. angifver såsom ståndort för *A. perennans* »fuktiga, skuggiga platser», medan åter *A. scabra* skulle vara allmän på uttorkade platser. Den ståndort, på hvilken den hos oss förekommande formen är anträffad, öfverensstämmer såsom synes väl med den för *A. perennans* angifna.

Då således så godt som alldeles identiska former äro tagna i Medelpad, Ångermanland, Norra Savolaks, Kuusamo, Soukelo nära Hvita hafvet, vid Jenisej och vid Baikal, synes det enligt min tanke vara riktigast, att anse den af Dr. Murbeck såsom ny uppstälda *Agrostis bottnica* vara den västligaste utposten af en circumpolär art, högst sannolikt *A. perennans* (Walt.) Tuckerman. Att arter med så vidsträkt utbredning som denna, i sitt västligaste utbredningsområde skola framvisa former, afvikande från de i det östligaste förekommande, synes mig naturligt. Exempel på ett analogt förhållande hos andra circumpolära arter saknas ingalunda.

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1897 au 15 mai 1898.
Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indication contraire.

1. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des Sciences Physiques, Naturelles et Climatologiques.
Bulletin:

Bône: Académie d'Hippone.
Bulletin: 28. 1895.
Comptes rendus: 1896; 1897, 1—3.

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben und Neuburg (a. V.).
Bericht:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte: 1897. 4:o.

— Gesellschaft Naturforschender Freunde.
Sitzungsberichte: 1896.

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.
Verhandlungen: XXXIX. 1897.

— Museum für Naturkunde. Zoologische Sammlung.
Mitteilungen: I, 1. 1898.

Bonn: Naturhistorischer Verein der Preussischen Rheinlande, Westfalens und des Regierungs-Bezirks Osnabrück.
Verhandlungen: 53, 2. 1896; 54, 1—2. 1897.

— Niederrheinische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Sitzungsberichte: 1896, 2; 1897, 1—2.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.
Jahresbericht: 10. 1895—97.
Braunschweig im Jahre 1897. Braunschweig 1897.

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen:

Breslau: Schlesische Gesellschaft für Vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 74. 1896.
Partsch, Litteratur d. Landes- u. Volkskunde d. Provinz Schlesien. V. 1897.

— Verein für Schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge: XXII. 1897.

Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:

Colmar: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin (Mittheilungen) Nouv. Sér.:

Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge: IX, 2. 1897.

Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft »Isis».
Sitzungsberichte: 1896, 2; 1897, 1.

Erlangen: Physikalisch-Medicinische Societät.
Sitzungsberichte: 27. 1895; 28. 1896.

Frankfurt a. M.: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XX. 1. 1897; XXI, 1. 1897; XXIII, 3, 4, 1897; XXIV, 1. 1897. 4:o.
Bericht: 1897.

Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: XIV. 1896—97.
Ernst Huth.
Societatum Litteræ: X, 7—12. 1896; XI, 1—6. 1897.

Freiburg i B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht:

Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht:

Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen:

Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten: 1897, 1—3.
Geschäftliche Mittheilungen: 1897, 1—2.

Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht:
— Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: XXIX. 1897.

Guben: Internationeller Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archiv: 50, 1—2. 1896.
Systematisches Inhaltsverzeichniss und alphabetisches Register zu den Jahrgängen XXXI — L. Güstrow. 1897.

Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta:
Katalog der Bibliothek:

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XV. 1897. 4:o.
Verhandlungen, 3:e Folge: IV. 1896.
— Die Hamburgischen Wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch:
— Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen:

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde.
Bericht:

Helgoland: K. Biologische Anstalt.
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Neue Folge II, 1. Abt. 2. 1897; II, 2. 1897. 4:o.

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen:

Kassel: Verein für Naturkunde.
Bericht: XLII. 1896—97.

Kiel: Kommission zur Wissenschaftlichen Untersuchungen der Deutschen Meere (voy. Helgoland).
— Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
Schriften: XI, 1. 1897.

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften:

Landshut: Botanischer Verein.
Bericht:

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.
Mittheilungen: XL, 9—12. 1897; XLI, 1—2. 1898.

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht und Abhandlungen:

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der gesammten Naturvissenschaften.
Sitzungsberichte: 1896.

Metz: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-physikalische (II:e) Classe.
Abhandlungen: XIX, 2. 1898. 4:o.
Sitzungsberichte: 1897, 1—3; 1898, 1.
Inhaltsverzeichniss:
Almanach:
Dyck, W. Ueber die wechselseitigen Beziehungen zwischen der reinen und der angewandten Mathematik. München. 1897. 4:o.

— Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte: V. 1897.

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht:

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen: X, 5. 1897.
Jahresbericht: 1896.

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: XII. 1897.

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Bericht:
Correspondenz-Blatt:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes Bibliothek.
Thèses:

Brunzel, K. Das Rothliegende nördlich vom Donau. Strassburg i. E. 1895.

Philippi, E. Beitrag zur Kenntniss des Aufbaues der Schichtenfolge im Grignagebirge. Berlin. 1896.

Porro, C. Geognostische Skizze der Umgebung von Finero (Cannobina-Thal). Berlin. 1896.

Steuer, A. Der Keupergraben von Balbronn. Strassburg i. E. 1896.

Wagner, R. Die Morphologie des Limnanthemum nymphæoides (L.) Lk. 1895.

Stuttgart: Verein für Vaterländische Naturkunde in Württemberg.
Jahreshefte: 53. 1897.

Wiesbaden: Nassauischer Verein für Naturkunde.
Jahrbücher:

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: 1896.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals: 3. 1897; 4. 1897.
Annual Report: 1896; 1897.

Melbourne: National Gallery of Victoria.

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2:e Ser.: 1896, 4 (Nr. 84); 1897, 1—3 (Nrs. 85—87).
Act of incorporation, Rules, List of Members etc. 1898.

— The Australian Museum.
Records: III, 2—3. 1897.
Report: 1896. 4:o.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbereicht:

Brünn: Naturforschender Verein.
Verhandlungen: XXXV. 1896.
Bericht der Meteorologischen Commission: XV. 1895.

Buda-Pest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Akademie der Wissenschaften).
Mathematikai és természettudomànyi közlemények:
Értekezések a természettudom. köreböl:
Értekezések a mathemat. tudomàn. köreböl:

Mathemat. és természettudom. ertesitö: XIV, 3—5. 1897; XV 1—3. 1898.
Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn: XIII, 2. 1897.
Almanach: 1897.
Rapport: 1896.
Petényi, J. S. von. Pastor roseus L. Budapest. 1896. 4:o.

Buda-Pest: Magyar Nemzeti Múzeum (Ungarisches National-Museum).
Természetrajzi Füzetek: XX, 3—4. 1897; XXI, 1—2. 1898.
Aquila. Journal pour l'Ornithologie:

— La Rédaction de »Rovartani Lapok».
Rovartani Lapok: IV, 6—10. 1897; V, 1—4. 1898.

Cracovie: Académie des Sciences. (Akademija Umiejetnossci).
Sprawozdanie komisyi fizyograficznej:
Rozpravy wydzial matem. przyrod, 2:e Ser.: X—XII. 1896—97.
Bulletin international: 1897, 2—10; 1898, 1—3.
Burattini, T. L. Misura universale.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.
Mittheilungen: XXXIII. 1896.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.
Verhandlungen und Mittheilungen:

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).
Jahrbuch:

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-Medicinischer Verein.
Berichte:

Kolozsvárt (Klausenburg): Rédaction de »Magyar Növenytani Lapok».
Evlolyam:

— Erdélyi Múzeum-Egylet. Orvos Természettudományi Szakosztàlyából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-Naturwissenschaftliche Section).
II. Természettudományi szak (Naturvissensch. Abth.).
Értesitö (Sitzungsberichte): XXII, 1—3. 1897.
III. Népszerü szak.
Értesitö (Sitzungsberichte):

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Abhandlungen:

Sitzungsberichte:
Jahresbericht:
Verzeichniss d. Mitglieder:

— Naturhistorischer Verein »Lotos».
Lotos, Neue Folge:

Trencsèn, Ung.: Trencsén Wármegyei Természettudományi Egylet. (Naturwissenschaftlicher Verein d. Trencséner Comitates).
Évkönyve (Jahresheft): 1896—97.
Emléklapok (Gedenkblätter). 1897. 4:o.

Triest: Museo Civico di Storia Naturale.
Atti:
Marchesetti, C. Flora di Trieste e de' suoi dintorni. Trieste 1896—97.

Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth. I: CV, 1—10. 1896.
Anzeiger: XXXIV, 12—27. 1897; XXXV, 1—2, 4—8. 1898.

— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen: X, 1—4. 1895; XI, 1—4. 1896; XII, 1. 1897.

— K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: XLVII. 1897.

— K. k. Geographische Gesellschaft.
Mittheilungen: XXXIX, 10—12. 1896; XL, 1—8. 1897.

Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: XXXVII. 1896—97. 16:o.

— D:r R. v. Wettstein, Professeur.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: XLVII, 1—12. 1897.

Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik: II—IX. 1887—96.

Belgique.

Bruxelles: Académie Royale des Sciences.
Bulletin, 3:me Sér.:
Annuaire:

— Société Royale de Botanique.
Bulletin: XXXV. 1897.

Bruxelles: Société Entomologique de Belgique.
Annales: XL. 1896.
Table générale des Annales:
Mémoires:
— Société Royale Malacologique de Belgique.
Annales:
Procès-Verbal:
— Société Royal Linnéenne.
Bulletin: XXII, 7—9. 1897; XXIII, 1—4 1897. 4:o.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museum Nacional.
Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Natural Science.
Proceedings and Transactions, Ser. 2:

Chili.

Santiago: Société Scientifique du Chili.
Actes:

Costa Rica.

San José: Museo Nacional. Republica de Costa Rica.
Anales:
Informe del Museo nacional de Costa Rica. 1896—97.

Danemarc.

Kjöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoires). 6:te Række, naturvidenskab. og mathem. Afdeln.: VIII, 4—5. 1897. 4:o.
Oversigt: 1897, 2—6; 1898, 1.
— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 1897.
— Botanisk Forening.
Botanisk Tidskrift: XXI, 1—2. 1897.
Meddelelser:
Medlemsliste:
— Entomologisk Forening.

Espagne.

Madrid: R. Academia de Ciencias.
Memorias: XVII. 1897.
Revista:
Discursos. Madrid 1897.

États-Unis.

Baltimore, Md.: Johns Hopkins University.
Circulars: XVI, 129—131. 1897; XVII, 132—133. 1897. 4:o.
Memoirs from the Biological Laboratory:

Boston, Mass.: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings: XXXII, 2—17. 1896—97; XXXIII, 1—4 1897.

— Boston Society of Natural History.
Memoirs:
Proceedings: XXVII, p. 75—199. 1896; XXVII, 14. 1897; XXVIII, 1—5. 1897.
Occasional Papers:

Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.
List of Birds:

Cambridge, Mass.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs: XIX, 2. 1897; XX—XXI. 1897; XXIII, 1. 1897. 4:o.
Bulletin: XXX, 6. 1897; XXXI, 1—6, 1897.
Annual Report: 1896—97.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: XIII, 1—2. 1896; XIV, 1. 1897.

Chicago, Ill.: Academy of Sciences.
Bulletin: I, 1—10. 1883—86.
Annual Report: 39. 1896.
Bulletin of the Geological and Natural History Survey: I. 1896.
Annual Address: 1878.
Baker, F. C. A. naturalist in Mexico. Chicago. 1895.
Bradwell, J. J. B. The Paramidophenol and Amidol Developers. Chic. 1892.
Caton, J. D. Artesian Wells. Chic. 1874.
Hale, E. M. The Nelumbium luteum or great American Water lily. Chic. 1871. 12:o.
Constitution and by-laws as amended and adopted Dec. 12:th, 1882. Chic. 1887.
The Charter constitution and By-laws. Chic. 1895.

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: VI. 1889—97.

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres.
Transactions:

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Transactions:
Proceedings:
Annual Address:

Minneapolis, Minn.: Geological and Natural History Survey of Minnesota.
Minnesota Botanical Studies: II—XI. 1894—97.
Mac Millan, C. The Metaspermæ of the Minnesota Valley. Minneapolis 1892.

New-Brighton, N. Y.: Natural Science Association of Staten Island.
Proceedings: VI, 7—15. 1897.
Special:

New-Haven, Conn.: Connecticut Academy of Arts and Sciences.
Transactions:

New-York, N. Y.: New-York Academy of Sciences.
Memoirs:
Annals: IX, 4—12. 1897.
Transactions: XV. 1895—96.
Index:

Philadelphia, Pa.: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: 1896, 3; 1897, 1—2.

— American Philosophical Society.
Proceedings: XXXV, 153. 1896; XXXVI, 154—155. 1897.
Report:
Subject Register:
Supplement Register:

— Wagner Free Institut of Science.
Transactions:

— University of Pennsylvania.
Contributions from the Botanical Laboratory: I, 3. 1897.

Portland, Maine: Portland Society of Natural History.
Proceedings: II, 4. 1897.

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings:

San Francisco, Cal.: California Academy of Sciences.
Memoirs:
Proceedings, Sec. Ser.: VI. 1896.
Proceedings, Third Ser.: Botany: I, 1. 1897. 4:o.
Zoology: I, 1—4. 1897. 4:o.
Geology: I, 1—2. 1897. 4:o.
Occasional Papers: V. 1897.

S:t Louis, Mo.: Academy of Science.
Transactions: VII, 4—16. 1895—97.

Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions: XIV. 1893—94.

Trenton, N. J.: New Jersey Natural History Society (formerly The Trenton Natural History Society).
Joural:

Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies:

Urbana, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: V, 2—4. 1897.
Article: X—XV. 1896—97. Index.
— The State Entomologist of the Illinois.
Report: XX. 1895—96.

Washington, D. C.: Department of Interior (U. S. Geological Survey).
Monographs: XXV—XXVIII (with Atlas). 1895—97. 4:o.
Bulletin: 87, 127, 130, 135—148. 1896—97.
Annual Report: XVII, 1—3 & 3 concluded. 1895—96. 4:o.
Mineral Resources:

Washington, D. C.: Department of Agriculture.
Yearbook: 1896.
Farmer's Bulletin: 54. 1897.
— Division of Ornithology and Mammology.
North American Fauna:
Bulletin:
— Division of Economic Ornithology and Mammology.
Bulletin:
— Smithsonian Institution (U. S. National Museum).
Annual Report: 1895.
Report of the U. S. National Museum: 1893; 1894.
Bulletin of the U. S. National Museum:

Washington, D. C.: Anthropological Society.
The American Anthropologist: IX. 11. 1896.
Special Papers:
— Entomological Society.
Proceedings: IV, 2. 1896—97.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta: XXII. 1897; XXIII, 1897. 4:o.
Bidrag:
Öfversigt: XXXIX. 1896—97.
Observations météorologiques:
— Geografiska Föreningen.
Vetenskapliga Meddelanden:
Tidskrift:
— Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia:
— Universitets-Biblioteket (par Mr le Bibliothécaire, dr V. Vasenius).
— Finska Forstföreningen.
Meddelanden:
Ströskrifter:

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Memoires:
Bulletin: XIII, 283—292. 1896—97.
Angers: Société d'Études Scientifiques.
Bulletin, Nouv. Sér.: XXVI. 1896.
Béziers: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin:
Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes: L (5:e Sér. T. X). 1896.
Caen: Société Linnéenne de Normandie.
Bulletin, 4:e Sér.: X, 3—4. 1896.

Cherbourg: Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques.
Memoires: XXX (3:e Sér. T. X). 1896—97.

La Rochelle: Académie. Société des Sciences Naturelles.
Annales: 33. 1897.

Lille: La Rédaction de »Revue Biologique» du Nord de la France.
Revue Biologique.

Lyon: Société Linnéenne.
Annales, N. Sér.: XLIII. 1896.
— Muséum d'Histoire Naturelle.
Archives:
— Société Botanique de Lyon.
Annales: XXI. 1896.
Bulletin:

Marseille: Musée d'Histoire Naturelle.
Annales, Zoologie:

Montpellier: Académie des Sciences et Lettres.
Mémoires de la section de médecine, 2:e Sér.:
Mémoires de la section des sciences, 2:e Ser.: II, 2—4. 1896.

Nancy: Société des Sciences. (Ci-devant Société des Sciences Naturelles de Strasbourg).
Bulletin, 2:e Sér.: XIV, 31 (29:e Ann.) 1896.
Bulletin des séances:

Nantes: Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin: VI, 4. 1896; VII, 1—3. 1897.
— Société Académique de Nantes.
Annales, 7:e Sér.: VII, 1—2. 1896.

Nimes: Société d-Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin: XXIV, 4. 1896; XXV, 1—3. 1897.
Supplement:

Paris: Société Botanique de France.
Bulletin:
— Société Entomologique de France.
Annales:
Société Zoologique de France.
Mémoires: IX. 1896.
Bulletin: XXI. 1896.
Muséum d'Histoire Naturelle.

Paris: Société de Géographie.
Bulletin, 7:e Sér.: XVIII, 1—3. 1897.
Comptes rendus: 1897, 8—20; 1898, 1—2.

— Rédaction de »la Feuille des jeunes naturalistes».
Feuille, 3:e Sér.:

Reims: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3.e Sér.: V, 4. 1896; VI, 1—3. 1897.
Comptes rendus:
Travaux:
Procès verbaux:

Rouen: Société des Amis des Sciences Naturelles.
Bulletin. 3:e Sér.: XXXI, 1—2. 1895.

Toulouse: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin:

— Société des Sciences Physiques et Naturelles.
Bulletin:

— Société Française de Botanique.
Revue de Botanique: XIII, 147—156. 1895.

Grande-Bretagne et Irlande.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions:
Proceedings:

— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings:
Annual Report:

Edinburgh: La Rédaction de »The Annals of Scottish Natural History».
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions, N. S.: IV, 3. 1895—96; V, 1. 1896—97.

London: Royal Society.
Proceedings: LX, 368. 1897; LXI, 371—379. 1897; LXII, 380—388. 1897; LXIII, 389—392. 1898.
Yearbook: 1896—97; 1897—98.

London: Linnean Society.

Journal, Botany: XXXI, 218—219. 1897; XXXII, 220—227. 1897; XXXIII, 228. 1897.

Journal, Zoology: XXV. 163—165. 1896; XXVI, 166—167. 1897.

List of the Society: 1896—97.

Proceedings: 1895—96.

— Royal Gardens, Kew.

Bulletin: 1896.

— Distant, W. L.

The Zoologist: 4. Ser.: I, 5—12 (Nrs 671—678) 1897; II, 13—16 (Nrs 679—682). 1898.

Newcastle-upon Tyne: Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle-upon-Tyne.

Transactions: XIII, 2. 1898.

Plymouth: Marine Biological Association.

Journal, New Ser.: V, 1—2, 1897—98.

Italie.

Bologna: R. Accademia delle Scienze.

Memorie, Ser. 5: V, 1—4. 1895—96. 4:o.

Rendiconti, N. Ser.: I. 1896—97.

Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di Scienze Naturali.

Atti, Ser. 4: IX (Anno LXXIII). 1896. 4:o.

Bullettino mensile, Nuovo Ser.: 46—49. 1897.

Firenze: Società Entomologica Italiana.

Bulletino: XXVIII, 3—4. 1896; XXIX, 1—4. 1897.

Genova: Museo Civico di Storia Naturale.

Annali, Ser. 2:a: XVII (XXXVII). 1897.

— Direzione del Giornale »Malpighia».

Malpighia: XI, 1—12. 1897.

Milano: Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di Storia Naturale:

Atti: XXXVII, 1—2. 1897—98.

Memorie: VI (N. S. II), 1. 1897.

Modena: R. Accademia di Scienze, Lettere ed Acti.

Memorie, Ser. 2: XII, 1. 1896. 4:o.

— Società dei Naturalisti.

Atti, Ser. 3:

Napoli: R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche.
Atti, Ser. 2: VIII. 1897. 4:o.
Rendiconto, Ser. 3: III (An. 36), 4—12. 1897; IV (An. 37), 1—2. 1898.
— Società Africana d'Italia.
Bollettino:
— Società di Naturalisti.
Bolletino, Ser. I: IX, 2. 1895; X. 1896.

Padova: Società Veneto-Trentina di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 2:a: III, 1. 1897.
Bulletino:
— Redattore della »La Nouva Notarisia».
L. N. Notarisia: VIII, 3—4. 1897; IX, 1—2. 1898.

Palermo: Redazione della »Naturalista Siciliano».
Il Natur. Sicil., N. Ser.; II, 1—4. 1897. 4:o.
— R. Orto Botanico di Palermo.
Bollettino: I, 2—4. 1897.

Pisa: Società Toscana di Scienze Naturali.
Memorle: XV. 1897.
Processi verbali: X, p. 201—292. 1897; XI, p. 1—10. 1897.

Portici: Redazione delle »Rivista di Patologia vegetale».
Rivista: I—V. 1892—97; VI, 1—5. 1897.

Roma: R. Istituto Botanico.
Annuario: VI, 3. 1897; VII, 1. 1897. 4:o.
— Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio- Emanuele.
Bollettino:
Indice:
— Società Romana per gli Studi Zoologici.
Bollettino: V, 3—6. 1896; VI, 1—4. 1897.

Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:

Venezia: Redazione della »Notarisia».
Notarisia, Serie Notarisia-Neptunia:
Sommario:

Japon.

Tokyo: College of Science, Imperial University.
Journal: X, 2. 1897. 4:o.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal: II, 4—5. 1897.
Annals: I, 1. 1897.
Annual Report:

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal. P. I: LXV, 3—4, 1896; LXVI. 1—3, Extra n:o. 1897.
Journal, P. II: LXV, 3—4. 1896; LXVI. 1—3. 1897; Title page and Index for 1896.
Journal, P. III: LXV, 1, Special number. 1898.
Proceedings: 1896, 6—10; 1897, 1—8.
Index:
Annual Address:
Içvara-Kaula, The Kaçmiraçabdāmrta, a Kāçmīrī grammar written in the Sanskrit Languages, edit. with notes and additions by G. A. Grierson. I. 1897.

Luxembourg.

Luxembourg: Société Botanique.
Recueil des Mémoires et des Travaux: XIII. 1890—96.
— »Fauna», Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois).
Mittheilungen (Comptes Rendus): VI. 1896; VII. 1897.

Norvège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarbog: 1897.
Aarsberetning:
Sars, G. O. An account of the Crustacea of Norway: II, 3—8. 1897. 4.o.

Christiania: Universitet.
Norman, J. M. Norges arktiske flora. I, 1. 1894; II, 1. 1895.
Sars, G. O. Fauna Norvegiæ. I. Beskrivelse af de hidtil kjendta norske Arter af Underordnene Phyllocharida og Phyllopoda. Kristiania 1896. 4:o.

— Videnskabs Selskabet.
Forhandlinger:
Nyt Magazin for Naturvidenskaberne: XXXIV. 3—4. 1895; XXXV, 1—3. 1893—94.

Stavanger: Stavanger Museum.
Aarsberetning: 1896.

Trondhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter: 1896.

Tromsö: Museum.
Aarshefter:
Aarsberetning.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen, Afd. Natuurkunde. Tweede Sectie:
Verslagen and Mededeelingen. Afd. Natuurk., 3:e Reeks:
Register of de Verslagen and Mededeelingen:
Verslagen van de Zittingen:
Jaarboek:
Prodromus Floræ Batavæ:

— Genootschap ter Bevordering van Natuur-, Genees- en Heelkunde. Sectie van Natuurwetenschappen.
Maandblad: XXI, 3—12. 1897; XXII, 1—4. 1898. Naam- en Zaakregister voor Jaarg. XI—XX (1882—1896).
Werken, Tweede Série: III, 2. 1897.

Groningen: Naturkundig Genootschap.
Verslag: 1896.

Harlem: La Société Hollandaise des Sciences.
Archives néerlandaises, 2:de Sér.: I, 1—4. 1897—98.

Leiden: Nederlandsche Dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.:
Catalogus d. Bibliothek: Vierde uitgave. 1897.

Nijmegen: Nederlandsche Botanische Vereeniging.
N. Kruidkundig Archief, 3:de Sér.: I, 2. 1897.

'sGravenhage: Nederlandsche Entomologische Vereeniging.
Tijdschrift: XL, 1—4. 1897.

Utrecht: Société Provincial des Arts et Sciences.
Verslag: 1896.
Aanteekeningen: 1896.

Portugal.

Lisboa: Academia Real das Sciencias. Classe de science, mathem., physic. e. natur.
Memorias, Nova Ser.:
Jornal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad Cientifica Argentina.
Anales: XLIII, 4—6. 1897; XLIV, 1—6, 1897; XLV, 1. 1898.
— La Rédaction de »Revista Argentina de Historia Natural».
Revista:
— Museo de Productos Argentinos.
Boletin:
— Museo Nacional de Buenos Aires. (Ci-devant Museo Publico).
Anales: V (Ser. 2. T. II). 1896—97.
Memoria: 1894—1896.

Córdoba: Academia Nacional de Ciéncias.
Actas:
Boletin: XV. 2—4. 1897.

La Plata: Museo de la Plata.
Revista VII, 2. 1896.

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.
Schriften:
Archiv, 2:te Ser.:
Sitzungsberichte: XI, 2. 1898.

Kharkow: Société des Naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.
Travaux (Trudi): XXX. 1896; XXXI. 1897.
Somow, N. Faune ornithologique du gouvernement de Kharkow. Khark. 1897.

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.
Mémoires:
Procès- Verbal:

Minusinsk: Museum: 1895.

Отчетъ: 1896.

Moscou: Société Impériale des Naturalistes.

Nouvaux Mémoires:

Bulletin: 1896, 4; 1897, 1—2.

Meteorologische Beobachtungen:

Odessa: Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie.

Mémoires:

Riga: Naturforschender Verein.

Correspondenzblatt: XL. 1897.

Arbeiten, Neue Folge:

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des Sciences.

Mémoires, 7:e Sér.:

Mémoires, 8:e Sér.: III, 8. 1896; IV, 2—4. 1896; V, 3—4. 1897. 4:o.

Mélanges biologiques:

Bulletin, Nouv. Sér.:

Bulletin, V:e Sér.: VI, 4—5. 1897; VII, 1—5. 1897; VIII, 1—3. 1898.

Annuaire du Musée zoologique: 1897, 1—4.

— Hortus Botanicus.

Acta:

— Societas Entomologica Rossica.

Horæ:

— La Société Impériale des Naturalistes de S:t Pétersbourg.

Trudi (Travaux):

Section de Botanique.

Travaux: XXVIII, 3. 1898.

Section de Zoologie et de Physiologie.

Travaux:

Section de Géologie et Minéralogie.

Travaux:

Comptes rendus:

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.

Handlingar:

Lund: Universitetet.

Acta (Årsskrift). Afd. II. K. Fysiografiska Sällskapets Handlingar: XXXIII. 1897. 4:o.

Tegnér, Elof. Lunds Universitet 1872—1897. Lund. 1897. 4:o.

Lund: La Rédaction de »Botaniska Notiser».

Botaniska Notiser: 1897, 3—6; 1898, 1—2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.

Handlingar, Ny följd: XXIX. 1896—97. 4:o.
Bihang, Afdeln. 3. Botanik: 22. 1897.
Bihang, Afdeln. 4. Zoologi: 22. 1897.
Öfversigt:
Lefnadsteckningar:

— Entomologiska Föreningen.

Entomologisk Tidskrift: XVIII. 1897.

— Bergianska Stiftelsen.

Acta Horti Bergiani:

Upsala: R. Societas Scientiarum.

Nova Acta, Ser. 3: XVII, 1. 1896. 4:o.

— Kongl. Universitetet. (par Mr le Bibliothécaire, Prof. Annerstedt).

Redogörelse: 1896—97.

Fries, Th. M. Bidrag till en lefnadsteckning öfver Carl von Linné. V—VI. Inbjudningsskrifter. Upsala 1896—97.

Ekman, Th. Th. Beiträge zur Kenntnis des Stieles der Brachiopoden. Inaug. Diss. Upsala. 1897.

Hedbom, K. Farmakodynamiska studier å det isolerade och öfverlefvande däggdjurshjärtat. Upsala Universitets årsskrift. 1896. Medicin. 1. Upsala 1897.

Hemmendorff, E. Om Ölands vegetation. Ak. afh. Upsala 1897.

Bulletin of the Geological Institution: III, P. I. Nr. 5. 1896.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.

Verhandlungen: XI. 3. 1897.

Bern: Naturforschende Gesellschaft.

Mittheilungen: 1895, N:os 1373—1398; 1896, N:os 1399—1435.

— La Société Botanique Suisse (Schweizerische Botanische Gesellschaft).

Bulletin (Berichte): VII. 1897.

Chambésy près Genéve: L'Herbier Boissier.

Bulletin: V, 5—12. 1897; VI, 1—5. 1898.

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.

Jahresbericht, Neue Folge:

Genève: Société de Physique et d'Histoire Naturelle.
Mémoires: XXXII, 2. 1896—97. 4:o.

Lausanne: Société Vaudoise des Sciences Naturelles.
Bulletin, 4:me Sér.: XXXIII, 123—126. 1897.

Neuchâtel: Société des Sciences Naturelles.
Bulletin:

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: 1895—96.

Schaffhausen: Schweizerische Entomologische Gesellschaft (Société Entomologique Suisse).
Mittheilungen (Bulletin): IX, 10. 1897; X, 1—2. 1897—98.

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales: VI. 1897.

2. Dons.

Arçtowski, H. La Généalogie des Sciences. Bruxelles. 1897.

— Matériaux pour servir a la Bibliographie des Travaux scientifiques polonais. Index des Mémoires publiés dans les 14 premiers volumes des Mémoires physiographiques de Pologne. Bruxelles 1897.

Beckmann, C. Ein neuer *Carex*-Bastard (*Carex paniculata* × *teretiuscula*). Sep. Abdr. Abh. Naturw. Ver. Bremen. IX.

Blytt, A. Nye Bidrag til Kundskaben om Karplanternes Udbredelse i Norge. Sep. aftr. Christ. Vidensk. Selsk. Forh. 1897.

Cleve, P. T. A treatise on the Phytoplankton of the Atlantic and its tribularies and on the periodical changes of the plankton of Skagerak. Upsala 1897. 4:o.

Conwentz, H. Die Eibe in der Vorzeit der skandinavischen Länder. Sep. Abdr. aus Danziger Zeitung. 1897.

Finska Landtbruksstyrelsen (Suom. Maanviljelyshallitus).
Meddelanden (Tiedonantoja).
XIX. Landtbruksstyrelsens berättelse för år 1897. Helsingfors. 1897.
Id. en finnois.
XX. Redogörelser för Landtbruksekonomiska försök å Mustiala landtbruks- och mejeriinstitut under åren 1894 och 1895, utförda af institutets lärare. Helsingfors. 1897.
Id. en finnois.

XXI. *Reuter, Enzio.* Berättelse öfver skadeinsekters uppträdande i Finland under åren 1895 och 1896. Helsingfors 1897.
Id. en finnois.

Inspektören för fiskerierna i Finland.
Meddelanden: IV. Evois fiskeriförsöksstations verksamhet åren 1892—1895. Helsingfors. 1896. 4:o.
Id. en finnois.

Janet, Ch. Études sur les Fourmis, les Guêpes et les Abeilles. 12:me note. Structure des membranes articulaires des tendons et des muscles (*Myrmica, Camponotus, Vespa, Apis).* Limoges. 1895.

— — — —. 13:me note. Sur le *Lasius mixtus,* l'*Antennophorus Uhlmanni* etc. Limoges. 1897.

— Les Fourmis. Paris. 1896.

— Sur les Rapports de l'*Antennophorus Uhlmanni* Haller, avec le *Lasius mixtus* Nylander. Extr. C. R. hebd. Séances Acad. Sc. T. 124. Paris 1897. 4:o.

— Sur les Rapports du *Discopoma comata* Berlese, avec le *Lasius mixtus* Nylander. Ibid. T. 124. Paris 1897. 4:o.

K. Finska Hushållningssällskapet.
Handlingar: 1895—96. Åbo 1897.
Id. en finnois.

Cygnæus, G. K. Finska Hushållningssällskapet 1797—1897. Åbo. 1897.
Id. en finnois.

Kjellman, F. R. Japanska arter af släktet *Porphyra.* Sep. aftr. Bih. K. Vet. Akad. Handl. Bd. 23. Afd. III. N:o 4. Stockholm. 1897.

— *Derbesia marina* från Norges nordkust. Ibid. N:o 5. 1897.

— *Blastophysa polymorpha* och *Urospora incrassata.* Två nya chlorophyceer från Sveriges vestra kust. Ibid. N:o 9. 1897.

Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut (L'Institut Royal météorologique des Pays-Bas).
Meteorologisch Jaarboek voor 1895. XLVII. Utrecht. 1897.

Lange, Joh. Revisio specierum Generis Cratægi, imprimis earum, quæ in hortis Daniæ coluntur. Kjöbenhavn. 1897.

Lorenzi, A. Una visita al laghetto di cima Corco (Ampezzo). Udine. 1896.

— Esistenza d'una fauna profunda nel lago di Cavazzo. Udine. 1897.

— La fauna dei laghi del Friuli. Nota preventiva. Udine. 1897.

— Il lago di Ospedaletto nel Friuli. Udine. 1897.

Luonnon Ystävä: 1897, 6.

Macoun, John. Catalogue of Canadian Plants. I—VI. (Geological and Natural History Survey of Canada). Montreal 1883—1892. (par M. le Prof. F. Elfving).

Murbeck, S. Contributions à la connaissance de la Flore du Nord-Ouest de l'Afrique et plus spécialement de la Tunisie. I. Ranunculaceæ-Cucurbitaceæ. Lund. 1897. 4:o.

Periodiska smörprofningarna i Hangö år 1896—1897. Helsingfors. 1897. 4:o.

Reuter, Enzio. On a new Classification of the Rhopalocera. Repr. The Entomologist's Record and Journ. of Var. Vol. X. 1898.

Schube, Th. Die Verbreitung der Gefässpflanzen in Schlesien nach dem gegenwärtigen Stande unserer Kenntnisse. Breslau. 1898.

Société ouralienne d'amateurs des Sciences naturelles (Jekaterinenburg). Bulletin: XVII, 2. 1898.

The John Crerar Library, Chicago.
Annual Rapport: I. 1895; II. 1896.

Warming, E. Halofyt-studier. Sep. aftr. K. Danske Vid. Selsk. Skr. 6. Række Afd. VIII, 4. Kjøbenhavn 1897. 4:o.

Wettstein, R. v. Heinrich Moriz Willkomm. Sonderabdr. Ber. Deutsch. Bot. Ges. XIV. 1896.

— Ueber ein subfossiles Vorkommen von *Trapa natans* in Böhmen. Sonderabdr. Sitzb. Deutsch. naturw.-medic. Ver. f. Böhmen »Lotos« 1896.

— Die Systematik der Thallophyten mit besonderer Berücksichtigung der Abbandlung von J. Sachs »Phylogenetische Aphorismen und über innere Gestaltungsursachen oder Antomorphosen«. Sonderabdr. »Lotos« 1896.

— Neuere Anschauungen über die Entstehung der Arten im Pflanzenreiche. Sonderabdr. Schr. Ver. z. Verbr. naturw. Kenntn. in Wien. XXXVII. 1897. 12:o.

Helsingfors le 15 mai 1898.

Enzio Reuter.
Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen.

1897—1998.

I. Zoologie.

Aves.

Hühnereier. Zwei von derselben Henne gelegte, in bezug auf Grösse, Form und Farbe nicht nur von normalen Hühnereiern, sondern auch von einander in hohem Grade abweichende Eier wurden von Herrn A. Thesleff vorgelegt. S. 21.

Saatkrähe (*Corvus frugilegus*). Eine von Herrn J. Brüning eingesandte schriftliche Mitteilung über das Vorkommen einer Kolonie heckender Saatkrähen auf einem kleinen Inselchen im Kjulo-See wurde von Herrn Docent K. M. Levander vorgetragen. S. 42.

Neu für das Gebiet:

Cygnus olor. Sieben Individuen, vielleicht Irrgäste. Nylandia, bei Hofvarböle in Askola, Lindh. S. 33.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte:

Ciracëtus gallicus. Karelia austr., Perkjärvi Eisenbahnstation: Närvinen. S. 16.

Fulica atra. Karelia austr., Bamböle-See bei Fredrikshamn, zahlreich: W. Segercrantz. S. 5.

Limosa lapponica. Insel Drumsö bei Helsingfors: R. Palmgren. S. 16.

Locustella naevia. Savonia austr., Rantasalmi: A. Westerlund. S. 12—13.

Sylvia nisoria mit Nest und Eiern. Insel Drumsö bei Helsingfors: R. Palmgren und K. Ahlstedt. S. 5, 17.

Tringa islandica. Karelia austr., Bamböle-See bei Fredrikshamn: W. Segercrantz. S. 5.

Turteltauben, wahrscheinlich entlaufen. Karelia austr., Wiborg: K. E. Stenroos. S. 5. — Karelia austr., Fredrikshamn: W. Segercrantz. S. 5.

Reptilia.

Lacerta vivipara. Ein mit regeneriertem zweigeteiltem Schwanz versehenes Individuum wurde von Herrn Docent K. M. Levander vorgelegt. S. 43.

Pisces.

Chlamydoselachus anguineus. Ein Aufsatz von R. Collett über diese hochinteressante Haiart, welche neuerdings (den 4 August 1896) in Varangerfjord aus einer Meerestiefe von 100—150 Faden erbeutet wurde, wurde von Herrn Professor J. A. Palmén referiert. S. 25.

Vorgelegt wurde:

Gobio fluviatilis. Nylandia, Tuusula bei dem Kervo-Fluss: E. Wainio. S. 24.

Protopterus annectens. Ein in tiefem Schlafe sich befindendes Exemplar aus Afrika: J. A. Palmén. S. 66.

Mollusca.

Litorina obtusata. Schalen dieser in Finland nicht beobachteten Art, welche von Herrn Docent K. M. Levander an dem Ufer der Insel Furuholmen in den Esbo-Schären (in der Umgebung von Helsingfors) angetroffen worden waren, legte Herr A. Luther vor. Ob die nämliche Art wirklich an dem genannten Orte gelebt hatte und demgemäss der finnischen Fauna zuzuzählen wäre, schien dem Vorträger sehr fraglich. S. 68.

Neu für das Gebiet.

Bythinia ventricosa Gray (= *B. Leachii* Shepp.). Karelia austr., Saunalahti bei Wiborg: A. J. Silfvenius. S. 41.

Clausilia cana Held. Karelia austr., Pyhäjärvi: Harald Lindberg. S. 41.

Helix aculeata Müll. Reg. aboëns., Lojo: A. Luther. S. 41.

Insecta.

Coleoptera.

Neu für das Gebiet.

Aræocerus fasciculatus De Geer (= *Coffeae* Fabr.). Helsingfors, auf von Hamburg importierten Litschi-Früchten: A. O. Kihlman. S. 14.

Homalium riparium Thoms. Insel Mjölö bei Helsingfors: B. R. Poppius. S. 13.

Melandrya rufibarbis Schall. (= *flavicornis* Duft.). Karelia onegens., Kischi: B. R. Poppius. S. 14.

Polystoma grisea Kr. Insel Mjölö bei Helsingfors: B. R. Poppius. S. 13.

Thinobius brevipennis v. Kiesw. Karelia onegens., Tiudie: B. R. Poppius. S. 29—30.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Anchomenus Mannerheimii Dej. Helsingfors: J. Sahlberg. S. 10.

Calodera riparia Er. Helsingfors: J. Sahlberg. S. 11.

Coryphium angusticolle Steph. Helsingfors: V. Pylkkänen. S. 11.

Encephalus complicans Westw. Helsingfors: J. Sahlberg. S. 10.

Euryusa castanoptera Kraatz. Helsingfors: J. Sahlberg. S. 11.

Lado Jelskii Wank. (= *Othismopteryx carinatus* J. Sahlb.). Helsingfors: J. Sahlberg. S. 10.

Lacmophlœus abietis Wank. Helsingfors: J. Sahlberg. S. 10.

Lathrobium longulum Grav. forma *macroptera* (= *L. longipenne* Fairm.). Helsingfors: J. Sahlberg. S. 11.

Xylechinus pilosus Ratz. Helsingfors: U. und J. Sahlberg. S. 10.

Hymenoptera.

Bombus. Das Betragen von *B. pratorum* und *B. agrorum* bei dem Anlegen ihrer Nester, sowie einige andere biologische Erscheinungen der genannten Hummelarten wurden von Herrn A. Westerlund besprochen. S. 103—105.

Vespa vulgaris. Ein durch ansehnliche Grösse (Durchm. 39 cm) ausgezeichnetes, von Herrn Direktor Z. Schalin in Nykarleby (Ostrobottnia med.) eingesandtes Nest dieser Art wurde von Herrn Professor J. A. Palmén vorgelegt. S. 5.

Lepidoptera.

Reisebericht. Der Stipendiat Herr J. E. Aro berichtete über seine im Sommer 1897 vorgenommene lepidopterologische Exkursionsreise im nördlichen Savolaks. S. 35—37.

Hülsenumkippende Raupe. Im Spätherbst (2 Nov.) wurde bei Helsingfors von dem Vorträger, Professor J. Sahlberg, beim Sieben eine kleine Raupe angetroffen, deren etwa 6 mm lange und 4 mm breite, unregelmässig birnförmige, stark deprimierte Wohnung zum grössten Teil aus Blattfragmenten und zwar vielleicht aus denen von *Vaccinium myrtillus,* gebildet und an beiden Enden mit einer Öffnung versehen war. In Gegensatz zu anderen »Sackträgern», die, ihre Wohnung nach sich ziehend, durch einfaches Kriechen sich fortbewegen, ist die Bewegung der betreffenden Raupe sehr kompliziert. Die vordere Körperhälfte durch die eine Öffnung der Wohnung hervorstreckend, krallt sich die Raupe mit Kiefern und Brustfüssen an der Unterlage fest an, biegt dann ihren Hinterleib kräftig hinauf, somit die ganze Wohnung in die Höhe emporhebend, und schleudert, einen wahren Purzelbaum schlagend, dieselbe vorwärts hin; ist die Unterlage glatt, dreht die Raupe ihre Wohnung vorwärts. Dann kehrt sich die Raupe im Innern der Wohnung um, streckt sich durch die andere Öffnung hervor und führt wieder dasselbe Manöver aus. Diese eigentümliche Bewegungsart war dem Vortr. weder in der Natur, noch nach Litteratur-

angaben bekannt. Mit Rücksicht auf diese Bewegungsart sowie auf die an den beiden Enden offene, also die Form einer Hülse besitzende Wohnung, ist die fragliche Raupe füglich nicht als Sackträger, sondern eher als »Hülsenumkippend» zu bezeichnen. S. 88—90.

Neu für das Gebiet.

Orthotaelia sparganella Thnbg. Reg. aboëns., Pargas (Åbo-Schären): H. Ingelius. S. 13.

Plastenis subtusa Fabr. Tavastia bor., Jyväskylä: J. Sucksdorff; Reg. aboëns., Nådendal: S. Sorthan. S. 29.

Vanessa L album Esp. Savonia bor., Kuopio: J. E. Aro. S. 24. — ? Insel Esbo-Löfö, SW von Helsingfors: K. M. Levander. S. 25.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Asteroscopus nubeculosus Esp. Tavastia bor., Jyväskylä: J. Sucksdorff. S. 29.

Biston pomonarius Hb. Zahlreich im Frühling 1897, Tavastia bor., bei Jyväskylä: J. Sucksdorff. S. 29.

Eupithecia sinuosaria Ev. Savonia bor. Kuopio: J. E. Aro. S. 24.

Notodonta torva Hübn. Savonia bor., Kuopio: J. E. Aro. S. 24.

Orthosia rubiginea Fabr. Helsingfors: U. Sahlberg. S. 11.

Plastenis retusa L. Reg. aboëns., Karislojo: U. Sahlberg S. 48—49.

Vanessa Xanthomelas Esp. Reg. aboëns. Vichtis: L. Forssell. S. 24.

Trichoptera.

Agraylea argyricola. Die verschiedenen Entwicklungsstände und die Lebensweise dieser Art wurden von Herrn V. Borg eingehend geschildert. S. 73—76.

Collembola.

Achorutes socialis, eine für Finland neue Schnee-Poduride, wird von Herrn Professor O. M. Reuter besprochen. Diese früher nur aus Böhmen und Schweden bekannte und mehrmals im Winter bei Tauwetter auf dem Schnee auftretende Poduride wurde den 17 Jaunar 1898 auf dem Gute Liimatta

bei Wiborg (Karelia austr.) von Herrn A. Thesleff so massenhaft angetroffen, dass der Schnee in einem Walde auf einer Strecke von ein paar Kilometern stellenweise schwarz erschien. Nach Angabe von Herrn A. Westerlund war diese Art früher in Finland auch bei Helsingfors und Kuopio (Savonia bor.) beobachtet. Am Schlusse gab Vortr. einige Mitteilungen über die höchst merkwürdige geographische Verbreitung mehrerer Collembolen. S. 127—130.

Acarina.

Eine Präparatsammlung von Acariden wurde von Herrn Dr. E. Nordenskiöld vorgelegt. S. 65.

Crustacea.

Vorgelegt wurden:

Flusskrebs. Androgynes Exemplar. Nylandia, Kervo-Fluss: E. Wainio. S. 24.

— Scheere, abnorm entwickelt: K. M. Levander. S. 43.

Vermes.

Acanthobdella. Über das Vorkommen einer *Acanthobdella*-Art (*A. peledina*) in dem Flusse Patsjoki (Lapponia inarens.), wo der genannte Wurm ziemlich zahlreich auf verschiedenen Lachsfischen, und zwar auf Taimen, Forellen und Äschen, auftrat, sprach Herr B. R. Poppius. S. 40—41.

Protozoa.

Myxosporidien. Über das Vorkommen dieser Parasiten in der Muskulatur von im Finnischen Meerbusen, sowie in Kiminjoki Fluss in Wiitasaari (Tavastia bor.) gefangenen Felchen wurden Mitteilungen von Herren K. M. Levander, J. A. Palmén und A. Luther gegeben. S. 43.

Marines Plankton.

Über einige mutmasslich relikte Organismen in den Finnischen und Bottnischen Meerbusen berichtete Docent K. M. Levander. Die Ansicht Nordqvist's, nach welcher *Limnocalanus macrurus* als ein Eismeerrelikt zu betrachten sei, wird durch die von C. W. S. Aurivillius vorgenommenen Untersuchungen bestätigt. Die vom Vortr. früher (1894) unter dem Namen *Anuraea Eichwaldi* beschriebene und als eine Brackwasserform bezeichnete Panzarrotatorie dürfte vielleicht eher, mit Rücksicht darauf, dass bei der norwegischen Küste eine beinahe identische, von Thompson 1892 beschriebene Art, *A. cruciformis*, angetroffen worden ist, als ein Relikt und zwar als eine baltische Varietät von *A. cruciformis* Thomps. anzusehen sein. Die früher nur in dem Finnischen und Bottnischen Meerbusen angetroffenen und ebenfalls als Brackwasserformen aufgefassenen *Tintinnus bottnicus* (*Codonella bottnica*) Nordqvist und *Codonella tubulosa* Lev. (= *Tintinnopsis karajacensis* Brandt) sind neuerdings von Vanhöffen bei Grönland gefunden, daher richtiger als wahre euryhaline Formen, und zwar als Überbleibsel einer früheren arktisch-baltischen Fauna zu betrachten. Dasselbe gilt vielleicht auch von einer dritten Art, *Tintinnopsis beroidea.* Das Vorkommen der zuerst in den Helsingfors-Schären entdeckten Peridinée, *P. catenatum* Lev., in dem Finnischen Meerbusen, dürfte, weil diese Art auch bei Grönland angetroffen ist und demnach eine arktisch-marine Form darstellt, durch die Relikt-Theorie die befriedigendste Erklärung finden. Auch die zuerst im Finnischen Meerbusen beobachtete *Dinobryon pellucidum* Lev. wurde von Vanhöffen bei Grönland erbeutet. S. 77—80.

II. Botanik.

Reiseberichte.

Der Stipendiat Herr Wäinö Borg berichtete über seine im Sommer 1895 vorgenommene botanische Exkursionsreise in Längelmäki, Kuorehvesi und Orihvesi (Tavast. austr.). S. 33.

Der Stipendiat Herr A. K. Cajander berichtete über seine im Sommer 1897 ausgeführte botanische Exkursionsreise in Wirmo und Mietois (Reg. aboëns). — Die bemerkenswertesten Pflanzenfunde sind S. 34 aufgezählt.

Der Stipendiat Herr E. F. Häyrén berichtete über seine im Sommer 1897 ausgeführte botanische Exkursionsreise in den Schären von Ekenäs (Nylandia). — Die bemerkenswertesten Pflanzenfunde sind S. 44—45 aufgezählt.

Der Stipendiat Herr A. Rantaniemi berichtete über seine im Sommer 1897 vorgenommene botanische Exkursionsreise im Kirchspiel Kemi (Ostrobottnia bor.). — Einige bemerkenswerte Pflanzenfunde sind S. 45 aufgezählt.

Plantæ vasculares.

Pflanzengeographische und floristische Notizen.

Agrostis. Die in Finland vorkommenden *Agrostis*-Formen wurden in Anschluss an Dr. Murbeck's monographischen Aufsatz in Botan. Notis. 1898. 1, von Amanuensis H. Lindberg einer Revision unterworfen und kurz besprochen. Als für das Gebiet neu werden aufgezählt *Agr. bottnica*, sowie mehrere Formen und Hybriden. S. 151—157.

Alchemilla. Notizen über die Verbreitung folgender Arten in Finland teilt Rektor Brenner mit. S. 6. (Siehe auch Medd. 23, S. 41 und 193).

1. *A. obtusa*, welche bisher nur aus Nord-Finland und den Ålands-Inseln bekannt war, hatte Vortr. auch im Botanischen Garten Helsingfors beobachtet.

2. *A. pastoralis* und 3. *A. vestita* seien die in Nyland und Süd-Tavastland am häufigsten vorkommenden *Alchemilla*-Arten.

Betula verrucosa. Hinsichtlich des Vorkommens dieses Baumes im Pasvigthale (Lapponia inaren.) teilt Förster A. W. Granit mit, dass derselbe bis 69° 15′ n. Br. häufig ist. Nach Aussage der Bevölkerung sollen einzelne Individuen von dieser Art sogar Klistervandet (c. 69° 32′ 30″ n. Br.) erreicht haben. S. 32.

Carex salina. Von dieser höchst variablen Art legte Dr. W. Laurén eine reiche Serie von Formen vor, welche den Schären Österbottens entstammten.

Im Anschluss hieran hob Vortr. die völlige Übereinsstimmung hervor, welche die Verbreitung dieser *C. salina*-formen und diejenige der *C. maritima* zeigen, eine Übereinstimmung, welche sich nicht auf die finnische Küste des Bottnischen Meerbusens beschränkt. Vortr. sprach die Vermutung aus, dass *C. maritima* an der Entstehung der erwähnten Formen beteiligt gewesen sei. S. 30.

Cotoneaster. Einige Bemerkungen über die *Cotoneaster*-Arten der finnischen Flora giebt Professor A. O. Kihlman. S. 108—115.

Elodea canadensis. Über das Auftreten der Wasserpest wird von mehreren Vortr. Auskunft gegeben. Rektor Brenner hatte sie massenhaft im Flusse Vanda-å bei Riihimäki (Tavastia austr.) gesehen. Die Professoren Elfving, Norrlin und Sundvik erwähnten, dass die Pflanze infolge ihrer ungeheuren Häufigkeit auf den Verkehr im See Wesijärvi (Tavastia austr.) hemmend wirkte. Nach Professor Kihlman bedrohte *Elodea* geradezu das Holzflössen im Strome Kymmeneälf, und bei der Stadt Nyslott (Savonia austr.), wo sie im Anfange der neunziger Jahre angepflanzt wurde, hat die Wasserpest sich stark vermehrt. S. 6.

Euphrasia. Über einige finnische Euphrasien wurde ein Vortrag von Professor A. O. Kihlman gehalten. — Neu beschrieben ist *E. fennica* Kihlm. S. 90—96.

Über einige in Finland gefundene *Euphrasia*-Formen gab Rektor Brenner folgende Mitteilungen. S. 96—99:

1. *E. Rostkowiana* var. *minoriflora* Borb. Eine wahrscheinlich hierher gehörige Form beobachtete Vortr. im letzten Sommer in grosser Menge in Süd-Tavastland. Der von A. O. Kihlman für jene Form vorgeschlagene Name *E. fennica* schien ihm überflüssig zu sein. S. 97 und 198.

2. *E. tenuis* f. Wuchs gröber, Stengel am Grunde ästig. — Jene kräftige, bei Ingels i Kyrkslätt (Nylandia) massenhaft vor-

kommende Form, die nach Wettstein unter diese Art zu stellen sein dürfte, war bemerkenswert, weil sie die bis jetzt gewöhnliche Auffassung, dass *E. tenuis* eine zarte und unverzweigte oder nur oben verästelte Art sei, komplettierte.

3. *E. tenuis* var. *vestita* n. var. Brenn. Reicher behaart als die Hauptart und in dieser Hinsicht analog mit einer ähnlichen, früher bekannten Form von *E. brevipila.* Gegen die Vermutung Wettsteins, dass die Pflanze als eine *E. curta* × *tenuis* aufzufassen wäre, sprach sowohl ihr reichliches Vorkommen, wie auch das Fehlen der *E. curta* an dem Fundorte, ein Inselchen im Humaljärvi-See in Kyrkslätt.

4. *Euphr. bottnica* Kihlm. soll nach der Auffassung Brenner's ein kollektiver, zwei heterogene Formen umfassender Name sein, der nur zum Teil *E. micrantha* Brenn. entspricht und also nicht, wie Kihlman behauptet (Acta XIII. 1897. S. 19 u. 27), mit letzterer identisch ist. Der Name *E. bottnica* Kihlm. wäre mithin zu verwerfen. Falls der umstrittene Name *E. micrantha* Brenn. als unangemessen nicht acceptiert werden könnte, müsste statt desselben der schon früher (Medd. 22. 1896. S. 72 und Botan. Not. 1896. S. 200) vom Vortr. eingeführte Name *E. hebecalyx* Brenn. in Gebrauch kommen.

Geum strictum. Über die Verbreitung dieser Pflanze in Finland werden einige Notizen von Rektor A. Arrhenius mitgeteilt. Bei einer Revision der im Herbar. Fenn. aufbewahrten *G. urbanum*-Kollektion entdeckte Vortr. mehrere Exemplare von *G. strictum* aus verschiedenen, S. 15 aufgezählten Provinzen. Diese Art besitzt somit eine freilich vorwiegend östliche, aber doch viel ausgedehntere Verbreitung innerhalb unseres Floragebietes, als man bisher kannte. Ob die Pflanze in ihrem Auftreten auch stabil ist, bleibt noch übrig zu ermitteln. S. 15.

Littorella lacustris. Über das Vorkommen und die Lebensweise dieser Pflanze in Seen des Kirchspiels Karislojo (Reg. aboëns.) teilt Professor E. Sundvik seine Beobachtungen mit. S. 84—88.

Nymphæa tetragona Georgi wird hinsichtlich ihrer Synonymik von Lektor A. J. Mela besprochen. Der Vortr. hebt hervor, dass die sibirische *N. tetragona* wahrscheinlich synonym ist sowohl mit der aus China bekannten *N. pygmaea* Aiton, als auch mit der kleinblumigen Form aus Canada, welche bis jetzt als *N. odorata* v. *minor* bezeichnet worden ist. Eine finnische Form von derselben Art wäre die *N. fennica* Mela, sofern sie überhaupt von der typischen *N. tetragona* abweicht.

Nadelhölzer. Über das Vorkommen der Kiefer und Fichte in Süd-Varanger sprach Förster A. W. Granit. Vortr. hatte an einigen Orten einzelne Kiefern und Kiefergruppen angetroffen, von denen die nördlichsten einen halben Kilometer weit von dem Fjordende entfernt standen, bei einem Breitengrad von 69° 42′ 10″. Die grösste Gruppe bestand aus c. 200 Bäumen, die meist sehr kleinwüchsig waren. Ein Exemplar erreichte jedoch eine Höhe von 5,20 m. und mass bei einer Höhe von etwa 0,5 m 23 cm im Durchmesser. — Verjüngung wurde an mehreren Stellen beobachtet.

Bei Elvenæs an der Mündung des Pasvigelv erreicht die Kiefer 69° 41′ 40″ n. Br. Die Grenze der Bestände dürfte etwas südlich von Harefossen (Njoammilguoikka) an dem erwähnten Fluss zu ziehen sein. Südwestlich von Vagatimjaur (c. 69° 10′) bildet die Föhre umfangreiche Wälder von seltener Dichtigkeit.

Fichten wurden an etwa zehn verschiedenen Lokalitäten im nordöstlichen Enare und im Pasvigthale beobachtet; das grösste Exemplar, das Balkendimensionen erreicht hatte, wurde in der Nähe von Čuranojaur entdeckt. Ein bisher unbekannter Fundort der Tanne findet sich in der Nähe von Buoris-Gleb auf der norwegischen Seite von Klistervandet, bei 69° 32′ 30″ n. Br. S. 32.

Potentilla. Die finnischen *Potentilla*-Formen wurden, hauptsächlich in Anschluss an von Dr. Siegfried in Winterthur gemachte Bestimmungen, von Amanuensis H. Lindberg kurz besprochen. S. 116—119. — Die wichtigsten Ergebnisse waren folgende.

1. *P. villosa* Crantz (= *P. verna* auctt., *P. maculata* Pourret, *P. alpestris* Haller fil.) hat bei uns eine vorwiegend südwestliche Verbreitung, ist aber sogar an mehreren Orten in Nord-Österbotten und Lappland gefunden. *P. verna* L. non auctt. (= *P villosa* var. *sabauda* DC.) wieder, die wahrscheinlich nur eine Hochgebirgsform von *P. villosa* ist, kommt bloss auf einigen Standorten auf der Halbinsel Kola vor.

2. *P. canescens* Besser (in Herb. Mus. fenn. Ed. 2 als finnische Art aufgenommen) ist in der That *P. intermedia* L.; jene Art gehört nicht der Flora Finlands an.

3. *P. Goldbachii* Rupr. scheint wildwachsend nur in Olonetz- und Onega-Karelien vorzukommen; verwildert tritt sie dagegen in mehreren Provinzen auf.

4. Die Kollektivart *P. argentea* L. ist durch sechs Formen representiert.

Rubus nemoralis Arrh. Nachstehende Berichtigung hinsichtlich des Vorkommens dieser Pflanze in Finland giebt Rektor Axel Arrhenius. Die *Rubus*-Art, welche Vortr. 1 Okt. 1881 auf die Autorität F. W. C. Areschoug's in Lund hin unter dem obigen Namen vorlegte, zieht der bekannte dänische Batologe, Apotheker Friderichsen, zu *R. pruinosus*. — *R. nemoralis* ist also aus der Flora Finlands zu streichen. S. 68.

Bemerkenswerte Pflanzenfunde auf dem Isthmus karelicus: H. Lindberg. S. 81—84.

Ein Verzeichnis einiger in der Umgebung der Stadt Lovisa beobachteter bemerkenswerter Pflanzen giebt lektor I. D. Iverus. S. 20.

Paläontologisches.

Über das Vorkommen in Kivinebb von subfossilen Pflanzen in glacialen Ablagerungen sprach Herr Amanuensis H. Lind-

berg. S. 99—103. Im Sommer 1897 wurde vom Vortr. auf der Karelischen Landenge (Isthmus Karelicus) in dem genannten Kirchspiel (60° 18′ n. Br.), und zwar zum ersten Mal in Finland, eine mehrere Reste arktischer Pflanzen enthaltende Süsswasserablagerung angetroffen. In dem feinen lehmhaltigen Sande, der bei dem Graben eines Teiches auf der Wiese unterhalb der Propstei (Linnanmäki) aufgeworfen worden war, fand der Vortr. kleine schwarze, an dem eingebogenen gesägten Rand leicht erkennbare *Dryas*-Blätter. In den nach dem Hause mitgebrachten Proben wurden durch Ausschlämmen ausser zahlreichen *Dryas*-Blättern auch einige Blätter von *Salix polaris*, ferner Blätter, Kätzchenschuppen und Früchte von *Betula nana*, sowie zahlreiche Blätter von *Sphaerocephalus turgidus*, eine für die arktischen Gegenden besonders charakteristische Moosart, angetroffen. — *Dryas* kommt gegenwärtig in Kuusamo (66° n. Br.) als Relikt, sowie auf der Halbinsel Kola vor; *Salix polaris* ist eine Seltenheit und auf die nämliche Halbinsel beschränkt. *Sph. turgidus* hat seine Südgrenze im nördlichen Finland, bei Kajana (64° 10′ n. Br.). — Der Platz, wo die arktischen Pflanzenreste entdeckt wurden, befindet sich auf einer Höhe von etwa 80 m, die marine Grenze der Umgegend bei 65 m über der Meeresfläche. Nach der geringen Grösse der betreffenden Pflanzenreste zu schliessen (die grössten *Dryas*-Blätter hatten eine Länge von nur 4 mm) dürfte der fossilienführende, vom einer dünnen Torfschicht bedeckte Sand während einer durch strenge arktische Verhältnisse ausgezeichneten Zeitepoche abgesetzt worden sein.

Vermischtes.

Herr Professor J. P. Norrlin hielt die folgenden Vorträge:

1. *Über durch die Kultur verursachte Vegetationsveränderungen.* Innerhalb der östlichen und nördlichen Teile Finlands giebt es noch grosse, botanisch nicht durchforschte Wildnisse.

Die Natur befindet sich daselbst jedoch nicht überall in einem primitiven Zustand, sondern die Wälder sind in höherem oder geringerem Grade vom Feuer oder durch die Axt verheert; von eigentlichem Urwald sind nur noch geringe, bald verschwindende Reste übrig. In den dichter bevölkerten Teilen ist von altem dickstämmigem Wald nur wenig nach, und die fruchtbareren Sümpfe sind meist durch Kultur nutzbar gemacht worden, wodurch auch die älteren sekundären Standorte, z. B. die »natürlichen» Wiesen, nach und nach modifiziert werden. — Vortr. spricht den Wunsch aus, dass nähere Angaben über die Verbreitung solcher verschwindender Standorte beschafft werden mögen, damit ein zweckmässiger Plan für die Erforschung ihrer Flora und Vegetation entworfen werden kann. S. 130—134.

2. *Über das Abtrennen von sog. Naturparken.* Im Anschluss an Obiges erörterte Verf. die Auswege zur Beschaffung von Grundstücken für sog. Naturparke, d. h. für Bezirke, wo die Natur, nicht gestört durch den Eingriff des Menschen, frei walten könnte. Kleinere Parzellen könnten wahrscheinlich auf privatem Wege durch Einkauf beschafft werden; wo es aber grössere Reviere gilt, müsste man auf Unterstützung seitens des Staates hoffen, welcher sehr ausgedehnte Waldungen besitzt, die in manchen Gegenden geringe oder gar keine Einnahmen liefern. Es könnte sein, dass der Staat geneigt wäre zeitweilig, z. B. während einer Zeit von 30—50 Jahren, innerhalb einiger solcher Komplexe das Fällen von Holz einzustellen; während dieser Zeit könnte die nötige Erfahrung über den Nutzen solcher Naturparke gewonnen werden. S. 134—140.

3. *Über Schutz für seltenere Pflanzenarten.* Durch gar zu rücksichtsloses Sammeln von Pflanzen sind, soweit es bekannt ist, in Finland noch keine nennenswerten Schäden vorgekommen; da aber in dieser Hinsicht eine Gefahr zu drohen scheint, schlägt Vortr. vor, dass man zu gewissen Massregeln schreitet, deren Zweck es wäre seltene, empfindlichere Arten vor Ausplünderung und Ausrottung zu bewahren.

Zugleich drückt Vortr. den Wunsch aus, dass Angaben über lokales Verschwinden oder lokale Decimierung von Pflanzenarten infolge der Kultur des Bodens oder anderer Kulturverhältnisse, der Gesellschaft mitgeteilt werden mögen. S. 140—145.

Neu für das Gebiet.

Agrostis bottnica Murb. (= *Agr. laxiflora* R. Br., auctt. ross., ? *Agr. perennans* Tuckerm.) Savonia bor., Pielavesi: A. O. Kihlman; Karelia keret.: N. I. Fellman; Kuusamo, Paanajärvi: J. Montell. Siehe H. Lindberg. S. 154—155.

A. canina var. *elatior* Hartm. Lapponia enontekiens.: Sv. Murbeck. S. 154.

A. canina var. *mutica* Gaud. S. 154.

A. stolonifera var. *gigantea* (Roth). S. 152—153.

A. vulgaris var. *aristata* Schrad. Plur. loc. S. 153.

A. canina × *stolonifera*. Lapponia enontekiens.: L. L. Læstadius. S. 154.

A. stolonifera × *vulgaris* .Plur. loc. S. 152.

Cotoneaster uniflora. Lapponia ross.: A. O. Kihlman. S. 114.

Erythræa Centaurium. Isthmus karel.: H. Lindberg. S. 81.

Euphrasia tenuis, zwei Formen. Nylandia, Kyrkslätt: M. Brenner. S. 96—97.

Glyceria plicata. Isthmus karel.: H. Lindberg. S. 81.

Potamogeton filiformis × *pectinatus*. Alandia, Mariehamn: C. W. Fontell. S. 33.

Rubus caesius × *idaeus*. Alandia, Föglö, 1879 und 1897: A. Arrhenius. S. 67.

R. caesius (*R. idaeus?*) × *saxatilis*. Alandia, Föglö: A. Arrhenius. S. 67.

Rubus pruinosus. Alandia, Föglö, 1881: (det. Friderichsen): A. Arrhenius. S. 68.

Salix caprea × *rosmarinifolia*. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.

S. Lapponum × *rosmarinifolia*. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.

Salix myrtilloides × *repens*. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.

Torilis Anthriscus. Alandia, Geta: J. Montell. S. 15.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Acorus calamus. Reg. aboëns., Karislojo: O. Sundvik. S. 6.

Agrostis-Formen, bestimmt von H. Lindberg. S. 151—157.

Alchemilla obtusa. Nylandia, Helsingfors: M. Brenner. S. 6.

Allium arenarium. Nylandia, Ekenäs: J. A. Flinck. S. 16.

Anemone nemorosa × *ranunculoides*. Isthmus karel., Valkjärvi: H. Lindberg. S. 83; Tavastia austr., Tavastehus: O. Collin. S. 123.

Betula nana × *verrucosa*. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.

Bidens platycephala. Tavastia austr., Tavastehus: O. Collin. S. 39.

Botrychium simplex, in allen vier Entwicklungsformen. Isthmus karel., Walkjärvi und Sakkola: H. Lindberg. S. 82.

Calamagrostis gracilescens. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.

Campanula latifolia, blau- und weissblumig. Isthmus karel.: H. Lindberg. S. 82.

Cardamine hirsuta. Nylandia, Hangö: J. A. Flinck. S. 16.

Carex arenaria, das älteste aus Finland bekannte Exemplar. Nylandia, Hangö: J. A. Flinck. S. 16.

Carex Buxbaumii. Reg. aboëns., Wichtis: J. A. Flinck. S. 16.

C. flava × *Oederi*, formæ complures. Alandia, Ekerö: A. Palmgren. S. 16.

C. fulva, formæ complures. Alandia, Ekerö: A. Palmgren. S. 16.

C. remota. Alandia, Jomala: A. Palmgren. S. 16.

C. salina, zahlreiche Formen. Ostrobottnia: W. Laurén und C. W. Fontell. S. 33.

Cirsium heterophyllum × *palustre*. Tavastia austr., Tavastehus: O. Collin. S. 120.

Conioselinum Fischeri. Isthmus karel., Sakkola: H. Lindberg. S. 82.

Convolvulus sepium. Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén; Isthmus karel., St. Johannis: H. Lindberg. S. 44, 45.
Corydalis fabacea. Isthmus karel., Pyhäjärvi: H. Lindberg. S. 33.
Cypripedium Calceolus. Alandia, Jomala: A. Palmgren. S. 16.
Drosera obovata. Ostrobottnia bor., Kemi: P. A. Rantaniemi. S. 45.
Euphrasia-Formen: Kihlman. S. 90—96.
Euphrasia hebecalyx Brenn. (= *E. micrantha* Brenn., *E. bottnica* Kihlm. p. p.). Ostrobottnia bor., Simo: M. Brenner. S. 97—99, 191.
E. Rostkowiana var. *minoriflora* Borb. (= *E. fennica* Kihlm.) Tavastia austr., Hausjärvi, cop.: M. Brenner. S. 97, 190.
Festuca gigantea. Isthmus karel., Pyhäjärvi und Sakkola: H. Lindberg. S. 83.
Galium Mollugo × *verum.* Tavastia austr., Tavastehus: O. Collin. S. 39.
Geum strictum. Plur. loc.: A. Arrhenius. S. 15.
Juncus balticus × *filiformis.* Ostrobottnia med., Larsmo: C. W. Fontell. S. 33.
Lathræa squamaria. Reg. aboëns., Bromarf: G. Sucksdorff. S. 24.
Littorella lacustris. Reg. aboëns., Karislojo: E. Sundvik. S. 84.
Malaxis monophyllos. Alandia, Finström: A. Palmgren. S. 16.
Oenanthe Phellandrium. Isthmus karel., Rautus: H. Lindberg. S. 83.
Orchis incarnata. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.
Pedicularis sceptrum carolinum. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.
Potamogeton Wolfgangi. Ostrobottnia bor., Kemi: P. A. Rantaniemi. S. 45.
Pulsatilla patens × *vernalis.* Isthmus karel., Rautus und Walkjärvi: H. Lindberg. S. 83.
Rubus arcticus, flore pleno. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.
R. idæus, fruct. lut. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.
Rumex crispus × *domesticus.* Isthmus karel., Pyhäjärvi: H. Lindberg. S. 82.

Salix cinerascens. Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.
Salix triandra. Isthmus karel., Metsäpirtti, bei der Kirche zahlreich; Sakkola und Kivinebb, selten: H. Lindberg. S. 84.
S. aurita × *Lapponum.* Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.
S. aurita × *rosmarinifolia.* Reg. aboëns. A. K. Cajander. S. 34.
S. cinerea × *rosmarinifolia.* Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.
S. glauca × *phylicifolia.* Ostrobottnia bor., Kemi: P. A. Rantaniemi. S. 45.
S. livida × *myrtilloides.* Ostrobottnia bor., Kemi: P. A. Rantaniemi. S. 45.
S. rosmarinifolia × *vagans.* Reg. aboëns.: A. K. Cajander. S. 34.
Scirpus radicans. Isthmus karel., mehrmals an den Ufern des Stromes Vuoksen; Karelia austr., St. Andrææ; Karelia ladogens., Kexholm: H. Lindberg. S. 83.
Scolochloa arundinacea. Reg. aboëns: A. K. Cajander. S. 34.
Sorbus Aucuparia × *fennica*: Alandia, Föglö: A. Arrhenius. S. 6; Sund, zwei Formen: A. Palmgren. S. 16.
Sparganium affine. Nylandia: J. A. Flinck. S. 16.
Vaccinium Myrtillus var. *leucocarpum.* Reg. aboëns., Wichtis: J. A. Flinck. S. 16.
Verbascum nigrum × *Thapsus.* Reg. aboëns., Wichtis: J. A. Flinck. S. 16.
Veronica opaca (ob zufällig?). Tavastia bor., Tavastehus: O. Collin. S. 33.
Viola rupestris, albiflora. Tavastia bor., Tavastehus: O. Collin. S. 39.

Verwildert oder eingeschleppt.

Cratægus sp. (*monogyna*?), vielleicht durch Vögeln transportiert. Reg. aboëns., Karislojo: E. Sundvik. S. 11.
Elodea canadensis. Siehe S. 6, 190.
Sedum oppositifolium. Tavastia austr., Heinola: O. Collin. S. 125.

Musci.

Neu für das Gebiet.

Amblystegium Sendtneri. Isthmus karel.: H. Lindberg. S. 82.

Bryum alandicum. Bom. n. sp. Alandia, Finström, in fossa agri ad Emkarby, 1893: J. O. Bomansson. S. 67.

Br. litorum Bom. n. sp. Alandia, Saltvik, in litore insulae Norrholmen 1897: J. O. Bomansson. S. 67.

Br. lutescens Bom. n. sp. Alandia, Saltvik, in fossa ad Fremmanby, 1897: J. O. Bomansson. S. 67.

Br. versiporum Bom. n. sp. Alandia, in fossa ad Mariehamn, 1896: J. O. Bomansson. S. 67.

Br. maritimum Bom. n. sp. Alandia, Ekerö, in litore ad Torp: J. O. Bomansson. S. 67.

Catharinea Haussknechtii. Isthmus karel.: H. Lindberg. S. 82.

Dichelyma capillaceum det. H. Lindberg. Reg. aboëns., Wirmo: A. K. Cajander. S. 19.

Oncophorus riparius Lindb. fil. n. sp. »A congeneribus, *Onc. virente* et *Onc. Wahlenbergii*, praecipue differt foliis rigidis, strictis basi non dilatatis, cellulis marginalibus 2-seriatis, capsula annulo instructa. — Isthmus karel., Valkjärvi, in ripa arenosa fluminis Vuoksen, prope pag. Pasuri, una cum *Onc. Wahlenbergii*, *Polytrich. *cubico*, *Amblysteg. adunco* etc.»: H. Lindberg. S. 29.

Philonotis cæspitosa. Karelia ladogens., Kexholm: H. Lindberg. S. 29.

Polytrichum fragilifolium Lindb. fil. n. sp. »A *P. communi* differt foliis fragilibus, glauco-viridibus, marginibus integerrimis, involutis, cellulis marginalibus lamellarum in sectione transversa magis incrassatis. — Isthmus karel., par. Sakkola in ripis arenosis lacus Suvanto et fluminis Vuoksen; Valkjärvi in ripa fluminis Vuoksen, 1897 lectum»: H. Lindberg. S. 28.

Sphagnum annulatum Lindb. fil. n. sp. »Stengelrinde nicht abgesetzt. Aussenseite der Astblätter gegen die Spitze mit Ringporen an den Commissuren, oft in Perlschnurreihen, auch mehr oder weniger sparsam mit kleinen Poren in der Mitte

der Zellwände, auf der Blattinnenfläche ganz oder fast ganz ohne Poren. Chlorophyllzellen sehr gut eingeschlossen. — Von *S. Dusenii* weicht *S. annulatum* ab durch fehlende Stengelrinde, sowie durch auf der Blattinnenfläche sehr gut eingeschlossene Chlorophyllzellen. — Isthmus karel., Sakkola, Jortikanlampi, 1897»: H. Lindberg. S. 66.

Berichtigung betreffs Sphagnum molle. Herr H. Lindberg teilte mit, dass die von ihm bei der Jahressitzung d. 13. Mai 1896 auf die Autorität Warnstorf's hin unter diesem Namen vorgelegte *Sphagnum*-Art in der That zu *Sph. acutifolium* var. *Schimperi* f. *compacta* gehört. *Sph. molle* ist somit aus dem Floragebiete Finlands zu streichen. S. 26.

Wichtigere neue Fundorte.

Oncophorus Wahlenbergii. Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén. S. 44.

Plagiothecium undulatum. Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén. S. 44.

Pottia Heimii. Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén. S. 44.

Fungi.

Bemerkenswerte Rost- und Brandpilze aus Åland und Tavastland erwähnt J. I. Lindroth. S. 106—108.

Erysiphe communis, auf *Heracleum*-Blättern schmarotzend. Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén. S. 45.

Fumago vagans auf *Quercus*-Blättern. Nylandia, Ekenäs: E. F. Häyrén. S. 45.

Sclerotinia scirpicola Behm. Alandia, Hammarland: J. I. Lindroth und A. Kajava. — Sterile *sclerotium*-Formen, sowie Formen mit ausgebildeten ascus-Früchten wurden beobachtet. S. 27.

Uncinula Salicis auf *Salix caprea.* Nylandia, Ekenäs: E. F. Häyrén. S. 45.

Lichenes.

*Cladonia rangiformis *pungens.* Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén. S. 45.

Physcia aquila. Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén. S. 44.

Ramalina polymorpha. Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén. S. 44.

R. scopulorum. Nylandia, Ekenäs-Schären: E. F. Häyrén. S. 44.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Siffrorna inom parentes hänvisa till de textsidor, där de fristående »Smärre uppsatserna» omnämnas i protokollet. — De *kursiverade* siffrorna hänföra sig till den tyska öfversikten.

Die eingeklammerten Zifferen verweisen auf die Seiten im Text, wo die am Schlusse des Heftes gedruckten Aufsätze im Protokoll erwähnt werden. — Die *kursiv* gedruckten Ziffern beziehen sich auf die deutsche Übersicht.

Sid.

Borg, V. Tietoja erään Trichoptera-lajin, *Agraylea argyricolan*, kehityksestä 73, *186*

Mötet den 2 oktober 1897.

Arrhenius, A. *Sorbus aucuparia* × *S. fennica* 6

Brenner, M. Om några *Alchemilla*-arters utbredning i Finland 6, *189*, *197*

— Om förekomsten af vattenpesten, *Elodea canadensis* . 6, *190*

Levander, K. M. Om några möjligen relikta djurformer i Finska och Bottniska viken . . . . (4), 77, *188*

Lindberg, H. Sällsynta växter, insamlade på Karelska näset (5), 81, *196*, *197*, *198*, *199*, *200*

Palmén, J. A. Bo af *Vespa vulgaris* 5, *185*

Segercrantz, W. Ornitologiska notiser 5, *182*, *183*

Stenroos, K. E. *Sylvia nissoria* jämte bo och ägg 5, *183*

Sundvik, E. *Acorus Calamus* vid Pukkila i Karislojo 6, *197*

— *Littorella lacustris* i Karislojo . . . . . . (6), 84, *191*, *198*

Mötet den 6 november 1897.

Arrhenius, A. Om *Geum strictum* och dess utbredning i Finland 15, *191*, *198*

Sid

Arrhenius, A. Tvänne kollektioner kärlväxter 16, *197*, *198*, *199*
Kihlman, A. O. Några finska *Euphrasia*-arter . . . . . (14), 90, *190*
Montell, J. *Torilis Anthriscus* från Åland 15, *197*
Palmén, J. A. Ormörnen, *Circaëtus gallicus* Gm. 16, *182*
Poppius, B. Fyra för finska faunan nya Coleoptera 13, *184*
Reuter, E. *Orthotaelia sparganella* 13, *186*
Sahlberg, J. Om en hylsvältrande fjärillarv . . . . (9), 88, *185*
— Anmärkningsvärda insektfynd gjorda under senhösten vid Helsingfors 10, *184*, *186*
Stenroos, K. E. Tvänne ornitologiska notiser 16, *182*, *183*
Sundvik, E. Om förekomsten af en vildt växande *Crataegus*-art, (*Cr. monogyna?*), i Karislojo 11, *199*
Westerlund, A. *Locustella naevia* 12, *183*

Mötet den 4 december 1897.

Brenner, M. Om några i Finland funna *Euphrasia*-former (19), 96, *190*—*191*, *196*, *198*.
Iverus, I. D. Förteckning öfver några i Lovisa-trakten iakttagna anmärkningsvärda växter 20
Lindberg, H. *Dichelyma capillaceum* (Dicks.) Hartm. 19
— Om förekomsten i Kivinebb af subfossila växter i glaciala aflagringar . . . . (20), 99, *193*
Lindroth, J. I. Anmärkningsvärda rost- och brandsvampar från Åland och Tavastland . . . . (21), 106, *201*
Thesleff, A. Tvänne egendomliga hönsägg 21, *182*
Westerlund, A. Kuinka *Bombus* alkaa pesärakenteensa . (21), 103, *185*

Mötet den 12 februari 1898.

Aro, J. E. För Finland nya eller sällsynta fjärilar 24, *186*
Kihlman, A. O. Det finska floraområdets *Cotoneaster*-arter (23), 108, *190*, *196*
Lindberg, H. De finska *Potentilla*-formerna . . . (26), 116, *192*—*193*
— Beriktigande rörande *Sphagnum molle* Sulliv. . . . 26, *201*
Lindroth, J. I. *Sclerotinia scirpicola* Behm. 27, *201*
Palmén, J. A. Om en intressant hajart, *Clamydoselachus anguineus* Garman 25, *183*
Sucksdorff, G. *Lathraea squamaria* från Bromarf 24, *198*
Wainio, E. Tvänne djurfynd från Kervo-å 24, *183*, *187*

Mötet den 5 mars 1898.

Aro, J. E. Entomologisk exkursionsresa i Norra Savolaks . . . 35, *186*

Sid.

Borg, V. Botanisk exkursionsresa i Längelmäki, Kuorehvesi och Orihvesi socknar 33, *188*

Cajander, A. K. Botanisk exkursionsresa i Wirmo och Mietois socknar samt Karjala kapell . . 34, *189*, *196*, *197*, *198*, *199*, *200*

— Sällsynta eller anmärkningsvärda växter . 34, *196*, *197*, *198*, *199*

Fontell, C. W. Anmärkningsvärda växter 33, *196*, *197*, *198*

Granit, A. W. Om förekomsten af barrträd i Syd-Varanger . . 32, *192*

— Förekomsten af *Betula verrucosa* Ehrh. i Pasvigdalen . 32, *189*

Laurén, W. *Carex salina*-former 30, *190*, *197*

Lindberg, H. Trenne för den finska floran nya mossor . . . 28, *200*

Palmén, J. A. *Cygnus olor* i Finland 33, *182*

Poppius, B. R. Några för Finland nya eller anmärkningsvärda insekter 29, *184*, *186*

Mötet den 2 april 1898.

Brüning, J. Råkor, häckande på en holme i Kjulo träsk . . . 42, *182*

Collin, O. Anmärkningsvärda växter från södra Tavastland 39, *120*, *197*, *198*, *199*

Häyrén, E. F. Botanisk exkursionsresa i Ekenäs skärgård . 43, *189*, *201*

— Anmärkningsvärda växter från Ekenäs skärgård 44, *198*, *201*, *202*.

Levander, K. M. Tvänne monströst utvecklade djurformer . 43, *183*, *187*

— Förekomsten af en *Myxosporidium*-art i muskulaturen hos sikar 43, *187*

Lindberg, H. Förekomsten af *Convolvulus sepium* på Karelska näset 45, *198*

Luther, A. Tre för den finska faunan nya land- och sötvattenmollusker 41, *184*

Poppius, B. R. Förekomsten af *Acanthobdella* i våra lappmarker 40, *187*

Rantaniemi, A. Botanisk exkursionsresa i Kemi socken . . . 45, *189*

— Anmärkningsvärda växter från Kemi 45, *198*, *199*

Mötet den 7 maj 1898.

Mela, A. J. *Nymphaea tetragona*'s synonymi och utbredning . . 49, *192*

Norrlin, J. P. Om förändringar i vegetationen eller ståndorterna, framkallade af kulturen, och om några häraf betingade åtgärder . . . . (50), 130, *194*

— Om utvägar att i vårt land åstadkomma naturparker (50), 134, *195*

— Om åtgärder för skyddande af sällsyntare och lätt utrotade växtarter . . . . (51), 140, *195*

— och Palmén J. A. Förslag till närmare samarbete mellan Sällskapets medlemmar . . . . (51), 146

Sid.
Reuter, O. M. En för Finland ny snöpodurid . . . . . (50), 127, *186*
Sahlberg, J. Om *Plastenis retusa* L. och dess förekomst i Finland 48, *186*

Årsmötet den 15 maj 1898.

Arrhenius, A. Tvänne för Finlands flora nya *Rubus*-hybrider . 67, *196*
— Beriktigande angående *Rubus nemoralis* Arrh. . . 68, *193, 196*
Lindberg, H. Det finska floraområdets *Agrostis*-former (66), 151, *189, 196*
— Om *Sphagnum annulatum* Lindb. fil. 66, *200*
— Nybeskrifva *Bryum*-arter från Åland 67, *200*
Luther, A. Den i Finland förut icke iakttagna *Litorina obtusata* L. 68, *183*
Nordenskiöld, E. En preparatsamling af Acarider 65, *187*
Palmén, J. A. Lungfisken, *Protopterus annectens* 66, *183*

Tjänstemännens årsredogörelser.

Ordförandens årsberättelse 52
Årsräkning 57
Botanices-intendentens årsberättelse 61
Zoologie-intendentens årsberättelse 62
Bibliotekariens årsberättelse 63

Tryckfel.

S. 4 rad 2 nedifrån står **möiligen**, läs **möjligen**
S. 10 rad 1 uppifrån står Laurèn; läs Laurén;
S. 19 rad 1 uppifrån står enstämningt, läs enstämmigt
S. 24 rad 2 uppifrån står **Kervå-å**, läs **Kervo-å**
S. 25 rad 14 uppifrån samt i noten står Collet, läs Collett
S. 107 rad 1 uppifrån står *Veroni caarvensis*, läs *Veronica arvensis*

Ab.	=	Regio aboënsis	Le.	=	Lapponia enontekiensis	Ok.	=	Ostrobottnia kajanensis
Al	=	Alandia	Li.	=	Lapponia inarensis	Ol.	=	Karelia olonetsensis
Ik.	=	Isthmus karelicus	Lkem.	=	Lapponia kemensis	Om.	=	Ostrobottnia media
Im	=	Lapponia Imandrae	Lmur.	=	Lapponia murmanica	On.	=	Karelia onegensis
Ka	=	Karelia australis	Lp.	=	Lapponia ponojensis	Sa.	=	Savonia australis
Kb.	=	Karelia borealis	Lt.	=	Lapponia tulomensis	Sb	=	Savonia borealis
Kk.	=	Karelia keretina	Lv.	=	Lapponia Varsugae	St.	=	Satakunta
Kl.	=	Karelia ladogensis	N.	=	Nylandia	Ta.	=	Tavastia australis
Kp.	=	Karelia pomorica	Oa.	=	Ostrobottnia australis	Tb.	=	Tavastia borealis.
Ks	=	Kuusamo	Ob.	=	Ostrobottnia borealis			

Pris 2 Tmk.

New York Botanical Garden Library
3 5185 00270 3682